ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց ամիս 22 Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ
1
ԱՊՐԻԼ
VENDREDI
1ER AVRIL
1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8763 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4564

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ի՞ՆՉ ԿԸ ԲԱՆԻՒՆ ՔԻՒՐՏԵՐԸ

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմի վաղորդայնին անգամ մը եւս սեղանի վրայ էր դրուած քրտական հարցը : Արտասահմանի քրտական քաղաքական կազմակերպութիւնները Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան ուշադրութիւն կը պահանջէին Քիւրտիստանի ինքնավարութեան համար, որոնց թիւը Թուրքիոյ , իրաքի եւ Իրանի մէջ կը հասցնէին մին-չեւ ինը միլիոնի :

Այդ օրերուն նոյնիսկ «Քրտական Հանրապետութիւն» մըն էր կազմուած Ուրմիոյ լիճի չրջանին մէջ, կեդրոն ունենալով Մահապատը : Խորհրդային իշխանութիւնները սկիզբէն եւեթ քաջալերելէ եւ հովանաւորելէ վերջ այս ինքնավար Քիւրտիստանը, ըստ բոլշեւիկեան սովրութեան լքեցին զայն իր բախտին՝ երբ չատ չանցած պարսիկ կառավարութիւնը վերագրաւեց Ատրպատականը՝ անկէ դուրս քշելով կարմիր բանակը :

Քրտական կառավարութեան վարիչներէն անունք որ չէին կրցած ապահով տեղ մը ապաստանիլ, կախաղանի վրայ քաշեցին իրենց մեղքը : Կրկմլին ոչ մէկ ճիգ ըրաւ զանոնք — ինչպէս նաեւ Ատրպատականի համայնավար գործիչները — ազատելու համար :

Քիւրտերու ազգայնական չարժումը իր նուիրագործումը պիտի գտնէր քառասուն տարի առաջ, 10 Օգոստ. 1920ին Սեւրի դաշնագրով, որ ինքնավար Քիւրտիստան մը կը ստեղծէր Թուրքիոյ սահմաններուն մէջ : Հանի մը տարի վերջ, 23 Յուլիս 1923ին, Լոզանի դաշնագիրը ջուրը պիտի գցէր Միացեալ Հայաստանի ծրագրին հետ նաեւ անկախ Քիւրտիստանի երազը :

Կարմիր սուլթանն ու ոճրագործ Իթթիհատը տասնեակ տարիներով քիւրտ ցեղախումբերն ու Համիտիէ հեծելազորքերը օգտագործեր էին Հայերը բնաջնջելու համար :

Այս անգամ կարգը Քիւրտերուն էր եկած : Քէմալական Թուրքիոյ հալածանքներուն դէմ ղլուխ բարձրացուցին Տէր-սիմի եւ արեւելեան նահանգներու Քիւրտերը երկու անգամ, 1925ին եւ 1930ին : Բոլշեւիկները այնատեն ալակեցան Թուրքերուն : Փակեցին իրենց սահմանները՝ մերժելով ներս առնել փախստական Քիւրտերը : Թուրքեւխորհրդային սիրալիր բարեկամութեան երանելի օրերն էին ...

Քէմալին իր քաղաքականութիւնը փոխեց երկրորդ աշխարհամարտի ընթացքին եւ Քիւրտերը իր հովանաւորութեան տակ առնելու փորձեր ըրաւ : Հայաստանի 40 հազար Քիւրտերը ազատօրէն կը մշակեն իրենց լեզուն եւ կ'օգտուին Երեւանի ձայնասփիւռէն :

Մերձաւոր Արեւելքի Քիւրտերը — հակառակ Մահապատի տխուր փորձին — կը չարունակեն Մոսկուայէն յուսալ իրենց փրկութիւնը ...

Թուրքերը աչալուրջ կը հսկեն Քիւրտերուն վրայ : Անցեալ Դեկտեմբերին Պոլսոյ, Անգարայի, Խարբերդի, Տիգրանա-կերտի, Բաղդէի եւ Վանի մէջ ձերբակալուած են հարիւրաւոր Քիւրտեր, մեծ մասամբ մտաւորականներ, — երեսփոխան, բժիշկ, սպայ, ճարտարապետ եւ ուսանող — «Պետութեան ներքին ապահովութեան դէմ դաւադրելու » ամբաստանութեամբ : Առանք խիստ հսկողութեան տակ կը պահուին Պոլսոյ զինուրական բանտին մէջ :

Իրենց դէմ եղած մեղադրանքն այն է, որ կ'ուզէին «մշակութային որոշ ինքնավարութիւն» ձեռք բերել Թուրքիոյ Քիւրտերուն համար, որոնց թիւը կը տարուբերի եղեր երեքէն վեց միլիոնի միջեւ... Լը Մոնտ (27 – 28 Մարտ), որ այս տեղեկութիւնները կուտայ, կ'աւելցնէ թէ ըստ Փարիզի քիւրտ ազգայնական շրջանակներուն, Թուրքիոյ իրենց դաղտնի կազմակերպութիւնը «անեղծ» կը մնայ . ձերբակալուածները պարզ համակիրներ են : Փարիզէն դիմում կատարուեր է ՄԱԿի Մարդկային Իրաւանց յանձնախումբին, բողոքելով որ Թուրքիոյ մէջ մարդիկ զրկուած են «արտայայտուելու ազատութենէն եւ ազգային ամէն իրաւունքէ, նոյնիսկ մշակութային մարզին մէջ» :

Քիւրտերէն լեզուն արգիլուած է Թուրքիոյ մէջ : Տիգրանակերտի Իլէրի Եուրտ Թերթը լատինական տառերով քիւրտերէն ոտանաւոր մը հրատարակած ըլլալով , կառավարական Թերթերը բողոքած էին եւ Թերթին տնօրէնը՝ Ապտիւրրահման Էհտէմ դատի կանչուած էր : Կառավարութիւնը չէ արտօնած հրատարակու-թիւնը քիւրտերէն Թերթի մը, որուն համար դիմում կատարեր էին Անգարայի Ազգ. ժողովին քիւրտ երեսփոխանները :

Ձերբակալութիւնները տեղի ունեցեր են այս դէպքերէն վերջ, սաղմին մէջ խեղդելու համար Քիւրտերու ազգայնական չարժումը :

Մինչ այդ, խստիւ առաջ կը տարուի Քիւրտերը Թրքացնելու քաղաքականութիւնը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ - ՏԸ ԿՈՒ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՇԱՏ ԵՆ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՓԱՐԻԶ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Ձորեքշաբթի, Խրուշչեւ չարունակեց չրջապտոյտը եւ յաջորդաբար այցելեց՝ Լիլ, Ռուպէ, Մարֆ – Ան Պարէօլ եւ Ռուան :

Ինչպէս գրած էինք, Լիլի մէջ, ըստ «Օռոռ»ի 15·000 «հիացողները» ողջունած են Խրուշչեւը : Այսուհանդերձ յուսախաբութիւնը մեծ եղած է երբ հակառակ ժամանակացոյցի կարգադրութեան չէ այցելած Ֆիվ – Լիլ – Քայի կերպասի գործարանը եւ Քաթընէի արդիական ագարակը : Ֆիվի գործարանի բանուորները , մեծամասնութեամբ անդամ՝ Սէ Ժէ Թէի (համայնավար) յայտնած են իրենց դժգոհութիւնը, մանաւանդ երբ իմացած են թէ Խորհրդային վարչապետը նախընտրած է այցելել «իր բարեկամ» Պուսաքի գործարանները :

« Կը նախընտրէ երկու ժամ պերճ ճարտարուեստի մէջ անցընել իր ժամանակը, փոխանակ գալու եւ տեսնելու իսկական բանուորները : Մեզ երեսի վրայ ձըգեց» : Դժգոհած են բանուորները : Իրենց կարգին՝ Քաթընէի գիւղացիները վրդոված են «որ աւելորդ ծախքերու տակ մտան, վասն ոչինչի » :

Սակայն «հիւսիսի» իր այցելութիւնները անցած են՝ նախատեսուած կարգ ու կանոնով : Ամենուրեք Խորհրդային վարչապետը արժանացած է պետական մարդու իր դիրքին արժանավայել ընդունելութեան մը : Որոշ վայրերու մէջ դժգոհութեան բացագանչութիւններ եղած են իր հասցէին՝ ինչպէս «Փեչտայի մասդործ» եւայլն :

Կ'արժէ յիշել երկու կարեւոր պարագաներ : Առաջին՝ Լիլի քաղաքապետարանին մէջ արտասանուած ճառերը եւ երկրորդ մամուլի ասուլիս մը որ տեղի ունեցած է, չոգեկառքին մէջ Խրուշչեւի եւ լրագրողներուն միջեւ :

Լիլի քաղաքապետը՝ Օ. Լորոն (ընկերվարական) բարի գալուստի իր ճառին մէջ պարզած է Ֆրանսացիներուն տեսակէտները : « Հիւսիսի ժողովուրդը — ըսած է ան հայրենասէրներ են, բառին ազնուագոյն իմաստով, այսուհանդերձ կը փա-

փաքին որ ամէն ջանք ի գործ դրուի որ իսկական խաղաղութիւն մը հաստատուի : Ոչ այն խաղաղութիւնը որ կը պարտադրուի զինուց զօրութեամբ. այլ այն՝ որ հիմնուած է արդարութեան եւ միջազգային յարգանքին, արժանապատուութեան եւ բոլոր ազգերու ինքնորոշման իրաւունքին վրայ : Ապագինումը պէտք է ընդհանուր գառնայ եւ երաչխաւորուի միջազգային հսկողութեամբ մը» :

Խրուշչեւ իր պատասխանին մէջ լիուլի համաձայն գտնուած է :

Զարմանալի երեւոյթ մըն է այս ան-սպասելի ասուլիսը : Խրուշչեւ ինք յանկարծ մտած է լրագրողներու վերապահոտած մասը եւ տեղ մը ճարելով նստած է : Հոն սկսած է անակնկալ մամուլի ասուլիս մը եւ Խրուշչեւ հաճոյքով կը պատասխանէ հարցումներով .

Հարցում .— Ի՞նչ կը մտածէք ձեզի հանդէպ ցոյց տրուած ընդունելութեան մասին .

Խրուշչեւ .— Նախատեսածէս աւելի լաւ եղաւ :

Հ .— Ուրիշ ճամբորդութիւններ կը նախատեսէ՞ք վերին ժողովէն առաջ .

Խ .— Ոչ, եթէ ձեռքէս գայ մինչեւ վերին ժողովի դումարումը Ֆրանսա կը մնամ :

Հ .— Կը վաւերացնէք Արեւմուտքի զինաթափութեան ծրագիրը .

Խ .— Ոչ մէկ հասարակաց գիծ կայ : Արեւմուտք կը ժխտէ զինաթափութեան սկզբունքը :

Հ .— Ի՞նչ կը մտածէք վերջին Ֆրանս. հիւլէական ռումբի պայթումին մասին .

Խ .— Մեր կարծիքով լաւագոյնը պիտի ըլլար որ ոչ մէկը փորձէր պայթեցնել : Մարդկութեան համար աւելի լաւ պիտի ըլլար :

Հ .— Ի՞նչ կը մտածէք Ֆրանսայի մասին .

Խ .— Գէշ բան կարելի չէ մտածել գեղեցիկ բանի մը մասին :

Հ .— Տը Կոլը Մոսկուա հրաւիրած է՞ք .

Խ .— Առիկա իրեն եւ ինծի կը վերաբերի : Մեր ներքին գործերուն մի խառնուիք : Այս առթիւ ըսեմ որ ձեր բոլոր գրգռածները կը կարդամ :

Հ .— Եւ գոհ էք :

Խ .— Ոչ միշտ : Երբ գէշ բաներ կը կարդամ ,կը ցաւիմ անոնց համարորգրած են այդ տողերը : Գիտէք հասարակաց չատ կէտեր կան Քրիստոսի եւ համայնավարութեան միջեւ : Բայց չեմ կրնար ա-նոր հետ համաձայն ըլլալ երբ կ'ըսէ . — « ... Այլ եթէ ոք ածիցէ ապտակ յաջ , ծնօտ քո , դարձո նման եւ զմեւն » : Ես կը հաւատամ ուրիշ սկզբունքի մը· երբ մէկը ձախ երեսս զարնէ , այնքան ուժգին կը զարնեմ անոր աջ երեսը որ գլուխը կ'իյնայ : Քրիստոսի հետ միակ տարակարծութիւնս այս է ...

Լրագրող մը կ'ընդմիջէ .— Այս ամէնը աղէկ բայց ես վիզա մը չունիմ Խորհրդ· Միութիւն երթալու համար :

Խրուշչեւ .— Վիզա՞ կ'ուզէք :

Լրագրողը .— Տարիներէ ի վեր ...

Խրուշչեւ .— Լաւ, ունիք ձեր վիզան գացէք, տեսէք , ձեր ուզածը դրեցէք , բայց ձեզի բան մը պատմեմ . — «Կար – մրած քիթով մարդ մը բժիշկին կ'երթայ : Կը խմե՞ս, կ'ըսէ բժիշկը : Այո՛, կը խը – մեմ , կը պատասխանէ մարդը : Լաւ , գնա՛, չարունակէ խմել մինչեւ որ քիթդ կապոյտ դառնայ», մեր վրայ ինչ գէշ բան որ գրէք ձեզի սուղի պիտի նստի» :

Խրուշչեւ Փարիզ վերադարձաւ հինգշաբթի ցերեկ եւ նոյն օրը Ռամպույէ մեկնեցաւ , ուր դէմ դիմաց տը Կոլի հետ պիտի խօսին : Տարակարծութիւնները չատ են, եւ խօսակցութիւնները բաւական դժուար պիտի ըլլան : Խրուշչեւի մղձաւանջը Գերմանիան է եւ հաւանական է որ որոշ զիջումներ ընէ տը Կոլի համոզելու համար այս վերջինը որ հեռանայ Գերմանիայէն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

30·000 ՍԵԻԱՄՈՐԹՆԵՐ Քափ (Հարաւային Աֆրիկէի Հանրապետութիւն) խուժած են, ազատելու համար սեւամորթ պարագլուխները որոնք ձերբակալուած էին վերջին դէպքերու առթիւ : Քաղաքին մէջ կացութիւնը խիստ ծանր է : Արդարեւ ցուցարարները հրկիզած են՝ չէնքեր, ինքնաշարժեր, եկեղեցիներ ու յարձակած՝ ապահովութեան ուժերու դէմ : Կառավարութիւնը պաշարման վիճակ հռչակած է : Միջազգային կարծիքը վրդոված է :

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ բացառիկ նիստ մը գումարած է քննելու համար Հարաւային Աֆրիկէի մէջ ստեղծը-ւած ծանր կացութիւնը : Ինչպէս գրած է-ինք Աֆրիկէի եւ Ասիոյ ժողովուրդներու համագումարի պահանջին վրայ է որ կը գումարուի Ապահովութեան Խորհուրդը :

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀՈՒՐԸ կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ, մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին : Ճիշդ է, նկատած է ան, որ Խորհրդային վարիչները զինաթափութիւն կը բաղձան , այսուհանդերձ կ'ուզեն պարտադրել իրենց պայմանները : Այս առթիւ դիտել տուած է, թէ Խորհրդ· Միութիւնը « քայլ մը առաջ գացած է» եւ ընդունած՝ քննութեան եւ հսկողութեան ենթարկելու սկզբունքը : Այլ ըսած է նաեւ որ իր ձգտումը համաձայնութեան մը գալու համար Խ· Միութեան հետ կը բխի այն փափաքէն որ կ'ուզէ վերջ դնել «հիւլէական ակումբի » ընդարձակմանն, որ արդէն երեքէն չորսի բարձրացած է : Անուղղակի օրէն Այզընհաուըր կ'ընդունի Ֆրանսայի մուտքը հիւլէական ակումբէն ներս :

ՄԱՔՄԻԼԸՆ , Անգլիոյ վարչապետը որ Ուչինկթըն կը գտնուի , ծերակուտականներու հետ ունեցած ճաշի մը ընթացքին ըսած է , թէ «1960 թուականը կրնայ ճակատագրական տարի մը ըլլալ մարդկութեան համար » : Զինաթափութեան չուրջ կ'ուզեն համաձայնութեան գալ «որպէսզի կարելի ըլլայ սահման մը դնել հիւլէական ռումբ ունեցող երկիրներու թիւին » : Այս առթիւ դիտել տուած է, ան որ հսկողութեան դրութիւնը զոր կը նախատեսեն, առնէ պիտի տայ որ տիրանան. «Խորհրդային Միութեան դաղտնիքներուն » :

ԳՆԴԱՊԵՏ ՆԱՀՐ Հնդկաստան մեկնած է, պաշտօնական այցելութիւն մը տալու համար : Նոր Տելհիի մէջ 100·000 Հնդիկներ խանդավառ ցոյցերով ընդունած են զինքը : Զորեքշաբթի քաղաքական խոսակցութիւններ ունեցած է՝ վարչապետ Նեհրուի հետ : Կ'ենթադրուի թէ խօսակցութեանց նիւթը եղած է՝ Իսրայէլի եւ Իրաքի հետ իրենց յարաբերութիւնները :

ՉՕՐ. ՔՈՄԸՄ վաւերացուց չորս երիտասարդներու դէմ Իրաքի դատական Ատեանին արձակած մահավճիռը : Զորսն ալ կ'ամբաստանուին իր դէմ մահափորձ կատարած ըլլալու յանցանքով :

ԽՐՈՒՇՉԵՒ Աւստրիա պիտի այցելէ , այս տարուան վերջը,

ՖՈՆ ՊՐԵՆԹԱՆՕ , Արեւմտ. Գերմանիոյ արտաքին նախարարը որոշած է Պոն վերադառնալ : Ատրնաուըրի հետ ճափոն կը գտնուէր :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ· էջ)

ԸՆԿ· ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ
ԱՒՈՂՋԱՑԱԾ

Մարտ 24ին գրուած նամակէ մը, ուրախութեամբ կը տեղեկանանք թէ Հայ – բեճիճի խմբագիր ընկեր Գուրգէն Մխիթարեան տունն փոխադրուած է, արդէն առողջացած : Դեռ անկողինն է, բայց անկողինէն կ'ելլէ , կը քալէ սենեակին մէջ, կը նստի կը կարդայ, կը հետաքրքրուի ազգային, հասարակական ու գրական հարցերով :

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ

Երիտասարդները կ'ըսեն.— Եթէ գիտնայի ...: Մեր երը կ'ըսեն.— Եթէ կարենայի ...

Առաջիններուն «գիտնայի»ն մենք կը կոչենք փորձառութիւն, երկրորդներուն «կարենայի»ն՝ խանդավառութիւն: Այս երկուքը զիրար չեն փոխարիներ, զիրար կը լրացնեն:

Մերերը փորձառութիւն ունին, բայց խանդավառութիւն չունին: Երիտասարդները խանդավառութիւն ունին, բայց փորձառութիւն չունին: Ո՞րն է կարեւորը կեանքի մէջ: Այս հարցումին պիտի պատասխանենք անվարան.— խանդավառութիւնը:

Փորձառութիւնը գործօն տարր չէ· խանդավառութիւնն է գործօն տարրը: Առաջինը ապահովագրութիւն մըն է սը – խալանքի դէմ, երկրորդը ապահովագրութիւն մըն է անգործութեան դէմ: Փոր – ձառու մարդը նուազ կը սխալի, քան խանդավառ մարդը: Բայց խանդավառ մարդը աւելի գործունեայ է, քան փոր – ձառու մարդը:

Աւելի լաւ է սխալիլ, բայց գործել, քան թէ չսխալիլ, բայց չգործել: Ակէ զատ՝ գործելով կարելի է փորձառու դառնալ եւ ոչ թէ չգործելով: Մեր ը – սածներէն — եւ չըսածներէն ալ — կը հետեւի, որ մենք երիտասարդներու խանդավառութիւնը կը նախընտրենք ծերերու փորձառութենէն: Աւիկա յարգանքի պակաս մը չէ ծերերուն հանդէպ, ո – րոնք առեն մը երիտասարդ եղած են, այսինքն՝ գործած են, յաճախ իրենց խանդավառութիւնը միայն ունենալով իբրեւ դրամագլուխ: Աւիկա յարգանքի յաւելեալ արտայայտութիւն մը չէ նաեւ երիտասարդներուն հանդէպ, որոնք օր մը պիտի ծերանան անշուշտ եւ պիտի ուզեն իրենց փորձառութիւնը հակադրել երի – տասարդներու խանդավառութեան ...

Այս է ընդունուած կարգը «ի հնուց անտի»: Մենք բացառութիւն չենք եւ չենք կրնար ըլլալ:

Հիմա, այս տողերը գրելու առեն եւ գրելու առիթով, մեր միտքը կ'ի֊նան Դաշնակցութեան հիմնադիրները, երեք մեծերը՝ Քրիստափոր, Զաւարեան եւ Ռոստոմ: 1890ին, երբ հիմը դրուեցաւ Դաշնակցութեան, իբրեւ «Հայ յեղափո – խականների» կուսակցութիւն, Զաւար – եան հազիւ 24 տարեկան էր, Ռոստոմ՝ 23 տարեկան: Բաղդատաբար աւելի «ծեր» էր Քրիստափոր, ընդամէնը 31 տարե – կան:

Ըսենք անցողակի, որ Քրիստափոր ծը – նած էր 1859ին: Մահացաւ 1905ին, 46 տարեկանին: Զաւարեան ծնած էր 1866 – ին: Ցանկարծամահ եղաւ 1913ին, 47 տարեկանին: Ռոստոմ ծնած էր 1867ին: Մեռաւ 1919ին, 52 տարեկանին:

Երեքն ալ ծեր չէին ուրեմն, այսինքն՝ փորձառու մարդիկ չէին, երբ հիմնե – ցին նոր ժամանակներու մեծազոյն կու – սակցութիւնը՝ Հ· Յ· Դաշնակցութիւնը: Ընդհակառակն, երեքն ալ երիտասարդ էին, այսինքն՝ զուրկ էին փորձառութենէ եւ իրենց խանդավառութիւնը միայն ու – նէին իբրեւ դրամագլուխ:

Քրիստափորի, Զաւարեանի, Ռոստոմի առեն ալ կային «փորձառու»ներ, բայց գործեցին երիտասարդները: Կրնանք ըսել հիմա, թէ մինչ ծերերը կը մրափէին, երիտասարդները արթուն էին: Այսպէս է, որ խանդավառութիւնը յաղթեց ի վերջոյ, պարտուեցաւ փորձառութիւնը:

Հակադրութիւն մը կայ, հազիւ նկատ – ելի, բայց ըմբռնելի հակադրութիւն մը երէկուան երիտասարդներուն եւ այսօր – ուան երիտասարդներուն միջեւ:

Մեր օրերու երիտասարդները կ'ուզեն, որ ամէն առեն, ամէն առիթ, ամէն բա – նի մէջ եւ ամէն բանի համար դուխ – դուարանեն զիրենք: Զգայուն են, նըր – բացած ջիղեր ունին: Կ'ուզեն, որ իրենց թերութիւնները իսկ ներկայացուին իբրեւ առաւելութիւն: Իրենց համար ներելի է, օրինակ, չյարգել երէցները, բայց չեն հանդուրժեր, որ երէցները չյարգեն զի – րենք կամ ըսեն, թէ երիտասարդութիւնը առաքինութիւն չէ, այլ տարիք է:

Քրիստափորը, Զաւարեանը, Ռոստոմը նման չէին մեր օրերու երիտասարդնե – րուն, ինչպէս որ մեր օրերու երիտա – սարդները նման չեն Քրիստափորին, Զա – ւարեանին կամ Ռոստոմին:

Առաջին տարբերութիւնը այն է, որ վերջինները լրջմնաչուրթն փառաբանան – քի հետամուտ չէին, կապիտոլ չէին փն – տռեր: Ընդհակառակն, իրբեւ զաղափա – րապաշտ մարդիկ, պատրաստ էին ամէն զոհաբերութեան, նոյնիսկ զոհաբերու – թեան գերագոյն աստիճանին՝ մահուան, եւ Տարպեան Ժայռէն չէին վախնար: Վը – կայութիւններ կան այն մասին, որ երեք մեծերը յաճախ կը դատապետուէին, մինչեւ անդամ հալածանքի կ'ենթար – կուէին իրենց իսկ «ձեռնասուն»ներուն կողմէ:

Հիմա զաղափարապաշտ մարդիկ չկան: Գրեթէ չկան: Կան վերջմտնացներ մի – այն, եւ երբ քանակով նուազին, որակով կ'աւելնան միշտ դարու մը մէջ, որուն ճակատը գրուած է «Նիւթ»:

Այս հակադրութեան պատճառը մենք չենք, դարն է, ընդհանուր կրթութեան նոր ուղղութիւնն է: Կրթութիւնը հուն փոխած է: Գիտութիւնն է մեր դարաշըր – ջանի «բեւեռային աստղ»ը: Իսկ որ մեծ ազգերուն մէջ՝ այսպէս կոչուած գի – տուններըը, թեհնիսիէնները տասն անդամ աւելի են, քան զրողներն ու արուեստա – գէտները: Այսպէս, օրինակ, Ա· Միու – թեան մէջ հինգ միլիոն թեհնիսիէն կայ եւ միայն հինգ հազար կամ յիսուն հազար գրող: Նոյնն է պատկերը նաեւ Միացեալ Նահանգներուն մէջ: Տիրող կարծիքն այն է, որ զաղափարները փոր չեն կշտացը – ներ, կամ, Թէքէէանի բացատրութեամբ, «ոտանաւորը չուտուիր»:

Հինները, որոնք ոտանաւորը... կ'ու – տէին ատեն մը, հիմա, իրենց «փորձա – ռութեան» եւս ապաւինած, անգործօն տարր դարձած են: Կը զգուշանան գոր – ծելէ, որովհետեւ իրր թէ կը զգուշանան սխալներ գործելէ: Աւիւնը պաղած է ի – րենց մէջ, խանդավառութիւնն ալ՝ հե – տը: «Եղածը պահենք» կ'ըսեն եւ հետա – մուտ չեն «չեղածը» ստեղծելու:

Ցանգնութի՞ւն ... ոչ, յանդգնութիւ – նը արկածախնդրութիւն է իրենց համար: Տանթոն Թշնամիին յաղթելու լաւագոյն կերպը կը նկատէր «յանդգնութիւն, դարձեալ յանդգնութիւն, միշտ յանդգն – նութիւն»: Հիմա յանդգնութեան տեղը եկած զրաւած է «խոհեմութիւն, զարմ – եալ խոհեմութիւն, միշտ խոհեմութիւ – ն»ը:

Մեղի համար խոհեմութիւնը փորձա – ռութիւն է հիմա: Եւ մեր փորձառութիւ – նը թոյլ չի տար, որ յանդգնութեան մէջ տեսնենք յաղթանակի վկայաթուղթը, ինչպէս պիտի ըսէր Ֆրանս· Ցեղափոխու – թեան եռամեծերէն այս մէկը՝ Տանթոն, 35 տարեկանին գլխատուած իր խակ յե – ղափոխական ընկերներուն կողմէ:

Ըսինք արդէն, թէ մեր եռամեծերէն Քրիստափորը մեռաւ 46 տարեկանին, Զաւարեանը՝ 47 տարեկանին, Ռոստոմը՝ 52 տարեկանին:

Ըսինք նաեւ, թէ առաջինը 31 տարեկան էր, երկրորդը՝ 24, երրորդը՝ 23, երբ

ՊՐՈՄԵԹԷՈՍԻ ԵՐԿՐԻՆ ՄԷՋ

ԱՐԱՐԱՏԻ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ

Բ.

Հայ եպիսկոպոս մը, Սէն Լուիի պատգամաւոր՝ Կիւյոմ տը Ռուպրուքին, 1255ին, Նաքսուայի (Նախիջեւան) մօտերը, կ'ըսէ.— «Ինչպէս լուսապսակ հո – գիները, որոնք Քրիստոսի յայտնութեան կը սպասեն, որպէսզի փրկուին, այնպէս ալ մենք ձեր գալուն կը սպասենք, որ – պէսզի ազատինք մեր դարաւոր գերութե – նէն»:

Քիչ ժողովուրդներու վիճակուեցաւ այն դժբախտ ճակատագիրը, որուն են – թարկուեցան Հայերը: Կարծես թէ դժ – բախտ պատահարները յամառ կերպով հետապնդեցին ու հալածեցին այս փոք – րիկ ժողովուրդը, այնքան որ, ներկայիս ի սփիւռս աշխարհի ցրուած Հայերու թի – ւը չորս անդամ աւելի է այն Հայերու թիւէն, որոնք հաստատուած կը մնան ստորոտը Մասիսի լերան, «Աշխարհի մայրը», ուր Նոյ իր տապանը հանգչե – ցուց: Իր 30·000 քառ· քիլմ· տարածու – թեամբ (Պելժիոյ նման), Խորհրդային Հայաստանի Հանրապետութիւնը կը տա –

հիմը դրին «Հայ Յեղափոխականների Դաշնակցութեան»:

Այս տարիքներուն (23, 24, 31)՝ մեր երիտասարդները կը մտածեն պարի, խը – րախճանքի, զբօսապտոյտի, լաւագոյն պարագային՝ պասքէթպոլի մասին, այն համոզումով, որ դեռ շատ ժամանակ ու – նին մտածելու նաեւ զաղափարներու եւ զաղափարականներու մասին:

Եւ օր մըն ալ, երբ մահուան հրեշտա – կը այցի դայ իրենց, պիտի տեսնեն, որ փորձառութեան քննութիւնը յաջողու – թեամբ անցուցած են, բայց ձախողած են խանդավառութեան քննութեանց մէջ:

Հիմա դարձեալ ծայրէն սկսինք ուրեմն եւ ըսենք.— Աւելի լաւ է, որ մեր երի – տասարդները «փորձառու» ըլլան, բայց գործեն, քան թէ «փորձառու» ըլլան, բայց չգործեն:

Եւ եթէ պատահի, որ չգործեն, յան – ցանքը քիչ մըն ալ երէցներուն է կար – ծես:

Երէցներուն խոհեմութիւնը առիթ չի տար, որ գործէ երիտասարդներուն յան – դգնութիւնը:

Ճի՞շդ բան մը ըսած եղանք թէ սխալ: Չենք գիտեր: Սա ստոյգ է միայն, որ մենք այս տողերը գրեցինք հրահրելու, գործօն բան մը դարձնելու համար մեր երիտասարդներուն խանդավառութիւնը:

Արդ, հիմա առեն է, որ խօսի երի – տասարդութիւնը եւ միաժամանակ գոր – ծէ:

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

ԲԵՄԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ՇԱՏ ԷՐ ԿԱՐՃԱՀԱՍԱԿ

« Կայսերական Քաղաքային Թատրոն: «Ծովի եւ սիրոյ ալիքներ», ողբերգու – թիւն հինգ գործողութեանց: Օր· Աղայի դերին: Օր· Աղան Հերոյի դերով...»:

×

Արդէն շատ ամիսներ էին անցել, որ նա այլեւս նամակագրութիւն չունէր, ամա – չելով իր անարժան անյաջողութիւնից:

Բայց հիմա կրկին զարթնեց հազիւ զա – պուած կիրքը: Մոռանալով իր աղքա – տութիւնը, մաշուած զգեստը, առանց յոդնածութեան նշոյլ զգալու, այլ բուռն ձգտման թարմ ապաւորութեան ներքոյ, այլայլուած դէմքով չտապեց դէպի այն հիւրանոցը, ուր սովորաբար իջեւանում էին հռչակաւոր դերասանները:

Նազելի աղախինը բացեց դուռը եւ կասկածաւոր նայուածք ձգելով օտարոտի հիւրին, իսկոյն կից սենեակը անյայտ – ացաւ եւ թէեւ Մարտինը պարզ լսեց զանգակի նման հնչող Ատայի արծաթա – հունչ ձայնը, բայց աղախինը պատաս – խան բերեց որ դիցուհին բացակայ է:

— Թողէք ձեր հասցէն, ասաց աղախի – նը: Գուցէ օրիորդը իմաց կը տայ թէ ե՞րբ, կարող էք այցելել:

Հազիւ լսելի ձայնով Մարտինը ասաց, իր հասցէն եւ անմիջապէս մարմարեայ լայն սանդուխներից ներքեւ իջաւ: Ստո – րութեան մի անորոշ զգացմունք խեղ – դում էր նրան, բայց եւ այնպէս նա չէր կամենում համոզուել, որ Ատան ամաչեց նրանից, որ նա ուրացաւ նրան եւ հազա – րաւոր պատճառներ էր որոնում այդ ար – տասովոր վարմունքը արդարացնելու հա – մար:

— Գուցէ նրա մօտ բարձրաստիճան հիւրեր կան, մխիթարում էր ինքն իրեն, գուցէ մինչեւ բեմ դուրս գալը նա չէ ցանկանում ոչ ոքին ընդունել, իսկ ներ – կայացումից յետոյ, երբ յաջողութիւնը ապահոված կը լինի, անկասկած կ'ըն – դունէ:

Փողոցում նա հաշուեց իր ունեցած դը – րամը:

— Փառք Աստուծոյ, բաւական է, բա – ցագանչեց նա, ես նրան կը լսեմ:

Նա մոայլ, մտախոհ դէմքը փայլեց:

Ցաջողութիւնը փառաւոր էր: Բեմի վը – րայ ոչ թէ մի պերճախօս ձեւացող սիրուե – հի էր, այլ իշխում էր խաղի իսկական հերոսը՝ Հերոն, իբրեւ վսեմ կանացիու – թեան զմայլելի մարմնացում:

Վերնայարկում կանգնած է Մարտինը բորբոքուած դէմքով, կրակուած աչքե – րով: Նա հետեւում է ոչ միայն բառե – րին այլ վանկերին, եւ թուում է նրան թէ դահլիճը դղրդացնող կարկուտի նման տեղացող ծափահարութիւնները իրեն հա – մար են: Զէ՞ որ այնտեղ հանդիսական – ներին դիմողը նրա ոգին է: Առաջին ան – դամ այդ դերը Աղայի հետ ինք է փոր – ձել, միայն ինք է նկատել եւ մշակել սքանչացնող այդ ձեւերը, եւ հնչիւնն – րի այդ մաքուր ներդաշնակութիւնը:

Վարագոյրը ընկաւ: Թատրոնը դադար կուտէ է, իսկ փողոցում դերասանների մուտքի դրան մօտ սքանչացողների մի խումբ է սպասում, որ կրկին անգամ մե – ծարէ տաղանդին:

Մարտինը թեքուեց մութ անկիւնը: Դուռը բացուեց եւ երկրպագուների աղ – ղակների եւ ծափերի փառաբանքով Աղան դիմեց դէպի իր կառքը:

Նա զերացել էր ու կազդուրուել, երբ չոտ օրիորդը հպարտ չքնաղ գեղուհի էր դարձել, ամբոխի մեծարանքներին պատասխանում է ժպիտով:

Կոմս Հալերնը, մայրաքաղաքի ազ – նուականներից մէկը ուղեկցում է Աղա – յին. նա նստեց նրա մօտ եւ ամբոխի հիացմունքի եւ բղաւոցի տակ կառքը ու – լացաւ: Թատրոնի չուրջը ամայացաւ, միայն Մարտինն է մնացել կանգնած սե – նի ստուերում՝ գլուխը թեքած սառը պա – տին:

ՖՐԻՋՆԻ

(4 Շար·)

ԱՄԻՐԱՆ ԴԱՅԼՈՎԸ

ԿՅՍՈՒՆ ԵՒ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

Գ.

ՄՈՆՈՒՄԵՆՏ

*

— Մխիթ, դուն հոս ըլլաս, աղջիկդ ալ հոն ըլլայ, ես ալ հոն ըլլամ. ես ձի չունիմ, ոտով պիտի գամ, ինչո՞ւ չէ, ոտով ալ կրնամ գալ, միայն թէ ինծի համար ձի մը պատրաստէ։

— Ձի, տէր, ինչո՞ւ համար, հոս ալ կրնաս գալ, ոտով ալ կրնաս գալ, ինչո՞ւ համար կ՚ուզես ձի հեծնիս, ես ալ ոտով պիտի գամ։

— Ոչ, տէր, ոտով չեմ գար, ձի հեծնիս։

Մխիթար Գոշ, տեսնելով որ Ամիրան կ՚ուզէ ձի հեծնի, ինքն ալ ուզեց ձի հեծնի, որպէսզի Ամիրային հետ հաւասար ըլլայ։ Ձի չունէր, ուստի ստիպուեցաւ ոտով գալ։ Ամիրան ձի հեծած, Մխիթար Գոշ ոտով, Ամիրային ձիուն սանձէն բռնած, կ՚երթային։ Ամիրան ձիուն վրայէն կը նայէր Մխիթար Գոշին, որ ոտով կ՚երթար, ու կը ծիծաղէր։ Մխիթար Գոշ, որ ոտով կ՚երթար, ձիուն ականջին կը խօսէր, ինչպէս որ մարդու հետ կը խօսի։ Ամիրան, որ ձիուն վրայէն կը նայէր Մխիթար Գոշին

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ առաւօտ, ժամը 65·45էն սեսեալ՝ Ռեկանը «արգիլեալ գօտի» հրաչակուած է: Կը սպասուի որ Ֆրանսա պայթեցնէ հիւլէական իր երկրորդ ռումբը:

ՏԱՍՆԸԵՕԹԸ հրշէջներ զոհ գացած են հրդեհի մը որ յառաջ եկած է Կլազկոյի նաւահանգիստին մէջ: Քառորդ միլիոն լիտր Ուիսքի վառած է:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆԻ
ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԻՒՆԻԽ՝ Հիւսիսային Կովկասցիներու Ազգ. կեդրոնին կողմէ Քանթեմիր եւ ընկերները իրենց վշտագին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն՝

ԸՆԿԵՐ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆԻ դառնաղէտ մահուան առթիւ իր գաղափարակից ընկերներուն, եւ այրիին:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն կը սգայ՝

ԸՆԿԵՐ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆԻ մահը եւ իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տիկին Տէր Թովմասեանին:

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերուհիներ, Զարուհի Տէր Թովմասեանի եւ Օր. Շէօհլէեանի ողբացեալ Սահակ Տէր Թովմասեանի ցաւալի մահուան առթիւ:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Ս. Հայրապետեան՝ 10 Ն. Ֆ., Շուշանիկ Գրիգորեանի, Պ. Լեւոն Քէնտիրեան՝ 10 Ն. Ֆ. Ոսկիան Քէնտիրեանի յիշատակներուն:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Յ. Տէր Յովհաննէսեան հիւանդութենէն պաաքինման առթիւ 20ական Ն. Ֆ. կը նուիրէ հետեւեալ կազմակերպութեանց.— Կարմիր Խաչին, Կապոյտ Խաչին, Աղքատախնամին, Եկեղեցւոյ Կրթ. գործերուն, «Հայ-Բոյժ»ին: Գումար հարիւր Ն. Ֆ.): Ստանալ Յառաջ)էն:

ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանէ իր գործօն ընկերոջ՝

ՕՆՆԻԿ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Մարտ 31ին, Փարիզի Հօթէլ Տիրի հիւանդանոցին մէջ:

Յուղարկաւորութեան մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Պ. Արմենակ Գասպարեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Յակոբ Գասպարեան (Ամերիկա), Տիկին Նուարդ Պէզազեան (Փարիզ), Տիկին Հայկանոյշ Բաղտասարեան (Փարիզ), Տիկին Սաթենիկ Զաքարեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Հայկազ Պէզազեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Վահագ Պէզազեան (Փարիզ), Պ. Վահագ Բաղտասարեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Զաքէոս Զաքարեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Վաղարշակ Տէր Վարդանեան (Մարսէյլ), խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց քենիին, մօրաքրոջ, հօրեղբօր աղջկան եւ ազգականին

ՍԻՐԱՆՈՅՇ ԶԱՔԱՐԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Մարտ 29ին, ժամը 10ին Թիմոնի հիւանդանոցը, 65 տարեկան հասակին: Թաղման տխուր արարողութիւնը պիտի կատարուի 1 Ապրիլ, 1960, Ուրբաթ առաւօտ ժամը 10ին, Պոմոնի Հայոց եկեղեցին:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սիրանուշ Գուրույեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել պիտի տան յառաջիկայ Կիրակի 3 Ապրիլ, Ալֆորվիլ Ս. Պ. Պ. Եկեղեցւոյ մէջ, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ» ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ
ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
Կիրակի, 3 Ապրիլ, ժամը 15ին, Սարսէլի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ

Salle des Fêtes de Sarcelles - Place du XI Novembre

Կը ներկայացուի Հայոց պատմութեան անմոռանալի էջերէն՝

ԱՒԱՐԱՅՐԻ **ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ** ԱՐԾԻՒԸ

(Ողբերգութիւն 5 արար եւ 4 պատկեր)

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ Պ. ՄԻՀՐԱՆ ՇԻՇՄԱՆԵԱՆԻ
ԲԵՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ Պ. ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ եւ ՏԻԿԻՆ ԱԼԻՍ ԷՍՔԻՃԵԱՆԻ
Սիրայօժար մասնակցութեամբ

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի, ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ եւ մասնաճիւղիս լաւագոյն ուժերուն

Հաղորդակց. միջոցներ. — Փոռթ տը լա Շափելէն առնել 268 թիւ հանրակառքը դէպի Վիլիէ լը պէլ եւ իջնել Սարսէլ «Նոյեմբեր 11ի» հրապարակը կամ կառախումբ՝ Կառ տիւ Նոռէն ժամը 13·45 եւ 15·10, իջնել Վիլիէ լը Պէլ եւ առնել 268 թիւ հանրակառքը:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէնթ Էթիէնի «Բաբգէն Սիւնի» խումբի կողմէ, 2 Ապրիլ, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Փէրկոլա (Ռօն Փուէն) շքեղ սրահին մէջ, Անտրէ Քոնսթան եւ Ֆրէտ Պովի անուանի զոյգ նուագախումբերը պիտի ստեղծեն շատ հաճելի ժամեր եւ զանազան անակնկալներ: Հայկական մթնոլորտ եւ առատ կերուխում:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Հրաւէր Միջմասնաճիւղային ժողովի

Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի տասը մասնաճիւղերը յառաջիկայ Բշ. օր 4 Ապրիլ ժամը 16 – 18 «Ռեժան» սրճարանի վերնայարկը, մէթրօ Քատէ:

Մասնաճիւղերու պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԳԻՆԵՁՕՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէնթ Էթիէնի «Բաբգէն Սիւնի» խումբը իր ակումբին պաշտօնական բացումին առթիւ, Ապրիլ 2, Շաբաթ ժամը 19ին, կազմակերպած է գինեձօն մը, որուն սիրով կը հրաւիրուին շրջանի ընկերներն ու բոլոր այն ազգայինները, որոնք կը հետաքրքրուին Նոր Սերունդի շարժումով ու գործունէութեամբ:

Գեղարուեստական բաժին:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի աշակերտուհիներու կողմէ:

Ապրիլ 3ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Մէզօն տը լա Շըմիի մէջ, 28պիս, Բիւ Սէն Տօմինիք, մէթրօ Էնվալիտ:

Հայերէն եւ Ֆրանսերէն թատերախաղեր: Երգախառն պատկերներ եւ արտասանութիւն:

Մուտք՝ 6, 5 եւ 3 Ն. Ֆ.:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԵՒ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի:

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Պէրիէ Միյէ շքեղ սրահներուն մէջ, Փլաս Պէլքուռ:

Գեղարուեստական բաժին եւ հաճելի անակնկալներ: Պիտի երգէ Տիկին Արաքսի Մուրատեան (Փարիզէն), իրենց մասնակցութիւնը կը բերէ Տէր եւ Տիկին Մութավէլեանի պարախումբը, Վալս Էմփէրիալ, Ֆրէնջ քանքան եւ հայկական պարերով: Ինչպէս նաեւ Թարարէն Հաբէլեան եղբայրներ պիտի նուագեն ու երգեն հայկական եղանակներ:

Ընտանեկան ուրախ զուարթ մթնոլորտ:

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ խումբ մը սիրողներու, կը բեմադրուի՝

«ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ»Ն

(Կատակերգութիւն 3 արար)

Այս Կիրակի ժամը 15ին, Շամպր տը Քոմերսի ընդարձակ սրահը, 8, Բիւ Տէ թրուա Քոնիլ, Պորտօ:

Հ. Յ. Դ.
ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու, մարմիններու եւ խումբերու ներկայացուցիչները, այսՇաբաթ, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մեծ սրահին մէջ: ԿԱՐԵՒՈՐ ՕՐԱԿԱՐԳ:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ:

Ապրիլ 2ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 21ին: Առնոնվիլի մեծ սրահին մէջ:

(Փառք Էքսփոզիսիօն):

Այս առթիւ վարձուած է տեղւոյս հանրածանօթ Ժիլ Ծօլայի նուագախումբը:

Կը հրաւիրուին Կեդր. Ֆրանսայի քոյր մասնաճիւղերուն հայ մարզիկները:

ՄԵԾ ՊԱՏԱՀԱՆԴԷՍ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած ԱՐԾԻՒ Մարզական Միութեան կողմէ: Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 22էն մինչեւ լոյս, Ալհամպրայի մեծ սրահին մէջ:

Eddy Warner

Եւ իր նուագախումբը (Փարիզէն)

Cotillons

Հաճելի մթնոլորտ, անակնկալներ:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին կողմէ: Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Կիւլպէնկ (Կիւլը) սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ իր ֆանթէզիներով:

Մուտքը ազատ է:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

Պզտիկներու արձանագրութիւնները պիտի սկսին Ապրիլ մէկին եւ պիտի փակուին Մայիսի վերջը:

Այն ծնողքները որոնք կ'ուզեն արձանագրել տալ Կապ. Խաչին, Դիմել հետեւեալ հասցէներուն:

Մարսէյլի քաղաք Տիկին Թութէլեանի, 4 Բիւ Փարմանթիէ, Պոմոն, Տիկին Տօլպաշեանի 23 Պուլվ. տը Պօմոն, Տիկին Շալճեան Սէն Ժերոմ:

ՀԱՅԱԾԷՍ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ
ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս Կիրակի 3 Ապրիլ, ժամը 10·30ին, հայկական հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ քարոզ՝ Վատիկանի ձայնասփիւռէն:

Պիտի քարոզէ Գեր. Ներսէս Վրդ. Սեթեան՝ Տեսուչ Հռոմի Լեւոնեան հայ վարժարանի: Միջին ալիք՝ 196 մ., կարճ ալիք՝ 19·84, 25·67, 31·10:

AU BEAU NOYER

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ
ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՁՐԻ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ
ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, BD. J. JAURES
15, AV. A. MORIZET
Boulogne - Billancourt
Métro : MARCEL SEMBAT
Mol. 06-03 et 60-38

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉ

Sté le BOSPHORE ի

ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՀԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (սուսամ) եւ շաքարով, առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմային, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հինէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով.

Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան:

Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստատեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը:

Sté le BOSPHORE
2, Rue Louis Astoin - Marseille

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՇԱԲԱԹ
2
ԱՊՐԻԼ
SAMEDI
2 AVRIL
1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8764 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4565

ՕՐՈՒԱՆ ՏՕՍՔԸ

ՎԱՌ ՊԱՀԵՆՔ ՃՐԱԳԸ

Սփիւռքի Հայութեան համար չկայ աւելի այժմէական, ստիպողական — ու նաեւ մնայուն — պահանջ՝ քան նոր սերունդի փրկութիւնը, որուն կուտանք «ազգապահպանում» անունը:

Այդ պահանջը աւելի եւս զգալի է Ամերիկայի քաղաքակիրթ երկիրներուն մէջ, ուր չունինք ինքնապաշտպանութեան միջոցներ՝ բաւարար չափով:

Մեր ազգային բոլոր կազմակերպութիւնները պէտք է ճգտին մէկ նպատակի, — ստեղծել ինքնապաշտպանութեան ամուր կուռանները, որպէսզի մեր հայրերէն մեզի ժառանգ ձգուած հայկականութիւնը փոխանցենք մեր զաւակներուն եւ թոռներուն, որպէսզի դարերով ամեհի փոթորիկներու եւ ալեկոծութեանց կուրծք տալէ վերջ, մեր նաւը չընկղմի օտար ափերու վրայ:

Դպրոցն է ամէնէն ամուր եւ մնայուն կուռանը: Հայկական դպրոցը: Հայերէնի չքաթխական դասընթացքները — առ ի չգոյէ լաւագոյնին — կրնան որոշ դեր կատարել: Պէտք է բազմապատկել անոնց հետեւող աշակերտներուն եւ աշակերտուհիներուն թիւը, որ քանի՛ տարիները կը սահին, ա՛յնքան պակսելու վրայ է, ըլլայ Փարիզի թէ դաւառի մէջ:

Ֆրանսահայերը բախտաւոր են, որ փարիզեան չրջանին մէջ ունինք երկու հայկական կանոնաւոր դպրոցներ, մէկը մանչերու, միւսը աղջիկներու համար:

Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանն ու Ռէնսիի Դպրոցասիրացը երկու փայլուն աստղեր են, որ կը լուսաւորեն մեր պանդուխտի խաւար երկնակամարը:

Լոյսի այս կրկնակ վառարանները նախանձական դեր կը կատարեն մեր զաղութին մէջ, որ հետզհետէ կ'աճի:

Հայութիւնը տակաւին « զաղթական » է, երբ այս երկու դպրոցները բացին իրենց դուռները: Առանց Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան եւ Դպրոցասէր Տիկնանց Միութեան ջանքերուն ու զոհողութեանց, մենք չէինք ունենար զանոնք:

« Գաղթական » ըլլալէ զադրած եւ բարեկեցիկ դարձած մեր զաղութը ի վիճակի է այժմ ոչ թէ երկու, այլ չորս-հինգ դպրոց պահելու Ֆրանսայի մէջ:

Մինչ այդ հայրենասէր ամէն Հայու նուիրական պարտականութիւնն է դուր-գուրալ մեր ունեցածին վրայ:

Մեր զոյգ մը վարժարանները հայերէն լեզուն ու ղրականութիւնը սորվեցնելէ զատ նաեւ ազգային ոգի կը ներշնչեն նոր սերունդին: Այս վերջինէն ինչ որ փրկենք չոհ է մեզի համար:

Առջի կիրակի Սեւրի դպրոցին աշակերտները սարքեր էին թատերական յայտնութիւն մը՝ խանդավառութիւն ըստեղծելով, ինչպէս կը հաստատէր մեր թղթակիցը:

Վաղը՝ կիրակի, Դպրոցասէրը Տիկնանց վարժարանի աշակերտուհիներն ալ պիտի տան գեղարուեստական ցերեկոյթ մը: Իրենց յայտագրին մաս կը կազմեն հայերէն եւ ֆրանսերէն թատերախաղեր, երգեր եւ արտասանութիւններ:

Տարեվերջի մրցանակաբաշխութեան հանդիսներէն զատ պարբերաբար տրուած նման գեղարուեստական ցերեկոյթներ ամէն կ'ընծայեն աշակերտներուն եւ աշակերտուհիներուն աւելի զարկ տալու հայերէն լեզուին եւ զարգացնելու իրենց ճաշակը:

Դպրոցասիրացը ութսուն երկարաձիգ տարիներու վաստակով բեռնաւոր անցեալ մը ունի՝ արդիւնաչատ ու բեղնաւոր:

Վաղուան հայ գիտակից մայրերն են, որ կը պատրաստուին Ռէնսիի կրթական յարկին տակ:

Քաջալերե՛նք զայն:

Վա՛ռ պահենք ճրագը:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԼՈՒԽ ԳԼԽԻ ՌԱՄՊՈՒՅԷԻ ՄԷՋ

Հինգշաբթի, Մրուշէեւ Փարիզ վերադարձաւ: Վերջին հանգրուանը եղած էր Ռուան: Առաւօտ կանուխ, խորհրդային վարչապետը այցելեց Ֆլէնի ինքնաշարժ-ներու Ռընոյի գործարանը ուր հետաքրքրքութեամբ քննած եւ դիտած է ֆրանսական ճարտարարուեստի այս կարեւոր ճիւղը:

Ռընոյի գործակալութիւնը գեղեցիկ զաղափարը ունեցած է զանազան նուէրներու կարգին, նուիրելու կապտագոյն Ֆլորիտ մը: Տեղական թղթակիցներու համաձայն, Մրուշէեւ եւ իր ընտանիքը Մոսկուա պիտի վերադառնան ծանրաբեռնուած՝ հետաքրքրական եւ արժէքաւոր նուէրներով:

Հինգշաբթի առաւօտ, խորհրդային վարչապետը վերջացուց գաւառական իր պտոյտը եւ վերադարձաւ Փարիզ: Հազիւ մայրաքաղաք հասած, կ'ընդունի «Աչխատանքի Սակարան»ին եւ Սէ. Ժէ. Թէի (համայնավար) պատուիրակութիւնները: Հակառակ իր սովորութեան, 13 էջերէ բաղկացած գրաւոր ճառ մը ներկայացուց: Խօսակցութիւնը կը դառնայ Խորհրդային Միութեան տնտեսութեան եւ բանուորներու կեանքի մակարդակին չուրջ: Մրուշէեւ առիթը չի փախցներ քարոզչութիւն ընելու: Արդարեւ, խօսակցութեանց ընթացքին ի մէջ այլոց կ'ըսէ.— «Ինքնավստահ ենք, որովհետեւ զօրաւոր ենք. ասոր համար է որ խաղաղ մրցակցութեան կողմնակից ենք: Պիտի չպարտուդրենք մեր իրաւակարգը ուրիշ ներու. թող աշխարհի բանուորները ի րենք չափեն եւ որոշեն: Մեր սահմանները բաց են. եկէք, աղ ու հացով ձեզ պիտի ընդունինք: Միայն զէնքով մի զաք այլապէս հարկ եղած վերաբերում մը ցոյց կուտանք»: Ժամը 14,10ին, Մրուշէեւ չեւ միչտ կը խօսի: Փարիզի խորհրդային դեսպանը՝ Վինոկրատով կամաց մը ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ եւ Մրուշէեւ կարճ կը կապէ:

Երեկոյեան ժամը 17ին խորհրդային դասպանատունը ընդունելութիւն մը կազմակերպած է, որուն ներկայ եղած են պետական եւ քաղաքական 500 դէմքեր:

Ժամը 20ին, Մրուշէեւ Փարիզէն Ռամպույէ կը մեկնի: Այս ձեւով կը վերջանայ խորհրդային վարչապետին Ֆրանսա այցելութեան «զբօսաշրջիկի» բաժինը: Ուրբաթ սկսան տը կոլ – Մրուշէեւ քաղաքական խօսակցութիւնները:

× *Խորհրդային դեսպանատան ընդունելութեան ընթացքին, Շափան-Տելմաս կը հարցնէ Մրուշէեւի թէ յոզնա՞ծ չէ: «Եթէ չուտ յոգնողներէն ըլլայի, — կը պատասխանէ Մրուշէեւ — զիս կը փոխարինէին: Հարիւր հոգի կայ որ իմ տեղս անցնիլ կ'ուզէ»:*

× *Ապահովութեան մարմինները երեւան հանած ու ձերբակալած են 37 տարեկան ժան ժաք Տելմաս անունով հանդըստեան կոչուած ենթասպայ մը որ Մոնթոպանէն Փարիզ եկած է Մրուշէեւի անձին դէմ մահափորձ կատարելու մտադրութեամբ: Իր բարեկամին տանը մէջ, որ իր կարգին ձերբակալուած է, գտած են ձեռնասումբեր եւ ատրճանակ: Նոյն խնդրով՝ Մոնփելիէի մէջ երկու հոգի եւս ձերբակալուած են:*

× *«Փրաւտա» կը ձաղկէ այն թերթերը որոնք «դիտումնաւոր կերպով կ'այլանդակեն Մրուշէեւի այցելութեան արժէքն ու գտած ընդունելութիւնը»:*

× *Խորհրդային փոխ-վարչապետը՝ Կոսիքին յայտարարեց թէ «200 միլիոն խորհրդային հպատակներ հետաքրքրութեամբ կը հետեւին իրենց վարչապետին Ֆրանսա պտոյտին»:*

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ - ՄԱՔՄԻԼԸՆ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՎԱՂՈՐԴԱՅՆԻՒ

ԱՊԱԶԻՆՄԱՆ ՇՈՒՐՋ, ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՄՕՏԱԼՈՒՏ ԿԸ ՆԿԱՏՈՒԻ

Քէմփ Տէյվիտի մէջ Այզընհաուըր - Մաքմիլընի խօսակցութիւնները յանգեցան զինաթափութեան արեւմտեան նոր եւ բարեփոխեալ ծրագրի մը: Նոր եւ վերջ - մշակուած ծրագիրը քննելով, միջազգային դէտերը այն կարծիքը կը յայտնեն թէ երկու կողմերն ալ համաձայն են կենսական եւ հիմնական արժէք ներկայացնող կէտերուն չուրջ:

Մօտ տասը օր առաջ, փընեւի մէջ՝ Զերափին, խորհրդային պատուիրակը, ընդունեցաւ (մէկ կէտի չուրջ վերապահութեամբ մը միայն) Արեւմուտքի այն տեսակէտը որով կ'ուզէին արգելքի տակ առնել բոլոր ձեւի կորիզային զէնքերու փորձարկումները: Միակ վերապահութիւնը, կամ աւելի ճիշդ՝ պայմանը, զոր դրաւ Զերափին, հետեւեալն էր.— Մտերմերկրեայ փոքր աստիճանի փորձերը արգիլել չորս կամ հինգ տարուան ժամանակամիջոցի մը համար, մինչեւ որ կարելի ըլլայ ստուգումի գործնական միջոցներ գտնել: Ամերիկեան ծրագիրը կը նախատեսէր թոյլ տալ, ցորչափ կարելի չէր ճշդել եւ ստուգել ստորերկրեայ փոքր աստիճանի պայթումները:

Վերամշակուած իրենց ծրագրով Այզընհաուըր եւ Մաքմիլըն կ'ընդունին խորհրդային տեսակէտը: Միայն Այզընհաուըր ներքին վարչական պատճառներ-ով կը պահանջէ որ ընդհատումի չրջանը 7–8 ամիս միայն տեւէ: Այզընհաուըրի պահանջը կը բխի այն մտահոգութենէն, որ մօտ ատենէն տեղի պիտի ունենան նոր ընտրութիւններ Մ. Նահանգներու մէջ, ուստի նոր կառավարութիւնը կրնայ եւ իրաւունք ունի չեղեալ նկատելու համաձայնագիրը:

Միջազգային ընդհանուր կարծիքն այն է թէ Խորհրդային Միութիւնը պիտի ընդունի Արեւմուտքի նոր ծրագիրը, քանի որ հիմնական տարակարծութիւնները հարթուած են:

Մասնաւորապէս պարագայ մը, որ երկու հակամարտ ճակատներն ալ հարկադրաբար նկատի կ'առնէն, հետեւեալն է: Եթէ ապագինման չուրջ չուտափոյթ համաձայնութիւն մը չգոյանայ, բոլոր ազգերն ալ, առաջին հերթին՝ Չինաստան պիտի ձեռնարկեն հիւլէական զէնքերու չինուածեան: Առանց մեկնաբանութեան կարելի է երեւակայել այն ահեղ եւ վերջանալուր կացութիւնը որ պիտի ստեղծուի նման պարագայի մը:

Զորեքշաբթի օրուան մամուլի ասուլիսին այս մտահոգութեան արձագանգը երեւաց Նախագահ Այզընհաուըր: Արդարեւ Այզընհաուըր յայտարարեց թէ «Ա. Միութեան հետ համաձայնութիւն մը գոյացնելու ձգտումը կը բխի այն փափաքէն, որ վերջ մը տրուի հիւլէական ականդքի ընդարձակման, որ արդէն երեքէն չորսի բարձրացած է»: Ուրիշ խօսքով՝ Ամերիկա — միեւնոյն ատեն Ա. Միութիւնը — կը զգան այն մեծ վտանգը, որ կրնայ գոյանալ, եթէ երբեք զանազան ազգեր յաջողին կորիզային զէնքեր պատրաստել:

Այս ընդհանուր մտավախութիւնը թերեւս պատճառ դառնայ, որ փընեւի, ապա Փարիզի վերին ժողովին մէջ Արեւելք եւ Արեւմուտք իրաւախոհութեան մը գան ու վերջ դնեն քայքայիչ զինարշաւի ներկայ տենդոտ մրցակցութեան:

Ցամենայն դէպս մանրամասնութիւններ կան, որ դեռ կը մնան առկախ ու կը կարօտին լուսաբանութեան եւ քննութեան:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ Բ. ՌՈՒՄԲԸ ՊԱՅԹԵՑԱՒ

Ինչպէս կը սպասուէր, ուրբաթ առաւօտ ժամը 6,15ին, Ռեկանի մէջ, ֆրանսական հիւլէական Բ. ռումբը պայթեցաւ: Ժամը 6,25ին կառավարութիւնը պաշտօնական զեկոյցով մը կը չեշտէր թէ ռումբը հողին վրայ պայթած է եւ փետրուար 13ի ռումբէն նուազ զօրաւոր էր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԺԸՆԵՒԻ «Տասներու» ժողովին բուռն վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցած է Անգլիոյ եւ Խորհրդային պատուիրակին միջեւ: Օրմսպի-Կոր, անգլիացի, ըսած է «յաւակնութիւնն ունինք կարծելու թէ ձեր ծրագիրը չորս տարիէն գործնական կ'ըլլայ: Իրականութեան մէջ մեզի կը հրամցնէք Ք+4 տարուան ծրագիր մը: Ք. այն ժամանակն է ուր 82, թերեւս ալ 90 պետութիւններ համաձայնութեան մը պիտի կարենան գալ: Աւելի զատ ձեր ծրագիրին կը պակսին գործնական եւ ճշգրիտ ըլլալու առաւելութիւնները: Չէք ճշդեր թէ ի՞նչպէս առաջքը պիտի առնուի կորիզային զէնքերու արտադրութեան ու ոչ ալ կը խօսիք հսկողութեան մասին »: Իր կարգին Զորին քննադատած է Արեւմտեան ծրագիրը:

ՔԱՍԸՄ յուզուած ձայնով կոչ մը ըրաւ Պաղտատի ձայնասփիւռէն՝ Իրաքցիներուն, որպէսզի վերջ դնեն «յիմար սպանութեանց»: Վարչապետը աւելցուց.— «Ճիշդ է որ կրօնական պատճառներ ալ կան սպանութեանց: Պետութեան կրօնքը իսլամութիւնն է, բայց Սահմանադրութիւնը կ'երաշխաւորէ պաշտամունքի ազատութիւնը, եւ բոլոր դաւանանքները պէտք է յարգուին: Ցետոյ Իրաքի ժողովուրդը միայն Արաբներէ կազմուած չէ, այլ եւ Քիւրտերէ, Հայերէ, Թիւրքմէն-ներէ եւ ուրիշ փոքրամասնութիւններէ: Սեր յեղափոխութեան հիմն իսկ է այս միութիւնը»:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՆԱՍԻՐ ձայնասփիւռ ճառով մը չնորհակալութիւն յայտնած է Հնդկաստանի, որուն բարոյական ալակցութիւնը 1956ին «արտակարգ ազդեցութիւն ունեցած է համաչխարհային հանրային կարծիքին վրայ»:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՑ համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը՝ Թարսատտալմի Զեմլէ կը զրէ թէ չատ ուսանողներ տակաւին հաւատացեալ եւ ազգայնական են եւ հարկ եղածին չափ մարքսեան դաստիարակութիւն չունին:

ԽԻՍՏ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ձեռք առնուած են Հարաւային Ափրիկէի Հանրապետութեան սեւերուն դէմ: Կառավարութիւնը մտադրած է ճզմել ամէն գոյց եւ բողոք:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԼԻԿԱՆ Գահիրէի մէջ հաւաքուած է ու քննելու վրայ է Ալժերիոյ եւ Պաղեստինի հարցերը:

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ ընդունեցաւ Մարոքի պաշտպանութեան նախարարը: Խօսակցութեան նիւթն է Մարոքի ֆրանսական բանակի պարպումը:

Ի ԳԻՏՈՒԹԻԻՆ ՀԵՏԱՔՐՔՐՈՒՈՂՆԵՐՈՒՆ

Ամէն օր հեռախօսով կամ անձամբ մեզի կը դիմեն՝ տեղեկութիւն ուզելու համար ԱՐԱՄ ՄԱՋԱՏՈՒՐԵԱՆի երկրորդ եւ վերջին նուագահանդէսին համար, որ տեղի պիտի ունենայ Փլէյէլի սրահին մէջ, յառաջիկայ կիրակի, Ապրիլ 3, ժամը 20,45ին:

Մեր գիտցածը այսչափ է: Մինչեւ այսօր կազմակերպիչ Յանձնախումբը մեզի ոչ պաշտօնական ազդ է ղրկած, ոչ ալ այլ տեղեկութիւն տոմսերու վաճառման մասին:

ՅՈՒՇ ՊԱՏԱՌԻԿՆԵՐ

ԻՆՉՊԷ՞Ս ԵՆՔ ԱՊՐԵՐ

Իբրեւ զինակից Գերմանիոյ եւ Աւըստրիա Հունգարիոյ, Թուրքիա պարտաւորուեցաւ զօրաբաժին մը ղրկել Կալիցիա, օգնելու համար իր զինակիցներուն, մանաւանդ Աւստրեւհունգարիոյ, որ սկըսած էր տկարութեան նշաններ ցոյց տալ ռուսական գրոհներուն առջեւ: Համաձայնական բանակները ծանր պարտութիւն մը կրած էին Տարտանէլի մէջ ու լքած դիրքերը, ուր գրեթէ դադրած էին այլեւս կռիւները եւ Թուրքերը կրնային քիչ մը ազատ շնչել:

Աւստրիական ճակատի զինուորական գործողութեանց օգնելու այդ պաշտօնը յանձնուեցաւ Տարտանէլի շրջանի կռիւներուն մասնակցող ճէվատ փաշայի 15րդ զօրաբաժնին (15·000 սուին) եւ միացաւ աւստրիական բանակին՝ վերին հրամանատարութեամբ Կոմս Պոթմերի: Շաբաթներ տեւող պատրաստութենէ ետք, զինուորական երկար կառախումբը Ուզուն Քէօփրիւի կայարանէն վերջապէս սկսաւ շարժիլ:

Էտիրնէն մեր ետեւը ձգած՝ կը դիտեմ շուրջիս բնանկարը: Պուլկար հողին վրայ ենք: Կատարեալ հակադրութիւն Թուրքիոյ: Դաշտեր հերկուած ու յուռթի, պտուղներով ծանրաբեռն մրգաստաններ ու պարտէզներ, լեռներու լերկ գագաթներ ու հօտաղը՝ որ այծերը կ՚արածէ՝ մախաղը ուսին: Նոյն համայնապատկերը՝ մինչեւ Սերպիա: Երկաթուղիին երկու կողմերը, ամբողջ երկայնքին, պտղատու ծառեր: Ոչ մէկ պահապան կայ: Կը նշանակէ թէ ժողովուրդը վարժուած է չդպչիլ անոնց: Ի տես պտուղներուն, Թուրք զինուորները կը սկսին իրենց ձեռքերը երկարել ծառերու ճիւղերուն, կամ վար կ՚իջնեն պտուղ քաղելու՝ կարծես իրենց սեփականութիւնն ըլլալ: Մեզի հետ է բանակին «նուագախումբը», փողն ու տավուլ – զուռնան: Ամէն անգամ եւ ամէն ուր որ կանգ կ՚առնէ կառախումբը, տավուլ – զուռնան ըզգալի կ՚ընէ իր ներկայութիւնը՝ խլացուցիչ աղմուկով: Զինուորներ վակոններէն վար կը ցատկեն, կը սկսին հտպիտական պարերը,— զէյպէկ, չիֆթէ – թէլլի, կիւլէշ:

Մեր ճամբորդութիւնը տեւեց գրեթէ տասնեւհինգ օր: Զին. կառախումբ ըլլալուն՝ մեզ կը նետէին երկրորդական գիծի մը վրայ, ուր պէտք է սպասէինք մինչեւ մայր գծին բացուիլը:

Նուագն ու պարերը մեծ յաջողութիւն գտան մեր անցած դրացի երկիրներուն մէջ: Կը թուի թէ կայարանէ կայարան լուր կուտային իրարու: Արդարեւ գիշեր թէ ցերեկ՝ կառախումբը հազիւ կանգ առած՝ մարդիկ կը զարնէին մեր վակոններուն, խնդրելով որ կրկնուէին նուագն ու պարերը:

Պուլկարիոյ մէջ, մանաւանդ Սոֆիա ու Ֆիլիպէ, մեզի լաւ ընդունելութիւն ըրին: Կիներ ու աղջիկներ ծաղիկներ կը տեղացնէին կառքերուն վրայ: Կը շիկնէին, բայց նազանքով ու ժպտագին կը հանդուրժէին զինուորներու սիրալից ու վրան – բաց արտայայտութիւններուն: Պատկերը բոլորովին փոխուեցաւ Սերպիոյ մէջ: Դէմքերը խոժոռ էին, ոչ համակրական: Կ՚անցնինք Նիշէն, Սկիւպէն, նոր մզկիթներու մինարէները կը ցցուին երկինքն ի վեր, եւ կը հասնինք Պելկրատ: Քաղաքը ծանրօրէն վնասուած է ռմբակոծութիւններէն: Դանուբի վրայ երկաթաշէն երկար կամուրջը, որ Սերպիան կը միացնէ Հունգարիոյ, քանդուած է: Հսկայ զանգուածը շրջուած կը պառկի գետին մէջ: Անոր քով փայտէ առժամեայ կամուրջ մը շինուած է Գերմանացիներուն կողմէ:

Պելկրատի ժողովուրդը ցցուած բռունցքներով ու թշնամական արտայայտութիւններով կը դիմաւորէ մեր մուտքը: Կը պատմեն թէ մայրաքաղաքին բընակիչները, մանաւանդ կիները, կատաղի դիմադրութիւն ցոյց տուած են գերման բանակներուն, պատուհաններէն թափելով եռացած ջուր ու մոխիր: Քանի մը օր կը մնանք այս քաղաքին մէջ, սակայն արտօնուած չենք զօրանոցէն դուրս ելլելու, քառանթինա կայ: Որոշեալ ժամուն մեր բանակէն երկար շարքերը կը դիմեն դէպի կամուրջ ու զինուորական քայլերով, ուժասպառ եւ պատճառած, կը հասնինք դիմացի ափը, Հունգարիոյ սահմանագլխի առաջին քաղաքը՝ Սեմլին: Կ՚անցնինք Փրղեմիոլնէն, որուն աւերակները կը մխան տակաւին, ու կը մտնենք Լեմպէրկ (այժմ Լվով): Այստեղ այլեւս եկած ենք իբրեւ բարեկամ եւ ազատարար, կռուելու համար իրենց հետ՝ կողք – կողքի:

Մեր կցկտուր խօսակցութիւններէն կը գուշակեմ որ ասոնց մէջ ալ ազգայնական գաղափարներ մուտք գործած են: Հունգարները կ՚ուզեն ազատագրուիլ աւըստրիական տիրապետութենէն ու տիրանալ անկախութեան: Ունկարն, ունկարն, (Հունգար), կը գոչեն եւ իրենք զիրենք կը համարին Թուրքերուն հայրենակից, իբր թէ հաճոյք պատճառելու համար...ինծի:

Դպրոցական դասագիրքերէն սորված էինք, որ դարեր առաջ, հայկական գաղութ մը հաստատուած էր Լեհաստան, Պուքովինա, Թրանսիլվանիա: Քաղաքներ էին հիմնած՝ բարգաւաճ առեւտուրով, սակայն օտարացած եւ Հայութենէն ուծացած: Բայց ինչ որ տեսայ Լեմպէրկի կայարանի քարափին վրայ, հաճելի անակնկալ մը եղաւ, ինծի եւ էութիւնս պարուրեց հրճուանքով ու արցունքով:

Կայարանը լեցուն է բազմութեամբ: Թրքական խաղեր, նուագ, ուրախութիւն: Չեմ յիշեր թէ ինչ պատեհութեամբ եւ ինչպէս, — արեան ձա՞յնն էր արդեօք որ խօսեցաւ, — ինծի մօտեցան երիտասարդ մը եւ դեռատի օրիորդ մը եւ ֆրանսերէն սկսաւ հարցումներ ուղղել: Մեծ եղաւ իրենց ուրախութիւնն ու զարմանքը՝ երբ ըսի թէ Հայ եմ: Նշանակալից ակնարկներով նայեցան իրարու, — քոյր – եղբայր էին, եւ շառագունելով, գրեթէ դողդղալով մրմնջեցին — «Մենք ալ Հայ ենք, բայց կ՚ամչնանք, Հայ ենք ըսելու, որովհետեւ հայերէն չենք գիտեր դժբախտաբար»: Ուսանողներ էին, եղբայրը բժշկական համալսարան կը յաճախէր: Կը պնդեն որ իրենց հիւր ըլլամ քանի մը օր, կամ խօսք տամ Ծնունդը իրենց մօտ անցընելու, թէ իրենց ծնողքը շատ պիտի ուրախանայ: Եղբայրաբար ու ջերմագին կը սեղմեմ ձեռքերը հեռաւոր ու օտար այս քաղաքին ոչ հայախօս՝ բայց սրտով Հայ մնացած այս զոյգ մը տատրակներուն, խոստանալով գրել իրենց: Մեր նամակագրութիւնները շարունակուեցան մինչեւ Պոլիս, որոշ ժամանակ մը: Աւելի քան քառասուն տարի է անցեր, բայց մտքիս մէջ խորապէս դրոշմուած է այս կարճատեւ հանդիպումս:

Դանուբի հանդիպակաց ափերուն վրայ տարածուած նախկին Աւստրեւհունգարիոյ մայրաքաղաք Պուտափեշթը մեր ետեւ ձգելէ ետք, շոգեկառքով ճամբորդութեան մեր վերջին հանգրուանը եղաւ Կալեցիոյ (Լեհաստան) Քուաժանի կոչուած գիւղաքաղաքը: Անկէց անդին կըռուի ճակատն էր այլեւս: Թնդանօթները արդէն կը գոռային:

Ընթերցողները, անշուշտ, չեն սպասեր որ կռիւներուն մանրամասնութիւնները տամ այստեղ: Անոնք ընդհանուր բընոյթ կը կրեն: Նպատակս է վերյիշել միայն քանի մը յատկանշական դէպքեր: Փոխուեցան մեր զինուորական համազգեստները, անոնց փոխարինեցին աւըստրիական «կոլֆ» տաբատները, իրենց սարօքն: Սկսանք խրամափորութիւնը ու գետնափոր նկուղներու (տէքոնք) կառուցումը: Լայնատարած ու խիտ անտառներուն ծառերը նօսրացան, շնորհիւ ռըմբակոծումներուն եւ թրքական տապարներուն ու սղոցներուն՝ կառուցանելու համար «տուներ ու լայն սրահներ»: Դարձանք ստորերկրեայ բնակիչներ:

Վրայ հասաւ Կալիցիոյ սառնաշունչ ձըմեռը՝ բուք ու բորանով: Ամէն գիշեր 150 – 200 զինուորներ, բահ ու բրիչով զինուած, կը տքնէին փորելու համար գետինը, որ սառ կապած՝ տեղի չէր տար անոնց հարուածներուն: Քանի մը կէտերու վրայ խնամատարական նկուղներ հաստատուած էին, ուր առողջապահական զինուորները, կէս ժամը անգամ մը, եռացած թէյով ոոմ կը բաժնէին խրամափորներուն ու պահակներուն եւ տաք ջուրի լոգանք կուտային անոնց ընդարմացած ոտքերուն: Թուրք զինուորները, իբրեւ ջերմ հաւատացեալ իսլամ, կը մերժէին խմել կեավուրին ըմպելին: Իրենց կը բացատրենք թէ Ալլահին հրամանն է խմել, որովհետեւ այդպէսով ծառայած պիտի ըլլային հայրենիքի պաշտպանութեան: Խրամափորութեան աշխատանքները կը խանգարէին նաեւ ռուսական պտուտակաւոր «հավան թօփ»երը, որոնք խլացուցիչ աղմուկով կը պայթէին կարծրացած գետնին վրայ, իւրաքանչիւր կտորը վերածելով գնդակներու կարկուտի: Գիշերային խրամափորներուն կարեւոր մէկ մասը զոհ գնաց անոնց:

Բաւական տարիքոտ մարդ մըն էր մեր հարիւրապետը: Ըմպելին ու կիները շատ կը սիրէր: Կը սարսափէր օդանաւերէն: Զանոնք տեսնելով՝ կը կծկուէր նկուղին մէջ: Երբ վերջ գտնէր վտանգը, խղճալի ձայնով մը կը հարցնէր. «Ա. էֆէնտի, օղլում, կորսուեցա՞ն այդ քեռաթանե-րը»: Կարօտով կը յիշէր Պոլիսը, «Ա՛խ, կ՚ըսէր, փոխանակ այստեղի հարիւրապետութեան՝ պիտի նախընտրէի Պոլսոյ ճէմիշներուն պահապանը ըլլալ»: Ճակատագրականօրէն մեռաւ «հավան թօփ»ի մը գնդակով:

Այնքան առատ կը ձիւնէր, որ խրամները կը լեցուէին: Հարկ կ՚ըլլար մաքրել զանոնք: Եւ ահա փողի ազդանշանին վրայ, երկու թշնամի բանակներու զինուորները դուրս կը նետուէին խրամներէն՝ կատակներով ու զուարճախօութիւններով: Ռուսները համապարփակ ձիւնի սպիտակ սաւանը կ՚օգտագործէին ի նպաստ իրենց: Անոնց հետազօտիչները հագած ճերմակ, լայն գիշերազգեստներ, իրենց գլխուն՝ սպիտակ գտակ, կը պահուըտէին ձիւնաբլուրներուն քով ու կ՚առեւանգէին մեր զինուորները: Ի վերջոյ մենք եւս դիմեցինք նոյն միջոցին:

Զինադադար: Պոլիս՝ անգլիական հասազգեստով: Հայտար – Փաշայի կայարանը շոգեկառքի կը սպասեմ, պաշտօնով մեկնելու համար Աֆիոն – Գարահիսար: Գիշերը աննախընթաց ձիւն տեղացած եւ երթեւեկը խանգարուած: Անգլիացի զինուոր մը մօտենալով:

— Թարգման, ի՞նչ ազգի կը պատկանիք:

— Հայ եմ:

= Ես ալ կէս – Հայ եմ պիտի ըսեմ բայց հայերէն չեմ գիտեր:

Հա՞յրը թէ մայրը Հայ է եղեր:

Ցիրուցան, թափառական ժողովուրդ Ու սակայն կենսունակ: Կուրծք կուտ դարերուն ու շարքերուն:

Ո՞ւր է գաղտնիքը:

ՇԱՐ

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐԸ

Ի ՊԱՏԻԻ ՎԱՐՊԵՏԻՆ

Երեքշաբթի իրիկուն Փալէ տ՚Օրսէի շքեղ սրահները ծայրէ ծայր լեցուած էին Փարիզահայերով: Շատեր չկրցան տեղ գտնել, շատ շատեր ալ ոտքի մնացին, ներկաներու թիւը կազմակերպիչ յանձնախումբին սպասածէն անհամեմատաբար աւելի ըլլալով. եւ այդ պատճառ եղաւ անախորժ խճողումի մը եւ շատերու դժգոհութեան:

Փարիզի Հայերը անխտիր եկած էին յարգելու վարպետը եւ վայելելու անոր ներկայութիւնը:

Հաւաքոյթը բացաւ Պ. Սեդրակ Քարեան որ բացատրեց Արամ Խաչատուրեանին թէ իր ներկայութիւնը եւ միջազգային արժէքը ինչ հպարտութիւն կուտան Փարիզի Հայութեան: Շեշտեց որ երաժշտութիւնը արուեստներու ամէնէն հին արտայայտութիւնն է եւ ամէնէն դիւրահաղորդը: Պ. Քարեան ներկայացուց Արամ Խաչատուրեանը եւ անոր արուեստագէտ կինը, ապա խօսք տուաւ ներկաներէն ոմանց:

Ընդունելութեան այս «ակադեմական» բաժնին մէջ օրուան հիւրը ջատագովեցին՝ Գերապայծառ Ամատունի որ հպարտութեամբ արձանագրեց թէ Արամ Խաչատուրեան հակառակ իր միջազգային համբաւին մնացած է իսկական Հայ մը եւ կը պարծի իր ծագումով: Փրոֆ. Ֆրետէրիք Ֆէյտիի ճառը պիտի հրատարակենք առանձին: Յաջորդաբար խօսք առնողները եղան Պատուելի Սիսլեան, Տիկ. Ասիրբէկեան, Գեղամ Քէրէսթէճեան, Տիկին Մ. Տամլամեան, Կաթ. Պատուիրակ՝ Սերովբէ Եպիսկ. եւ ուրիշներ:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին Սեդրակ Եավրուեան (դաշնակ), Գոհարիկ Ղազարոսեան եւ Նահապետ Ալալէմճեան (դաշնակ եւ թաւջութակ), Իրիս Պիւլպիւլեան (երգ), Պ. Ա. Գմբէթեան (արտասանութիւն) Տիկին Նինա Արամ Խաչատուրեան իր հեղինակութիւններէն երեք սիրուն կտորներ նուագեց դաշնակով:

ԲԵՄԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ՇԱՏ ԷՐ ԿԱՐՃԱՀԱՍԱԿ

Այժմ նա գիտէ թէ ինչ խոր անդունդ է բաժանում նրան Ադայից:

— Այ դու տխմար, անխելք: Ինչո՞ւ էիր ցնծում այս երեկոյ, ինչո՞ւ էիր փառաւորւում: Անյաջողութիւնը կը մտերմացնէր նրան քեզ հետ, իսկ հիմա նա ընդ միշտ կորած է քեզ համար:

×

Տանը նա երկու նամակ գտաւ: Մէկ ծրարի վրայ գործակալի կնիքն էր:

«Թատրոնապետը վստահ է ձեր աշխատասիրութեան եւ տաղանդի վրայ: Դուք հիանալի տպաւորութիւն էք թողել, բայց դժբախտաբար նա անհնարին է համարում ձեզ ընդունել»:

Մարտինը բարկութիւնից սեղմեց նամակը եւ վերցրեց միւս ծրարը:

Միւսը գեղեցիկ ծրար էր հիանալի մենագրով եւ վրայից անուշահոտութիւն էր բուրում:

Ահա թէ նա ի՞նչ կարդաց.

«Ես չափազանց ցաւեցի, որ այսօր անկարող եղայ ձեզ ընդունել, մանաւանդ որ մենք հազիւ թէ կրկին տեսնուենք այս անգամ, քանի որ ես վաղը մեկնում եմ:

Բեմի վրայ ձեր ունեցած երկրորդական դիրքը վայել չէ ձեզ, քանի որ ձեր ընդունակութիւնը եւ տաղանդը կասկածից հեռու է եւ հաւատացէք որ նպատակայարմար կը լինէր եթէ հրաժարուէիք այդ ասպարէզից: Ես վաղուց համոզուել եմ, որ մեր օրերում ուժեղ թոքերը եւ հըսկայական հասակը բեմի վրայ աւելի են գնահատւում քան թէ խելքը, բնաւորութիւնը եւ ձիրքը: Դուք ապարդիւն կռիւ էք մղում, սիրելի բարեկամս»:

Այդ պարբերութեան հասնելուն պէս Մարտինը ձգեց անողոք նամակը, որից յանկարծ մի թուղթ վայր ընկաւ:

Նա կռացաւ եւ նկատեց որ թղթադրամ էր...

Յասումից արիւնը խփեց նրա երեսին եւ մի քանի վայրկեան լուռ մնալուց յետոյ, նա սկսեց հեկեկալ յուսահատ ծիծաղով:

Ահա թէ ուր է հասել նա, ողորմութիւն, նա յանդգնել է Մարտինին ողորմութիւն տալ:

Նա ծիծաղում էր, իսկ արցունքները հոսում էին աչքերից:

Նա տենդային արագութեամբ մի քանի առ գրեց, կոխեց գրպանը, վերցրեց գլխարկը եւ սանդուխներից շտապ իջնելով փողոց վազեց՝

Այլանդակ դեւը, որ աղքատութեան ... բերին երեւում էր նրան, կրկին կար... նրա ճանապարհը մռայլ խաւարի մէջ ... զարհուրելի խորհուրդներ շշնչալով ... յառաջ հրելով նրան...

Մարտինը չէր լսում փոթորկի ... գոռ ձայնը եւ ոչ էլ նկատում էր ... ւի հեղեղը...

Յառա՛ջ... յառաջ...:

×

Մի քանի ժամ անցած Ասպերնի ... մուրջի վրայ մի թղթապանակ գտան, ... մի թղթի կտոր կար հետեւեալ անհ... կնալի բառերով:

«Այլեւս մի մտածէք տարաբախտ ... լատարի մասին, որ չկարողացաւ մի ... րիշ ելք գտնել եւ կամաւ վերջ դրեց ... յաջող կեանքին: Այլ ասպարէզ ... ինձ համար անկարելի էր: Ես ոչ մի ... ցանք չեմ գործել եւ ոչ մի մեղք ... ուած չէի քաւելու: Ես ոչ թեթեւ... էի եւ ոչ ծոյլ... ես միայն կարճահ... էի...»:

ՖՐԷՅՆ

(5 եւ վերջ)

(Քաղուած «Թատրոն» գրական եւ ... տերական հանդէսէն, Թիֆլիս 1895)

Վերջապէս խօսքը տրուեցաւ վարպե – տին : Ցուզուած , Արամ Խաչատուրեան նախ իր երախտագիտական զգացումները յայտնեց իրեն ընծայուած պատիւին համար եւ չէշտեց .— «Այս պատիւը գնում է մարդ եւ չէշտեց .— «Այս պատիւը գնում է հայ ժողովրդին որ ինձ ծնել է , ստեղծեր է , երաժիշտ է արել եւ հասցրել է այս – տեղ : Հայ ժողովուրդը մեծ անցեալի տէր ժողովուրդ է եւ ես նրան կը պարտիմ իմ արժէքը »:

Արամ Խաչատուրեան քանի մը յատկանշական դրուագներ պատմեց իր կեան – քէն : Ծնած Թիֆլիզ , դաստիարակուած Մոսկուա , երբ 25 տարեկանին կը հրա – տարակուի իր առաջին գործը , Խաչատուրեան որուն ընտանեկան անունը Խաչատուրֆ է այնատեն Թուղթի վրայ , գիտակից որ ինք Հայ է՝ Խաչատուրեան անունին տակ հրատարակել կուտայ իր առաջին գործը եւ այդպէս՝ անկէ ի վեր : վարպետը չէշտեց որ այդ զգացումը ու – նցած է այն ատեն երբ երիտասարդ էր եւ չունէր այսօրուան հասունութիւնը հայկական արժէքներու մասին , հայրե – նասիրութեան գիտակցութիւնը եւ ազգա – յին հպարտութիւնը :

Խաչատուրեան երբ առաջին անգամ ե – րեան կ'երթայ , նուագահանդէսներու չրջապտոյտ մը կ'ընէ Փիլարմոնիայի հետ Հայաստանի գիւղերը եւ քաղաքները : Ի – րիկուն մը լէնինականի մէջ , հանդիսա – կանները իրեն հարց կուտան թէ հայերէն կը խօսի՞ , ու վարպետը կը սկսի խօսիլ իր մայրենի լեզուն : Այն ատեն , ըսաւ Խաչատուրեան , «հասարակութիւնն էլ , ես էլ յուզուեցինք եւ նրանք էլ , ես էլ ե – րաժշտութիւնս մոռացանք »:

Արամ Խաչատուրեան ապա չեղելով քիչ մը իր նիւթէն յայտնեց թէ չատ ցաւ զգացած է տեսնելով թէ Փարիզահայու – թիւնը ցրուած է , մէկ չէ եւ պէտք է « միանայ գոնէ գլխաւոր հարցերի չուրջ : Փոքր տարակարծութիւնները պէտք չէ մեծ հանգամանք ստանան , անոնք կարող են ժամանակի հետ կորսուիլ» :

Գալով իր երաժշտութեան , վարպետը չէշտեց թէ իր նպատակը եւ միակ փափաքն է հայ երաժշտութիւնը հասցնել միջազգային մակարդակի եւ տարածել Եւրոպայի մէջ :

Գաղութին կողմէ վարպետին նուէր տրուեցաւ զոյգ մը աղամանդազարդ թևնոցի կոճակ :

Հաւաքոյթը փակուեցաւ ոգեւորու – թեան մէջ :

×

Թող Թոյլ տրուի մեզի , Թղթակցութե – նէն դուրս , կարգադիր յանձնախումբին ուշադրութեան յանձնել կարգ մը թերու – թիւններ որոնք ներելի չեն Լոյս – Քաղա – քը եւ Եւրոպական ապրելակերպը վայելող Սփիւռքահայերուն : կ'ընդունինք որ նա – խատեսուած բազմութենէն չատ աւելի մարդիկ եկած ըլլալով , դժուար էր կա – րնալ բոլորը տեղաւորել եւ առանց չփո – թութիւն ստեղծելու , կարգապահութիւն մը ստեղծել : Այդ չի բաւեր սակայն ար – դարացնելու համար որ օրուան դերգա – տարները , ուսուցիչներ , ուսուցչուհիներ , ուսանողներ , ուսանողուհիներ , ուսեստական բաժնին համար հրաւիրուած արուեստագէտներ ոտքի մնան երեք ժամ , անոնց տրամադրութեան տակ դրուի կոտրած դաշնակ մը , եւայլն ... : Վայել չէ՞ր որ Տիկին Խաչատուրեանին ալ յի – չատակի նուէր մը տրուէր :

Ցաւալի էր նաեւ նկատել որ յայտա – րարութեամբ «համազգայնութեան» բնոյթ ունեցող հաւաքոյթ մը , որ կը վայելէր նաեւ Փարիզի եկեղեցւոյ հովանաւորու – թիւնը , միակողմանի հանգամանք ունե – ցող « ակադեմական» բաժին մը ունէր : Մշակոյթի եւ արուեստի նուիրուած հա – ւաքոյթի մը մէջ աւելորդ էին քաղաքա – կան «միքիճկի» ձեւ տուող բանախօսու – թիւնները , որովհետեւ , մենք կը կարծենք թէ սխալ տեղեկութիւններ տրուած են վարպետին փարիզահայ գաղութին մա – սին : Ընդունելութեան իրիկուան ներկայ հաւաքականութիւնը բոլոր հոսանքներէ , լաւագոյն ապացոյցն էր որ , ինչպէս Խա – չատուրեան կը փափաքի , մշակոյթի , արուեստի , իր բառով «գլխաւոր հար – ցերի չուրջ», Հայութիւնը միշտ համե – րաչխ է եւ միացած :

Վերջացնելէ առաջ կ'ուզէինք նաեւ յիշել ուրիշ պարագայ մը : Սփիւռքահայ ար – ուեստագէտները որ բեմ ելան , աւելի լաւ ըրած պիտի ըլլային վարպետին ներկա – յացնելով Սփիւռքի ստեղծագործութիւն – ները : Այլ խօսքով Հայաստանի երգերն ու բանաստեղծութիւնները Ֆրանսահա – յութեան համար թանկագին են , բայց վստահ ենք որ հայրենիքէն եկողի մը համար , մանաւանդ Խաչատուրեանի մը համար , աւելի չահեկան էր լսել արտա – սահմանի ստեղծագործութիւնները :

Շատ աւելի տրամաբանական էր ըս – փիւռքի հեղինակներուն երգերը եւ բա – նաստեղծութիւնները ներկայացնել հիւ – րին :

Եթէ հակառակ պատճառաբանութիւնը այն էր որ կ'ուզուէր հասկցնել Խաչա – տուրեանին թէ արտասահմանին ծանօթ են Սարխդ · Հայաստանի բանաստեղծնե – րըն ու երգահանները , կը կարծենք որ այդ կէտը դիտեն արդէն Հայաստանէն եկողները , բայց Հայաստանը հարկ եղա – ծին չափ չի ճանչնար արտասահմանը : Երբ Խրուչչեւ Մարսէյլ ճաշի հրաւիրուե – ցաւ , անոր պոռչ կամ փիրոշքի չէ հրամ – ցուած այլ՝ պուլյապէս եւ Քաւխի գինի : Մանաւանդ որ վարպետը իր ճառին մէջ չէշտեց թէ համոզուած է որ Հայաստանը առանձին չի կրնար կատարել իր փափա – քած աշխատանքը հայ մշակոյթին տա – րածման եւ ճոխացման համար , եթէ Սփիւռքն ալ իր ստեղծագործ կարեւոր բաժինը չբերէ այդ հասարակաց նուի – րական գործին :

ՇԻՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

×

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՄԷՋ

Մուրատեան վարժարանը տօնական օ – րերու պէս դրօշակներով զարդարուած էր Մարտ 28ի առաւօտը :

Կէսօրուան ժամը մէկին Արամ Խա – չատուրեան , ժամանակակից մեծագոյն երգահաններէն մէկը , քանի մը բարե – կամներով վարժարան կը հասնէր :

Բուռն ծափերով սրահ առաջնորդուե – ցաւ օրուան հիւրը : Հանդիսը , որ պատ – րաստուած էր աշակերտութեան կողմէ , բացուեցաւ վարժարանի քայլերգով :

Ապա , տեսուչ վարդապետը , բարի գա – լուստի խանդավառ խօսքերով ողջունեց հիւրը :

Աշակերտ մը կարդաց զեղեցիկ մաղ – թանք մը , որմէ յուզուած երգի մեծ վարպետը տաք համբոյր մը դրոշմեց ա – նոր ճակտին :

Վարժարանի նախկին սաներու կողմէ , խօսք առաւ պ . Վահրամ Պարկիրճեան , յայտնելով անվերապահ հիացում եւ գը – նահատանք իր եւ ընկերակիցներու կող – մէ : Տեղի ունեցան քառաձայն երգեր եւ արտասանութիւններ : Ապա խօսք առաւ օրուան հիւրը , յորդորելով աշակերտնե – րը որ հայ ապրին եւ չմոռնան մայրենի լեզուն : Ապա վարպետը դաշնակի վրայ նուագեց իր հեղինակութիւններէն երկու կտորներ :

Հանդէսին յաջորդեց հացկերոյթը : Ճաշի ընթացքին , աշակերտները երգեցին հիւրին կողմէ հեղինակուած զուարթ « Խնջոյքի երգը» :

Խանդավառուած՝ Արամ Խաչատուրեան բաժակը վերցուց , ու կրկնելով երգէն տող մը (աղբիւրի պէս վարար լինի) , ը – սաւ «Հայաստանի աղբիւրների ջուրը չատ մաքուր է եւ համեղ , ճեր կեանքն ալ այդ աղբիւրների նման մաքուր լինի միշտ »:

Ճաչէն ետք , վարժարանի Ոսկեմատեա – նին մեծ յառաջդիմութիւն , յաջողու – «Ցանկանում եմ Մխիթարեան վարժարա – նին , մեծ յառաջդիմութիւն , յաջողու – թիւն եւ նոր նուաճումներ »:

Ա . Խաչատուրեան սիրով պատասխա – նեց իրեն ուղղուած բոլոր հարցումներուն եւ իր անունը ստորագրեց , աշակերտնե – րէն ներկայացուած թղթիկներու վրայ :

Կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին , յետ տղոց հետ լուսանկարուելու , չափազանց զոհ մեկնեցաւ վարժարանէն :

Արամ Խաչատուրեանի այս այցելու – թիւնը դունաւոր չարժանկարի առնուե – ցաւ :

Վարժարանի աշակերտները հպարտ եւ ուրախ , այս աչխարհահռչակ երգահանի այցելութենէն , զեղեցիկ օր մը ապրե – ցան , որ անջնջելի պիտի մնայ իրենց յի – շողութեան մէջ :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

×

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Մարտ 28 , երկուչաբթի առաւօտ : Դպրոցը մեծ հիւրի մը կը սպասէ , հայ – րենիքի հարազատ մէկ զաւակին՝ աչ – խարհահռչակ երգահան՝ Արամ Խաչա – տուրեանին :

Ներկայ են խնամակալուհիները , բարե – կամներ ու նախկին աշակերտուհիներ :

Հասաւ վերջապէս վարպետը , ընկե – րակցութեամբ համակիրներու :

Որքան մեծ , այնքան համեստ : Հետա – քրքրուեցաւ դպրոցին ներքին կեանքով , աւանդուած դասերով , եւ մանաւանդ ու – զեց գիտնալ թէ հայրենիքի գաղափարը ներմուծուա՞ծ է աչակերտուհիներու հոգ – ւոյն մէջ : Իր այդ հետաքրքրութիւնը ը յնօրէն զոհացում ստացաւ , երբ աչա – կերտուհիները զինքը ընդունեցան ճառա – գայթող դէմքով , ու երգելով «Անուչ Ե – րեւան»ը :

Ցետոյ փոքրիկ մը սիրուն ուղերձ մը արտասանեց :

Ցուզուեցաւ Արամ Խաչատուրեան , նոյնքան յուզուեցան նաեւ ներկաները :

Եղան գողտրիկ արտասանութիւններ ու երգեր : Խանդավառուած էին բոլորը : Վարպետին դէմքը կը մատնէր իր ներքին անհուն հրճուանքը : Շնորհակալութիւն յայտնեց այդ սրտաց ընդունելութեան համար , յետոյ խօսքը ուղղեց աչակեր – տուհիներուն . — « կը տեսնեմ թէ չատ լաւ հայերէն կը խօսիք : Շարունակեցէք այդպէս : Սիրեցէք հայերէն լեզուն , եւ սիրեցէք մանաւանդ հայրենիքը , ես Հայ եմ ու կը սիրեմ Հայաստանը»: Նուագեց իր հեղինակութիւններէն , ելեկտրական – նացնելով մթնոլորտը : Աչակերտուհինե – րու ջերմ փափաքին վրայ նուագեց նաեւ «Սուրերու պարը»: Ժամանակը կը սա – հէր , ստիպուած էր մեկնիլ , խոստանա – լով կրկին ու չուտով վերադառնալ ա – ւելի երկար ժամանակով :

Մեկնեցաւ Արամ Խաչատուրեան , եւ սակայն իւրաքանչիւրի հոգւոյն մէջ Թո – ղուց հայրենիքէն մասունք մը ...

Դպրոցը երջանիկ օր մը ապրեցաւ :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ»Ը ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի , Ապրիլ 3ին , տեղի պիտի ունենայ Հ . Ց . Դ . Նոր Սերունդի Առնու – վիլ – Սարսէլ մասնաճիւղի կազմակերպած թատերական բացառիկ ցերեկոյթը որ անտարակոյս յաջողութեամբ պիտի պսակուի :

Արդարեւ՝ յարատեւ չունչով , ամիսնե – րէ ի վեր աչխատանք կը տարուի , որպէս զի Վարդանանց դիւցազնամարտին նը – ւիրուած համանուն ողբերգութիւնը ներ – կայացուի արժանավայել չուքով :

Իրենց թելադրութիւններով , կարեւոր օգտակարութիւն ունեցան՝ Սողոմոն Նի – կողոսեան եւ Մխիթար Շիլմանեան որոնք սիրայօժար՝ ստանձնած էին դերակա – տարները մարզելու պարտականութիւնը :

Բեմայարդարութեամբ զբաղած է ընկ · Տիգրան Թորոսեան որ արդէն իսկ պատ – րաստած է ճաչակաւոր եւ նիւթին յար – մար տէֆորները : Այս աչխատանքին իր գործօն մասնակցութիւնը բերած է՝ Տի – կին Ալիս Էսկիճեան :

Կիրակի օրուան հանդէսին առթիւ ար – դար կը գտնենք նչել թէ բոլոր դերակա – տարներն ալ երիտասարդներ են որոնք այս օտար ափերուն վրայ ստացած են իրենց հայեցի կրթութիւնը : Ինչ որ մեզի կրկնակի զոհացում եւ ուրախութիւն կը պատճառէ իրենց հայ բեմին եւ հայ ար – ժէքներուն հանդէպ ցոյց տուած վառ հետաքրքրութիւնն է : Այլապէս ի՞նչպէս բացատրել ամիսներու իրենց յամառ աչ – խատանքը , նիւթական եւ բարոյական ի – րենց ստանձնած զոհողութիւնները ու մանաւանդ այն անխառն սէրը զոր կը տածեն ու ի յայտ կը բերեն պատմական ազգային թուականի մը նկատմամբ :

Կը մնայ հայ հասարակութեան , որ կի – րակի օր , Սարսէլի Թաղապետարանի սը – րահին մէջ , իր հոծ ներկայութեամբ քա – ջալերէ մեր տղաքն ու աղջիկները :

Եթէ խանդավառութիւնը իրենցն է , մեր պարտականութիւնն ալ զանոնք քա – ջալերել ու գնահատելն է :

Կ . Ե .

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՄՈԼՈՐՈՒՄԸ

Դ.

Ու եւան դուրս առկէ , մինչ արեւը դէպ ի հորիզոն ծռելով , տրամատեսիլ աւերա – կին խեղ ու հաչմոտ ցցուածներուն կու տար երկար ստուերներ , ամբողջութիւնը չէկ լոյսի մը տակ պարորուելով , որ մը – տացածին երեւոյթ մը կ'ընծայէրվայրին :

— Մայրիկ , ուրիշ անգամ նորէն գանք , կ'ըսէր Սոֆի իր մօրը , դունէն դուրս եկ – լուն չարունակ եւին դառնալով , չու – զելով բաժնուիլ այդ աւերակներէն ու այդ վայրի , լքուած ու ամայի բնութե – նէն , ուր հեչտալի ու դառն դիմովութեան բոպէներ ապրեր էր :

— Աղջիկս , կ'ըսէր կիւլիւկ հանըմ , չհասկնալով Սոֆիի հոգեբանութիւնը եւ այդ վայրը վերադառնալու անոր յամա – ռութեան պատճառը , պարզ քմահաճոյքի մը վերագրելով , աղջիկս ատ եապանի տեղը ի՞նչ ընենք գանք .. տեսնալ էր նէ տեսար ...

— Ձէ , մայրիկ , ես հոս չատ կը սիրեմ , կը պնդէր աղջիկը , հոս գամ նէ աղէկ կ'ըլլամ կոր , ուրիշ անգամ նորէն գանք մայրիկ ...

— Թոհաֆ . ատ եօխուչներն վեր հոգիս ելաւ , Սոֆի , հէմ քու ալ ըռէննդ աւելի նետեց ...

Երբ որ տուն վերադարձան , հանըմը դեռ յետմիջօրէի իր սովորական քունը քնանալու վրայ էր : Սոֆի իր սենեակը քաչուեցաւ , Թիկնաթոռի մը վրայ իյնա – լու համար ուժասպառ , կրած յուզում – ներէն քայքայուած : Այդ ուխտադնացու – թիւնը որքան քաղցր եւ սփոփարար , այն – քան ալ ցնցող եղած էր : Բայց անոր գի – նովութիւնը դեռ կը տիրէր իր վրայ · աչ – քերը գոց , անով կը յափշտակուէր , անով կ'անէանար : Միեւնոյն պատկերները , ցաւագին եւ քաղցնելի , կը հոլովուէին չնորհականօրէն իր փակ աչքերուն առջեւ . տանը աւերակները՝ օրհասական չառա – չումներով , պարտէզին վայրի ու ապե – րասան կանանչութիւնը՝ դիւային խուա – ցումներով :

Անոնց մէջ , ատեն ատեն , յանկարծ կը ցուէր ուրուական մը ահաւոր երեւոյ – թով , վիթխարի հերարձակ գլխով , ա – րիւնոտ նայուածքով : Գարա – Աղաճի ծովափին եւ Սիլիհտար Աղաի բլուրին մարդն էր , մեծցած , ահաղնացած , ա – հաւորցած : Սոֆի կը սկսէր դողալ , կը լարուէր կը գալարուէր Թիկնաթոռին վրայ , ինքզինքը այդ մղձաւանջէն ազա – տելու ունայն ջանքերով :

— Միւս օրերը , իր հոգիին տանջանքը չդադրեցաւ : Վրիժառութեան կրակը , զղջումի եւ ապաչխարութեան մոլեռանդ թափը , ամէն բան վերսկսելու , վերա – կանդնելու իր անօգուտ կամքութիւնը , փոխնիփոխ , խառնիխուռն , երբեմն միա – հաղոյն կը մրրկէին իր գանկը , կը սպա – ռէին իր վտիտ մարմինը :

Ժամերով , դէմքը ձեռքերովը ծած – կած , կը մնար , անչարժ , թմրած , ոչընչացած : Բժիչկին դեղերը ոեւէ նպաստա – ւոր արդիւնք չունեցան : Ընդհակառակն , Սոֆի աւելի դեղնեցաւ , աւելի վատուժ – ցաւ : Զոր հազը , զոր միչտ ունէր արդէն , հիմա աւելի յաճախ կը ցնցէր անոր տը – խեղծ կուրծքը , չնչառութիւնը դժուարա – ցնելով : Իր խոշոր սեւ աչուըները տեն – դաւոր ցոլքեր կ'արձակէին , տարտամ սեւեռումներով , որոնք կարծես ալ հոս չէին նայեր , հեռուոր , անծանօթ հորի – զոններու հետամուտ :

Դէմքին վրայ իր կուսականութեան պաչտելի անգոյրը կ'երեւնար նորէն : Մո – լորումի եւ ապականութեան տիղմը , ո – րուն մէջ ընկղմէր էր պահ մը , չէր կըր – ցած ցայտեր նետել անոր մաքուր , անա – պական հոգիին վրայ : Ցուսախարութիւ – նը , ցաւը , ապաչաւը լուացեր էին զայն , մաքմքինին տալով իր կոյսի անբծութիւ – նը , նայուածքին՝ իր տրտմալի քաղցրու – թիւնը , Սոֆի առաջուանը եղաւ նորէն , անուչ , բարի , պճոտ :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԻՇԱՆԼԵԱՆ

(Շար .)

ԱՊՐԻԼ 11-24 Ը
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կ'ոգեկոչուի Ապրիլ 24ին :

Նախաձեռնութեամբ Ապրիլեան Սերունդի , Սալ Քատէի մէջ :

×

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Վալանսի Հայ Ազգ. Միութեան կողմէ եւ հովանաւորութեամբ երեք Յարանուանութեանց պետերուն :

Ապրիլ 9, Շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին, Թէաթր Միւնիսիփալի սրահին մէջ :

Կը նախագահէ Հայ Ազգ. Միութեան նախագահ Պ. Գ. ՍԻՆԱՊԵԱՆ

Ֆրանսերէն խօսք կ'առնէ Պ. ԼԵՒՈՆ ՄԱԹԷՈՍԵԱՆ :

Կը խօսին ՏԷՐ ՍԱՀԱԿ ԱՒԱԳ ՔՀՆՅ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ : ՎԵՐԱՊ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ , եւ ՊԱՊԵԱՆ վարդապետ :

Օրուան բանախօս՝ Պ. Ս. ՔԱՐԵԱՆ :

Ազգ. Միութիւնը կոչ կ'ուղղէ Վալանսի եւ շրջակայից հայ գաղութին բոլոր հայրենակիցներուն, որ իրենց ներկայութեամբ, յարգանքի տուրքը մատուցանեն մեր մէկ միլիոնէ աւելի անթաղ նահատակներուն, եւ ոգեկոչեն անոնց անմահ յիշատակը :

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համազգային Սգատօնը Ապրիլ 24ին : Միահամուռ մասնակցութեամբ գաղութին : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սիրանուշ Գուրույեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել պիտի տան յառաջիկայ Կիրակի 3 Ապրիլ, Ալֆորվիլ Ս. Պ. Պ. Եկեղեցւոյ մէջ, իրենց ամուսնոյն եւ հօր յիշատակին : Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէնթ Էթիէնի «Բաբգէն Սիւնի» խումբի կողմէ, 2 Ապրիլ , Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Փէրկոլա (Ռօն Փուէն) շքեղ սրահին մէջ, Անտրէ Քոնսթան եւ Ֆրէտ Պովի անուանի զոյգ նուագախումբերը պիտի ստեղծեն . շատ հաճելի ժամեր եւ զանազան անակնկալներ : Հայկական մթնոլորտ եւ առատ կերուխում :

ԳԻՆԵՁՕՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէնթ Էթիէնի « Բաբգէն Սիւնի» խումբը իր ակումբին պաշտօնական բացումին առթիւ, Ապրիլ 2, Շաբաթ ժամը 19ին , կազմակերպած է գինեձօն մը, որուն սիրով կը հրաւիրուին շրջանի ընկերներն ու բոլոր այն ազգայինները, որոնք կը հետաքրքրուին Նոր Սերունդի շարժումով ու գործունէութեամբ :

Գեղարուեստական բաժին :

ՀԱՅԱԾԷՍ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ
ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս Կիրակի 3 Ապրիլ, ժամը 10·30ին, հայկական հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ քարոզ՝ Վատիկանի ձայնասփիւռէն :

Պիտի քարոզէ Գեր. Ներսէս Վրդ. Սեթեան՝ Տեսուչ Հռոմի Լեւոնեան հայ վարժարանի : Միջին ալիք՝ 196 մ., կարճ ալիք՝ 19·84, 25·67, 31·10 :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

15–16 տարեկան աշկերտ մը որ ներկայացուի ծնողքին կողմէ : Սկզբնական վըճարում (շաբաթական) 60 Ն. Ֆ., երեք ամիս ետք՝ յաւելում : Դիմել՝

Tatoulian
Couverture-Plomberie
14, Rue Julien-Lacroix, Paris 20·

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին կողմէ : Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Համօ Յհանջանեան սրահին մէջ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին : Կիւլպէնկ (Կիւլը) սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ իր ֆանթէզիներով :

Մուտքը ազատ է :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի աշակերտուհիներու կողմէ :

Ապրիլ 3ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Մէզօն տը լա Շըմիի մէջ, 28պիս , Ռիւ Սէն Տօմինիք, մէթրօ Էնվալիտ :

Հովանաւորութեամբ Կաթ. Պատուիրակ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Հայերէն եւ Ֆրանսերէն թատերախաղեր : Երգախառն պատկերներ եւ արտասանութիւն :

Մուտք՝ 6, 5 եւ 3 Ն. Ֆ. :

ՄԵԾ ՊԱՏԱՀԱՆԴԷՍ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած ԱՐԾԻԻ Մարզական Միութեան կողմէ : Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 22էն մինչեւ լոյս, Ալհամպրայի մեծ սրահին մէջ :

Eddy Warner

Եւ իր նուագախումբը (Փարիզէն)

Cotillons

Հաճելի մթնոլորտ, անակնկալներ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 16 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 20,45ԻՆ **Salle Verdi - Casa d'Italia** Rue d'Alger	ԼԻՈՆ, 17 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 14·30ԻՆ **Salle Rameau**

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ

ԵՒ ORCHESTRE SYMPHONIQUE DE LA R.T.F.Ի

Մեներգողներ
Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Պ. ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ
Պ. ԱՐԱ ՍԵՐՈԲԵԱՆ

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ **Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ**

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 100 Ն. Ֆ. Տիկին Աննիկ Աբրահամեանէ՝ իր ամուսնոյն մահուան տարեդարձին առթիւ, Պ. Վահան Ասլանեանէ՝ 50 Ն. Ֆրանք :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայրենակցական Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ կը պատրաստուի տօնելու Վասպուրականի յաղթական Հերոսամարտի 45րդ տարեդարձը Մայիսի երկրորդ կիսուն՝ մեծ պատրաստութեամբ :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ» ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ
ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
Կիրակի, 3 Ապրիլ, ժամը 15ին, Սարսէլի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ

Salle des Fêtes de Sarcelles - Place du XI Novembre

Կը ներկայացուի Հայոց պատմութեան անմոռանալի էջերէն՝

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԱՐԾԻԻԸ

(Ողբերգութիւն 5 արար եւ 4 պատկեր)

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ Պ. ՄԻՀՐԱՆ ՇԻՇՄԱՆԵԱՆԻ

ԲԵՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ Պ. ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ եւ ՏԻԿԻՆ ԱԼԻՍ ԷՍՔԻՃԵԱՆԻ

Սիրայօժար մասնակցութեամբ

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի, ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆի եւ մասնաճիւղիս լաւագոյն ուժերուն

Հաղորդակց. միջոցներ . — Փոռթ տը լա Շափելէն առնել 268 թիւ հանրակառքը դէպի Վիլիէ լը պէլ եւ իջնել Սարսէլ «Նոյեմբեր 11ի» հրապարակը կամ կառախումբ՝ Կառ տիւ Նոռէն ժամը 13·45 եւ 15·10, իջնել Վիլիէ լը Պէլ եւ առնել 268 թիւ հանրակառքը :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԵՒ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի :

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Պէրիէ Միյէ շքեղ սրահներուն մէջ, Փլաս Պէլքուռ :

Գեղարուեստական բաժին եւ հաճելի անակնկալներ : Պիտի երգէ Տիկին Արաքսի Մուրատեան (Փարիզէն), իրենց մասնակցութիւնը կը բերէ Տէր եւ Տիկին Մութավէլեանի պարախումբը , Վալս Էմփէրիալ, Ֆրէնջ քանքան եւ հայկական պարերով : Ինչպէս նաեւ Թարարէն Հաբէլեան եղբայրներ պիտի նուագեն ու երգեն հայկական եղանակներ :

Ընտանեկան ուրախ զուարթ մթնոլորտ :

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ
Ս. ՂԱԶԱՐ - ՎԵՆԵՏԻԿ
ԵՒ
ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ
ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Օգոստոս 6
ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ Օգոստոս 31

Հռոմի Ողիմպիական Խաղերը զբօսաշրջիկներու խճողում պիտի պատճառեն այս տարի Իտալիոյ մէջ :

Մեր խումբին հանգիստ ճամբորդութիւնը եւ լաւագոյն բնակութիւնը օր առաջ ապահովելու համար, կազմակերպութեան աշխատանքները սկսած են :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օրերը շուտ կ'անցնին, ցանկը շուտով կ'ամբողջանայ :

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ՝
Պ. ԹԱՐՈՆ
58, Bd. Serrurier, PARIS 19 - Métro Pré-St-Gervais
Ն. ՄԱՅԻՍԵԱՆ
45, Rue de Trévise' PARIS 9 - Tél. TAI. 49-40
(Գաւիթին մէջ)
Յ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ
11, Ave. Béranger, ARNOUVILLE-LES-GONESSE (S. et O.)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Հրաւէր Միջմասնաճիւղային ժողովի

Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի տասը մասնաճիւղերը յառաջիկայ Բշ. օր 4 Ապրիլ ժամը 16 – 18 «Ռեժան» սրճարանի վերնայարկը, մէթրօ Քատէ :

Մասնաճիւղերու պարտաւորիչ ներկայութիւն :

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու, մարմիններու եւ խումբերու ներկայացուցիչները, այսՇաբաթ , ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մեծ սրահին մէջ : ԿԱՐԵՒՈՐ ՕՐԱԿԱՐԳ :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը.Մ.ի կողմէ :

Ապրիլ 2ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 21ին : Առնոնվիլի մեծ սրահին մէջ :

(Փառք Էքսփոզիսիօն) :

Այս առթիւ վարձուած է տեղւոյս հանրածանօթ ժիլ Ծօլայի նուագախումբը :

Կը հրաւիրուին Կեդր. Ֆրանսայի քոյր մասնաճիւղերուն հայ մարզիկները :

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ խումբ մը սիրողներու , կը բեմադրուի՝

«ՁԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ»Ն
(Կատակերգութիւն 3 արար)

Այս Կիրակի ժամը 15ին, Շամպր տը Քոմերսի ընդարձակ սրահը, 8, Ռիւ Տէ Թրուա Քոնիլ, Պորտօ :

Հիմնադիր–Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
TÉL. : BAL. 31 21
ՇԱՆ Զ'ԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ
Métro : F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված – ներ, «չաշլիք», «քարսքի»

Bar Américain

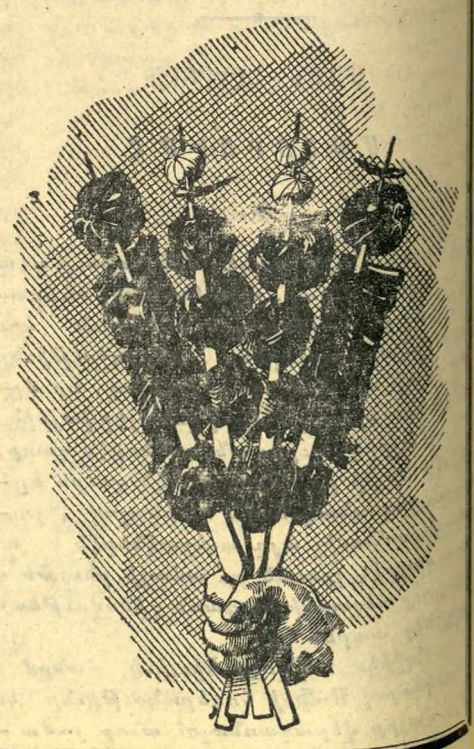

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 3 ԱՊՐԻԼ

DIMANCHE 3 AVRIL 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8765 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4566

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

Մինչ Նիքիթա Խրուշչեւ իր դղրդալից շրջապտոյտը կը կատարէր Ֆրանսայի մէջ, Փարիզահայերը առիթ կ'ունենային մօտէն ծանօթանալու իրենց տաղանդաւոր մէկ հայրենակցին հետ, որուն համբաւը լսած էին արդէն շուրջ երեք տասնեակ տարիներ առաջ:

Արամ Խաչատուրեանի Պռեմը՝ դաշնակի, մանաւանդ Պարը՝ ջութակի համար՝ նուագուած Փարիզի հայկական հանդէսներուն մէջ 1930ական թուականներուն՝ առաջին օրէն իսկ մեծապէս գնահատուած էին ծանօթ երաժիշտներու կողմէ, որոնք երիտասարդ հեղինակին համար կը նախատեսէին փայլուն ապագայ մը:

Չէին սխալած: Իր տաղանդի լրութեան հասած, անիկա տարիներու ընթացքին արտադրեց մէկը միւսէն գերազանց երաժշտական կտորներ, ամէն սեռէ, տիրանալով միջազգային համբաւի:

Խորհրդային Միութենէն վերջ Միացեալ Նահանգներուն մէջ է, որ իր երաժշտութիւնը մեծ նուաճումներ կատարեց, ժողովրդականացնելով իր անունը: Յայտնի խմբավարներ պատիւ համարեցին անոր համանուագներն ու ֆոնչերթօները ներկայացնել հանրութեան՝ շքեղ սրահներու մէջ: Մեծ նուագախումբեր սալերու վրայ արտադրեցին անոր երկերը: Իսկ ամերիկեան ձայնասփիւռը իր ամէնօրեայ յայտագրին մէջ անցուց Խաչատուրեանի անունը: Գայիանէն՝ իր զանազան պարերով, մասնաւորապէս «Սուրերու պար»ով գագաթնակէտին հասցուց իր համբաւը: (Էքսփրէսի մէջ — 24 Մարտ — Քլօտ Սամուէլ «Սուրերու պար»ին անմահ հեղինակը» կը կոչէ զինքը):

Ամերիկայէն ետք է որ իր համբաւը հասաւ Ֆրանսա, ընդհանուր հիացումի եւ համակրանքի մթնոլորտ մը ստեղծելով իր անուան շուրջ՝ կարճ ժամանակի մէջ: Ֆրանսական ձայնասփիւռը մեծ երաժիշտներու շարքին անցուց իր անունը եւ յաճախ հանդիսաւոր առիթներով ներկայացուց իր երկերը:

Անցեալ կիրակի Սալ Փլէյէլի մէջ աննախընթաց յաղթանակ մը արձանագրեց Խաչատուրեան՝ խոստովանութեամբն իսկ Ֆրանսացի երաժշտական քննադատի մը, որ յաջորդ օրն իսկ կը գրէր թէ ո՛չ մէկ երգահան իր կենդանութեան ա՛յսքան մեծ յաջողութիւն գտած է:

Միջազգային անվիճելի համբաւի տիրացած տաղանդաւոր հայրենակցի մը յաջողութիւնները մեծապէս կը փայփայեն մեր հայրենասիրական զգացումները: Մանաւանդ երբ անիկա հրապարակ կուգայ իր բուն անունով եւ ամէն առթիւ հանդիսաւորապէս կը յայտարարէ թէ Հայ է: Օտար թերթերն ալ կը շեշտեն իր հայկական ծագումը եւ հայկ. ժողովրդական երգերու ազդեցութիւնը կը մատնանշեն իր ստեղծագործութեանց մէջ:

Արամ Խաչատուրեան պատիւ կը բերէ Հայութեան եւ անոր պատիւը կը բարձրացնէ յաչս օտարներուն:

Անիկա իր կեցուածքով ասպարէզ կը կարդայ եւ դաս կուտայ բոլոր անոնց որոնք ամօթ կը համարին իրենց իսկական անունով եւ ծագումով ներկայանալու միջազգային հասարակութեան առջեւ:

Ժամանակին շարժանկարի մեծ բեմադրիչ մը՝ Ռուբէն Մամուլեան եւս մերժած էր փոխել իր հայկական անունը:

Իսկական տաղանդը պէտք չունի զարդարուելու կեղծ փետուրներով:

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՅ

Ուրբաթ, Ապրիլ 1, առաւօտ, Խրուշչեւ կանուխ արթնցած է եւ պատուհանէն դիտած է Ռամպույէի դղեակին գեղեցիկ պարտէզը եւ շրջապատը: Առաւօտ ժամը 10ին սկսած է տը Կոլ — Խրուշչեւ գլուխ գլխի տեսակցութիւնը: «Մարմարներու սրահ»ը ուր տեղի կ'ունենան խօսակցութիւնները, պատմական արժէք մը ունի: Արդարեւ, 1559ին Ֆրանսուա Ա. իր թագադրութենէն անմիջապէս ետք իբր հիւր ընդունած է Անգլիոյ թագուհին, Մարի Սթիւարթը: Քանի մը տարի ետք Քաթըրին տը Մետիսին է որ բնակութիւն կը հաստատէ: Սրահը իր անունը կը կրէ երփներանգ մարմարներուն համար, որոնցմով պատերը զարդարուած են:

Պաշտօնական խօսակցութիւնները, որոնք կարճ դադարներով — ճաշ եւ պըտոյտ — տեւած են մինչեւ ուշ գիշեր, տեղի ունեցած են խիստ սեղմ շրջանակի մէջ: Առաջին հանդիպումին — առաւօտ 10էն մինչեւ 12,30 — պետական երկու դէմքերու կողքին գտնուած են իրենց թարգմանները միայն: Երկրորդ հանդիպումին — ժամը 4էն 8 — ներկայ եղած են նաեւ վարչապետ Տըպրէ եւ խորհրդային փոխ-վարչապետ՝ Կոսիքին:

Յամենայն դէպս անվիճելի է որ երկու պետական դէմքերը իրենց խօսակցութեանց նիւթ ըրած են միջազգային կարեւոր խնդիրներ: Պերլին եւ Գերմանիա, զինաթափութիւն, Ֆրանսայի հիւլէական ակումբին անդամակցելու պարագան եւ վերջապէս Ափրիկէ ու յատկապէս Ալժերիա:

Վերոյիշեալ հարցերուն շուրջ երկու կողմերուն տեսակէտներն ալ յստակ են: Ապազինման հարցին շուրջ տը Կոլ ճըշդած է իր դիրքը: Ֆրանսա պիտի շարունակէ շինել կորիզային զէնքեր ցորչափ հիւլէական ակումբի երեք երկիրները — Անգլիա, Մ. Նահանգներ եւ Խ. Միութիւն — տրամադիր չըլլան փճացնելու իրենց պահեստները: Միայն փորձերու դադարեցումով չէ որ, կը պնդեն Ֆրանսացիք, կարելի պիտի ըլլայ հասնիլ զինաթափութեան այլեւ անհրաժեշտ է որ փճացուին բոլոր տեսակի եւ ձեւի կորիզային զէնքերը: Անշուշտ Խրուշչեւ համաձայն չէ եւ չի բաժներ տը Կոլի այս տեսակէտը:

Գերմանիոյ եւ Ատլանտեան Ուխտի մասին խորհրդային վարչապետը ուզած է համոզել տը Կոլը որ Ֆրանսա ձեռք քաշէ Ատլանտեան Ուխտէն եւ յատկապէս Գերմանիոյ հետ ամուր գործակցութենէն: Այս կէտին մէջ եւս տը Կոլ անյողդողդ է: Արդարեւ, Էլիզէի մէջ տեղի ունեցած նախնական խօսակցութեանց ընթացքին տը Կոլ յստակ հասկցուցած է իր հիւրին թէ Ֆրանսա կապուած է Ատլանտեան Ուխտի խողովակով Արեւմուտքին, որուն կարեւոր անդամներէն մէկն է՝ Արեւմըտեան Գերմանիա:

Ալժերիոյ գալով, տը Կոլ յիշեցուցած է Խրուշչեւին թէ համակարծիք եղած է ինքնորոշման յայտարարութեան, բայց շեշտած է Հանրապետութեան Նախագահը. «Համայնավար երկիրներու ընթացքը խոտոր կը համեմատի ձեր խօսքերուն հետ: Ինչպէ՞ս ընդունիլ արդարեւ, որ Չեխոսլովաքիան զէնք դրկէ Ալժերիոյ ըմբոստներուն»: Խրուշչեւ խոստացած է միջամտել:

Մինչ այրերը կը խօսէին, Տիկին տը Կոլ եւ Տիկին Խրուշչեւ այցելեցին Ֆոնթէնպլոյի դղեակը:

ԿԻՐԱԿԻ առտու Խրուշչեւ Մոսկուա կը վերադառնայ:

ԵՐԵՔ ԱՆԳԱՄ ՆՈՒԱՉ ՉՕՐԱՒՈՐ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲ ՄԸ ՊԱՅԹԵՑՈՒՑ

Ինչպէս հաղորդած էինք, երէկ, ուրբաթ առաւօտ ժամը 6,15ին Ռեկանի (Սահարա) մէջ, Ֆրանսա պայթեցուց հիւլէական իր երկրորդ ռումբը:

Ռումբը այս անգամ զետեղուած էր արուեստական տաղաւարի մը մէջ եւ պայթեցաւ գետնի վրայ (նախկինը դըրուած էր արուեստական աշտարակի մը վրայ): Ուժի տեսակէտով, ուրբաթ օրուան ռումբը նախկինէն երեք անգամ նուազ զօրաւոր էր (մօտ 20 քիլօթոն, նախկինը՝ 60էն 70 էր):

Մասնագէտները կը շեշտեն թէ «կամաւոր» կերպով թեթեւցուցած էին ռումբին ուժը: Իրենց նպատակն եղած է ուսումնասիրել նախ շողարձակումի քանակը, ապա փոքր հիւլէական ռումբերու շինութեան պարագան:

Ուրեմն, կարելի է հետեւցնել թէ Ֆրանսա մօտ ատենէն հնարաւորութիւն պիտի ունենայ շինելու կորիզային զէնքեր:

Մինչ առաջին պայթիւնով արուեստական ձողը շոգիացաւ եւ շրջապատի աւազը «ապակեցաւ», երկրորդը պատճառ դարձաւ որ հսկայ փոս մը բացուի: Ամերիկացիք որ մասնագէտ են նման փորձերու, դիտել կուտան թէ պայթած վայրի աւազը պիտի «ապակենայ» ու պիտի կազմուի բոլորաձեւ փոս մը, անոր շուրջի հողը պիտի ճարճատի ու խախտի: Աւելի հեռու՝ գետինը պիտի ձեւափոխուի առանց ճեղք յառաջացնելու:

Մասնագէտներու հաշիւով մէկ քիլօթոն ռումբի պայթիւնի սաստկութեան ճնշումին տակ 40 մեթր շրջագիծով եւ 20 մեթր խորութեամբ «փոս» մը կը բացուի: Երկրորդ ռումբին տալիք արդիւնքը ունենալու համար պէտք է 20ով բազմապատկել:

Մասնագէտները չեն կրցած ճշդել թէ ի՞նչ պայմաններու տակ է որ կը կազմուի այս փոսը: Հասկնալի է ուրեմն, թէ ռումբը պայթեցնող մասնագէտները պիտի աշխատին լուծել այս գաղտնիքը: Զինուորական գործողութեանց համար կարեւոր է հասկնալ ռումբի մը պայթումով գոյացած վնասին տարողութիւնը:

ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐ

ՊՈՆ.— Արեւմտեան Գերմանիոյ պետական շրջանակները դիտել կուտան թէ Արեւմուտքի պաշտպանութիւնը աւելի եւս պիտի զօրանայ, շնորհիւ Ֆրանսական հիւլէական ռումբին. այսուհանդերձ բաղձանք կը յայտնեն որ զինաթափութեան շուրջ համաձայնութիւն մը գոյանայ եւ կորիզային զէնքերու շինութիւնը աւելորդ դառնայ:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ.— Ամերիկեան պետական շրջանակները կը խուսափին մեկնաբանութիւններէ եւ կարծիք յայտնելէ, բայց կը յուսան թէ Ֆրանսա դրական վերաբերում ցոյց պիտի տայ զինաթափութեան ժողովին մէջ ու պիտի ձգտի իրականութիւն դարձնել ապազինութիւնը:

ԼՈՆՏՈՆ.— «Սքոթսմէն» թերթին կարծիքով, Ֆրանսա դիտմամբ այս օրերուն պայթեցուց հիւլէական իր երկրորդ ռումբը: «Քաղաքական» դիտաւորութիւններ կան, կը գրէ թերթը, Ֆրանսա կ'ուզէ զգացնել հիւլէական անդամի իր իրաւունքը Ժընեւի մէջ հաւաքուած ապազինութեան ժողովի միւս անդամներուն:

ԺԸՆԵՒ.— Ոչ մէկ պաշտօնական մեկնաբանութիւն: Այսուհանդերձ պետական շրջանակներուն կարծիքով ազդեցութիւն բանեցնելու դրական ձեւ մըն է: Արդարեւ, Ֆրանսա հիւլէական ակումբէն ներս իր մուտքը կ'ուզէ ապահովել ու միեւնոյն ատեն ստիպել Ժընեւի պատուիրակները որ համաձայնութիւն մը գոյացնեն զինաթափութեանց շուրջ, նախքան ուրիշ երկիրներու մուտքը ակումբէն ներս:

ՀՌՈՄ.— Կը կարծէին թէ Ֆրանսա պիտի զգուշանար իր ռումբը Խրուշչեւի ներկայութեան պայթեցնելէ: Կառավարական դէմքերու կարծիքով Ֆրանսացիները լաւ ըրած են, այսպէս Խրուշչեւ կը հասկընայ թէ չի կրնար «վախցնել» Արեւմուտքը:

ՊԵԼԿՐԱՏ ԵՒ ԹՈՔԻՕ առհասարակ գոհ չեն. առաջինին համար Ֆրանսայի այս քայլը «վնասակար» է, երկրորդին համար՝ «անպատեհ»:

ՌԱՊԱԹ ԵՒ ԹՈՒՆՈՒՉ դժգոհ են եւ առհասարակ խիստ բառերով կը դատապարտեն Ֆրանսան:

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՅ

Արամ Խաչատուրեանի Բ. եւ վերջին նուագահանդէսը տեղի կ'ունենայ այսօր՝ կիրակի ժամը 20,45ին Սալ Փլէյէլ: Վերջին պահուն մեզի կը հաղորդեն որ յայտագիրն է.— Ուվերթիւր, թաւ-ջութակի rոնչերթօ, Սպարտակոս պարախաղէն երկու կտոր՝ Ֆրէսք եւ պար, եւ Գայիանէ:

Արամ Խաչատուրեան հաւանաբար երեքշաբթի Մոսկուա վերադառնայ: Վարպետը Մայիսին պիտի երթայ Հայաստան, իսկ Յունիսին՝ Լիզպոնա, Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան կազմակերպած տարեկան Փառատօնին մասնակցելու համար: 1960 Դեկտեմբեր 18, 19 եւ 20ին Արամ Խաչատուրեան նուագահանդէսներ պիտի տայ Պրիւսէլ, ուր հրաւիրուած է:

×

ԳԱՅԻԱՆԷԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ ՄԻՒՆԻԽԻ ՄԷՋ

Միւնիխէն մեր թղթակիցը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդէ Գայիանէի ներկայացման մասին.— «Արամ Խաչատուրեանի Գայիանէ պարախաղը ներկայացուեցաւ Միւնիխի Տէօյչս Թէաթրի մէջ, արեւելեան Պերլինի պետական օփերայի խումբին կողմէ, Մարտ 30ին: Ներկայացումը մեծ յաջողութիւն ունեցաւ եւ ծայրէ ծայր լեցուն սրահին մէջ խանդավառութիւն ստեղծուեցաւ: Աւելի քանտասնեակ մը «պիս»եր: Առաջին անգամն է որ Գայիանէն կը ներկայացուի արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ»:

Տ. Ֆ.

ՀԱՆԳԻՍՏ Տ. ՎԱՀԱՆ ԱՐՔ. ԿՈՍՏԱՆԵԱՆԻ

Յուսաբերէն կ'իմանանք թէ Գահիրէի Հայոց առաջնորդարանը հեռագիր մը ըստացած է Էջմիածնէն, որով Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը կը հաղորդէ, թէ Մարտ 27ին, յետ երկար հիւանդութեան, վախճանած է Էջմիածնայ միաբանութեան երիցագոյն անդամներէն Վահան Արք. Կոստանեան, որուն օծման կարգը եւ յուղարկաւորութիւնը կատարուած են Էջմիածնայ Մայր Տաճարին մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ Երեսփոխանական ժողովին, աշխատաւորականներու կողմէ իրեն եղած հարցապնդումներուն պատասխանելով, Մաքմիլըն յայտարարած է.— «Համոզուած ենք թէ Ֆրանսեւգերման բարեկամութիւնը կենսական անհրաժեշտութիւն մըն է աշխարհի ապագայ խաղաղութեան համար»:

ՄԻԿՈՅԵԱՆ Իրաք պիտի այցելէ, յառաջիկայ շաբաթ: Լուրը հաղորդած է Պաղտատի ձայնասփիւռը:

ՓԱՐԻԶԻ մէջ Ատլանտ. Ուխտի անդամ պաշտպանութեան նախարարներու ժողովը բացուեցաւ ուրբաթ: Պիտի քննուին Եւրոպայի պաշտպանութեան համար զինուոր. եւ ռազմավարական խնդիրները:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՆՔԵՐՈՒ ԵՒ ՎԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ

Ա.

Հետաքրքրական, այլ կարճ ուսումնասիրութիւն մը Կ. Ամատունի ծայր. վարդապետին հրատարակութիւնը, — Հայ վանականներու պատմական դերը (Ֆրանսերէն), լոյս տեսած «Օրիէնթալիա Քրիսթիանա Անալեքթա» պարբերականին մէջ, թիւ 153, էջ 279–305, ու տպուած նաեւ գրքոյկով մը առանձին, Հռոմ, 1958 (առանձնատիպ՝ ինչպէս սովոր են ըսել Հայաստանի մէջ):

Ընդամէնը 26 էջ, այս աշխատանքը կը ներկայացնէ նախ այն բոլոր ուսումնասիրութիւնները՝ որոնք կատարուած են հայ վանականութեան մասին, երկրորդ՝ վանական շարժումին թափանցումը Հայաստանէն ներս (750 վանք՝ միայն եօթը շրջանի մէջ, — կը պակսի ինը այլ շրջաններու վիճակագրութիւնը), երրորդ՝ վարդապետներու կարգը, չորրորդ՝ վարդապետ բառին կանոնական բացատրութիւնը, հինգերորդ՝ վարդապետներու դերին կարեւորութիւնը:

Այս գործը կ'առնեմ իբրեւ պատրուակ, — եւ ոչ երբեք իբրեւ գրախօսականի նիւթ, — խօսելու համար վանքերուն ու վանականներուն մասին՝ քալելով Ամատունի վարդապետին հետ մերթ ծայրամէտ, մերթ ծայրահեռ:

Վասնզի նիւթը շատ կը խօսի ինծի: Բանաձեւելու համար «Գրականութեան քաղաքականութիւնը» իմ հին հանգանակս (*), երկար պրպտումներու մէջ խրած՝ 1925էն ի վեր, յաճախ դէմ յանդիման եկած եմ վանքերու հարցին, — նիւթ մը որ քիչ է ուսումնասիրուած՝ ինչ փոյթ թէ շատ հրատարակութիւններ կան այդ մասին:

Նոր ուսում մըն է վանագիտութիւնը, — եթէ իմ հետաքրքրութիւնս, այդ ուսման մէջ, կը տարբերի կղերականի մը փնտռածէն, վստահ եմ թէ չի զարմացներ Ամատունի վարդապետը, որ վկայութիւնն ունի իմ եւ իր տեսակէտներուն խիստ բացահայեցութեան, օրինակ, այն հարցին մէջ թէ քրիստոնէութիւնը գործն է Պօղոսի, ինչպէս ես կ'ընդունիմ, եւ ոչ թէ Յիսուսի, ինչպէս ինք կ'ընդունի:

Նման բացահայեցութիւններ պիտի երեւան, անշուշտ, վանքերուն պատմական դերին քննութեան ընթացքին եւս:

×

Նախ, քրիստոնէութիւնը չէր որ հիմնեց առաջին վանքը:

Հայերէն այս բառը համր է՝ խօսելու համար պատմական վկայութեանց մասին, այն իմաստով որ կուտայ մենաստան բառը: Այս երկրորդ բառը ձեւուած է յունարէնի վրայ, — մոնոս կը նշանակէ մինակ, մոնախոս՝ մինակ ապրող (**), մենակեաց, միանձնեայ, ու վերջապէս մոնասթերիոն՝ մենաստան, բնակարան աշխարհէն հեռացած անձերու:

Արդ, ի՞նչ վկայութիւն կը բերէ մենաստաններու ճարտարապետութիւնը: Եւրոպայի մէջ՝ քանդուած են բոլոր հին մենաստանները, — ոչ մէկ մենաստան որ կառուցուած ըլլայ ԺԱ. դարէն առաջ եւ կանգուն մնացած: Մատենագրական նը-կարագրութիւններու վրայ հիմնուած՝ գոյութիւն ունին երկու պատկերացումներ.—

Ա.— Մենաստաններ, որոնք կը յիշեցնեն, մեհեաններու նուիրական շրջափակին մէջ, քուրմերու բնակութեան յատկացուած առանձնարաններ, ինչպէս Դելոսի եւ Եպիդաւրոսի սրբարանները:

Բ.— Մենաստաններ, որոնք կը նմանին հռովմէական հնագոյն ճարտարապետութեան յիշատակարաններուն, — նախ կամարակապ անդաստակ մը, որ կը բացուի ընդարձակ գաւիթի մը վրայ, կեդրոնը եկեղեցի, շուրջը սիւնազարդ ճեմասրահ որ անցք կուտայ առանձնարաններուն, ժողովատան, սեղանատան, ետեւօք՝ պարտէզներ:

Այս երկու պատկերացումներն ալ յիշատակներ են նախաքրիստոնէական աւանդութիւններէ: Արդարեւ, գոյութիւն ունէին հեթանոսական կրօնական միաբանութիւններ, ինչպէս անողոք Կիւբեղեաները, որոնք կը հեռանային բնակութիւններէ, իրենք զիրենք նուիրելու համար աստուածութեան մը պաշտամունքին, որ, իբրեւ ծիսական կամ ընծայաբերական արարողութիւն, կը պարտադրէր մարմնական աճաւոր զոհողութիւններ, այսօր մեզի անըմբռնելի:

Հատորներ կարելի է գրել զոհի եւ զոհողութեան գաղափարին մասին, աւելի ետք՝ այդ գաղափարին կրած յեղաշրջումով՝ աշխարհուրացութեան եւ մարմնազեղծութեան ձեւերուն մասին: Այդ գաղափարները ստեղծած էին կրօնական միաբանութիւններ, որոնք կ'ապրէին ընկերութենէն հեռու:

Ասոնց չեմ միացներ, յետ քրիստոնէութեան, անապատներու կամ քարայրներու մէջ բորբոսող բազմութեան մը մասին, ինչ խօսք որ կը կապկէին աշխարհուրացութեան եւ մարմնազեղծութեան հեթանոսական վարդապետութեան հետեւորդները որքան իբրեւ պրոլետար, նոյնքան իբրեւ պարզամիտ, աճումը կասած իրենց ուղեղով:

Կրօնքներու պատմութիւնը կը շփոթէ այս երկու դասակարգերը, մանաւանդ յետքրիստոնէութեան բուսած եւ աճած անապատականները (էրմիթ) եւ լերան կենդանիներուն բախտակից ճգնաւորները (ասեթ):

Շատ հետաքրքրական ծանօթութիւններու կ'առաջնորդեն մեզ դեռ կարգ մը այլ բառեր, անաբորեթ կամ սենոպիթ:

Նիւթը կը ստիպէ մեզ կանգ առնել եւ ըսել թէ հեթանոսական աւանդութիւններուն հետ կարգերն ու բարքերը շարունակուեցան յետքրիստոնէութեան բացուած մենաստաններու մէջ, եւ ես չեմ գիտեր թէ Բարսեղ Կեսարացիի օրինակով մեր Ներսէսին հիմնած վանքերը ո՛րքան նպաստեցին մեր մշակոյթին՝ ընդունելով որ, աւելի ուշ, վանքերը դարձան մշակութային աւանդարաններ, ծաղկանոցներ, նոյնիսկ ազգապահպանութեան մի[illegible]նաբերդեր: Այդ մասին՝ յառաջիկայ[illegible] Բայց ո՞վ կրնայ ուրանալ թէ եղան շր[illegible]ջաններ, ամէ՛ն երկրի մէջ, երբ վանք[illegible] զարդ դարձան ազգին համար, երբ[illegible] ալ... յարդ: Զարմանալի չէ եթէ կ[illegible]դինալ մը կը վկայէ. «Խստակրօն վանք[illegible]րու մէջ, բնակչութեան մէկ երրորդը [illegible] կազմեն սուրբեր, մէկ երրորդը՝ դժգ[illegible]ներ, մէկ երրորդը խենթեր»:

Առիթ պիտի ունենամ, այս յօդուած[illegible] շարքին մէջ, քննելու մեր վանքեր[illegible] վաստակը: Վանքը, ընդունելով հաւաք[illegible]կան աշխատանքի յարմար հիմնարկ[illegible]թիւն կամ, օրուան բառով, մշակութ[illegible]յին կոլխոզ, կը խորհիմ թէ մտաւորա[illegible] գործունէութեան առաջնակարգ ամ[illegible] մըն է, կը բաւէ որ արդիականաց[illegible] պարզ խօսքով՝ աշխարհականացուի, [illegible]ռաջին պայման՝ արգիլելու համար [illegible] «սուրբ սատանան» կամ «տեմոն տիւ [illegible]տի»ն աւերներ գործէ: Զոմի գիւղատ[illegible]սական միաբանութեան ծրագիրը հի[illegible]նուած էր այդ ցանկութեամբ:

Շ. ՆԱՐԴՈ[illegible]

(*) Այս ուսումնասիրութիւնը պիտի կազմէր «Հայ Գրականութեան Պատմութեան» ծրագրեալ աշխատանքիս առանձին մէկ հատորը: Այսօր ոչ առողջութիւնս կը ներէ, ոչ ալ նիւթական միջոցներս թոյլ կուտան, որ նստիմ խմբագրեմ բազմահատոր այդ գործը: Թիւրիմացութիւն չստեղծելու համար աւելցնեմ որ գրականութեան «քաղաքականութիւնը» ոչ մէկ կապ ունի քաղաքականութեան հետ, — կը շօշափէ գրական պատուաստներու հարցը, ցեղային հոգեբնախօսական մեթոտով:

(**) Ֆրանսերէն «մուան» բառը եւս կը ծագի յունարէնէ, ինչպէս եւ, ըստ ոմանց, «մուանօ» բառը, թռչուն մը՝ որ ծանօթ է նաեւ «փիէռոս» անուամբ, — իսկ ըստ այլոց՝ «մուսքա» լատիներէն բառէն, որ կը նշանակէ նանն:

ՀԱՅ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱԿԱՆ ՍԿԻԶԲԸ

Այն ժողովրդականութիւնը եւ սէրը, որ մօտ կէս դարէ իվեր կըվայելեն Արմէն Տիգրանեանի ստեղծագործութիւնները եւ մասնաւորապէս «Անուշ» օփերան, երաժշտագէտի արուեստին ամենահոյակապ յուշարձանն են:

Արմէն Տիգրանեանի գործունէութիւնը սկսաւ հայ երաժշտութեան այն բուռն վերելքի տարիներուն, երբ հայ արուեստագէտները իրենց ամբողջ տաղանդը եւ եռանդը ի սպաս դրած էին ազգային արուեստի սկզբնաւորութեան եւ զարգացումին: Այդ այն տարիներն էին երբ հանճարեղ Կոմիտասը կը ստեղծէր իր երկերը, երբ իր առաջին համանուագի գործերն ալ կը գրէր Ալ. Սպենդիարեանը, երբ Պետերբուրգի երաժշտանոցի սաներ Ռ. Մելիքեանը եւ Ա. Տէր-Ղեւոնդեանը կը գրէին իրենց առաջին երգերը, իսկ Ս. Բարխուդարեանը՝ դաշնամուրի գործերը:

Իրօք, 20րդ դարու առաջին տասնամեակները ազգային երաժշտութեան փայլուն նուաճումներու շրջան էին, և ատոր ամենացայտուն արտայայտութիւններէն մէկն է Ա. Տիգրանեանի «Անուշ» օփերան:

Ա. Տիգրանեանի ծննդավայրը հինաւուրց Գիւմրին է (Լենինական): Այստեղ է՝ երաժշտական հարուստ աւանդութիւններ ունեցող այդ քաղաքին մէջ, որ մանկութեան եւ պատանեկութեան տարիներուն Ա. Տիգրանեանը հմայեցի[illegible] ժողովրդական հոյակապ երգերը, աշուղ[illegible]ներու խաղերը:

Երիտասարդ Արմէնի կեանքին մէջ [illegible]անկասկած, դրական դեր խաղացած [illegible] Թիֆլիսը, ուր տեղափոխուած է Տիգրան[illegible]եաններու ընտանիքը 1894 թուականին: Այստեղ էր, որ ժողովրդական եւ աշուղական երգերուն հետ Ա. Տիգրանեան հ[illegible]նարաւորութիւն ունեցաւ լսել ռուսական եւ եւրոպական բազմաթիւ օփերաներ[illegible] նշանաւոր կատարողներու համերգները: Այստեղ էր, որ Ա. Տիգրանեան ստացա[illegible] երաժշտական – տեսական գիտելիքներ[illegible] սկիզբները երաժշտական ուսումնարան[illegible] մէջ, իսկ աւելի ետքը Մ. Եկմալեան[illegible] մօտ:

Երաժշտական – տեսական գիտելիքներ[illegible]ը, ծանօթութիւնը խմբավարական արուեստին հետ, յետագային Ա. Տիգրանեանին շատ օգնեցին Ալեքսանդրապոլի ինքնուրոյն աշխատանքի տարիներուն, երբ կ'աշխատէր իբրեւ խմբավար [illegible] մանկավարժ: Այդ տարիներուն կը սկ[illegible] իր ստեղծագործական աշխատանքը, ժողովրդական երգերու մշակման եւ ինքնուրոյն երգերու ստեղծման ասպարէզ[illegible] մէջ:

«1908 թուականին, — կը գրէ ան[illegible] Ալեքսանդրապոլում ես առաջին անգա[illegible] ծանօթացայ Յ. Թումանեանի «Անուշ» պոէմին հետ եւ նոյն թուին սկսեցի աշխատել օփերայի ստեղծման վրայ»:

1912 թուականին երգահանը կ'աւարտ[illegible] իր օփերան, որ նոյն թուականին կը բեմադրուի Ալեքսանդրապոլի մէջ:

«Անուշ»ի առաջին բեմադրութիւն[illegible] պատմական մեծ նշանակութիւն ունեցո[illegible]

ՊՐԱԶԻԼԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Ա.— ՄԻՋԱՎԱՅՐ

Պրազիլիա հողային տարածութեամբ աշխարհի մեծագոյն պետութիւններէն մին է, հարուստ՝ հանքերով, երկրագործական բերքերով, անտառներով եւ ճարտարարուեստի զարգացման համար անհրաժեշտ գլխաւոր նախանիւթերով, որոնք մեծ մասամբ կը մնան կոյս վիճակի մէջ, քիչ չափով միայն շահագործուած ըլլալով:

Այս բոլորը նկատի ունենալով, կարելի է ըսել, թէ Պրազիլիա կոչուած է ունենալու մեծ ապագայ՝ համաշխարհային տնտեսութեան մէջ:

Հակառակ ներքին եւ արտաքին դրամագլուխներու անբաւարարութեան, Պրազիլիա մեծաքայլ կը յառաջդիմէ ըլլայ երկրագործութեան, ըլլայ ճարտարարուեստի մէջ:

Հակառակ Ռիոյի եւ Ս. Փաւլոյի պէս կեդրոններու գոյութեան, երկիրը մեծ մասամբ կը գտնուի յետամնաց վիճակի մէջ, հաղորդակցութեան միջոցներու անբաւարարութեան, դրամագլուխի եւ նախաձեռնութեան պակասի հետեւանքով:

Երկրին մէջ կը տիրապետեն հանրապետական – ռամկավարական կարգեր, եւ ժողովուրդը առանց ցեղի ու դաւանանքի խտրութեան կը վայելէ ազատ կեանքի մը բոլոր բարիքները:

Պէտք է ըսել սակայն, թէ դեմոկրատ սկզբունքներն ու անոնց հետեւանք ազատութիւնը յաճախ կը պարզեն անբնական կացութիւն մը, դուռ բանալով ժխտական երեւոյթներու:

Քաղաքացիական դաստիարակութեան ու քաղաքացիական առաքինութիւններու պակասին հետեւանքով, երկրի օրէնսդրական հաստատութիւններուն մէջ տեղ դրաւելը դարձած է առուծախի առարկայ:

Այսպէս, նահանգային կամ համապետական խորհրդարան կարենալ մտնելու համար կը բաւէ լրացուցած ըլլալ 21 տարիքը, առանց որեւէ կրթական պատրաստութեան:

Դրամի ուժով նման մարդիկ տեղ կը գրաւեն երկրի օրէնսդիր բարձրագոյն հաստատութեանց մէջ, անոնցմէ դուրս ձգելով իրական արժանիքի տէր անձեր:

Ապրուստի սղութիւնը եւ քաղաքական պայքարի ժխտական երեւոյթները պատճառ կ'ըլլան, որ աճի ժողովրդական զանգուածներու եւ պարկեշտ մարդոց դժգոհութիւնը իշխանութեան դէմ:

Յիշենք այս ուղղութեամբ յատկանշական դէպք մը:

Քանի մը ամիս առաջ տեղի ունեցան Ս. Փաւլօ նահանգի խորհրդարանական ընտրութիւնները: Երեսփոխան ընտրուեցան մարդիկ, որոնք յաջողած էին իրենց անձին շուրջ կեդրոնացնել 10 – 15·000 քուէ կամ շատ աւելի պակաս:

Քուէները ստուգելէ ետք պարզուեցաւ որ առաւելագոյն քուէն, հարիւր հազար ձայն, տրուած է կենդանաբանական պարտէզին մէջ գտնուող ռնգեղջիւրի մը ...:

Այսպիսի հոգեբանական պայմաններու մէջ է որ այս տարի պիտի կատարուի Հանրապետութեան նոր նախագահին ընտրութիւնը:

Նկատի ունենալով, որ Սահմանադրութիւնը չի թոյլատրեր ոեւէ նախագահի երկրորդ անգամ թեկնածու ներկայանալ, այժմու նախագահ Քուպիչէքը փոխարինելու համար կառավարական թեկնածուն է ներկայ դահլիճին զինուորական նախարարը՝ Թէքսէյրա Լօթ, որ սակայն ընտրուելու համար պիտի չափուի վտանգաւոր մրցակիցի մը՝ փաստաբան Ժանիոյի հետ:

Ընդարձակ եւ բազմատեսակ քարոզչութիւնը եւ համակրանքի լայն մթնոլորտի մը գոյութիւնը Ժանիոյի անձին շուրջ՝ իրաւունք կուտան կարծելու, թէ ան կոչուած է ըլլալու Քուպիչէքի յաջորդը:

Հայութիւնը, իր թիւին իսկ բերումով, գրեթէ հեռու է երկրի քաղաքական ներքին պայքարներէն եւ կը նախընտրէ ապրիլ ու գործել իբրեւ պարկեշտ եւ երախտագէտ հիւրը Պրազիլի, օժանդակելով անոր բարգաւաճումին:

Բ.—ԲԱՂԿԱՑՈՒՑԻՉ ՏԱՐՐԵՐԸ

Պրազիլահայութիւնը կը բաղկ[illegible] մեծ մասամբ Կիլիկիոյ զանազան շրջ[illegible]ներէն գաղթած Հայերէ:

Այս գաղութին թիւը տասը հազարի [illegible] հասնի, որուն ճնշիչ մեծամասնութի[illegible] կը բնակի ճարտարարուեստական [illegible] կեդրոնին՝ Ս. Փաւլօ քաղաքին մէջ, [illegible] ունի երեք ու կէս միլիոն բնակիչ:

Երկրի մայրաքաղաքին՝ Ռիոյի մէջ [illegible] քանի մը հարիւր Հայեր միայն, իսկ Փ[illegible] Ալէկրի նաւահանգիստին եւ շրջակայ [illegible]ղերուն մէջ՝ քանի մը տասնեակ ընտ[illegible]նիքներ, որոնք առեւտուրով կը զբաղ[illegible]

Պրազիլահայ գաղութ ըսելով, [illegible] մըն, բացառաբար պէտք է հասկնալ [illegible] Փաւլոյի Հայութիւնը, որ տնտեսա[illegible] բարեկեցիկ վիճակ ունի, իսկ ազգ[illegible] կազմակերպութիւնը եւ հանրային [illegible]տատութիւնները տարուէ տարի կը [illegible]րեկարգուին եւ կ'ամրապնդուին:

Այս գաղութը մեծ մասամբ կազմ[illegible] է Երկրորդ Աշխարամարտի հետեւ[illegible] գաղթող հայ տարագիրներէ, [illegible] Թուրքերու կողմէ Կիլիկիոյ վերագր[illegible] մէն ետք անցած են Լիբանան կամ [illegible]րիա եւ հոնկէ ալ ապաստան գտա[illegible] Պրազիլիոյ մէջ:

«ԱՐՄԵ[illegible]

(1 Շար.)

երեւոյթ էր· առաջին անգամ բեմ բարձրացաւ հայկական օփերան:

«Անուշ» օփերային առաջին բեմադրութիւնը չատ հեռու էր իսկապէս բարձր արուեստ ըլլալէ: Օփերայի առաջին դերասանները աշակերտներ էին, սիրողներու երգչախումբը եւ առեւտրական ուսմնարանի նուագախումբը: Առաջին տիմնարանի նուագախումբը: Առաջին տիմնարանի նուագախումբը: Առաջին ներկայացումին Սարոյի դերը ստանձնած էր Շարա Տալեան, որ յետագային 40 տարիներու ընթացքին հակայական յաջողութեամբ հանդէս կուգար «Անուշ»ի մէջ:

Օփերան իսկապէս բարձրարուեստ բեմական լուծում ստացաւ միայն 1935 Թուականին, երեւանի օփերային մէջ (Ս. Շատրեան, իսկ 1939ի բեմադրութեան ժամանակ՝ Ա. Տէր-Ղեւոնդեանի գործակատարութեամբ) եւ մինչեւ օրս կը հանդիսանայ մեր ժողովուրդի ամենասիրելի օփերան: «Անուշ» օփերայի բեմական կեանքին յաջողութեանը մեծ չափով նպաստեցին, ինչպէս վերը յիշուեցաւ, Շարա Տալեան, այնպէս ալ գլխաւոր դերակատարները Հայկանոյշ Դանիէլեան, Գոհար Գասպարեան եւ Աւագ Պետրոսեան:

Այդ գործը Ա. Տիգրանեանի երաժշտական մեծ տաղանդին հոյակապ դրսեւորումն է: Օփերայի երաժշտութիւնը, արուեստ ըլլալէ: Օփերայի երաժշտութիւնը, արուեստ ըլլալէ: Օփերայի առաջին դերասանները աշակերտներ էին, սիրողներու երգչախումբը եւ առեւտրական ուս

Այրի Տիկ Օ. Կարապետեան, այրի Տիկին Ե. Ֆերմանեան, Տէր եւ Տիկ. Ա. Ֆերմանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Ղ. Գամբարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Զ. Կիւլպաշտիեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Մ. Պօղոսեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկ. Ռ. Պահատուրեան, Տէր եւ Տիկ. Նաճարեան, Պ. Շ. Ֆերմանեան եւ համայն կարապետեան ընտանիքը, ընկերները եւ բարեկամները սրտի խոր վիշտով կը յայտնեն իրենց ամուսնոյն, եղբօր, քեռայրին եւ ազգականին

ՕՆՆԻԿ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

կսկծալի մահը 31 Մարտին, Օթէլ Տիէօյի հիւանդանոցին մէջ (60 տարեկան):

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 Ռիւ Ժան Կուժոն, այս երկուշաբթի ժամը 16ին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փանթէօնի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մահագրի չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՎՐԻՊԱԿ.— «Յառաջի Ապրիլ 2ի թիւին մէջ, Գ. էջ Գ. սիւնակ, տպագրական սխալի մը արդիւնքով, 2 տողեր կրկնուած են: Յիշդ տողէն սկսեալ կարդալ.—

Ճաշէն ետք, վարժարանի Ոսկեմատեանին մէջ արձանագրեց հետեւեալ խօսքերը. «Ցանկանում եմ Մխիթարեան վարժարանին մեծ յառաջդիմութիւն, յաջողութիւն եւ նոր նուաճումներ»:

ՀԱՃԵԼԻ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Մուրատ – Ռափայէլեան Նախկին Սանուց Միութիւնը ամէն ամիս կը կազմակերպէ երեկոյթ մը:

Առաջինը՝ Շաբաթ 9 Ապրիլ ժամը 21ին

167. RUE MONMARTRE

au sous-sol de la Casita

Պար, երգ, Հաճելի մթնոլորտ

Կը մասնակցի ՊԵՌՆԱՐ ՏԻՏԻՃԵԱՆ

ԱՐՄԵՆԻԱ

Նուագախումբով:

ԾԱԽՈՒ Է ՓԱՎԻՅՕՆ ՄԸ

Ռոնի–Սու–Պուայի մէջ, 3 սենեակ, խոհանոց, տուշ, գաւ, ամէն յարմարութիւնով օժտուած: 20 մեթր ճակատ, 63 մեթր երկարութիւն, ընդամէնը 900 քառակուսի մեթր, չատ լաւ մշակուած, պտղատու ծառերով պարտէզ: Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել Տիկին Պարսամեանի՝

Tel. : MON. 15-75

ԱՊՐԻԼ 11-24 Ը
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կ'ուզեկոչուի Ապրիլ 24ին:

Նախաձեռնութեամբ Ապրիլեան Սեբաստիայի, Սալ Քատէի մէջ:

×

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Վալանսի Հայ Ազգ. Միութեան կողմէ եւ հովանաւորութեամբ երեք Ցարանուանութեանց պետերուն:

Ապրիլ 9, Շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին, Թէաթր Միւնիսիփալի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ Հայ Ազգ. Միութեան
Նախագահ Պ. Գ. ՍԻՆԱՊԵԱՆ

Ֆրանսերէն խօսք կ'առնէ Պ. ԼԵՒՈՆ ՄԱՔԼՈՍԵԱՆ:

Կը խօսին ՏԷՐ ՍԱՀԱԿ ԱՒԱԳ ՔՀՆԾ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ: ՎԵՐԱՊ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ, եւ ՊԱՊԵԱՆ վարդապետ:

Օրուան բանախօս՝ Պ. Ս. ՔԱՐԵԱՆ:

Ազգ. Միութիւնը կոչ կ'ուղղէ Վալանսի եւ չրջակայից հայ գաղութին բոլոր հայրենակիցներուն, որ իրենց ներկայութեամբ, յարգանքի տուրքը մատուցանեն մեր մէկ միլիոնէ աւելի անթաղ նահատակներուն, եւ ոգեկոչեն անոնց անմահ յիշատակը:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համազգային Սգատօնը Ապրիլ 24ին: Միահամուռ մասնակցութեամբ գաղութին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉ

Հրաւէր Միջմասնաճիւղային ժողովի

Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի չրջանի տասը մասնաճիւղերը յառաջիկայ Չբ. օր 4 Ապրիլ ժամը 16 – 18 «Ռեժան» սրճարանի վերնայարկը, մէթրօ Քատէ:

Մասնաճիւղերու պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԻ

Հայ երիտասարդ կին մը սպասուհիի գործ կը փնտռէ հայ ընտանիքի մը մօտ, բնակութիւնով միասին: Ունի նաեւ հինգ տարեկան մանչ մը:

Դիմել՝

Mme. Angèle TAYRAN
18, Rue Anatole France — Noisy le-Sec

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

15–16 տարեկան աշկերտ մը որ ներկայացուի ծնողքին կողմէ: Սկզբնական վճարում (չաբաթական) 60 Ն. Ֆ., երեք ամիս ետք՝ յաւելում: Դիմել՝

Tatoulian
Couverture-Plomberie
14, Rue Julien-Lacroix, Paris 20e

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 16 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 20,45ԻՆ
Salle Verdi - Casa d'Italia
Rue d'Alger

ԼԻՈՆ, 17 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 14·30ԻՆ
Salle Rameau

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ԿՈՂՄԷ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ

ԵՒ ORCHESTRE SYMPHONIQUE DE LA R.T.F.Ի

Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՒԱՔԵԼԵԱՆ
Մենակատարներ Պ. ԱՐԱ ՍԵՐՈՒԵԱՆ
Պ. ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ **Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ**

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ

ՅՈՐԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ-ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Դերասան՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ

50ամեայ բեմական գործունէութեան ի պատիւ

Նախաձեռնութեամբ՝ Պլվիլ – Լիլա դպրոցներու կրթական մարմնոյն եւ բարձր հովանաւորութեամբ կաթ. պատ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
Նախագահ՝ ԱՐՄԵՆԱԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ

9 Ապրիլ, Շաբաթ գիշեր ժամը 20·45ին *Փօլ Ֆարալիք* թատրոնին մէջ,

21, RUE YVES TOUDIC

Փարիզահայ բեմի գլխաւոր ուժերու մասնակցութեամբ կը ներկայացուի

ԼԱԲԻՒՐԻՆԹՈՍ

Փարիզահայ կեանքէ, քոմէտի – տուամ 3 արար Տ. ՆՇԱՆԵԱՆԻ
Մանրամասնութեանց համար տեսնել յայտագիրը:
Տոմսերը կը ծախուին միայն Հրանդ Քալուեան գրատունը 43 բիս Ռիշէ Փարիզ, Հեռ. ՓՌՕ. 25 – 46:

ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

SICOMEX

Ֆրանսական կառավարութենէն եւ Մոսկուայի Ինթուրիսթէն պաշտօնապէս արտօնեալ միակ Տունը:

ԳԱՐՈՒՆ Է, ՆՈՐ ՏՕՆԵՐ ԿՈՒԳԱՆ, ՄՏԱԾԵՑԷՔ ՁԵՐ ԱԶԳԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՂՐԿՈՒԵԼԻՔ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒՆ

SICOMEX

20, Rue Royale, PARIS 8e
Téléphone : OPE. 67-77
Métro : CONCORDE et MADELEINE

ՄԵՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԸ ԳՆԵՑԷՔ՛Ը: Շահաւոր պայմաններ: Զուտ բուրդէ անգլիական կերպասներ, ֆովըրմոք, կապարտին, սէրժ, զգեստի եւ վերարկուի ընտիր կերպասներ, պատրաստ վերարկուներ եւ ժէրզէ զգեստներ, դուլպայ, թէոկալ չրջազգեստ: ԺԱՄԱՑՈՑՑ եւ ուրիշ ամէն տեսակ օգտակար եւ տօներու առթիւ յարդի նուէրներ:

Մեզմէ գնուած ապրանքներու առաքումին ծախքը, մինչեւ 20 բիլօ կշռող ծրարին համար, ՄԻԱՅՆ 25 Ն. Ֆ.:

ՈՉ ՄԷԿ ՎՃԱՐՈՒՄ ԾՐԱՐԸ ՍՏԱՑՈՂԻՆ ԿՈՂՄԷ: ՑԱՆՁՆՈՒՄ 15–20 ՕՐԻՆ

Կ + Պ + Ո + Ն + Կ + Ո + Ի

ՊՈՆԿՈՒ

Ամէնօրեայ ուժ եւ կորով,
— Bongoût —
Հելվա եւ լոխում ուտելով:

Société des Conserves BONGOUT

MARSEILLE — 40, la Canebière — MARSEILLE

ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ

ԼԱԻԱԳՈՑՆ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ — ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԱՐԱԳՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՄԷՆԷՆ ՇԱՀԵԿԱՆ ԳԻՆԵՐԸ

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ՄԷԿ ՀԱՅՑԷ

Tourist Romea France

Organisation Internationale de Voyages
10, Rue Pasquier - PARIS 8e — Métro : Madeleine
Cable ROMATOUR Lic. Ag. Voyages 360
TÉL. ANJ. 47-05, 41-83, 48-47

ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ԵՒ ԽՄԲԱԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԴԷՊԻ **ՀԱՅԱՍՏԱՆ**

Représentant à Marseille : VOYAGENCE
31, La Canebière Marseille TÉL. : 20-21-66 20-07-37

Կտրեցէք եւ մեզի ղրկեցէք այս կտրոնը, ձրի պիտի ստանաք դէպի Հայաստան 1960ի համար մեր կազմակերպած ճամբորդութեանց յայտագիրը:

Veuillez m'envoyer votre programme de voyages 1960
NOM PRENOM
ADRESSE VILLE

MORY et Cie

ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ: Գնեցէք զանուի ձեր ուզած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք: Նուազագոյն ծախքերով կը ղրկենք խորհրդ. Միութիւն:

Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար.—

10, Rue St. Vincent de Paul, Paris 10e
(PRÈS DE LA GARE DU NORD)
Téléphone : TRU. 27-70

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ· տար· 40 Ն· Ֆր·, վեց·22Ն·Ֆր·

Արտասահման՝ տար· 50 Ն· Ֆր· Հատը 0,20 Ն· Ֆր·

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 5 ԱՊՐԻԼ MARDI 5 AVRIL 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8766 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4567

ՕՐՈՒԱՆ ԻԷՊՔԵՐԸ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ ԽՕՍԵԼԷ ՅԵՏՈՅ ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՄԵԿՆԵՑԱՒ

ՀԱՄԱՁՆԱՒԱՐ ՔԱՐՈԶՉՈՒԹԻՒՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԻՆ

12 ժամուան գլուխ գլխի զաղտնի խօսակցութենէ մը ետք, շաբաթ երեկոյ տը կոլ – Խրուշչեւ միացեալ զեկոյցով մը ներկայացուցին միջազգային հարցերու չուրջ, երկու երկիրներուն տեսակէտնե – րը: Զեկոյցը կազմուած՝ վեց էջերէ ինչ – պէս նաեւ խորհրդային վարչապետին ժամուկի ասուլիսը — չուրջ մէկուկէս ժամ — եւ հեռատեսիլի 55 վայրկեան տեւող յայտարարութիւնները ցոյց կու – տան խորհրդային քաղաքականութիւնը ու մանաւանդ Խրուշչեւի հետապնդած ծրագիրները:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ՊԵՐԼԻՆ.— Ծանօթ է որ Խրուշչեւ Ֆրանսա գալով կը ձգտէր, առաջին իսկ վայրկեանին, տարակարծութիւններ ստեղծել Ֆրանսայի եւ Արեւմտ. Գերմանիոյ միջեւ: Էլիզէի եւ յատկապէս Քամպուչէի տեսակցութեանց ընթացքին տը կոլ պաշտպանած է Արեւմուտքի տեսակէտները: Խրուշչեւ փափաքած է որ տը կոլ հաստատէ զեկոյցին մէջ Օտէր – Նայս սահմանագլուխին մասին Ֆրանսական տեսակէտը, բայց տը կոլ մերժած է: Պերլինի առընչութեամբ Խրուշչեւ կրկնած է իր տեսակէտները: Ազատ քաղաք, օ – տար ուժերու պարպում, եւ միջազգային դոյալիճակի մը ընդունման երաշխաւո – րութիւն. այս առթիւ չեշտած է թէ հա – կառակ պարագային խաղաղութեան, ա – նոնցմէ դաշնագիր մը պիտի ստորագրէ Արեւելեան Գերմանիոյ հետ, եթէ Արեւ – մուտքը չընդունի խորհրդային տեսակէտ – ները: Խրուշչեւ ընդունած է որ Գերմա – նիոյ եւ Պերլինի հարցերը պէտք է կար – գադրուին «բանակցութեան եւ երկուս – տեք համաձայնութեան ճամբով»:

ԶԻՆԱԶԱՔՈՒԹԻՒՆ.— Երկու կողմերն ալ կ'ընդունին որ ամէնէն հրատապ հարցն է: Բաղձանք կը յայտնեն որ ժրնեւի մէջ հաւաքուած տասը եր – կիրները յաջողին զինաթափութեան չուրջ համաձայնութիւն մը գոյացնել: Ցատկա – կան կէտ մը: Խրուշչեւ կ'ընդունի մի – ջազգային հսկողութեան պարագան:

ՄԻՋԱԳԱՅԻՆ ԱՏԼ. ՀԱՐՑԵՐ.— Թէ ի՞նչ հարցեր խնդրոյ առարկայ դարձան, յայտնի չէ, զեկոյցը լուութեամբ կանցնի: Ցամենայն դէպս Խրուշչեւ մամուլի ա – սուլիսին յայտարարեց թէ քննութեան առնուած էին զանազան խնդիրներ ու եր – կու կողմերն ալ յայտնած իրենց տեսա – կէտները: Ազդերիոյ կապակցութեամբ, Խրուշչեւի յայտարարութիւնը խուսափո – ղական էր: Աւելին՝ խորհրդային վար – չապետը կամայ թէ ակամայ չհաստատեց անցեալ Հոկտեմբերին, խորհրդային Գե – րագոյն Ժողովին առաջ իր ըրած յայտա – րարութիւնը, ըստ որուն կ'ընդունէր 1959 Սեպտեմբեր 16ի տը կոլի ինքնորոշման քաղաքականութեան սկզբունքը:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՊԱՅԹՈՒՄ.— Խրուշչեւ ցաւ յայտնեց եւ խիստ քննադատեց Ֆը – րանսայի այս քայլը: Մամուլի ԹղԹա – կիցները եւ ամէն ոք զգացին թէ Խրուշ – չեւ եւս տը կոլ տարակարծիք գտնուած են այս հարցին չուրջ: Աւելին՝ Խրուշչեւ դժուոհ է որ Ֆրանսա հիւլէական իր երկ – րորդ ռումբը պայթեցուց իր իսկ ներկա – յութեան:

ՑԱՐԱՒԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— Երկու կող – մերն ալ քննութեան առած են երկու եր – կիրներու յարաբերութիւնները աւելի եւս ամրացնելու եւ զարգացնելու հարցերը: Ազդարեւ, զեկոյցը ոչ միայն գոհունա – կութեամբ կը նշէ, այլեւ կը չեշտէ թէ Ֆրանսայի եւ Խ. Միութեան միջեւ մշա – կութային, գիտական եւ կորիզային ուժը խաղաղ նպատակներու օգտագործման ուղղութեամբ գործակցութիւնները պէտք է աւելի եւս զարգանան: Զեկոյցը կը նա – խատեսէ առեւտրական համաձայնագրե – րու ստորագրում: Ամուր գործակցու – թիւն՝ գիտական եւ մշակութային մար – զերէն ներս:

Շաբաթ օր մամուլի ասուլիսին ընթաց – քին որ տեղի ունեցաւ 900 լրագրողներու առջեւ Խրուշչեւ, առանց յոգնութեան նը – շան ցոյց տալու, պատասխանեց հար – ցումներուն, բայց իր սովորական ճար – տարութիւնը չունէր եւ ոչ մէկ առած ըսաւ:

Նոյն իրիկունը Ֆրանսական հեռատե – սիլին առջեւ վարչապետին առիթ տրուած էր խօսելու եւ հաղորդումը կը տրուէր համայն Եւրոպայի համար (Էօրովիզիոն): Պէտք է ընդունիլ որ Խրուշչեւ մոռցաւ կամ նախընտրեց մոռնալ հիւրի մը վայել պատշաճութիւնը եւ իրեն տրուած առի – թը օգտագործեց, չըսելու համար չհա – գործեց, համայնավարութեան գովքը հիւսելու համար: Ֆրանսական մամուլը մանաւանդ, խստօրէն կը քննադատէ Խ – րուշչեւի այս ելոյթը:

Խրուշչեւի ճառը տեւեց 55 վայրկեան, խօսեցաւ ռուսերէն եւ նոյն ժամանակ թարգմանութիւնը կը կարդացուէր: Շը – նորհակալութիւն յայտնելէ ետք իրեն ե – ղած ընդունելութեան համար, Ֆրանսայի եւ անոր ժողովուրդին, Խրուշչեւ զասա – խօսութեան մը սկսաւ՝ համայնավարու – թեան մասին:

Խրուշչեւ չեշտեց.— «Սկզբունքով ըն – դունեցինք որ վիճելի բոլոր խնդիրներն ալ կարգադրուին խաղաղ միջոցներով, առանց դիմելու զէնքի, ինչ որ չատ կա – րեւոր է այս դարուն երբ քանդումի զէն – քերը այնքան ահաւոր են:

«1917 Հոկտեմբերին բանուոր դասը, ղեկավարութեամբ Լենինի եւ համայնա – վար կուսակցութեան, ստեղծեց աշխա – տաւոր եւ դիւղացի զանգուածներու պե – տութիւն մը:

« Խորհրդային ժողովուրդը կ'ապրի այնպէս ինչպէս կը փափաքի: Ոչ ոքի պի – տի պարտադրենք մեր ապրելակերպի ձե – ւը, չենք ուզեր նաեւ որ ուրիշներ խառ – նուին մեր ներքին գործերուն:

« Խորհրդայինները հպարտ են իրենց ստեղծագործութիւններով: 40 տարիէն – րու ժամանակամիջոցին 40 անգամ բազ – մապատկեցինք մեր ճարտարարուեստի արտադրութիւնները:

« Եօթնամեայ մեր ծրագրով պողպատի արտադրութիւնը պիտի հասնի 91 միլիոն Թոնի (1965ին): Մեքենաներու արտա – դրութիւնը պիտի կրկնապատկուի: Սպա – ռումի ապրանքները 65 առ հարիւր պիտի աւելնան 1965ին:

« 1965ին Խորհ. Միութիւն Եւրոպայի առաջին տեղը պիտի դրաւէ: Հինգ տարի ետք պիտի հասնինք ու անցնինք Միաց – եալ Նահանգները:

« Տարին 106·000 ճարտարագէտներ չըր – ջանաւարտ կ'ըլլան: Այս թիւը երեք ան – գամ աւելի է Ամերիկայէն

« Ապրելակերպի մակարդակը չուտով աշխարհի ամէնէն բարձրը պիտի ըլլայ: Վարձքերը ամէնէն ցածն են: Խորհրդային բանուորը կ'աշխատի եօթը ժամ, 1964ին պիտի աշխատի միայն վեց ժամ: Ցեղա – փոխութենէն առաջ Ռուսիոյ ժողովուր – դին 100էն 80ը տգէտ էր, այսօր բոլոր տղաքը դպրոց կ'երթան, չորս անգամ ա – ւելի ուսանող ունինք քան Անգլիան, Ֆը – րանսան, Գերմանիան եւ Իտալիան մի – ացած:

« Ոմանք կ'ըսեն այո՛, բայց սուղ վճա – րեցիք այդ բոլորը, ձեր ազատութեան ու հանգիստին գնով: Ո՛չ, թող զան եւ տես – նեն: Ազատութենէ զրկուած ժողովուրդ

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՓՍՈ՛Ս...

— Մնացողը գացողին տեղը չի բռներ, կ'ըսէ մեր փիլիսոփայ ժողովուրդը, ո՛վ գիտէ ճանի դարէ ի վեր:

Կար ատեն մը, երբ այս իմաստուն խօսքը կը լսուէր միայն ընտանեկան, մը – տերմական շրջանակներու մէջ:

Հայրիկ մը կը մեռնէր ու սգաւորները իրարու ականջին կը փսփային.

— Խե՛ղճ մարդը գնաց... Իր տեղը բռնող պիտի չըլլայ...

Մայրիկ մը կը մեռնէր ու դուռ-դրացի, վշտահար, կ'աւադէին.

— Մե՛ղք եղաւ... Իր զաւակները իր տեղը պիտի չբռնեն...

Այսօր, այս ողբաձայն Երեմիականը ընտանեկան սեղմ շրջանակէն դուրս ե – լած, արդէն, կը պտըտի ազգին շրթունք – ներուն վրայ ալ:

Արդարեւ, ամէն անգամ որ «հիւներէն մէկը», անվերադարձ կը մեկնի, ազգն ալ, ազգականին հետ, կը հառաչէ.

— Ափսո՛ս, իր տեղը բաց պիտի մնայ...

×

Երբեմն, զաւակը իր հօրը տեղը կը բռնէ: Այս օտար ափերուն վրայ, օրի – նակ, զաւակ կայ, որ իրեն համար ապա – հոված է շատ բարեկեցիկ դիրք մը: Իրե՛ն համար: Դպրոց գացած է, համա – լսարան աւարտած է: «Մարդ» եղած է: Ըրե՛ն համար:

Այս զաւակը, ի հարկէ, իր հօրը տեղը կը բռնէ, եթէ «տեղը բռնել» բացատրու – թիւնը նշանակէր միայն հայրիկէն աւելի առատ դրամ ունենալ դրամատունը: Եւ հայրիկէն աւելի լեցուն կուտ՝ գանկին տակ:

Բայց, մեր փիլիսոփայ ժողովուրդը դրամատունը պահ դրուած տոլարներուն, գանկին տակ մթերուած գիտութեան կամ դրան առջեւ սպասող շէհեղ իմիճաշարժին մասին չէ որ կը մտածէ երբ կ'ըսէ.

— Մնացողը գացողին տեղը չի բռներ...

Մեր ժողովուրդը իր մտքին մէջ ունի հայրենիքը: Ամենայն Հայոց Հայրենիքը: Այսօրուանը եւ վաղուանը: Իր մտքին մէջ ունի հայրենիքին շահն ու բարիքը: Անոր ապագան:

— «Հին»երուն սրտին մէջ, Հայաստան կայ, հայրենիք կայ... Ալեւոր Մասիսը կայ... Հայոց Եկեղեցին կայ... Շնոր – հալի կայ ու Նարեկացի... Մեր վանքե – րուն խուցը կայ... Մեր երկինքն ու մեր արեւը կան... Ու մեր աղօթքներն ու մեր երգերը... Մեր հանդերուն վառ վառ ծա – ղրկները: Մեր ոսկի ցորենին համը կայ... Մեր կոռնկներուն կանչը, մեր ակե – րուն գալալ ջուրը... Մեր հողին հոտը... Մեր պատմութիւնը: Մեր Հայաստանը... Կը հասկնա՞ս...

— Կը հասկնամ, հայրենակից, կը հաս – կընամ... Շատ շիտակ կը զրուցես...

— Եթէ որ շիտակ կը զրուցեմ, ըսէ նայիմ — «հոր»երուն սրտին մէ՞ջ ինչ ս կայ... Գիտե՛մ, շատ բան կայ... Լսեր եմ... Բայց, այդ սրտին մէջ իմ Հայաս – տանս կա՞յ, իս Հայաստանդ կա՞յ... Իմ ժողովուրդիս գանձերը կա՞ն: Իմ ժողո – վուրդիս երկուառն դարդն ու զուլումը ու վաղուան յո՞յսը... Ըսէ՛, նայիմ, «հոր»երուն սրտին մէջ կտուց մը Հայաս – տան կա՞յ... Ես կ'ըսեմ՝ չկայ...

— Շիտակ ես... Բայց, աշխատինք որ ըլլայ...

— Բոլորտիքդ նայէ, մա՛րդ... Դուն ինչո՞վդ կրնաս ան հարստութենէն, ան ճոխութենէն, ան լոյսէն, այս հեղեղէն, ան զարմանազան հրապոյրներէն ազդին բերել «հոր»ը եւ անոր սրտին մէջ տեղա – ւորել Հայաստանը, հայ ժողովուրդը... Ձե՛ս կրնար...

— Գիտե՛մ, բայց բան մը ընելու ենք...

— Բան մը ընելո՞ւ ենք... Բա՛ն չես կրնար ընել... Հա՛, կրնաս ինքզինքդ խաբել... Ականջ տուր ըսելիքիս — ամէն անգամ որ «հին» մը գերեզմանին կը տանինք, ափ մը Հայաստան է որ կը թա – ղենք անոր միսերուն հետ... Եւ, գիտցած եղիր, «հին»ին ետեւէն լացողը միեւնոյն իր ընտանիքը չէ, հապա ազգը... Որովհե – տեւ, գացողին տեղը չի լեցուիր... Պիտի չլեցուի՝ ան կողմերը... Հէ՛յ վախ...

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԺԱՆ-ԼՈՒԻ ՊԱՒՕ – Մաւլէն Ռընօ թա – տերական խումբը Մոսկուա հրաւիրուե – ցաւ Տիկին Խրուշչեւի կողմէ: Հաւանա – կան կը թուի որ այս ծրագիրը իրագոր – ծուի յառաջիկայ տարի:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մամուլի քարտու – ղարը՝ Հէկերթ Մոսկուա մեկնած է պատրաստելու համար Այզընհաուըրի Ռուսիա այցելութիւնը:

ՄԱԿԱՐԻՈՍ ԱՐՔ. յայտարարութիւն մը ըրաւ առջի օր, չեշտելով թէ եթէ Անգ – լիացիներուն հետ բանակցութիւնները տակաւին երկար տեւեն, ինք «Կիպրոսի Հանրապետութիւնը» պիտի հռչակէ: Էօ – fայի տարեդարձին առիթ արտասանած այս ճառին ընթացքին, Մակարիոս աւել – ցուց.— «Գաղթատիրական վարչաձեւը մեռած է եւ չի կրնար վերածնիլ»: Թուր – քերը անմիջապէս Անգլիացիներուն դի – մած են, որպէսզի զօրք ղրկեն եւ քաղա – քացիական նոր կռիւներու առաջքն առ – նուի:

«ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ միացած կուսակցու – թիւն»ը հիմնուեցաւ առջի օր: Զուլումն է Ընկերվարական ինքնավար կուսակցու – թեան եւ Հանրապետական ձախերուն: Ընդհ. քարտուղարն է՝ Տէվրէօ: Կարե – ւոր անդամ մը բացակայ էր՝ Մենդէս – Ֆրանս: Կոչ մը հրատարակած են, որուն եղրակացութիւնն է.— Պիտի հիմնենք Զ. Հանրապետութիւնը որ պիտի ըլլայ Ֆը – րանսայի առաջին Ընկերվարական Հան – րապետութիւնը »:

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

Տիկին տը կոլ Լոնտոն մեկնեցաւ այս ա – ռաւօտ: Անգլիա պատրաստ է արժանա – վայել չուքով ընդունելու Ֆրանսայի պե – տական մեծ դէմքը: «Թայմզ»ի կարծիքով տը կոլի Անգլիա այցելութիւնը պիտի նպաստէ երկու երկիրներու յարաբերու – թեանց ամրապնդման:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ մէջ զպրոցական արձա – կուրդներու չրջանը որոշուեցաւ Յունիս 29էն Սեպտեմբեր 16:

ԱՏԼՆԱՒՈՒՐ, Գերմանիոյ վարչապետը Գոն հասած է կիրակի երեկոյ: Մօտ տա – սը օր է չրջագայութեան ելած էր՝ Մ. Նահանգները, Հաուայի եւ Ճափոն: Այս վերջին երկրին մօտ Ատլնաուըրի առա – քելութիւնը յաջողութեամբ պսակուած է: Թոքիօ ամէն կէտի չուրջ համաձայն գըտ – նուած է Գերմանիոյ վարչապետին հետ: Մի թացեալ զեկոյցէն յայտնի կ'ըլլայ, որ Ճափոն անխախտ կեցած է Արեւմուտքի կողքին:

ՀԱՐԱՒԱՑԻՆ ԱՓՐԻԿԷի Հանրապետու – թեան մէջ կացութիւնը միչտ ծանր եւ մտահոգիչ է: Սեւերը կը չարունակեն ի – րենց գործադուլը: Որոչ վայրերու մէջ ցոյցերը եւ այս առթիւ բախումները ան – պակաս են:

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ » ճայնասփիւռի Նիւ Եորքի կայանը հաղորդեց առջի օր թէ անցեալ Հոկտեմբերին Թեմիր Թոյի (Խա – զախստան) մէջ ըմբոստութիւն մը ծայր տուած է որուն ընթացքին սպաննուած են 100 անձեր եւ վիրաւորուած չուրջ 1000 հոգի:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՇՈՒՐՋ

Ա.

Հայ ժողովուրդը 2000 տարի առաջ վճռեց, որ Աստված իսկ ոչնչացնի իր թշնամիները։ Այդ ատելությունը Աստծո հանդեպ հայ ժողովրդի մեջ ամենից ուժեղ զգացումներից մեկն է եղել։ Ամենքը գիտեն, որ Հայկ Նահապետը, Արա Գեղեցիկը, Վահագն Վիշապաքաղը, Տրդատ Մեծը, Գրիգոր Լուսավորիչը, Վարդան Մամիկոնյանը, Սահակ Պարթևը, Մեսրոպ Մաշտոցը, Ներսես Մեծը, Սամվել Քահանան, Մովսես Խորենացին, Ներսես Շնորհալին, Գրիգոր Նարեկացին, Գրիգոր Մագիստրոսը, Ներսես Լամբրոնացին, Ներսես Կլայեցին, Ներսես Տարոնացին, Ներսես Ասորին, Ներսես Ակոռին, Ներսես Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը, Ներսես Աստվածասերը, Ներսես Ներսիսյանը, Ներսես Ներսեսյանը, Ներսես Ներսեսյանը, Ներսես Ներսե

ԱԿՎՇՆՈ ԴՎՑՈՎՄՈՒ

ՎԱՂՈՒՑԿՈՒ ԴՈՒՄ

Ա Մ Ո Ւ Ս Ի Ն

Գ.

Ու երբեմն, իր ոչնչությունը մի անկանոն պոեզիայում տեսնելով, ինքն էլ սկսում էր գրել իր մասին, ինչպես մի հին մեծ բեմ էր գրում, որ ինքն էլ էր խաղում, ինչպես մի հին մեծ ներկայացում էր տալիս, որ ինքն էլ էր ներկայացնում, ինչպես մի հին մեծ ողբերգություն էր կարդում, որ ինքն էլ էր լսում։ Եվ, ինչպես ասացի, իր ոչնչությունը տեսնելով, ինքն էլ սկսում էր գրել։

Ես ուզում եմ ասել, որ ինքն էլ սկսում էր գրել իր մասին։

մը պիտի կարենա՞ր իրագործել Ի. դարու հրաշքը՝ Սպուտնիքը »:

Խրուշչեւի ճառը շատ երկար էր եւ կարելի չէ ամբողջովին տալ: Վարչապետը ճառեց Էնկելսէն, Մարքսէն, Ֆուրիէն եւ Սէն-Սիմոնէն: Համայնավարութիւնը, ըսաւ ան, հին դարերու երազ մըն է որ այսօր իրագործուած է:

Համայնավարութիւնը իրականութիւնն է սա նշանաբանին՝ Ազատութիւն, Եղբայրութիւն, Հաւասարութիւն »:

Խրուշչեւ առիթ ունեցաւ նաեւ յիշելու թէ խորհրդային Է. համագումարին Լենին կը հաստատէր խաղաղութեան իր կամքը:

Անշուշտ Խրուշչեւ ամէն բան կը ներկայացնէ իր ակնոցով: Ֆիկառօ, Օռօռ եւ ուրիշ թերթեր երկարօրէն կը քննեն այս ճառը, երեւան հանելու համար պատմական սխալներ եւ չափազանցութիւններ:

Խորհրդային վարչապետը իր վերջին ճառը խօսեցաւ օդակայանը շեշտելով թէ Խորհ. Միութեան եւ Ֆրանսայի բարեկամական յարաբերութիւնները պէտք է տեւական եւ ամուր ըլլան: Տըպրէ պատասխանեց շեշտելով թէ Խրուշչեւ անշուշտ տեսաւ եւ զգաց որ ազատութիւնը ի՛նչ ըսել է եւ Ֆրանսա որքան ինքնավստահ եւ ապահով է որ կրնայ թոյլ տալ Խրուշչեւի մը որ ժամ մը համայնավարութիւն քարոզէ պատկերասփիւռէն: Արդեօք նոյնը կարելի՞ է Մոսկուա...:

Խրուշչեւ շնորհակալութեան հեռագիր մը ղրկեց տը Կոլին՝ օդանաւէն:

× Ֆրանքեւխորհրդային երկու համաձայնագիրներ ստորագրուեցան. մէկը՝ գիտական գործակցութեան, միւսը՝ խաղաղ գործակցութեան՝ հիւլէական մարզին մէջ:

× Կիրակի ցերեկ Խրուշչեւ եւ շքախումբը Մոսկուա հասան:

ՄԱԿ-Ի Ապահովութեան Խորհուրդը կը քննադատէ Հարաւային Ափրիկէի Հանրապետութեան կառավարութիւնը որ գործադրութեան կը դնէ ցեղային զատորոշման քաղաքականութիւն մը: Խտրականութիւնը ցեղերու եւ ազգերու միջեւ հակամարդկային է և մեծ վտանգ մը կը ներկայացնէ ընդհանրապէս մարդկութեան եւ յատկապէս Ափրիկէի ժողովուրդներուն համար, կը շեշտէ զեկոյցը:

ՖՐԱՆՍԱ ջրածին ռումբ պիտի պայթեցնէ «այս տարեվերջին» յայտարարած է Քլօտ Պաթօ Տենվերի (Մ. Նահանգներ) Ֆրանսայի հիւպատոսը:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ցուցահանդէս մը պիտի կազմակերպուի Մոսկուայի մէջ Օգոստոս 1էն Սեպտերմբեր 15: Իսկ Փորթ տը Վերսայլի մէջ՝ խորհրդային:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԵԱՆ բանակի զինուորական մարմինները զեկոյցի մը մէջ կը շեշտեն թէ Փերոնիստները հակապետական տրամադրութիւններ ցոյց կուտան եւ կ՚աշխատին տապալել օրինաւոր կառավարութիւնը»: 1956ին նման փորձ մը կատարած էին:

ԺԻՐԱՅՐ ՄԱԶԼԸՄԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Տէր եւ Տիկին Մելքոն Պետրոսեան իրենց հօր՝ Ժիրայր Մազլըմեանի մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ 50 Ն. Ֆրանք կը նուիրեն Որբերու Օգնութեան Մարմնին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պետրոսեան ընտանիքի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, Կղմէս Պետրոսեանի մահուան առթիւ:

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼԻ Հ. Յ. Դաշնակցութեան « Վարդան » ենթակոմիտէն եւ շրջանի բոլոր ընկերները, այրի Տիկին Մառի Կարապետեանին եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն կը յայտնեն իրենց խոր վշտակցութիւնը իրենց սիրելի ընկերոջ՝ Օննիկ Կարապետեանի դառնակսկիծ մահուան առթիւ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր եւ Ռոստոմ խումբերու հանդէս – գինեձօնը՝

ԱՊՐԻԼ 10ԻՆ

ժամը 15ին:

Յաջորդով՝ մանրամասնութիւններ:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԻԼ 8ԻՆ

Կը վերջանայ Յառաջի վերհրատարակութեան 15րդ տարին: Պիտի խնդրէինք մեր բաժանորդներէն որ անյապաղ նորոգեն 1960 – 1961ի իրենց բաժանորդագրաթեանշրջանը առանց սպասելու անհատական դիմումներու: Կը խնդրենք նաեւ այն բաժանորդներէն որոնք առկախ հաշիւներ ունին կարգադրել զանոնք առանց ուշացնելու:

Շնորհակալութիւն մեր բոլոր բաժանորդներուն որոնք իրենց կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, Նիսի Հ. Յ. Դ. Գէորգ Զավուշ խումբը 50 Ն. Ֆրանք կը նուիրէ: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի անդամուհիներէն Տիկիններ Բարիս Ֆերհատեան, Էլիզ Տէր-Ազարեան, Աննա Թարխանեան եւ Տիրուհի Սերոբեան 10ական Ն. Ֆ. կը նուիրեն Մշակոյթի Տան Սահակ Տէր Թովմասեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տիկին Եղիսաբէթ Տէր-Ղուկասեան 10 Ն. Ֆ., Տիկին Հերմինէ Հ. Թագւոր 40 Ն. Ֆ., Տիկին Աննա Սարաճեան 20 Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Հրանդ Դերձակեան 20 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Ֆ. Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին, Սահակ Տէր Թովմասեանի դառնակսկիծ մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Զարո հի Տէր Թովմասեան, Օրիորդ Ֆլօրա Շէօհլայեան, Տիկին Գլօտիլտ Պէրպէրեան, Տիկին Էլիզ Եաղշիպէկեան, Տէր եւ Տիկին Պ. Պատարով եւ համայն ազգականք, իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ներկայ գտնուեցան Սահակ Տէր Թովմասեանի յուղարկաւորութեան, եւ կամ նամակներով ու հեռագրով իրենց անկեղծ ցաւակցութիւնները յայտնեցին սոյն դառնակսկիծ մահուան առթիւ:

Ջերմ շնորհակալութիւններ նաեւ ծաղկեպսակ ղրկողներուն:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայրենակցական Միութիւնը կազմակերպած է, Զատկուան առթիւ խնջոյք մը, Իսիի Խրիմեան դպրոցին մէջ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

Ճոխ պիւֆէ, երգ, արտասանութիւն, պար: Պիտի նուագեն արեւելեան նուագի մասնագէտ հայրենակիցներ՝ Միրիճան Շիրվանեան, Շմաւոն Պալեան:

Մուտքը ազատ է:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Ակդապատ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Թիւ 11, 1960

Խմբագիր՝ ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆ

Գին՝ 12 Ն. Ֆ., (4 տոլար արտասահմանի համար):

Andastan

46, RUE RICHER. PARIS, 9.

Galerie Bassano

9, Rue Grégoire des Tours

ԺՈՐԺ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՎԵՐՋԻՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

ՄԻՆՉԵՒ ԱՊՐԻԼ 6

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 16 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 20,45ԻՆ	ԼԻՈՆ, 17 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 14·30ԻՆ
Salle Verdi - Casa d'Italia	**Salle Rameau**
Rue d'Alger	

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ԿՈՂՄԷ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ

ԵՒ ORCHESTRE SYMPHONIQUE DE LA R.T.F.Ի

Մեներգողներ
Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Պ. ԱՐԱ ՍԵՐՈԲԵԱՆ
Պ. ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Կը խնդրուի նշդապահ ըլլալ

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	15 Ն. Ֆր.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆր.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆր.	» » »
« ԾԱԽՈՒ Է »	20 Ն. Ֆր.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Մշակութային Ընկերակցութեան Փարիզի Մասնաճիւղի Վարչութեան ընտրութիւնը պիտի կատարուի Ապրիլ 9ին, շաբաթ գիշեր ժամը 8 ուկէսին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի: Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

Ընտրութենէն ետքը տեղի պիտի ունենայ մտքերու փոխանակութիւն, զոր պիտի վարէ ընկեր Միրիճեան:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութեան Վարչութիւնը հեռաւոր արուարձաններու իր անդամներէն կը խնդրէ եկեղեցիին Քարտուղարութեան հասցնել իրենց անդամավճարները եւ ստանալ համապատասխան ընկալագիր, յառաջիկայ Ընդհ. Ժողովին իրենց մասնակցութիւնը օրինականացնելու համար:

× Պուքրէշէն Կարապետ Սարաֆեան կը փնտռէ եղբայրը Ալեքսան Սարաֆեան: Դիմել եկեղեցի:

ԼԸ ՖՈՅԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄՆԵՐԸ 1960 ԻՆ

(15ՐԴ ՏԱՐԻ)

Մեր բանակումները այս տարի տեղի պիտի ունենան Յուլիս 4–30 եւ Օգոստոս 1–20: Այժմ մեր գեղեցիկ բանակավայրին մէջ կը շինուին նոր ննջարաններ: Արձանագրութեան համար դիմել Ժէօնէս է Աքսիոնի Հիմնադիր–Տնօրէն Վեր. Յ. Հելվաճեանի,

6, Place de la Rotonde
St. Jérôme, Marseille 13· Tel. : 62-85-10

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

15–16 տարեկան աշկերտ մը որ ներկայացուի ծնողքին կողմէ: Սկզբնական վրճարում (շաբաթական) 60 Ն. Ֆ., երեք ամիս ետք՝ յաւելում: Դիմել՝

Tatoulian

Couverture-Plomberie
14, Rue Julien-Lacroix, Paris 20·

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ գիշեր՝ սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՀԱՃԵԼԻ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Մուրատ – Ռափայէլեան Նախկին Սանուց Միութիւնը ամէն ամիս կը կազմակերպէ երեկոյթ մը:

Առաջինը՝ Շաբաթ 9 Ապրիլ ժամը 21ին

167· RUE MONMARTRE
au sous-sol de la Casita

Պար, Երգ, Հաճելի մթնոլորտ
Կը մասնակցի ՊԵՌՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

ԱՐՄԵՆԻԱ

նուագախումբով:

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԴԵՂԱՐԱՆ ՍԻԼՎԷՍԹՐԸ

46, Ռիւ տը Թրէվիզ, 46
ՓԱՐԻԶ (9)

Յանձնարարելի Դեղարան մը:

Ջերմ ընդունելութիւն Փարիզի Արուարձանի եւ Գաւառի հայ յաճախորդներուն:

Դեղարանը կը գտնուի Ռիւ տը Թրէվիզի եւ Ռիւ Լափայէթի անկիւնը, Ազգային Տունէն 100 մեթր հեռու:

Պ. Վահրամ Էլմաճեան՝ դեղագործ – վաճառող, ամէն օր իր հայրենակիցներուն տրամադրութեան տակ է, Սիլվէսթրը Դեղարանը, ժամը 8էն – 12, 15·30 – 20:

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 6 ԱՊՐԻԼ

MERCREDI 6 AVRIL 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8767 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4568

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ո՞ՒՐ ԵՍ, ԱԹԱԹԻ՛ՒՐՔ

Քանիցս առիթ ունեցանք մատնանշելու կրօնական մոլեռանդութեան վերազարթնումը Թուրքիոյ մէջ:

Ֆրանսական մամուլն ալ սկսած է արձագանգ դառնալ այս շարժումին, որ կը թուի թէ հետզհետէ մտահոգիչ հանգամանք կը ստանայ:

Քանի մը օր առաջ (Մարտ 31ին) Մոնտի մէջ յօդուածագիր մը կը յիշէր կարգ մը փաստեր, ցոյց տալու համար թէ հակառակ Մուսթաֆա Քէմալի 36 տարի առաջ մտցուցած բարենորոգումներուն, ո՛չ մէկ բան փոխուած է Թուրք ժողովուրդի մտայնութեան մէջ: Գլուխները մնացած են նոյնը:

Հարիւրաւոր միլիոններու կը հասնի իսլամական կրօնքին հետեւողներու թիւը՝ Ափրիկէէն մինչեւ Հնդկաստան ու Չինաստան՝ անցնելով Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքէն:

Այս բոլոր երկիրներուն մէջ ալ իսլամները խաղաղ համակեցութիւն ունին քրիստոնեաներու եւ այլ կրօնքներու պատկանող ժողովուրդներու հետ:

Միայն Թուրքիոյ մէջ է, որ իսլամական կրօնքը «թրքացուած» է, մոլեռանդութեան եւ անհանդուրժողութեան տարուած՝ մասնաւորապէս քրիստոնեաներու դէմ:

Արար մտաւորականներ քանիցս այպանած են Թուրքերը, որ անպատուած են իսլամական կրօնքը՝ ջարդելով իրենց հըպատակ քրիստոնեաները:

Մեր օրերու Թուրքերը, մանաւանդ Սուլթաններու շրջանին, իսլամ էին ամէն բանէ առաջ: «Թուրք»ը նախատական մակդիր մըն էր իրենց համար: Ոճրագործ Իթթիհատի օրով էր, որ Թուրանական, համաթրքական շարժումը մէջտեղ հանեց «Թուրք»ը, առանց սակայն հրապարակէն կարենալ քշելու «իսլամ»ը:

«Փա՛ռք Աստուծոյ միւսլիման եմ» խօսքը — ա՛յնքան սիրելի Անատոլուի Թուրքերուն — ամբողջ հոգեբանութիւն մը, մտայնութիւն մը կը մատնէ:

Իսլամ Թուրքը տարբեր ապրանք մըն է, որուն նմանը կարելի չէ գտնել ուրիշ տեղ:

Հօճաները, մոլլաներն ու սոֆթաները առաջնակարգ դիրքեր են գրաւած Թուրքերու կեանքին մէջ: Անոնք են, որ ատելութիւն սերմանած են քրիստոնեաներու հանդէպ եւ մոլեռանդական կիրքեր հրահրած:

Օսմանեան Սուլթանները ամբողջ չորս դար իրենց ձեռքին մէջ պահեցին խալիֆայութիւնը — Մարգարէին յաջորդութիւնը: Սուլթան Սէլիմն է, որ զինու զօրութեամբ խլած էր զայն Եգիպտոսի Ֆաթէմի խալիֆային ձեռքէն 1517ին: Մուսթաֆա Քէմալ 1924 Մարտ 3ին ջնջեց խալիֆայութիւնը եւ Ֆրանսա աքսորեց օսմանեան վերջին խալիֆան՝ Ապտիւլմէճիտը, որուն չէր շնորհուած միաժամանակ Սուլթան տիտղոսը, ինչպէս օրէնք էր:

Օսմանեան Կայսրութիւնը վերածուեցաւ Թուրքիոյ Հանրապետութեան. կրօնքը զատուեցաւ պետութենէն: Ժողովրդավարական, աշխարհական վարչաձեւի մը հիմը դրուեցաւ: Հիճրէթի իսլամական Թուականը փոխարինուեցաւ քրիստոնէական տոմարով: Ուրբաթի տեղ կիրակին ընդունուեցաւ իբրեւ շաբաթական հանգիստի օր: Ֆէսին ու փաթթոցին տեղը գրաւեց գլխարկն ու քասքէթը: Չարշաֆն ու փէչէն արգիլուեցան: Արաբական տառերուն տեղ ընդունուեցաւ լատինական այբուբենը: Մէկ խօսքով Քէմալ Աթաթիւրք «կեավուր» դարձնել ուզեց իսլամ-Թուրքերը:

Իսկ այսօր ի՞նչ կը մնայ այս բոլորէն: Կրօնական մոլեռանդութիւնը գլուխն առած կ՛երթայ, քաջալերուելով պետական պատասխանատու վարիչներէն, նոյնիսկ ընդդիմադիրներէն:

Վերջին տասը տարիներու ընթացքին հինգ հարիւր նոր մզկիթներ շինուած են Թուրքիոյ մէջ, հաւատացեալ ժողովուրդին դրամով: Շուրջ քսան մէտրէսէներ բացուած են կրօն. ուսուցումի համար, նախակրթարան կամ միջնակարգ վարժարան: Քանի մը տարի առաջ մայրաքաղաքին մէջ բացուեցաւ Իլահիյաթ (փաքիւլթէսի մը (աստուածաբանական բարձրագոյն վարժարան), իսկ Պոլսոյ մէջ՝ Իսլամութեան բարձրագոյն կաճառ մը: Մզկիթներու մէջ վերսկսած են Քուրանի դասընթացքները, հաֆըզներ պատրաստելու համար:

Եւ դեռ ծայրն ենք ծրարոց:

Ո՞ւր ես, Մուսթաֆա Քէմալ, Աթաթիւրք կոչեցեալ: ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔՍԱՆ ՏԱՐԻ ԵՏՔ ՏԸ ԿՈԼ ԼՈՆՏՈՆ Կ՛ԵՐԹԱՅ

ԱՆԳԼԻԱՑԻՆԵՐԸ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՊԱՏՐԱՍՏԱԾ ԷԻՆ

Նախագահ տը Կոլ զօրավար տը Կոլէն քսան տարի ետք իր ոտքը դրաւ, երեք-շաբթի օր անգլիական հողին վրայ: Լոնտոն ամբողջ դրօշազարդուած է Ֆրանսական գոյներով եւ խորհրդանշաններով, թագաւորական ընդունելութիւն մը ընելու համար տը Կոլին: Լորէնի երկու հըսկայ խաչեր պիտի բարձրանան դէպի երկինք՝ բացառիկ հրավառութենէ մը ետք: 1944 Յունիս 19ին տը Կոլ կը հեռանար Լոնտոնէն ուր չորս տարի մնացած էր պատրաստելու համար Ֆրանսայի ազատագրումը:

Տը Կոլի այցելութիւնը միայն «սիրալիր համաձայնութիւնը» զօրացնելու նպատակ չունի: Քաղաքական տարակարծութիւնները շատ են Ատլանտեան Ուխտի անդամներուն մէջ: Կան նաեւ «Վեցերու» եւ «Եօթներու» տարակարծութիւնները: Ծանօթ է որ Անգլիա կ՛ուզէ արագացնել իր անդամակցութիւնը «Հասարակաց Շուկային» եւ այդ ուղղութեամբ կ՛աշխատի Ուոլթըր Հոլշթայն, մինչ, միւս կողմէ, վարչապետ Մաք Միլըն կ՛առաջարկէ Ռուսիոյ հետ զինակցութիւն մը դէմ դնելու համար միացած Եւրոպայի մը:

Միացած Եւրոպան միշտ սիրելի գաղափար մը եղած է Գերմանիոյ, եւ այդ քաղաքականութիւնը հետապնդած են եւ կը հետապնդեն իր բոլոր կառավարութիւնները 50 տարիէ ի վեր: Միացած Եւրոպա մը երբեք հաճելի չէ Մեծն Բրիտանիոյ: Այս ուղղութեամբ տը Կոլի դիրքը փափուկ է եւ դժուար: Մաք Միլըն պիտի յայտնէ նաեւ իր մտահոգութիւնը տեսնելով թէ Վեցերու Եւրոպան Ֆրանսայի կողմէ չէ ղեկավարուած այլ՝ Գերմանիոյ:

Ամէն պարագայի մէջ, տը Կոլ ապահով է որ ջերմ ընդունելութիւն մը պիտի գտնէ Անգլիացիներուն կողմէ: Մամուլը շատ բան կը սպասէ անկէ որ հին կապեր ունի Անգլիոյ հետ: Տէյլի Միրրըր Ֆրանսերէն լեզուով խմբագրական մը հրատարակած է երկուշաբթի, ուր կը շեշտէ թէ տը Կոլ խոր սէր ունեցած է միշտ Անգլիոյ եւ անոր ժողովուրդին հանդէպ:

Ամէն պարագայի մէջ յստակ է թէ Անգլիացիները կ՛ուզեն համաձայնիլ Ֆրանսայի հետ եւ այդ նպատակով ոչ մէկ անհաճոյ ակնարկութիւն ըրին Ռեկանի երկրորդ ռումբին պայթումին առթիւ:

× Չըրչիլ անմիջապէս Լոնտոն վերադարձաւ ընդունելու համար իր «հին բարեկամը»:

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՍԽԱԼՆԵՐԸ...

ԵՐԲ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԲՈՂԸ ԿԸ ՀԻՒՍԷՐ

Ինչպէս գրած էինք երէկուան մեր թիւով, խորհրդային վարչապետը՝ Ֆրանսական հեռատեսիլին առջեւ նախընտրեց մոռնալ հիւրի մը վայել պատշաճութիւնը եւ իրեն տրուած առիթը օգտագործելով, համայնավար իրաւակարգին գովքը հիւսեց: Ֆրանսական մամուլը խստօրէն կը քննադատէ այս երեւոյթը ու կը մերկացնէ սխալները զորս Խրուշչեւ ըրած է իր ճառ-ներբողականին մէջ:

ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ.— «Խաղաղութեան քաղաքականութիւնը մեր պետական սկզբունքին մաս կը կազմէ» ըսած է Խրուշչեւ ու այս առթիւ յիշած է խաղաղութեան ի նպաստ Լենինի առաջին որոշումը: Պատմագէտները տարբեր բան կ՛ըսեն սակայն: 1917 Հոկտեմբեր 26ին գումարուած խորհրդային երկրորդ համագումարը, Լենինի իսկ առաջարկով որոշեց պատերազմող կողմերէն խնդրել որ անյապաղ բանակցութիւններու սկսին, արդարասէր եւ դեմոկրատ խաղաղութեան մը հասնելու համար: Սակայն, Դեկտեմբերին սկիզբը խորհրդային պատուիրակութիւնը Պրեսթ Լիթովսքի մէջ կը ստորագրէ զինուորական գործողութիւններու դադրեցման անջատ համաձայնագիր մը՝ Գերմանիոյ հետ: Գերման զօրավար Լիւտէնտորֆ այս առթիւ կը գրէ.— «Շնորհիւ այս համաձայնագրին, գերման քսան զօրաբաժիններ կարելի եղաւ արեւմտեան ճակատ ուղարկել Դաշնակիցներուն դէմ»: Այս քայլը այնքան հրէշային էր որ 1918 Յունուար 21ին, 65 ականաւոր համայնավարներ կը հաւաքուին Փեթրոկրատի մէջ ու կը մերժեն Լենինի անջատ համաձայնագիրը, որ իրենց ըսելով «ընկերվարութեան դէմ դաւաճանութիւն մըն էր» ու կը պահանջեն որ «վերջ դրուի կայսերական Գերմանիոյ հետ սկսած խօսակցութեանց»: Լենին մերժեց ու մեծամասնութիւն մը գոյացնելով 1918 Փետրուար 23ին վաւերացնել տուաւ կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէին կողմէ (7 ձայն 15ի վրայ: 4 դէմ եւ 4 ձեռնպահ):

Այս ձեւով գործադրուեցաւ Լենինի «դաւաճանական խաղաղութիւնը»: Խրուշչեւ «մոռցաւ» ճշդելու այս պարագան:

Անցեալ պատերազմին ոտքի տակ առնելով միջազգային յանձնարարութիւններ՝ Խորհ. Միութիւն կցեց Ֆինլանտայէն մաս մը, Պալթեան երկիրները, արեւելեան Փրուսիա, Լեհաստանի մէկ երրորդը, չեխ Ռիւթէնին, Բիւքովինը, Պեսարապիան, արտաքին Մոնկոլիայի Թուվա հանրապետութիւնը, Քուրիլի կղզիները եւ Սախալինը ու վերջապէս Քորէայի մէջ շրջաններ:

ԱԶԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ.—«Խորհրդային պետութիւնը բազմազգ պետութիւն մըն է: Միակն է որ ազգերու հարցը կարգադրած է, արդար հիմունքներով» ըսաւ Խրուշչեւ: Համայնավար յեղափոխութեան շրջանին Լենին յայտարարեց. «Ժողովուրդներու իրաւունքն է իրենց ապագան ճշդել, մինչեւ իսկ անջատուիլ:

Իրողութիւնը սակայն տարբեր եղաւ:

1919 Յունուար 3ին կարմիր բանակը Ուկրայնա խուժեց եւ գրաւեց Խարքովը: 1920 Նոյեմբեր 27ին Հայաստանի դէմ գործողութեանց ձեռնարկեց ու վերջ դրաւ անոր անկախութեան: 1921 Փետրուար 16 եւ 17ին կարմիր բանակը կը յարձակի Վրաստանի վրայ, այս վերջինները մինչեւ 1924 հերոսաբար կը դիմարեն ու տեղի կուտան 20 օրուան արիւնալի կռիւներէ ետք:

ԱԶԳԵՐՈՒ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ.— Խրուշչեւ յիշեց թէ կետրոնի ներքին նախարարութիւնը ջնջուած է: Իրողութեան մէջ հանրապետութիւներուն փոխանցուեցան աննշան եւ անարժէք իրաւունքներ (ամուսնութեան իրաւունք տալ, շարժավարի թուղթ եւայլն): Ոստիկանութիւնը կը մնայ կեդրոնի նախարարութեան իրաւասութեան ներքեւ որուն պետն է Խրուշչեւի մտերիմ եւ վստահելի մարդը՝ Շելեփին:

ՄԻԱԿ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.—«Մեր երկրին մէջ հակամարտ դասակարգեր չկան,

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Լենին մարզադաշտին մէջ, 15·000 հոգիի առջեւ, Խրուշչեւ խօսած է Ֆրանսա իր այցին եւ տը Կոլի հետ իր ունեցած խօսակցութեանց մասին: «Ոչ մէկ տարակոյս որ մեր խօսակցութիւնները արդիւնաւէտ եղան ըսած է ան ու ապա աւելցուցած՝ բոլոր հարցերուն շուրջ երկու երկիրներն ալ համակարծիք չեն միշտ, սակայն Ֆրանսա այժմ գիտէ մեր տեսակէտները, մասնաւորապէս գերմանական հարցին շուրջ: Մեր կարգին լաւ հասկցանք իրենց մտահոգութիւններն ու տեսակէտները»: Այս անգամ եւս անդրադարձած է Պերլինի եւ Գերմանիոյ եւ կրկնած իր ծանօթ տեսակէտը: Ատընաուրրի մասին խօսելով ըսած է, թէ այս վերջինը Ամերիկայի եւ Ճափոնի մէջ աշխատած է «զօրակոչի ենթարկել պաղ պատերազմի կողմնակիցները»: Խորհրդային վարչապետը անդրադարձած է Ֆրանսայի մէջ իր գտած ջերմ ընդունելութեան շուրջ ու այս առթիւ ըսած է թէ «գոյութիւն ունին բազմաթիւ կուսակցութիւններ որոնք դէմ են Ֆրանսայի եւ Խ. Միութեան սիրալիր յարաբերութեանց եւ կ՛ուզեն խափանել խաղաղութեան դատը»: Վերին ժողովին շուրջ, Խրուշչեւ ըսած է թէ «ինչ կը վերաբերի իրենց, ամէն ճիգ ի գործ պիտի դնեն որպէսզի յաջողութեամբ պսակուին խօսակցութիւնները»: Կեցցէ խաղաղութիւնը ըսած է Ֆրանսերէն լեզուով:

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ, Գերմանիոյ վարչապետը հեռատեսիլէն խօսելով յայտարարած է, թէ «ամէն հարցի շուրջ կատարեալ համաձայնութիւն կը տիրէ մեր եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ»: Առհասարակ գոհ է եւ խանդավառ Ամերիկա եւ Ծայրագոյն Արեւելք իր այցելութենէն:

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ուժերը մտրակներով զսպած են 3000 սեւեր որոնք Տըրպան (Հարաւային Ափրիկէի Հանրապետութիւն) կ՛ուզէին խուժել: Շաբաթներէ ի վեր սեւերը կը շարունակեն ցոյցեր կազմակերպել որոնք շատ անգամ արիւնայեղութեամբ կը վերջանան: Քափի մէջ 40էն 60·000 սեւ բանուորներ որոշած են վերջ դնել գործադուլին ու վերսկսիլ աշխատանքի:

«ԹԻՐՕՍ» ամերիկեան արուեստական արբանեակը որ օժտուած է հեռատեսիլ գործիքով եւ քամերաներով յաջողած է նկարել Ռուսիոյ կեդրոնական մասը եւ Չինաստանը:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ թագաւորը, Հիւսէյին Թեհրան մեկնած է: Յաջորդաբար պիտի այցելէ Թուրքիա, Մարոք եւ Հապէշիստան:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ արդարութեան նախարարը՝ Պուտաքօղլու, հրաժարած է: Կը կարծուի թէ այս հրաժարականը կապ ունի այն ներքին անհամաձայնութեանց հետ, որոնք ծնած են կառավարութեան մէջ Իսմէթ Ինոնիւի առթիւ: Իսմէթ Ինոնիւի «թելադրուեցաւ» վերջերս որ Կեսարիա չերթայ քարոզչական իր շրջապտոյտը ընելու, բայց հանրապետական պարագլուխը կարեւորութիւն չտուաւ:

ՀՆԱԳՈՅՆ ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻՑ ՄԻՆՉԵԻ ԱՐԴԻԱԿԱՆԸ

Բ.

Յետագայում պետական անկախութիւնը կորցրած Հայերը, չնայած բնաշխարհում առկայ թատերական առատ աւանդութիւններին, նոր ժամանակաշրջանի հայ թատրոնի զարգացման ընթացքը սկսեցին իրենց երկրից դուրս, Եւրոպայում — Լվով քաղաքում (1668), ապա Վենետիկում (1776), որը պէտք է բացատրել հարազատ ոստանում օտար նուաճողների հաստատած դաժան ու խափանիչ կարգերով: Այդ գաղութահայերի թատերական նախաձեռնութիւններին աւելացան ուրիշ հայաբնակ տեղերի՝ Կալկաթայի, Սպահանի (1820), Բեսարաբիայի (1830), Ղրիմի, Ռուսաստանի հարաւում գտնուող Դոնի Ռոստովին մերձակայ Նոր Նախիջեւանի, Մոսկուայի եւ այլ քաղաքների ձեռնարկումները: Սակայն կարեւորն այն է, որ հայ գաղութների այս թատերական նոր շարժումը դեռեւս 19րդ դարի առաջին կէսում թափանցեց այն վայրերը, որտեղ Հայերի շատ մեծ զանգուածներ էին ապրում եւ որոնք դարձել էին նրանց մտաւոր առաջնակարգ օջախները, Պոլիս ու Թիֆլիս: Թէ այն դէպքում, երբ թատերական կեանքը կայծկլտում էր տարաբնակ պայմաններում, թէ այս դէպքում, երբ հայ թատրոնն իր վերածնունդն էր ապրում բնավայրին մօտիկ աշխարհագրական կէտերում, որոնց հայ հասարակութիւնը հայրենի աշխարհի հետ կապուած էր նիւթական ու հոգեւոր շատ սերտ յարաբերութիւններով, մտաւորական ուժերի թատերական բոլոր միջոցառումները ի վերջոյ, առաւել կամ նուազ չափով, խարսխուած էին այն արժէքաւոր աւանդութիւնների վրայ, որ նախորդ դարերից ժառանգաբար անցել էին նոր ժամանակաշրջանին: Բնական է, որ նորն էլ պիտի ստեղծէր իր աւանդութիւնները, որոնք հայ թատրոնի զարգացման համար նոյնքան կենսական նշանակութիւն էին ունենալու:

Նոր ժամանակաշրջանում հայ մտաւորականները յօրինում ու խաղում էին ողբերգութիւններ եւ կատակերգութիւններ, առաջինի նիւթը քաղելով հայ ժողովրդի պատմական հեռու անցեալից եւ աւանդութիւններից, իսկ երկրորդի նիւթը՝ արդիական կեանքից, քաղաքային բարքերից: Թարգմանում կամ փոխադրում էին Սոփոկլէսից, Կոռնէյլից, Ռասինից, Կրեբիլիոն աւագից, Մետաստազիոյից, Ալֆիէրիից, Մոնտիից, Մոլիէրից, Գոլդոնուցի, Ագրիպիից եւայլն:

Անցած դարի 60ական թուականներից հայ թատրոնը դադարում է մասնակի, հատուածական դիմագիծ ունենալուց եւ վերածւում է մշտապէս շարժման մէջ գտնուող մի երեւոյթի: Նա վերստին դառնում է հասարակական – մշակութային մի անհրաժեշտութիւն: Թատրոնը սկսում է ձեւաւորուել որպէս իրապաշտ մի գործօն: Այդ շարժումը գլխաւորում էր դերասան, դերուսոյց եւ թատերական-հասարակական գործիչ Գէորգ Չմշկեանը:

Այս յատկանիշները զարկ տուեցին նախ եւ առաջ հայ ազգային նոր թատերագրութեան զարգացմանը: Նոր շրջանի հայ թատրոնի պատմութեան մէջ բացառիկ տեղ գրաւած Գաբրիէլ Սունդուկեանը, Յակոբ Պարոնեանը, Ալեքսանդր Շիրվանզադէն, որպէս հեղինակներ, ծնունդ են հէնց այդ նոր պայմանների, եւ խոշոր դեր են կատարել հայ թատրոնի յառաջխաղացման գործում: Նրանք իրենց երկերում ցոլացրել են արդիական կեանքի այս ու այն հատուածը, շօշափել այրող հարցեր, ցոյց տուել գեղարուեստական ընդհանրացման մի զարմանալի ուժ: Նրանք հայ թատերագրութեան մէջ ստեղծել են անդերազանցելի եւ անկրկնելի կերպարներ, որոնք տաղանդաւոր դերասանների կատարմամբ դարձել են բեմական գլուխ-գործոցներ:

Մեծ թատերագիրների հետ միասին առաջ եկաւ հայ դերասանների մի փայլուն խումբ, ինչպէս օրինակ, կանանցից՝ Ազնիւ Հրաչեայ, Սիրանոյշ, Օլգա Մայսուրեան, տղամարդկանցից՝ Պետրոս Ադամեան, Յովհաննէս Աբէլեան, Մարտիրոս Մնակեան, Դաւիթ Թրեան, Յովհաննէս Զարիֆեան եւ ուրիշներ, որոնք ոչ միայն իրենց ստեղծագործական մեծ քանքարով, այլ եւ խոր նուիրուածութեամբ ու անսահման եռանդով նպաստել են իրենց ազգային թատրոնի վերելքին: Նրանց խաղացանկում շատ պատուաւոր տեղ էին գրաւում նաեւ Սոփոկլէսը, Եւրիպիդէսը, Շէքսպիրը, Մոլիէրը, Բոմարշէն, Շիլլէրը, Գոլդոնին, Գոգոլը, Հիւգօն, Լերմոնտովը, Դիւման (հայր եւ որդի), Օստրովսկին, Իբսէնը, Հաուպտմանը, Միրբոն, Զուդերմանը, Մետերլինկը, Լեւ Տոլստոյը, Դոստոեւսկին, Գորկին եւ ուրիշները: Այդ հեղինակները ստեղծագործական առատ նիւթ եւ ներշնչում են տուել հայ դերասաններին՝ կերտելու այնպիսի բեմական հիանալի կերպարներ, որպիսիք են, ասենք, Իդիպոսը, Մեդէան, Համլէտը, Օթէլլօն, Լիրը, Ֆիգարօն, Կարլոս եւ Ֆրանց Մոորը, Ֆերդինանդը, Ժան դ'Արքը, Մարի Ստիւարտը, Մերանգոլինան, Խլեստակովը, Էռնանին, Արբենինը, Քինը, Մարգարիտ Գոթիէն, Ժադովը, Դոկտոր Շտոկմանը, Հենչէլը, Մոննա Վաննան եւայլն, կերպարներ, որոնք մեզանում վայելել ու վայելում են մեծ հմայք: Ինչպէս ինքնուրոյն, նոյնպէս օտար թատերագիրները հայ բեմի միջոցով տոգորել ու ապրեցրել են հասարակութեանն իրենց խոր մտքերով ու զգացումներով, իրենց ստեղծագործութիւնների գեղարուեստական հրապոյրով:

Ինքնին հասկանալի պիտի լինի, որ հայ հասարակական մտքի զարգացման ամէն մի ժամանակին բնորոշ գաղափարական խմորումներն ու ուռճացումները, գեղարուեստական մտածելակերպն ու ճաշակը ցոլացում էին գտնում թէ՛ խաղացանկում թէ՛ բեմական ստեղծագործութիւններում:

Վերջին հարիւրամեակում հայ բեմի վրայ հանդէս են եկել դերասանների խաղարկութեան տարբեր ուղղութիւններ ու ոճեր, որոնց մէջ, սակայն, ինչպէս վերեւ նկատեցինք, դէպի իրապաշտութիւնն ունեցած ձգտումն հետզհետէ ուժեղանալով՝ հասնում է գլխաւորող դրութեան:

ՍԱՐԳԻՍ ՄԵԼԻՔՍԵԹԵԱՆ

(Վերջը յաջորդով)

ԱՌԱՍՊԵԼԱԿԱՆ ԹՈՒՐՔԻԱՆ

Այս վերտառութեամբ թռուցիկ մը: Պ. Մերրի Օթթէն թրքական երկրորդ շարժանկարն է, որ կը ներկայացնէ Ֆրանսացիներուն ծանօթացնելու համար թրքական անծանօ՛թ եւ հիւրասէ՛ր երկիրն ու ազգը:

Ներկայացումէն առաջ ծանօթութիւններ Թուրքերու կենցաղավարութեան մասին: Փիէր Լոթիի Ազիատէներէն մինչեւ նարկիլէներն ու թրքական սուրճը:

Հոս, թրքական սուրճ կ'ըսենք, պարզ ասացուածք մըն է. Թուրքերը երբեք սուրճ չեն խմեր, կ'ըսէ, ու կուտայ օրինակ մը: «Սրճարան մը գացի, իբրեւ յաճախորդ, եւ սուրճ մը ապսպրեցի: Սպասարկողը «եոք» ըսաւ եւ հեռացաւ: Տասը վայրկեան ապարդիւն սպասելէ ետք, սպասարկողին կրկնեցի ապսպրանքը: Նորէն «եոք»ով մը հեռացաւ: Քսան վայրկեան ետքը, կրկին նոյն «եոք»ը: Մօտիկ սեղանը նստողը քիչ մը Ֆրանսերէն գիտնալուն՝ ըսաւ.— «Եթէ կ'ուզէք թէյ ապսպրեցէք, մենք սուրճ չենք խըմեր...»:

Սուրճ չեն խմեր, որովհետեւ սուրճ չունին:

Շարժանկարի առաջին մասը Հիթիթներու շրջանէն մնացած քարերու վրայ փորագրութիւններ, պատկերները թռչուններու կամ կենդանիներու, հնադարեան ապառաժներ որոնք դարերու ընթացքին ստացած են զանազան կերպարանքներ: Յետոյ Ֆոլկլորիկ պարեր Տրապիզոնի եւ Կարսի շրջաններէն, դանակի խաղեր եւ ըմբշամարտութիւն: Գիւղական աղքատութիւն ու թափառաշրջիկներու կեանք: Բիւզանդական շրջանէն մնացած եկեղեցի մը, որուն ներքնամասի այնքան գեղեցիկ մանրանկարչութիւնները քարկոծուելով աւրուած են քաղաքակի՛րթ Թուրքերու կողմէ: Շարժանկարի հեղինակին չուզեցինք դիտողութիւն ընել, երբ Թուրքերու թիւը կրկին անգամ յայտարարեց... 26 միլիոն:

Իրողութիւնն այն է որ հազիւ 15 միլիոնի կը հասնի: Թէեւ կացութենէն ոչինչ կը փոխուի երբ 36 միլիոն ալ յայտարարէ, բայց թիւրիմացութեան մէջ կ'իյնայ երբ Քրիստոսէ երեք հազար տարի առաջ ապրող Հիթիթներու յաջորդը կը յայտարարէ... Թուրքերը:

Յաջորդ օրը կը ծանօթանամ Իզմիրէն նոր վերադարձած Ֆրանսացի երիտասարդի մը հետ, ելեկտրական գործերու զետեղման համար գործարանին կողմէ Իզմիր ղրկուած: Առիթէն օգտուելով տեղեկութիւն կ'ուզեմ:

— Ի՞նչպէս գտաք Իզմիրը, որ քանդուած էր յոյնեւթուրք պատերազմի շրջանին:

— Քանդուած բան չտեսայ, ամբողջ վերաշինուած է եւ կեանքը բնականոն ընթացք առած:

— Քաղաքին մէջ քրիստոնեաներ կա՞ն:

— Երկու եկեղեցի տեսայ, որոնք կրօնական պաշտամունք կը կատարեն:

— Ձեր աշխատութեան ընթացքին դրժուարութիւններու հանդիպեցա՞ք:

— Ուզեցինք թուրք գործաւորներ օգտագործել: Գործաւոր գտնելը դիւրին, աշխատցնելը դժուար: Ոչ մէկ բացատրութիւն կը հասկնան: Ծոյլ, ապուշի երեւոյթով մարդիկ: Մեր մօտ գտնուող վկայեալ թուրք ճարտարագէտներուն հարցումներ կ'ընէինք գործի մասին, չէին կրնար բացատրութիւն տալ: Մեր որակեալ բանուորը անոնց ճարտարագէտէն աւելի շատ բան գիտէ:

— Իզմիրէն զատ ուրիշ տեղեր հանդիպեցա՞ք:

— Ատալիա գացինք. հոն ալ նոյն տգիտութիւնը, նոյն կնորսութիւնը եւ նարկիլէներու անվերջանալի շարքը: Իսկ եթէ ծովեզերքէն քիչ մը ներս երթաք, պիտի հանդիպիք վարանոտ կամ խուզարկու նայուածքներով մարդոց: Քաղաքավարութեան ոչ մէկ նշոյլ, աղտոտ ու աղքատ:

Խօսակիցս կարծելով որ ծանօթութիւն չունիմ թրքական բարքերու մասին, սկսաւ նկարագրել անոնց ապրելակերպը եւ շարունակեց.— Իտալական ընկերութեան մը երկու գործաւորները սպաննուած էին, իրենց աշխատած միջոցին, գիւղացիներու կողմէ: Դժուար է վայրենիներու հետ գործ ունենալ:

— Չէ՞ որ Ամերիկացիք ամէն տեղ են:

— Ամերիկացիք կը զբաղին իրենց գործերով: Դրամ կը թափեն ջուրի պէս, կը հալի իւղի պէս...:

— Իմ կրած տպաւորութիւնս, կը շարունակէ խօսակիցս, Թուրքերը հեռու եւ քաղաքակիրթ ազգ կոչուելէ եւ երբեք յաջողութիւն պիտի չունենան յառաջդիմութեան ու տնտես. ճամբուն վրայ:

— Միշտ պիտի գտնուին երկիրներ, ինչպէս միշտ գտնուած են, որոնք պիտի օգնեն Թուրքիոյ:

— Այո, այդ կողմէ բախտաւոր է Թուրքիան:

— Այո, բախտաւոր է Թուրքիան, կը կրկնեմ ինքնիրենս: Բայց ամէն բան վերջ մը ունի: Նոյնիսկ բախտը:

Մ. ՏԷՐ-ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ ՔԱՆԴԱԿՆԵՐ

1. ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

Երիտասարդ բանաստեղծ Սմբուլեանը հարբած տուն մտաւ, նետուեց անկողնու վրայ եւ գոռաց.

— Զարդեցի՛ն, դիակս փռեցին:

Մայրը, կինը վեր թռան տեղից:

— Ո՞վ ջարդեց, որտե՞ղ փռեցին...

— Քննադատը ջարդեց, թերթի մէջ փռեցին դիակս — մռնչաց բանաստեղծը, աշխատելով գրպանից դուրս քաշել թերթը:

Այնտեղ գրուած էր. «Ինչ վերաբերում է շնորհալի բանաստեղծ Սմբուլեանին, նա պէտք է աւելի բարձրացնի իր վարպետութիւնը եւ խորամուխ լինի կեանքի եւ երկրի մակընթացութիւններին եւ տեղատուութիւններին»:

— Պարզւում է, որ ես շնորհալի եմ եւ ոչ թէ տաղանդաւոր, պարզւում է, որ ես նոր պիտի բարձրացնեմ իմ վարպետութիւնը, պարզւում է, որ ես մինչեւ հիմա չգիտեմ մեր երկրի մակերեսի տեղադրութիւնը... Զարդեցի՛ն, դիակս փռեցին, ողբում էր բանաստեղծը:

2. ԾԱՆՐ ԵՐԱԶ

Վիպասան Տիրաժ Միրաժեանը վերջացրեց վէպը, դրեց վերջին վերջակէտը եւ մի ծխախոտ վառեց: Նա բարձրացաւ տե-

ՊՐԱԶԻԼԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Գ.— ԱԶԳԱՅԻՆ – ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գաղութին Կեդր. Վարչութիւնը այս տարի կը մտածէ կազմակերպել փոխադրութեան միջոցներ, յուսալով այդ կերպով աւելցնել աշակերտութեան թիւը:

Չմոռնանք ըսել թէ վերոյիշեալ երկու արուարձաններու դպրոցներն ալ ունին իրենց հոգաբարձութիւնները, որոնք ինքնավար ըլլալով հանդերձ, ենթակայ են Ազգ. Վարչութեան եւ անոր կողմէ նշանակուած Ուսումնական Խորհուրդին:

Աշակերտներու թիւին պակասէն զատ, զգալի է պակասը նաեւ որակեալ ուսուցիչներու, հակառակ անոր որ Պուէնոս Այրէսի բաղդատմամբ, այնտեղ ազգային հաստատութեանց պաշտօնեաները նիւթապէս աւելի լաւ կը վարձատրուին:

Բացի ազգային – եկեղեցական հիմնարկութիւններէն եւ Հայրենակցական Միութիւններէն, որոնց անդրադարձանք համառօտակի, Ս. Փաւլոյի մէջ գոյութիւն ունին երեք մշակութային եւ երիտասարդական միութիւններ:

Երիտասարդական երկու միութիւններուն մէջ ամէնէն հինը եւ գործունեան ու նաեւ թիւով գերակշիռը կը հանդիսանայ Արմենիա Երիտ. Միութիւնը, որ գաղութին երիտասարդ եւ պատանի տարրերուն մէջ կը կատարէ փրկարար դեր մը, իր սարքած ժողովներով ու հաւաքոյթներով, ինչպէս նաեւ հրապարակային ձեռնարկներով, վայելելով գաղութին անվերապահ համակրանքը:

Երկրորդն է Պրազիլ–Արմենիան, որուն կ'անդամակցին մեծ մասով համալսարանականներ: Անոնցմէ քիչերը միայն ի վիճակի են հայ լեզուով արտայայտուելու, որով հազուադէպօրէն կազմակերպուած իրենց դասախօսութիւնները կ'ըլլան տեղական լեզուով:

Գնահատելի է սակայն, որ անոնք ալ կը ջանան հեռու չմնալ Հայութեան շրջանակէն եւ հաղորդակից ըլլալ անոր ապրումներուն:

Այս միութիւններէն զատ տարիներէ ի վեր կ'ապրի ու կը գործէ Հայ Օգնութեան Միութիւնը, որ կը հանդիսանայ գաղութին միակ կանացի կազմակերպութիւնը:

Ան, իր մշակութային աշխատանքներու կարգին, կ'օժանդակէ նաեւ եկեղեցւոյ կարիքներուն, օգնութեան ձեռք կը կարկառէ չքաւոր Հայերու, վայելելով ամբողջ գաղութին համակրանքը, որուն համար ալ իր բոլոր ձեռնարկները յաջողութեամբ կը պսակուին:

ՀՕՄի կ'անդամակցին շուրջ 600 Հայուհիներ, Հայութեան բոլոր խաւերէն անխտիր:

Ինչպէս ցարդ, ասկէ ետք ալ ՀՕՄը կոչուած է գնահատելի դեր մը կատարելու գաղութի մշակութային, ազգային ու բարեգործական մարզերուն վրայ:

Վերջացնելէ առաջ այս քանի մը հապճեպ տողերը, չենք կրնար չյիշատակ նաեւ Արմենիա Երիտ. Միութեան երգչախումբը, որ շնորհիւ իր ղեկավար Տոքթ. Վահագն Մինասեանի ջանքերուն եւ տաղանդին, կրնանք ըսել թէ ամբողջ Հարաւ. Ամերիկայի Հայութեան մէջ գոյութիւն ունեցող երգչախումբերուն լաւագոյնն է:

Դ.— ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

Ընդգծելէ ետք Պրազիլահայ գաղութի ազգային – մշակութային կեանքը եւ այն նպատակին համար ստեղծուած կազմակերպութիւններուն գործունէութիւնը, այժմ քանի մը խօսքով բնորոշենք նաեւ անոր տնտեսական վիճակը:

Գոհունակութեամբ միայն կրնանք հաստատել, որ այս գաղութը նիւթական տնտեսական տեսակէտէ կրնայ նախանձի շարժել ուրիշ՝ աւելի ստուարաթիւ հաւաքականութեանց:

«ԱՐՄԵՆԻԱ»

(Շար. – 3)

ղից, երկու անգամ չափեց սենեակի երկայնքը եւ կանգնեց հայելու դէմ: Հայելուց նայում էր նրան երեսունհինգ մամուլանոց ձեռագիր վէպի վաստակաւոր հեղինակի ոգեշնչուած դէմքը: Արդէն ուշ գիշեր էր, հանուեց եւ անկողին մտաւ:

... Նստել է նա, վիպասանը, պետական հրատարակչութեան դիրեկտորի կաբինետում: Սեղանի վրայ նրա վէպն է:

— Քանի՞ մամուլ է, — հարցնում է դիրեկտորը:

— Երեսունըհինգ մամուլ:

Դիրեկտորը ժպտում է:

— Ափսո՛ս, — ասում է նա, եւ ժպիտն անհետանում է նրա դէմքից:

— Ինչո՞ւ ափսոս, — հարցնում է հեղինակը:

Դիրեկտորն աւելի է լրջանում:

— Կայ նոր կարգադրութիւն, — արտասանում է նա հատիկ հատիկ, — մինչեւ տասնըհինգ մամուլնոց վէպերին վճարել մամուլին հինգ հազարի հաշուով, իսկ բարձր՝ մամուլին հազար ռուբլի միայն:

Տիրում է ծանր, պետական, հրատարակչական լռութիւն:

— Գիտէ՞ք ինչ, — լռութիւնը խախտում է վերջապէս վիպասանը, — անկեղծ ասած, իմ վէպը սարսափելի ձգձրգուած է, կան բազմաթիւ կերպարներ, որոնք չգիտես ինչու տեղ են գտել վէպում եւ քարշ են գալիս մամուլից մամուլ, հանդիպում են իրար, խօսում են, շաղակրատում, ապացուցում են վաղուց ապացուցուած ճշմարտութիւններ, հիմնական սիւժէին զուգընթաց քարշ են գալիս զուգահեռ ենթասիւժէներ, որոնք օգնում են քանակին եւ ոչ թէ որակին... Մի խօսքով, տանում եմ վէպս՝ կարգի բերեմ:

— Ո՞րքան պիտի կարգի բերես, — հարցնում է դիրեկտորը:

— Ո՞րքան... Մինչեւ տասնըհինգ մամուլ:

— Կեցցե՛ս, — բացականչում է դիրեկտորը, — վերջապէս մենք կ՝ունենանք մի լաւ վէպ: Գալով հոնորարին... ոչ մի նոր կարգադրութիւն չկայ ի հարկէ, ես այնպէս...

— Ի՞նչ, — շանթահարուած գոռում է վիպասանը, եւ լսելով իր ձայնը՝ զարթնում:

3. ԶԻԳԶԱԳՆԵՐ

Տարիներ առաջ ես բուժւում էի Հիւսիսային Կովկասի առողջարաններից մէկում: Ստամոքսի խոցը հանգիստ չէր տալիս ինձ: Վաղուց հրաժեշտ էի տուել ես մսեղէնին, խմիչքների բոլոր տեսակներին եւ այնքան կաթնեղէն էի գործածել, որ իմ մասին կարելի էր իրաւացիօրէն ասել՝ բերանից կաթնահոտ է գալիս: Ինձ բուժող բժիշկը՝ Իւան Անդրէիչը մի յաղթանդամ եւ կենսուրախ անձնաւորութիւն, գրեց իմ «հիւանդութեան պատմութիւնը», լուսանկարել տուեց ստամոքսս, որոշեց խոցի տեղն ու որպիսութիւնը, նշանակեց սրսկումներ, դեղեր սնունդ եւ ամենայն բարեխղճութեամբ ձեռնամուխ եղաւ իմ բուժմանը: Հետաքրքիր մարդ էր Իւան Անդրէիչը, մենք յաճախ հանդիպում էինք զբօսայգում, շրջում էինք նրա ծառուղիներում, նըստում կանաչ նստարաններից մէկի վրայ եւ խօսում աշխարհի գործերից, կեանքի չար ու բարուց:

Մի անգամ ես հրաւիրեցի նրան կաֆէ-ռեստորան:

— Օ՛, ո՛չ, — լրջացաւ նա, քեզ խմել կամ ռեստորանային ճաշեր ուտելի չի կարելի:

Ես նրան բացատրեցի, որ ռեստորանը կաֆէ-ռեստորան է, հետեւաբար ես կարող եմ ինձ համար պատուիրել անվնաս բաներ, իսկ նրա՝ հիւրասիրել ինչ որ սիրտը կ՝ուզէ: Պատասխանելու փոխարէն Իւան Անդրէիչը վեր կացաւ տեղից եւ մենք մեր քայլերն ուղղեցինք դէպի կաֆէ ռեստորան: Այստեղ նա պատուիրեց խորոված, ես՝ 250 գրամ կաթի սեր, նա՝ կէս շիշ օղի, ես՝ յիսուն գրամ կարագ, եւ սկսուեց խնջոյքը: Իւան Անդրէիչի տրամադրութիւնը բարձրացաւ:

— Ճիշդն ասած՝ իմ արածը խոզութիւն է, ես օղի եմ խմում, իսկ դու՝ սեր: Սա կարգ ու կանոն չէ: Արի կամ ես անցնեմ սերին, կամ դու՝ օղուն...

Երբ շիշը կիսուել էր, նա մի ծխախոտ վառեց եւ ասաց.

— Ի հարկէ, լաւ է, որ դու ոչ խմում ես, ոչ ծխում, ես շատ գոհ եմ քեզնից, բայց գիտես, միատեսակ սնունդը բթացնում է օրկանիզմը, թուլացնում է նրա գործունակութիւնը: Անհրաժեշտ են երբեմն զիգզագներ, այո՛, այո՛, անհրաժեշտ են եւ օգտակար:

Իւան Անդրէիչը ազատ ըմպանակը լցրեց օղիով, պարզեց ինձ եւ առարկութիւն չվերցնող հեղինակաւոր տոնով հրամայեց.

— Ընդունի՛ր:

Ճիշդ այդ ազդեցիկ տոնով նա մի քանի անգամ ինձ դեղեր էր տուել խմելու:

Այս անգամ էլ ես ենթարկուեցի:

— Իսկ հիմա, սիրելի բարեկամ, կուլ տուր այս խորոված կտորը: Մի վախենա, խորոված դեռ ոչ ոք չի մահացել:

Սեղանն աշխուժացաւ: Իւան Անդրէիչը լրացուցիչ խորոված պատուիրեց, չմոռանալով օղին:

— Խմիր, բժիշկների հէրն եմ անիծել, — գոռում էր նա արդէն հարբած, — ծխի՛ր... զիգզա՛գ...

Զիգզագի ուժը ես զգացի այն ժամանակ, երբ մենք դուրս եկանք կաֆէ-ռեստորանից եւ ուղեւորուեցինք դէպի մեր սանատորիան: Մենք զիգզագներ էինք գծում ճանապարհին եւ երգում ինչ որ երգեր, որոնք դժուար թէ հիմք ծառայէին ապացուցելու, որ մեր երաժշտական լսողութեան եւ զգացողութեան մակարդակը մի ինչ որ չափով բանի նման է:

Այդ գիշեր իմ բժիշկը պիտի հերթապահէր:

Կէս գիշերին ես զարթնեցի ստամոքսի խիթերից: Հերթապահ քոյրը վազեց հերթապահ բժիշկի ետեւից եւ վերադարձաւ մենակ: Նրան չէր յաջողուել զարթնեցնել բժիշկին: Քոյրը տուեց ինձ զանազան թմրեցուցիչ դեղեր, կատարեց ինչ որ սրսկում, իսկ վաղ առաւօտեան ես ներկայացայ իմ բժիշկի ահաւոր դատաստանին: Նա տարակուսանքով վեր քաշեց ուսերը:

— Զարմանալի բան, ինչո՞ւ պիտի ցաւեր զգայիր: Երէկ դու չխմեցիր...

— Խմեցի, բժիշկ, խմեցի, — անկեղծօրէն խոստովանեցի ես:

— Խմեցի՞ր, — զարմացաւ բժիշկը, — իսկ ես ոչինչ չեմ յիշում... — նրա դէմքի արտայայտութիւնը սառն էր եւ պաշտօնական, — իսկ ինչո՞ւ խմեցիր, — հարցրեց նա անկեղծ վրդովմամքով, — ո՞ր սատանան քեզ մոլորեցրեց:

— Իւան Անդրէիչ, — ասացի ես նրան, — իմ բժիշկներից մէկը տարիներ առաջ ինձ ասաց, որ միատեսակ սնունդը բթացնում է օրկանիզմը, թուլացնում նրա գործունակութիւնը, անհրաժեշտ են երբեմն զիգզագներ, որ մի կտոր խորոված դեռ ոչ ոք չի մահացել... Եւ ահա, երէկ երեկոյեան, ձեզ հետ...

— Ես քո այդ զիգզագագէտ բժիշկին հէրն եմ անիծել, — գոռաց իմ բժիշկը արդարացի ցասումով, — վերջին անգամ լինի:

Վերջին անգամ եղաւ:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԱՀԱՐԻ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն «Յուսաբեր»ի Մարտ 26 թուականով թէ Եղիշէ արքեպ. Տէրտէրեան վերադարձած է վանք: (ԽՄԲ.— Երուսաղէմի անցուդարձերուն մասին պիտի տանք կարգ մը տեղեկութիւններ՝ քաղելով արեւելքի հայ թերթերուն թղթակցութիւններէն):

ՊԷՅՐՈՒԹԻ «Փալանճեան» Ճեմարանի Մատենադարանին կարեւոր նուէր մը եղած է վերջերս: Գրագէտ եւ վաստակաւոր դաստիարակ - ուսուցիչ Եդուարդ Տարօնեան նուիրած է իր անձնական գրադարանը, աւելի քան 500 հատոր հայերէն եւ ֆրանսերէն թանկարժէք գիրքեր: Այս առթիւ Ճեմարանի տնօրէն Ս. Վրացեան շնորհակալութեան նամակ մը ղրկած է Ե. Տարօնեանի: Մատենադարանը ներկայիս ունի աւելի քան 10·000 հատորներ՝ զանազան լեզուներով:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ մէջ Յովիկ Ալլահ - վերտեան պարսկերէնի թարգմանած է Լեւոն Շանթի «Հին աստուածները»:

ՄԻԼԱՆԻ մէջ, մեր երիտասարդ բժիշկներէն Տոքթ. Բագրատ Եղիազարեան դասախօսութիւն մը տուաւ Փետր. 14ին, քաղաքին Հայ Տան մէջ, նիւթ ունենալով «Սփիւռքի Հայութեան պարտականութիւնները Հայաստանի հանդէպ»:

ԱՄԷՆԷՆ ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ԲԱՆԱԿԸ

ԶՈՒԻՑԵՐԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԸ

Այսօր, աշխարհի ամէնէն տարօրինակ բանակը, անտարակոյս զուիցերական բանակն է: Հարեւան երկիրներու զանգուածներուն մէջ խրած եւ Եւրոպայի լեռնային ամենամեծ զանգուածին վրայ թառած այս փոքր պետութեան չէզոքութիւնը պէտք չէ մտածել տայ թէ Զուիցերացիք կռուելու անատակ եւ կամ պատերազմիլ չուզող մարդիկ են: Իրականութիւնը ճիշդ հակառակն է: Զուիցերիա պատերազմական մեծ աւանդութիւն ունի: Ապացոյցը այն իրողութիւնն է, որ մինչեւ Ֆրանսական Յեղափոխութիւնը, Ֆրանսացի թագաւորներուն անձնապահները զուիցերացի էին, իսկ մինչեւ այսօր Վատիկանի եւ Պապին մասնաւոր պահակագունդը կը բաղկանայ միա՛յն Զուիցերացիներէ: Ասկէ զատ՝ դարեր շարունակ Զուիցերացիք յամառօրէն եւ յաջող կերպով պատերազմած են այն զանազան աշխարհակալներուն դէմ, որոնք փորձած են Զուիցերիան նուաճել:

×

Ճշմարտութիւն է նաեւ, թէ երկրի մը աշխարհագրական կազմը դժուար թէ ա՛յսքա՛ յարմար ըլլայ ժողովուրդի մը մարտական ոգիի պահպանման: Զուիցերացիք, Ալպեան լեռներուն վրայ ապրելով, բոլորն ալ սքանչելի «սփորթըսմէն»ներ են եւ մասնագէտ՝ լեռնարշաւի դժուարին եւ վտանգաւոր սփորին մէջ: Վարժուած են բնութեան տարերքը դիմագրաւելու եւ գիւղական կեանքի յոգնութեանց ու կեանքին հանդուրժելու: Սակայն, այսքան տարիէ ի վեր պատերազմած չըլլալով հանդերձ, երբեք մարզուելէ չեն դադրած եւ իրենց երկրին հարըստութիւնը զիրենք թուլամորթ չէ դարձուցած:

Իբրեւ իմաստուն մարդիկ, Զուիցերացիք միայն բնութեան չեն ձգած իրենց մարզումը: Զուիցերիա, հակառակ իր պատերազմական նախապատրաստութեանց գաղտնի պահուելուն, յայտնի է թէ ունի, իր բնակչութեան բաղդատմամբ, ոչ միայն բազմամարդ, այլ նաեւ կռուի շատ վարժ բանակ մը:

×

Զուիցերական բանակին տարօրինակութիւնը՝ իր կազմին մէջ է: Մնայուն են միայն ղեկավարները: Իսկ զինուորները իրենց տուները կը մնան միշտ: Այսուհանդերձ, ռազմափորձերու շրջանին, ամէն օր, զինուորները իրենց զէնքը կ՝առնեն, համազգեստը կը հագնին եւ կ՝երթան հոն, ուր գիտեն թէ պիտի հաւաքուին: Այնպէս որ, անհրաժեշտութեան պարագային, Զուիցերիա մէկ քանի ժամէն կրնայ համախմբել իր ուժերը: Միւս կողմէ՝ ծանօթ է, որ իր անմատչելի լեռներուն վրայ, ամէն տեղ, հաստատած է հրետանիի բոյներ, գետնին տակ պահուած օդանաւակայաններ, ունի վերջին ձեւի օդամուղ սաւառնակներ, գնդացիրի գիրքեր եւ ամէն ինչ որ կրնայ անառիկ դարձնել փոքրիկ, բայց ամրոց երկիրը, որ կը սիրէ խաղաղութիւնը եւ սակայն միշտ պատրաստ է պատերազմի:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (168)

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՄՈԼՈՐՈՒՄԸ

Դ.

Սարսափէն պիտի չնուաղէր դարձեալ. ընդհակառակն իր վրայ ծռող այդ ահարկու եւ վայրենի գլուխէն փոխանակ սարսափելու, անոր պիտի փարէր, պիտի համբուրէր զայն, ապաշաւի արցունքներովը պիտի ողողէր, «մեղա՛յ, մեղա՛յ, ներէ՛ ինծի, ներէ՛, Համբիկ», պիտի պաղատէր զոհին ականջին: Անկարելի էր որ անիկա շարունակէր իր անզգածութեանը մէջ մնալ, պիտի խանդաղատէր, պիտի յուզուէր ու արցունքները իր արցունքներուն խառնէր. գուցէ, — ո՛ անյուսալի ու երջանիկ պատահականութիւն — բարոյական յեղաշրջմամբ մը, ան նորէն դառնար առջի Համբիկը ըլլար, հեզ, անուշ, աղապատալից: Ու կտրուած, ընդհատուած կեանք մը վերսկսէր իր բնական ընթացքը ապրիլ նորէն, կեանքը զիրար սիրող երկու էակներու, զորս մրրիկ մը բաժնած էր վայրկեան մը:

Ասանկ երազներ շա՛տ երազեց Սոֆի: Անկարելի, մտացածին դիպուածներ երեւակայեց, հոգեցունց եղերերգութիւններ որոճաց, ֆանթաստիկ պատկերներ կրկնեց, որոնց ամէնուն մէջ ալ երկու զոհերը իրենց հոգիին տանջանքներովը կը գալարուէին, ոչնչացած երջանկութեան ետեւէն վազելով հեւ ի հեւ, առանց երբեք անոր հասնելու:

Իր հոգեկան այս ալեկոծումներուն մէջ հանդարտութեան ցանցառ րոպէներ ալ կ՝ունենար: Թօթափած ամէն խղճահարութիւն, ամէն ստրջանք, միտքը պատող յուսահատութեան մշուշը վանելով, յանկարծ այնպէս կ՝ուզէր հաւատալ թէ վիճակը, որուն այդքան խելայեղօրէն անձնատուր եղեր էր, մտացածին բան մըն էր լոկ, արդիւնքը իր ֆիզիքական տագնապներուն ու հրահրուած երեւակայութեանը: Չէ՛, ինքը լքուած, լլկուած աղջիկ մը չէր: Տոքթորը անգիտակցութեան սովորական մէկ րոպէին այդ սխալը գործեր էր: Ան ապահովապէս զղջացած էր հիմակ, ու կը պատրաստուէր իր սխալը դարմանելու:

Ու նորէն, մերժուած սիրահարը մոռացութեան ու լքումի մշուշներուն մէջ անյայտ կ՝ըլլար, ամիրային թոռան յաղթական երեւումին առջեւ ոչնչանալով: Սոֆի, ոգեւորուած, առաջացած, ոտքի կ՝ելլէր, կը շրջէր իր սենեակին մէջ, գգուական ակնարկներով դէպի բոլոր առարկաները, զորս ջախջախելու տենդովը կ՝այրէր քիչ առաջ:

— Չէ՛, չէ՛, կը մրմնջէր, տոքթորը չի խաբեր զիս, օ՛, անկարելի՛ է, անկարելի՛:

Ու սովորականին պէս, հայելիին առջեւ անցնելով, ձեռք կ՝առնէր իր վարսերուն գիսակները, կը յարդարէր զանոնք երկարօրէն, պատրաստելով այն հրաշալի գլուխներէն մէկը որոնք իր դէմքին ամբողջ չքնաղութիւնը կ՝արժեցնէր, իր էն գեղեցիկ պարեգօտներէն մէկուն մէջ կը կաղապարէր իր նիհար մարմինը. կարծես այն երջանիկ օրերէն մէկը ըլլար ուր ամիրային թոռը հասարակութեան հիացումին կ՝ենթարկէր զինքը այնքան սիգացող պերերեւութով մը:

Յետոյ հանըմին կը ներկայանար ճիշդ ինչպէս երբ տակաւին շնորհազրկութեան հարուածին չէր ենթարկուած: Գուրգուրալի խնամքով մը կը շրջապատէր ամիրային աղջիկը, մինչեւ իսկ յոյժ բնականօրէն տոքթորին խօսքը կը բանար:

— Հանըմ, տոքթորէն ի՞նչ լուր, նամակ կ՝առնէ՞ք կոր... առո՞ղջ է, Փարիզի մասին ի՞նչ կը գրէ...

Ու հանըմը, իր ցնդածութեան խորունկէն մոռցած ամէն բան, իր զաւկին մտածումովը միայն յափշտակուած, անոր մասին շաղակրատելու այդ բարեդէպ առիթը չուզելով փացնել, անկէց ստացած նամակներուն պարունակութիւնը լուացարարուհիին աղջկանը կը հաղորդէր, տոքթորին գլորած սուտերուն մէկին վրայ հազար ալ ինքը դնելով, Սոֆիին ուրախութեան բացագանչութիւններէն ընդհատուելով ատեն ատեն:

— Պռա՛վօ, տոքթոր... ա՛հ, ի՞նչ կ՝ըսէք, հանըմ... ո՛րչափ ուրախ եմ...

Ու յետոյ, անձկալից.

— Ե՞րբ պիտի գայ, հանըմ:

— Աղջիկս, անիկա հիմա մեծ փրոֆեսէօրներու հետ ժամանակ կ՝անցընէ կոր: Իր գիւտին շատ հաւներ են. ուրիշ գիւտեր ալ պիտի ընէ... հիչ շուտով կը ձգե՞ն... Ա՛խ, ո՛վ գիտէ երբ պիտի գայ, կ՝աւելցնէր տիկին Մարկոսեան աղեխարշ հառաչանքով մը:

Եւ իբր թէ բան մը չեղածի պէս, Սոֆի կը յանդգնէր խնդրելու տիկինէն որ իր յարգանքները հաղորդէր տոքթորին՝ յառաջիկայ նամակով:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

ուստի անհրաժեշտ չէ զանազան կուսակցութիւններ ունենալ»:

Երեք դասակարգեր գոյութիւն ունին Խ. Միութեան մէջ:

Ա) Իրաւակարգին նպաստաւորեալները. — Կուսակցական պատասխանատու անձնաւորութիւններ (չուրջ՝ մէկ միլիոն): Ապահովութեան եւ արդարադատութեան պաշտօնեաներ (չուրջ 800·000), պետական մարմիններու անդամներ (չուրջ՝ 300·000): Բանակի սպաներ (չուրջ՝ 200 հազար): Ճարտարարուեստի եւ առեւտուրի վարիչներ (չուրջ՝ 700·000):

Բ) Միջին դասակարգ.— Համայնավար շարքայիններ (չուրջ՝ 8 միլիոն): Երիտասարդ համայնավարներու կազմակերպութեան անդամներ (չուրջ՝ 17 միլիոն): Արհեստակցական միութիւններու պաշտօնեաներ (չուրջ՝ 10 միլիոն):

Գ) Հարստահարուած հսկայ զանգուածը.— Բանուորներ եւ կոլխոզականներ, այսինքն խորհրդային ժողովուրդին ջախջախիչ մեծամասնութիւնը:

Լենին 1920ին կ'ըսէր. «Մեր մէջ մէկ կուսակցութիւն միայն երկրի գլուխը պիտի գտնուի, մնացեալները բանտերուն մէջ...»:

ԱՐՀԵՍՏԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — «Այս ընկերութիւններուն հիմնական նպատակը պիտի ըլլայ ամէն տեսակի օժանդակութիւն բերել կուսակցութեան եւ պետութեան, որպէսզի այս վերջինները յաջողութեամբ գլուխ հանեն իրենց որոշումները» կ'ըսէր առիթով մը Վ. Կրիշին, ընդհանուր քարտուղարը խորհրդային արհեստակցական ընկերութիւններուն:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԺԱՄ.— «Այս տարի 7 ժամեայ դրութիւնը պիտի հաստատուի». ըսաւ Խրուշչեւ: Արդ, մոռցած է ըսելու թէ Խորհ. Միութեան մէջ աշխատանքի շաբաթը վեց օր է ինչ որ կը նշանակէ շաբաթական 42 ժամ աշխատանք:

Ֆրանսայի մէջ 1936էն ի վեր աշխատանքի շաբաթը 40 ժամ է:

ԱՊՐԻԼ 11-24 Ը
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կ'ոգեկոչուի Ապրիլ 24ին:

Նախաձեռնութեամբ Ապրիլեան Սերունդի, Սալ Քատէի մէջ:

×

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Վալանսի Հայ Ազգ. Միութեան կողմէ եւ հովանաւորութեամբ երեք Յարանուանութեանց պետերուն:

Ապրիլ 9, Շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին, Թէաթր Միւնիսիփալի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ Հայ Ազգ. Միութեան նախագահ Պ. Գ. ՍԻՆԱՊԵԱՆ

Ֆրանսերէն խօսք կ'առնէ Պ. ԼԵՒՈՆ ՄԱԹԷՈՍԵԱՆ:

Կը խօսին ՏԷՐ ՍԱՀԱԿ ԱՒԱԳ ՔՀՆՑ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ: ՎԵՐԱՊ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ, եւ ՊԱՊԵԱՆ վարդապետ:

Օրուան բանախօս՝ Պ. Ս. ՔԱՐԵԱՆ:

Ազգ. Միութիւնը կոչ կ'ուղղէ Վալանսի եւ շրջակայից հայ գաղութին բոլոր հայրենակիցներուն, որ իրենց ներկայութեամբ, յարգանքի տուրքը մատուցանեն մեր մէկ միլիոնէ աւելի անթազ նահատակներուն, եւ ոգեկոչեն անոնց անմահ յիշատակը:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համազգային Սգատօնը Ապրիլ 24ին: Միահամուռ մասնակցութեամբ գաղութին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Կրընոպլի մասնաճիւղը՝ ողբացեալ Սահակ Տէր-Թովմասեանի կսկծալի մահուան առթիւ, ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհիներ՝ Զ. Տէր-Թովմասեանի եւ Օր. Ֆ. Շէօհլէյեանի:

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկերուհիներ Զարուհի Տէր-Թովմասեանի եւ Ֆլօրա Շէօհլէյեանի՝ Սահակ Տէր-Թովմասեանի տխուր մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Կրընոպլի մասնաճիւղը ի նպաստ իր դպրոցին շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Էսկինեանէ 14,25 Ն. Ֆ. եւ քանի մը նկարներ:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԻԼ 8ԻՆ

Կը վերջանայ Յառաջի վերհրատարակութեան 15րդ տարին: Պիտի խնդրէինք մեր բաժանորդներէն որ անյապաղ նորոգեն 1960 – 1961ի իրենց բաժանորդագրաթեանշրջանը առանց սպասելու անհատական դիմումներու: Կը խնդրենք նաեւ այն բաժանորդներէն որոնք առկախ հաշիւներ ունին կարգադրել զանոնք առանց ուշացնելու:

Շնորհակալութիւն մեր բոլոր բաժանորդներուն որոնք իրենց կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Մշակութային Ընկերակցութեան Փարիզի Մասնաճիւղի Վարչութեան ընտրութիւնը պիտի կատարուի Ապրիլ 9ին, շաբաթ գիշեր ժամը 8 ուկէսին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի: Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

Ընտրութենէն ետքը տեղի պիտի ունենայ մտքերու փոխանակութիւն, զոր պիտի վարէ ընկեր Միրիճեան:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ԱՒԱԳ ՍՈՒՐԲ ՇԱԲԱԹՈՒՆ
ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԶԱՏԿԻՆ
ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
10 bis, Rue Thouin, PARIS

Կիրակի 10 Ապրիլ, Ծաղկազարդ. ժամերգութիւն եւ ձայնաւոր պատարագ ժամը 10ին: Երեկոյեան ժամերգութիւն եւ դռնբացէք ժամը 16ին: Հանդիսաւոր պատարագ ժամը 17ին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 Ապրիլ կիրակի, Ծաղկազարդ: Առաւօտ. ժամերգութիւն ժամը 7,30ին: Պատարագ երկսեռ խումբով ժամը 10: Երեկոյեան Դռնբացէք: Ժամերգութիւն ժամը 5ին:

ՀԱՃԵԼԻ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Մուրատ – Ռափայէլեան Նախկին Սանուց Միութիւնը ամէն ամիս կը կազմակերպէ երեկոյթ մը:

Առաջինը՝ Շաբաթ 9 Ապրիլ ժամը 21ին

167. RUE MONMARTRE

au sous-sol de la Casita

Պար, Երգ, Հանելի մթնոլորտ

Կը մասնակցի ՊԵՌՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

ԱՐՄԵՆԻԱ

նուագախումբով:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայրենակցական Միութիւնը կազմակերպած է, Զատկուան առթիւ խնջոյք մը, Իսիի Խրիմեան դպրոցին մէջ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

Ճոխ պիւֆէ, երգ, արտասանութիւն, պար: Պիտի նուագեն արեւելեան նուագի մասնագէտ հայրենակիցներ՝ Միրիճան Շիրվանեան, Շմաւոն Պալեան:

Մուտքը ազատ է:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Ակրագրան

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Թիւ 11, 1960

Խմբագիր՝ ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆ

Գին՝ 12 Ն. Ֆ., (4 տոլար արտասահմանի համար):

Andastan

46, RUE RICHER. PARIS, 9.

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՀԱՆԴԷՍ - ԽՆՋՈՅՔ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Ռոստոմ եւ Քրիստափոր խումբերու միացեալ հանդէս-խնջոյքը՝ այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Փորթ տէ Լիլա, Լա Քէս տ'Էփարների սրահին մէջ, 32–34 Ավընիւ տը լա Փորթ տէ Լէլա:

Կը նախագահէ ընկ. Պ. ՉՊՈՒՔՃԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Տիկին Գարակէօզեան (արտասանութիւն), Տիկին Շաքէ Գալայճեան, Օր. Աստղիկ Քէօսէեան եւ ընկ. Մարտիրոս Գարակէօզեան (երգ):

Կը նուագէ ԹԱՌԻՍՏ ԳԱՐԵԳԻՆ:

Կը ներկայացուի զաւեշտ մը ընկ. ԵՐՈՒԱՆԴ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ կողմէ:

Առատ պիւֆէ՝ դիւրամատչելի գիներով:

Իջնել Մէթրօ Փորթ տէ Լիլա:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ապրիլ 17ին ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Պարահանդէսը՝ Ալհամպրայի մէջ:

Հ. Յ. Դ.
ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ գիշեր՝ սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ ժամը 20,30ին, Յոյներու սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին, Քատէի սրահը: Կը խօսի Հր. Բալուեան, նիւթը՝ «Արմէն Տիգրանեան եւ իր Դաւիթ Բէկ օփերան»: Երկրորդ մաս եւ վերջ: Պիտի տրուի այս ներկայացման երաժշտութիւնը: Կը հրաւիրուին լսարանականներն ու արուեստասէրները:

ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24

ԱՄՊԱՍԱՏԷՕՐԻ ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ, 3 ԱՎԸՆԻԻ ԿԱՊՐԻԷԼ, մէթրօ Քոնքորտ

Բարձր հովանաւորութեամբ ԶՕՐ. Ժ. ՖԻԼԻՓՈՅԻ

Եւ պատուոյ նախագահութեամբ Պ. ՆՈՒՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ

Կը մասնակցի **BACHICHA** նուագախումբը

Պարահանդէսի ընթացքին ընտրութիւն 1960 ի ՕՐՈՒԱՆ ԹԱԳՈՒՀԻՒՆ

ԳԵՀԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Ծանօթ.— 1960ի Սամաթիոյ թագուհիին ընտրութեան թեկնածու օրիորդներէն կը խնդրուի արձանագրուիլ Միութեանս կեդրոնը ամէնէն ուշը՝ հանդէսէն երկու օր առաջ՝ 56, Ռիւ Սէս-Ժորժ, Փարիզ 9: Թեկնածու օրիորդները 18 տարեկանէն պակաս պէտք չէ ըլլան եւ հայերէն երկու խօսք ընելու կարող:

Միութեան Վարչութիւնը կը յայտնէ թէ նկատի ունենալով նախատեսուած հոծ բազմութիւնը, ժամը 19էն վերջ չի կրնար վերապահել այն սեղանները որոնք կանխաւ վերապահուած են: Սեղաններու համար հեռաձայնել՝

TRU. : 09-67; GUT. : 51-84; BOT. : 63-97; PYR. : 60-98; MEN. : 61-38

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	15 Ն. Ֆր.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆր.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆր.	» » »
« ԾԱԽՈՒ Է »	20 Ն. Ֆր.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉ

Sté le BOSPHORE ի
ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՀԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (սուսամ) եւ շաքարով, առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմային, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հինէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով.

Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան:

Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստատեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը:

Sté le BOSPHORE

2, Rue Louis Astoin - Marseille

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 7 ԱՊՐԻԼ

JEUDI 7 AVRIL 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8768 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4569

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՂ ԹԷ ԽՕՍՔ, ԱՅԼ ԳՈՐԾ

Խրուշչեւի եւ չքախումբին Մոսկուա վերադարձը վերջ դրաւ այն բացառիկ կացութեան, որ ստեղծուած էր Ֆրանսայի մէջ:

Տրուած ըլլալով բարձրաստիճան հիւրին մասնաւոր հանդամանքը, պատկան իշխանութիւնները նախազգուշական ամէն միջոց ձեռք առած էին՝ տեղի չտալու համար որեւէ անախորժ միջադէպի:

Վեց հարիւր «քաղաքական տարագիր»ներ — որոնց շարքին քանի մը Հայեր միայն — «օդափոխութեան» համար դրկուած էին Քորսիքա: Քանի մը հարիւր հոգի ալ՝ Պէլ-Իլ (Պրըթանեը): Ասոնք բոլորն ալ վերադարձան... կազդուրուած: Ու բնականոն կեանքը վերսկսաւ:

Տակաւին շատ կանուխ է խորհրդային վարչապետին այցելութեան հաշուեկշիռը ներկայացնելու համար:

Պաշտօնական ընդունելութիւնները, այդ առթիւ խօսուած քաղաքական ու քաղաքավարական ճառերը աւելի քան տասը օր առատ նիւթ հայթայթեցին ոչ միայն տեղական, այլեւ միջազգային մամուլին:

Ամբողջ աշխարհ ուշի ուշով հետեւեցաւ Խրուշչեւի պաշտօնական եւ անպաշտօն արտայայտութեանց: Իր իսկ խոստովանութեամբ, «դիւանագիտական պատրաստութիւն» չունենալով, Կրէմլինի մենատիրոջ յաճախ յանպատրաստից արտասանած խօսքերը «անկեղծ» ու «սրտաբաց» նկատուեցան:

Ամէնէն աւելի կը յեղյեղէր «խաղաղութիւն» բառը, որ իր բոլոր ճառերուն անբաժանելի մասը կը կազմէր: Այս մոգական բառին քաշողական ազդեցութեան ապաւինած՝ կ'ուզէր դիւրին յաջողութիւններ ապահովել, տպաւորել դիւրահաւան բազմութիւնները: Իր հրաժեշտի վերջին ճառն ալ վերջացուց «Կեցցէ՛ խաղաղութիւնը» նախադասութեամբ՝ արտասանուած Ֆրանսերէն լեզուով:

Յատկանշական էր իր վերջին եւ երկարապատում մամուլի ասուլիսը, որ պարզապէս ջատավոդումն էր համայնավարական վարդապետութեան եւ վարչաձեւին: Տեղական թերթերը միահամուռ մատնանշեցին թէ ի՛նչպէս Խրուշչեւ շահագործեց իրեն տրուած պատեհութիւնը: Փոխանակ օրուան քաղաքական հրատապ հարցերու մասին խօսելու, աւելի շատ բոլշեւիսմի փառաբանութիւնն ըրաւ:

Սակայն չհասաւ իր նպատակին: Ունկընդիրները շատ լաւ կը ճանչնային համայնավարութիւնը, որ 43 տարիէ ի վեր շղթայած է մարդոց եւ ազգերու տարրական ազատութիւնները:

Յիշելէ վերջ Սէն-Սիմոնն ու Շառլ Ֆուրիէն, որոնք ԺԹ. դարուն Ընկերվարութեան նախակարապետ տեսաբաններն էին եղած, ամբողջ պատիւը վերադրեց Մարքսի, Էնսէլսի եւ Լենինի, որոնք գիտական համայնավարութեան վարդապետութիւնը ստեղծեցին եւ իրագործեցին:

Լրագրողները քմծիծաղով ընդունեցան իր լրջօրէն արտասանած այն խօսքը թէ «Համայնավարութիւնը գործնապէս կ'իրագործէ Ազատութիւն, Հաւասարութիւն, Եղբայրութիւն նշանաբանը»:

Քաղաքական դետնի վրայ Խրուշչեւը մտահոգող ամէնէն կարեւոր հարցն էր Ֆրանքեւգերման բարեկամութիւնը, որ կոչուած է ամուր հիմերու վրայ դնել Ատլանտեան Ուխտը՝ թումբ կանգնելու համար համայնավարութեան ծաւալումին դէպի արեւմտեան Եւրոպա:

Օրլիի օդակայանը ոտք կոխած վայրկեանէն սկսեալ մինչեւ իր մեկնումը խօսած բոլոր ճառերուն մէջ մասնաւորապէս շեշտը դրաւ դաշնակցային Գերմանիոյ սպառազինման վրայ, մատնանշելով վտանգը նոր պատերազմի մը, որ ամէնէն առաջ ուղղուած պիտի ըլլայ Ֆրանսայի դէմ:

Պէտք է սպասել Մայիս 16ի գերագոյն ժողովին, հասկնալու համար թէ ո՛րքան անկեղծ էին Խրուշչեւի խօսքերը խաղաղութիւնը ամրապնդելու մասին:

Կարեւորը գործն է եւ ոչ թէ խօսքը:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ Կ'ԱՐԺԱՆԱՆԱՅ

«ՄԵԾ ԽՆԴԻՐՆԵՐՈՒ ԱՌՋԵՒ ՄԻՇՏ ՄԻԱՍԻՆ ԵՒ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԵՆՔ»

Արքայավայել ընդունելութեան արժանացաւ Հանրապետութեան նախագահը՝ տը Կոլ Լոնտոնի մէջ: Երեքշաբթի առաւօտ ժամը 11,15ին Նախագահին «Քավել»ը իջած է Կաթուիքի օդակայանը, ուր զինքը դիմաւորելու գացած է՝ Քենթի դքսուհին: Կէսօրուան ժամը 12,30ին, արքայական շոգեկառքը որուն մէջ տեղ գրաւած էին տը Կոլ, Տիկին տը Կոլ, Դքսուհին, Քուվ տը Միւրվիլ եւ ուրիշներ, կը հասնի Վիքթորիա կայարանը: Կայարան եկած են Անգլիոյ թագուհին, Իշխան Ֆիլիփը, իշխանուհիներ Մարկարէթ եւ Ալեքսանտրա, Վարչապետ Մաքմիլըն, արտաքին նախարար Սելվին Լօյտ եւ ուրիշներ:

Վիքթորիա կայարանէն մինչեւ Պըքհինկըմի պալատ, Հանրապետութեան Նախագահը կ'արժանանայ ժողովրդական ջերմ եւ խանդավառ ընդունելութեան մը: Նախագահը բազմած է Անգլիոյ թագուհիին կողքին, բաց կառքի մը մէջ: Ուինտսըր ընտանիքին պատկանող ճերմակ վեց ձիեր կը քաշեն կառքը: Տիկին տը Կոլ նստած է իշխան Ֆիլիփի կողքին ուրիշ կառքի մը մէջ: Նախագահը հագած է 1940ի զօրավարի իր համազգեստը:

Յետ մտերմիկ ճաշի մը, որուն մասնակից եղած են արքայական ընտանիքի բոլոր անդամները, տը Կոլ ժամը 1,40ին Ուիսթմինսթըր Աբբայարանը կը մեկնի ու ծաղկեպսակ մը կը դնէ Անծանօթ Զինուրի գերեզմանին վրայ:

Ժամը 4ին, Հանրապետութեան Նախագահը կ'այցելէ Կրովընըր Պարտէզը ուր կանգնած է մառեշալ Ֆոշի արձանը: Քըսան վայրկեան ետք, սեւ Լիմուզին ինքնաշարժ մը նստելով կ'այցելէ Մայր Թագուհիին բնակարանը (Քլարընս Հաուզ): Տեսակցութիւնը կը տեւէ ճիշտ կէս ժամ:

Ժամը 17,15ին Պըքինկըմի պալատին մէջ պաշտօնական ընդունելութիւն մը տեղի կ'ունենայ ի պատիւ Հանրապետութեան Նախագահին եւ Տիկին տը Կոլի: Թագադրութեան սրահին մէջ իրենց բարի գալուստի ողջիւնը կը ներկայացնեն Անգլիոյ պետական կարեւոր անձնաւորութիւնները: «Ուրախ ենք այսօր ողջունելու Ֆրանսացիներուն առաջին անձնաւորութիւնը: Կը մաղթենք որ դուք ձեզ ձեր տան մէջ զգաք» բարի գալուստի խօսքին մէջ կ'ըսէ Սիտնէյ Պարթըն, Դքսութեան խորհուրդի նախագահը: Տը Կոլ պատասխանելով կ'ըսէ ի մէջ այլոց.— «Չեմ կրնար պահել զգացումներս երբ կը գտնուիմ այս ազնուական պալատին մէջ, որ ճանչցած եմ պատերազմի դժուար տարիներուն»:

Լուսարձակներ լուսաւորած են Պըքինկըմ պալատին ճակատը: Ժամը 20ին, պաշտօնական ճաշ մը կը տրուի պալա-

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

Օրը Օրին

ԻՐԱ՛Ի, ՀԵՐՈՍ ԵՆ ԵՂԵՐ

— Կ'ընդունի՞ս որ ամէն արհեստ իր դժուարութիւնները ունի...

— Կ'ընդունիմ...

— Եւ ամէն արհեստաւոր ալ՝ սրտնեղութեան բազմաթիւ պատճառներ... Ատ ալ կ'ընդունի՞ս...

— Ատ ալ կ'ընդունիմ...

— Ես, արհեստով, տոմարակալ եմ... Օր մը, ժամանակ ունենամ եւ ֆեզի պատմեմ թէ յաճախորդներս ինչպէ՛ս կը ջղայնացնեն զիս, երբեմն... Եղբայր, մազը, մօրուքը ճերմկած մարդիկ, հաշիւի մասին գաղափար չունին... Եղբայրս ալ բժիշկ է... Ան ալ, տեսնես, ինչե՛ր կը պատմէ... Հիւանդ են, խնամքի համար բժիշկին կը դիմեն, բայց խօսք մտիկ չեն ըներ... Յետոյ, կ'ելլեն բժշկութիւն կը սորվեցնեն բժիշկին — «Ամա՛ն, տոքթոր ատ դեղը տալու չէիր, միւս դեղը տալու էիր...»

— Հանդիպած եմ այդ տեսակ բանգէտ հիւանդներու...

— Բայց, ես շատ հետաքրքրուած եմ խմբագիրներու վիճակով... Հիմա, ինծի ըսէ նայիմ, խմբագիրներն ալ ջղայնանալու պատճառներ կ'ունենա՞ն...

— Տոմարակալն ու բժիշկը կամ դերձակն ու սափրիչը ջղայնացնող պատճառները բա՛ն մը չեն այն պատճառներուն քով, որոնք խմբագիրները կը խենթեցնեն: Խեղճ խմբագիրները բանտարկեալներու կը նմանին...

— Չհասկցայ...

— Բացատրեմ — տոմարակալը տոմարները կը բռնէ մէկ կողմ կը նետէ եւ գլխարկը գլուխը կ'անցընէ ու կ'երթայ... Բժիշկը, իր բուժարանին դուռը ցոյց կուտայ՝ իրմէ աւելի բժշկութիւն գիտցող իր հիւանդին... Երկուքն ալ կ'ազատին... Այդ բաները չի կրնար ընել խմբագիրը... Խե՛ղճը պիտի քաշէ... Օձիքը չի կրնար ազատել:

— Լա՛ւ, թող խմբագրատան դռները կղպել տայ...

— Օգուտ չունի... Յրուիչին միջոցաւ կը ջղայնացնեն...

— Հասկցա՛յ, իրենց գրածներով, անանկ չէ՞...

— Այո՛... ինչե՛ր, ինչե՛ր կը գրեն եւ ի՛նչ ահաւոր հայերէնով, երբեմն...

— Ի հարկէ, կը սրբագրէք...

— Ի հարկէ, բայց երբեմն անոնկ կ'ըլլանք որ մեր առողջութիւնն ալ «սրբագրութեան» կը կարօտի... Նայէ սա նամակին... Կարդա՛, բարձրաձայն...

— «Պատուարժան, մեծայարգ ու մեծապատիւ Պարոն Խմբագիր Ծիծեռնակ թերթի... Ներփակ ձեզի կը դրկեմ — ըսել կ'ուզէի, ձեր մասնաւոր ուշադրութեան եւ գուրգուրանքին կը յանձնեմ — գրական սքանչելի կտոր մը — ըսել կ'ուզէի, Շէյքսփիրեան հրաշալիք մը — եւ կը խնդրեմ — ըսել կ'ուզէի, կը պահանջեմ — որ հրատարակէք զայն ձեր յառաջիկայ կիրակի օրուան թիւին մէջ»: Մինչեւ վերջը կարդա՞մ...

— Այո՛, մինչեւ վերջը կարդա՛:

— «Այս հրաշալի նիւթը կը հրատարակէք — աւելորդ է յր̄շեցնելն անգամ — առաջին էջին առաջին երկու սիւնակներով... Բայց միայն մէկ լայն սիւնակով: Խորագիրը թող երկննայ մինչեւ լուրերու սիւնակը... Եթէ կարելի է տողերը հորիզոնական թող չըլլան, այլ քիչ մը շեղակի, որպէսզի աչքի զարնէ... Ուրիշ բան մըն ալ կրնաք ընել — տասը տող հորիզոնական, տասը տող ուղղահայեաց, տասը տող ալ շեղակի... Կիրակիի թիւին համար փայլուն թուղթ առէք... Սուղ է, բայց հոգ չէ... Որեւէ սրբագրութիւն չընէք... Ես իմ ուղղագրութիւնս ունիմ... Ձեր գիտցած ուղղագրութիւնը վերէն վար սխալ է... Օր մը կ'ապացուցանեմ.. Խորհուրդ կուտամ որ կիրակիի թիւը երկու, երեք հազար աւելի տպէք եւ ձրի ցրուէք... Մեր տգէտ ազգը պէտք ունի ասանկ Շէյքսփիրեան գրուածքներու, որպէսզի մարդ ըլլայ...»: Բարեկամ ֆեզի բան մը ըսե՞մ...

— Ըսէ՛...

— Մեր ազգին խմբագիրները իրա՛ւ հերոս են եղեր, չէի գիտեր...

— Հերոս եւ մարտիրոս...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՇՏԸՆԱՈՒԸՐ եւ Պրանտ (արեւմտեան Պերլինի քաղաքապետը) տեսակցութիւն մը ունեցած են ճշդելու համար թէ ի՞նչ ձեւով կարելի է հանրաքուէ մը կազմակերպել Պերլինի մէջ: Յայտնի է որ Ատընաուըր Պերլինի ապագայի մասին կ'ուզէ Պերլինցիներու կարծիքը ունենալ:

ՏԸՐՊԱՆԻ (Հարաւ. Ափրիկէի Հանր.) խափշիկները կը շարունակեն իրենց գործադուլը: Մէկ քանի հարիւր սեւամորթներ քարկոծուած են ու մէկն ալ սպանուած է, որովհետեւ փորձած են գործի երթալ:

ՀԱՄԵՒՐՈՊԱԿԱՆ շարժումին հիմնադիրը՝ Քուտէնհոֆ - Քալերկի Գերմանիոյ հարցին շուրջ նոր ծրագիր մը ներկայացուցած է՝ արեւմտեան պետերուն: «1945ին Ռայխը վերջ գտած է — կ'ըսէ ծրագիրը — 1949ին երկու նոր գերմանական հանրապետութիւններ կազմուեցան, որոնք երբեք պատերազմ չեն ըրած, որով խաղաղութեան դաշնագիր կնքելը իրենց հետ անիմաստ է: «Ճանչնանք իրենց առանձին գոյութիւնները տէ ժիւրէ, քանի որ տէ ֆաքթօ արդէն իսկ գոյութիւն ունին», կ'եզրակացնէ ծրագիրը:

ԵՈՀԱՆԵՍՊՈՒՐԿԻ (Հարաւ - Ափրիկէի Հանրապետութիւն) Անկլիքան եկեղեցւոյ աւագերէցը Սուազիլէնտ ապաստանած է: Դէմ է կառավարութեան գործադրած ցեղային խտրականութեան քաղաքականութեան:

ՊԱՌԱՇԷՆ, անկախ ծերակուտական, գրաւոր հարցում մը ըրած է նախարարապետ Տըպրէի, Խրուշչեւի այցելութեան առթիւ: Գնահատելով հանդերձ անհատական շփումներու օգտակարութիւնը, Պառաշէն կ'ուզէ գիտնալ թէ Խորհ. Միութիւնը ի՞նչ առաւելութիւններ զիջած է Ֆրանսայի, այն արտակարգ քարոզչութեան փոխարէն զոր վայելեց իր այցելութիւնը: Ծերակուտականը կ'ուզէ նաեւ գիտնալ թէ կառավարութիւնը ի՞նչ պատճառաբանութիւններ ունէր թոյլ տալու համար որ միջազգային համայնավարութեան պետը մէկ ժամ համայնավարութիւնը ջատագովէ Ֆրանսական հեռատեսիլին առջեւ: Պառաշէն կը ցաւի նաեւ որ կառավարութեան հիւրը (իմա՛ Խրուշչեւ) արտաքին նախարարութեան իր բնակավայրը ընտրած ըլլայ յայտարարելու համար իր համաձայնութիւնը 1939ի Հիթլերի եւ Սթալինի զինակցութեան, եւ որ ինչպէս ամէն մարդ գիտէ, երկրորդ աշխարհամարտին ահազանգը եղաւ:

ՄԱԿ-ի Ապահովութեան Խորհուրդի արտակարգ նիստ կարելի պիտի չըլլայ գումարել, որովհետեւ Ափրիկէի եւ Ասիոյ ժողովուրդները չեն կրցած օրէնքով ճշդուած ձայներու մեծամասնութիւն մը ապահովել: Արտակարգ նիստ պահանջելով կ'ուզէին բողոքել Ֆրանսայի դէմ իր երկրորդ հիւլէական ռումբի պայթեցման առիթով:

ՌՈՒԲԷՆ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Հայրենական սազը· — Եօթը երգիչները· — Ով որ Սուլթան մը ունի իր հոգիին մէջ· — Աշխատութեան եղանակը

*

Հոգիի անկախութեան ձգտումը ոչ ոք աւելի պերճախօս կերպով բացատրած է քան Ռուբէն Զարդարեան, իր հետեւեալ պարբերութիւնով, որով կը սկսէր իր Ցայգալոյս հատորին տպագրութիւնը 1909 Նոյեմբերին: «Ցայգալոյսը խորհրդանշանն է պատմական այն շրջանին, ուր բռնադատիչ խաւարը կը ճնշէր Թրքահայ մտքին եւ զրականութեան վրայ: Բանը ոչնչացած չէր, բայց կենսագուրկ ու կիսակենդան, հազիւ կը ճառագայթէր մըթաստուեր ու մռայլ հորիզոնի մը վրայ, որպէս տրտմութեան անդրադարձ ցոլքը ցայգալուսային աշխարհի մը մէջ: Թըրքահայ Գրականութեան այդ վտանգի շրջանն է ահա, սկսած 1895 թուականէն, որ այս հատորին պարունակութիւնը կազմող էջերուն մեծագոյն մասը ցրուած է եղեր մեր զանազան պարբերականներ – րուն մէջ: Եւ երբ հարկ կ'ըլլայ այսօր զանոնք հաւաքել ու ամփոփել մէկ կողքի տակ, նոյն ցաւագին զգայնութիւնը կը կրեմ՝ վերապրելով չարչարանքը այն բառերուն՝ որոնք կը մերժէին, ակամայ, հարազատ թարգմանն ըլլալ խորհուրդին ու զգացումներուն, վերզգալով ցաւին աստկութիւնը այն տանջալից ու անկարող կռիւին՝ որ գիրն ու խօսքը կը մղեն արուեստի անկեղծութեան ու մտքի ազատութեան դէմ: Տիտղոսը ուրեմն ուրիշ բան չէ, այլ միայն մեկնաբանութիւնը իր պարունակութեան ու գրական որոշ շրջանին մէջ միանգամայն »:

1929ին երկրորդ անգամ նահատակ Գրագէտներու Բարեկամներ մատենաշարին առաջին հատորը լոյս կը տեսնէր «Արձակ էջեր եւ հէքեաթներ» խորագրով: Իսկ 1959ին երրորդ անգամ ըլլալով Երեւան Հայպետհրատը կը հրատարակէր Ռուբէն Զարդարեանի ամբողջական գործը տասնեւհինգ հազար օրինակով:

Գործը զոր տուած է Ռուբէն Զարդարեան, քանակով թէեւ քիչ, սակայն որակով բազմակողմանի է: Անիկա մշակած է վիպակը, հէքեաթը, հովուերգութիւնը, պատկերը, ոտանաւորն ու փիլիսոփայական պատմուածքը: Հետեւինք անոր գրականութեան:

Մարդը չէր մեռներ գեղեցկագոյն հէքեաթներէն մէկին է, երբ աշխարհը հրաշալի էր, վերջալոյսները տրտմութեան տուներ չունէին, եւ մայրական կուրծքերէ հեծեծանք չէր բարձրանար, որովհետեւ մահ չկար այն տեղ, կ'ըսէ հէքեաթը: «Գեղերն ու քաղաքները գերեզմա – նոց չունէին եւ հողին անծանօթ էր մարդկային մահն համբ»: Ճանկարծ օդին մէջ թափահարում մը լսուեցաւ եւ էակ մը գետին իջաւ, մօտենալով սպիտակահեր ծերունիի մը: Մահն էր, որ եկեր էր յայտնելու թէ մարմինդ համրուած տարիք պիտի ունենայ: Եկեր էր անգութ բաներ պատմել մարդուն: Ռ. Զարդարեան կը նախընտրէր անչունչ իր մը, քար կամ փուշ ըլլալ, աշխարհը վայելելու համար: «Մեռնելէս առաջ, քա'ր թող ըլլամ, կ'ըսէր· բայց աչք մը ունենամ որ տեսնէ, սա խոտը թող ըլլամ՝ բայց սիրտս ինծի հետ թող ըլլայ՝ բայց լեզուս տեղն ըլլայ՝ որ սիրելիներս քովէս անցած ատեն հետերնին կարենայ խօսիլ միայն· մեռնելէս առաջ թող դաշտին ամէնէն պզտիկ մժեղն ըլլամ, բայց սէրս, կարօտներս ու զգացումներս ինծի հետ մնան եւ ամենայեթին անկիւնէ մը վայելել կարենամ այս աշխարհը »:*

Զարդարեան չատ կը սիրէր զրական այլաբանութիւնը: Ճաճախ ամբողջ գըրուածքներ խորհրդանշաններ են, ինչպէս Գամբռը, Մեծաւոր ծառը, Լերան եղնիկը եւ զարնուած որսորդը կամ Ծաղիկներ, կարմիր ծաղիկները, Քարացածները, Ծովային հառաչը:

Գամբռը հայ ցեղն է, իր անհատասար թռիչքներուն ու զոհաբերութեան մէջ, դէպի բարձունքները տանտնող եւ անհուն դժուարութիւններու մէջ հաստակ նեառած, արիական ցեղի մը հինաւուրց ոգորումներու եւ փորձառութեանը մէջ:

Գամբռը անհա'տն ալ է, իր փոթորիկներով, ներքին ապրումներով ու խոյանքներով: Գամբռը ժամանակակից մարդն է նաեւ, ընդունակ մեծ զոհողութիւններու եւ անձնուրացութեան, որ տարիներու բեռը չալկած, վիրալից ու տառապագին կը քալէ, ամբոխը զինք կը հալածէ, չի հասկնար իր մեծութիւնն ու զոհաբերութիւնը, չի կրնար չափել հոգիի մեծութիւնը: Փողոցային միջակութիւնները եւ ծիծաղելի ամբարտաւանութիւնը արհա – մարհանք միայն ունին այդպիսիներու հանդէպ:

Մեծաւոր ծառը վշտահար ու մարտի – րոս ցեղն է· հեռո՛ւ անտառներէն ու մարդոց բնակութենէն, հեռո՛ւ խնամող ու հոգացող զուրգուրանքէ· անձնատուր՝ փոթորիկին, կղզիացած ու անտեսուած բոլորէն, իր արմատներուն, բունին ու ճիւղերուն դիմադրականութեանը վստահած, կ'ապրի ան դարեր շարունակ, հակառակ կայծակնացայտ բռնկումներուն եւ խելացնոր բախումներուն: «Ո՞վ պիտի երգէ զքեզ, աներկիւղ ծառ, ո՞վ պիտի երգէ քու մշտանորոգ երիտասարդու – թիւնդ եւ այն տարորոշ անհատականու – թիւնը որ զքեզ կ'առանձնացնէ անպէտ ցախերէն, մորենիներէն, ամէնքն ալ վեհերոտ, զգուշաւոր հոգիներ: Ո՞վ պիտի երգէ հորիզոնին հեռաւոր մէկ կէտին վըրայ քու հաստակիդ բոլոր բանաստեղծու – թիւնը, դուն տեսլական զեղեցկութիւննես, անմահ խորհուրդը, կեցած ա'յնպէս՝ ինչպէս որ էիր տարիներ առաջ, մի'չտնոյնը, հրաւիրելով քեզի մեր նայուածքը ատեն ատեն եւ քաղցրութիւն, երանաթեւ վրդովում, խռովք հաղորդելով մեր հոգուն»:

Լերան եղնիկին արձակ քերթուած մըն է, ուր կը փառաբանուին եղնիկին ազատատենչ ձգտումները, ուր մարդը կատարեալ զոհը կը զգայ նման բարձրութիւններուն ու ազատութեան: Հոն ներքողը կը հիւսուի, ա՛յնքան զմայլելի տողերու մէջ, լեռներու կապոյտին եւ բնութեան այլ զեղեցկութիւններուն:

Ահաւասիկ Փողոցը, ա՛յնքան կենդանի ու բնական նկարագրուած: Ընթերցողը փոխադրուած կը զգայ իր ծննդավայրի մէկ անկիւնի փողոցը, աչքն ու կենդանութիւնը քաղաքին, ուր մեր պապերն ու մայրերը ապրեցան: Իրերը հոգի կ'առնեն հոն, մեր աչքերուն առջեւ կը կենդանանան իրենց պարզութեան ու միօրինակութեան մէջ: Իրերէն յետոյ, մարդիկը, որոնցմէ կուգան մեզի սիրելի յիշատակները:

Մեծ չարչարանքը բնազուրկ եւ օտար հողի վրայ արեւին լոյսէն զրկուած թըռչունին, եւ նմանողաբար իր հայրենիքէն հեռու ապրող, ամէնօրեայ սուգի ու ցաւի տառապանքն ունեցող մարդուն մեծ չարչարանքն է:

Այսպէս մէկը միւսէն աւելի գեղեցիկ արձակ էջեր ու հէքեաթներ են Ճախարակին բերքուածը, Հօրեղբայրս տունս, Անտէր խրճիթը, Տան սէրը, Պուտ մը ջուր, կարօտներ եւայլն:

Վերջին երեք գրուածքները, Հայրենական սազը, Եօթը երգիչները եւ Ով որ Սուլթան մը ունի իր հոգիին մէջ, աւելի ընկնող բնակավայրերին: Ղեմաւորապէս սպասարկում էին Անդրկովկասի խոշոր քաղաքներից (Թիֆլիսից ու Բաքուից) եկած հայ թատերախմբերը, ապա սկսեց նա պատած է թատերական մի մեծ ցանցով: Վերջինիս մէջ կան թէ Հայաստանի նշանակութիւն ունեցող խոշոր թատրոններ (մայրաքաղաք Երեւանի Ա. Սպենդիարեանի անուան պետական օպերայի եւ բալէտի թատրոնը, Երեւանի Գ. Սունդուկեանի անուան պետական դրամատիկ թատրոնը, Լենինական քաղաքի պետական դրամատիկ թատրոնը, Երեւանի պատանի հանդիսատեսի թատրոնը, Երեւանի երաժշտական կոմեդիայի թատրոնը, Երեւանի եւ Լենինականի տիկնային թատրոնները, Կ. Ստանիսլավսկու անուան դրամատիկ թատրոնը), թէ մի քանի շրջանային պրոֆեսիոնալ թատրոններ (մի քանի քաղաքների՝ Կիրովականի, Արտաշատի, Կամոյի, Ղափանի, Գորիսի թատրոնները), թէ Հայաստանի այս կամ այն շրջանային կենտրոնում եղած ժողովրդական թատրոններ, եւ թէ, վերջապէս, բազմաթիւ ինքնագործ դրամատիկ խմբակներ: Բուն Հայրենիքում եւ ժողովրդի ծոցում այսպէս ուժեղ արմատացած եւ լայն ծաւալ ընդունած թատրական արուեստի ազգային ուրոյն կերպարանքն ու ոճը բնականաբար ամբողջ չեչտուած բնոյթ պիտի ստանային:

Այնուհետեւ արդի թատրոնը դարձած է մեր աշխատաւոր ժողովրդի հոգեւոր վերածննդի, նրա հոգեւոր մշակոյթի ու ստեղծագործական ներքին ուժի վերլուծման կարեւոր լծակներից մէկը: Նա, այլ գործօնների հետ միասին, նպաստել նոր մշակոյթի կերտման, ինքն էլ դառնալով

ՀՆԱԳՈՅՆ ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ԱՐԴԻԱԿԱՆԸ

(Գ· եւ վերջին մաս)

Այժմ հայ թատրոնը հասել է ծաղման ու աճի բարձր մակարդակին, այն գագաթը, որի մասին երազում էին սկզբնաբար թատերական առաջաւոր գործիչնեբրը: Ցարական ինքնակալութեան տիրապետութեան պայմաններում անհնար էր իրագործել նրանց բազձանքները, որոնց թւում ամենագլխաւորը՝ ազգային պետական թատրոն ունենալու հրապուրիչ ցանկութիւնը: Իրականութիւն դարձաւ այժմ երբ հայ ժողովրդի ստեղծագործական ունակութիւնների կատարեալ բացայայտման եւ ծաւալման հնարաւորութիւնները ընձեռնեցին:

Հին թատրոնի համեմատութեամբ արդի թատրոնը տարբերւում է մի շարք էական գծերով, կարեւոր առանձնայատկութիւններով, որոնցից նշենք միայն մի քանիսը:

Նախ այն, որ թատերական գործի հիմնական մասը փոխադրուեց հայրենի հողի վրայ եւ ամուր թելերով կապուեց բուն ժողովրդի հոգեկան կեանքի հետ, նրան ոչ միայն անմիջական մնունդ տալով, այլ եւ կենարար հիւթեղ մնունդ ընդունելով: Այն վայրը, ինչ առաջ թատերական գաւառ էր, արդի պայմաններում դարձաւ կենտրոն: Աւել է որ եթէ Հայաստանն առաջ ունէր ժամանակակից տիպի թատրոնի երկու–երեք կէտ, այն էլ ոչ պրոֆեսիոնալ բնոյթի, եւ երկրի աչքի

վրայ կը նուազէր զուարթ ու երջանիկ երգեր: Բոլորը մեռեր ու զացեր էին, իրենք թէ եկած չըլլային: Կը տեսնէ որ նուազարանին լարերը անեղծ մնացեր են, «ինչո՞ւ պէտք չէ որ անոնց երգերուն խորհուրդն ալ մնացած ըլլայ անթառամ ու կենդանի»: Կը մտածէ: Այս գաղափարութեան գործիքին վրայ կան կեանքի բոլոր լարերը, սիրոյ, ոդբի, ուրախութեան, հաւատքի եւ հովուական լարերը: Կը փորձէ բոլորը, տեսնելու համար թէ որ է այն լարը, որ «կը պահէ իր երիտասարդութիւնը ժամանակներու միջէն, եւ կրնայ պարզեւել մեր հոգիին գերագոյն սփոփանքն ու երանութիւնը»: Կը գտնէ լարը ուրախութեան ու խնդութեան, որ մեր նախահայրերուն կեանքը երջանկութեամբ կը լեցնէր, ուրախութեան երգը, որ «պարզեւն է եւ միակ բարիքը կեանքին»: Ի՞նչ խմաստութիւն կը սորվցնէ մեզի բանաստեղծը· «Անխելք է ով որ վա՛խ կ'ըսէ ու կ'երթայ, տգէտ է ով որ ա՛խ կ'ըսէ ու կ'անցնի... անցաւորին համար ուրախութիւնն է պարգեւ եւ գիտութիւնը մխիթարանք»:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՊՐԱԶԻԼԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Դ·— ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

Կարելի է ըսել, թէ Սան Փաւլոյի Հայութեան ուխտուն առ հարիւրը կը զբաղնուի տնտեսական բարեկեցիկ վիճակի մէջ, միայն քսան առ հարիւրն է, որ կ'ապրի աւելի համեստ կեանք մը, ըլլալով մանր խանութպան կամ արհեստաւոր: Ինչպէս կը հաւաստուի, բաւին իրական իմաստով ազքատ կամ հանրային նիւթական օժանդակութեան կարօտ մարդ դրեթէ գոյութիւն չունի:

Միւս կողմէ՝ նկատելի երեւոյթ մըն է այն հետաքրքրութիւնը, որ գոյութիւն ունի գաղութի ազգայիններուն մէջ, բոլոր անոնց հանդէպ, որոնք նոր կը հասնին Ս. Փաւլո, ընդհանրապէս Մերձաւոր Արեւելքէն: Այսպիսիները անպակաս են:

Գրեթէ ամէն նաւ նորանոր հայ երիտասարդներ Պրազիլ ցամաք կը հանէ: Անոնք չատ չանցած կը յաջողին տիրանալ աշխատանքի մը, որ կ'ապահովէ իրենց ապրուստը:

Ս. Փաւլոյի Հայութեան մէկ կարեւոր մասը կը զբաղի կօշիկի գործով:

Այս ճիւղին վրայ, ինչպէս կը հաւաստեն իրազեկ անձեր, կը գործեն աւելի քան երկու հարիւր կօշիկի մեծ ու փոքր գործարաններ, օրական յիսունէն մինչեւ 4000 զոյգ կօշիկ արտադրելու կարողութեամբ:

Կօշիկի ամէնէն մեծ գործարանը նորոդ հանդուցեալ Մանուէլ Մըլաքեանինն է, որ կը հանդիսանայ ամբողջ Հարաւ. Ամերիկայի կօշիկի մեծագոյն գործարանը:

Այս գործարաններուն ճնշող մեծամասնութիւնը կը պատկանի Մարաչցի հայրենակիցներու:

Երկրորդ ճիւղը, որով կը զբաղին հայերը, ճերմակեղէնի պատրաստութիւնն է· յիշենք Ենդրէաս Ճաֆէրեանի, Միհրան Գօյաճեանի գործարան – արհեստանոցները:

Ջմռռնանք ըսել թէ կան կերպասեղէնի կարգ մը մեծ գործարաններ, հանդուցեալ Վահրամ Քէօքէնճեանի եւ Գասպարեանի հողմէ հիմնուած, որոնք յաջողութեամբ կը շարունակեն իրենց գործունէութիւնը: Նոյն հաստատութիւնները ունին նաեւ իրենց մանարանները:

Ուրախալի երեւոյթ մըն է, որ հայերը դուրս ելլելով կօշկակարութեան այլեւս «աւանդական» դարձած ճիւղէն, ուրիշ ասպարէզներու մէջ ալ իրենց բախտը կը փորձեն յաջողութեամբ:

Այսպէս՝ կան մէկէ աւելի մեքենաշինութեան գործատ – րաններ, որոնցմէ յիշենք Սէմէրճեան եղբայրներունը:

Կան նաեւ քիմիական նիւթերու պատրաստութեան աշխատանոցներ:

Այս բոլորը ցոյց կուտան, թէ Ս. Փաւլոյի հայ գաղութը դիտցած է եւ պիտի դիտնայ ասկէ ետք ալ օգտուիլ հիւրընկալ երկրին ընձեռած բարիքներէն՝ աշխատելու, յառաջդիմելու անսահման ազատութենէն:

Առեւտրական գետնի վրայ անցեալին են մեծ տուներ դանազան ճիւղերու համար· յիշենք Բազքալա եղբայրներու, Փետրօ Նազարեան տունը եւ չատ ուրիշներ:

Ս. Փաւլոյի հայ գաղութին անձնական մակարդակի բարձրացումով, կան մարդիկ որ սկսած չունինք որ պիտի ուռճանան եւ դառնան միլիոնատէր, սակայն մեր ազգային մշակութային հաստատութիւնները:

Գրազիլիոյ արագ զարգացումը, մարդի մէջ, իրբեւ հետեւանք պիտի ունենայ հայ գաղութին ալ բարգաւաճումը լաւագոյն հեռանկարներով:

«ԱՐՄԵՆԻՈՆ»

(4 եւ վերջ)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ԾԱՌԱՅ»

նրա կրողն ու իսկական արտայայտիչը:

Ապա՝ բեմարուեստի նոր օջախները քաղաքական լայն չափանիշով, մշակոյթական հիմերը դրին ու զարգացրին, նրա մէջ առնելով թէ նոր գեղարուեստական մրցումներ, թատերագրութեան վրայ խարսխուած թատերական արուեստի որակի (որոնց թուում եւ ինքնուրոյն թատերագրութեան) բարձրացման, թէ յատուկ մասնագիտական կրթութեան ու թատերագիտական գրականութեան յառաջացման, թէ թատերական նոր ձեռնարկութիւնների ստեղծման եւ ժողովրդի առօրեայ մշակութային կեանքում անհրաժեշտագոյն պահանջմունքի վերածման, եւ թէ գեղագիտական ըմբռնումների խորացման բոլոր արտայայտութիւնները:

Ցեսոյ՝ արդի թատրոնի գլխաւորագոյն յատկանիշը նրա բարձր դաստիարական ուժն է: Իր բեմահարթակի վրայ խաղացած գրական երկերի ներքին բովանդակութիւնը միշտ բացայայտում է յառաջապահ դիրքերից, խոր ուշադրութիւն նուիրելով նրանց ընկերային, դաստիարական եւ հոգեբանական կողմերին, ջանալով վերհանել ամբողջ էութիւնը: Թատրոնի ձգտումն է գեղարուեստական յատուկ մեկնութեամբ թատերախաղը հնչեցնել լիովին, նրա բոլոր մասերը գեղարուեստականօրէն մշակել, յղկել կատարելապէս, նրա հասարակական – բարոյական նշանակելիութիւնն արտաբերել ամբողջապէս:

Մեր թատրոնը սերտօրէն կապուած է արդիականութեան հետ: Անդադրում ձգտում է իր կենսական նիւթերն առնել ժամանակակից կեանքից, համընթաց քայլերով յառաջ գնալ այդ կեանքի զարգացման հետ, թարգման դառնալով արդի մարդկանց խոհերի, տրամադրութիւնների եւ իղձերի, իր բեմահարթակի վրայ պատկերելով նրանց հերոսական մեծագործութիւնները, նրանց մաքառումներն ու ստեղծարար ուժը:

Գեղարուեստական որակի վարպետութեան անընդհատ բարձրացումն եղել է միշտ արդի թատրոնների, մանաւանդ նրանց առաջաւորների՝ Սունդուկեանի անուան թատրոնին, Լենինականի թատրոնին, օպերայի եւ բալէտի թատրոնին, պատանի հանդիսատեսի թատրոնի առօրեայ զբաղմունքի առարկան: Ամէն մի նոր բեմադրութիւն պատրաստելիս, թատրոնի արուեստագէտները ռեժիսէօրները, դերասանները, նկարիչներն ու երաժիշտները, նպատակ են դնում գրական երկի բովանդակութիւնը, գաղափարները, կերպարները, վերջիններիս մտքերը, զգացումները, կրքերը ու արարքները բեմում դրսեւորել՝ գեղարուեստական չատ վառ ու տպաւորիչ ձեւեր որոնելով: Գեղարուեստական ճշմարտացիութիւնն ու բեմական ցայտուն արտայայտչականութիւնը նրանց խորհրդածութեան սեւեռուն կէտերն են: Ինդիրը միայն այն չէ, որ բեմում ստեղծագործութիւնը բացառապէս կենսագործ է դերասանների հաւաքական միաձոյլ ու միակամ աշխատանքի վրայ, ներդաշնակ ամբողջութիւն եւ խաղարկութեան միասնական ոճ ունենալը կարեւորագոյն պայմաններ նկատելով, մի բան, որի դէմ շատ յաճախ էր մեղանչում հին թատրոնը: Ինդիրը նաեւ այն չէ, որ ընդհանուր, հաւաքական աշխատանքի ընթացքում խրախուսւում է իւրաքանչիւր արուեստագէտի անձնական ձեռներէցութիւնը, ինքնուրոյնաբար աշխատելու ընտելութիւնը, իր բեմական կերպարի մարմնաւորման համար ուրոյն ուղիներ գտնելը: Ամենակարեւորն այն է, որ մեր լաւագոյն թատրոնները ձգտում են ամէն մի բեմադրութեան դէպքում գտնել ու հաստատել թէ տուեալ գործի ներկայացման գեղարուեստական արժէքը մեծացնող եւ թէ ընդհանրապէս թատերական վարպետութեան զինանոցն աւելի ու աւելի հարստացնող արտայայտչական նորանոր ձեւեր, եղանակներ, հնարներ, որոնք թատրոնը մղում են, պատկերատուր ասած, դէպի գեղարուեստի երկնամերձ բարձունքները:

Եւ վերջապէս, մեր թատրոնները իրենց ծաւալուն գործունէութեամբ ժողովրդի ընդերքից հանել են այնպիսի չընկնորհալի ուժեր, որոնք այլ պայմաններում պիտի կորչէին անհետ: Այդ ուժերը, լուրջ ձիրքերով օժտուած երիտասարդները, այժմ բարձրորակ արուեստագէտներ են եւ վճռական դեր են կատարում հայ թատրոնի զարգացման գործում: Նրանք, հին թատրոնից եկած լաւագոյն ուժերի հետ հայկական թատրոնի համբաւը տարածել են ողջ Խորհ. Միութեան մէջ, իրենց արուեստով արժանացնելով բոլոր միւս ժողովուրդների բարձր գնահատութեան ու դրուատանքին: Ի դուր չէ, որ հայ բեմի մի չարք գործիչներ ստացել են կամ Խորհ. Միութեան ժողովրդական արուեստագէտների (Հայկանոյշ Դանիէլեան, Տաթեւիկ Սազանդարեան, Գոհար Գասպարեան, Վ. Փափազեան, Վ. Վաղարշեան, Հրաչեայ Ներսիսեան, Մխքայէլ Թամրիզեան, Պաւել Լիսիցեան), կամ Խորհ. Հայաստանի ժողովրդական արուեստագէտների (Յասմիկ, Արուս Ոսկանեան, Ժասմէն, Օլգա Գուլազեան, Ռուզան Վարդանեան, Արմէն Արմէնեան, Աւետ Աւետիսեան, Գուրգէն Ջանիբեկեան, Դաւիթ Մալեան, Լեւոն Զօհրաբեան, Ցոլակ Ամերիկեան, Արտօ Փաշայեան, Գեղամ Ցարութիւնեան, Արծրուն Ցարութիւնեան, Արզօ Արզուման եան, ռեժիսէօրներից՝ Արշակ Բուրջալեան, Լեւոն Քալանթար, Արմէն Գուլակեան, Վարդան Ամէմեան, Վաւիկ Վարդանեան եւ ուրիշներ) բարձր ու չատ պատուաւոր կոչումներ: Կառավարական այդ ընորհումների համար հիմք է ծառայել այն լայն ժողովրդականութիւնը, որ ունեցել են եւ ունեն մեզանում տասնդաւոր արուեստագէտներից չատերը:

Ահա այս յատկութիւններով է ներկայանում այն թատրոնը, որը հանդիսանում է հայ բազմադարեան թատերական մշակոյթի պանծալի ժառանգորդը:

ՍԱՐԳԻՍ ՄԵԼԻՔՍԵԹԵԱՆ

ՊՐՈՄԵԹԷՈՍԻ ԵՐԿՐԻՆ ՄԷՋ

ՀԱՅԵՐԸ ԵՒ ՎՐԱՑԻՆԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

«Կը ճաշէի Սահէօղայի հետ, Վրացի մը որ ատենին չատ ազդեցիկ մէկը եղած էր: Ինձ հանդէպ մեծ յարգանք ցոյց կուտար, ինչպէս նաեւ իր կինը եւ զաւակը՝ Զաքարիան, որ չատ գեղեցիկ եւ խոհուն երիտասարդ մըն է: Այս վերջինը խօսակցութեան ընթացքին հարցուց որ եթէ մինչեւ ձեր երկիրը կարենամ գալ, արդեօ՞ք տրամադիր կ'ըլլանք զինքը մեր ծառայութեան մէջ առնելու, քանի որ չատ տաժանելի կը գտնէ թաթարներուն իշխանութիւնը: Շեչտեց թէ ամէն ինչ ատատ է երկրին մէջ, այսուհանդերձ կը նախընտրէ օտար երկիր գաղթել քան թէ հանդուրժել այս տիրապետութեան»:

Կիյոմ տը Ռուպրուքի՝ Սէն-Լուիի ուղղուած նամակը կը բացատրէ դարաւոր երեւոյթ մը որ Ֆրանսան դարձուց հիւրընկալ երկիր մը, ուր այժմ բնակութիւն հաստատած են 100·000 Հայեր եւ Վրացիներ կամ այդ երկիրներու բնիկներ: Մարդկայնօրէն խօսած, այս համայնքը ամէնէն զօրաւոր կապն է մեր եւ խորհրդային ժողովուրդին միջեւ: Ամէն մարզէ ներս իրենց նպաստը Ֆրանսայի, մեծ եղած է ու այդպէս ալ կը մնայ:

1878էն ի վեր որ յաջորդական ալիքներով կը կազմուի Ֆրանսայի հայ համայնքը: Օսմանեան կայսրութեան կազմակերպած ջարդերը պատճառ դարձան որ բազմաթիւ անդամներ Հայերը դաղթեն: 1914ին Ֆրանսայի մէջ Հայերու թիւը 12 հազար էր: Այժմ 120·000 կարելի է հաշուել թիւը այն Հայերուն, որոնք 1918էն 1926 Ֆրանսա եկան: Հայաստանի խորհրդայնացումը, « Փոքր Հայաստանի » (Կիլիկիա) պարպումը Ֆրանսական բանակներէն, քեմալական Թուրքերու կողմէ Իզմիրի գրաւումը գլխաւոր աղբակները եղան այս խուժումին:

20րդ դարու ներդաղթի երկիր Ֆրանսայի մէջ Հայերը նոր Ֆրանսացիներու չարքին հինգերորդ տեղը կը գրաւեն, Իտալացիներէն, Լեհերէն, Սպանացիներէն եւ Պելժերէն ետք: Իրենց գրաւած դիրքը հազուադեպ ճարտարարուեստին մէջ, այլեւս վիճելի չէ: Հնաւանդութեան մէջ եւս կարեւոր տեղ կը գրաւեն: Ֆրանսայի Հայերուն երկու հինգերորդը Փարիզի չրջանին մէջ հաստատած են իրենց բնակութիւնը եւ ամբողջ թաղամասի մը բնակիչները կը կազմեն Վիլիէ-լը-Պել եւ Կոնէսի մէջ: Մինչեւ իսկ իրենց դպրոցները ունեցան, ինչպէս օրինակ՝ Տատեան Պուլոնը-սիւր-Սէնի դպրոցը:

Գաւառի մէջ, ամէնէն աւելի հոծ թիւ մը կը ներկայացնեն իրենց հասած նահանգիստին՝ Մարսէյլի մէջ: Շատ անգամ Սէն-Լուի թաղամասը մեր երկիրը հասնող Հայերուն ծառայած է ոտքի տեղ: Լիոնի մէջ 10·000, իսկ Իզէռի մէջ 3·000, յատկապէս Տէսին: Ռոնի նահանգին մէջ՝ 2·000, (որոնցմէ 700 Փուզէն քաղաքին մէջ): Նոյնքան է թիւը Քոթ տ'Ազիւրի մէջ: Վերջապէս Լուարէի, Սարթի, Լուարի, Վաուի, Պաս զ'Ալփի մէջ բնակութիւն հաստատուածներէն 18 առ հարիւրը կը զբաղին երկրագործութեամբ: Միակ պարագան է, ուր մեր ժողովուրդը թուական համեմատութեամբ աւելի չատ խառնուած է հեռու մնացած այս համայնքին հետ:

Ամէն մարզէ ներս Հայերուն մտաւոր եւ հանրային մասնակցութիւնը ֆրանսական կեանքէն ներս զարգացած է (ուսանողական Ոտանին մէջ հայկ. տաղաւար մը կայ):

Երեսունի մօտ անուանի բժիշկներ կան, նաեւ գիտնականներ (Սվաճեան եւ Տէրվիչեան՝ փասթէօրեան հիմնարկութեան մէջ), օսէնրգէտներ, ինչպէս Տուէի Վերթաքննիչ Ատեանի նախագահը եւ փաստաբանները՝ Բարսեղեան, Եղիազարեան, Մարմարեան, Նաֆիլեան, Սրապեան եւ Իքթիւճեան. ճարտարապետները՝ Պիչաքճեան, Նաֆիլեան եւ Թէրզեան: Փրոֆեսէօրներ ինչպէս Շարլ Տէտէեան (բաղդատական գրականութիւն), Բիւզանդագէտները՝ Կրապար(*) եւ Խաչատուրեանց, մարդաբանագէտ՝ Խերումեան: Արտաքին առեւտուրի նախարարութեան մէջ՝ Մարք Տէտէեան եւ Նորքի Եղիազարեան: Իսկ Ֆրանսահպատակները ընտրուած են իբրեւ քաղաքապետներ, Զարիֆեան Սէնէ-Ուազի եւ Մանուկեան Տէօյի մէջ:

Սակայն գրականութեան եւ արուեստի ճիւղերուն մէջ է որ հայկական նպաստը ամէնէն աւելի զգալի է: Ակադեմական Հանրի Թրուայա, թատերգակ Արթիւր Ատամոֆ, Քրիսթիան Տէտէեան արժանացած է Ֆրանսիս Ժամս եւ Ռիվարոլ մրցանակներուն: Արմէն Լիւպէն (Շահան Շահնուր) եւ Վահէ Քաչա, առանց հաչուելու բազմաթիւ նկարիչներ, դաշնակահար Պետրոսեան, եւ թատրոնի արուեստագէտներ՝ Մաքսուտեանը եւ Սերդոյեանը:

Շատ անգամ աւելի Հայ ենք, քան ինչ որ կը կարծենք:

Այսպէս, Պրոմեթէոսի երկիրը, ուր կը գտնուի ամէնէն հին բարձունքը, Արարատը, ցոյց կուտայ թէ Ֆրանսայի հողը եւ ժողովուրդը ամէնէն ձեռնտու վայրը կը կազմեն, ուր Արեւելքի ժողովուրդներուն հետ մեր գոյատեւութիւնը կրնայ զարգանալ:

«Քոմպա» ՓՕԼ ԿԱՇ

(*) ԽՄԲ.— Կրապար Ռուս է:

Երկու բարեկամներ կը զրուցեն.

— Ամիս մըն է որ կը ջանամ չծխել այլեւս, բայց չեմ յաջողիր, կ'ըսէ առաջինը:

— Շա՜տ դիւրին է, կը պատասխանէ բարեկամը: Կարեւորը որոշում տալն է: Ես մինչեւ հիմա 50 անգամ ըրած եմ այդ բանը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (169)

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՄՈԼՈՐՈՒՄԸ

Դ.

Իր այս անդիտակից ու կակծալի ինքնանախաբէութեան մէջ կը տատանէր մէկ քանի օր, յետոյ նորէն մատնուելու համար ծանրաթախիծ յուսահատութեան, աւելի բուռն եւ աւելի լալահառաչ:

Եղաւ օր մը, ո՛ւ պէտք էր երեւցաւ իրեն խօսիլ Համբիկի տատուերին հետ, նեղում պաղատիլ անկէ՝ իր ըրած չարիքին համար: Տիրական ու անյաղթելի պէտք մը ծագեցաւ իր մէջ այդ կորսուած տղուն հետեւէն վազելու, իր ցաւը, դժբախտութիւնը անոր երեսին տալու, խոստովանելով իր ոճիրին ծանրութիւնը եւ դարման մը խնդրելու իր վիճակին: Ու վերջ ի վերջոյ, իր մօրը կուրծքին վրայ ինկած, ամէն բան յայտնեց անոր: Նամակին պատմութիւնը բերաւ: Կիւլիւկ հանըմ մտիկ ըրաւ, ափ ի բերան, աչքերը խոշոր խոշոր բացած: Անսահման կսկիծ մը անոր դէմքին թոյլ մաշկերուն վրայ կը ծրագրուէր՝ այս հեկեկալից խոստովանութեան առջեւ: Իր աղջիկէն եաքը, Համբիկը սիրած էր ան, այդ խելօք անուշ տղան, որուն նման մանչու մը կարօտովը տապկուած էր լուացարարուհին չարունակ: Ու երբոր Սոփի իր կսկիծոտ յայտնութիւնը վերջացուց, մայրը չկրցաւ սա բառը չնետել անոր, յանդիմանութեան մը պէս.

— Աղջիկս, ըսել է քի ատ տղուն ատանկ ըլլալուն սէպէպը դուն եղար...

— Ե՛ս եղայ, ե՛ս, հառաչեց Սոփի:

— Վախ եավրում, ողբաց Կիւլիւկ հանըմ, արցունքները սրբելով:

Ցետոյ տրտմալի լուութիւն մը տիրեց մայր ու աղջկան միջեւ: Լուացարարուհին հին խոհոյն կը մատնէր այն խաղաղ ու երջանիկ կացութեան վրայ զոր պիտի ունենային, եթէ իր աղջիկը այդ պատուական տղուն սէրը մերժած չըլլար, կեանքը անոր կապած ըլլար, փոխանակ դալու ամիրայական այդ դժոխքին մէջ իյնալու, ուր ամէն բան վրայ տուած էին, պատիւ ու երջանկութիւն:

— Ա՛խ, եավրում, ինձի ինչո՞ւ չըսիր ան տեղը, կ'աւաղէր խեղճ մայրը, հէմ քեզի մեղք էղաւ, հէմ ինձի, հէմ ան զաւալը տղուն:

— Ի՞նչ դիտնայի, մայրիկ, սխալեցայ. ան սրիկան խաբեց ինձի:

Ու ալ խոստովանելու տկարութենէն տարուած, Սոփի, ամիրային տան մէջ իր ապրած կեանքին գաղտնիքն ալ պատմեց մօրը: Թէ ինչպէս տոքթորը քիչ քիչ իր սիրտը չահած էր, փայլուն խոստումներով, ապագայի չքացուցիչ յուսադրութիւններով: Թէ ինչպէս ինք սկսած էր սիրել զանիկա, վայրկեան մը չկասկածելով անոր չար դիտաւորութեանցը վրայ: Թէ ինչպէս, մոռնալով ինքզինքը, եղեր էր անորը, ու ան վայրենօրէն լկեր էր զինքը: Այս ամէնը ըսաւ՝ յուզումէն, ամօթէն, վրիժառութեան տենդէն պղտորած ձայնով, առանց մօրը երեսը նայելու, ինքնիրենը խօսելու պէս: Ու մայրը մտիկ ըրաւ այս անկարելի պատմութիւնն ալ, իր ռամիկական համառօտ բառարանին մէջէն չկարենալով յարմար բառեր գրտնել իր զգացումը յայտնելու, այդ կացութիւնը որակելու համար: Մինակ, իր թաց, ողորմուկ նայուածքին մէջ կատաղութեան կայծեր կածկլտացին, լայն կուրծքը աւելի դժնդակ ժխորով մը ելաւ իջաւ, ու երբեմն ձեռքովը սրբեց չուրթերուն անկիւնը, ուր ինքնաբերաբար թանձր ու փրփրոտ լորձունք մը կը դոյանար:

— Սիւրդի՛ւք չունը, մոլտաց ան, երբ Սոփի իր խոստովանութիւնը վերջացուց, յանկարծ հեկեկալից լացի մը մէջ պայթելով:

Ա՛լ անկէց եաքը ամէն օր մայր ու աղջիկ իրարու քով էին, մէկը իր հառաչալից մխիթարութիւնները ջամբելով, միսը իր խոստովանութիւններուն մէջ պակաս մնացած, մոռցուած մանրամասնութիւնները լրացնելով, հեծեծագին լացերու ընկերակցութեամբ:

— Մայրիկ, Համբիկը գտնենք, տեսնե՛նք, անպատճառ... կը պահանջէր հիմա Սոփի:

Լուացարարուհին անոր այն ուշ մնացած փափաքին՝ գլուխը կ'օրօրէր սկեպտիկ տխրութեամբ մը:

— Ան զավալըէն խեր չկայ ա՛լ, զաւակս, կ'ըսէր, անոր տարին տասնամեակ մը կ'ըլլայ...

— Ֆա զաւակս, կը պնդէր մայրը, խելքին եկեր է, խենթին հետ ի՞նչ պիտի տեսնուիս... էլլայ ճիտդ պլլուէ, վախնաս, հալիս իմանայ... է՞տքը:

Բայց Սոփի չէր յուսահատեր մօրը այս ընդդիմութենէն. կ'աղաչէր, կը պաղատէր, կուլար, նոյնիսկ յայտնելով որ եթէ տեսնէր զայն՝ ապահովապէս պիտի աղէկնար: Կիւլիւկ հանըմ վերջապէս ըստիպուեցաւ տալ աղջկանը այս անհեթեթ քմահաճոյքին:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

տին պարասրահին մէջ: Կարմիր թաւիշէ աթոռները, երկար գորգերը, պերճ եւ ոսկեգոյն առարկաները յատուկ շքեղութիւն մը կը ստեղծեն: Ճաշին մասնակցած են՝ Թագուհիին ընտանիքը իր լման անդամներով, Զըրչիլ, Իտըն, Կէյժքըլ եւ ուրիշներ:

Ժամը 21,45ին տը Կոլ եւ Անգլիոյ Թագուհին կ'արտասանեն պաշտօնական իրենց բաժակաճառերը:

ՏԸ ԿՈԼԻ ԲԱԺԱԿԱՃԱՌԷՆ ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ

«Մեզի հանդէպ ձեր ցոյց տուած այս հիանալի ընդունելութիւնը ապացոյց է թէ մեր երկու երկիրներն ալ բացառիկ բարեկամական կապերով միացած են: Այս սերտ կապին պատճառները շատ են: Անգլիացի ժողովուրդը, պատեհ առիթին, այսինքն ամէնէն ողբերգական մէկ շրջանին հաւաքուեցաւ իր Թագաւորին՝ Ժորժ Զ.ին շուրջ եւ Զըրչիլի ղեկավարութեան տակ ստանձնեց պարտականութիւնը պաշտպանելու Ֆրանսան եւ Եւրոպան: Առանց այս որոշումին, առանց այս քաջութեան ի՞նչ պիտի ըլլային մեր երկիրները, մանաւանդ իմս. — դատապարտուած ամօթի, գերութեան:

«Կողք կողքի, նոյն դաշնակիցներով, նոյն մտահոգութիւններով, նոյն նպատակներով է որ Ֆրանսա եւ Անգլիա կը ձգտին դիմագրաւել աշխարհի դժուար խնդիրները: Կ'ուզենք լուծել զինաթափութեան հարցը: Կ'ուզենք նպաստել մեր երկու Հասարակապետութիւններու ժողովուրդներու յառաջդիմութեան ու վերջապէս Ատլանտեան դաշնակցութեամբ մը կ'ուզենք պատրաստ գտնուիլ ապագայ համաշխարհային վտանգի մը դէմ: Մեծ խնդիրներու առջեւ, որ կրնան օր մը ծագիլ, միասին ենք եւ համաձայն: Ուրախ եմ, Տիկին, որ այսօր առիթը ունիմ հաստատելու»:

ԱՆԳԼԻՈՅ ԹԱԳՈՒՀԻԻՆ ՃԱՌԸ

«Աշխարհագրութիւնը, անցեալին անջատեց մեզ Եւրոպայէն: Սակայն ժամանակները փոխուեցան: Այսուհանդերձ միայն Եւրոպայի մասին չեմ մտածեր: Երկուքս ալ մշակութային, պատմական, զգացական եւ լեզուական կապեր ունինք Քանատայի եւ Մ. Նահանգներուն հետ: Զօրացնելով մեր երկու երկիրներուն կապը, զօրացուցած կ'ըլլանք Եւրոպայի եւ Ամերիկայի դաշնակցութիւնը»:

Մինչ ներսը կը խօսուին բաժակաճառերը, դուրսը բազմահազար ժողովուրդ մը անհամբեր կը սպասէր հիւրին երեւնալուն: 22,15 անց լուսարձակները կը լուսաւորեն պատշգամը ուր Անգլիոյ Թագուհին եւ տը Կոլ կ'երեւան:

22,30ին հրավառութիւն Լոնտոնի երկինքին վրայ: Լորէնի երկու հսկայ խաչեր կը բարձրանան դէպի երկինք:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Որբերու Օգն. Մարմինը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի

ՏՈՔԹ. ԱՐԱՄ ՃԻՆՃԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

×

Պօմոնի Կ. Խաչի մասնաճիւղի փափաքին համաձայն, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի վեթերան ընկերուհի Տիկին ՆԱՐԿԻԶ ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի, ժամը 11,30ին, Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

Ս. ԹԱԴԷՈՍ (ՄԱՐՍԷՅԼ)

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը կը ծանուցանէ յարգոյ հաւատացեալ ժողովուրդին թէ եկեղեցւոյս ներկերը եւ յարակից նորոգութիւնները վերջացած ըլլալով, հանդիսաւոր բացումը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ 10 Ապրիլ, Ծաղկազարդի առթիւ:

Այս առթիւ տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր պատարագ Թաղիս եկեղեցւոյ դպրաց դասու երկսեռ անդամներուն կողմէ, ղեկավարութեամբ Օր. Սիւզան Պօյաճեանի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Շ. Շամլամեանէ 10 Ն. Ֆրանք, ողբ. Տիկին Քիպրիթճեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԻԼ 8ԻՆ

Կը վերջանայ Յառաջի վերհրատարակութեան 15րդ տարին: Պիտի խնդրէինք մեր բաժանորդներէն որ անյապաղ նորոգեն 1960 – 1961ի իրենց բաժանորդագրաթեանշրջանը առանց սպասելու անհատական դիմումներու: Կը խնդրենք նաեւ այն բաժանորդներէն որոնք առկախ հաշիւներ ունին կարգադրել զանոնք առանց ուշացնելու:

Շնորհակալութիւն մեր բոլոր բաժանորդներուն որոնք իրենց կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Մշակութային Ընկերակցութեան Փարիզի Մասնաճիւղի Վարչութեան ընտրութիւնը պիտի կատարուի Ապրիլ 9ին, շաբաթ գիշեր ժամը 8 ուկէսին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի: Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

Ընտրութենէն ետքը տեղի պիտի ունենայ մտքերու փոխանակութիւն, զոր պիտի վարէ ընկեր Միրիճեան:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՅՈՅՑ ԱՒԱԳ ՍՈՒՐԲ ՇԱԲԱԹՈՒՆ ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԶԱՏԿԻՆ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Կիրակի 10 Ապրիլ, Ծաղկազարդ. ժամերգութիւն եւ ձայնաւոր պատարագ ժամը 10ին: Երեկոյեան ժամերգութիւն եւ դռնբացէք ժամը 16ին: Հանդիսաւոր պատարագ ժամը 17ին:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 Ապրիլ կիրակի, Ծաղկազարդ: Առաւօտ. ժամերգութիւն ժամը 7,30ին: Պատարագ երկսեռ խումբով ժամը 10: Երեկոյեան Դռնբացէք: Ժամերգութիւն ժամը 5ին:

×

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ (ՓԱՐԻԶ)

8 Ապրիլ. ուրբաթ առաւօտ վերջին Արեւագալ ժամը 9ին, երեկոյեան ժամը 4ին «Խաղաղական եւ Հսկում»:

10 Ապրիլ, կիրակի Ծաղկազարդ, ըսկիզբն ժամերգութեան ժամը 8ին, հանդիսաւոր քառաձայն պատարագ ժամը 10ին, երեկոյեան «Դռնբացէք» ժամը 4,30ին:

×

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ (ՊՕՄՈՆ)

Այս կիրակի Ծաղկազարդ: Առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8ին: Պատարագ՝ 10ին, Դռնբացէք՝ 17ին:

×

Ս. ԹԱԴԷՈՍ (ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ)

9 Ապրիլ. Շաբաթ երեկոյեան Լոյս Զուարթ: Սկիզբ ժամերգութեանց 5ին: 10 Ապրիլ. Կիրակի Ծաղկազարդ: Առաւօտեան սկիզբ ժամերգ. ժամը 7,30ին: Պատարագ՝ 10ին: Քարոզ՝ 11ին: Երեկոյեան Դռնբացէք՝ 5ին:

ՀԱՃԵԼԻ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Մուրատ – Ռափայէլեան Նախկին Սանուց Միութիւնը ամէն ամիս կը կազմակերպէ երեկոյթ մը:

Առաջինը՝ Շաբաթ 9 Ապրիլ ժամը 21ին

167. RUE MONMARTRE

au sous-sol de la Casita

Պար, Երգ, Հաճելի մթնոլորտ

Կը մասնակցի ՊԵՌՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

ԱՐՄԵՆԻԱ

նուագախումբով:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ապրիլ 17ին ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Պարահանդէսը՝ Ալհամպրայի մէջ:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի կեդր. վարչութեան կողմէ Դ. Դասախօսութիւն

Այս ուրբաթ ժամը 20,30ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ:

Դասախօս՝ ընկ. ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

Նիւթ՝ Հայկական Դատի պատմութիւնը Ա. շրջան սկիզբէն մինչեւ Պերլինի դաշնագիրը (1878) (Շարունակութիւն):

Այս դասախօսութիւնները վերապահուած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերնդականներուն: Արձանագրութիւնը պարտաւորիչ է:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 16 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 20,45ԻՆ **Salle Verdi - Casa d'Italia** Rue d'Alger	ԼԻՈՆ, 17 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 14.30ԻՆ **Salle Rameau**

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ԿՈՂՄԷ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳԶԱԽՈՒՄԲԻՆ

ԵՒ ORCHESTRE SYMPHONIQUE DE LA R.T.F.Ի

Մեներգողներ
Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Պ. ԱՐԱ ՍԵՐՈԲԵԱՆ
Պ. ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ

ՀԱՆԴԷՍ - ԽՆՋՈՅՔ

ՔՐԻՍՏԱՓՈԱԻ

ՀԱՐԵՒԻՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Ռոստոմ եւ Քրիստափոր խումբերու միացեալ հանդէս-խնջոյքը՝ այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Փորթ տէ Լիլա, Լա Քէս տ'Էփարների սրահին մէջ, 32–34 Ավընիւ տը լա Փորթ տէ Լէլա:

Կը նախագահէ ընկ. Պ. ՉՊՈՒՔՃԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Տիկին Գարակէօզեան (արտասանութիւն), Տիկին Շաքէ Գալայճեան, Օր. Աստղիկ Քէօսէեան եւ ընկ. Մարտիրոս Գարակէօզեան (երգ):

Կը նուագէ ԹԱՌԻՍՏ ԳԱՐԵԳԻՆ:

Կը ներկայացուի զաւեշտ մը ընկ. ԵՐՈՒԱՆԴ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ կողմէ:

Առատ պիւֆէ՝ դիւրամատչելի գիներով:

Իջնել Մէթրօ Փորթ տէ Լիլա:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայրենակցական Միութիւնը կազմակերպած է, Զատկուան առթիւ խնջոյք մը, Իսիի Խրիմեան դպրոցին մէջ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

Ճոխ պիւֆէ, երգ, արտասանութիւն, պար: Պիտի նուագեն արեւելեան նուագի մասնագէտ հայրենակիցներ՝ Միրիճան Շիրվանեան, Շմաւոն Պալեան:

Մուտքը ազատ է:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ գիշեր՝ սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ ժամը 20,30ին, Յոյներու սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐ. Կ. ԿՈՄԻՏԷՆ, Ալֆորվիլի «Սարգիս Մինասեան»ը ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ 8 Ապրիլ ուրբաթ գիշեր, սովորական հաւաքատեղիին մէջ: Ներկայ կ'ըլլան Կեդր. եւ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները:

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէի եւ «Յառաջ» խումբի միացեալ ընկերական ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԾԱԽՈՒ Է

Ծախու է սքանչելի յարկաբաժին մը, լոժիա, խոհանոց, բաղնիք, ամէն յարմարութիւն 1956ին շինուած չէնքի մը մէջ: Հանդարտ թաղամաս մը (15րդ) (ռեզիտանսիէլ), երրորդ յարկ, մեծ պատուհաններ, արեւոտ եւ օդաւէտ, մեթրոյին դիմացը:

70.000 Ն. Ֆրանք. կանխիկ եւ 40.000 ապառիկ: Այցելել երեքշաբթի եւ չորեքշաբթի ժամը 15էն 17՝

M. J 154. RUE DE LOURMEL PARIS 15

ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՄԱԹԻԱՅԻՆԵՐՈՒ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24

ԱՄՊԱՍԱՏԷՕՐԻ ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ, 3 ԱՎԸՆԻԻ ԿԱՊՐԻԷԼ, մէթրօ Քոնքորտ

Բարձր հովանաւորութեամբ ԶՕՐ. Ժ. ՖԻԼԻՓՈՅԻ

Եւ պատուոյ նախագահութեամբ Պ. ՆՈՒՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ

Կը մասնակցի **BACHICHA** նուագախումբը

Պարահանդէսի ընթացքին ընտրութիւն 1960 ի ՕՐՈՒԱՆ ԹԱԳՈՒՀԻՒՆ

ԳԵՀԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Ծանօթ.— 1960ի Սամաթիոյ թագուհիին ընտրութեան թեկնածու օրիորդներէն կը խնդրուի արձանագրուիլ Միութեանս կեդրոնը ամէնէն ուշը՝ հանդէսէն երկու օր առաջ՝ 56, Ռիւ Սէն–Ժորժ, Փարիզ 9: Թեկնածու օրիորդները 18 տարեկանէն պակաս պէտք չէ ըլլան եւ հայերէն երկու խօսք ընելու կարող:

Միութեան Վարչութիւնը կը յայտնէ թէ նկատի ունենալով նախատեսուած հոծ բազմութիւնը, ժամը 19էն վերջ չի կրնար վերապահել այն սեղանները որոնք կանխաւ վերապահուած են: Սեղաններու համար հեռաձայնել՝

TRU. : 09-67; GUT. : 51-84; BOT. : 63-97; PYR. : 60-98; MEN. : 61-38

ՅԱՐԱԶ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ· տար· 40 Ն· Ֆր·, վեց· 22Ն· Ֆր·

Արտասահման՝ տար· 50 Ն· Ֆր· Հատը 0,20 Ն· Ֆր·

ՈՒՐԲԱԹ 8 ԱՊՐԻԼ

VENDREDI 8 AVRIL 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8769 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4570

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսայի Ընկերվարական կուսակցութեան ծոցին մէջ քանի մը տարի առաջ ծագած էր տագնապ մը, որ ի վերջոյ պիտի յանգէր հերձուածի:

Առաջին անգամ փոքրամասնութեան պատկանող խումբ մը երեսփոխաններ, հակառակ կուսակցութեան որոշումին՝ դէմ քուէարկած էին Եւրոպայի Հաւաքական Պաշտպանութեան ծրագրին:

Սակայն զօր· տը Կոլի կառավարութեան հրատարակած Սահմանադրութիւնը աւելի խոր տարակարծութիւններ առաջ բերած էր ոչ միայն շարքայիններուն, այլ վարիչ մարմնի անդամներուն մէջ: Մեծամասնութիւնը կողմնակից էր «Այո՛» քուէարկելու հանրաքուէին, փոքրամասնութիւնը կը պահանջէր «Ո՛չ» ըսել, Սահմանադրութեան որոշ կէտերը հակառակ գտնելով ընկերվարական սկզբունքներուն:

1958 Սեպտեմբերին Իսի լէ Մուլինոյի համագումարին մէջ կարելի չեղաւ կողմերը հաշտեցնել: Ընդհ· քարտուղար Կի Մոլէ յաղթանակը տարաւ: Բողոքող վարիչները՝ գլխաւորութեամբ Սոյի քաղաքապետ Խտուար Տէփրէոյի հեռացան կուսակցութենէն եւ անմիջապէս կազմեցին «Ինքնավար Ընկերվարական Կուսակցութիւնը»:

Տէփրէօ դարձաւ ընդհանուր քարտուղար նոր կուսակցութեան, որուն շուրջ համախմբուեցան դժգոհ շարքայինները:

Նոյն օրերուն տեղի ունեցաւ նաեւ արմատական ընկերվարականներու համագումարը, որուն մէջ Մէնտէս Ֆրանս պարտուեցաւ եւ նախագահ ընտրուեցաւ Ֆէլիքս Կայեառ:

1958 Նոյ· 23ին տեղի ունեցան երեսփոխանական նոր ընտրութիւնները, հիմնովին փոխելով Ազգային Ժողովին դիմագիծը: Ինքնավար ընկերվարական կուսակցութիւնը ո՛չ մէկ երեսփոխան ունեցաւ: Պարտուեցաւ նաեւ Մէնտէս Ֆրանս:

Նորակազմ կուսակցութեան մէջ մտան ընկերվարական յայտնի վարիչ դէմքեր, ինչպէս Վէրտիէ, Սավարի, Դանիէլ Մայէր, Անտրէ Ֆիլիփ, Միրէյլ Օսմէն, Ֆէլիքս Կուէն, Ալֆորվիլի քաղաքապետը Պլէօզ եւ ուրիշներ: 1959 Սեպտ· 20ին Տէփրէոյի կուսակցութեան միացաւ նաեւ Մէնտէս Ֆրանս, իր կողմնակիցներով:

Ինքնավար ընկերվարական կուսակցութեան անդամներու թիւը բարձրացաւ 20 հազարի: Սակայն Կի Մոլիէի կուսակցութեան հետ մրցելու համար տկար էր կազմակերպութիւնը:

Երկու ուրիշ կազմակերպութիւններ եւս գրեթէ նոյն գաղափարախօսութիւնն ունէին, «Զախ Ընկերվարական Միութիւն»ը եւ «Համայնավարութեան Բեմ»ը:

1959 Մայիսին այս երեք կուսակցութիւնները ծրագրեցին միանալ: Միութիւնը տեղի պիտի ունենար անցնող աշնան: Սակայն որոշ տարակարծութիւններ փարատելու եւ միացեալ ծրագրի մը շուրջ համաձայնութիւն գոյացնելու բանակցութիւնները՝ երկար տեւեցին:

Ի վերջոյ անցեալ շաբթու վերջը երեքն ալ իրենց համագումարներուն մէջ մեծամասնութեամբ որոշեցին միանալ: Եւ կիրակի կէսօրէ վերջ Իսիի մէջ հաւաքական հանդիսաւոր նիստի մը մէջ հիմը դրին Միացեալ Ընկերվարական Կուսակցութեան:

Ընդհանուր քարտուղար ընտրուեցաւ Հայերուս ծանօթ բարեկամ Խտուար Տէփրէօ: Քաղաքական վարիչ մարմնին 55 անդամներէն 25ը կը պատկանին Ինքնավար ընկերվարական կուսակցութեան, 25ը Զախ ընկերվարական միութեան եւ 5ը «Համայնավար Բեմ»ին:

Ի՞նչ է նոր կուսակցութեան ծրագիրը:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵՆԷ ՄԸ ԵՏՔ

ՏԸ ԿՈԼ ՓԱՐԻԶ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՅ

Հանրապետութեան Նախագահը եւ Տիկին տը Կոլ միշտ մեծ եւ բացառիկ պատիւներու կ՚արժանանան: Արդարեւ, արքայական ընտանիքը, պետական անձնաւորութիւնները եւ յատկապէս ժողովուրդը՝ տը Կոլին վերապահած էր խանդավառ ընդունելութիւն մը:

Չորեքշաբթի առաւօտ ժամը 10,45ին, Պըքհինկըմ պալատին մէջ Հանրապետութեան Նախագահը ընդունած է Հասարակապետութեան պատուիրակները եւ մարզպանները: Իրլանտայի դեսպանին հետ կարճ տեսակցութիւն մը ունեցած է: Միշտ Պալատին մէջ տը Կոլին այցի եկած են Լոնտոնի դիւանագիտական կազմի անդամները: Կէսօրին՝ «պիկպեն»ը 12 զարկեր կը հնչեցնէ: Հանրապետութեան Նախագահը եւ Տիկին տը Կոլ արքայական բաց կառքով կ՚ուղղուին Կիլտ Հոլ, քաղաքի կեդրոնը հաստատուած քաղաքապետարանը: Անգլիացիք որ հազարամեայ ընկալեալ սովորութիւնները կը սիրեն պահել, այս անգամ եւս նոյն վեհաշուք կարգուսարքով կ՚ընդունին տը Կոլը քաղաքապետարանէն ներս: Լորտ–քաղաքապետը հագած է պաշտօնական իր հագուստը, իր շուրջը կանգնած են Եոմէնները իրենց հին համազգեստներով· գետինը գետեղուած է Լոնտոնի զինանշանը, Սէնթ–Ժորժի դրօշը, ինչպէս նաեւ անգլիական եւ Ֆրանսական դրօշները:

«Տարիներէ ի վեր, կը գրէ Իվնինկ Նիուզ թերթը, Լոնտոն այսպէս պերճ սրտբացութեամբ հիւր մը չէր ընդունած: Չէ եղած ու պիտի չըլլայ նման պաշտօնական արարողութիւն մը»:

Իր կարգին Անգլիոյ ձայնասփիւռին խօսնակը ըսած է· «1914էն առաջ միայն կարելի էր հանդիպիլ նման հանդիսութիւններու»:

«Վերջին պատերազմի շրջանին ձեր հոս բնակութիւնը — ըսած է բարի գալուստի իր խօսքին մէջ՝ Լորտ–քաղաքապետը — ինչպէս նաեւ ազատութեան դատին ձեր բերած նպաստը՝ մեծ եւ խոր հիացմունք պատճառած է մեզի»:

Ճաշէն ետք, ժամը 15,35ին տը Կոլ այցելած է Ազատ Ֆրանսայի նախկին սպայակոյտի շէնքը, Քարլթըն Կարտընս, թիւ 4 տունը: Հոս, այս շէնքին մէջ էր որ վերջին պատերազմին հաստատուած էին տը Կոլ եւ իր ընկերները:

Ազատ Ֆրանսացիներու Անգլիոյ ընկերակցութեան նախագահը՝ Պիւրտէ, ընդունած է զինքը ու այս առթիւ տը Կոլ յուզուած, ըսած է.— «Սիրելի զինակիցներս, իրաւունք ունեցանք, Ֆրանսան կ՚ապրի, Ֆրանսան պիտի ապրի»:

Երեկոյեան ժամը 20,30ին՝ Ֆրանսական դեսպանատան մէջ տը Կոլ ընդունելութիւն մը տուած է: Դեսպանատուն եկած են՝ Անգլիոյ թագուհին, Էտինպուրկի դուքսը, իշխանուհի Ալեքսանտրան, Կլոսթըրի դուքսն ու դքսուհին եւ ուրիշ արքայական ընտանիքի անդամներ ինչպէս նաեւ պետական եւ քաղաքական ականաւոր դէմքեր:

× Դեսպանատան ընդունելութեան ընթացքին՝ Քենթի դքսուհին նուաղած է:

× Տը Կոլ այցելութիւն տուած է Չըրչիլի:

× Լանքասթըր Հաուզի մէջ, Ֆրանսա եւ Անգլիա ընկերակցութեան կազմակերպած ընդունելութեան՝ տը Կոլ յայտարարած է: «Անցեալին մեր երկու երկիրներուն միջեւ տարակարծութիւններ գոյութիւն ունեցած են: Բայց, 1914էն ի վեր այնպիսի բաներ պատահեցան որ այլեւս անկարելի է որ իրարմէ բաժնուինք»:

× Պաշտօնական ընդունելութիւններուն զուգընթաց քաղաքական բովանդակութեամբ խօսակցութիւններ տեղի ունեցած են՝ տը Կոլի եւ Մաքմիլընի միջեւ: Կը կարծուի թէ տը Կոլ խօսած է Խրուշչեւի Ֆրանսա այցելութեան մասին: Արտաքին նախարար Քուվ տը Միւրվիլ իր կարգին խօսակցութիւններ կ՚ունենայ անգլիացի իր պաշտօնակիցին հետ: Խօսակցութեան գլխաւոր նիւթը վերին ժողովն է, որուն շուրջ համաձայն են, բայց տարակարծութիւնները կը մնան Եւրոպայի շուրջ:

Օրը Օրին

ՔԱՆԻ՞ ՀԱՏ ՄՆԱՑ···

— Իմացա՞ր, մեծ մայրիկս մեռաւ···

— Ե՞րբ, չէի գիտեր··· կը ցաւիմ···

— Շնորհակալ եմ··· Ամիս մը առաջ···

— Քանի՞ տարեկան էր···

— Ինք չէր խոստովաներ, բայց եթէ երկու տարի եւս ապրէր, ճիշդ դար մը ապրած պիտի ըլլար:

— Երեւի հիւանդ էր···

— Շատ առողջ էր փիզիքապէս: Կ՚ուտէր, կը խմէր երիտասարդի մը պէս, բայց նկատած էինք որ օրէ օր կը հալէր, կը մաշէր···

— Ինչո՞ւ··· Երբ մէկը հիւանդ չէ եւ այդ տարիքին, հանգիստ կեանք կը վայելէ, իր զաւակներով, թոռներով, հարսներով ու փեսաներով շրջապատուած, ա՛լ ի՞նչ իրաւունք ունի հալելու, մաշելու···

— Մեր մեծ մայրիկը մաշեցնողը հանգըստաւէտ պայմաններու պակասը չէր, այլ հայրենիքի կարօտը··· Օր չէր անցներ որ «Ա՛խ, Վասպուրական» չըսէր ու իր աչքերը չլեցուէին···

— Իրա՞ւ կ՚ըսես···

— Այո՛··· Քառասուն տարի առաջ այս երկիրը բերած էին զինքը, բայց այդ քառասուն տարիներուն, քառասուն վայրկեան ալ չբաժնուեցաւ իր հայրենիքէն··· Մեր քաղաքը Հայոց եկեղեցի չկար··· Քանի՛ անգամ իրեն ըսինք — «Մամա՛, քալէ քեզ սա քովի եկեղեցին տանինք, անոնք ալ քրիստոնեայ են», խօսք մտիկ չըրաւ··· Եւ, «Ես իմ ազգիս եկեղեցին կ՚ուզեմ» ըսաւ··· Գիտե՞ս ինչ կ՚ընէր՝ կիրակի առտուները···

— Ի՞նչ···

— Ինքնիրեն եկեղեցի կ՚ընէր··· Պատարա՛գ··· Իրեն յատկացուցած էինք բաւական ընդարձակ սենեակ մը··· Այս սենեակին մէկ անկիւնը դրած էր սեղան մը, որուն խորանի մը ձեւը տուած էր: Դիմացն ալ Աստուածամօր պատկերը··· Տէրտէրներուն, եպիսկոպոսներուն դաս տալու չափ բան գիտէր՝ մեր արարողութեանց մասին··· «Առաւօտ Լուսոյ» մը, «Փառք ի Բարձունս» մը, «Ընկալ Քաղցրութեամբ» մը կ՚երգէր որ կը հիանայիր··· Իր երգելը չէր բաւեր, թոռներուն ալ շատ մը աղօթքներ սորվեցուցած էր··

— Ատ ի՛նչ քրիստոնեայ կին է եղեր··

— Շաբաթ իրիկունները, արեւը մարը չմտած, ծունկի կուգար իր խորանին առջեւ··· Խունկ կը վառէր եւ «Հաւատով Խոստովանիմ»ը կ՚արտասանէր ծայրէ ծայր: Գիտե՛ս, 24 տուն է: Ես ու դուն՝ մէկ տունն ալ շնորհքով չենք կրնար արտասանել··· «Հրաժարիմք»ը եւ «Զըզջում»ը ջուրի պէս գոց գիտէր··· Մէկ խօսքով, շարական ու աղօթք չկար որ չգիտնար: Հոգին կուտար մեր Եկեղեցիին, մեր աղօթքներուն··· Երբ աչքերը յաւիտենապէս փակեց, իր բարձին տակ գտանք Նարեկը··· Կրնամ ըսել որ ան ալ գոց գիտէր՝ ծայրէ ի ծայր···

— Եկեղեցին հասկցանք, բայց ազգով ալ կը հետաքրքրուէ՞ր···

— Ի՛նչ կ՚ըսես, եղբայր··· Քեզի ըսեմ «Ա՛խ, Վասպուրական, ա՛խ վաթան» ըսած ատենը հոգին դուրս կը թռչէր ու կ՚երթար իր Այգեստանը··· Ի՛նչ երգեր գիտէր··· «Ազատն Աստուած», «Թէ Հայրենեաց Պսակադիր», «Զայն Տուր, ո՛վ Ծովակ», «Մայր Արաքսի», «Տալւորիկ», «Ծիծեռնակ», «Վասպուրականի Երիտասարդներ»··· Ո՛ր մէկը յիշեմ···

— Իրա՛ւ, բարի, քրիստոնեայ, հայրենասէր կին է եղեր··· Աստուած հոգին լուսաւորէ···

— Ատիկա չի բաւեր··· Իրմէ օրինակ առնելու ենք, դաս առնելու ենք, իրենպէսները հասցնելու ենք··· Այլապէս, հաւատա՛ խօսքիս, լմնցած ենք···

— Ատանկ մի՛ ըսեր··· Նայէ՛, ի՛նչ չգտնուա՛ծ մտաւորականներ ունինք, ի՛նչ ազգային մարմիններ, աղանե՛ր, փաշանե՛ր, ազգասէրնե՛ր···

— Չի բաւեր, չի՛ բաւեր··· Մեր ազգը ապրեցնողը չորս կողմէն լսուող սա ազգային *փաթըրթը*ն չէ··· Մեր ազգը ապրեցնողը իմ մեծ մայրիկս է··· Բայց, քանի՛ հատ մնաց, քանի՛ հատ··· Մե՛ղք, մե՛ղք մեզի··· Օրէ օր կը հալինք, կը մաշինք, կը հատնինք···

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆՑԻ քրիստոնեայ նախարար՝ Փիէր Ճեմայիլ յայտարարեց թէ իր երկիրը երբեք պիտի չմասնակցի Արաբական Լիկային ծրագրած պոյքոթին՝ Ֆրանսայի դէմ: Այս առթիւ Պէյրութի Լը Սուարը (Տիգրան Թօսպաթ) կը գրէ.— Արաբական Լիկան զօրակոչի կ՚ենթարկէ ինչ որ ունի տակաւին իբրեւ ուժ, ինքզինքին ապացուցանելու համար որ գոյութիւն ունի եւ կրնայ բան մը ընել: Պատերազմի աղաղակ մըն է Ֆրանսայի դէմ մահամերձ կազմակերպութեան մը կողմէ»:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ անունով, Ժընեւի «տասներու» ժողովի ամերիկեան պատուիրակութիւնը մերժեց ընթացք տալ զինաթափութեան շուրջ խորհրդային ծրագրին:

ՓՈԹՈՐԻԿ ԵՒ ՀԵՂԵՂ ԻՍՔԷՆՏԷՐՈՒՆԻ ՄԷՋ

10 ՄԻԼԻՈՆ ՈՍԿԻԻ ՎՆԱՍ

Ապրիլ 1ին, սաստիկ փոթորիկին, տեղատարափ անձրեւին եւ կարկուտին հետեւանքով Իսքէնտէրուն հեղեղուած է ջուրերով: Պարպարոս եւ Զայ՝ թաղերը, 5000 տուն, խանութ եւ վաճառատուն, ջուրերուն տակ մնացած են, 200 տուն անբնակելի դարձած եւ 5000 հոգի անպատսպար մնացած են: Երեք հոգի խեղդամահ եղած են: Հեղեղին բերած զանազան աղտեղութիւնները գոցած են կոյուղիի ճամբաները, պատճառ դառնալով որ ջուրերը տարածուին ամբողջ քաղաքին մէջ: Բանուկ պողոտաները եւ ծովեզերեայ թաղերը մէկ մեթր բարձրութեամբ ջուրերուն տակ մնացած են: Երկրագործական գործիքներ, նաւահանգստի մթերանոցները գտնուող հազարաւոր թոն բամպակ, բրինձ եւ ցորեն փճացած են:

Ագարճայի եւ Տէօրթեօլի մզկիթները փլած են, առաջին փլուզումը պատճառ դարձած է անցորդի մը մահուան:

Ըստ նախատեսութեանց վնասը տասը միլիոն ոսկիի կը հասնի:

Գոնիայի մէջ եւս 48 ժամ անընդհատ տեղատարափ անձրեւ տեղացած է:

ԵՐԿՈՒ ՍՈՒՐԻԱՑԻ սպաներ օդանաւով Յորդանան փախած են քաղաքական ապաստանի իրաւունք խնդրելով:

ՌՈՒԲԷՆ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Երկրորդը՝ Եօթը երգիչները: Վեցը աշակերտներ եւ եօթներորդը՝ վարպետը: Բաժնուելէ առաջ իրենց վարպետէն, պէտք էր որ այս վերջինը ամէնուն յայտնէր արուեստին եւ իմաստութեան վերջին խորհուրդը: Ամէն մէկը իր նուագարանին վրայ երգ մը կը հնչեցնէ: Իբրեւ արուեստի եւ իմաստութեան խորհուրդ կ'երգուին ու կը փառաբանուին կարգով, սէրը, ուժը, գեղեցկութիւնը, գինին, երգը եւ կեանքը: Կը մնայ վարպետին արձակելու իր պատգամը: Կը զգայ որ բոլորը ճշմարիտ են: Բայց այդ ամէնուն հետ կայ մահուան ճշմարտութիւնը. մէկը կուգայ բռնել միւսին տեղը. նորերը կը սկսին ինչ որ հիները վերջացուցած են, ահա երգս, ահա կեանքը...: «Թող բոլոր ճշմարտութիւնները միասին ճառագայթեն ամէն տեղ՝ ինչպէս եօթը գոյները ծիրանի գօտիին վրայ, թող ճառագայթեն անոնք ձեր հոգիին մէջէն եւ ձեր նուագարաններու լարերէն...: Ես ճշմարտութիւնը չըսի, այլ արուեստին կատարելութեան խորհուրդը միայն»:

Այս սեռի գրուածքներէն վերջինն է Ով որ Սուլթան մը ունի իր հոգիին մէջ:

Հին արեւելքն է, որ կը ներշնչէ երբեմնի հէքեաթագիրը: Իրմէ առաջ Աբու Լալա Մահարի մեծ բանաստեղծն էր, որ Աւ. Իսահակեանի գրչով, յոռետեսութեան, կեանքէն հրաժարելու եւ դէպի Արեւը ճամբորդելու մեծ Երգը կը հնչեցնէր: Վուալէ Սինա մեծ տէրվիշը սակայն Ռ. Զարդարեանի արձակ քնարով մեզի կը քնարահարէ Իտէալին փառաբանութիւնը: Վուալէ Սինա մեծ բանաստեղծը կը թափանցէ իմաստութեան խորհուրդի քսան դուռներուն: Այս իմաստութեան կը հասնի, նոյնիսկ կործանուած տեսնելով Իրանի Խուտավէնտ Շահին գահն ու պալատը, իշխանութիւնն ու փառքը: «Վա՛յ այն հոգիներուն, որ իրենց Սուլթանները չունին, վա՛յ այն սիրտերուն, որոնց մէջ արքայական պալատներ չեն իշխեր: Վա՛յ այն հոգիներուն, որ գահակալներ չեն լի ճոխութեամբ ու պերճանքով, ինքնիշխան ու աշխարհակալ, վա՛յ այն սրտերուն, որոնց մէջ չկայ գահ ու մեծութիւն, ոչ փառքի պատուանդան:

Թագաւորական գահերը կրնան կործանիլ ու թաղուիլ մոռացութեան աճիւններուն տակ: Ժողովուրդները կրնան ապրիլ առանց իշխանի: Մերկերը, ցնցոտիապատները կրնան բեհեզ հագնիլ: Անօթիներուն սեղանը սեւ հացի տեղ մեղրով ու կարագով կրնայ զարդարուիլ: Բայց այս բոլորով մէկտեղ երջանկութիւնը տեւական պիտի չըլլայ մարդոց հոգիներուն մէջ, որովհետեւ մարդոց սրտերը թափուր էին, ամայի եւ աղքատ, որովհետեւ Վուալէ Սինա մեծ բանաստեղծը զարհուրանքով կը տեսնէր, թէ սիրտերը իշխաններ եւ հոգիները արքաներ չունէին: Բանաստեղծին այս կախարդիչ ու թովիչ Երգն է, որ կը գործէ հրաշքներու հրաշքը: Իտէալն է որ կը գործէ ամէնէն անկարելի հրաշքները, թէ անհատական եւ թէ հաւաքական կեանքի տաժանքոտ ընթացքին: Այդ վեհ երգին, «անոր տաղերուն ջերմութեանը տակ, կը գրէ Զարդարեան, սառոյցը հալեցաւ վարդի թուփերուն վրայէն եւ Շիրազի վարդենիները, ձմեռնային գիշերուան մը մէջ, կոկոններ տուին ու վարդերով ծաղկեցան: Ու անոր մեղեդիներուն քաղցրութեան տակ առիւծները անապատներէն եկան եւ յովազները Հայաստանի կիրճերէն իջան, անոր գարշպարները լիզելու»:

Ռուբէն Զարդարեանի վերջին գեղարուեստական էջն է այս, որուն վրայ թափեր է արուեստագէտի երանգապնակին բոլոր գոյները: Տասնեակ մը տարիներ առաջ ժողովուրդին բերնէն առած ու մշակած հէքեաթը տարիներ ետքը դարձեր է նորէն հէքեաթ մը, սակայն խտացնելով իր մէջ արձակագիր վարպետի փիլիսոփայական խորհուրդներու տրամադրութիւնները: Հակառակ քարոզչական ու վարդապետական շեշտին ու բովանդակութեան, իտէալի փառաբանութիւնը հոգեկան անդորր պահու մը, ներշնչեր է նման անզուգական էջ մը:

Կեանքին ու մահուան խորհուրդը զինքը կը դարձնէ մելամաղձոտ, բայց ոչ յոռետես: Կը փառաբանէ կեանքին գեղեցկութիւններն ու հաճոյքները, կ'ոգեկոչէ անցեալ օրերու համեմատական խաղաղութիւնը: Եւ սակայն անմխիթար յոռետեսի մը ողբը չէ, հակառակ անոր որ կը զգայ թէ մարդիկ մէկ անգամ միայն ապրելու անհնարին դժբախտութիւնն ունին...:

×

Արուեստի այսքան զմայլելի էջեր, ի'նչպէս եւ ո'ր պահերուն գրած է Զարդարեան: Իրմէն ինքնակենսագրութիւն չունինք, սակայն թանկագին նամակ մը մեզի կը պատմէ մտերիմ պահերը, երբ կը ներշնչուէր: Մասիս շաբաթաթերթի խմբագիրը, Պ. Ենովք Արմէն 1905 Ապրիլ 5ին Մանիսայէն Ռ. Զարդարեանէն կը ստանայ ինքնատիպ նամակ մը: Այդ նամակը իր աշխատութեան եղանակին մասին բաւական մանրամասնութիւններ կու տայ, որուն կը դիմենք կազմելու համար այս տողերը:

Գրասեղանի առջեւ չէ որ կը սիրէ աշխատիլ, այլ միշտ բազմոցի մը վրայ նստած. երբեմն զոյգ ցցած ծունկերը, երբեմն ալ կամ ձախ, կամ աջ ծունկին վրայ փոխն ի փոխ՝ երբ կը յոգնին: Գրելու պահուն, բոլոր մկանները կը կծկուին, որքան կարելի է՝ ինք իր վրայ ամփոփուիլ, փոքրանալ կ'ուզէ, կը սեղմուի, երթալով պինդ կը կռթնի ետեւի բարձին: Պէտք չէ իր շուրջը որեւէ ձանձրացուցիչ, սրտնեղիչ կամ անհանգստացնող պարագայ մը գտնուի: Բոլոր զգայարանքները տարօրինակ կերպով զգայուն կը դառնան եւ կ'ամփոփուին գործունէութեան մէկ վառարանի վրայ. այլեւս կը զատուին արտաքին աշխարհէն: Զղային, դիւրագրգիռ ու սրտնեղ կը դառնայ. աչքին պէտք չէ որ հանդիպի աւելորդ առարկայ մը, նոյնիսկ թուղթի ոչինչ կտոր մը, նոյնիսկ անուշադրութեամբ գետին ինկած սիկառի փոշիի պտղունց մը, վերջապէս եւ ոչ մէկ հասարակ ոչնչութիւն: Եթէ ոչ, կը ստիպուի գրութիւնը կիսաւարտ թողուլ եւ աչքին առջեւէն անհետացնել զինքը նեղող առարկան: Իրաւ է թէ սովորաբար ծխամոլ մը չէ, սակայն աշխատութեան պահուն ընդմիջաբար միշտ պէտքը կը զգայ սիկառի եւ սուրճի:

Ընդհանրապէս գիշերը կը սիրէ աշխատիլ. մանաւանդ աշնան եղանակը, անբաղդատելի կերպով հրապուրիչ ու հաճելի է: Գրելիք թուղթին տեսակն ու չափն ալ իր շատ նշանակելի ներգործութիւնն ունի աշխատելու տրամադրութեան եւ ախորժակին վրայ. հաճոյքով կը փնտռէ առանց գծի, քիչ մը հոս հոն մնացած եւ իր ճկունութիւնն ու փայլը կորսնցուցած թուղթը՝ որ հազիւ երկու երեք ձեռքի ծաւալն ունենայ. մտածումները այսպէս կարծես աւելի դիւրութեամբ կը հոսին, քան փայլուն, գծաւոր ու նոր թուղթի մը վրայ:

Նորավէպի, քերթուածի, հէքեաթի, արձակ կամ ոտանաւոր որեւէ գրութեան՝ չափուած ձեւուած, դասաւորութեան ենթարկած ոչ մէկ յատակագիծ, ոչ մէկ ուրուագիծ կը պատրաստէ կանխաւ թուղթի վրայ: Գրելիքին ընդհանուր ուրուագիծը միշտ մտքին մէջ ծփուն կը մընայ: Միտքն է որ յղացումը կը կերպարանաւորէ, դասաւորութեան ընդհանուր գիծերու կը բաժնէ նաեւ, մինչեւ որ աշխատութեան պահուն կարենայ գրի առնել: Տպաւորութիւնները անկարելի է որ իրենց իսկութեամբ կարենայ անմիջապէս արտայայտել, կարեւոր է որ ժամանակ անցնի, ժամանակը կը զտէ, կը մաքրէ, աւելի յստակ կը դարձնէ կարծես զանոնք:

Իւրաքանչիւր նախադասութիւն եւ նախադասութեան իւրաքանչիւր բառն իսկ գրեթէ մասնաւոր հակակշռի կ'ենթարկէ գրելու ատեն. իրեն այնպէս կուգայ թէ բառերն իրենց երաժշտութեամբ ու ձայնով, մինչեւ անգամ նախադասութիւնները, պարբերութիւններն իրենց չափով, կազմութեամբ, իրենց կէտադրութեամբ՝ անտեսանելի, բայց իմանալի յարաբերութիւն մը ունին արտայայտուելիք գաղափարին հետ. ուստի խստապահանջ սրբագրութեան մը կ'ենթարկէ նախադասութիւնները, պարբերութիւնները, բառերը, որոնք կը ջնջէ, կը գրէ, դարձեալ կը ջնջէ, դարձեալ ուրիշ մը կը գրէ, մինչեւ որ իր գեղեցկագիտական ըմբռնումներուն ու ճաշակին ուժը ցոլացուած գտնէ անոնց մէջ, ու տակաւին նախարտակին ընդօրինակութեան ատեն ալ միշտ ընելիք փոփոխութիւններ կը գտնէ:

Հետեւաբար երբեք աճապարանքով չ'արտադրեր. եւ արդէն մինչեւ որ ճշմարիտ ներշնչման մը տակ չգտնուի՝ բնաւ չի կրնար գրելու համար միայն աշխատիլ: Պէտք է ըսել նաեւ, թէ գրելիքներուն նախարտակը միշտ կը սիրէ մատիտով գրել ու ետքը մելանով ընդօրինակել:

Ահաւասիկ գրչի վարպետի մը աշխատութեան եղանակը պատմող այն ինքնատիպ խոստովանութիւնները, որոնցմով ի վիճակի ենք բացատրելու արուեստագէտին գրական անհատականութիւնը, եւ խառնուածքի բծախնդրութիւնները, որոնք արտայայտած կը գտնենք յիշուած նամակին մէջ: Երկրաչափական ճշտութեան հասնելու աստիճան, բառերու եւ նախադասութիւններու ընտրութիւնը եւ անոնց գործածութիւնը, անոր արուեստին էական յատկանիշներէն մէկն է: Առանց հակակշռի չէ որ գործածեր է զանոնք, նման վարպետ ոսկերիչներուն, որոնք բազմաթիւ գունաւոր ակերու մէջէն պատշաճ ընտրութիւնը կ'ընեն զարդարանքին աւելի մեծ փայլ ու շքեղութիւն տալու համար:

Ամէն բանէ առաջ ընթերցողը կը հաղորդուի անոր արձակ քերթուածներու ճոխութիւնով, պատկերներու առատութիւնով, եւ մանաւանդ զգացումներու յորդումով: Իր ամէնէն խորունկ, իմաստասիրական գրուածքներուն մէջ իսկ, ականակիտ առուակի մը ջուրին պէս յըստակ է անոր ոճը, ճկուն ու սաւառնող: Ռուբէն Զարդարեան գրական անհատականութիւն մը ունի, գրական խառնուածք մը:

Զարդարեան երեւակայութեան ուժն ունի, ունենալով նաեւ իրականութեան խո՛ր զգայութիւնը: Գերազանցապէս դիտող մըն է նաեւ: Անոր դիտողութիւնն ա'յնքան զօրաւոր է, որ կը թափանցէ անշունչ առարկաներու անոնց հետ նոյնանալու աստիճան, զգալ կարենալու աստիճան անոր արտայայտել չկրցող վիշտն ու կարօտը, որոնց կը խառնէ յաճախ բանաստեղծը իր հոգիին մելամաղձոտութիւնը: Այս վերջինը վարակիչ է, ընթերցողն ալ կը հաղորդուի այդ զգացումներով, անոր հետ կը տառապի կամ կը վայելէ, կ'ուրախանայ կամ կը տրտմի, կը զգայ կամ կը խորհի:

Նոր ժամանակներու գրական սերունդները ներշնչուիլ միայն կրնան մեր գրականութիւնը արժէքաւորող, մեր լեզուն գեղեցկացնող, մեր տոհմիկ արժէքները արուեստի գործերով անմահացնող գագաղափարապաշտ գրագէտներու յիշատակովը, որոնց մէջ Ռուբէն Զարդարեանի գործն ու յիշատակը անթառամ ծաղիկի մը գեղեցկութեամբը, իրենց վրայ կը պահեն մեր ամէնուն ուշադրութիւնը:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՀԱՅՈՑ ՎԱՆՔԻՆ... ՀՐԱԲՈՒԽԸ

Ժամանակ առ ժամանակ կը բորբոքի Երուսաղէմի Հայոց վանքին... հրաբուխը:

Մարած էր վերջերս:

Երբեմն կը հասնէին լուրեր թէ Ներսոյեան արքեպ. հրաժարած է, թէ Յորդանանի կառավարութեան յանձնարարութեամբ՝ պատրաստութիւն կը տեսնուի նոր ընտրութիւն մը կատարելու, թէ թեկնածու չեն ուզեր ներկայանալ Սիոն եւ Սերովբէ եպիսկոպոսները: Միւս կողմէ կը տեղեկանայինք թէ օտար համայնքները սկսած են ոտնձգութիւններ կատարել Հայոց վանքին կալուածներուն վրայ, օգտուելով առիթէն:

Թէ ի'նչ ընթացք ստացած է այժմ Երուսաղէմի Հայոց վանքին տագնապը՝ ներկայացնելէ առաջ, կուտանք քաղուած տեղեկութիւնները... պատմութեան համար:

Բոլոր այս տեղեկութիւնները՝ ոչ-Դաշնակցական եւ հակադաշնակցական աղբիւրներէ, ցոյց տալու համար մեր անկողմնակալութիւնը:

«Այգ» (անկուսակցական) կը գրէ.—

Քանի մը օր առաջ, Երուսաղէմի Պատրիարքական ընտրութեան շուրջ տուինք կարգ մը տեղեկութիւններ: Զգուշացուցինք կղերականները, որ ըլլան զուսպ եւ չվարկաբեկեն Երուսաղէմի աւանդական վարկը:

Մեզի հասած տեղեկութիւններուն համաձայն, բացայայտ է, որ տեղական իշխանութիւնները արդէն սկսած են մի-ջամտել Երուսաղէմի մեր վանքին եւ միաբանութեան ներքին հարցերուն: Ըսողներ կան, որ իբր թէ Երուսաղէմի ներկայ տեղապահը Սուրէն Արքեպ. Քեմհաճեան, հաւանական է որ ընտրուի պատրիարք, մանաւանդ որ տեղական իշխանութիւններուն վստահութիւնը կը վայելէ: Բայց պնդողներ ալ կան, որ Եղիշէ Սրբազան Տէրտէրեան ամէն միջոցի կը դիմէ՝ Սուրէն արքեպիսկոպոսի թեկնածութիւնը եւ ընտրութիւնը ձախողեցնելու համար:

Նախկին պատրիարք Տիրան արքեպիսկոպոսի Յորդանանեան սահմաններէն դուրս հանուելէն վերջ, կը խորհէինք թէ նախապէս ստեղծուած կիրքերը պիտի հանդարտէին եւ կարելի պիտի ըլլար յարմար կարգադրութիւն մը ընել:

Ինչպէս ըսինք ասկէ առաջ, Երուսաղէմի Պատրիարքական թափուր աթոռին վրայ պէտք է բազմի նոր թեկնածու մը եւ ժամ առաջ հանդարտեցնէ միաբանութեան մէջ գոյութիւն ունեցող խռովեալ հոգիները:

Երուսաղէմի մեր ազգային կալուածներուն եւ սրբավայրերուն շուրջ արդէն միւս համայնքներու եւ Երուսաղէմի վանքին միջեւ ժամանակէ մը ի վեր ծայր տուած են վէճեր, անհասկացողութիւններ: Օտար համայնքներու եկեղեցականները, Երուսաղէմի վանքին շուրջ ստեղծուած տագնապէն օգտուելով, ամէն ջանք ի գործ կը դնեն հայ ժողովուրդի սեփականութիւնը կազմող սիւն մը, հողամաս մը եւ քարի մը անկիւնը սեփականացնելու, դիմելով աններելի միջոցներու:

Երուսաղէմի Ս. Յարութեան տաճարին հիմնական նորոգութեան բոլոր ծախքերը եթէ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը յանձն առած չըլլար եւ այս պարագան պաշտօնապէս տեղեկացուցած չըլլար հարկ եղած տեղերը, շատ հաւանական է, որ պիտի ունենայինք վէճեր ու պիտի վրտանգուէին մեր ազգային նուիրական եւ աւանդական շահերը: Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը, Ս. Յարութեան տաճարին եւ դեռ շարք մը Երուսաղիմապատկան կալուածներու նորոգութեան գործը յանձնած է Ֆրանսահայ ծանօթ ճարտարապետ Պ. Ե. Իւթիւճեանի: Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը կը սպասէ, որ Երուսաղէմի տագնապը լուծուի ժամ առաջ, որ անմիջապէս սկսուի Ս. Յարութեան տաճարին նորոգութեան:

Արդ, տեսնելով ու լսելով այս բոլորը, չենք կրնար հանդարտ խղճով նստիլ: Չենք կրնար թեթեւօրէն մօտենալ երեւոյթի մը, որ դարերու պատմութիւնն ունի: Չենք կրնար թոյլատրել, որ մեծ զոհողութիւններով ու նոյնիսկ արեան գնով պահուած ու պահպանուած Երուսաղէմի կալուածները զոհը դառնան կոյր կիրքերու եւ փուճ փառասիրութիւններու:

Պէտք է շարժիլ այնպէս ինչպէս որ հարկ է: Պէտք է զոհել անձնականը, հաւաքականի հաշւոյն: Պէտք է գիտնալ մանաւանդ ներել, որովհետեւ յաղթութիւնը հոնկէ կը սկսի:

Ո'վ որ կ'ուզէ բարձրանալ, թող նախ խոնարհիլ գիտնայ: Չէ՞ որ այս պատգամը մենք լսած ենք խորաններէն, տաճարներու բեմերէն... հիմա հա՞րկ է յիշեցնել այս նոյն պատգամը... մեզի պատգամողներուն:

Ուրեմն, ժամ է խոնարհելու, ներելու, այսինքն՝ բարձրանալու, բարձրացնելու, որպէսզի բարձր մնայ Երուսաղէմը, չշիջին կանթեղները, որոնք վառուած են սուրբերու արցունքներով...:

Պէյրութի «Արարատ» թերթը (Հնչակեան) կը գրէ.— Մեզի հասած վստահելի լուրերու համաձայն, Երուսաղէմի պատրիարք Տիրան Արք. Ներսոյեան հրաժարած է պատրիարքական իր պաշտօնէն եւ թելադրած է իր միաբանակիցներուն նոր ընտրութիւն կատարել, երրորդ անձի մը շուրջ կեդրոնացնելով իրենց քուէները:

Այս որոշումը Ներսոյեան Սրբազան իցիւ թէ քիչ մը կանուխ տուած ըլլար: Այն ատեն հարցը այսքան կնճռոտած պիտի չըլլար, մանաւանդ նման խոստում մը ըրած էր Յորդանանի կառավարութեան եւ այդ իմաստով յանձնառութիւն մը ըստորագրեր էր՝ տակաւին Երուսաղէմի չհեռացուած:

Արդարեւ, այժմ յայտնի կ'ըլլայ թէ Յորդանանի կառավարութեան կողմէ նախապէս Տիրան պատրիարք կը հրաւիրուի ինքնակամ կերպով հրաժարիլ

պաշտօնէն՝ ի նպաստ երրորդի մը, եւ քաշուիլ պատրիարքական շէնքէն, բնակելու համար միաբանական թաղին մէջ: Տիրան Սրբազան կ'ընդունի հրաւէրը, կը խոստանայ քաշուիլ պատրիարքի բնակարանէն եւ մնալ վանքը որպէս պարզ միաբան մը:

Սակայն... դիւանագիտական հիւանդ կը ձեւանայ եւ երեք ամիս կը շարունակէ բնակիլ Պատրիարքարանին մէջ եւ վարել իր պաշտօնը, միշտ ստորագրելով «Ընտրեալ Պատրիարք Երուսաղէմի»: Մնացեալը ծանօթ է ամէնուն: Երեք ամիս ետքը Ընտրեալ Պատրիարքը կը հեռացուի իր վանքէն, իր պաշտօնէն եւ Յորդանանէն:

Այսօր նոր կացութեան մը առջեւ կը դրուի Երուսաղէմի Միաբանութիւնը: Երկու ճակատները միանալով, նոր պատրիարք մը պէտք է ընտրեն: Մեր կարծիքով այդ նոր պատրիարքը ուրիշ մը չի կրնար ըլլալ, քան Սուրէն Սրբազանը, որ ներկայիս Տեղապահի պաշտօնը կը վարէ: Հակառակ իր յառաջացեալ տարիքին (75), Սուրէն Սրբազան կը պահէ իր առուգութիւնը, մտքի թարմութիւնը եւ երիտասարդական կորովը: Ան վանքին մէջ ճանչցուած է որպէս խիստ աւանդապաշտ, ծայրայեղ եկեղեցասէր կըրօնաւոր մը որ միաժամանակ կը վայելէ թէ՛ միաբանակիցներուն, թէ՛ կառավարութեան եւ թէ ժողովուրդին համակրութիւնը եւ վստահութիւնը:

Անոր մէկ քանի տարուան պաշտօնավարութիւնը կրնայ դիւրաւ խաղաղութիւնը վերահաստատել վանքին մէջ:

Ասիկա պիտի ըլլար լաւագոյն կարգադրութիւնը ներկայ պայմաններուն մէջ, սակայն ոչ վերջնական լուծումը:

Երուսաղէմի Հայոց վանքին տագնապը ստեղծուած է երկու հայ կղերականներու կողմէ, որպէս անձնական պայքարի միջոց եւ զէնք: Սակայն այդ պայքարը կըրնայ չարաղէտ հետեւանքներ ունենալ՝ վանքին դարաւոր հաստատութիւնները վտանգելով:

Յայտնի է թէ ի՛նչպէս միւս երկու Եկեղեցիները՝ Լատին եւ Օրթոտոքս, դարերով պայքար մղած են սուրբ վայրերու մեր իրաւունքները խլելու համար: Անոնց համար անըմբռնելի եւ անընդունելի է այն պարագան, որ հարիւրաւոր միլիոն հետեւողներ ունեցող իրենց եկեղեցին ունի նոյն իրաւունքները, ինչ որ հազիւ քանի մը միլիոն համրանք ունեցող Հայաստանեայց Եկեղեցին:

Եւ չենք զարմանար իմանալով թէ Երուսաղէմի ներկայ տագնապին մէջ շատ կարեւոր դեր ունեցած են մեր երկու մրցակիցները, մանաւանդ անոնցմէ մէկուն պատգամախօսը՝ Յունաց Պատրիարքարանը:

Օգտուելով Երուսաղէմի Հայոց վանքին մէջ տեղի ունեցած ներքին դժուարութիւններէն եւ անմիաբանութենէն, Յունաց Պատրիարքարանը մէկ կողմէ ոտընձգութիւններու սկսած է Սուրբ Տեղեաց մեր իրաւունքներուն հանդէպ, միւս կողմէ ալ՝ իր ունեցած կապերուն շնորհիւ՝ ազդեցութիւն կը գործէ արաբ կառավարութեան վրայ, տեւականացնելու եւ խորացնելու համար տիրող տագնապը:

Ցաւալի է, որ այս անպատեհութիւնները չնախատեսեցին երկու մրցակից բարձրաստիճան մեր կղերականները եւ ժամանակին չխորհեցան իրերհասկացողութեան ճամբով կարգադրել այդ տագնապը:

Գոհ ըլլանք սակայն, որ վտանգը բոլորովին չէ կործանած ամէն բան եւ Ներսոյեան Սրբազան իր հրաժարականով լուծում մը կուտայ այս ցաւոտ հարցին:

(Շար.)

"ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ"Ը ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Անցեալ կիրակի կէսօրէ ետք, Սարսելի քաղաքապետարանի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ թատերական բացառիկ ցերեկոյթ մը: Ներկայացուեցաւ Հայոց պատմութեան փառաւոր մէկ էջը ներկայացնող Վարդանանցը, ողբերգութիւն 5 արար եւ չորս պատկեր:

Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կառվարենց մասնաճիւղին կողմէ կազմակերպուած սոյն ցերեկոյթը կը հովանաւորէր Առնուվիլի Կապ. Խաչի մասնաճիւղը:

Ժամանակէն առաջ սրահը լեցուած էր ծայրէ ծայր ու շատերը ոտքի վրայ մնացած էին:

Ներկայացման ղեկավարութիւնը ըստանձնած էր Պ. Միհրան Շիշմանեան, որ միեւնոյն ժամանակ վերցուցած էր Վարդանի դժուարին դերը:

Պ. Տիգրան Թորոսեան եւ Տիկ. Ալիս Էսքիճեան պատրաստած էին բեմադրութիւնը, իսկ Կարպիս Օսմանճեան կատարած էր դիմայարդարութիւնը անթերի եւ բնական կերպով:

Սիփան-Կոմիտաս երգչախումբը ղեկավարութեամբ Կարպիս Ափրիկեանի, իր մասնակցութիւնը բերած էր ձեռնարկին, տեսարաններու հետ համեմուած խմբերգներով մեծ փայլ տալով ներկայացման:

Հանդէսը բացաւ ընկ. Ժիրայր Դատաւորեան իր ոգեւորիչ խօսքերով հակիրճ պատկերը տալով Վարդանանց պատերազմին:

Ներկաները չորս ժամ փոխադրուեցան Աւարայրի դաշտը, Տղմուտի ափերը, Տիզբոն: Բեմին վրայ երեւացին հայ ցեղի ազատութեան սիրոյն բռնակալին դէմ կուրծք տուող իշխաններ, նախարարներ, մարզպետներ, սպարապետ Վարդան Մամիկոնեանը, իրենց երփներանգ տարազներով: Քաջարի հոգեւորականներէն Յովսէփ կաթողիկոսն ու Ղեւոնդ Երէցը, որոնք գիտցան խաչին հետ սուր բռնել ի սէր կրօնի եւ ազգութեան:

Հայկական հպարտութեան իսկական պատկեր մըն էր ներկայացումը, որուն ի տես ներկաներուն զգացումները սա բառերով կարելի է թարգմանել.— Տղաք, շատ ապրիք:

Ի ՊԱՏԻՒ ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

Փարիզահայ գաղութին հետ իր հանդիպումներու կարգին, Արամ Խաչատուրեան Ապրիլ 1ին առիթը ունեցաւ ծանօթանալու բազմաթիւ Հայերու: Այս պատեհ առիթը ստեղծած էին Տէր եւ Տիկին Վահրամ Պարկիրճեան՝ Վարպետին երկրորդ նուագահանդէսին առթիւ, որուն հովանաւորող մարմնի նախագահն էր Պ. Պարկիրճեան:

Ընդունելութեան ներկայ էին Տէր եւ Տիկին Արամ Խաչատուրեանէ զատ Կաթ. Պատուիրակ Սերովբէ Եպիսկոպոս, Գերապայծառ Ամատունի, Սամուէլ Մուրատ վարժարանի Տեսուչը Հայր Սերովբէ Վ. Ագըլեան, ՊՊ. Սեդրակ Քարեան, տիւ Վէու, Հր.-Սամուէլ, Նարդունի, Տէր եւ Տիկին Ֆ. Ֆէյտի, Տէր եւ Տիկին Ս. Ակոբոֆ, ՊՊ. Ենովք Լաչինեան, Բարգէն Գավէզ, Կ. Ալէմշահ, Ա. Դարբինեան, բազմաթիւ ուրիշ Հայեր, երաժշտագէտ եւ երաժշտասէր օտարներ:

Պ. Վահրամ Պարկիրճեան Ֆրանսերէն կուռ ուղերձ մը կարդաց որուն մէջ շեշտեց թէ յանուն փարիզահայ գաղութին, արդար և մեծ հպարտութեամբ է որ բոլոր ներկաներուն կողմէ բարի գալուստ կը մաղթէ Արամ Խաչատուրեանի, ազգային եղբայրութեան եւ հիացման մըթնոլորտի մը մէջ:

«Ասկէ 50 տարի առաջ, անհայրենիք մեր ժողովուրդը ջարդուած, կողոպտուած, բռնաբարուած, աքսորուած, ցրուած ի Սփիւռս աշխարհի, թափառական ժողովուրդ մը դարձած էր կորսուելու կոչուած: Մեր թշնամիները ուրախացած էին: Բայց այսօր, այս նոյն ժողովուրդը իր յամառ աշխատանքով վերագտաւ իր նախնեաց հայրենիքին մէկ մասը, համախմբուեցաւ և հոն վերաշինեց ամբողջ քաղաքներ հիացում պատճառելով բոլորին, հիմնեց ուսումնարաններ եւ աշխարհին կուտայ այսօր ընտիր անձնաւորութիւններ, որոնց մէկ փայլուն օրինակը ունինք մեր առջեւ: Ամէնէն փառաւոր պատասխանն է, ամէնէն ուժեղ պատիժը զոր հայ ժողովուրդը տուաւ անոնց որոնք կ'ուզէին զինքը բնաջնջել»:

«Մաղթելի է որ Վարպետին պէս մեր փայլուն հայրենակիցներու օրինակը շարունակուի ապագայ սերունդներուն կողմէ, որոնց կ'իյնայ ապահովել մեր ցեղին յաւիտենականութիւնը»:

Իբրեւ յիշատակ այս ջերմ ընդունելութենէն, Պ. Վահրամ Պարկիրճեան, փարիզահայ գաղութին թարգմանն հանդիսանալով, ճամբորդութեան գեղեցիկ պայուսակ մը նուէր տուաւ Տիկին Խաչատուրեանի:

Պ. Ենովք Լաչինեան հայերէն քանի մը խօսք ընելով շեշտեց թէ Արամ Խաչատուրեան իր միջազգային համբաւով լաւագոյն փաստը տուաւ թէ կարելի է մեծ ըլլալ եւ Հայ ըլլալ, մինչ շատեր կը կարծեն որ մեծ ըլլալու համար հարկ է ծածկել հայկ. ծագումը: Արամ Խաչատուրեան հայ արուեստը եւ մշակոյթը հասցնելով համաշխարհային մակարդակի մը կրկնակի ծառայութիւն մը ըրած է իր ժողովուրդին: Գիտակից Հայ եւ փայլուն արուեստագէտ, կրնայ լաւագոյն օրինակը հանդիսանալ երիտասարդութեան եւ գալիք սերունդներուն:

Պ. Լաչինեան ներկաներու կողմէ շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ Տէր եւ Տիկին Վ. Պարկիրճեանի, իրենց ազնիւ հիւրասիրութեան համար, հրաւիրեց ներկաները որ իրենց բաժակը պարպեն Տէր եւ Տիկին Խաչատուրեանի կենացը, երջանկութեանը եւ Վարպետին այսօրուան ու վաղուան փառքին:

Հաւաքոյթը տեւեց ուշ ատեն միշտ ջերմ եւ սիրալիր մթնոլորտի մը մէջ:

Ա. Մ.

Որոշապէս յայտնի էր որ ամիսներ տեւող մեծ աշխատանք թափուած էր ղեկավար Պ. իշմանեանի եւ Նոր Սերունդի տղոց կողմէ՝ գործը յաջողութեամբ գըլուխ հանելու համար:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կառվարենց մասնաճիւղը իր այս ձեռնարկով եկաւ ապացուցանել որ մեր երիտասարդներու հոգիներուն մէջ անշէջ է ազգային ոգին, եւ աւելին, անոնք գիտեն նաեւ տարածել այդ զգացումները հայ հասարակութեան հոգիներէն ալ ներս:

Վստահ եմ թէ կազմակերպիչները հասան իրենց նպատակին ու արդիւնքը եղաւ քաջալերական թէ՛ իրենց եւ թէ ներկաներուն համար:

Թէեւ դերակատարներէն շատերը առաջին անգամ բեմ կը բարձրանային, կարելի է աներկբայօրէն յայտարարել թէ բոլորն ալ շնորհք ցոյց տուին եւ իրենց դերերը լաւագոյն կերպով ապրեցան:

Մասնաւորաբար Օր. Էլիան Նիկողոսեան՝ Շուշանիկի, Յակոբ Ստամպոլցեան՝ Յազկերտի, Արամ Երանոսեան՝ Ղեւոնդ Երէցի, Վահէ Շիքարճեան Դենպետի, Տիգրան Թորոսեան՝ Վրոյրի՝ Ժիրայր Գումրուեանց՝ Յովսէփ Կաթողիկոսի, Օննիկ Ալթունեան՝ Վասակի, Օր. Մարի Ալթունեան՝ Զարուհիի, Տիգրան Հանդէտեան՝ Մոգպետի, Առաքել Էսկիճեան՝ Միհրներսեհի, Խաչիկ Խաչիկեան՝ Ներշապուհ Արծրունի, Ռընէ Մարթայեան՝ Վահրամի դերերուն մէջ:

Բեմայարդարութիւնը իր դժուարին վիճակին մէջ լաւագոյն ձեւով կատարուած էր:

Մաղթենք որ այս ներկայացումը խայծ մը դառնայ վերոյիշեալ դերակատարներուն հոգիներուն մէջ, որպէսզի անոնք շարունակեն ծառայել հայ բեմին եւ այդ ճամբով իրենց նպաստը բերեն հայ մշակոյթին:

Պ. ՊԱՐԹԵՒ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (170)

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՄՈԼՈՐՈՒՄԸ

Դ.

Մայր ու աղջիկ դէպի ծովեզերք ուղղուեցան յամրաքայլ եւ սկսան Համբիկի մասին ձկնորսներուն հարցումներ ընել. ձկնորս մը.

— Խե՞նթը, հարցուց սուրճին գաւաթը ձեռքը մօտենալով:

— Հա՛ ճանըմ, Թումիկին տղան:

— Հի՛ւ, ան ո՛վ կիտէ վուր է հիմա, ըսաւ նորեկը, ձեռքը դէպի հեռաւորութիւնները կարկառելով. ան տեղ չի կենար քի, կլօխը կ'առնէ կ'երթայ...

— Ա՞ֆ կ'ընէք ամա, աւելցուց ծեր ձըկնորսը, ատ խենթը ի՞նչ պիտի ընէք, քուրուկ, անիկա մարդու հետ չիֆթ մը խօրաթա չըներ. ան աս աշխրքէն ելած պան մըն է... անոր ի՛նչ պիտի ըսէք քի. ան խօսք չի հասկնար:

— Տեսա՞ր, ըսաւ մայրը Սոֆիին դառնալով:

Սոֆիի տժգոյն այտերուն վրայ կարմրութիւն մը երեւցաւ: Մայրը, մէկ բառով, կը մատնէր զինքը այդ մարդոց: Երկու ձկնորսները դարձան հիմա աղջիկան նայելու զարմացմամբ:

Մայրը շուտով հասկցաւ իր ըրած կաֆը:

— Անիկա մեր ծառքը մեծցած է, ախպարս, ըսաւ ձկնորսին. զաւկիս պէս կը սիրէի, քանի քի հոս եկեր ենք նէ մէյ մը տեսնենք, ըսի...

— Էյ սանքի կէշ ալ չըլլար, պատասխանեց մարդը. զավալլը տղուն վրան կլօխը Ասված հեռու ընէ, կը թափի կը թափթփի կոր... մայր մը ունէր քիչ շատ կը նայէր, ան ալ քանի մը առաջ մեռաւ, հի՛չ նայող ընող չունի...

— Հոռոփը մեռա՞ւ, հարցուցին մայր ու աղջիկ մէկ ձայն, այլայլած:

— Մեռա՛ւ եա, հաստատեց Ղազար անդիէն:

Սոֆի՝ աչուըները թարթափեց արցունքի կաթիլ մը զսպելու համար:

— Վա՛խ, խեղճ Հոռոփս, ողբաց Կիւլիւկ հանըմ, աչքերը սրբելով:

— Ըսել է որ, հարցուց Սոֆի, ա՛լ չպարտկելով իր յուզումը, Համբիկ ա՛լ մարդ չունի, երեսի վրայ մնացած է:

— Հապա՛, ախճիկս, գիշերները աս խահվէն, բէքէին վրայ կը պառկի: Էյէր մենք ալ չնայինք նէ երեսի վրայ պիտի մնայ անօթի մեռնի:

Սոֆի խումբէն բաժնուելով քանի մը քայլ առաւ դէպի ծովեզր: Յուզումէն կը խեղդուէր: Հեկեկանքներ կուգային կը խռնուէին կոկորդին մէջ: Կուրծքը կը տանջուէր:

— Նստեցէք, քուրուկ, ըսաւ ծեր ձըկնորսը, երկու ցած աթոռակներ առջեւ քշելով... հիմա ալ չէ նէ իրիկուան անպատճառ կուգայ, ո՞վ կիտէ ո՛ւր կացած է պտըտելու, պաշխա տեղ չերթար. կ'ուզէք նէ պէքլէյէցէք:

— Այո, այո, կը սպասենք, ըսաւ Սոֆի, ետ դառնալով իսկոյն եւ աթոռակին մէկուն վրայ նստելով:

Ձկնորսները վերսկսան իրենց ընդհատուած գործը. եւ լռութիւնը տիրեց.

— Վա՛խ Հոռոփ, կը մրմնջէր լուացարարուհին, երբեմն անմխիթար իր վաղեմի բարեկամուհիին մահուան լուրէն:

— Ինչէ՞ն մեռեր է, հարցուց ծերունիին:

— Խեղճութենէ՛... ըսաւ մարդը կըտրուկ:

Եւ աւելցուց.

— Մէյ մըն ալ աս տղուն կսկիծէն:

Խուլ հեծկլտանք մը լսուեցաւ մէկէն ի մէկ. ձկնորսները նայեցան ու տեսան Սոֆին, որ մեռելի պէս տժգոյն՝ ձախ ձեռքովը յենարան մը կը փնտռէր կոթնելու: Կիւլիւկ հանըմ մինչեւ որ շարժեցաւ, ձկնորսները աղջկան քովը հասան: Բայց շուտով սթափեցաւ Սոֆի:

— Բան մը չունիմ, ըսաւ ոտքի ելլելով, ինքզինքին դէմ արիանալու համար:

Օրը շաբաթ ըլլալուն՝ հրեայ կիներ ու աղջիկներ գետեզրը կը շրջէին կամ կը նստէին խնդալով պոռչտալով. նաւակներ դիմացի կղզեակէն անընդհատ կը բերէին ծով մտնողները, որոնք տեղւոյն աղմկալից զուարթութիւնը կը շեշտէին: Գետակին զանազան կէտերուն վրայ, տղմաբարձ տափանաւեր՝ ջուրին հետ հարթ հաւասար կեցած անշարժ, ճնշուած, տիղմին ծանրութեանը տակ, որ գործաւորները իրենց երկարաձիգ բրիչներովը վեր կը հանէին, պեղելով ջուրին յատակը, անվախճանօրէն պեղելով, անդունդին վրայ ծռած լուռ ու մունջ: Յետոյ ձուաձեւ նաւակներ կը սահէին անդորր ջուրը կարծես հազիւ հպանցելով իրենց նրբասլացիկ իրանովը: Տաք է: Քրտինքները կը վազեն մսեղ այտերէն Կիւլիւկ հանըմին որ սիկառ մը կը ծխէ նորէն, իրերուն ու կացութիւններու մշշային մէկ ըմբռնումովը: Սոֆի կը պտըտի, սպասողի մը անհամբերութեամբը, շուրջի առարկաներէն վեր ելած, հեռաւոր մտածումներու անձնատուր:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Ժերոմի թաղական խորհուրդը խորին շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի, հետեւեալ նուիրատուութիւնները՝ ի նպաստ թաղին եկեղեցւոյ եւ դպրոցին, Պ. Կղմէս Պետրոսեանի մահուան տխուր առիթով:

Ի նպաստ եկեղեցւոյ՝ Ռուբէն Ասարլըքեան 20 Ն. Ֆ., Վրոյր Շալճեան 15 Ն. Ֆ., Արմիկ Յակոբեան, Կղմէս Խոչեան, Կարապետ Ճանիկեան, Յովհաննէս Ներսէսեան, Կարապետ Կիլեմիրեան, Մանուկ Գասպարեան, Այրի Տիկին Նարկիզ Վարպետեան, Յարութիւն Ներսէսեան, Այրի Տիկին Թագուհի Գլումեան եւ զաւակները, Թորոս Ճենտէրէճեան, Աւետիս Սանտալեան, Միսաք Եէմէնիճեան, Աբրահամ Մարաշլեան, Աստուր Արսլանեան, Յակոբ Մարգարեան, Նուպար Տէր Մինասեան, Տաճատ Շալճեան, Գրիգոր Պալեան 10ական Ն. Ֆ., Պառ Թիւնէլ 15 Ն. Ֆ., Միհրան Սահակեան և Բարսեղ Մերտինեան 5ական Ն. Ֆ:

Ի նպաստ դպրոցին՝ Պառ Անթուան, Կղմէս Խոչեան, Կարապետ Կիւլէմիրեան, Բիւզանդ Փափազեան, Հայկ Մկրտիչեան, Սուրէն Մինասեան, Գրիգոր Դաւիթեան, Այրի Տիկին Վերժին Դաւիթեան, Սարգիս Տութլուեան, Արմիկ Յակոբեան, Թորիկ Նիկողոսեան 10ական Ն. Ֆ., Վրոյր Շալճեան 15 Ն. Ֆ., Գէորգ Այվազեան, Սամուէլ Տէր Միքայէլեան, Կարպիս Աճէմեան, Օննիկ Ժամկոչեան 5ական Ն. Ֆրանք:

Ռիւ Թեռասի կօշկակար հայրենակիցներու կողմէ, թաղին աղքատներուն՝ 60, թաղին եկեղեցւոյ համար 28 Ն. Ֆ., Կարպիս Կտաւճեան, Կիրակոս Վարդանեան աղքատներու 10ական Ն. Ֆ.:

Սէն Ժերոմի Թաղ. խորհուրդի կողմէ այս տխուր առթիւ, «Յառաջ»ի բարգաւաճման 20 Ն. Ֆ.:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկ. Երանդիկ Նիկողոսեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կը խնդրեն իրենց յոյժ սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր հանգուցեալ՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ

մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ:

Հանգուցեալին յիշատակը յարգող բոլոր ազգական եւ բարեկամները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ հոգեհանգիստին, որ տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի, Ծաղկազարդի օրը, Լիոնի եկեղեցւոյն մէջ:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ԱՒԱԳ ՍՈՒՐԲ ՇԱԲԱԹՈՒՆ ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԶԱՏԿԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 Ապրիլ կիրակի, Ծաղկազարդ: Առաւօտ. ժամերգութիւն ժամը 7,30ին: Պատարագ երկսեռ խումբով ժամը 10: Երեկոյեան Դռնբացէք: Ժամերգոթիւն ժամը 5ին:

×

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ (ՓԱՐԻԶ)

8 Ապրիլ. ուրբաթ առաւօտ վերջին Արեւագալ ժամը 9ին, երեկոյեան ժամը 4ին «Խաղաղական եւ Հսկում»:

10 Ապրիլ, կիրակի Ծաղկազարդ, ըսկիզբն ժամերգութեան ժամը 8ին, հանդիսաւոր քառաձայն պատարագ ժամը 10ին, երեկոյեան «Դռնբացէք» ժամը 4,30ին:

×

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ (ՊՕՄՈՆ)

Այս կիրակի Ծաղկազարդ: Առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8ին: Պատարագ՝ 10ին, Դռնբացէք՝ 17ին:

×

Ս. ԹԱԴԷՈՍ (ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ)

9 Ապրիլ. Շաբաթ երեկոյեան Լոյս Զուարթ: Սկիզբ ժամերգութեանց 5ին: 10 Ապրիլ. Կիրակի Ծաղկազարդ: Առաւօտեան սկիզբ ժամերգ. ժամը 7,30ին: Պատարագ՝ 10ին: Քարոզ՝ 11ին: Երեկոյեան Դռնբացէք՝ 5ին:

×

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՇԱԲԱԹ, նախատօնակ Ծաղկազարդի երեկոյեան ժամը 17ին:

ԿԻՐԱԿԻ, Ծաղկազարդ: Սկիզբ ժամը 8ին: Պատարագ 10ին: Դռնբացէք 17ին:

Կը խնդրուի հայ ժողովուրդէն որ հաճի իւղագինի իր մասնակցութիւնը բերել, արձանագրուելով տոմարին մէջ մասնաւոր նուիրատուութեան գումարներով:

ՀԱՆԴԷՍ - ԽՆՋՈՅՔ
ՔՐԻՍՏԱՓՈԱԻ ՀԱՐԵՒԻՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Ռոստոմ եւ Քրիստափոր խումբերու միացեալ հանդէս-խնջոյքը՝ այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Փորթ տէ Լիլա, Լա Քէս տ'Էփարների սրահին մէջ, 32–34 Ավընիւ տը լա Փորթ տէ Լէլա:

Կը նախագահէ ընկ. Պ. ՉՊՈՒՔՃԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Տիկին Գարակէօզեան (արտասանութիւն), Տիկին Շաքէ Գալայճեան, Օր. Աստղիկ Քէօսէեան եւ ընկ. Մարտիրոս Գարակէօզեան (երգ):

Կը նուագէ ԹԱՌԻՍՏ ԳԱՐԵԳԻՆ:

Կը ներկայացուի զաւեշտ մը ընկ. ԵՐՈՒԱՆԴ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ կողմէ:

Առատ պիւֆէ՝ դիւրամատչելի գիներով:

Իջնել Մէթրօ Փորթ տէ Լիլա:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ գիշեր՝ սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ ժամը 20,30ին, Յոյներու սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐ. Կ. ԿՈՄԻՏԷՆ, Ալֆորվիլի «Սարգիս Մինասեան»ը ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ 8 Ապրիլ ուրբաթ գիշեր, սովորական հաւաքատեղիին մէջ: Ներկայ կ'ըլլան Կեդր. եւ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները:

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէի եւ «Յառաջ» խումբի միացեալ ընկերական ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայրենակցական Միութիւնը կազմակերպած է, Զատկուան առթիւ խնջոյք մը, Իսիի Խրիմեան դպրոցին մէջ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

Ճոխ պիւֆէ, երգ, արտասանութիւն, պար: Պիտի նուագեն արեւելեան նուագի մասնագէտ հայրենակիցներ՝ Միրիճան Շիրվանեան, Շմաւոն Պալեան:

Մուտքը ազատ է:

AU BEAU NOYER

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՁՐԻ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ
ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, BD. J. JAURES
15, AV. A. MORIZET
Boulogne - Billancourt
Métro : MARCEL SEMBAT
Mol. 06-03 et 60-38

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի կեդր. վարչութեան կողմէ Դ. Դասախօսութիւն

Այս ուրբաթ ժամը 20,30ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ:

Դասախօս՝ ընկ. ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

Նիւթ՝ Հայկական Դատի պատմութիւնը Ա. շրջան սկիզբէն մինչեւ Պերլինի դաշնագիրը (1878) (Շարունակութիւն):

Այս դասախօսութիւնները վերապահուած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերնդականներուն:

Արձանագրութիւնը պարտաւորիչ է:

ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24

ԱՄՊԱՍԱՏԷՕՐԻ ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ, 3 ԱՎԸՆԻՒ ԿԱՊՐԻԷԼ, մէթրօ Քոնքորտ

Բարձր հովանաւորութեամբ ԶՕՐ. Ժ. ՖԻԼԻՓՈՅԻ

Եւ պատուոյ նախագահութեամբ Պ. ՆՈՒՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ

Կը մասնակցի **BACHICHA** նուագախումբը

Պարահանդէսի ընթացքին ընտրութիւն 1960 ի ՕՐՈՒԱՆ ԹԱԳՈՒՀԻՒՆ

ԳԵՀԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Ծանօթ.— 1960ի Սամաթիոյ թագուհիին ընտրութեան թեկնածու օրիորդներէն կը խնդրուի արձանագրուիլ Միութեանս կեդրոնը ամէնէն ուշը՝ հանդէսէն երկու օր առաջ՝ 56, Ռիւ Սէն-Ժորժ, Փարիզ 9: Թեկնածու օրիորդները 18 տարեկանէն պակաս պէտք չէ ըլլան եւ հայերէն երկու խօսք ընելու կարող:

Միութեան Վարչութիւնը կը յայտնէ թէ նկատի ունենալով նախատեսուած հոծ բազմութիւնը, ժամը 19էն վերջ չի կրնար վերապահել այն սեղանները որոնք կանխաւ վերապահուած են: Սեղաններու համար հեռաձայնել՝

TRU. : 09-67; GUT. : 51-84; BOT. : 63-97; PYR. : 60-98; MEN. : 61-38

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ-ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Դերասան՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ

50ամեայ բեմական գործունէութեան ի պատիւ

Նախաձեռնութեամբ՝ Պէլվիլ – Լիլա դպրոցներու կրթական մարմնոյն եւ բարձր հովանաւորութեամբ կաթ. պատ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Նախագահ՝ ԱՐՄԵՆԱԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ

9 Ապրիլ, Շաբաթ գիշեր ժամը 20·45ին Փօլ Ֆարալիք թատրոնին մէջ,

21, RUE YVES TOUDIC

Փարիզահայ բեմի գլխաւոր ուժերու մասնակցութեամբ կը ներկայացուի

ԼԱԲԻՒՐԻՆԹՈՍ

Փարիզահայ կեանքէ, քոմէտի – տռամ 3 արար Տ. ՆՇԱՆԵԱՆԻ

Մանրամասնութեանց համար տեսնել յայտագիրը:

Տոմսերը կը ծախուին միայն Հրանդ Բալուեան գրատունը 43 բիւ Ռիշէ Փարիզ, Հեռ. ՓՌՕ. 25 – 46:

ԳԱՐՈՒՆԸբնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ, պայծառ լոյս և ոսկի արեւ...

Գարունը կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ և ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 Bis, Bd. Sébastopol PARIS 4e

Tél. : ARC. 26-61 Métro : (CHATELET - HALLES)

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON. PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e

166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE

4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O. — 18, RUE PRÉZIN, PARIS 14e

ԶԱՏԿԱԿԱՆ ԼԱԻԱԳՈՅՆ ՉԷՕՐԷՔԸ

Կը ՊԱՏՐԱՍՏԷ ԵՒ ԿԸ ԾԱԽԷ

ՍՏԵՓԱՆ

ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ
ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ
ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆ

32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e) TÉL. : TAI. 65-44

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ· տար· 40 Ն· Ֆր·, վեց·22Ն·Ֆր·
Արտասահման՝ տար· 50 Ն· Ֆր· Հատը 0,20 Ն· Ֆր·

ՇԱԲԱԹ 9 ԱՊՐԻԼ // SAMEDI 9 AVRIL 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8770 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4571

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅԱՆԴՈՒԳՆ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ

Միացեալ Ընկերվարական Կուսակցու – թիւնը հրապարակ կուգայ ծրագրով մը, որ առնուազն յանդուգն է, չըսելու հա – մար յաւակնոտ:

Ջայն կազմող երեք ձախակողմեան խմբակցութիւնները զաղափարական զետ – նի վրայ փոքրիկ տարբերութիւնները ու – նենալով հանդերձ, օրուան քաղաքական խնդիրներուն շուրջ միատեսակ դործելա – կերպ ընդդրկած էին:

Խոտաւոր Տէփրէօ եւ ընկերները քառա – սուն տարի ընկերվարական կուսակցու – թեան մէջ աշխատելէ եւ պատասխանա – տու դիրքեր գրաւելէ վերջ, 1958 Սեպ – տեմբերին «ցտեսութիւն» ըսելով կը բաժ – նուէին, որովհետեւ այն համոզումն էին գոյացուցած, որ կուսակցութիւնը չե – զած էր ընկերվարութեան ճշմարիտ սկզբ – ունքներէն եւ պատեհապաշտութեան ճամբան բռնած:

Կը յուսային վերադառնալ մայր կու – սակցութեան ծոցը, երբ իրենց քաղաքա – կանութիւնը յաղթանակէր յաջորդ հա – մագումարին մէջ: Կը կարծէին նաեւ որ Ընկերվարական Միջազգայինի անդամ օ – տար կուսակցութիւնները իրենց դատը պի – տի պաշտպանէին:

Սակայն 1959ի ընկերվարական համա – գումարին մէջ կի Մոլէ նոր յաղթանակ մը ապահովեց: Իսկ նոյն տարուան Յու – լիս 14–19 Համպուրկի մէջ Ընկերվարա – կան Միջազգայինը չզբաղեցաւ հերձուա – ծողներու հարցով:

Նորաստեղծ կուսակցութիւնը հրապա – րակ կուգայ՝ իբրեւ թունդ ընդդիմադիր, պայքար մղելու համար Ե· Հանրապետու – թեան կառավարութեան եւ անոր վարած քաղաքականութեան դէմ:

Առաջին հարուածը կ'ուղղէ նոր Սահ – մանադրութեան դէմ, որուն մէջ մեղան – չումներ կը տեսնէ ժողովրդավար, առա – ւել եւս ընկերվարական սկզբունքներուն դէմ:

Հակառակ է Հանրապետութեան Նա – խագահին տրուած բացառիկ դիրքին, որ կընայ առաջնորդել դէպի «անձնական իշ – խանութիւն»: Սահմանադրութիւնը ըն – դարձակելով դործադիր իշխանութեան ի – րաւասութիւնները, ստորագաս վիճակի մէջ դրած է Խորհրդարանը, որ օրէնսդիր մարմինն է, ընտրուած ժողովրդական քուէով:

Օրուան քաղաքական հրատապ խնդիրը Ալժերիոյ տաղնապն է: Միացեալ Ընկեր – վարական կուսակցութիւնը կը պահանջէ վերջ տալ պատերազմին, ինքնորոշման իրաւունքը դործադրելու համար բանակ – ցել « ազգայնական կառավարութեան » հետ:

Նախկին նախարար Անտրէ Ֆիլիփ հե – տեւեալ ձեւով արտայայտուեցաւ այս մասին կիրակի օրուան հանդիսաւոր նիս – տին մէջ.

«Ցորչափ տեւէ Ալժերիոյ պատերազմը, եւ որքան ատեն որ հարիւրաւոր միլիոն – ներ յատկացուին ռումբեր չինելու, ո՛չ մէկ բան կարելի պիտի ըլլայ ընել դիւ – դաչիներուն ու բանուորներուն, դպրոց – ներու ժողովրդականացման եւ գիտական հետազօտութեանց համար»:

Ուրիշ բանախօս մը, Վայց, ըսաւ.

«Զփորձենք օգնել որ կոլին: Անիկա չի կրնար լուծել ալժերական խնդիրը: Ընդհակառակն պէտք է գտնենք միջոց մը՝ վարչաձեւը տապալելու...»:

Ընդհ. քարտուղար Տէփրէօ յայտնեց թէ Մէնտէս–Ֆրանս «Ֆիզիքական, թեր – եան նաեւ բարոյական յոդնութեան» պատճառաւ բացակայ էր համագումա – րէն, սակայն հոգիով իրենց հետ է: Ու աւելցուց.

«Պէտք է մոռցուին անցեալի վէճերը: Նոր կուսակցութեան նպատակը պէտք է

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԳԼԻԱ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՆԵՐՇՆՉԷ ՖՐԱՆՍԱՅԻ

ՅԱՑՏԱՐԱՐԵՑ ՏԸ ԿՈԼ ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ԱՌՋԵԻ

—o—

Հինգշաբթի, Լոնտոնի ժամով 11,30ին, Նախագահ տը Կոլ ճառ մը խօսեցաւ Անգ – լիոյ Խորհրդարանին առջեւ, Ուեսթմին – նսթըը Հոլի մէջ: Ցիշեցէք եղք թէ ի՛նչ պայմաններու տակ ապրած է 1940էն, 1944, Լոնտոնի մէջ, եւ ի՛նչ հերոսական դեր խաղաց Անգլիա այդ դժնդակ օրե – րուն, Նախագահը չեշտեց թէ իր այցե – լութիւնը մասնաւոր նշանակութիւն մը ունի: Ցոյց կուտայ Ֆրանսայի յարդանքը հանդէպ Անգլիոյ: Անդրադառնալով պա – տերազմի դժուար այլ հերոսական տարի – ներուն, տը Կոլ մասնաւոր չեշտով յի – շատակած է Զըրչիլի անունը, այն որ «Անգլիոյ պատմութեան ամէնէն դժնդակ օրերուն ոչ միայն Անգլիոյ, այլ եւ շատ մը ժողովուրդներու ներշնչման աղբիւրը եղաւ»: Այս առթիւ թուած է Մոնթկո – մըրին եւ Ալեքսանտրը, Պրատլին եւ Տը – վըրսը, Լաթըը եւ Ժուէնը որոնք ընդհա – նուր հրամանատար Այզընհաուըրի ղե – կավարութեան տակ Եւրոպա ոտք դրին ու ապահովեցին ազատ աշխարհին յաղ – թանակը:

«Եթէ 1944 Յունիսի օրերուն — ըսած է Նախագահը — չատ անդամներ համա – կարծիք չեմ դտնուած կարդ մը խնդիր – ներու շուրջ իմ երեւելի բարեկամիս հետ, Թերեւս անոր համար էր որ յաղթանակը արդէն իսկ ապահովուած տեսնելով զմեզ կը մղէր անդիջող դառնալու: Ջորս տա – րի առաջ մեր վէճերը նուազ զդալի էին: Բայց կը տեսնէք թէ ժամանակը ի՛նչպէս ցցուն կը դարձնէ ինչ որ կարեւոր է եւ կը ջնջէ ինչ որ անկարեւոր է: Այսօր իմ ներկայութիւնս ձեր մէջ կը հաստատէ թէ Ֆրանսա առ միշտ համակրանքով կապ – ուած է անդլիացի ժողովուրդին հետ:

«Անտարակոյս, առաւելաբար ձեր ազ – գային մեծ արժանիքներն են որ թոյլ տը – ւին ձեզ կատարելու այն բացառիկ դերը

ըլլայ « վաղը կառուցանել Վեցերորդ Հանրապետութիւնը կամ Ֆրանսայի ա – ռաջին ընկերվարական Հանրապետու – թիւնը »:

Վերջին խօսողն եղաւ Քլօտ Պուրտէ, Ձախակողմեան Ընկերվարական Միու – թեան վարիչը, որ կարդաց աշխատաւոր – ներուն ուղղուած կոչ մը եւ յայս յայտ – նեց որ նոր կուսակցութիւնը պիտի յա – ջողի կերտել «Ֆրանսայի առաջին Ընկեր – վարական Հանրապետութիւնը»:

Միացեալ Ընկերվարական Կուսակցու – թեան ծրագիրը — 26 յօդուածներէ բաց – կացեալ — միաձայնութեամբ եւ ձեռամ – բարձ քուէարկութեամբ ընդունուեցաւ:

Ձախ· Ընկերվ· կուսակցութեան ան – դամներէն անոնք որ հակառակ էին միու – թեան, կազմեցին նոր կուսակցութիւն մը՝ «Միութիւն Ընկերվարութեան հա – մար» անունով: Իրենց հիմնական նպա – տակն է՝ «տապալել անձնական իշխանու – թիւնը յօդուտ ընկերվար· ժողովրդավա – րութեան, կազմել դասակարգային կու – սակցութիւն մը՝ անկախ քաղքենիութենէ եւ խմբակցութիւններէ»: Ջնչին փոքրա – մասնութիւն մը միայն յարեցաւ այս կազմակերպութեան:

Ապագան ցոյց պիտի տայ թէ Ֆրան – սայի քաղաքական կեանքին մէջ ի՛նչ դեր պիտի կրնայ կատարել Միացեալ Ընկեր – վարական կուսակցութիւնը, որ հրապա – րակ կ'իջնէ ա՛յսքան յանդուգն ծրագրով մը:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

երբ փոթորիկը իր գագաթնակէտին հա – սած էր: Սակայն ձեր յաջողութեան մէջ որքան մեծ է նաեւ դերը ձեր հիմնարկու – թեան արժանիքներուն: Ամէնէն դէշ օրե – րուն ո՞վ էր որ խնդրոյ առարկայ դար – ձուց Պետութեան հեղինակութիւնը եւ օրինականութիւնը: Այսօր, Ուեսթմինըս – թըրի մէջ, թոյլ տուէք որ Անգլիոյ ըն – ծայեմ այն պատիւը, որուն արժանի է:

«Ինքնավստահ, առանց ցոյց տալու սա – կայն, ազատութեան մէջ ունիք կայուն եւ ամուր իրաւակարգ մը: Այնքան մեծ է ձեր մօտ, քաղաքական մարզէն ներս, ա – ւանդութիւնը, պարկեշտութիւնը, որ Ձեր կառավարութիւնը բնական կերպով օժ – տուած է բաղակցութեամբ եւ տեւակա – նութեամբ: Ձեր Խորհրդարանը օրէնսգի – տական հարցերու մէջ միշտ մեծամաս – նութիւն մը ապահոված է: կառավարու – թիւն եւ մեծամասնութիւն միշտ ու տե – ւարար կ'ապահովէ կայունութիւն մը, ձեր օրէնսդիտական եւ գործադիր մար – միինները կը հաւասարակշռուին եւ կը գործակցին: Ինչ որ հակառակ 1940էն ի վեր այն բոլոր իրադարձութիւններուն, զոր կրեցիք, չորս պետական անձեր մի – այն՝ բարեկամներս՝ Զըրչիլ, Լորտ Էթ – լի, Իտըն եւ Մաքմիլըն յառաջ տարին ձեր գործերը այս քան արտակարգ տարինե – րու ընթացքին: Այսպէս, զրկուած ճշդո – րոշուած սահմանադրական բնագիրներէ, այլ սակայն հիմնուած մեծամասնութեան մը անմերժելի հաւանութեամբ, ձեր կը գտնէք, ամէն առիթով ապահովելու ժո – ղովրդարութեան լաւ գործադրութեան, ու այս կ'ընէք առանց փառատենչ մար – դոց չափազանցուած քննադատութիւննե – րուն եւ ոչ ալ բծախնդիր օրէնսգէտներու մեղադրանքներուն:

« Ահաւասիկ, կը յայտարարեմ ձեզ թէ այս Անգլիան, որ ինքզինք լաւ ճամ – րու մէջ կը պահէ միշտ, յարդելով բո – լորին ազատութիւնը, Ֆրանսայի վստա – հութիւն կը ներշնչէ»:

Ճառի չարունակութեանը մէջ Հանրա – պետութեան Նախագահը անդրադարձաւ միջազգային ներկայ խառնաչփոթ կա – ցութեան վրայ ու իր յոյսը յայտնելէ ետք թէ ի վերջոյ խաղաղութիւնը կարելի պի – տի ըլլայ իրագործել, կը վերջացնէ իր խօսքը ըսելով.— «Ո՞ր ժողովուրդները կրնան՝ Ֆրանսացիներէն եւ Անգլիացինե – րէն աւելի լաւ դիտնալ թէ ոչ մէկ բան կրնայ փրկել աշխարհը բացի այն առա – քինութիւններէն, որոնք օժտած են Ձը – րանսան և Անգլիան.— իմաստութիւն եւ վճռականութիւն»:

Նախագահ տը Կոլ կէսօրէ ետք այցե – լեց Հաուս – Քենգհինկըմի Ֆրանսական լիսէն որ 2000 աշակերտ ունի ապա, իրի – կունը ներկայ եղաւ Քովընթ–Կարտընի բացառիկ ներկայացման:

× *Զօր· տը Կոլ ընկերակցութեամբ իշ – խան Ֆիլիփին, ներկայ դտնուած է փա – ռահեղ տողանցքի մը: Տողանցած են ար – քայական ընտանիքին պահակախումբե – րը, հետիոտն եւ ձիաւոր:*

× *Ուեսթմինսթըրի մէջ խօսուած ճա – ռը խոր տպաւորութիւն ձգած է անգլիա – կան հանրային կարծիքին վրայ: Լոն – տոնի թերթերը դրուատալից տողեր նը – իրած են: Կարտիրն ի մէջ այլոց կը դրէ· «Մեր առջեւ պարզ խորհրդանշան մը չէ դոր ունինք այլ՝ խմացականութիւն մը, ոգի մը, զգացումներու խորունկ հոր մը»:*

× *Տը Կոլ Փարիզ վերադարձաւ ուր – բաթ օր:*

ՖՐԱՆՍԱՅԻ զանազան չրջաններու մէջ 400·000 երկրագործներ խաղաղ ցոյցեր կատարած են կառավարութեան ուչա – դրութիւնը իրենց դժուար եւ անել կա – ցութեան վրայ հրաւիրելու համար: Ոչ մէկ անախորժ դէպք պատահած է:

ՎԵՐԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՆԴՈՍ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆ ԹԻՒՆ «ԵՐՐՈՐԴ ՃԱԿԱՏ»ԷՆ ՆԵՐՍ

Վերին ժողովի նախօրեակին ու իրենց չահերը պաշտպանելու մտօք, ատենէ մը ի վեր դիւանագիտական տենդոտ չար – ժում մը ծայր տուած է «երրորդ» ճակա – տի կարգ մը երկիրներէն ներս:

Արդարեւ, մեծ գաղտնապահութեամբ եւ առանց որոշ ու ճշդուած օրակարգի մը Ափոյ եւ Արեւելքի կարգ մը երկիրներու ղեկավարները, իրարու այցելութիւններ կուտան:

Քամպոճի վարչապետ իչխան Նորոդոմ Սիհանուք վերջերս կարեւոր պատուիրա – կութեան մը գլուխը անցած այցելած է Պելկրատ: Գնդ· Նասր Հնդկաստան կը գտնուի, ուր արդէն տեսակցութիւն – ներ ունեցած է վարչապետ Նեհրուի հետ: Քանի մը օրէն կը տեսակցի Փաքիստանի վարչապետ, զօրավար Ա· Խանի հետ: Ցորդանանի թագաւորը դէպի ասիական երկիրները չրջագայութեան ելաւ, հինգ – շաբթի: Քոլա Փուիովիչ՝ Եուկոսլաւիոյ արտաքին նախարարութեան քարտուղա – րը կը պատրաստուի այցելել Ափոյ եւ Ափրիկէի կարգ մը երկիրները: Ինտոնէ – զիոյ նախագահը՝ Սոքառնօ Փուլայի օ – դակայանը հասաւ առջի օր եւ ընդուն – ուեցաւ մառեչալ Թիթոյի կողմէ:

Ուրիչ հանդիպումներ ալ կը նախա – տեսուին Պիրմանիոյ, Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան, Ինտոնէզիայի, Հնդ – կաստանի եւ Եուկոսլաւ պետական ղե – կավարներու միջեւ:

Այս բոլորէն կը պարզուի, որ «երրորդ» ճակատին պատկանող կարգ մը պետու – թիւններ կ'ուզեն միացեալ պլոք մը կազ – մել ու իրենց տեսակէտները պաշտպանել միասնաբար: Ինչպէս դիտել կուտան կարգ մը դէտեր, այս երրորդ ուժին նը – պատակն է թոյլ չտալ որ Փարիզի յա – ռաջիկայ Վերին Ժողովը վերածուի մե – ծերու ընտանեկան հաւաքոյթի մը, ու – րիչ խօսքով քննութեան առնուին երեք կամ չորս մեծ պետութեանց չահերը մի – այն:

Արուչչեւի Ինտոնէզիա այցելութեան չրջանին, նախագահ Սոքառնօ «զժգոհած» է որ յառաջիկայ Վերին Ժողովին ներ – կայացուած պիտի չըլլան սեւ եւ դեղին ժողովուրդները: Գրեթէ նոյն օրերուն, Նեհրու իր կարգին փափաք կը յայտնէր որ միջազգային կարեւոր խնդիրները (ա – պաղինում, թերաճ երկիրներու տնտեսա – կան օժանդակութիւն, եւայլն) քննուին աւելի լայն չրջանակի մը մէջ, այսինքն չէզոք երկիրներու մասնակցութեամբ:

Անցողակի նչենք որ Արուչչեւ համա – կարծիք գտնուեցաւ յիչեալ գաղափարին ու նման յայտարարութիւն մըն ալ ըրաւ Ինտոնէզիոյ մէջ:

Գնդ· Նասրի Հնդկաստան այցելութիւ – նը, ինչպէս նաեւ Ինտոնէզիոյ նախագա – հին Եուկոսլաւիա այցելութիւնը կարելի է բացատրել հետեւեալ կերպով: Երրորդ ճակատի այս երկիրները կ'ուզեն « ան – կողմնակալ » պետութիւններու Վերին ժողով մը գումարել Մայիս 16էն առաջ (Փարիզի Վերին ժողովի թուականը) ուր բանաճեւեն եւ ճշդեն իրենց չահերը ու միեւնոյն ատեն պահանջեն որ իրենք եւս մասնակցին չորս մեծերու յառաջիկայ ժողովին:

Կ'ենթադրուի թէ Սոքառնօ պիտի փոր – ձէ Թիթօն համոզել որ այս վերջինը իր կարգին միանայ իրենց: Այսուհանդերձ, քաղաքական դէտերու կարծիքով Պել – կրատ պահը յարմար չի նկատեր: Թիթո – յի տեսակէտով պէտք է ձգել որ չորս մեծերը հարթեն խաղաղ դոյակեցութեան ուղին ու ապա միայն պահանջել որ նը – կատի առնուին երրորդ պլոքի պետու – թեանց ձայները:

ՆԻԻԹԵՐ ՀԱՅ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԵՐԻ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԻՑ

ԱՒԵՏԻՍ ԿԱՐԲԵՑԻ ԵՒ ԻՐ "ՊԱՐՍԿԱ-ՀՆԴԿԱԿԱՆ ՈՒՂԵԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ"

Հնդկաստանի եւ հնդիկ ժողովրդի հետ Հայերի բարեկամական կապերն ու յարաբերութիւններն ունեն բազմադարեան հնութիւն: Պատմական սկզբնաղբիւրներից երեւում է, որ Հայերը Հնդկաստան տանող ուղիներին ծանօթ են եղել դեռեւս մեր թուականութիւնից առաջ:

Հայ-հնդկական յարաբերութիւնները էլ աւելի են ամրացել եւ գործօն դարձել սկսած այն ժամանակից, երբ հիւրընկալ հնդկական հողի վրայ են եկել հայկական առաջին գաղթավայրերը:

Հնդկաստան այցելած Հայերից ոմանք ժամանակի զարգացած մարդկանցից են եղել, յաճախ մի քանի լեզուներ իմացել: Նրանցից ոմանք պահել են իրենց օրագրերը, կամ ճանապարհորդութեան ընթացքում կազմել իրենց ուղեգրութիւնները:

Մեզ են հասել Անանուն հայ ճանապարհորդի (12րդ դար), Յակոբ Դարբնեցու (17րդ դար), Ստ. Դաշտեցու (17–18րդ դար), Յովհ. Տրապիզոնցու (18րդ դար), Աւ. Կարբեցու (19րդ դար), Թ. Տէր-Յովնանեանի (19րդ դար) եւ այլ հեղինակների ուղեգրութիւնները եւ օրագրերը՝ նուիրուած Հնդկաստանին: Դրանցից ամէնէն ընդարձակը եւ փաստական նիւթով հարուստը Աւետիս Կարբեցու պարսկա-հնդկական ուղեգրութիւնն է, որ դեռեւս անտիպ է:

«Ուղեգրութեան» մէջ իր մասին թողած միակ տողից իմանում ենք, որ հեղինակը Կարբեցի է, ազգանունը եղել է Ծաղիկեան, հօր անունը՝ Յարութիւն:

Կարբեցին ունեցել է վարդապետական աստիճան եւ ուղեկցել է Էջմիածնի պատուիրակ Խաչատուր եպիսկոպոսին դէպի Հնդկաստան կատարած ուղեւորութեան ժամանակ, որ տեղի է ունեցել 1832 թուականի Յունիսի 15ից մինչեւ 1834 թուականի Դեկտեմբերը:

Ուղեւորութիւնը հասել է մեզ եւ այժմ պահւում է Հին ձեռագրերի գիտա-հետազօտական հիմնարկութիւնում՝ մատենադարանում:

Այս «Ուղեգրութեան» Պարսկաստանին նուիրուած մասում ամէնից արժէքաւորը Էջմիածնից Հնդկաստան տանող ուղու՝ Էջմիածին-Բուշեր ճանապարհի մանրամասն նկարագրութիւնն է: Մինչեւ հիմա հայկական աղբիւրներում չէր գտնուել այդ ուղու նկարագրութիւնը, յայտնի չէր, թէ ի՛նչ ուղղութեամբ, ո՛ր վայրերով էր անցնում այն: Յայտնի էր միայն, որ Հայաստանից Հնդկաստան տանող ուղիներից երկուսը ձգւում էին Պարսկաստանի վրայով: Կարբեցու «Ուղեգրութիւնը» վերջապէս հնարաւորութիւն է տալիս վերականգնելու դրանցից մէկի լրիւ պատկերը եւ մօտաւոր պատկերացում կազմելու երկրորդի մասին: Ըստ Կարբեցու նկարագրութեան, այդ ուղին անցել է Էջմիածին – Աղբաշ – Դաւալու – Եուվա, Թաւրիզ – Սէյդապատ – Թեքմատաղ – Թուրքմենչայ – Միանայ – Աղքենդակ – Հարմանխանէ – Զինջան – Սուլթանիէ – Խոռոմդարա – Ղազուին – Ղշլաղ – Սոնկրապատ – Թէյրան – Քնարկերտ – Քաշան – Սպահան – Նոր Ջուղա – Մայիար – Ղումիշա – Էմնաբադ – Աբադա – Քիլիլ – Ղշլա – Մաշար Տորզաբ – Սէյրուն – Արզուն – Շիրազ – Չնար – Խունդինխան – Դաստարջին – Քաղերուն – Քոնարթախտա – Դալաքի – Չաքաթա – Բուշիր գծով:

Շրջահայեաց եւ հետաքրքիր հայ ճանապարհորդը չի բաւարարուել այդ ուղու վրայ ընկած քաղաքների սոսկ յիշատակումով: Նա նկարագրել է այդ վայրերը, դրանք միմեանց կապող ճանապարհները, ճանապարհների տեղանքը, անպայման յիշել է իջեւանների կամ գիւղերի եւ քաղաքների միջեւ ընկած ճանապարհն անցնելու ժամանակը: Կարբեցին յատկապէս մանրամասն է նկարագրել այդպիսիների եւ նոյնիսկ արտանկարել վրաները եղած արձանագրութիւնները: Հետաքրքրական են Սէյտունի, Սուլէյման-Թաղթի նկարագրութիւնները:

«Ուղեգրութեան» առաջին մասն ունի մի ուրիշ մեծ արժէք եւս: Ութ ամիս անընդհատ ճանապարհորդելով եւ լինելով Պարսկաստանի զանազան վայրերում, Կարբեցին մօտիկից ծանօթացել է պարսիկ աշխատաւոր ժողովրդի տնտեսական ծանր վիճակին, երկրում տիրող ծայր աստիճան աղքատութեանը, վերնախաւի կողմից աշխատաւոր ժողովրդի գիշատիչ շահագործմանը: Նա տեսել է երկրում մոլեգնող սովից ու համաճարակներից տառապող հազարաւոր մարդկանց, ամայացած շինութիւններ եւ այդ ամէնը բնծախնդիր նկարագրել է «Ուղեգրութեան» մէջ:

Նա զայրոյթով է խօսում յատկապէս պարսիկ վերնախաւի կամայականութիւնների եւ գիշատիչ շահագործման հետեւանքով աշխատաւոր ժողովրդի համար ստեղծուած անմխիթար վիճակի մասին:

Ահա Սէյտուն գիւղի մասին նրա հաղորդած տեղեկութիւնը. «Գիւղս այս է գեղեցիկ եւ լեռնային, ունենալով շուրջս իւր եւ այգիս, բայց բնակիչքն յոյժ աղքատք ի կեղեքելոյ բռնաւոր իշխանաց իւրեանց»:

Աւելի լաւ չէ քաղաքների աշխատաւորութեան իրաւական վիճակը: Խօսելով Քաշանի մասին՝ Կարբեցին գրում է. «Իշխան տեղւոյս է արքայորդի, որ միայն վասն իւր ունի հոգ եւ ոչ վասն հրպատակելոց, որով քաղաքն ողջոյն է յանկարգութեան»:

Կարբեցին իր միտքն աւելի է ընդհանրացնում, երբ խօսում է Շիրազի մասին. «Ի քաղաքի աստ, որպէս յամենայն տէրութեանս պարսիկ կան ի բազում անկարգութիւնս եւ անիրաւութիւնս նախ ի բռնակալութենէն իշխանաց եւ երկրորդ յանհոգ եւ յանկարգ կառավարչութենէ նոցան իսկ իշխանաց»:

Օրագրողը յատկապէս գանգատում է ճանապարհների անապահովութիւնից, սանձարձակ աւազակութիւններից եւ աւարառութիւններից:

Կարբեցին եւ նրա ընկերները իրենց կեանքը ապահովելու նպատակով վարձում են տասը թիկնապահ «թուանկչիներ», սակայն յետագայում հէնց այդ «թուանկչիները» գրեթէ կողոպտում են նրանց եւ հեռանում:

Հայ ճանապարհորդի ուղին լի է եղել բազմաթիւ ուրիշ դժուարութիւններով: Նա շատ է գանգատում յատկապէս ջրի պակասից, տօթից, բազմաթիւ թունաւոր միջատներից:

Կարբեցին առանձին սիրով է խօսում Թեհրանի, Թաւրիզի, Շիրազի, Բուշերի եւ պարսկական այլ քաղաքներում գտնուող հայկական համայնքների, նրանց զբաղմունքի եւ հայկական յուշարձանների մասին:

Նա յատկապէս մանրամասն է նկարագրել Նոր Ջուղայի հայկական գաղութը, նրա բոլոր եօթը թաղերը, նրա կանգուն ու աւերակ շինութիւնները և արժէքաւոր շատ տեղեկութիւններ է հաղորդել համայնքի ներքին կեանքի մասին: Կարբեցու վկայութեամբ՝ երբեմնի հարուստ, ծաղկուն Նոր Ջուղայի հայկական գաղութն ապրելիս է եղել իր մայրամուտը: Նախկինում մօտ 20 հազար տուն ունեցող Նոր Ջուղայում մնացած են եղել ընդամէնը 350ի մօտ ընտանիքներ: Նոր Ջուղացիները, որոնք ըստ Կարբեցու տեղեկութեան, երբեմն «ճոխացեալ էին բազմակոյտ հարստութեամբ ծաղկեալ եւ բազմացեալք էին...» պարսկական անորէն բռնակալութեան... անողորմութեամբ անյագաբար հարկապահանջ լինելոյն... իսպառ աւերեալ, կործանեալ եւ ամայեցեալ են զայս տեղիս բազմալի»: Այս ծանր դրութեան պատճառով Ջուղայի Հայերից շատերը փախել են «զՀնդիկս եւ ոմանք յաշխարհս Թուսաց, միանգամայն դատարկացեալ են այժմ տեղիք նոցա, մեծամեծ տունք նոցա եղեալ են աւերակք եւ որջք գազանաց»:

Ռ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՀԱՅՈՑ ՎԱՆՔԻՆ... ՀՐԱԲՈՒԽԸ

Այժմ Պէյրութի «Զարթօնք»ն է (ռամկավար հրձիգ) որ կը պատմէ.—

Լաւատեղեակ օտար անձնաւորութիւն մը, որուն հետ տեսակցելու առիթը ունեցանք Պէյրութի մէջ, Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքարանի ողբերգութեան վերջին արարին մասին մեզի բառ առ բառ պատմեց հետեւեալը.—

Քանի մը շաբաթ առաջ, Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքարանի Միաբանութեան պետ Սուրէն Արք. Քէմհաճեան այցելեց Երուսաղէմի մուհաֆըզ (կառավարիչ) Հասան էլ Խաթիպին եւ հարց տուաւ թէ առարկութիւն կա՞ր ընտրելու նոր Պատրիարքական տեղապահը: Անիկա նոյն ատեն յայտնեց թէ Միաբանութիւնը կը փափաքէր, օրինական բոլոր պայմանները յարգելով, ընտրել իր նոր Տեղապահը: Մուհաֆըզը ըսաւ, թէ նախ քան Տեղապահի ընտրութիւնը, կառավարութիւնը պէտք էր ունենար Տիրան Արք. Ներսոյեանի նամակին մէկ լուսանկարը: (Տիրան Արք. նամակով մը պատրաստակամութիւն յայտնած էր Պատր. Տեղապահութենէ հրաժարելու՝ եթէ այդ ձեւով նըպաստած պիտի ըլլար Երուսաղէմի Հայոց վանքին տագնապին լուծման): Սուրէն Արք. մուհաֆըզին միջոցաւ անմիջապէս կառավարութեան հասցուց Տիրան Արք.ի նամակին լուսանկարային օրինակը:

Կառավարութիւնը պաշտօնապէս հաղորդեց Մարտ 24ին, յայտնելով թէ Միաբանութիւնը կրնար ձեռնարկել «Պատրիարքի ընտրութեան» (թէեւ հարցը կը վերաբերէր Տեղապահի ընտրութեան): Յաջորդ օրը, Մարտ 25, Սուրէն Արք. Քէմհաճեան տեսակցեցաւ մուհաֆըզին՝ Հասան էլ Խաթիպի հետ եւ անոր բերանացի հաղորդեց, թէ Երուսաղէմ բնակող բոլոր միաբանները (թիւով 26) հրաւիրուած էին ընդհանուր ժողովի մը, որ պիտի կայանար Մարտ 26ին, շաբաթ առտուան ժամը 10ին, եւ որ պիտի ընտրէր նոր Պատրիարքական Տեղապահը: Այդ (Մարտ 25ի) իրիկուն քաղաքի ոստիկանապետը կը ներկայանայ Սուրէն արքեպիսկոպոսին եւ կը հարցնէ թէ ոստիկաններու պէտք կա՞ր կարգուկանոնը պահելու համար, ժողովի ատեն: Սուրէն Արք. կը պատասխանէ թէ կարիք չկայ ոստիկաններու, այլ միայն մէկ քաղաքային զգեստով ոստիկանի մը ներկայութիւնը կը բաւէ:

Մարտ 26ի առտուան ժամը 9ին, Հայոց վանքի քարտուղարներէն մէկը մուհաֆըզին գրասենեակը կ՝երթայ՝ միասին տանելով միաբանական ընդհ. ժողովի հրաւէրի օրինակը, ու կը յանձնէ մուհաֆըզին խնդրելով որ մուհաֆըզը ինք անձնապէս կամ իր մէկ ներկայացուցիչը ներկայ ըլլայ ժողովին եւ Տեղապահի ընտրութեան: Հասան էլ Խաթիպ կը յայտնէ թէ ժողովին ներկայ պիտի ըլլայ իր օգնականը (փոխ-կառավարիչը), Համտէ էլ Խալիֆը, որ վանք պիտի հասնէր ժամը 9,45ին:

Շաբաթ առտու, ժամը 9,30ին Յորդանանեան ժանտարմաներու զօրաւոր ջո-

ԱՄԱՆՕՐԵԱՅ ՀԱՒԱՔՈՅԹ ԼՈՒՍՆԻ ՎՐԱՅ

196... ԹՈՒԱԿԱՆԻ ՅՈՒՆՈՒԱՐԻ 1-ԻՆ

(Կատակ-հէքեաթ մէկ գործողութեամբ)

Տեսարանը ներկայացնում է Լուսնի բարձրաւանդակներից մէկը: Լուսնային բարիքներով ծանրաբեռնուած սեղանի շուրջ նստած են այբբենական կարգով՝ Աղդարեան, Գույումճեան, Գրաշի, Էմին, Լեռ-Կամսար, Ծառուկեան, Կապուտիկեան, Շաի-Բոն, Շիրազ, Գեղամ Սեւակ եւ Վահէ Վահեան: Անկիւնում ծնկաչոք աղօթում է Համաստեղը: Երեւում է մի քննադատ սեւ ակնոցներով, նրա կողքին մի ուրիշ քննադատ վարդագոյն ակնոցներով, հաստ վէպերի հեղինակուհիներ, նիհար մուսաների բանաստեղծներ, սեղանն սպասարկող լուսնուհիներ, լուսնանուագ:

Կ. ՍԻՏԱԼ.— Սեղանակիցներ, այստեղ ոչ պատահաբար հաւաքուեր են մայր Հայրենիքի եւ սփիւռքահայ մի շարք գրողներ, անկախ իրենց ստեղծագործական տարաձայնութիւններից, փոխադարձաբար զիրար ճանաչելու եւ սառը պատերազմին վերջ տալու համար: Սեղանի նախագահը ես եմ: Սեղանը յայտարարում եմ բացուած: Մենք հաւաքուեր ենք այսօր եւ նստել այս սեղանի շուրջը...

ՇԻՐԱԶ.— Խնդրում եմ, շեշտէ՝ այբբենական կարգով...

ՍԻՏԱԼ.— Այո՛, շեշտում եմ, այբբենական կարգով նստեր ենք այս սեղանի շուրջ, բացի Համաստեղէն, որը դուրս եկած մեր այբբենարանէն՝ կ՛աղօթէ: Է՛, թող աղօթէ:

ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ.— (Հնդկական շալի փիւսքիւլների հետ խաղալով): Մի կարեւոր յայտարարութիւն, ընկեր Սիտալ...

ՍԻՏԱԼ.— Խնդրեմ, տիկին... ընկեր Սիլվա:

ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ.— Պատիւ ունեմ յայտնելու յարգելի սեղանակիցներին, որ ելնելով անգամ այբբենական կարգի անխոցելի սկզբունքներից՝ ես սխալ տեղ եմ գրաւել:

ՍԻՏԱԼ.— Հիմա կը ստուգենք — այբ՝ Աղդարեան. բէն՝ գիմ՝ Գույումճեան, Գրաշի, դա, եչ, զա, է՝ Էմին, ըթ, թօ, ժէ, ինի, լիւն՝ Լեռ-Կամսար, խէ, ծա՝ Ծառուկեան, կէն՝ Կապուտիկեան... Բայց դուք ձեր տեղումն էք, ընկեր Կապուտիկեան:

ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ.— Ինձ հետ բարեբախտաբար մի դժբախտութիւն պատահեց, ընկեր սեղանակիցներ, Երկրից Լուսին բարձրանալիս, ճանապարհին ես անզգուշաբար կորցրի իմ ազգանուան Կ մեծատառը, ստիպուած եղայ ա տառը մեծատառ դարձնել եւ մնալ Ապուտիկեան: Խնդրում եմ ինձ տեղափոխել Աղդարեանի կողքին:

ԷՄԻՆ.— Ես էլ իմ Է-ն կորցրի, մի կերպ փոխարինեցի Ա-ով եւ դարձայ Գէորգ Ամին, ըստ որի...

ԳՐԱՇԻ.— Իսկ ես կորցրի երկու տառ եւ մնացի Աշի:

ՍԻՏԱԼ.— Սեղանակիցներ, սա կարգ չէ, գտէք ձեր կորցրած տառերը. երբ Լուսնից Երկիր կ՝իջնէք ու տեղը դրէք, այլապէս Ծառուկեանն էլ կարող է յայտարարել, որ իր Ծա-ն Փարիզ է թողել եւ մնացել Առուկեան...

ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ.— Ո՛չ, ընկերներ, Ես Ծառուկեան եմ ծնուեր, Ծառուկեան էլ պիտի... չմեռնեմ...

ՍԻՏԱԼ.— Անցնենք յառաջ: Առաջին բաժակը թոյլ տուէք բարձրացնել Գառնիկ Աղդարեանի կենացը:

ՁԱՅՆԵՐ.— Պատնէշին վրա՛յ, պատնէշին վրա՛յ...

ՍԻՏԱԼ.— Այո՛, Պատնէշին վրայ բայց հիմա՝ Լուսնի վրայ: Պատմագէտ Ստեփանոս Կուրտիկեցու վկայութեամբ՝ ծընուած 1925 թուականին Հալէպ քաղաքում... Այս չէ կարեւորը, խօսք տանք Գառնիկ Աղդարեանին:

ԱԴԴԱՐԵԱՆ.— Ես գալիքն եմ...

ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ.— Իսկ ես գալիքի գալիքն եմ, ատ ալ խօ՞սք է...

ԱԴԴԱՐԵԱՆ.— (Բարկացած) Ես հայրերիս երգի, բերքի ժառանգորդն եմ յաղթական...

ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ.— Քուէարկութեան դնել...

ՍԻՏԱԼ.— Սեղանակիցներ, թողէք երկրային սովորութիւնները... ինչպէս չէ տեցինք, այստեղ հաւաքուել ենք մի շարք գրողներ, անկախ ստեղծագործական մտածելակերպի այս կամ այն թեւին պատկանելու հանգամանքից, փոխադարձաբար զիրար ճանաչելու...

ԼԵՌ-ԿԱՄՍԱՐ.— Սեղանը յայտարարել փակուած, ժողովը յայտարարել բացուած:

ՇԱԻ-ԲՈՆ.— Խնդրում եմ շարունակել այս ոգով: Մի զրկէք ինձ իմ ստեղծագործական ակունքներից: Լուսնալի՛կայ երկու շիշ լուսնօղի եւ մի թթու լուսնավարունգ...

ՍԻՏԱԼ.— Շարունակում ենք նոյն ոգով: Հարցեր կա՞ն...

ՔՆՆԱԴԱՏ ՍԵՒ ԱԿՆՈՑՆԵՐՈՎ.— Ինչ է դրել յարգելի բանաստեղծը:

ԱԴԴԱՐԵԱՆ.— Խմբագրականներ:

ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ.— Չափածո՞յ:

ՍԻՏԱԼ.— Ինչպէ՞ս կարելի է խմբագրականը չափածոյով գրել:

ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ.— Ես շատ եմ գրել չափածոյ խմբագրականներ եւ խմբագրական բանաստեղծութիւններ:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԱՀԱՐԻ

(Շար. – 1)

կատ մը, շուրջ հարիւր հոգի, յանկարծ Հայոց վանքը կը խուժէ եւ կը գրաւէ միջոցը որ կը գտնուի մայր դուռին, տաճարին եւ գլխաւոր սրահին միջեւ: Ժամը 9,40ին, ժանտարմաներու անմիջական պաշտպանութեան տակ, Եղիշէ Եպս. Տէրտէրեան կը մտնէ վանք: Իրեն կ'ընկերանային ութ աշխարհականներ: Եղիշէ Եպս. կը մտնէ ժողովասրահ եւ կը նստի աթոռներէն մէկուն վրայ, մասնակցելու համար ժողովին:

Ներկայ գտնուող ոստիկանական սպան կը հեռանայ ժողովասրահէն եւ կը հեռաձայնէ մուհաֆըզի գրասենեակին, թէ Տէրտէրեան «անակնկալ կերպով» վանք մտած էր...:

Ժամը 9,45ին փոխ-կառավարիչը կը հասնի ժողովասրահ: Եղիշէ Եպս.ը տեսնելով, կը հեռաձայնէ մուհաֆըզին:

Ժամը 10 չեղած, Սուրէն Արք. կը յայտարարէ թէ ժողովը չէր կրնար բանալ նախ քան բոլոր ոչ-անդամներուն (մէջն ըլլալով Եղիշէ Եպս.ը) սրահէն հեռանալը: Ուստի պահանջեց որ ոչ-անդամները բարի ըլլան սրահէն դուրս ելլել: Եղիշէ Եպս. տեղէն չշարժեցաւ: Ժամը մինչեւ 11, Նորայր Եպս. Պօղարեան եւ Պ. Հինդլեան, վանքին աշխարհական քարտուղարը, կ'երթան մուհաֆըզին մօտ: Մուհաֆըզը հեռաձայն կը բանայ Ամման, յետոյ կը պահանջէ Նորայր Եպս.էն, որ Եղիշէ Եպս.ի վանքին մէջ բնակութեան համար կարգադրութիւններ ընեն, ու միաժամանակ «բացատրեն վանքի ժողովուրդին եւ միաբաններուն, որ եթէ որ եւէ վնաս հասնի Տէրտէրեանին՝ որոշ Հայեր (Կիւրեղ վրդ. ու Հայկասէր վրդ. եւ ութ աշխարհականներ) բանտ պիտի նետուին անմիջապէս»: Նորայր Եպս. մերժեց այս կարգի լուր մը փոխանցել եւ յիշեցուց մուհաֆըզին որ իր «ազդարարութիւնները» կրնար հաղորդել իր փոխանորդին միջոցաւ, որ այդ պահուն վանք կը գտնուէին: Այս խօսքէն ետք՝ Նորայր Եպս. եւ Հինդլեան հրաժեշտ կ'առնեն Հասան էլ Խաթիպէն:

Ժամը 12,45ին մուհաֆըզ ինք անձնապէս վանք կուգայ:

Երուսաղէմի մուհաֆըզ Հասան էլ Խաթիպը երկու ժամ կը մնայ վանքին մէջ եւ երկարօրէն կը տեսակցի Սուրէն Արք. Քեմհաճեանի եւ այլոց հետ: Խօսակցութեան ընթացքին, մուհաֆըզը Սուրէն Սրբազանին կը հարցնէ թէ Եղիշէ Եպս. Տէրտէրեանի Պատր. Տեղապահութենէն պաշտօնանկ ըլլալը կառավարութեան պաշտօնապէս եւ օրինական պայմաններով հաղորդուա՞ծ էր ժամանակին: Եթէ այդ բանը չէ եղած, եթէ Տէրտէրեանի պաշտօնազրկումը Երուսաղէմի մուհաֆըզին չէ հաղորդուած պաշտօնապէս, ուրեմն նոր Տեղապահի ընտրութիւնը աւելորդ կը դառնայ, որովհետեւ Եղիշէ Եպս. սկզբունքով Պատր. Տեղապահ կը մնայ:

Ժամը 2,45ին, նկատի ունենալով որ Ս. Յարութեան տաճարին մէջ եկեղեցական արարողութեանց ժամը կը մօտենայ, կ'որոշուի միաբանական ընդհանուր ժողովը յետաձգել Ապրիլ 4, Երկուշաբթի օրուան: Մինչ այդ, մուհաֆըզը հարկ կը տեսնէ դիմել Ամմանի կառավարութեան, ստուգելու համար թէ նոր Պատր. Տեղապահի մը ընտրութիւնը անհրաժե՞շտ է եւ եթէ այո, ո՞վ պիտի նախագահէ միաբանական ընդհ. ժողովին:

Սուրէն Արք. կը յիշեցնէ մուհաֆըզին թէ ինք անձնապէս քանիցս եւ հանդիսաւոր կերպով յայտարարած էր թէ Եղիշէ Եպս. Տէրտէրեան վանք պիտի չվերադառնար եւ չէր կրնար վերադառնալ: Մուհաֆըզը չուրացաւ, բայց ըսաւ.— «Հոս պիտի մնայ, հոս պիտի մնայ, հոս պիտի մնայ»:

Եղիշէ Եպս. Մարտ 26ի գիշերը անցուց իր կողմնակիցներէն մէկուն սենեակը, ոստիկանական պաշտպանութեան տակ: Յաջորդ օրը, կիրակի, Տէրտէրեան եւ իր կողմնակիցները եկեղեցի չիջան եւ չմասնակցեցան եկեղեցական արարողութեանց:

Հիմակուհիմա որոշումը այն է, որ միաբանական ընդհ. ժողովը պիտի գումարուի Ապրիլ 4, երկուշաբթի օր, ընտրելու համար նոր Տեղապահը:

Նոյն պատմութիւնը Պէյրութի «Այգ»ին մէջ.—

Երուսաղէմէն կը տեղեկացնեն, թէ շաբաթ օր ժամը 10ին, երբ Երուսաղէմի Միաբանութեան անդամները հաւաքուած էին՝ տեղապահ մը ընտրելու համար, մօտ 70 զինեալ ոստիկաններով Երուսաղէմի նախկին տեղապահ Եղիշէ Սրբազան վանքէն ներս կը մտնէ եւ կ'ուղղուի այն ժողովասրահը, ուր Միաբանները հաւաքուած էին:

Միաբանական ժողովին նախագահող ծերունազարդ Սուրէն Արք. Քեմհաճեան անմիջապէս ժողովը կը փակէ, յայտարարելով թէ Եղիշէ Սրբազանի մուտքը Երուսաղէմի վանքէն ներս՝ տեղական իշխանութեան կողմէ արգիլուած ըլլալով, իր ներկայութիւնը վանքին մէջ կը նկատէ ոտնձգութիւն մը:

Ոստիկաններուն ընկերացող Երուսաղէմի կառավարիչին մէկ ներկայացուցիչը, անմիջապէս կը փութայ կառավարիչին մօտ, կը պարզէ կացութիւնը: Այս անգամ կառավարիչը անձամբ կ'երթայ Ս. Յակոբայ վանքին Միաբանութեան մօտ եւ կ'ըսէ թէ ճիշդ է որ ժամանակին արգիլուած էր Եղիշէ Սրբազանի մուտքը Ս. Յակոբայ վանքէն ներս, բայց հիմա տեղական իշխանութիւններու արտօնութեամբ պիտի մնայ հոն՝ իբրեւ պարզ միաբան մը:

Ոստիկանական ուժերու եւ կառավարութեան միջամտութեան հետեւանքով, Եղիշէ Սրբազան կը տեղաւորուի Երուսաղէմի վանքի իր երբեմնի խցիկին մէջ:

Եւ հիմակ Պոլսոյ «Մարմարա»ն.—

Պէյրութէն հասած մասնաւոր նամակէ մը կը տեղեկանանք թէ Յորդանանեան կառավարութեան արտօնութեամբ Երուսաղէմի Աթոռի նախկին Տեղապահ Եղիշէ Եպս. Տէրտէրեան վերադարձած է Երուսաղէմի վանքը:

Պէյրութի թերթերը արձագանգ ըլլալով այս լուրին, կուտան հետեւեալ մանրամասնութիւնները.—

Ամմանէն կը տեղեկացնեն մեզի, թէ Եղիշէ Եպս.ի վանք մուտքէն ետք՝ Միաբանութեան եւ վանքին մէջ ընդհանուր հանդարտութիւն կը տիրէ:

Ս. Յակոբայ Միաբանութիւնը Եղիշէ Եպս.ի տրամադրած է, դարձեալ լուսարարապետի սենեակը, ուրկէ նախապէս հեռացուած էր ան՝ նոյն Միաբանութեան որոշումով:

Միւս կողմէ, իբրեւ նոր մանրամասնութիւն, կը հաղորդուի, թէ Երուսաղէմի կառավարական շրջանակները այլեւս որեւէ անպատեհութիւն չեն տեսած Եղիշէ Եպս.ի իր պաշտօնի վերադարձին մէջ եւ այս ուղղութեամբ թելադրած են նաեւ Միաբանութեան հաշտ եւ համերաշխ ըլլալ:

Կ'ակնկալուի, որ մօտաւոր օրերուն Միաբանութիւնը վերաքննէ այն բոլոր որոշումները, զորս տուած էր ասկէ առաջ, Տիրան Արք.ի ներկայութեան, եւ որոշէ վերջնականապէս կարգադրել պատրիարքութեան խնդիրը:

«ՅԱՌԱՋ».— Տուինք բոլոր այն լուրերը, որոնք հասած են Երուսաղէմէն, պղտոր կամ յստակ աղբիւրներէ: Լուր մը չունինք տակաւին թէ տեղի ունեցա՞ւ Ապրիլ 4ի ժողովը, ի՞նչ որոշեց, ի՞նչ ընտրութիւն կատարեց:

Մէկ բան կարեւոր կը համարինք աւելցնել պատկերազարդ այս պատմութեանց վրայ.—

Նոյն ձեռքն է որ խամաճիկի ձեւով կը շարժէ իր գործակալները: Եւ այս նոյն պատմութիւնն էր զոր նոյն ձեռքը կ'ուզէր ստեղծել Անթիլիասի վանքէն ներս: Բարեբախտաբար Անթիլիասի միաբանները Երուսաղէմի միաբաններուն պէս չէին, եւ եթէ ոմանք Երուսաղէմի միաբաններուն խմորէն էին՝ գացին գտան իրենց եղբայրները... Դամասկոս կամ այլուր:

Լուր կը տրուի Ամբակումին թէ հայրը զոհ գացած է ծանր արկածի մը: Ամբակում կը վազէ հիւանդանոց, յետոյ դիազննարան, ու դեռ գերեզմաննոց չգացած, — միշտ փնտռելով, — կը յանձնարարէ դիազննարանի դռնապանին.

— Հասցէս այս է: Ինծի լուր տուէք՝ երբ հայրս հոս բերեն: Դիւրաւ կը ճանչնաք հայրս, բոլորովին խուլ է:

×

Կարելի չէ ուրանալ արեւին արժէքը, կ'ըսէ Իրլանտացի մը, բայց լուսնկային արժէքը աւելի բարձր է, որովհետեւ գիշերը միայն լոյս կուտայ՝ երբ պէտք ունինք լոյսի, ցերեկին լոյսի պէտք չկայ, կը տրամաբանէ Ամբակում:

ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԻ ԵՐԳԻ ԵՒ ՊԱՐԻ ԿԱԶՄԸ

Միայն երկու վայրկեան բաւական եղած է որ ռուսական բանակի երգչախումբը յաջողի նուաճել 6000 հոգինոց բազմութիւն մը, որ եկած էր ունկնդրելու համբաւաւոր երգչախումբը, Փալէ տէ Սփորի ընդարձակ սրահին մէջ, առջի հինգշաբթի գիշեր:

Արդարեւ, երկու վայրկեան տեւած է ֆրանսական փառերգին՝ «Մարսէյէզ»ին կատարումը, զոր խորհրդային զինուորները երգած են ֆրանսերէն:

Դարձեալ ֆրանսերէն լեզուով, երգած են «Մեկնումի երգը» եւ մանաւանդ ֆրանսական դիմադրական ճակատի «Փառթիզան»ներու երգը, որ արտասուքի հեղեղներ հոսեցուցած է հեղինակներուն՝ Ժօզէֆ Քէսէլի եւ Մօռիս Տրուոնի աչքերէն:

Խորհրդ.զինուորներու այս առաջին գեղարուեստական ելոյթին ներկայացուցիչներ ունեցած են քառասուն երկիրներու դեսպաններ, երկու նախարարներ՝ Պ. Թրիպուլէ (Նախկին Ռազմիկներու) եւ Օր. Սիտ Քարա (Ալժերիայի) եւ հարիւրէ աւելի անուանի արուեստագէտներ:

Սրահին մէջ, մէկ օրուան համար տիրած է կատարեալ «համակեցութիւն» մը: Արդարեւ, Ժաք Տիւքլոյի եւ Մօռիս Թոռէզի ճիշտ առջեւը տեղ գրաւած են զօրավար Քորնելիոն – Մոլինիէ եւ Պ. Մէնտէս-Ֆրանս:

Խանդավառօրէն ծափահարած են զօրավարներ՝ Քէօնիկ, Մասիւ, Վալէն, տը Լարմինա, որոնք զինուորական բարեւով մը ունկնդրած են իրենց ազգային փառերգը՝ «Մարսէյէզ»ը:

Այնուհետեւ, յաջորդաբար, ռուս զինուորները ի յայտ եկած են իրենց ազգային երգերով եւ պարերով, արտակարգ կարգապահութեամբ մը:

Անոնք աչալուրջ հետեւած են իրենց ղեկավարին՝ գնդապետ Ալեքսանդրոֆի ճպոտին իւրաքանչիւր շարժումին, եւ 180 հոգինոց այդ խումբը բոպէ մը իսկ ցոյց չէ տուած շեղումի որեւէ նշան:

Այս առթիւ քննադատ մը կը գրէ.—

«Կարելի չէր ընտրել հիացմունքի առարկան: Ո՞ր մէկը պէտք էր գնահատել. ընդհանուր թեքնի՞քը թէ անհատական արժանիքները»:

Ընդհանուր խանդավառութեան մէջ, յստակ կերպով լսելի են եղած զօր. Մասիւի եւ Մօռիս Թորէզի խօսքերը, որոնք կողք կողքի ծափահարելով, բացագանչած են:

— Զմայլելի՛ է... հոյակա՛պ է...

Իսկ սրահէն հեռանալու ատեն, Քոմէտի Ֆրանսէզի նորընտիր վարիչը Պ. Մոռիս Էսքանտ յայտարարած է.

— Դարձեալ պիտի գամ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (171)

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՄՈՂՈՐՈՒՄԸ

Ե.

Ժամեր կ'անցնին: Ուռկանները կը կարկտուին ծերուկ ձկնորսին անխոնջ ու կոշկռոտ մատուներուն տակ, բայց Համբիկ չերեւար:

— Քուզում ախպարս, աճապա չի՞ գար կ'ըսես:

— Կուգայ, մայրիկս, հիմա վուր է նէ կուգայ:

Արեւը կը սկսի խոնարհիլ դէպի Պահարիէի բլուրը: Գետափը կ'ամայանայ քիչ քիչ, աղմուկները կը լռեն:

— Նա՛, իշտէ՛ Համբիկը, ըսաւ յանկարծ Ղազար՝ խարխուլ նաւամատոյցը ցոյց տալով: Մայր ու աղջիկ հոն նայեցան:

Ձկնորսի նաւակէ մը արդարեւ դուրս կ'ելլէր տարաբախտ տղան: Նոյն վիճակին մէջն էր. աւելի գէշ: Գլուշը բաց, մազերը խառնիխուռն, պատառոտուն բաճկոնի մը տակէն ամբողջ կուրծքը ցուցունելով սեւցած ու աղտոտ: Տափատը, նեղ, ճըմռթկուած ու թելատ՝ հազիւ կը ծածկէր անոր մերկութիւնը:

Կիւլիւկ հանըմ, հակառակ ընծայած ուշադրութեանը, չէր յաջողեր տեսնել Համբիկը, ցոյց տրուած ուղղութեանը մէջ:

— Ո՞րն է, վո՞ւր է, կը հարցնէր՝ չկրնալով հաւատալ որ այդ այլանդակ կերպարանքը կրնար իր ճանչցած Համբիկը ըլլալ:

— Իշտէ՛, հանըմ, կրկնեց ձկնորսը, ցուցնելով տղան, որ կը մօտենար:

— Ա՛ն է, ա՛ն, հեծեց Սոֆի, թաշկինակովը բերանը ծածկելով:

Համբիկ, առանց նայելու թէ որո՛նք կային հոն, սրճարանէն ներս մտաւ, գործասեղանին վրայէն գաւաթ մը ջուր խըմեց, ու գնաց երկնցաւ «բէքէ»ին վրայ, որ իր անկողինն էր:

— Քա ճանըմ, եաղլըշ չըլլա՞յ, կ'ըսէր լուացարարուհին, աղջկանը դառնալով:

— Ա՛ն է, մայրիկ, ա՛ն է, աչուըներուն չնայի՞ս, կ'ըսէր Սոֆի սաստիկ յուզուած:

— Ծօ Համբի՛կ, պոռաց դուրսէն Ղազար, առանց ուռկանը ձգելու, էկո՛ւր ծօ, քեզի ուզող կայ:

Տղան վեր առաւ գլուխը, դուրս նայեցաւ անորոշ նայուածքով մը, ու կարծես չիմացած այդ կոչը, նորէն գլուխը վար դրաւ:

— Ծօ դուրս չգա՞ս, պոռաց նորէն Ղազար, քեզի մարդ մը կ'ուզէ կոր ըսինք:

Այս անգամ Համբիկ ելաւ. մինչեւ դուռը երկնցաւ ու դուրս նայեցաւ: Կիւլիւկ հանըմ եւ Սոֆի դէմն էին, երկու քայլ անդին:

Ձկնորսներն ալ գլուխնին վեր առին նայելու, վասնզի անոնք ալ, այդ մայր ու աղջկան, մանաւանդ աղջկան տագնապէն կը կռահէին թէ բան մը կար: Երկու տարի էր որ Համբիկ իրենց քովը կ'ապրէր, ու ոչ ոք հետաքրքրուած էր անով: Ու տեսան որ խենթին տարտամ ու խոժոռ նայուածքը մէկէն ի մէկ փայլատակեց, բուռն այլայլումի մը նշանները երեւցան անոր արեւակէզ ու անզգած դէմքին վրայ:

— Ղազար, կը մրմռար ծերունին իր ընկերոջը, ասա տեղը պան մը կայ ամա մենք չենք հասկնար կոր, ծօ նայէ, Համբիկին էրէսը նայէ ի՛նչ կ'ըլլայ կոր:

— Թոհաֆ պան, ծօ կիտես քի լուս տեսաւ, Ասվածամարը տեսաւ...

— Էյ սանքի Ասվածամարէն ալ վար չի մնար սա աղջիկը, դիտել տուաւ սմսեղուկ ծերունին կամաց մը:

Սակայն, Սոֆի, օտար նայուածքներու առջեւ, չուզեց երկարել այդ վիճակը: Ջղայնօրէն աշխուժ շարժումով մը տղուն մօտենալով բռնեց անոր թեւէն եւ քաշեց:

— Եկուր, Համբիկ, ըսաւ արի ու անխռով, ժամանակ չձգելով որ տղան հակառակելու շարժում մը ընէ: Մայրի՛կ, քալէ երթանք ,աւելցուց, մօրը դառնալով:

Ու երեքը մէկէն, ինք Համբիկին թեւէն բռնած մայրը ափ ի բերան, հնազանդ իրեն հետեւելով, սկսան քալել դէպի լերան կողմը:

Ու ձկնորսները դեռ անոնց կը նայէին՝ բառ մը չհասկնալով եղածէն, զարմացկոտ աչուըներնին բանալով:

— Ծօ վո՞ւր կը տանին կոր մեր խենթը, կը հարցնէր Ղազար:

— Շիմէնտիֆէ՞ռ զարկած է աճապ, կ'ըսէր ծերունին:

Երբոր բոլորովին հեռացան մարդոց աչուըներէն, ու ամայութեամբ շրջապատուեցան, Սոֆի, միշտ բռնած տղուն թեւէն, անոր առաջ անցաւ նեղ ու օձապտոյտ կածանի մը վրայ որ լերան կողն ի վար կը գալարուէր: Լոացարարուհին դիտմամբ ետեւ մնաց, կամաց կամաց քալելով, բայց աչքէն չկորսնցնելով այդ զոյգը: Պահ մը, տեսնելով որ անոնք նըստան զառիվայրին մէկ տափարակ կանանչութեանը վրայ, կանգ առաւ, չուզելով անոնց մօտենալ, ու ինքն ալ նստաւ, անոնց շարժումները դիտելով, զգալով որ ինքը ներկայ գտնուելու չէր այդ մտերմական տխուր տեսակցութեանը:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

ՀԱՆԴԷՍ - ԽՆՋՈՅՔ

ԿՐԻՍՏԱՓՈՐԻ

ՀԱՐԵՒԻՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ

Հ. Ց. Դ. Փարիզի Ռոստոմ եւ Քրիս – տափոր խումբերու միացեալ հանդէս – խնջոյքը՝ այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Փորք տէ Լիլա, Լա Քէս տ'Էփարճներէ սրահին մէջ, 32–34 Ավընիւ տը լա Փորք տէ Լէլա:

Կը նախագահէ ընկ. Պ. ՋՊՈՒԽՃԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին՝ Տիկին Գարակէօզեան (արտասանութիւն), Տիկին Շաքէ Գալայճեան, Օր. Աստղիկ Քէօսէեան եւ ընկ. Մարտիրոս Գարակէօզեան (երգ):

Կը նուագէ ԹԱՒԻՍ ԳԱՐԵԳԻՆ:

Կը ներկայացուի զաւեշտ մը ընկ. ԵՐՈՒԱՆԴ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ կողմէ:

Առատ պիւֆէ՝ դիւրամատչելի դիներով:

Իշնել Մէթրօ Փորթ տէ Լիլա:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՂՑ

ԱՒԱԳ ՍՈՒՐԲ ՇԱՐԱԹՈՒՆ

ԵՒ ՍՈՒՐԲ ՋԱՏԿԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 Ապրիլ կիրակի, Ծաղկազարդ: *Առաւօտ. ժամերգութիւն ժամը 7,30ին: Պատարագ երկսեռ խումբով ժամը 10: Երեկոյեան Դռնբացէք: Ժամերգութիւն ժամը 5ին:*

×

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ (ՓԱՐԻԶ)

10 Ապրիլ, կիրակի Ծաղկազարդ, *ըստկիզբն ժամերգութեան ժամը 8ին, հանդիսաւոր քառաձայն պատարագ ժամը 10ին, երեկոյեան «Դռնբացէք» ժամը 4,30ին:*

×

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ (ՊՕՄՈՆ)

Այս կիրակի Ծաղկազարդ: Առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8ին: Պատարագ՝ 10ին, Դռնբացէք՝ 17ին:

×

Ս. ԹԱԴԷՈՍ (ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ)

10 Ապրիլ· *կիրակի Ծաղկազարդ: Առաւօտեան սկիզբ ժամերգ. ժամը 7,30ին: Պատարագ՝ 10ին: Քարոզ՝ 11ին: Երեկոյեան Դռնբացէք՝ 5ին:*

×

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿԻ, Ծաղկազարդ: Սկիզբ ժամը 8ին: Պատարագ 10ին: Դռնբացէք 17ին:

Կը խնդրուի հայ ժողովուրդէն որ հաճի իւղադրնի իր մասնակցութիւնը բերել, արձանագրուելով տոմարին մէջ մասնաւոր նուիրատուութեան դումարներով:

×

ՓՈՆ ՏԸ ՇԵՐԻ

ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ այս կիրակի ժամը 8,30ին պատարագ ժամը 10ին, Դռնբացէք 17ին: Կը պատարագէ Օշին վարդ. Նիկոլեան:

×

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Կիրակի 10 Ապրիլ, Ծաղկազարդ· *ժամերգութիւն եւ ձայնաւոր պատարագ ժամը 10ին: Երեկոյեան ժամերգութիւն եւ դռնբացէք ժամը 16ին: Հանդիսաւոր պատարագ ժամը 17ին:*

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայրէ – նակցական Միութիւնը իր վերջերան ընկերոջ՝ տարաբախտ Սահակ Տէր–Թովմասեանի մահուան առթիւ 30 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին: (Ստանալ «Ցառաջ»էն) եւ 30 Ն. Ֆ. «Ցառաջ»ի բարգաւաճման:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Մշակութային Ընկերակցութեան Փարիզի Մասնաճիւղի Վարչութեան ընտրութիւնը պիտի կատարուի Ապրիլ 9ին, շաբաթ դիշեր ժամը 8 ուկէսին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի: Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

Ընտրութենէն ետքը տեղի պիտի ունենայ նայ մտքերու փոխանակութիւն, զոր պիտի վարէ ընկեր Մխիթեան:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Որբերու Օգն. Մարմինը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի

ՏՈՒԲ. ԱՐԱՄ ՃԻՆՃԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

×

Պօմոնի Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարիչին համաձայն, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի վեթերան ընկերուհի Տիկին ՆԱՐԿԻԶ ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի, ժամը 11,30ին, Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Մարսէյլի Հ. Ց. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէի եւ «Ցառաջ» խումբի միացեալ ընկերական ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Ավինեոնի «Մուրատ» խումբի ընկերները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին 9 Ապրիլ շաբաթ իրիկուն սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայրենակցական Միութիւնը կազմակերպած է, Զատկուան առթիւ խնջոյք մը, Իսիի Մրիմեան դպրոցին մէջ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

Ճոխ պիւֆէ, երգ, արտասանութիւն, պար: Պիտի նուագեն արեւելեան նուագի մասնագէտ հայրենակիցները՝ Մխրիճան Շիրվանեան, Շմաւոն Պալեան:

Մուտքը ազատ է:

ՀԱՃԵԼԻ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Մուրատ – Ռափայէլեան Նախկին Սանուց Միութիւնը ամէն ամիս կը կազմակերպէ երեկոյթ մը:

Առաջինը՝ Շաբաթ 9 Ապրիլ ժամը 21ին

167 RUE MONMARTRE

au sous-sol de la Casita

Պար, երգ, Հաճելի մթնոլորտ

Կը մասնակցի ՊԵՌՆԱՐ ՏԻՏԻՃԵԱՆ

ԱՐՄԵՆԻԱ

Նուագախումբով:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 16 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 20,45ԻՆ
Salle Verdi - Casa d'Italia
Rue d'Alger

ԼԻՈՆ, 17 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 14·30ԻՆ
Salle Rameau

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ԿՈՂՄԷ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳԱԽՈՒՄԲԻՆ

ԵՒ ORCHESTRE SYMPHONIQUE DE LA R.T.F.Ի

Մեներգողներ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Պ. ԱՐԱ ՍԵՐՈԲԵԱՆ
Պ. ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ **Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ**

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ

ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՒՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24

ԱՄՊԱՍԱՏԷՕՐԻ ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ, 3 ԱՎԸՆԻՒ ԿԱՊՐԻԷԼ, *մէթրօ Քոնքորտ*

Բարձր հովանաւորութեամբ **ՋՕՐ. Ժ. ՖԻԼԻՓՈՑԻ**

Եւ պատուոյ նախագահութեամբ Պ. ՆՈՒՀԱՆ ՖՐԻՆԿԵԱՆԻ

Կը մասնակցի **BACHICHA** *Նուագախումբը*

Պարահանդէսի ընթացքին ընտրութիւն 1960 ի ՕՐՈՒԱՆ ԹԱԳՈՒՀԻՒՆ

ԳԵՀԱՐԻԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Միութեան վարչութիւնը կը յայտնէ թէ նկատի ունենալով նախատեսուած հոծ բազմութիւնը, ժամը 19էն վերջ չի կրնար վերապահել այն տեղանքները որոնք կանխաւ վերապահուած են: Տեղանքներու համար հեռաձայնել՝

TRU. : 09-67; GUT. : 51-84; BOT. : 63-97; PYR. : 60-98; MEN. : 61-38

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉ

Sté le BOSPHORE Ի

ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՀԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (*սուսամ*) եւ շաբարով, առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմայիին, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հինէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով.

Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան:

Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստատեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը:

Sté le BOSPHORE

2, Rue Louis Astoin - Marseille

Հիմնադիր–Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

ՁԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e

TÉL. : BAL. 31 21

ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՑ

Métro : F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված – ներ, «չաշլիք», «քարսքի»

Bar Américain

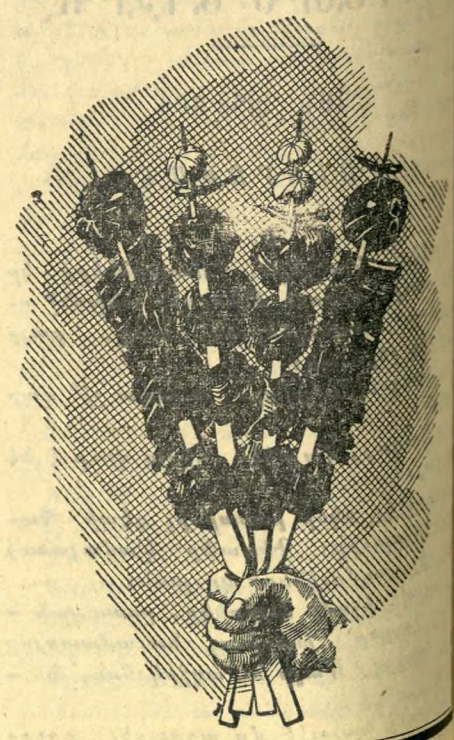

ՅՈՒԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ-ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Դերասան՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ

50ամեայ բեմական գործունէութեան ի պատիւ

Նախաձեռնութեամբ՝ Պէլվիլ – Լիլա դպրոցներու կրթական մարմնոյն եւ բարձր հովանաւորութեամբ կաթ. պատ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Նախագահ՝ ԱՐՄԵՆԱԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

9 Ապրիլ, Շաբաթ գիշեր ժամը 20·45ին *Փօլ Ֆարալիք* թատրոնին մէջ,

21, RUE YVES TOUDIC

Փարիզահայ բեմի գլխաւոր ուժերու մասնակցութեամբ կը ներկայացուի

ԼԱԲԻՒՐԻՆԹՈՍ

Փարիզահայ կեանքէ, քոմէտի – տրամ 3 արար Տ. ՆՇԱՆԵԱՆԻ

Մանրամասնութեանց համար տեսնել յայտագիրը:

Տոմսերը կը ծախուին միայն Հրանդ Բալուեան գրատունը 43 բիս Ռիշէ Փարիզ, Հեռ. ՓՌՕ· 25 – 46:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ· տար· 40 Ն· Ֆր·, վեց·22Ն·Ֆր·
Արտասահման՝ տար· 50 Ն· Ֆր· Հատը 0,20 Ն· Ֆր·

ԿԻՐԱԿԻ
10
ԱՊՐԻԼ
DIMANCHE
10 AVRIL
1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8771 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4572

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԾԱՂԿԱՋԱՐԴ ԿԱՄ ԾԱՌԶԱՐԴԱՐ

Գարուն է եկեր : «Հայոց աշխարհի գարունը» :

Վերածնունդ է : Զարթօնքը բնութեան : Տաքուկ արեւ : Սպիտակ ու վարդագոյն ծաղիկներ ամէն կողմ :

Ու մինչ «մեր երկրէն փախ տայ ձմեռ» ու «ծառերն հագնին տերև», Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցին, քրիստոնեայ բոլոր եկեղեցիներուն նման, ծաղիկներով կը զարդարուի, ինչպէս բնութիւնը :

Ծաղկազա՛րդ : Ծառազարդա՛ր :

Բանաստե՛ղծ է հայ ժողովուրդը :

Աչխարհի ո՞ր լեզուին մէջ կրնաք գտնել բառ մը՝ ա՛յքան սիրուն ու պատկերաւոր՝ արտայայտելու համար իմաստը կրօնական տօնի մը, որ կը զուգադիպի տարուան ամէնէն հաճելի եղանակին :

Հայկական Ծաղկազարդը չի նմանիր ուրիշ ազգերու համանուն տօնին :

Հայ քրիստոնեան ուրիշ ոեւէ ազգէ աւելի ամուր է կապուած իր եկեղեցիին ու կրօնքին, անկեղծ հաւատքով եւ ջերմեռանդութեամբ : Որովհետեւ դարերով հալածուած է իբրեւ քրիստոնեայ, ծովերով արիւն է թափած իր հաւատքին համար, հերոսութիւններ է գործած եւ մարտիրոսութիւններ արձանագրած :

Հայ մայրիկը — մանաւանդ մամիկը — հաւատարիմ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ դարաւոր աւանդութեան, պահպանեալ, յաճախ նաեւ ծոմապահութեամբ յարգած է բարեկենդանէն մինչեւ Զատիկ երկարող եօթը շաբաթներու երկար շրջանը :

Մեր «աղ ու հաց»ը իր Արեւագալի սքանչոյղ արարողութեամբ, — խորհրդանշական ոգեկոչում արեւապաշտութեան հին օրերուն — խորանի գոց վարագոյրով ու Պաշելութեան տխուր պատկերով՝ ինքնատիպ է ու կը տարբերի քրիստոնէական ուրիշ եկեղեցիներու Մեծ Պահքէն :

«Դռնբացէք»՝ Ծաղկազարդի յետ մի՛ջօրէին՝ նոյնքան տպաւորիչ է ու հայկական : «Բա՛ց մեզ, Տէ՛ր, զդուռն արքայութեան» կ'աղերսէ քահանան երիցս, իր խաչին երբեակ հարուածներով : Ու երբ վարագոյրը կը բացուի՝ խորանը կը փողփողի լոյսերու եւ ծաղիկներու մէջ :

Ծաղկազարդը աւետաբերն է Զատիկին, Քրիստոսի յարութեան :

Հանդիսաւորապէս երուսաղէմ մտնելով, «հեծեալ յէշ եւ յաւանակի իջոյ» (Մատթէոս, ԻԱ· 5), ձիթենիի ճիւղերով դիմաւորուած ժողովուրդէն, զառն ճակատագիրը մը վերապահուած էր Նազովրեցի Յիսուսին :

Աւազ չարաթը կ'ոգեկոչէ յիշատակը այդ պատմական դէպքերուն, որոնք ա՛յնքան տպաւորած էին մեր մանուկ հոգիները, երբ ջերմեռանդութեամբ ներկայ կ'ըլլայինք — երկրին մէջ — Լացի գիշերուան եւ Աւազ Ուրբաթի Զարչարանաց եւ Խաչելութեան յուզիչ արարողութեանց :

Այսօր, օտար աստղերու տակ, տարագիր Հայութիւնը — սփռուար մեծամասնութեամբ — զրկուած է այն հոգեպարար արարողութիւններէն, որոնք, հ՛ըլ ժամանակ, կը խանդավառէին մեզ :

Բացառութիւն կը կազմէ Մերձաւոր Արեւելքը, ուր սրտառո՛ւչ հաւատարմութեամբ, մեր հայրենակիցները կը չարունակեն կառչած մնալ մեր հին, նուիրական աւանդութեանց : Ուր Վարդանանցի հինգշաբթին անգամ տօնական օր է, փակ կը մնան դպրոցներն ու խանութները :

Հայապահպանման համար կարեւոր ազդակներ են նաեւ մեր Ծաղկազարդներն ու Զատիկները :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌԸ

ՏԸ ԿՈՂ ՓԱՐԻԶ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԻ

Հանրապետութեան Նախագահին «Քառավել»ը Փարիզ, Օուլիի օդակայանը հասած է ուրբաթ, ժամը 1,30ին : Մինչ այդ տը Կոլ եւ Անգլիոյ թագուհին փոխանձած են «չնորհակալութեան» եւ «բարի ճամբորդութեան» հեռագիրները :

Դեռ կանուխ է հաշուեկշիռ մը ներկայացնելու : Ճիշդ է թէ քաղաքական խոսակցութիւններ տեղի ունեցան մէկ կողմէ տը Կոլի եւ Վարչապետ Մաքմիլընի, եւ միւս կողմէ արտաքին նախարարներ Քուվ տը Միւրվիլի եւ Սելվին Լօյտի միջեւ, այսուհանդերձ ոչ մէկ պաշտօնական յայտարարութիւն եղած է :

Ցայտնի է թէ երկու երկիրներու միջեւ որոշ տարակարծութիւններ գոյութիւն ունէին եւ տը Կոլի այցելութիւնը «սիրալիր համաձայնութիւն» մը զօրացնելէ աւելի կը ձգտէր փարատել Անգլիոյ մտավախութիւնները եւ կասկածները Ֆրանսայի նպատակներուն հանդէպ : Արդարեւ, Անգլիա հաշտ աչքով չէր դիտեր այն սիրաբանութիւնները որոնք տեղի կ'ունենային Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ միջեւ : Կար նաեւ տնտեսական խնդիր մը, այսպէս կոչուած «Վեցերու» եւ «Եօթներու» տարակարծութիւնները : Անգլիա կ'ուզէ մասնակցիլ «Հասարակաց Շուկային», որովհետեւ կը զգայ թէ տնտեսական պէս եւ քաղաքականօրէն միացած Եւրոպա մը, որուն գլուխը անցած է Արեւմտեան Գերմանիան, կամաց-կամաց դուրս պիտի ձգէ Անգլիան « Եւրոպայի գործերէն» : Ուրիշ խօսքով Անգլիա վտանգուած կը զգայ թէ՛ առեւտրական, թէ քաղաքական մարզերէն ներս :

Արդ, ի՞նչ արդիւնք տուաւ Հանրապետութեան Նախագահին Անգլիա այցելութիւնը :

Ցամենայն դէպս՝ տը Կոլ չնորհիւ իր բարձր անհատականութեան ու մանաւանդ անգլիական Խորհրդարանին, Ուեսթմի նըսթըր Հոլի մէջ ատտասանած իր ճառով նպաստեց երկու երկիրներու յարաբերութեանց բարւոքման :

Պաշտօնական եւ ժողովրդական անվերապահ համակրանքի յայտարարութիւններուն զուգընթաց, Անգլիոյ մամուլն ալ կը զովաբանէ տը Կոլը եւ իր ճառը :

«Քիչ մարդիկ, մինչեւ իսկ մեծերու կարգին, յաջողած են իրենք զիրենք պարտադրել Ուեսթմինսթըրի մէջ : Սակայն Նախագահ տը Կոլ յաջողեցաւ ազնուական չաքով տպաւորել բոլորը» կը գրէ Տէյլի Թելեկրաֆ :

Իր կարգին Թայմզ եւ Նիուզ Քրոնիքըլ կը չեշտեն թէ տը Կոլ համարձակ եւ անկեղծ խօսեցաւ : Իր այցելութեամբ ամրապնդուեցաւ Արեւմուտքի զինակցութիւնը եւ ապագայ խաղաղութիւնը :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ խորհրդարանական քննութիւն մը պիտի բացուի Ինէօնիւի ընդդիմադիր Հալ կուսակցութեան դէմ : Ասոր գործունէութիւնը «վտանգաւոր եւ խառնակիչ» է : Ինէօնիւի Անատոլու երթալու արգելքին առթիւ երկու սպաները հրաժարած են :

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆի ծայրայեղ ձախ Էտա կուսակցութիւնը 3 միլիոն տոլար ստացած է Մոսկուայէն յայտարարուած է Աթէնքի ատեանին առջեւ ուր 14 չարքային համայնավարներ կը դատուին : Հաւանական կը թուի որ Էտա արդիւնաւէտ համայնավար կուսակցութիւն :

ՊԱՂՏԱՏ հասաւ Ա. Միկոյեան, ուր հակառակ տեղատարափ անձրեւին, 50 հազար հոգի ղինքը դիմաւորեցին :

ԱՐԱՄ ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆ ՄԵԿՆԵՑԱՒ

Ողջերթի մեր հանդիպումին ընթացքին, Վարպետը ուզեց որ իր շնորհակալութեան խօսքը հասցնեմ Փարիզի Հայոց թեան :

« Տիկին Խաչատուրեան եւ ես շատ գնահատեցինք այն ջերմ վերաբերումը որ մեզի ցոյց տուին Փարիզի Հայերը, ամհատական եւ հաւաքական հանդիպում ներով :

« Արուեստագէտի մը կեանքին մէջ, մամուլի գնահատականն, բնականապէս կամ պարզապէս նկարագրական գրութիւնները կարեւոր դեր կը կատարեն աւնոր հոգեկան եւ ստեղծագործական ապրումներուն համար : Այս իմաստով ալ ես իմ մասնաւոր շնորհակալութիւնը կը յայտնեմ ձեր թերթին որ մեծ չափով զբաղեցաւ իմ անձով եւ գործով :

« Այնքան հայրենասէր եւ ազնիւ էին այստեղի Հայերը որ իմ փափաքս էր ամէնուն ալ գատ գատ հանդիպիլ եւ խօսիլ : Բայց հանդիպումները շատ էին եւ իմ ազատ ժամերը՝ քիչ : Եթէ հակառակ փափաքիս դժգոհ մնացողներ եղան, կը յուսամ ուրիշ առիթով մը գոհացում տալ : Որքան որ ինձ պիրոզները պէտք է մաղթեն որ ես շատ քիչ ճամբորդեմ, որպէսզի աւելի աշխատիմ եւ գրեմ : Օր մը կարելի է որ ա՛լ չյիշուի թէ ես Փարիզ, Նիւ Եորք, Մեխսիքօ կամ ուրիշ տեղ եմ եղած, բայց ես պէտք է այնքան արտադրեմ որ իմ գործերովս ալ հայկական եբաժշտութիւնը յիշուի » :

ԱՀՌԵԼԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

26 ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐ ՄԵՌԱԾ

Անցեալ Ուրբաթ, Ապրիլ մէկին, հանրակառքի ահռելի արկած մը պատահեցաւ Պէյրութի կռնակը, Պհամտունի ճամբուն վրայ : Հայ Աւետարանական բարձր· վարժարանի աշակերտութիւնը Պէյրութ կը վերադառնար հանրակառքով, որ մեքենայի խանգարման պատճառով ջարդուփշուր կ'ըլլայ իր սարաչաւ վազքին մէջ : 26 հայ երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ կը մահանան, 10 հոգի ծանրապէս վիրաւոր կը փոխադրուին հիւանդանոց :

Հայոց կրօնական երեք յարանուանութեանց ներկայացուցիչները կոչով մը ազդ· սուգ յայտարարած են Ապրիլ ամիսը, յարգելու համար յիշատակը զոհերուն :

Ամբողջ Պէյրութի Հայութիւնը սուգի մէջ է :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ՝ ՀԱՅՈՑ ՎԱՆՔԻՆ ԱՆՑՈՒԴԱՐՁԸ

Երկար պատմեցինք Երուսաղէմի Հայոց վանքին վերջին անցուդարձը : Ինչպէս գրած էինք, որոշուած էր պատրիարքական ընտրութեան համար դումարել ժողով մը Ապրիլ 4ին :

Արդ, Յորդանանի կառավարութիւնը մէկ ամիս յետաձգած է պատրիարքին ընտրութիւնը :

Պատմութեան համար կուտանք հասած տեղեկութիւնները :

Պոլսոյ թերթերուն հասած թղթակցութեանց համաձայն, եղիչէ Եպս· կը մնայ Հայրիկ Եպս·ի մօտ եւ վանքի իշխանութիւնները, գլխաւորութեամբ Սուրէն Արք· Քեմհաճեանի կը մերժեն զինք ընդունիլ Միաբանութեան չարքերուն մէջ եւ իրեն վստահիլ եկեղեցական որեւէ պաշտօն :

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ԾԱՂԿԱՋԱՐԴ

Բառն իսկ բանաստեղծութիւն կը բուրէ : Օծուն՝ զարնանային չունչով :

Կը թուի թէ Ծաղկազարդը չատ բան պիտի կորսնցնէր իր իմաստէն, եթէ ամփոփուէր միայն քրիստոնէական պատեանի մը մէջ :

Բոլոր լեզուներն ալ ունին համապատասխան բառը :

Բայց, իրենց բառը կը խտացնէ՞ նոյն չնորհն ու ոգին, ինչպէս մեր Ծաղկազարդը :

Հայերէնը արտասանած ատեն, թարմութիւն կը հոսի ձեր երակներուն մէջ :

Նոր հորիզոն մը կը բացուի ձեր առջեւ, քանի որ գարուն է եւ Ծաղկազարդն ալ անոր ուրիշ մէկ արտայայտիչը :

Ի՞նչ է Ծաղկազարդը, եթէ ոչ աւետաբեր նախանշանը վերածնութեան, որ կը կոչուի Զատիկ :

Իրողութիւն է որ մարդիկ աւելի կը մօտենան իրարու, Ծաղկազարդէն Զատիկ, պայծառութիւն մը զգալով իրենց սրտերուն մէջ :

Գոնէ այդպէս էր երէկ, երբ մեր հայրենի հողերուն վրայ կը չնչէինք :

Ժամանակները եւ միջավայրը չատ բան փոխեցին մեր կեանքէն, ըմբռնումներէն ու սովորութիւններէն :

Գիւղացին դարձաւ բանուոր : Ուսուցի՝ չը՝ խանութպան :

Տանտիրուհին չուկայ իջաւ, իբրեւ գործատէր կամ սեւ աչխատաւոր :

Իսկ մանուկները հասակ նետելով սկսան ասպարէզ կարգալ բնիկներուն : Ամէն տեղ եւ ամէն ճակատի վրայ :

Արդէն իսկ մեր չուրջը կը յածի նոր հասարակութիւն մը որ չատ բան չի հասկընար ոչ աւանդական Ծաղկազարդէն, ոչ ալ Զատիկէն :

Իսկ Ծնունդը կը յիշէ աւելի չատ «ռեվէյեոն» սարքելու համար :

Եւ սակայն, տակաւին կը մնան մոխրին տակ թաղուած կայծեր :

Ամէն ինչ հարթուած չէ եւ հայկական Ծաղկազարդը կը պահէ իր համն ու հոտը, ամէն ուր որ համրանք մը ունինք :

Ծաղկազարդ եւ Զատիկ միեւնոյն ատեն քննութեան օրեր են ամէնուս համար, քանի որ կը զուգադիպին Հայաջինջ Սարսափներու տարեդարձին :

Արդարեւ, այս օրերուն էր որ Գազանը կը սրէր դանակը և կ'ոլորէր իւղոտ խեղդակապը, իրականացնելու համար իր դարաւոր երազը, — կա՛մ դուն, կամ ես...

Անոնք որ վկաներն եղած են հայասպան Արհաւիրքին եւ անոնք որ լսած կամ կարդացած են, անչուչտ կ'ըմբռնեն թէ Ծաղկազարդը եւ Զատիկը ուրիչ խորհուրդներ ալ ունին, մեզի համար :

Երկու տօները մեզի կը յիշեցնեն ոչ միայն անդարմանելի փլուզումը, այլ եւ կ'ուսուցանեն չարիքին տոկալու իմաստութիւնը :

Այդ իմաստութեան հիմնական տարրերը կը կազմեն քաջութիւնը եւ հաւատքը :

Քաջութիւն՝ հարուածին հարուածով պատասխանելու եւ հաւատք՝ ի տարկին լեռներ սարսելու :

Ա՛յդ կ'ուսուցանէ, նաեւ, մեր դարաւոր պատմութիւնը, իր զարհուրելի ելեւէջներով :

Այլապէս, տժգոյն ձեւակերպութիւն մը դարձած պիտի ըլլային Ծաղկազարդն ու Զատիկը :

Հայ· եկեղեցին ազդայնացուցած է չատ մը միջազգային տօներ, անոնց տալով հայաչունչ, ինքնուրոյն եւ աւելի ճկուն բովանդակութիւն :

*Ո՛ւր էր որ կարենայինք ըմբռնել այդ նրբութիւնները, աւելի երկար դիմանալու համար օտարութեան փորձութեանց··

1955 Շ·

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՆՔԵՐՈՒ ԵՒ ՎԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ

Բ.

Վանագիտութիւնը, ինչպէս դիտել կուտայ Ամատունի վարդապետ, դեռ նոր սկիզբ կ'առնէ:

Նախ կատարուած է վանքերու յիշատակութիւն միայն: Յետոյ՝ տեղագրութիւն: Բայց ոչինչ վանքերու առօրեայ կեանքին ու վաստակին մասին: Պատմական ի'նչ նկարագիր կը ներկայացնէին, աշխատանքի ի'նչ մասնագիտութիւն կը նուիրագործէր զանոնք դպրութեա՞ց կամ կրօնական փիլիսոփայութեան մէջ՝ որպէսզի պատուուէին դպրոցի մը անունով, — չենք գիտեր:

Ու կատարուած պրպտումներն ալ, վանքերու անուններու թուումով կամ տեղերու նկարագրութեամբ, փոյթ չէ թէ երկար, նուազ արժէք կը ներկայացնեն քան Ինճիճեանի դասաւորեալ կարճոտն ծանօթութիւնները, որոնք պատմական բովանդակութիւն կուտան այդ վանքերուն:

Ինճիճեանի թերութիւնն այն է որ կ'աշխատի վանքերու պատմութեան կապել հայ միտքին ծաղկումը, — վաստակաւոր այս մատենագիրը կը կարծէ թէ բաւակա՛ն է ներշնչումը, ուստի պայման է հեռանալ մարդկային ընկերութենէն կամ քաղաքակրթութեան ձայնէն, առանձնանալ «ի սորս քարանձաւաց» կամ «ի կատարս լերանց», ժամանակ մը ետքը ընծայ բերելու համար ժողովուրդին՝ ազգային իմաստութեան մատեանը, ինչպէս Մովսէս, նման առանձնացումէ մը ետքը, կը բերէր եահվէական աստուածգիտութեան մը պատգամները: Եւ այսպէս կ'իմանանք թէ Ս. Սահակը, Ս. Մեսրոպը եւ ուրիշներ... ճգնաւորներ էին: Այդպէ՛ս կը վկայէ եւ Կորիւնը, պիտի պատճառաբանէր Ինճիճեան. «Հոգեւորացն զանձն տուեալ միաւորութեամբ լեռնակեցութեան, քաղցի եւ ծարաւոյ եւ բանջարաճաշակութեանց, արգելանաց անլուսից, խարազնազգեստ եւ գետնատարած անկողնոց, եւ բազում անգամ զհեշտական հանգիստ գիշերոյն եւ զհարկ քնոյ յոտանաւոր տքնութեանն ի թօթափել ական վճարէր, եւ զայս ամենայն առնէր ոչ սակաւ ժամանակս»:

Մեր պատմագիրներուն համար նուիրական կանոն է Հայոց նախահայրերը խնամութեան տանիլ Հրէից՝ մեր ազգաբանութիւնը կցելով անոնց Ծննդոց գրքին (Խորենացի): Նոյն պատմագրական կանոնով՝ Կորիւն կ'աշխատի Մեսրոպը նմանցնել Մովսէսի, ճգնութեան տանելով լեռներուն գագաթը, «սորամուտ եւ ծակախիթ»:

Պատմական արժէք չունին այս վկայութիւնները, — քմայք ու երեւակայութիւն: Ի'նչ փոյթ թէ Խորենացի եւս կը կրկնէ Կորիւնի առասպելը:

Ինճիճեան առաջին վանքերուն շինութիւնը կը վերագրէ... աղիւսին, որով կառուցուած է յիշատակարան մը, «քրիստոնէութեան մուտքն ի Հայս», յառաջագոյն քան այլ երկիրներ, ճիշտ Աբգարի զրոյցին նման, — կ'ակնարկեմ Բարթողիմէոսի, նշանաւոր անծանօթ մը, ինչպէս իր հիմնած վանքերը:

Այս մեղադրականէն ետք, որ կ'ուղղուի դարաշրջանին՝ բայց ոչ վաստակաւոր մատենագրին, Ինճիճեան կ'ըսէ թէ «ի գիրս մեր» վանքերը կը կոչուին Մենաստան (1), Մենարան, Ուխտք (յոգնակի), այլաբանօրէն՝ Փարախ, Քաւարան, իսկ հռչակաւոր վանքերը... Մայրաքաղաղաք (2), — Մալխասեան այդպէս ալ պահած է բառը Խորենացիի թարգմանութեան մէջ, (նախընտրելի էր գրել մայրավանք):

Յետոյ Ինճիճեան կը յիշատակէ վանքերը՝ դասակարգելով ըստ միաբանութեան նկարագրին:

Առաջին, իրական ճգնարանները, որոնք նշանաւորեցան իրենց խստակրօնութեամբ եւ տքնութեամբ, իրենց «անտանելի խըստամբեր վարուք»: Այս կարգի «առաքինարանի» մը մէջ կը յիշատակուի ծերունի մը, ուխտին վերակացուն (էգոմոնոս); որ «ի տուէ եւ ի գիշերի աշխատէր ի մշակութիւն Տեառն, գործել ձեռօք եւ սաղմոսել բերանով»: Ափսո՛ս, ժլատ է մատենագիրը, չ'ըսեր թէ ի'նչ կը չինէր ձեռքով:

Այս դասակարգի մենաստաններ էին Մաքենոցը, Խլաձորի վանքը:

Երկրորդ «մշտապաշտօն» ճգնարաններ, — ասոնք են որ իրենց «անլռելի աղօթասացութեամբ» կոչուած են նաեւ «անհանգստից» միաբանութիւն: Հանգիստ չունէին միաբանները, «որք փոփոխ կարգադրութեամբ՝ մի դասն զկնի միւսոյ դասուն փոխանակելով միշտ կատարէին զպաշտօն Աստուծոյ»: Վերջապէս ասոնք կը կազմէին սպուդէներ, կամ այլ բառով՝ ակումիտներ (տես ծանօթութիւն երկրորդ), — քնանալ չկար, մենաստանը ոչ միայն կ'աղաղակէր ցերեկին, այլ եւ կը գոռար գիշերուան մէջ ինչպէս ջրամբար մը: Անլռելի բերան մըն էր վանքը:

Այս դասակարգի մենաստաններ էին Երիցավանքը, Թանահտաց վանքը, Խոտակերաց վանքը, որ կը կոչուէր նաեւ Քարկոփ:

Երրորդ, միաբանութիւններ՝ որոնք կը ժխտէին սեփականութեան իրաւունքը, «ամենայն ինչ հասարակաց էր», կը ճաշէին մէկ սեղանի վրայ, ու կը մերժէին որեւէ բան որ աւելի էր օրուան անհրաժեշտութենէն: Հետաքրքրական այս միաբանութեան գործունէութեան մասին, ափսո՛ս, ուրիշ ոչ մէկ տեղեկութիւն:

Այս դասակարգի մենաստաններ էին Հնձուց վանքը, Ցախաց Քարը, Թեղենեաց վանքը, Կապուտքարը:

Ասողիկ կը յիշատակէ Նարեկայ վանքը, Կիրակոս Գանձակեցի՝ Հաւուց Թառը, որոնք հռչակ հանած էին «յերաժըշտութեան եւ ի գրաւորութեան»:

Կը յիշատակուին դեռ վանքեր, որոնց միաբանները Ս. Գիրք կը հաւաքէին, — ընդօրինակութեա՞ն նուիրուած էին թէ ընթերցասիրութեան, ինչպէս կը գրէ Ասողիկ:

Վանքեր կային, նոյնպէս, որոնք ապաստաններ էին միայն՝ ի փառս Աստուծոյ, — միաբանները օթեւան կուտային ճամբորդներուն, ու «մինչեւ ի զգեստուցն իւրոց մերկանային զամենայն ի բաց յորժամ աղքատաց հանդիպէին»:

Զանց կ'առնեմ կուսաստանները, որոնք վանքերու ընդհանրական զարգացման, դպրեվանքերու ստեղծումին, մենաստաններու ապագայ յեղաշրջման տեսակէտով՝ դառնալու համար մտածման վառարաններ, կը մնան ամուլ հաստատութիւններ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(1) Ունինք ուրիշ հոմանիշներ եւս: Ֆրանսերէն հոմանիշներու կարգին՝ պէտք է յիշել պեկինաժ բառը, որ յատուկ է պելժ կուսանոցներու, ուր ուխտի ձեւակերպութիւն չի կատարուիր: Ֆրանսերէն ժողովրդական բառ է մութիէ, որ կը ծագի մոնասթէր բառէն: Վանականին կ'ըսեն Ֆրոքար եւ փընայեոն, նոյնպէս ժողովրդական:

(2) Թարգմանութիւն յունարէնէ՝ մեթէր = մայր, փոլիս = քաղաք, ուր կը բնակէր արքեպիսկոպոսը (մետրոպոլիտ): Այժմ՝ արքեպիսկոպոսարան: Խորենացիի օրով, արդէն գործածական՝ այս բառը. «Մայրաքաղաքացն սպուդէից» (Գ. 49): Վերջին բառը, գործածուած նաեւ երկրորդ անգամ (Գ. 67): Ս. Մալխասեան ճիշտ գրած է բնագրի թարգմանութեան մէջ, սխալ՝ ծանօթութեան մէջ (տպ. Երեւան), Նոյն ձեւով՝ ճիշտ տպուած է բնագրին մէջ, սխալ՝ ծանօթութեան մէջ (Տպ. Գահիրէ): Սպուդէ բառը, յունարէն, որ տուած է սթուտիոմ լատիներէն, էթիւտ ֆրանսերէն բառերը, կը նշանակէ եռանդ ու փոյթ ցոյց տալ աշխատանքի մէջ: Հայերէն փոյթ-փութալ բառը կու գայ հնդեւրոպական նոյն արմատէն (Պուազաք): Ուրեմն քոյր բառեր են հայերէնը եւ յունարէնը: Այս բառով ծանօթ էր կրօնական միաբանութիւն մը: Միաբանները մէկ աշխատանք միայն ունէին, — առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, երեկոյէն մինչեւ առաւօտ՝ սաղմոս կարդալ ամէն ժամ, ոտքի վրայ՝ չքնանալու համար: Հերթով՝ հանգիստ քանի մը ժամ: Ասոնք կը կոչուէին նաեւ ակումիտ, յունարէն, որ կը նշանակէ չքնացող, միշտ արթուն, ինչպէս կրակը՝ Եսքիդէսի գործածած ձեւով, ինչպէս ծովը՝ Թէոկրիտէսի գործածած ձեւով: Այդ անունը տրուած է նաեւ Մեսրոպ Մաշթոցի, թերեւս ատոր համար Կորիւնի ճիգը՝ ճգնակեաց, մենակեաց, սաղմոսասաց, չքնացող ներկայացնելու համար հայ դպրութեանց ռահվիրան:

(3) Մաքենոցի վանքին մասին խօսելով, Օրբելեան կը գործածէ էգոմոնոս բառը: Վանքին անուան ծագումը կապ ունի՞ մաքի կամ մաքենի բառին հետ: Առաջին առթիւ, «էգոմոնոս» բառին նախավանկը (յունարէն) ինծի յիշեցուց այծը: Հայկազեան բառարանը, սակայն, դիտել կուտայ թէ Օրբելեան սխալ գրած է այդ բառը, եւ կ'ուղղէ եգոնոմոս = տնտես: Երկրորդ տառը արդէն չի համապատասխաներ այդ բառին կազմութեան, — ուրեմն կը սխալէր Հայկազեան: Արդարեւ, Հայկազեան բառարանին մէջ գըտայ հեգեմոն բառը՝ վերակացու նշանակութեամբ: Նոյն այս բառը գործածուած է Մակաբայեցւոց Բ. գրքին մէջ (Գլ. ԺԳ. 24), — բայց իբրեւ անձնանո՞ւն թէ հասարակ բառ, կը վիճին բանասէրները: Թողունք այդ վէնը: Այժմ ստոյգ է որ սխալած չէ Օրբելեան: Արդ, Ամատունի վարդապետ իր աշխատութեան մէջ գործածած է հիգումէն բառը, — Օրբելեանի «էգոմոնոս» բա՞ռն է թէ այլ տարազ, կ'ուզէի իմանալ:

ՆԻԻԹԵՐ ՀԱՅ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԵՐԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԻՑ

ԱՒԵՏԻՍ ԿԱՐԲԵՑԻ ԵՒ ԻՐ "ՊԱՐՍԿԱ-ՀՆԴԿԱԿԱՆ ՈՒՂԵԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ"

(Բ. եւ վերջին մաս)

Աւ. Կարբեցու «Ուղեգրութեան» Նոր Ջուղային նուիրուած մասը տեղի հայ համայնքի 19րդ դարի 30ական թուականների պատմութեան համար ունի փաստական մեծ արժէք:

Մէկ ամիս մնալով Բուշիրում, մի խումբ Նոր-Ջուղացի Հայերի հետ «Դիսկավեր» նաւով 15 օր լողալուց յետոյ Կարբեցին հասնում է Հնդկաստան: Նրա առաջին կանգառը եւ ծանօթութիւնը հնդկական հողի վրայ Պոնպէյ քաղաքն ու կղզին է եղել:

Հապճեպ նկարագրութիւնից անմիջապէս յետոյ Կարբեցին հետաքրքրական տեղեկութիւններ է հաղորդում հնդիկ ժողովրդի, նրա կենցաղի, սովորոյթների ու հաւատալիքների մասին: Նա չի մոռացել տողեր նուիրել օտարերկրացու համար հէքեաթային հետաքրքրութիւն ներկայացնող Հնդկաստանի չքեղ բնութեանն ու կլիմային:

Աւ. Կարբեցին խօսում է նաեւ Պոմպէյի հայկական համայնքի եւ նրա կեանքի մասին: Խօսք է եղել, թէ Պոմպէյի հայկական համայնքը 19րդ դարի 30ական թուականներին դեռեւս իր ծաղկուն շրջանն էր ապրում: Այլ բան են ասում ականատեսի բերած փաստերը: Իրօք, երբեմնի հայաշատ եւ հարուստ համայնքից մնացել էին մի քանի հայ ընտանիքներ, որոնք իրենց գոյութիւնը հազիւ էին պահում պետական ծառայութիւնից հայթայթած չնչին միջոցներով:

Պոմպէյից 29 օր նաւարկելուց յետոյ Աւ. Կարբեցին հասնում է Կալկաթա: Կալկաթայում նրանց նաւը խարիսխ է

ԱՄԱՆՕՐԵԱՅ ՀԱՒԱՔՈՅԹ ԼՈՒՍՆԻ ՎՐԱՅ

196... ԹՈՒԱԿԱՆԻ ՅՈՒՆՈՒԱՐԻ 1-ԻՆ

(Կատակ-հէքեաթ մէկ գործողութեամբ)

ՍԻՏԱԼ.— Անցնենք յառաջ: Այբբենական կարգով ընկեր բանաստեղծ, ընկեր Յակոբ, ընկեր Գույումճեանի կենացը: Խօսքը տանք իրեն:

ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ.— Ես՝ «Դաստակ», «Վաստակ», «Զանգակ», «Բամբակ», «Վանդակ» սփիւռքահայ ներկայ քսաներեք եւ հրատարակելիք տասնհինգ թերթերու, ժամաթերթերու, օրաթերթերու, շաբաթաթերթերու, ամսաթերթերու, տարեգրքերու թղթակից...

ՇԻՐԱԶ.— Ով որ յօդուած կը գրէ, էնիկ բանաստեղծ չէ...

ՍԻՏԱԼ.— Այդ հարցը Լուսնի վրայ չէ, որ պիտի լուծուի, վէճերի տեղիք չտալու համար անցնենք Գրաշուն:

ԳՐԱՇԻ.— Ընկերնե՛ր, ես հիմա աշխատում եմ մի դիսերտացիայի վրայ՝ «Մուխամազների ազդեցութիւնը Նարեկացու եւ Վահան Տէրեանի վրայ» թեմայով... Լուսնի վրայ գրեցի մի նոր քառեակ, որը մի նոր էջ է ինչպէս մեր քերթութեան...

ՁԱՅՆԵՐ.— Կարդա՛լ, կարդա՛լ...

ԳՐԱՇԻ.— Կարդում եմ.

Սեւանայ ծովն է աչքերիս առաջ,
Սիրուն նաւերը, ախ, միտս ընկաւ,
Գինու գավերը, տապված հաւե՛րը,
Միայն լաւե՛րը... ախ, միտս ընկաւ:

ՔՆՆԱԴԱՏ ՍԵՒ ԱԿՆՈՑՆԵՐՈՎ.— Գունազարդուած է իրականութիւնը:

ՔՆՆԱԴԱՏ ՎԱՐԴԱԳՈՅՆ ԱԿՆՈՑՆԵՐՈՎ.— Գունազրկուած է իրականութիւնը:

ԷՄԻՆ.— Ընկերնե՛ր, այստեղ ոչ գոյն կայ, ոչ իրականութիւն...

ՍԻՏԱԼ.— Խնդրում եմ չնեղացնել լուսնային ազատութեան շրջանակները: Զայնը պատկանում է Էմինին:

ԷՄԻՆ.— (Կարդում է).

Ես մոնումենտ կանգնեցրի ինձ համար
դժուար մի դարում
Երբ կործանւում էր իմ շուրջը...

ՄԻ ՁԱՅՆ.—Բայց դա Չարենցն է գրել:

ԷՄԻՆ.— Ընկերներ, եկէք գոնէ Լուսնի վրայ կլեազաներով չզբաղուենք. Չարենցը, ինչպէս բոլորիդ յայտնի է, խօսել է իր մոնումենտի մասին, իսկ ես, ինչպէս տեսնում էք, խօսում եմ ի'մ մոնումենտի մասին...

ԼԵՌ-ԿԱՄՍԱՐ.— Կ'աղաչեմ, ատանկ մի խօսէք, դէշութիւն մը կուգայ վրաս..

ՍԻՏԱԼ.— Խօսք տանք Լեռ-Կամսարին:

ԼԵՌ-ԿԱՄՍԱՐ.— Լուսնային եւ երկրային բարեկամներ: Կեանքիս մէջ առաջին անգամ գրողներու հետ սեղան եմ նստած եւ կեանքիս մէջ առաջին անգամ ըլլալով պիտի խօսեմ. ասիկա երկրի վրայ պասիվութիւն կը կոչուի: Իմ երկրային մէկ իմաստուն քննադատը զիս կը մեղադրէ, որ ես «Պաղտասար աղբար», «Քաջ Նազար», «Երկիր Նայիրի» չեմ գրեր: Չեմ հասկնար, թէ ինչո՞ւ իր ժամանակին երկրաբնակ Արսէն Տէրտէրեանը չի մեղադրեր Նար-Դոսին, որ «Արտիստ» չի գրեր, կամ Շիրվանզադէին, որ «ցեցերի» վրայ չի հեծեր: Ես անվաւեր մեռելներուն ազգային այբբենարանով կըրթեցի եւ վրիպած արցունքներով ծաղրեցի գրաբար մարդկանց եւ բնաւ աչք չեմ տնկեր ո՛չ Երուան Օտեանի թաղականին կնկան, ո՛չ Ստ. Զօրեանի «Գրադարանի աղջկան»: Գալով պասիվութեանս, ատոր մէջ ճշմարտութիւն կայ. բայց իմ պասիվութիւնը ազնիւ պասիվութիւն է, ամբողջ Երկիրը լարած իր ուժերը՝ կոմունիզմ կը կառուցէ, որի՞ վրայ խնդալ, ինչի՞ վրայ խնդալ եւ ես, որպէսզի չխանգարեմ, պասիվ եմ պահեր ինձ...

ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ.— Հապա «Ողնի՞»ն:

ԼԵՌ-ԿԱՄՍԱՐ.— Ընկերնե՛ր, մեր «Ողնին» ձեր գիտցած ողնին չէ. մեր «Ողնի»ն այնքա՛ն փոխուեր է, որ կարելի է մանուկներուն ձեռքը տալ, որ ժամերով խաղան հետը, այնքան փափուկ է, այնքան անվտանգ...

ՍԻՏԱԼ.— Փակենք սա փափուկ խընդիրը, Ծառուկեանին է հերթը:

ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ.— Ընկերնե՛ր, ես եղայ Հայաստանում եւ չեղայ Հայաստանում. բաներ տեսայ, որ չկար եւ շատ բան չտեսայ, որ կար... եւ այն, որ եղայ կամ չեղայ, եւ այն, որ չտեսայ կամ տեսայ...

ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ.— (Հնդկական շալի փիւսքիւլների հետ խաղալով) Անդրանի՛կ, մի քիչ պարզ խօսիր:

ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ.— Եւ այն, որ կը հասկանաք, մոռացէք եւ յիշէք այն, որ պիտի չհասկանաք: Ես չվերջացուցի, բայց վերջացուցի... Է՛յ, ջա՛ն, Երեւա՛ն:

ՍԻՏԱԼ.— Տիկին Սիլվա Կապուտիկեան:

ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ.— Երկու փոքրիկ մը շակած քառեակ: (Կարդում է):

...Որդի՛ս, որդի՛ս ուր էլ լինես,
Լուսնի վրայ անգամ գնաս,
Թէ մօրդ անգամ մտքից հանես,
Քո մայր լեզուն չմոռանաս:
... Ես լսում եմ ահա ձայնդ
Կորչում է մէկ, խօսում, —
Ռուսերէն մի բառ անորոշ...

ՍԻՏԱԼ.— Զայնը տանք Շաի-Բոնին:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԱՀԱՐԻ

(Շար. – 2)

ձգում քաղաքի խոշոր նաւահանգստում, որը, նրա վկայութեամբ, կոչւում էր «հայկական նաւահանգիստ»: Ինքնին հետաքրքրական է, որ Կալկաթայի նման խոշոր նաւահանգստային քաղաքներից մէկի հիմնական նաւակայանը կոչւում էր «Հայկական»: Յայտնի է, որ Հնդկահայերն ունէին մի քանի հազար թոն ջրածաւալ ունեցող առեւտրական նաւեր: Դրանցից յայտնիներն էին՝ «Գուսան Ջուղայի», «Հայկ», «Արամ», «Աբգար», «Հռիփսիմէ», «Աննա Մարիա», «Յովսէփ Մանուկ», «Յովհաննէս Սարգիս» եւ ուրիշները, որոնք ղեկավարւում էին հայ ծովայիններով: Այդ նաւերը բնական է, պէտք է ունենային իրենց նաւահանգիստը, որը հէնց, հաւանաբար, հանդիսացել է «Հայկական նաւահանգիստը»:

Կարբեցին տեղեկացնում է, որ իր այցելած ժամանակ Կալկաթայում ապրելիս են եղել 60 հայ ընտանիքներ, որոնք գրեթէ բոլորն էլ «Ի հարստահարութենէ անիրաւ եւ անօրէն Պարսից... պանդրխտեալ են աստ»:

Ընդհանրապէս պատմագիտութեան մէջ քաղաքացիութիւն ունի այն սխալ տեսակէտը, թէ հայ գաղթավայրերում, յատկապէս Հնդկաստանում, Հայերը հիմնականում զբաղւում էին առեւտրով: Անառարկելի է, որ հայ գաղթավայրերում, յատկապէս Հնդկաստանում, եղել են խոշոր առեւտրականներ, նրանց մէջ եղել են համաշխարհային շրջանակ ունեցող խոջաներ: Բայց դրանք հայ գաղթավայրերում ապրող բնակչութեան աննշան մասն են կազմել: Գաղթավայրերի հայ բնակչութեան մեծ մասը արհեստաւոր, գրասենեկային աշխատողներ, երբեմն ալ զինուորականներ են եղել: Այդ են ապացուցում Կարբեցու բերած արժէքաւոր փաստերը Հնդկահայ գաղութի կեանքից:

Կարբեցին այցելել է Կալկաթայի Հայոց Մարդասիրական ճեմարանը եւ լսել ճեմարանի աշակերտների քննութիւնները: Հեղինակի վկայութեամբ, Հայկական ճեմարանի հայ աշակերտներից բացի, քննութիւններին մասնակցել են նոյն ճեմարանում սովորող մի քանի հնդիկ աշակերտներ: Ի միջի այլոց, Հայոց Մարդասիրական ճեմարանում հնդիկ երախաների սովորելու փաստը յիշում է նաեւ Գ. Լազարեւիչը իր «Ստորագրութիւն Կալկաթա քաղաքին» աշխատութեան մէջ:

Կարբեցու նոթագրութիւնից երեւում է, որ յիշեալ ժամանակաշրջանում Կալկաթայի հայ Մարդասիրական ճեմարանի յայտնի Հայոց գրադարանը իր ծաղկուն շրջանն էր ապրում:

Պարզւում է նաեւ, որ այդ ժամանակ գործում էր Մարդասիրական ճեմարանի հայկական տպարանը, ուր, դասագրքերից բացի, զանազան հայերէն գրքեր էին տպւում:

Աւետիս Կարբեցին յիշատակել է նաեւ Կալկաթայում հայկական աղքատանոցում ձրիաբար ապրելիս են եղել «աղքատի մեր ազգեաց», ինչպէս նաեւ օտարազգիներ: Կարբեցու բերած չափազանց հետաքրքրական այս փաստը մի անգամ եւս գալիս է հերքելու մեր պատմագրութեան մէջ տարածուած այն սխալ տեսակէտը, թէ հնդկահայ գաղութներում Հայերը գտնուելիս են եղել «հիանալի պայմաններում»:

Գործերը Կալկաթայում աւարտելուց յետոյ Խաչատուր եպիսկոպոսը Աւետիս Կարբեցուն, մի քանի Հնդկահայերի հետ, 1834 թուականի Յունուար 17ին ուղարկում է այցի Դաքայի հայ գաղթականութեանը: Կարբեցին Պենկալիայի արքայանիստ այս քաղաքը պատկերելուց յետոյ տալիս է Դաքայի հայ համայնքի վիճակի նկարագիրը: Պարզւում է, որ երբեմնի հայաշատ Դաքայում Կարբեցու այցելութեան օրերին ապրում էր ընդամէնը 15 հայ ընտանիք, որոնցից «բազումք հազիւ գտանեն զմասնաւոր պիտոյս հանդերձի և կերակրոյ»:

Կալկաթա վերադարձի ճանապարհին Կարբեցին 20 օր մնում է Չեչրայում, որը ժամանակին նոյնպէս հայկական կարեւոր գաղթավայրերից մէկն է հանդիսացել:

Էջմիածնի պատուիրակութիւնն իր գործերը Հնդկաստանում աւարտելուց յետոյ, 1834 թուականի Դեկտեմբեր 12ին, «Կոռնուել» նաւով ուղեւորւում է Մատրաս, այնտեղից էլ՝ դէպի հայրենիք:

Թէ ե՛րբ է Կարբեցին հնդկական ուղեւորութիւնից վերադարձել Հայաստան եւ ի՛նչով զբաղուել, մեզ ոչինչ յայտնի չէ: Հաւաստի է միայն այն, որ հայրենիք վերադառնալուց յետոյ նրան նկարել է Էջմիածին այցելած ռուս ականաւոր նկարիչ Գագարինը:

Կարբեցու «Ուղեգրութիւնը» կարեւոր աղբիւր է ինչպէս 19րդ դարի սկիզբի Պարսկաստանի եւ Հնդկաստանի, այնպէս եւ այդ երկրների հայ գաղթավայրերի պատմութեան համար:

Ռ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

ՊՈՒԼԿԱՐ
ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԲԱՆԱՀԻՒՍՈՒԹԻՒՆ

ԽԵԼԱՑԻ ԳԻՒՂԱՑԻՆ

Յիսուս Քրիստոս ման կուգար երկրի վրայ՝ գիւղէ գիւղ եւ քաղաքէ քաղաք: Տասներկու աշակերտներն ալ միասին, շուքի պէս:

Օրին մէկը մտաւ գիւղ մը:

Հրաւէր հրաւէրի վրայ:

— Քրիստոս, մեզի հրամմէ:

— Յիսուս, մեզի հրամմէ:

Ունեւորները իրարու ձեռքէ կը խլէին Յիսուս Քրիստոսը, ու կը կերցնէին կը խմցնէին:

Աղքատ մարդ մըն ալ կար, որ կ՚ուզէր ճաշի հրաւիրել Յիսուս Քրիստոսը, բայց ամբողջ ունեցածը՝ վառեակ մը եւ երեք քաշ ալիւր:

— Տնաշէ՛ն, ըսաւ իր կնկան, կ՚ուզեմ ճաշի հրաւիրել Յիսուս Քրիստոսը: Շաղուէ խմոր շինէ ալիւրը, մորթեմ վառեակը, կանչեմ Յիսուս Քրիստոսը:

— Կամքդ թող ըլլայ, ըսաւ կնիկը:

Եւ գիւղին աղքատը հագուեցաւ, հարուստի քալուածքով գնաց գտաւ Քրիստոսը: Խելացութիւն համարեցաւ, սակայն, հրաւիրել զայն առանձին, առանց աշակերտներուն, խորհելով որ չի բաւեր վառեակը, ոչ ալ խմորեղէնը:

Երեկոյին, Յիսուս գնաց աղքատին տունը: Տասներկու աշակերտներն ալ միասին:

Գիւղացին զարմացաւ, կնկան լեզուն բռնուեցաւ, — ի՞նչպէս պիտի կշտացնէին այդքան մարդ: Բայց երբ Յիսուս Քրիստոս տանը սեմէն ներս մտաւ եւ օրհնեց աղքատին բնակարանը, հրա՛շք, հացը շատցաւ գուշին մէջ, ապուրը, վառեակը, խմորեղէնը՝ սեղանին վրայ:

Կուշ ու կուռ կերան Յիսուս եւ տասներկու աշակերտները:

Այն ատեն, Ս. Պետրոս մօտեցաւ եւ գիւղացիին ականջին մէջ փսփսաց.

— Դմբօ՛, ժամանակն է, բան մը ուզէ:

— Բայց ուզելիքս ի՛նչ է չեմ գիտեր, ըսաւ գիւղացին:

— Դրախտին մէջ տեղ ուզէ, որպէսզի դրախտ երթաս՝ երբ մեռնիս:

— Տէ՛ր, մէկ նաճայ տեղ տուր ինծի դրախտին մէջ:

Եւ Յիսուս շնորհ ըրաւ, տուաւ:

— Դմբօ՛, ըսաւ Ս. Պետրոս, ուզէ՛, դեռ ուրիշ բան ալ ուզէ:

— Ի՛նչ ուզելիքս չեմ գիտեր:

Բայց յանկարծ միտքն ինկաւ որ խնձորի ծառ մը ունի պարտէզին մէջ՝ տանը ետեւ: Ցանկապատ չկայ, պահապան չկայ՝ երբ ինք աշխատանքի կ՚երթայ: Խնձորը կը հասուննայ ծառին վրայ, բայց անցնողը կը փրցնէ հատ մը, ու մէկ հատ չի մնար տէրոջը:

— Տէ՛ր Յիսուս, ըսաւ ամչնալով, խնձորի ծառ մը ունիմ տանս ետեւ, բայց մէկ խնձոր չի մնար ինծի՝ մինչեւ որ հասուննայ: Շնորհ ընէիր արգելք մը դնէիր որ չգողնան խնձորներս:

Յիսուս Քրիստոս օրհնեց խնձորենին, որ աճի եւ առատ պտուղ տայ: Յետոյ գիւղացիին ուզածին պէս, յայտարարեց որ խնձորը փրցնել ուզողին ձեռքը փակի խնձորին, խնձորը՝ ծառին, ու ձեռքը չփրթի մինչեւ որ արտօնէ գիւղացին:

— Դմբօ՛, ուզէ՛, ուզելուն ժամանակն է, բայց շնորհքով բան մը ուզէ:

Գիւղացին կ՚ամչնար, ու չէր գիտեր թէ ի՛նչ ուզէր: Մտածեց, մտածեց, միտքն ինկաւ խաղաթուղթերը, — ձմեռ գիշերները թուղթ կը խաղար իր կնկան հետ: Խնդրեց Քրիստոսէն, որպէսզի օրհնէ իր խաղաթուղթերը, այնպէս մը որ միշտ ինքն ըլլայ շահողը: Պետրոս ուժ տուաւ եւ Քրիստոս չկրցաւ մերժել, օրհնեց գիւղացիին ուզած ձեւովը:

Յաջորդ առաւօտ գիւղացին ելաւ անկողինէն, առաւ խաղաթուղթերը եւ գնաց վարպետներուն մօտ: Խաղաց եւ շահեցաւ: Փորձով հաստատեց որ օրհնուած էին խաղաթուղթերը:

Է՛հ, երջանիկ էր այլեւս մեր գիւղացին:

Խաղաթուղթը օրհնուած, խնձորենին օրհնուած, դրախտին մէջ ալ տեղ ապահոված:

Բայց եւ այնպէս սիրտը շատ նեղուեցաւ՝ երբ, տարիներ ետքը, մահուան հրեշտակը եկաւ եւ ուզեց հոգին առնել:

— Բարեկա՛մ, հասաւ սահմանուած ժամանակը, երթանք:

— Շնորհ ըրէ, անուշիկ հրեշտակս:

— Շնորհ չկայ, չ՚ըլլար, պիտի գաս, եւ շուտ:

— Եթէ այդպէս է, կը խնդրեմ, ըսպասէ՛, մէկ խնձոր ուտեմ, յետոյ կ՚երթանք: Կը հաճի՞ս խնձոր մը քաղել, մէկ ինծի համար ու մէկ քեզի համար:

Որկրամոլ հրեշտակը պարտէզ գնաց, ձեռքը բարձրացուց, վար քաշեց ճիւղ մը, բռնեց խնձոր մը որպէսզի փրցնէ:

Ոչ խնձորը փրթաւ, ոչ ալ... ձեռքը: Հրեշտակը կապուած մնաց խնձորենիին:

Երկնաբնակը, նուազ ուշիմ քան գիւղաբնակը, սկսաւ աղաչել պաղատիլ ու շնորհ խնդրել:

— Շնորհ չկայ, ըսաւ գիւղացին:

Յետոյ աւելցուց, իբր թէ մեղքնալով.

— Մէկ պայմանով կ՚ազատեմ քեզ: Քսան տարի կուտաս ինծի: Հոգիս կը ձգես ինծի, կ՚երթաս, քսան տարի ետքը կուգաս:

Համաձայնեցաւ հրեշտակը: Ու թեւը ազատած, արագօրէն անհետացաւ: Քսան տարի ետքը եկաւ: Խնձորենիին նայեցաւ ծուռ-ծուռ, ըսելու համար թէ չի խաբուիր այլեւս:

Գիւղացին պատրաստուեցաւ, խաղաթուղթերը առաւ ու հետեւեցաւ հրեշտակին:

Երկինք չհասած, հարկ եղաւ անցնիլ դժոխքին դրան առջեւէն: Դուրս թափեցան սատանաները, յարձակեցան գիւղացիին վրայ, բռնեցին գիւղացիին ոտքերէն, իսկ հրեշտակը՝ թեւերէն: Սատանաները մէկ կողմ կը քաշէին, հրեշտակը՝ միւս կողմ:

Գիւղացին ըսաւ հրեշտակին.

— Վարձքդ կատար, հոգիս առիր մինչեւ հոս բերիր, հիմա ձգէ զիս սատանաներուն:

Հրեշտակը համաձայնեցաւ, լուծելու համար վրէժը խնձորենիին ճիւղէն կախուելուն:

Գիւղացին դարձաւ սատանաներուն եւ ըսաւ.

— Եկէք թուղթ խաղանք: Եթէ խաբուիմ՝ ձեր գերին ըլլամ: Եթէ խաբուիք՝ ձեզմէ մէկը գերի ըլլայ ինծի:

Նստան խաղացին: Առաջին խաղով՝ խաբեց գիւղացին ու սատանայ մը շահեցաւ գերի: Յետոյ մէկ սատանայ, երկու սատանայ, երեք սատանայ, տասներկու անգամ խաղացին եւ տասներկու սատանայ շահեցաւ գիւղացին:

Յետոյ առաւ սատանաները, շիտակ գընաց դրախտ: Տանկ-տանկ զարկաւ դրան:

Լսուեցաւ Ս. Պետրոսին բամբ ձայնը:

— Բա՛ց, բա՛ց կ՚ըսեմ քեզի, ըսաւ գիւղացին: Եկողը ես եմ, գիտես որ տեղ ունիմ դրախտին մէջ, մէկ նաճայ տեղ:

— Մէկ նաճայ տեղը տասներկու հոգինոց տեղ չէ, միայն քեզի համար է:

— Դմբ՛օ, ըսաւ գիւղացին, մոռցա՞ր, ես միայն Քրիստոսը հրաւիրեցի, իսկ դուք բոլորդ եկաք տասներկու հոգի միասին: Ես տեղ տուի, դուն տեղ չե՞ս տար ինծի, ապերա՛խտ: Ահա փոխ-այցելութեան կուգամ տասներկու հոգիով:

Ս. Պետրոս պատասխան չգտաւ, չկրցաւ բանալ խօսքին դուռը, եւ ստիպուեցաւ բանալ դրախտին դուռը:

Ուշիմ եղէք այսպէս, երբ օրը գայ՝ գիւղացիին ձեւով շարժեցէք, մի կլլէք ձեր լեզուն:

Եթէ, ճիշտ ասանկ, պատահած չըլլար, չէր պատմուեր ձեզի:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (172)

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ.

ՄՈԼՈՐՈՒՄԸ

Ե.

Իր միտքը տկար եւ անհորիզոն, անկարող էր սակայն ըմբռնելու անոնց փոխադարձ վերաբերումին ամբողջ դառն եղերականութիւնը: Կսկիծը ցամքեցուցած էր իր հոգիին սլացքները: Բան մը սակայն յստակօրէն կ՚ըմբռնէր — վասն զի ասիկա իրեն յստակօրէն բացատրած էր իր աղջիկը — թէ այդ տղուն խեղճութեան եւ անկումին պատճառը իր աղջիկն էր, որ ատով իր ալ խեղճութեան պատճառ եղեր էր: Ու տանջուող հետաքրքրութեամբ մը հիմա կը հետեւէր, հեռուանց, այդ տեսակցութեան: Սոֆի, ծնրադրած Համբիկի դէմը, շարունակ կը խօսէր, բռնած անոր աջ ձեռքը, իր հրհայքովը շրջապատելով զայն: Մերթ, տղան յուզման բուռն նշաններով, ու մէկէն ի մէկ կշտամբական, քանի մը բառ կը նետէր, աղջկան մագնիսող նայուածքին տակ իսկոյն ջախջախուելու, հանդարտելու համար նորէն: Յետոյ յանկարծ Կիւլիւկ հանըմ տեսաւ որ տղան լալ սկսաւ, մինչ Սոֆի, ինքն ալ յուզուած, ձեռքերովը երեսը կը ծածկէր: Երկուքն ալ կը հեկեկային իրենց ցաւովը յափշտակուած, զիրար մխիթարելու անկարող: Լուացարարուհին, առանց գիտնալու թէ ինչո՛ւ, ինքն ալ կուլար: Ու իր արցունքներուն մէջէն տեսաւ որ Սոֆի դարձեալ կը խօսէր տղուն, որ ա՛լ հանդարտօրէն, դէմքին վրայ տեսակ մը երանական ճառագայթումով մտիկ կ՚ընէր անոր, կախարդուած:

Կածանին վրայ վերջալոյսի ստուերները կը թանձրանային քիչ քիչ, ու ձորակը մութով կը լեցուէր, երբոր Սոֆի եւ Համբիկ ոտքի ելան: Կիւլիւկ հանըմ տեսաւ որ, իջնող խաւարին մէջ անոնց իրանները իրարու փարեցան, ու յետոյ թափառաշրջիկին քստմնելի ստուերը բաժնուեցաւ ու գահավիժօրէն անյայտ եղաւ լեռնէն վար, ձորակին ստուերներուն մէջ: Աղջկան վտիտ ու սլացիկ հասակը կը մնար հոն անշարժ, կարծես արձանացած: Մայրը, անձկագին, ձայնեց.

— Սոֆի՛, Սոֆի՛:

Աղջիկը սթափեցաւ ու մօրը քով վազեց:

Ու երկուքը միասին վեր ելան խորտուբորտ կածանէն, գիւղ մտան ուր լոյսերը վառուած էին արդէն: Մայրը չէր համարձակեր բան մը հարցնել իր աղջկանը՝ խորհրդաւոր տեսակցութեան մասին, անոր տրտմաթախիծ ու խոկուն երեւոյթէն արգիլուած:

— Հանըմը պիտի բարկանայ ուշանալուս, Սոֆի, դիտել տուաւ մայրը:

— Հանըմը՛, մրմռաց աղջիկը իր երազին մէջէն, հանըմը՛...

Ու չպատասխանեց:

Զ.

Այդ միջոցներուն, զարմանալի բան մը դիտուեցաւ Հ... գիւղին մէջ: Համբիկ, ձկնորս Թումիկին տղան, որ երկու տարիէ ի վեր խենթի մը պէս ծովեզերքները ու լեռները կը թափառէր կիսամերկ ու բոկոտն, Համբիկ զոր ամէն մարդ գրեթէ բոլորովին մոռցեր էր, օրին մէկը Հ... գիւղին փողոցներուն մէջ տեսնուեցաւ, վրան գլուխը չէնք շնորհք. նոր աղուոր հագուստներ հագած, գլուխը ֆէս, մազերը կտրուած յարդարուած, ոտքերը նոր-նոր կօշիկներ, ու ինքն ալ առաջուան խոլոր մոլոր կերպարանքէն շատ հեռու, լուրջ ու գիտակից քալուածքով մը, կորովի երեւոյթ մը առած իր երկամեայ լեռնային թափառիկ կեանքէն: Շատեր վարանեցան զինքը ճանչնալու, իր ինքնութեանը հաւատալու, բայց վերջապէս ատանկ փոքր շրջանակի մը մէջ անհատներու ինքնութիւնը ստուգել դժուար բան մը չէր:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

Սուրէն Արք. անձամբ Ամման զացած եւ բողոքած է վարչապետին, Արտաքին եւ Ներքին նախարարներու մօտ վանքին ներքին գործերուն իրենց միջամտութեան դէմ։

Պատկան իշխանութիւնները յայտարարած են թէ յարմար է որ եղիչէ եպս. վանք մնայ, առանց սակայն որեւէ ձեւով արգելք ըլլալու վանքին գործերուն բարւոք ընթացքին, յայտնելով միեւնոյն ատեն թէ Միաբանութիւնը ազատ է իր ընդհանուր ժողովը գումարելու յառաջիկայ 4 Ապրիլ երկուշաբթի եւ ընտրելու նոր Տեղապահ մը։

Պէյրութի «Ազդակ»ը Ապրիլ 6ին երեսաղէմէն կը ստանայ հետեւեալ տեղեկութիւնները հեռաձայնով.—

Ցորդանանի կառավարութիւնը մէկ ամիս յետաձգած է պատրիարքական ընտրութիւնը։

Միւս կողմէ, Ցորդանանի կառավարութիւնը, երէկ՝ 5 Ապրիլին հրատարակած է հրամանագիր մը, որով պատրիարքական տեղապահի նախկին փոխանորդ Հայրիկ եպիսկոպոսը վերահաստատած է իր պաշտօնին մէջ։ Այժմ պատրիարքարանի գործերը կը վարէ Հայրիկ եպիսկոպոս։

Ինչպէս յայտնի է, պատրիարքական Տեղապահ եղիչէ Արք. Տէրտէրեան, 1956ին էջմիածին երթալէ առաջ, իրբեւ իրեն փոխանորդ նշանակած էր Հայրիկ եպիսկոպոսը, որ վանքի ներքին ծանօթ անցուդարձերուն հետեւանքով մեկուսացուած էր։

Թան եւ Լեւոն Փափազեան եւ համայն ընտանիքը ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր եւ աղգականին՝

ԱՆԱՆԻԿ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

կսկծալի մահը որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 9ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս երեքշաբթի ժամը 11ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 Ռիւ Ժան Կուժոն), ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Քոլոմպի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վիէն.— Տէր եւ Տիկ. Բարսեղ Բարսեղեան եւ զաւակները, Տէր և Տիկ. Ժագ Ֆրէս եւ զաւակները, մօտիկ ազգականները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով, ծաղկեպսակով եւ մասնակցութիւնով իրենց անկեղծ ցաւակցութիւնները մատուցին իրենց մեծ վշտին։

ՆՇԱՆ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ (15 Մարտ)։

Այս տխուր առիթով Բ. Բարսեղեան 20 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Փարիզի Մշակոյթի Տան եւ 10 Ն. Ֆ. Վիէնի կապ. Խաչի դպրոցներուն։

ԿՈՉ

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Լիոնի Եկեղեցաչէն Տիկնանց Միութիւնը կոչ կ'ընէ Լիոնի եւ շրջաններու ազգայիններուն, Մ. Զատկի տօնական օրերու առթիւ, լայնօրէն բերելու իրենց նիւթական նուէրները, որպէսզի մեր եկեղեցին աւարտած տեսնելու երջանկութիւնը ունենանք փութով։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 16 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 20,45ԻՆ	ԼԻՈՆ, 17 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 14·30ԻՆ
Salle Verdi - Casa d'Italia	**Salle Rameau**
Rue d'Alger	

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ԿՈՂՄԷ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳԱԽՈՒՄԲԻՆ

ԵՒ ORCHESTRE SYMPHONIQUE DE LA R.T.F.

Մեներգողները
Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Պ. ԱՐԱ ՍԵՐՈՒԵԱՆ
Պ. ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ **Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ**

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեցաչէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ Պ. Մ. Մնայեանի ձեռամբ, Մարաշի Հայր. Միութենէն 250 Ն. Ֆ. ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան։

Պ. Գրիգոր Աճէմեանէ՝ իր թոռնիկին մկրտութեան առթիւ 10 Ն. Ֆ.։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վասպուրականի Հերոսամարտի տօնակատարութիւնը Մարսէյլի մէջ՝

ՄԱՅԻՍ 22 ԻՆ

×

Ապրիլ 17ին ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ.Մ.Ը.Մ.Ի Պարահանդէսը՝ Ալհամպրայի մէջ։

MORY et CIE

ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ։ Գնեցէք զանուէ ձեր ուզած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք։ Նուազագոյն ծախքերով կը ղրկենք խորհրդ. Միութիւն։

Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար.—

10, Rue St. Vincent de Paul, Paris 10·

(PRÈS DE LA GARE DU NORD)

Téléphone : TRU. 27-70

Կ + Պ + Ն + Ի

Պ + Ո + Ն + Կ + Ո + Ի + Ն

ՊՈՆԿՈՒ

Ամէնօրեայ ուժ եւ կորով,

— Bongoût —

Հելվա եւ լոխում ուտելով։

Société des Conserves BONGOUT

MARSEILLE — 40, la Canebière — MARSEILLE

ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

SICOMEX

Ֆրանսական կառավարութենէն եւ Մոսկուայի Ինթուրիսթէն պաշտօնապէս արտօնեալ միակ Տունը։

ԳԱՐՈՒՆ Է, ՆՈՐ ՏՕՆԵՐ ԿՈՒԳԱՆ, ՄՏԱՓԵՑԷՔ ՁԵՐ ԱԶԳԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՂՐԿՈՒԵԼԻՔ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒՆ

SICOMEX

20, Rue Royale, PARIS 8·
Téléphone : OPE. 67-77
Métro : CONCORDE et MADELEINE

ՄԵՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԸ ԳՆԵՑԷՔ։ Շահաւոր պայմաններ։ Զուտ բուրդէ անդրլիական կերպասներ, ֆովըրֆոթ, կապարտին, սէրժ, զգեստի եւ վերարկուի ընտիր կերպասներ, պատրաստ վերարկուներ եւ ժէրզէ զգեստներ, գուլպայ, թէռկալ չրջազգեստ։ ԺԱՄԱՅՈՑՑ եւ ուրիշ ամէն տեսակ օգտակար և տօներու առթիւ յարդի նուէրներ։

Մեզմէ գնուած ապրանքներու առաքումին ծախքը, մինչեւ 20 ֆիլօ կշռող ծրարին համար, ՄԻԱՅՆ 25 Ն. Ֆ.։

ՈՉ ՄԷԿ ՎՃԱՐՈՒՄ ԾՐԱՐԸ ՍՏԱՑՈՂԻՆ ԿՈՂՄԷ։ ՑԱՆՉՆՈՒՄ 15–20 ՕՐԷՆ

ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ

ԼԱՒԱԳՈՑՆ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ — ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԱՐԱԳՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՄԷՆԷՆ ՇԱՀԵԿԱՆ ԳԻՆԵՐԸ

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ՄԷԿ ՀԱՅՑԷ

Tourist Romea France

Organisation Internationale de Voyages

10, Rue Pasquier - PARIS 8e Métro : Madeleine

Cable ROMATOUR Lic. Ag. Voyages 360

TÉL. ANJ, 47-05, 41-83, 48-47

ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ԵՒ ԽՄԲԱԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԴԷՊԻ **ՀԱՅԱՍՏԱՆ**

Représentant à Marseille : VOYAGENCE

31, La Canebière Marseille TÉL. : 20-21-66 20-07-37

Կտրեցէք եւ մեզի ղրկեցէք այս կտրոնը, ձրի պիտի ստանաք դէպի Հայաստան 1960ի համար մեր կազմակերպած ճամբորդութեանց յայտագիրը։

Veuillez m'envoyer votre programme de voyages 1960

NOM PRENOM

ADRESSE VILLE

ՃՇԴՈՒՄ

Պ. Գրիգոր Աւագեան Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան նուիրած է ոչ թէ 10 Ն. Ֆ., այլ 100 Ն. Ֆ.։ Իսկ Վալանսի մէջ ան-ցեալ Դեկտ. 15ին Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան ի նպաստ կատարուած հանգանակութեան 50 Ն. Ֆ. մասնակցողը Պ. Ալիքսան Խանճեանն է, ոչ թէ Աւետիս Էքմէքճեանը որ սխալմամբ յայտարարուած էր։

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՉԱՏԿԱԿԱՆ ԼԱՒԱԳՈՑՆ ՉՔՕՐԷՔՐԸ

ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏԷ ԵՒ ԿԸ ԾԱԽԷ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆ

ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆ

32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9E)

TÉL. : TAI. 65-44

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց ամիս 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 12 ԱՊՐԻԼ

MARDI 12 AVRIL 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8772 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4573

ՕՐԻՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻԿՈՅԵԱՆ ԻՐԱՔԻ ՄԷՋ

ՊԱՇՏՕՆԱՊԵՏ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՅՈՒՅԱ – ՀԱՆԴԷՍԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ ՊԻՏԻ ԿԱՏԱՐԷ ԱՆՊԱՇՏՕՆ՝ ՊԻՏԻ ՓՈՐՁԷ ԶՕՐԱՑՆԵԼ ՀԱՄԱՁՆԱՒԱՐ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

★

Միջազգային ընդհանուր թոհուբոհին մէջ, խորհրդային փոխ-վարչապետ՝ Ա. Միկոյեանի Իրաք այցելութիւնը անչմարելի մնաց:

Միկոյեանի այցելութիւնը ճիշդ այն օրերուն, երբ զօրավար-վարչապետ Քասըմ կ'աշխատի չէզոքացնել համայնավար կուսակցութեան ազդեցութիւնը ու միաժամանակ ամրացնել Արեւմուտքի հետ կապը, անշուշտ յետին նպատակ մը ունի:

Արդարեւ, Պաղտատի մէջ խորհրդային ցուցահանդէսին բացումը կատարելու մըտադրութեամբ Միկոյեանի առաջարկը Մոսկուայէն եկաւ: Քասըմ հարկադրաբար ընդունեցաւ, մէկը որ ինքզինքը կը հրաւիրէր:

Իրուչեւի աչ բազուկին «բարեկամական» այցելութիւնը կը զուգադիպի չըրջանի մը ուր Քասըմ կ'աշխատի ոտքի դրնել վերանորոգումի քաղաքականութիւնմը: Այս վերջինը կը փորձէ ոչ միայն չէզոքացնել եւ հրապարակէն դուրս քշել «աղեաւալի» նկատուած կազմակերպութիւնները (համայնավար եւ ուղեկիցները) այլ եւ մասնաւոր ճիգ կը թափէ հաստատելու եւ ամրացնելու Արեւմուտքին հետ կապը:

1959ին վարչապետը ինկաւ կազմակերպել՝ մաքրագործումներ: Մայիսէն սկսեալ «կոսկածելի» սպաները հանգստեան կոչուեցան, արդիւնքեայ համայնավար ազդեցութեան ներքեւ գտնուող «ժողովրդային ոստիկանութեան» որ հրապարակ իջնէ: Գրաւուեցան իրենց մօտ գըտնուող զինքերը: Զօրավարը վստահելի տարրերով կազմեց հինգերորդ չոկատ մը իսկ իր պիւտճէին ճիշտ մէկ երրորդը, այսինքն 34 միլիոն ոսկի տրամադրեց պաշտպանութեան նպատակներու:

«Վերակազմութեան» անուղղակի օժանդակութիւնը բերաւ Արեւմուտքը: Անգլիա զինքեր տրամադրեց, իսկ կարդ մը անգլիական եւ ամերիկեան ընկերութիւններ յանձն առին ճարտարարուեստական կեդրոններ հաստատել:

Անհաւանական չէ որ Կրեմլինի «վարպետ Հայը» իր պայուսակին մէջ հեռը բերած չըլլայ նպաստաւոր եւ չահեկան առաջարկներ:

1959 Մարտին Քասըմ մերժեց ընդունել Պաղտատի եւ Մոսկուայի միջեւ բոլորընդով ընդունուած առեւտրական եւ տնտեսական գործակցութեան մը ծրագիրը, որ մշակուած էր Մոսկուայի վարչութիւններուն եւ համապատասխան իպրահիմ Քուպայի մէջեւ: Այս վերջինը այդ օրեր ընդունած էր Մոսկուայի վարչապետ Ալեքսանդր Շելեպինի եւ Արտաքին Տնտեսութեան նախարարն էր: Ցետագային, Քասըմ դահլիճէն հեռացուց Քուպան:

Պաղտատ յատկապէս դժգոհ է Մոսկուայի տնտեսական օժանդակութեան պայմաններէն: 550 մլիոնի վարկը վճարելի է 2,5 առ հարիւր տոկոսով, 12 տարիէն: Պաղտատ դիտել կուտայ թէ Միացեալ Արաբ Հանրապետութեան մօտ խորհրդային վարկերը կը նախատեսէին 85 ռուբլի մէկ եղիպտական ոսկեայ հաշիւով փոխանակութիւն մը: Պաղտատ երեք անգամ աւելի պիտի վճարէ: Հաւանական է որ Քասըմ պահանջէ հաշուակցութեան նոր դնեին մը, հաւանաբար 75 տինար 110 ռուբլի արժէքով:

Անգլիա եւ Ամերիկա տրամադիր են զօրավիղ կենալու Քասըմի այս «նոր քաղաքականութեան»: Իրաք իր դիրքով Միջին Արեւելքի մէջ կարեւոր դիրք կը գրաւէ: Միկոյեան դիտէ այս պարագան:

× *Պաղտատ հասնելէ քիչ առաջ, Միկոյեան չորս ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցաւ Քասըմի հետ: Տեսակցութիւն մը որ շատ սիրալիր եղած է, բայց որուն ընդմէջը կը մնայ անծանօթ: Զանազան ուրիշ խօսակցութիւններէ առաջ, Միկոյեան բացումը կատարեց խորհրդային ցուցահանդէսին:*

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ԾԱՆՐ ԱՐԿԱԾԻՆ

ԶՈՀ ԳԱՑԱԾ ԵՆ 26 ՀԱՅ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ

●

Ինչպէս գրեցինք, Ապրիլ 1ին, հանրակառքի ծանր արկած մը պատահած է Պէյրութէն 20–25 քիլոմեթր հեռու, Պըհամտունի ճամբուն վրայ: Հայ Աւետարանական Բարձրագոյն վարժարանի երկսեռ աշակերտութիւնը իր տարեկան պըտոյտէն վերադարձած միջոցին, հանրակառքերէն մին, որուն մէջ տեղ գրաւած էին 32 աշակերտներ, անակնկալ խանգարումի մը պատճառաւ սրաթռչաւ կ'երթայ եւ ուժգին կը զարնուի տունի մը եւ ջարդ ու փշուր կ'ըլլայ:

Ահաւոր եւ սրտաճմլիկ տեսարան մը կը պարզուի:

Հանրակառքին մէջ գտնուած ծաղկա – զարդ եւ կենսախայտ աշակերտներէն 26 հոգի, 12էն 19 տարեկան, իսկոյն կը մահանան, իսկ 10 հոգի ալ ծանր վիրաւոր վիճակի մէջ կը փոխադրուին հիւանդանոց:

Դժբախտաբար այս վիրաւորներէն մէկ քանին եւս կ'աւանդեն իրենց հոգին հիւանդանոցին մէջ:

Աղէտը կայծակնային արագութեամբ տեղի ունեցած է ու այդ պահուն հոն գտնուող անցորդները սահմռկած մնացած են:

Ազատարար խմբակները չուտով հասած ու իրենց կարելին ըրած են:

Դէպքը մեծ յուզում եւ իրարանցում յառաջ բերած է Պէյրութի մէջ: Ծնողքներ, բարեկամներ եւ հայրենակիցներ դէպքին վայրը կամ հիւանդանոց փութացած են:

Լիբանանի պատմութեան մէջ ամէնէն ահաւոր արկածն է այս: Հրապարակի բոլոր խանութները ինքնաբերաբար փակուած են ի նշան սուգի:

Համաժողովրդական անհուն վշտի եւ հոգեկան խոր բեկումի արձագանգը եղած են Լիբանանի երեք յարանուանութեանց պետերը ու այս առթիւ յայտարարութիւն–կոչով մը հրաւիրած են Լիբանանի մեր հայրենակիցները:

Ա) Ի յարգանս տարաբախտ սիրելիներուն ջնջել զատկական տօներուն առթիւ տեղի ունեցող բոլոր ընդունելութիւնները ու այցելութիւնները:

Բ) Մինչեւ Ապրիլ 24, հրաժարիլ ամէն կարգի խրախճանքներէ եւ աշխարհիկ հանդիսութիւններէ:

Ապրիլ 2ին, կէսօրէ ետք Հայ Աւետարանական դերեզմանատան մատրան մէջ կատարուած է սրտաճմլիկ թաղման արարողութիւնը՝ տարաբախտ վեց երիտասարդ–երիտասարդուհիներու: Նոյն ժամուն Ս. Ցակոբ եկեղեցիին մէջ, նախագահութեամբ Առաջնորդ Տ. Արք. Բարոյեանի, կատարուած է հինգ ուրիշ զոհերու տխուր արարողութիւնը: Մնացեալները թաղուած են կիրակի օր:

Երկուշաբթի, Ապրիլ 4, ժամը 9ին, Ճորճ Հայմարի, Հանրապետութեան Նախագահութեան Ընդհ. Քարտուղարը Անթիլիաս այցելած եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Զարեհ Ա.ին եւ արկածին զոհ գացող երիտասարդներու ծնողքներուն փոխանցած է Լիբանանի Հանրապետութեան Նախագահ՝ Զօրավար Ֆուատ Շեհապի ցաւակցութիւնները:

ՕՐ ԸՍՏ ՕՐԻՆ

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Խանդավառութիւն եւ հաւատ: Երկու հիմնական, միեւնոյն ատեն կենսական գործօններ, առանց որոնց ոչ մէկ հանրային ձեռնարկ կարելի է գլուխ հանել, մանաւանդ երբ ձեռնարկը բացառիկ է ձեւով, խորհով եւ յղացումով:

Արեւելքի մեր գաղութներուն համար գատկական տօները խանդավառութեան եւ հայկականութեան Շաբաթի վերածուած են շնորհիւ Արեւելքի մեր տղոց՝ Հ.Մ.Ը.Մ.ին: Հոս՝ Եւրոպայի այս լոյս երկրին մէջ, այս երկրորդ տարին է որ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդը հրիստոնէաշունչ Զատկուան տօնին կը պարգեւէ յաւելեալ փառ մը՝ Հայութեան դրոշմը:

Փառատօն: Խանդավառութիւն եւ հաւատ:

Ապրիլ 16, Մարսէյլ: Ապրիլ 17, Լիոն: «Սիփան – Կոմիտաս» երգչախումբը առիթը պիտի ստեղծէ մեր խանձուած սիրտերուն, առաւօտեան գաղջ ու զուլալ ջուր՝ հայ երգին թովչութիւնը ցօղելու: Ներարկում մը՝ որուն այնքան պէտք ունինք, աւա՛ղ:

×

Պէսպիսուն եւ բովանդակութեամբ հարուստ յայտագիրը, երգչախումբին տարիներու փորձերը եւ վերջապէս խմբավար Ափրիկեանին ճարտար ցպատը կազմեցին յաջողութեան մը երաշխաւորութիւնը եղին:

Կոմիտաս, Այէմշահ, Կանանչեան, Ալթունեան, Սաթեան, Ափրիկեան եւ ուրիշներ, արժանաւոր շարքով իրենց տեղերը գրաւած են այս համերգին մէջ:

Կոմիտաս՝ հայ հանճարին սուգակը, որ կրցած է այնքան բեղուն խոյանիմով թափանցել հայ ժողովրդական երգերուն, խաղին ու պարին անծանօթ այլ հարուստ ակը ու յայտնագործել՝ հայ երաժշտութեան հարազատ եւ վաւերական արուեստը:

Կալի Երգը՝ պարզութեամբ եւ ներդաշնակութեամբ կը պատկերացնէ հայ շինականին անխտան սէրը եւ պաշտամունքը հանդէպ հայրենի դաշտերուն եւ լրծուած կովերուն: Կալի երգ՝ հազարամեայ ազօթք, աշխատանքի և հալալ քրտինքի:

«Ծադիկ էի», «Նազեր» եւ «Պենիկօ», Գ. Ալէմշահի երեք ազուր ու գողտրիկ երգերը մէկ-մէկ գոհարներ են, իրենց տեսակին մէջ ու կ'արտացոլացնեն հեզնակին հոգին՝ նուրբ, թրթռուն եւ հարազատութեամբ անխառն:

Կանանչեանի «Շուշօ»ն, գուարթութեամբ զեղուն, նազ, խռովք եւ շարժում է:

Ալթունեանի եւ Սաթեանի երաժշտութիւնը պարուրուած է հայրենի շողով ու շաղով:

Ափրիկեան խմբավարը դեռ երիտասարդ, սակայն կը թուի թէ արդէն ըմբռնած է կոմիտասեան երգին ազգային առանձնայատկութիւնները: Ազգային ոգին կը միացնէ արդիական շունչ եւ կշռոյթ:

Զայներու հարստութիւն մը կը բերեն, անշուշտ, մեներգուներ Աստղիկ Առաբեեան, Արա Սերոբեան եւ Մկրտիչ Պօղոսեան: Առաջինը՝ սոփրանօ, ունի հարուստ նկարագրով ձայն, ատակ ժողովրդական երգերու հարազատ մեկնաբանութեան: Երկրորդը՝ պարիթոն, թաւշային եւ առնական ձայնով: Երրորդը՝ թենոր, մեր զգայնութեան կը խօսի:

Զոյգ համերգներուն իրենց մասնակցութիւնը կ'ապահովեն Լիոնի եւ Մարսէյլի ձայնասփիւռի համանուագային նուագախումբերը:

×

Օ'ն, հիմա ձայնը ձերն է: ՍԻՓԱՆի սաներու հերոս տղաք եւ ԿՈՄԻՏԱՍի երգերուն հնչիւններով գինովցած աղջիկներ: Տարագիր այլ հայրենաւուէր, պանդուխտ այլ հայրենակարօտ հայրենակիցներն են, որ ձեր երգերով եւ մեներգներով պահ մը կ'ուզեն փոխադրուիլ հայրենիք, վերյիշել եւ վերապրիլ յաւիտենական շուն – չովը, օդովը եւ արեւովը Հայաստանի:

«Ձիգ տու, էշի եզները, արա օ՛, ջան արա օ՛»:

Ձիգ տուէք, տղաք, էշեցէք Հայոց եզները··· ի սէր Արարատ սարին, ջան հայրենիքին:

ԺԻՐԱՅՐ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏ եւ Քրիստոնեայ Ժողովրդավարութեան պարագլուխ Ժորժ Պիտօ տեսակցութիւն մը տուած է ամերիկեան եռւնայթըտ Փրէս գործակալութեան: «Ալժերական Ալժերիա նշանախօսք մըն է որ չի տարբերիր Պրըթօն Պրըթաննէ մը կամ Ֆրանսական Ֆրանսայէ մը» չէշտած է Պիտօ անդրադառնալով Ալժերիոյ հարցին: Հասարակապետութեան մասին, Պիտօ ըսած է.— Մեծ բան չէ մնացած Ֆրանսական Ափրիկէէն եւ ոչ մէկ բան Սահմանադրութենէն: Լրագրողը կը հարցնէ նաեւ թէ իր կարծիքով ի՞նչ է Խրուշչեւի այցելութեան հաշուեկշիռը. «30·000 նոր բաժանորդ Իւմանիթէին», կը պատասխանէ Պիտօ: «Ի՞նչ է ձեր կարծիքը տը Կոլ՛ քաղաքականութեան մասին՝ Պոնի եւ Լոնտոնի հանդէպ» կը հարցնէ թղթակիցը: «Նախագահ տը Կոլի քաղաքականութիւնը չատ խորհրդաւոր է: Իր մտքերը երկար ժամանակաշրջանի մը համար են, որպէսզի կարելի ըլլայ նախատեսութիւններ ընել: Առաջին բանը զոր պէտք է գիտնալ այն է թէ Ֆրանսան ի՞նչ պիտի ըլլայ մինչեւ դարուն վերջը: Այս հարցը չտուիք ինձի, բայց կ'ըսեմ: Երբ ժողովուրդ մը կ'ուզէ ոտքի դնել այնպէս պէտք չէ ըլլայ որ ձախթափիւռը, մամուլը եւ մնացեալը անոր խրատեն որ երթայ պառկի»: Պիտոյի եզրակացութիւնը յոռետես է Ե. Հանրապետութեան ապագային համար:

ՎԱՏԻԿԱՆԻ պաշտօնաթերթը Osservatore Romano կը գրէ թէ Խրուշչեւի այցելութիւնը Ֆրանսա եւ անոր ստեղծած հետաքրքրութիւնը մոռցնել տուին այն պայքարը զոր Խորհ. Միութիւնը կը տանի Եկեղեցւոյ դէմ:

ԻՏԱԼԻՈՑ նոր վարչապետը՝ Թամպրոնի նոր ժողովրդութիւններ կ'ունենայ Խորհրդարանի վաւերացումէն ետք: Ծանօթ է որ նորակազմ դահլիճը միայն 7 ձայնի մեծամասնութիւն մը ունեցաւ (300 թեր, 293 դէմ): Թեր քուէարկած են 272 Տեմոքրիսթիանի, 4 ոչ-արձանագրուած եւ 24 նոր-Ֆաշիստ: Ուրեմն ընորհիւ Ֆաշիստներուն է որ Թամպրոնի յաղողած է, այս պատճառով նոր դահլիճին նախարարները (Տեմոքրիսթիանի) կարգով կը հրաժարին: Դէմ քուէարկած էին՝ 140 համայնավար, 87 ընկերվարական, 18 միասնական, 18 ազատական, 17 ժողովրդավար ընկերվարական, 6 հանրապետական, 4 ոչ արձանագրուած եւ 3 բարձր-ատիճի:

ԱՆՔԱՐԱՑԻ պատժական ատեանը մէկական տարի բանտարկութեան դատապարտեց վիպասան մը եւ լրագրող մը: Լրագրողն է՝ Ուլուսլ տնօրէնը (ընդդիմադիր) որ իր թերթին մէջ իբրեւ թերթօն հրատարակած է Ոքթայի Վերելի դործը՝ «Յամամճիկները», որ կը վտանգէ կառավարութեան վարկը, ըստ դատարանին:

ՍԻՓԱՆԱՅ ՍԱՐԻՆ ՉԱՍՏՈՒԱԾԸ

Լոնտոնի կիսապաշտօն օրկանը, Թայմզ որուն համար կարելի է, անվարան, ըսել թէ աշխարհի ամէնէն արժանահաւատ ու հեղինակաւոր օրաթերթն է, վերջերս հրատարակեց յօդուած մը, Վանի մասին:

Անգլիացի ճամբորդ մը, մեր պատմութեան ծանօթ, կը պատմէ այդ յօդուածին մէջ թէ Կեդրոնական Դաշնագրի Կազմակերպութիւնը, ներկայիս, սկսած է հաստատել երկաթուղիի գիծ մը, որ պիտի կտրէ Վան քաղաքը ու պիտի հասնի մինչեւ Իրանի սահմանը: Երբ գծին շինութիւնը վերջանայ, «Վանը պիտի ազատի իր յետամնաց վիճակէն, որուն մատնուած էր մինչեւ վերջերս եւ պիտի վերադառնայ բարգաւաճման նախկին օրերուն»:

Շահեկան ու հոգեշահ տեղեկութիւններ կան «Թայմզ»ի յօդուածին մէջ:

Արդարեւ, ճամբորդը կը պատմէ թէ՝ 1915ին, Վան քաղաքը ունէր 100·000 բնակիչ, բայց այսօր ունի միայն 15·000 բնակիչ: Այսինքն, իւրաքանչիւր քառակուսի քիլոմեթրի վրայ՝ տասնըմէկ հոգի: «Բայց, նորէն, ժողովուրդը անգործութեան դատապարտուած է»:

Ճամբորդէն կը լսենք — եթէ արդէն չէինք գիտեր — որ Վանը ճարտարարուեստ չունի, թէեւ կը պատրաստուի կրաղիւսի գործարան մը հաստատելու: Վանայ գաւառին մէջ կ'ապրին ընդհանրապէս Քիւրտեր, «ծոյլ եւ բնաւորութեամբ դիւրագրգիռ», ժողովուրդ մը որ մաքսանենգութեամբ կը զբաղի: Ե'ւ Քիւրտ, ե'ւ Թուրք, մինչեւ այսօր ալ «կը բնակին հողէ շինուած տուներու մէջ»:

Այս հատուկոտոր «լուրերէն» ետք, քիչ մը պատմութիւն՝ անգլիացի ճամբորդէն, որ, ենթադրաբար, որոշ տեղեկութիւններ ունի Հայոց պատմութեան մասին:

Ինքն է որ կը հաւաստէ թէ «Վան, թերեւս ամէնէն աւելի կապ ունեցած է Հայերու հետ, որոնք Ուրարտացիներէն ետք, հաստատած են պետութիւն մը»: Եւ այս պետութիւնն էր որ, «ամէնէն առաջ, Քրիստոնէութիւնը յայտարարեց պետական կրօնք»:

Ու հիմա, արդէն պատմագէտ Անգլիացիին զգայացո՛ւնց յայտնութիւնը՝ արար աշխարհին.

— Հայերը, ինչպէս գիտենք, աւելի ուշ, բնաջինջ եղան աշխարհի այդ մասէն... Եւ մռայլ ու խոպան շրջան մը, Վանայ Բերդին ստորոտը, Հայերու նախկին շրջանը ունի սարսռազդեցիկ պատմութիւն մը...

Յետոյ.

— Հայերը շինարար ժողովուրդ եղած էին, իրենցմէ առաջ Ուրարտացիները... Վանայ շրջանին գոհարը, Ժ. դարու հայկական եկեղեցին է Աղթամարի կղզիին վրայ... Այս եկեղեցին շինած է հայ թագաւոր մը, Արծրունեաց արքայական ցեղէն...

Անգլիացի ճամբորդը ցաւով կը գրէ հետեւեալ տողերն ալ.

— Պզտիկ եկեղեցին, որուն բոլորտիքը կը թեւածեն թռչունները, հաւանաբար լլլայ վերջին մասնիկը ամայացած Հայաստանի...

Այս սրտաճմլիկ պատկերէն շատ աւելի պերճախօս է ճամբորդին յաջորդ պատմութիւնը:

— Վանայ մօտ կայ Սիփան Սարը, 14 հազար 500 ոտք բարձրութեամբ: Քիւրտ նաւավարները կը հաւատան որ երբ Սիփանայ Սարին կատարը տեսնուի թռչունի մը փետուրը, պէտք է Վանայ Ծովէն հեռանալ... Որովհետեւ այնտեղ կ'ապրի չաստուած մը, որ եթէ մարդ տեսնէ Վանայ Ծովուն վրայ, փոթորիկ մը կը պայթեցնէ եւ ջուրերուն մէջ կը խեղդէ զայն...

Ծանօթ չենք ճամբորդին ինքնութեան, բայց համոզուած ենք որ ան ալ կը պատկանի այն դիւանագէտներու փաղանգին, որուն զինուորեալները թռուցիկ ակնարկ մը միայն կը նետեն հայ ժողովուրդին պատմութեան վրայ եւ վախով, դողով — զգուշութեամբ եւ խոհեմութեամբ — կ'արտայայտուին մեր մասին, երբ վերադառնան մեր հայրենիքին ճամբաներէն:

Ամէնէն անաչառ անցորդն ալ — երբեմն հնախոյզ, երբեմն հասարակ զբօսաշրջիկ — հաշիւով կը բանայ իր բերանը, որպէսզի չխոցէ սիրտը հաւատարիմ զինակցին...

Լօզանի դաշնագրին կնքումէն ետք, ոչ մէկ Արեւմուտքցի քաջութիւնն ունեցաւ պատմելու մեր Ոդիսականը իր ամբողջութեամբ: Առանց դիւանագիտական հաշիւներու:

Նորութիւն չկայ պաշտօնաթերթին պատմութեան մէջ, գոնէ մեզի համար:

Մենք չորս անգամ տասը տարի է կը պատմենք Արեւմուտքի քրիստոնեաներուն թէ իրենց դաշնակիցը, իրենց հաւատարի՛մ ու ճենթլմէն զինակիցը, անապատի մըն է վերածեր Վասպուրականն ալ, Հայկական Բարձրաւանդակին մնացեալ շրջաններն ալ:

Կը պատմենք իրենց որ երէկուան ծիծղուն պարտէզը, որուն ածուները կ'ոռոգէր հայ շինականին քրտինքը, այսօր ուրիշ բան չէ եթէ ոչ ամայացած դաշտ մը, ուրկէ բազէներն ու անգղերն անգամ հեռու կը փախչին:

Այո, Վան քաղաքը իր Այգեստանով, երէկ — 1915ի եղեռնէն առաջ, ունէր տասնեակ հազարներով բնակիչ՝ Հայ, — բայց այսօր, ունի միայն քանի մը հազար բնակիչ՝ Թուրք եւ Քիւրտ:

Երէկ, Հայաստանեայց աշխարհը իր Վաներով, իր Տարօններով, իր Մուշերով, իր Կարիններով դրախտավայր էր, որովհետեւ այնտեղ էր հայ ժողովուրդը՝ շինարար եւ աշխատասէր:

Երէկ, Արարիչին շունչը կը յածէր այդ դրախտավայրին վրայ: Այսօր, սարսափը դեւերուն:

Բայց ի՞նչ պատահեցաւ որ Հայոց աշխարհը այլափոխուեցաւ այդպէս, մէկ արշալոյսէն միւսը:

Ճիւաղ մը անցաւ անոր ճամբաներէն, այն օրերուն, երբ հայ ժողովուրդին «բարեկամ»ները իրար կը յօշոտէին Եւրոպայի մէջ՝ յանուն կայսերական անիմանալի շահերու:

Եւ երբ համատարած սպանդէն ետք, ժամանակը հասաւ հաշիւ պահանջելու ոճրագործ ազգէն, հայ ժողովուրդին «բարեկամ»ները լքեցին զինքը:

Աղթամարի եկեղեցիին հազարամեայ պատերուն շուրջը թեւածող թռչունները թերեւս մեր պատմութիւնն է որ կը պատմեն օտար անցորդին:

Բայց ո՞վ է սա չաստուածը որ փոթորիկ կը պայթեցնէ Վանայ Ծովուն վրայ, երբ փետուր մը իյնայ Սիփանայ Սարին կատարը...

Հայոց Աստուածը չէ՞ ան: Հայոց վրիժառու Աստուածը:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

"ԳԱՅԻԱՆԷ"
ԱՌԱՋԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՄԻԻՆԻԽԻ ՄԷՋ

Արեւելեան եւ Արեւմտեան Գերմանիաներու քաղաքական հակամարտութեանց բերմամբ, մշակութային յարաբերութիւններն ալ կը տուժեն եւ Գերմանիոյ երկու մասերուն մէջ, իրարմէ տարբեր զարգացում մը կը ստանան: Փոխ-այցելութիւններու պակասը պատճառ կ'ըլլայ որ գերմանական երկու երկրամասերը անծանօթ մնան մէկը միւսին յառաջդիմութիւններուն:

Բացառիկ երեւոյթ մըն է Արեւելեան Պերլինի պետական օփերայի պարախաղի խումբին Միւնիխ գալը, ներկայացնելու համար երեք պարախաղեր.— Գայիանէ՝ Արամ Խաչատուրեանի, Կարապներու լիճը՝ Չայքովսքիի եւ Նոր Ոդիսականը՝ Ալպերթ Պուրգարտի: 210 դերասաններ եւ նուագածուներ (այս վերջինները Հորստ Շթայնի ղեկավարութեամբ) 30 Մարտէն մինչեւ Ապրիլ 5, իրենց արուեստը ցոյց տուին Միւնիխի հասարակութեան՝ Տօյչես Թատրոնի մէջ:

Առաջին ներկայացումը՝ 30 Մարտին, Արամ Խաչատուրեանի «Գայիանէ»ն էր: Նորութիւն մը ոչ միայն Միւնիխի, այլև ամբողջ Արեւմտեան Գերմանիոյ համար: Ասով պէտք է բացատրել ներկայացումը կանխող մեծ հետաքրքրութիւնը եւ տեսակ մը ջղային սպասումը՝ տեսնելու համար բոլորովին նոր այս պարախաղը եւ գործը մեկնարկող պարողները:

Խաչատուրեանի դաշնակի քոնչերթոն, «Գայիանէ»ի քաղուածքները եւ կարգ մը ուրիշ գործեր անծանօթ չէին, բայց ուրիշ է մասնակի նուագը լսել, ուրիշ գեղարուեստական վայելք է ամբողջ կտորը տեսնել:

Նախանուագը հայկական եւ կովկասեան եղանակով շաղախուած արդիական համանուագ մըն է, ուր կարծես երբեմն ձայները մեր գիտցած ներդաշնակութեանց օրէնքներուն չեն հնազանդիր, բայց ի վերջոյ կուգան կազմելու բացառիկ տպաւորութիւն մը ձգող ամբողջութիւն մը:

Առաջին պատկեր

Վարագոյրը կը բացուի տեսարանի մը վրայ, որուն կը տիրապետեն Փոքր եւ Մեծ Մասիսները՝ ձիւնապատ գագաթներով, մուգ մշուշ մը պատած է լեռներու մէջքը, իսկ Արարատեան դաշտը ծածկուած է բամպակի անսահման դաշտերով: Շուտով բեմը կը լեցուի 40–50 կին եւ այր պարողներով, հայկական տարազներով. ամէնքը՝ մէկ-մէկ կողով ձեռ-ձերնին՝ լեցուն բամպակի հունձքով: Բամպակի կոլխոզին մէջ է եւ Գայիանէն իր աշխատանքի ընկերներուն հետ, ուրախ կը տօնէ հունձքի տօնը: Իր ամուսինը սակայն, Գիկօն, գինով վիճակի մէջ կուգայ եւ Գայիանէի ծնողքը հազիւ կը յաջողին զինքը հանդարտեցնել եւ հեռացնել: Գայիանէ տխուր է եւ երբ կոլխոզի վերակացուն՝ Կազաքով կուգայ քննելու հունձքին արդիւնքը, Գայիանէի կուտայ կարմիր վարդ մը: Ուրախութեան պարերէն ետքը, ամէնքը կը մեկնին շարունակելու իրենց աշխատանքը՝ դաշտերուն մէջ, եւ Գայիանէն կարմիր վարդով կը պարէ մտամոլոր:

Երկրորդ պատկեր.— Գայիանէ իր տան մէջ՝ ընկերուհիներով նստած գորգ կը շինեն: Սենեակին մէկ անկիւնը օրօրոց մը կայ, ուր Գայիանէին զաւակը կը քընանայ:

Երբ ընկերուհիները կը մեկնին, Գայիանէ իր քովը կը պահէ եղբայրը՝ Արմէնը: Ահա Գիկօն, որ նորէն գինով, կուգայ տուն, Գայիանէն կը համերաշխեցնէ երկու այրերը եւ Արմէն կը հեռանայ սիրտը հանգիստ: Բայց հազիւ այր եւ կին առանձին են, Գիկօ կը սկսի զարնել ծեծել իր կինը: Գիկօ, ի վերջոյ կը հեռանայ տեսնելով որ փոքրիկը արթնցած է:

Գայիանէ կը հանդարտեցնէ փոքրիկը օրօրոցին մօտ նստած եւ յետոյ կը հեռանայ: Գիկօն կը մտնէ եւ տեսնելով որ մարդ չկայ սենեակին մէջ, ներս կը կանչէ երեք օտարականներ որոնց ծանօթացած է քաղաքին մէջ: Ասոնք, դրամով կը համոզեն Գիկօն որ կրակ ձգէ կոլխոզի բամպակի շտեմարաններուն մէջ: Գայիանէն լսած է խօսակցութիւնը եւ կը փոր

ԱՄԱՆՕՐԵԱՅ ՀԱՒԱՔՈՅԹ
ԼՈՒՍՆԻ ՎՐԱՅ
196... ԹՈՒԱԿԱՆԻ ՅՈՒՆՈՒԱՐԻ 1-ԻՆ

(Կատակ-հէքեաթ մէկ գործողութեամբ)

ՇԱԻ-ԲՈՆ.— Սեղանակիցնե՛ր, նախ նախ պիտի ասեմ, որ բարի էք եկել մեր Լուսնի վրայ: Այո, ես այստեղ ինձ ըզգում եմ ինչպէս իմ տանը, որովհետեւ մեր ախպէր տղերանցից Ժիւլ-Վէրնի, Ուէլսի, Կամել Ֆլամարիոնի հետ մենք այստեղ շատ չշեր ենք ջարդել եւ իմ նոր վէպի նոր հերոսը, Չեստերտոն Մակդէպոլօ Պանտապոլոսը... Լուսնակլա՛րայ, քոյրիկ ջան, մի լուսնառոմով դվայնոյ լուսնասուրճ հասցրու...

ՍԻՏԱԼ.— Լաւ, ընկեր Շաի-Բոն, դուն սուրճ խմէ, մենք լսենք ընկեր Շիրազին:

ՇԻՐԱԶ.— Թէ չէք ուզէ, չեմ խօսէ:

ՁԱՅՆԵՐ.— Կ'ուզենք, կ'ուզենք...

ՇԻՐԱԶ.— Հըբը ինչո՞ւ ծափ չէք տայ ... (ծափեր) Հըբը էս Լուսնի պիճի-միճի աղջիկներ ինչի՞ ծափ չեն տայ... Շիրազին չե՞ն ճանչնայ: Ես իմ հոգու երկընքին հազար լուսին եմ մորթէ ու էնոնց միջից դուրս ժայթքած արեւի լուսով Մասիսի կատարներն եմ ոսկեզօծէ...

ՔՆՆԱԴԱՏ ՎԱՐԴԱԳՈՅՆ ԱԿՆՈՑՆԵՐՈՎ.— Հզօր, շառաչուն պատկեր...

ՔՆՆԱԴԱՏ ՍԵՒ ԱԿՆՈՑՆԵՐՈՎ.— Ցընդաբանութիւն՝ ազգային սահմանափակութիւն ափաշկարայ սիմպտոմներով:

ՇԻՐԱԶ.— Քննադատները փնթփնթան կը: Թող փնթփնթան: Անմահ Ֆիրդուսին, որ լաւ բաներ ունէր, ըսեր է, պոէզիան, ըսեր է, մի ծաղկաստան-բուրաստան է, ըսեր է, իսկ քննադատները զառղառներ են, ըսեր է...

ԳԵՂԱՄ ՍԵՒԱՆ.— Բայց Ֆիրդուսին այդպիսի բան չունի...

ՇԻՐԱԶ.— Չեր Ֆիրդուսին չունի, մեր սովետական Ֆիրդուսին ունի: Մեռնելուցս յետոյ նո՞ր պիտի գլխի ընկնէք, որ Ֆիրդուսի եմ:

ՍԻՏԱԼ.— Սառը պատերազմի բարակ հովերուն վերջ: Խօսք տանք ընկեր Գեղամ Սեւանին, նոյն Ստեփանոս Կուրտիկեցու վկայութեամբ ծնուած Պոլսում, 1926 թուականին, հեղինակ «Ագռաւները թառեցան»...

ԳԵՂԱՄ ՍԵՒԱՆ.— «Սեւ ծովը նոյնն է միշտ», «Նահրէն ռաս Պէյրութ», «Կանաչ անապատ», «Մոդեռն հէքեաթ», «Բիւրեղեայ դղեակ» գրքերու...

ՍԻՏԱԼ.— Գեղամ Սեւան, որը կղզի էր, թերակղզի դարձաւ, բայց յոյս կայ, որ մի օր...

ԳԵՂԱՄ ՍԵՒԱՆ.— Հայր ցամաքի պիտի վերածուեմ: Տաղանդաւոր եմ:

ՍԻՏԱԼ.— Պարոյր Սեւակին է խօսքը:

ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿ.— (Կարդում է) —

Ես զանգակատուն – զանգակատուն
Քառասունհինգ զօղանջների, —
Թող զօղանջի քառասունվեց...
Այն, որ սրտի արնով սնուեց...
Սնուեց, գնուեց, ծնուեց, զինուեց
Ու գէօոքագէօո մի տզրուկի
Վզին մզած ու գզգզուած
Մազակալած մի նամակի
Հավուզի մէջ հազ ու նազով
Ու զազրելի իր տարազով...
Ու աւազով, աւազանով,
Գազանների գաւազանով,
Վազանների խարազանով,
Թացը չորից զանազանող...

ՍԻՏԱԼ.— Վերջացա՞ւ, թէ պիտի շարունակուի...

ՍԵՒԱԿ.— Կ'ուզէք՝ վերջացնեմ, կ'ուզէք՝ մի շաբաթ շարունակեմ...

ՍԻՏԱԼ.— Վահէ Վահեան... Աչահուր Գրիգորիսի վկայութեամբ սփիւռքահայ գրականութեան սակաւաթիւ երջանիկներից մէկը, որը ծնուել է 1907 թուականին, իբրեւ Սարգիս Ապտալեան: Փոքրիկ Սարգիսը այնքան գեղեցիկ է եղեր, որ տեսնողները հիացեր են եւ «վա՛հ-վա՛հ» բացականչեր են: Ասկէ ալ՝ ապագայ բանաստեղծին ծածկանունը՝ Վահէ Վահեան:

ՎԱՀԷ-ՎԱՀԵԱՆ.— Կը հաստատեմ, ատենօք գեղեցիկ էի:

ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ.— Դու հիմա էլ գեղեցիկ ես, Վահէ ջան:

ՎԱՀԷ-ՎԱՀԵԱՆ.— (Երազուն) Լուսնի վրայ...

ՍԻՏԱԼ.— Մեր ամանորեայ հաւաքոյթը մօտենում է իր բարի վախճանին: Հաւաքուեցինք, խօսեցինք, քիչ-շատ իրար հասկացանք: Ինչ կը վերաբերի ինծի, ես կը խոստանամ թողնել բանաստեղծութիւններ գրելը, եթէ ինծի միշտ նախագահ եւ թամադա ընտրէք: Իսա-հակեանէն յետոյ ամենատարիքոտը եմ: Ես արդէն Հրաչեայ Քոչարի եւ Կիր-Պատրիկ-Սելեանոսի վկայութեամբ ուշադիր բացայայտել եմ պատմութեան ծալքերը եւ ճարտարօրէն անցեալը հասցրել եմ ներկային եւ ներկան հեռաձգել մինչեւ մարդկային հասարակութեան լուսաւոր գալիքը: Աւելին չեմ ուզիր Պիտի յայտնեմ, որ ռադիօ-շողագրեր ունենք Շահան Շահնուրէն, Զաւէն Սիրմէլեանէն, Բենիամին Նուրիկեանէն, Վահէ Հայկէն, Մարի Աթմաճեանէն եւ ինչպէս ընդունուած է ըսել՝ ուրիշներէն, որոնք Արուսեակի վրայ ընկած են Փափազեանի «Օթէլլօ»ն նայելու համար: Տեղ կը հասնեն ուշացումով: Համա-տեղ, դուն վերջացուցի՞ր:

ՀԱՄԱՍՏԵՂ.—(Աղօթում է) «Տուր իմաստութիւն, տէր, որ մտերմանամ ... եսի հետ, սիրեմ իմ անձը»:

ԼԵՌ-ԿԱՄՍԱՐ.— Ի՞նչ պատահեցաւ սա զավալլու մարդուն, «Գիւղի», «Ա... ձրեւ»ի հեղինակին...

ՀԱՄԱՍՏԵՂ.— «Ծովի ջրերը կ'ուզ... լաւաներու պէս թանձր, ինչպէս վիշտ... ներ, որոնց երկարութիւնը 50 կանգ... էր, կ'որոտային ամպերու նման, իր... վրայ կը յարձակէին ու անոնց աչքերը կանաչ բոցեր կը ծխային...»:

ՁԱՅՆԵՐ.— Խեղճ մարդ, խեղճ մարդ...

ԼՈՒՍՆԱՎԱՐԱԳՈՅՐ
ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԱՀԱՐ

(3 եւ վերջ)

ԱԿՎԱՅԻ ՂԱԶՈՎՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԱՏՄԵՑ ԵՒԻԱՆ

—o—

ՊՈԼՈՅԱՏԸ

9.

Ալբէն կոչուած իր ազգուհին մտաւ ներս, ետքը՝ Ռուբէնը։ Ամէնքն ալ ուրախ էին, ամէնքն ալ կը ծիծաղէին, ամէնքն ալ կը խօսէին։ Ռուբէնը ամէնէն աւելի ուրախ էր։ Ան ինքզինքը կը զգար ազատ, ինքզինքը կը զգար ուրիշ մարդ։ Ան ինքզինքը կը զգար ուրիշ մարդ, որովհետեւ ան ինքզինքը կը զգար ազատ։ Ան ինքզինքը կը զգար ազատ, որովհետեւ ան

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑ
ԱՒԱԳ ՍՈՒՐԲ ՇԱԲԱԹՈՒՆ
ԵՒ ՍՈՒՐԲ ՋԱՏԿԻՆ

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ (ԱՒՆՈՒՎԻԼ)

Աւագ Հինգշաբթի· *Ցիշատակ Ընթրեաց – եաց· Պատարագ ժամը 11ին: Նոյն օրը ժամը 5ին՝ Ոտնլուայ: Երեկոյեան ժամը 8ին Փիլերային պաշտամունք, յիշատակ չարչարանաց, Խաչելութեան եւ Թաղման:*
Աւագ Շաբաթ· *Ճրագալոյց, Ս. Զատիկ, Պատարագ ժամը 6ին:*
17 Ապրիլ, Կիրակի· *Զատիկ, սկիզբ· ժամերգ· առաւօտ ժամը 8,30ին, Պատարագ 10,30ին:*
18 Ապրիլ Բ· *Ցիշատակ Մեռելոց, յաւարտ պատարագի Հոգեհանգիստ ընդհանուր ննջեցելոց:*

Ս. ԹԱԴԷՈՍ (ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ)

Աւագ Հինգշաբթի, *ոտն ընթրեաց եւ Ս. Հաղորդութեան: Առաւօտ սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8,30ին, փոքրերու հաղորդութիւն՝ 9ին: Երեկոյեան ոտնլուայի արարողութիւն ժամը 5ին: Խաւարման արարողութիւն ժամը 8ին:*
Աւագ Ուրբաթ· *Անապական Թաղում Տեառն: Երեկոյեան Թաղման արարողութիւն ժամը 6ին:*
Աւագ Շաբաթ· *Առաւօտեան ժամերգ· ժամը 9ին: Երեկոյեան Ճրագալոյց 5ին:*

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ Հինգշաբթի· *Առաւօտեան ժամերգութիւն՝ առաւօտ ժամը 9ին: Ս. Հաղորդութեան պատարագ ժամը 10,30ին: Ոտնլուայի արարողութիւն երեկոյեան 4ին: Զարչարանաց արարողութիւն՝ ժամը 7,30ին: Խաւարում:*
Աւագ Ուրբաթ· *Թաղման արարողութիւն երեկոյեան ժամը 5,30ին:*

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ (ՊՕՄՈՆ)

Աւագ Հինգշաբթի· *Ցիշատակ Ընթրեաց – եաց· սկիզբ· ժամերգ· առաւօտ· ժամը 8ին: Պատարագ 10ին: Հաղորդութիւն կը մատակարարուի մանուկներու: Երեկոյին՝ Ոտնլուայի արարողութիւնք 5ին: Խաւարման արարողութիւնք 8ին:*
Աւագ Ուրբաթ· *Երեկոյին Քրիստոսի Թաղման արարողութիւն ժամը 5,30ին:*

ՓՈՆ ՏԸ ՇԵՐԻ

Աւագ Հինգշաբթի· *առաւօտ սկիզբ· ժամերգ· ժամը 8,30ին, պատարագ 10ին: Երեկոյեան՝ Ոտնլուայ 5ին: Գիչեր՝ Խաւարում 9ին:*
Աւագ Ուրբաթ· *Երեկոյ՝ Թաղման արարողութիւն 5ին:*
Աւագ Շաբաթ· *Երեկոյ՝ Ճրագալոյց, Խթում 5ին:*
Կիրակի· *Զատիկ, առաւօտ· սկիզբ ժամերգ· ժամը 8,30ին: Պատարագ 10ին:*
Երկուշաբթի· *Մեռելոց· սկիզբ· ժամերգ· ժամը 8,30ին: Պատարագ՝ 10ին:*

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ Հինգշաբթի· *Ցիշատակ Ընթրեաց առաւօտ· ժամերգութիւն եւ նախատօնակ ժամը 8,30ին: Պատարագ 10ին: Ս. Հաղորդութիւն տղոց 11ին: Երեկոյ· Ոտնլուայի արարողութիւն երկսեռ խումբով 5ին: Գիչեր· Խաւարումի արարողութիւն 7,30ին:*
Աւագ Ուրբաթ· *Ցիշատակ Խաչելու – թեան, առաւօտ· ժամերգութիւն ժամը 10ին: Երեկոյ Թաղման արարողութիւն:*

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Աւագ Հինգշաբթի, 14 ապրիլ·— *ժամերգութիւն ժամը 10,30ին: Երեկոյեան ժամերգութիւն եւ ոտնլուայ ժամը 15ին: Հանդիսաւոր պատարագ ժամը 16,30ին: Խաւարման ժամերգութիւն ժամը 20ին:*
Աւագ Ուրբաթ, 15 Ապրիլ·— *ժամերգութիւն եւ երկրպագութիւն Սուրբ Խաչին ժամը 17ին:*
Աւագ Շաբաթ· *Ճրագալոյցի ժամերգութիւն եւ ճայնաւոր պատարագ ժամը 17ին:*
Սուրբ Զատիկ, 17 Ապրիլ·— *ժամերգութիւն, ճայնաւոր պատարագ եւ հաւաքական հաղորդութիւն ժամը 10ին:*
Բ· Օր Զատկի, Մեռելոց, 18 Ապրիլ·— *Հոգեհանգստեան պաշտարագ Քերոբէ Ե. Վ. Քատէեանի, Հ. Ղազար Վ. Սրապիոնեանի եւ Տէր Մկրտիչ Վ. Էրքէլէթեանի հոգիներուն համար:*
Նոր Կիրակի, 24 Ապրիլ·— *Ցիշատակ Ապրիլեան Նահատակաց: Ճայնաւոր պատարագ ժամը 16,30ին Սաքրէ Քէօր՝ Մոնմարթըր՝ Մայր Եկեղեցիին մէջ:*

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ԿՈՒՐՆՈՊԼԸ·— Ս. Ցարութեան տօնին առթիւ, յարգելով իր ամուսնոյն անուան տարեդարձը, Տիկ. Վ. Օնպաչեան 500 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան, Նոր Սերունդի «Օնպաչեան» սրահին:

ԼԱ–ՔՕԹ ՍԷՆԹ–ԱՆՏՐԷՆ Պ. Նազար Նազարեան իր ողբացեալ կնոջ Վարդա – նոյշ Նազարեանի (Ծնեալ Օնպաչեան) մահուան քառասունքին առթիւ 100 Ն.Ֆ. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան Ն. Սերունդի «Ցարութիւն Օնպաչեան» սրահին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը իր կրթական ձեռնարկներուն համար ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները.—

Աւետիս, Սուրէն, Միսաք Գալֆայեան եղբայրներ 50 Ն. Ֆ.՝ իրենց սիրելի մօր մահուան տարեդարձին առթիւ:

ԿՈՒՐՆՈՊԼԻ Հայ Ազգային եկեղեցական Միութիւնս ի գիտութիւն կը բնդոպլի, Լանսէի եւ Ռընաժի Հայութեան կը ծանուցանէ թէ Զատկուան տօնին առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի 24 Ապրիլ կիրակի առաւօտ Ռիւ Ժէլի սրահին մէջ:

Հոգեւոր Ծիսակատարութեան համար դիմել վարչութեան:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

1· *Հայաստանէն Պ. Արամ Մալեան որ Երեւան կը բնակի, կը փնտռէ իր մօրեղբայրը Պ. Լեւոն Սահաքեանը որ 1930ին Ցունաստանի Քորֆու կղզիէն եկած եւ հաստատուած է Ֆրանսա:*

2· *Հայաստանէն Պարտիզակցի Պ.Մարտոյեան Ցակոբ կը փնտռէ իր քրոջ աղջիկը Տիկին Ովսաննա Աբիկեան, ծնեալ Բէֆէքեան, հօր անունը Տաճատ, իսկ մօր անունը Եղիսաբէթ:*

3· *Հայաստանէն Տէր եւ Տիկին Գէորգ եւ Եւդինէ Խշլախեան, կը փնտռեն իրենց որդին Լեւոն Խշլախեանը, որ ծնած է Երեւան 1922 Թուականին եւ որ 1941ին պատերազմի ճակատ մեկնած է:*

ՆԱՄԱԿ ՈՒՆԻՆ

4· Պ. Ղուպէրեան *նամակ ունի Հայաստանէն Պ. Անդրանիկ Խաքիճեանէ:*

5· Պ. Փափազեան *կարապետ, Ռոտոս – Թոյի, նամակ ունի Պուլկարիայէն Պ. Աստուր Փափազեանէ:*

6· Պ. Փափազեան *Ցովհաննէս, Ռոտոս– Թոյի, նամակ ունի Պուլկարիայէն Պ. Աստուր Փափազեանէ:*

Փնտռուող վերոյիշեալ անձերու հարցնողները դիւանատունը, 15 ռիւ Ժան Կուժոն:

Ֆ. կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի Վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկ. Ա. Մաքսուտեանէ 20 Ն. Ֆ., Վալանսէն Օր. Ռոզէթ Միքայէլեանի նշանախօսութեան առթիւ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վասպուրականի Հերոսամարտի տօնակատարութիւնը Մարսէյլի մէջ՝
ՄԱՅԻՍ 22 ԻՆ

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 16 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 20,45ԻՆ
Salle Verdi - Casa d'Italia
Rue d'Alger

ԼԻՈՆ, 17 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 14·30ԻՆ
Salle Rameau

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ԿՈՂՄԷ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ
ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳԱԽՈՒՄԲԻՆ
ԵՒ ORCHESTRE SYMPHONIQUE DE LA R.T.F.Ի

Մեներգողներ
Օր· ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Պ· ԱՐԱ ՍԵՐՈՐԵԱՆ
Պ· ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ **Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ**

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Մարի Սիւրմէնեան եւ զաւակները՝ Աչոտ եւ Հերմինէ Սիւրմէնեան, այրի Տիկին Սաթենիկ Սիւրմէնեան, իրենց խորին չնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեց – եալ ամուսնոյն, հօր եւ աղգականին՝
ԽՈՐԻՆ ՍԻՒՐՄԷՆԵԱՆԻ
դառնակսկիծ մահուան առթիւ:

ՆՈՒԻՐ

Ֆ· կապոյտ Խաչի կեդր· Վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է 20 Ն· Ֆ· Տիկին Ա· Խանտանեանէ:

ԿՈՉ

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Լիոնի եկեղեցաչէն Տիկնանց Միութիւնը կոչ կ'ընէ Լիոնի եւ շրջաններու աղգայիններուն, Ս. Զատկի տօնական օրերու առթիւ, լայնօրէն բերելու իրենց նիւթական նուէրները, որպէսզի մեր եկեղեցին աւարտած տեսնելու երջանկութիւնը ունենանք փութով:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ապրիլ 17ին ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ.Մ.Ը.Մ.Ի Պարահանդէսը՝ Ալհամպրայի մէջ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻԻՆ
Ս. ՂԱԶԱՐ - ՎԵՆԵՏԻԿ
ԵՒ
ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ
ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Օգոստոս 6
ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ Օգոստոս 31

Հռոմի Ողիմպիական Խաղերը զբօսաշրջիկներու խճողում պիտի պատճառեն այս տարի Իտալիոյ մէջ:
Մեր խումբին հանդիսատ ճամբորդութիւնը եւ լաւագոյն բնակութիւնը օրական ապահովելու համար, կազմակերպութեան աշխատանքները սկսած են:
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻԻՆ
Օրերը չուտ կ'անցնին, ցանկը չուտով կ'ամբողջանայ:
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ
Պ· ԹԱՐՈՆ
58, Bd. Serrurier, PARIS 19 - Métro Pré-St-Gervais
Ն· ՄԱՑԻՍԵԱՆ
45, Rue de Trévise PARIS 9 - Tél. TAI. 49-40
(Գաւիթին մէջ)
Յ· ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ
11, Ave. Béranger, ARNOUVILLE-LES-GONESSE (S. et O.)

ԳԱՐՈՒՆԸ քնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ, պայծառ լոյս և ոսկի արեւ...
Գարունը կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԻՔ, ՋԱՐԴԱՐԻՔ և ՆԵՐԿԻՔ
ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ
PEINTURES THOMLAC
16 Bis, Bd. Sébastopol PARIS 4e
Tél. : ARC. 26-61 — Métro : (CHATELET - HALLES)
ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէում եւ փլաստիք:
Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:
ՄԱՄՈՒԱՃԻՒՂԵՐ
52, RUE CHALON. PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE
4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O. — 18, RUE BREZIN, PARIS 14e

ՁԱՏԿԱԿԱՆ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՁԷՕՐԷՔԸ
ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏԷ ԵՒ ԿԸ ԾԱԽԷ
ՍՏԵՓԱՆ
ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ
ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ
ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆ
32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)
TÉL. : TAI. 65-44

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ· տար· 40 Ն· Ֆր·, վեց·22Ն·Ֆր·

Արտասահման՝ տար· 50 Ն· Ֆր· Հատը 0,20 Ն· Ֆր·

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 13 ԱՊՐԻԼ

MERCREDI 13 AVRIL 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8773 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4574

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՓԱՌԱՏՕՆ

Մինչեւ ու հարաւային Ֆրանսայի մեր հայրենակիցները տակաւին մինչեւ այսօր յուզումով եւ երախտագիտութեամբ կը յիշեն այն չքեղ փառատօնը, զոր վայելեցին անցեալ տարուան Զատիկին:

Քաղաքերուած ձեռք բերուած մեծ յաջողութենէն եւ ժողովուրդին մէջ ստեղծուած խանդավառութենէն, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի կեդրոնական Վարչութիւնը այս տարի ալ կազմակերպած է Հայկական երաժշտութեան Փառատօն մը Մարսէյլի եւ Լիոնի մէջ:

Ցանդուցէն է ծրագիրը: Ցոգնեցուցիչ եւ բազմաձախս: Այդ պատճառաւ ալ՝ սի – րելի Նոր Սերունդին, որ օգտակար գործ մը կատարելու հոգեկան գոհունակութիւն ունի:

Ե՞րբ է որ մեր երիտասարդները ընկրկած են դժուարութեանց առջեւ:

Ընդհակառակն ձեռնարկին պահանջած բազմատեսակ զոհողութիւնները խթան կը հանդիսանան՝ լուրջ աշխատանքի մըդելու համար մեր դեռատի աղջիկներն ու երիտասարդ տղաքը:

Հայրենադիտական դասընթացքին գըտած յաջողութիւնը գրաւական մըն է, որ այս վերջինները գիտակցութիւնն ունին իրենց վերապահուած դերին:

Նոր Սերունդի Զատկական արտակարգ հանդիսները՝ նուիրուած հայկական արուեստին՝ սկսած են դառնալ աւանդական, ինչպէս ամառնային բանակումի տարեկան Փառատօները Մէջլին Ֆրանսայի մէջ:

Գաւառի մեր հայրենաբաղձ ազդակիցները ակնդէտ կը սպասեն Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի այս մեծ ձեռնարկներուն, հայաչունչ մթնոլորտի մէջ հաճելի ժամեր անցընելու եւ հայկականութեան ոգիով հաղորդուելու համար:

Այս տարուան Փառատօնի յայտագրին գործադրութիւնը ստանձնած է Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարու – թեամբ երիտասարդ եւ տաղանդաւոր երաժիշտ Կարպիս Ափրիկեանի:

Աւելորդ է հիւսել գովքը այս երգչախումբին, որ ծանօթ է Ֆրանսահայութեան՝ աւելի քան 35 տարիէ ի վեր, այն օրէն՝ երբ հաւատաւոր ու անձնազոհ երաժիշտ Սաքօ Յակոբեան հիմը դրաւ Սիփանին:

Հինէրէն չատեր տակաւին հաւատարմութեամբ կապուած են այս երգչախումբին, որ կուրծք տալով մեր պայմաններու ամէն կարգի դժուարութեանց, եկած հասած է մինչեւ մեր օրերը, զօրացած երիտասարդ, թարմ երկսեռ ուժերով:

Ջերմ ընդունելութիւնը որուն արժանացաւ իր հրապարակ հանած սալը քանի մը ամիս առաջ, անժխտելի փաստ մըն է թէ ինչ մեծ նուաճումներ կատարած է Սիփան–Կոմիտասը իր նոր ղեկավարին օրով:

Մեր բոլոր արժէքաւոր երաժիշտները՝ սկսեալ անմահն Կոմիտաս վարդապետէն՝ տեղ գտած են Փառատօնի յայտագրին մէջ:

Դիւրին գործ չէ փարիզէն մինչեւ Մարսէյլ օթոբառով փոխադրել շուրջ յիսուն հոգի, տաժանելի պայմաններու տակ 15 ժամ ճամբորդել՝ առանց քնանալու հնարաւորութիւնն ունենալու:

Ցետոյ, ձրագալոյցի չարաթ գիշերը հանդէսը վերջանալէ ետք անմիջապէս ճամբայ ելլել դէպի Լիոն՝ առանց հանդստանալու:

Ա՛յսքան զոհողութիւն արժանի է ամէն կերպ քաջալերութեան Մէջլին եւ Հարաւային Ֆրանսայի մեր հայրենակիցներուն կողմէ, որոնք վստահ ենք թէ խուռներամ պիտի փութան ծափահարելու մեր երիտասարդ աղջիկներն ու տղաքը:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸՊՐԷ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Դիտել, տեղեկանալ եւ թելադրել: Վարչապետ Տըպրէ այս առաքելութեամբ Ալժերիա մեկնեցաւ երկուշաբթի եւ վերադարձաւ այսօր (չորեքշաբթի):

Զորրորդ անգամն է որ վարչապետը Ալժերիա կ'այցելէ: Փարիզի եւ Ալժերիոյ քաղաքական դէմքերու կարծիքով՝ Տըպրէ պիտի ըլլայ ու ի հարկին որոշ կարգադրութիւններ ընէ, հետեւեալ երեք խնդիրներու չուրջ:

Ա) ՋԻՆՈՒԻՐԱԿԱՆ.— Ալժերիոյ եւ Թունուզի սահմանապլուխի քննութիւն: Ինչպէս յայտնի է Թունուզի հողին վրայ եւ Ալժերիոյ սահմանին դէմ յանդիման 11·000 ըմբոստներ դիրք գրաւած են ու վերջին չարաթներուն այն տպաւորութիւնը կար որ «Ալժերական կառավարութիւնը» չարժման մէջ պիտի դնէ իր «զօրաբաժինները»:

Բ) ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ.— Քանի մը չաբաթէն պիտի սկսին գաւառական ընտրութիւնները: Վարչապետը պիտի աշխատի համակարգել զինուորական մարմիններու եւ քաղաքական իշխանութեանց գործակցութիւնը, որպէսզի ընտրութիւնները տեղի ունենան նախատեսուած բնականոն պայմաններուն մէջ:

Գ) ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ.— Ոտքի կեցնել եւ յառաջ տանիլ Կոստանդինի ծրագիրը:

Վարչապետին ճամբորդութիւնը երեք հանգրուաններ ունեցաւ: Թիզի–Ուզու, Ալժէ եւ Օրլէանվիլ:

Երկուշաբթի, Թիզի–Ուզու – Քապիլի սիրտին վրայ, ուր ըմբոստները երկար ժամանակէ ի վեր ամուր հաստատուած են, վարչապետը ընկերակցութեամբ Օ – րիորդ Սիտ Քարայի, Տըլուվրիէի եւ զօրավար Քրեփէնի, չփման մէջ մտաւ տեղական զինուորական մարմիններուն հետ: Այս առթիւ վարչապետը ճառով մը բացատրած է ոչ միայն իր առաքելութեան նպատակը, այլ եւ իր կառավարութեան ընտրած քաղաքականութիւնը:

«Անհրաժեշտ է, ըսած է ան, որ ծնունդ առնէ եւ զարգանայ թաղապետական կեանք մը որ Ալժերիացիներուն տայ նոր դիտակցութիւն մը»:

Արդարեւ, մէկուկէս ամիսէն գաւառական ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան որոնք նոր հիմերու վրայ պիտի դնեն Ալժերիան: Ըստ վարչապետին այս առաջին քայլը պիտի ըլլայ դէպի «Ալժերական Ալժերիա» մը:

Թունուզի մէջ, «Ալժերական կառավարութիւնը» զեկոյց մը հրատարակեց, երկուշաբթի: Իրենց զեկոյցով Ազատագրական ճակատի ղեկավարները կը չեշտեն, թէ «արդելք պիտի հանդիսանան գաւառական ընտրութիւններուն», միեւնոյն ատեն պիտի «զօրացնեն պայքարը յանուն ազգային ազատութեան»: Այս առթիւ զեկոյցը դիտել կուտայ թէ «որոշած են ընդունիլ օտար կամաւորներու ներկայութիւնը իրենց չարքերէն ներս, առանց նկատի առնելու այս վերջիններուն ծագումը»:

Ուրիշ խօսքով, ինչպէս դիտել կուտան Փարիզի քաղաքական դէմքերը, «Ալժերական կառավարութիւնը» մարտահրաւէր կը կարծէ: Այլեւս ոչ մէկ խօսք բանակցութեանց կամ ինքնորոշման ծրագրի չուրջ:

ՈՒՈՇԻՆԿԹՐԷՆ հասած են արեւմտեան երեք արտաքին նախարարները, քննելու համար յառաջիկայ Վերին ժողովին մէջ ծեծուելիք խնդիրները: Արեւմտեան Գերմանիոյ արտաքին նախարարը՝ Ֆոն Ռրբենթանօ պիտի մասնակցի Պերլինի եւ Գերմանիոյ չուրջ եղած խօսակցութեանց:

ԹԻՖԼԻԶԻ ՄԷՋ, 1956 Ի՝Ն ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

600 ՀՈԳԻԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՊԱՏՃԱՌ ԵՂԱԾ Է Կ'ԸՍԷ ՎՐԱՑԻ ՄԸ

★

Հակամերիկեան գործունէութեանց յանձնախումբին առջեւ ներկայանալով, ծագումով վրացի Ամերիկացի մը՝ Կիվի Զալտաստէնի, յայտարարած է թէ ըմբոստութիւն մը տեղի ունեցած է Թիֆլիզի մէջ, 1956ին եւ արիւնի մէջ խեղդուած: Կը պատմէ թէ 1956 Մարտ 7ին քանի մը հազար ուսանողներ եւ բանուորներ Թիֆլիզի փողոցներուն մէջ ցոյցեր ըրած են «անհատական ազատութեան» պահանջելով: «Ցաջորդ առաւօտ, կ'ըսէ Զալտաստէնի, Վրաստանի հետ բոլոր հաղորդակցութիւնները խզուած էին: Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախկին նախագահը Օռիոլ որ հոն էր, օգնաւով Թիֆլիզէն կը հեռացուէր: Դա – նիոյ վարչապետը որ նոյն օրը պիտի հասնէր, վերջին պահուն, Սթալինկրատ կ'տարաձնորդուէր: Ամերիկացի վեց բըժիշկներու կը թելադրուէր հրաժարիլ Վրաստանը այցելելու իրենց գաղափարէն:

Ռուսական զօրքը եւ հրասայլեր կը մտնէին Թիֆլիզ եւ կը յարձակէին ցուցարարներու պատնէշներուն վրայ: Պ· Զալտաստէնի կ'ապահովէ որ անոնց մէջ 600 հոգի ջարդուած են: Իր աղբիւրն է՝ փաստաթուղթեր որոնք Վրաստանէն գաղտնի ձեռքը հասած են:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Աթինքի առաջնորդ – եպիսկոպոսը՝ Թէոքլիթոս դատախազութեան մը ընթացքին դատապարտած է հակահրէական ցոյցերը, որոնք հակաքրիստոնէական կը նկատէ: Եպիսկոպոսը խօսած է նաեւ եկեղեցիներու միութեան մասին, եւ ըսած թէ պիտի ուսումնասիրէ նման հարց մը երբ Վատիկան առաջարկէ: Կը յիշուի, այս առթիւ թէ Թէոքլիթոս արք· մօտէն կապուած է Պոլսոյ Տիեզերական Պատրիարքարանի՝ Աթինակորատի որ եկեղեցիներու միութեան ախոյեանը կը նկատուի:

Իտալիոյ վարչապետը Թամպրոնի ըտիպուեցաւ հրաժարիլ, իր նախարարներու հրաժարումէն ետք: Տաղնապը կը դառնայ աւելի վտանգաւոր, այս անդամ, քանի որ կ'ըսուի թէ վարչաձեւն իսկ վտանգուած է:

Ընկերվար-ականը կուսակցութեան Ազգային Խորհուրդի ժողովը բացուեցաւ փիւթոյի մէջ, երկուշաբթի: Ընդհ· քարտուղարը կի Մոլէ անթացուպերով եկաւ, ոտքը վիրաւորած ըլլալով: Մոլէ քննադատեց տը Կոլի արտաքին քաղաքակա – նութիւնը, մանաւանդ Մրուչչեւի այցե – լութիւնը: «Գեր–մարդուն չեմ հաւատար» ըսած է կի Մոլէ, արդէն՞ աւանդութեամբ ընկերվարականները կը կասկածին այն դինուորականներէն, որոնք քաղաքակա – նութիւն կ'ընեն: Կուսակցութեան երկու դլխաւոր մտահոգութիւններն են.— Ալ – ժերիա եւ համայնավարութիւն: Իրրեւ նորութիւն կ'առաջարկեն Ալժերիոյ գաւառական ընտրութեանց յետաձգումը:

Զոի Ին Լաձ ժողովրդավար Չինաստանի վարչապետը պարզած է իր երկրի արտաքին քաղաքականութիւնը: Ամուր դործակցութիւն Խորհ· Միութեան հետ: Ցորմոզայի ազատագրում: Հնդկաստանի հետ սահմաններու համերաշխ կարգադրութիւն: Չինաստանի մասնակցութիւնը միջազգային ժողովներուն անհրաժեշտութիւն մըն է: Չինաստան զօրավիդ պիտի կանգնի Աֆրիկէի եւ Ասիոյ ժողովուրդներու ազատագրական պայքարնե – րուն, եւայլն:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ՍՈՒԳԸ

Պէյրութի ահռելի արկածին զոհերուն յիշատակը միացուցած է կարծես բոլոր Հայերը: Բոլոր թաղերուն մէջ փակուած են հայկական վարժարանները, Ապրիլ 2ին եւ 3ին: Փակուած են նաեւ վաճառատունները: Տեղացի արաբ ժողովուրդը եւս մասնակցած է սուգին: Պետական ձայնասփիւռը արաբերէն եւ ֆրանսերէն լեզուով իր վշտակցութիւնը յայտնած է հայ ժողովուրդին: Պէյրութի օտար մամուլն ալ միացած է ընդհանուր այս ցաւակցութեան:

Դեկտ· 27ին, Ակատիրի երկրաշարժի զոհերուն ընտանիքներուն համար բացուած հանգանակութեան մասնակցած ըլլալով Պէյրութի հայ դպրոցներուն աշակերտութիւնը, Մարոքի դեսպանը հոյակապ ծաղկեպսակով մասնակցեցաւ հայ երիտասարդներուն յուղարկաւորութեան:

Լիբանանի Հայ Օգնութեան Խաչը 1000 ոսկի յատկացուց աղէտեալներու դարմանումին: Պէյրութի առաջնորդարանին մէջ կազմուած է մարմին մը, որ պիտի դբաղի աղէտեալներու ընտանիքներուն օգնութեան եւ զոհերու ընտանիքներուն իրաւունքներուն պաշտպանութեան գործով:

ՆՈՐ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Էրէֆիէի Հայ Աւետ· վարժարանէն 300 աշակերտներ եւ աշակերտուհիներ, մասնակցութեամբ իրենց տնօրէնին, ուսուցիչներուն եւ ուսուցչուհիներուն, պտոյտ մը կը կազմակերպեն դէպի Այնճար: Ամբողջ օրը ուրախութեամբ եւ խաղերով անցընելէ ետք, ժամը 4,30ին, ութ հանրակառքերով կը սկսին վերադառնալ Պէյրութ: Երրորդ հանրակառքին յատուկ Ջամասէն ծուխ մը կը բարձրանայ Պհամատուն չհասած: Աշակերտները վար կ'իջնեն կառքէն, բայց չարժավարը կ'ապահովցնէ թէ կառքը ապահով կրնայ տուն հասցնել աշակերտութիւնը: Բոլորը նորէն կը դրաւեն իրենց տեղերը: Հազիւ քանի մը քիլոմեթր յառաջացած, Պհամատունի զառիթափին վրայ, կառքը սրընթաց կ'արշաւէ, վարիչը անկարող կ'ըլլայ կեցնելու, ուստի կը թելադրէ որ բոլորը ոտքի կանգնին եւ կառչին ձեղունի երկաթներուն՝ նուազ ենթարկուելու համար ցնցումներուն:

Եւ յանկարծ ճամբուն մէկ անկիւնը ահաւոր բախումով մը կառքը կը փշրուի տունի մը պատերուն դէմ:

Կը հասնի յաջորդ հանրակառքը, հանդիսատես դառնալու համար կարծես ահաւոր տեսարանին:

Ջախջախուած, անդամատուած, անճանաչելի դարձած մեծ մասը: Հազիւ 6–7 վիրաւորներ, որոնք կը փոխադրուին հիւանդանոց, ծանր վիճակի մէջ: Մեռածները կը փոխադրուին Քարանթինա:

Կէս ժամ ետքը, լուրը կը հասնի Պէյրութ: Կը սահմռկին բոլորը, ու խելակորոյս՝ ծնողքները կը բարձրանան Պհամատուն:

Աղէտահարները մաս կը կազմեն վարժարանին աւարտական 11րդ կարգին:

ԱՆԱՍՏԱՍ ՄԻԿՈՑԵԱՆ խորհրդային ցուցահանդէսի բացման առթիւ (Պազտատ) ջատագոված է համայնավար վարչաձեւը· «Քանի մը ստախօս արեւմտեան եանններ կ'ըսեն թէ Խորհ· Միութիւնը ծաւալեցաւ ընկճելով ազատութիւնը: Ի՞նչպէս կարելի է, քանի որ քաղաքական ոչ մէկ բանտարկեալ կայ Խորհ· Միութեան մէջ»: Քասըմ, իր կարգին, չեշտած է թէ Իրաք փճացուց աչխարհակալութիւնը, մանաւանդ բրիտանական աչխարհակալութիւնը:

ԶԱՐՄԱՆԱԼԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Ամառուան տաք օր մըն է: Արեւը տիրած է տանս շուրջը եւ կարելի չէ սենեակէս դուրս ելլել:

Կանանչ փեղկերը կիսափակ՝ կը մնամ սենեակին կապոյտ զովութեան մէջ: Սոֆայիս ձախ կողմի փեղկին բացուածքէն կը տեսնեմ Միջերկրականը եւ Պէյրութը, որ իր թերակղզիին վրայ խտացած, իր աննկարագրելի լաբիւրինթոսով կ'այրի գորշութեան մէջ, մշուշի քօղով մը անորոշ դարձած:

Շունս, Թուպին, տաք հողէն այրած ոտքերը սենեակիս յատակի զով քարերուն վրայ տարածած, պառկած է եւ ականջները կը ծեծէ երեւակայական ճանճերու դէմ: Պզտիկ կատուս, Լիլին, խոհեմութիւն կը համարի շատ չդեգերիլ Թուպիին շուրջը, տաք օրուան մը ջղայնոտած մթնոլորտին մէջ: Կախուած ձանձրոյթի եւ անորոշ երջանկութեան մը միջեւ, կը սպասեմ կէսօրուան լրագրի գալուն: Մըտիկ կ'ընեմ՝ լսելու համար Լիբանանցի լրագրավաճառին բարակ, կերկերուն ձայնը, երբ ձեռքս փեղկին բացուածքէն դուրս հանելով, պիտի բռնեմ աշխարհի լուրերը բերող թուղթի դեռ խոնաւ թերթերը:

Ցանկարծ ուրիշ ձայն մը, ցած եւ արհամարհանքով լեցուն: Ձայնը կուգայ սենեակին այն պատուհանէն, որ կը նայի փոքրիկ պարտէզին վրայ: Եւ կը տեսնեմ խորտակուած գիծերով, երկար հասակով մէկը, որ ձեռքը բռնած է գործիքներու կողով մը եւ կրակարանի նմանող բան մը: Կը քալէ գլուխը կախ, բայց աչքերը տուներէն վեր: Է՛, թերեւս ջեռուցիչ մը կը գտնուի նորոգելիք, նոյնիսկ այս տաք օդին:

Ցանկարծ մտքիս առջեւ կը ցցուի անկարողութեան մատնուած գործիքս: Կը վազեմ դէպի պատուանը, կը կանչեմ մարդը՝ գործածելով կոտրած արաբերէնս:

Մարդը արդէն բակին մէջն է. կը նստի գետինը, չորս կողմը կը տարածէ գործիքները եւ քննէ շինելիքը:

Դէմքին կը նայիմ: Տարակոյս չկայ, — Հայ է: Եթէ ոչ, ուրկէ՞ այդ անվերջ երկարող քիթը եւ ծռած բերանը, որուն մէջ պակսող ակռաները վիհեր բացած են: Ինծի կը նայի յանկարծ: Խոր վէրքեր գտած է գործիքիս վրայ, բարձր գին մը կը պահանջէ՝ մատով կլոր կլոր շարժում մը ընելով:

— Հա՞յ ես, պարոն:

— Ինչէ՞ն հասկցաք: Զարմանալի՛ բան:

— Դրամի վրայ խօսած ատենդ մատիդ ըրած կլոր-կլոր շարժումէն: Հա՛յ ես, Հա՛յ ես...

— Այո, Հայ եմ, խեղճ եմ... չկրցայ դիրք մը շինել, թէեւ Ֆրանսա ալ գացի: Սռջի մեծ պատերազմին Պոլիս էի: Սկիւտարցի եմ: Չորս տարի Պէրպէրեան վարժարան գացած եմ:

Զարմանալի հանդիպում, անգամ մը եւս:

Լիբանանի լեռնաշղթայ: Տնակս փակ փոքր պարտէզին ետեւ, արեւէն այրած բակս: Ու բակին մէջ գետինը նստած՝ Պէրպէրեան վարժարանի նախկին սան մը:

Անունս կուտամ: Մարդը զարմանքէն ձեռքին գործիքները գետինը կը ձգէ եւ կը կախուի երեսս ի վեր: Բերանը կը բացուի, վիհերով լեցուն: Վիհեր նաեւ անցած տարիներուն եւ Լիբանանեան ամառուան այդ տաք պահին միջեւ...

— Պարոն Շահանը իմ տնօրէնս էր: Ըսէ՛ք իրեն անունս, Հրանդ Սարեան, վըստահ եմ կը յիշէ զիս: Հայերէնի մէջ լաւ էի, շարադրութեան մէջ ալ: Բանաստեղծութիւն անգամ գրել սկսայ, բայց ետքը Պոլսէն փախչելու ստիպուեցանք եւ չկրցայ գրել:

Իրաւ ալ, մաքուր հայերէն կը խօսի: Սկիւտարեան այն հայերէնը, որուն մէջէն Զամլըճայի հովերէն բան մըկ'անցնի:

Ցանկարծ, այդ հայ գործաւորին եւ իմ միջեւ տարօրինակ աշխարհ մը կը շինուի, — Սկիւտարը, մեր դպրոցը, պարտէզին երեք շոճիները:

— Արդեօք Փըստըխի երեք ծառերը մընացա՞ծ են պարտէզին մէջտեղը: Հոն էր որ պիլիա կը խաղայինք եւ իրիկուան պանիր-հաց կ'ուտէինք: Ի՛նչ աղուոր ծառեր էին... Փստըխներն ալ գետինը կ'իյնային, կը ժողվէինք:

Հո՛ն են, հո՛ն են, երեք շոճիները հո՛ն են: Շնորհիւ իրենց պահած խոր արմատներուն: Բայց մենք հոն չէինք, որովհետեւ մեր արմատները խորտակեցին:

×

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

Կիրակի օր մը, Մարտ ամսուան մէջ, բարեկամներով լեցուն ինքնաշարժ մը եկաւ գիւղս եւ կանգ առաւ տնակիս առջեւ:

Հոն եկած էր առնել տանելու համար զիս քաղաքին սրահը, ուր նոյն օրը պիտի տօնուէր մեր պաշտելի հօր Ռեթէոս Պէրպէրեանի ծննդեան հարիւրամեակը:

Լիբանանցի Հայը սքանչելի է. կը սիրէ մտաւորականները, դպրոցները, գրագէտները, արուեստագէտները, բարձր եկեղեցականները: Ասիկա կը զգաս անմիջապէս որ ոտք դնես Լիբանանի հողին վրայ եւ հանդիպիս առաջին Հայուն: Հայկական անտարբերութենէն եւ արհամարհանքէն յոգնած հայ գրագէտի սիրտըս, հին լաւ օրերէն վերջ, առաջին անգամ ըլլալով ջերմութեան զգացումով մը եւ մխիթարութեամբ լեցուեցաւ այդ ժողովուրդին հետ շփուելով: Լիբանանի մէջ անցուցած շրջանս ինծի համար սիրելի պիտի մնայ իր զուտ հայկական այդ ջերմ մթնոլորտով:

Այդ կիրակին, երբ հասայ ընդարձակ սրահին դրան առջեւ, արդէն ժողովուրդը լեցուցած էր զայն, լռութեան եւ ակնածանքի մթնոլորտի մը մէջ:

Ռեթէոս Պէրպէրեանի չորս հարազատներէն միայն եղբայրս Շահանը ու ես ներկայ էինք, եւ կը կրէինք մեր ուսերուն վրայ վիշտի, հպարտանքի եւ ժողովըրդական համակրութեան ծանրութիւնը: Բեմին խորը, կարմիր վարագոյրին առաջ, իր պատուանդանին վրայ, հանդէսին կ'իշխէր մեր հօրը կիսանդրին, իր բարձր ճակատով եւ իտէալիստի աչքերով:

Հանդէսին ընթացքին ճառեր խօսուեցան, մեր հօրմէն զմայլելի տողեր արտասանուեցան, իր խօսքերուն վրայ դըպրոցի երգեր երգուեցան: Բայց ինչ որ անստգիւտ էր, եւ կարծես պէտք է հանդէսին ամբողջութիւնը կարզմէր ինքնին, այն թափօրն էր, — թափօր փառաւորման — որ բեմադրուեցաւ, առաջնորդուած երաժիշտ եղբօրս՝ Օննիկ Պէրպէրեանի երգեհոնի քայլերգով, պատուական բեմադրութեամբը Շահանին:

Պահը սքանչելի էր: Լոյսերը իջան. ոչ մէկ մարդկային ձայն, այլ միայն երգեհոնը: Սրահին ետեւէն կը յառաջանային դպրեվանքին աշակերտները, իրենց արձանային շարժումներով: Հանդիսաւոր, ծանր կշռոյթով, անոնք հասան բեմը, յառաջացան դէպի Պէրպէրեանի արձանը, դափնեպսակը զետեղեցին անոր լուսաւոր ճակատին վրայ, ծաղիկներ թափեցին, վերացան իրենց բազուկներով եւ հոգիներով, կեանքի դասը առին անկէ եւ ամփոփուեցան իրենք իրենց մէջ:

Ցետոյ դարձան, եւ նոյն կշռոյթով հեռացան՝ երգեհոնին վերջին մեղեդիին հետ:

Մեր պաշտելի հայրը իր ժողովուրդին մէջն էր:

Ի՛նչքան խորապէս մխիթարուեցայ, Լիբանանի մէջ ապրած այդ ժամերուս ընթացքին:

ՄԱՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ԳԷՈՐԳ ՄԻՐԱՂԵԱՆՑ

Դժուար է երեւակայել այն դժնդակ կացութիւնը որուն մէջ կը չարչարուէր Արեւելահայ Թատրոնը վաթսունական թուականներուն:

Այդ թուականներուն թատրոնը հանրային կրթութեան գլխաւոր ազդակներէն մին ըլլալուն մասին տարտամ ու աղօտ գաղափար մը կը տիրէր. Թատրոն բառը շատ խորթ կը հնչէր հասարակութեան ականջներուն:

Հայ ընտանեկան յարկը կը հետեւէր նահապետական խաւարամիտ աւանդութիւններու եւ բեմին ծառայելու համար մշակներ ճարելու գործը անպայման պէտք ունէր Դիոգինէսեան լապտերներու...

Ահա, այսպիսի դժուարին շրջանի մըն է որ երեւան կուգան կարգ մը նուիրեալեալներ, որոնք յաղթելով խոչընդոտներուն, կ'ուզեն ժողովրդականացնել թատրոնի գաղափարը, սիրելի դարձնել այդ անունը հասարակութեան լայն խաւերուն:

Այդ նուիրեալներէն է եղած Գէորգ Միրաղեանց:

Ծնած է 1840 Յունուար 20ին, Թիֆլիսի մէջ:

Հայրը քահանայ ըլլալով, ջանք չէ խնայած իր զաւկին տալու համար լաւագոյն դաստիարակութիւն մը:

Մանուկ հասակին, ապագայ դերասանը իր սկզբնական կրթութիւնը կը ստանայ Թիֆլիսի մօտակայ Աղբուլաղ գիւղը, հայ գնդապետի մը տան մէջ, ուր եւ կը ծանօթանայ հայերէն եւ ռուսերէն լեզուներուն: Մէկ-երկու տարի ետք, պատանի Գէորգը կը բերեն Թիֆլիս, ուր կը սկսի յաճախել Ներսիսեան վարժարանը:

Ընդունակ աշակերտ, պատանի Գէորգը իր դասարանները կը փոխէ միշտ ալ մըրցանակներով եւ կ'աւարտէ վարժարանը 1864ին:

Այսքանով չբաւականալով, Գէորգ Միրաղեանց յաջող քննութենէ մը ետք կ'ընդունուի Գիմնազիոն. եւ սակայն, կամքէ անկախ պատճառներով, առանց աւարտելու կը հեռանայ կրթական այդ բարձրագոյն հիմնարկութենէն:

1869ին, կաթուղիկէ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ երկսեռ դպրոցին մէջ ուսուցչական պաշտօն կը ստանձնէ, դասաւանդելով ռուսերէն լեզուն եւ թուաբանութիւն:

Սակայն, Գէորգ Միրաղեանցի հասարակական գործունէութեան մէջ ամէնէն կարեւոր տեղը կը գրաւէ թատրոնը: Այդ գործունէութիւնը կը սկսի Ներսիսեան վարժարանը աւարտելէն անմիջապէս ետք:

Սկիզբները, Գէորգ Միրաղեանց հանդէս կուգայ երկրորդական ոչ-պատասխանատու դերերով, ինչպէս ամէն սկըսնակ դերասան: Շատ արագ կերպով, սակայն, անոր թատերական գործունէութիւնը կը փոխէ իր դիմագիծը, եւ հաղիւ մէկ-երկու տարի անց, կը սկսի բեմ բարձրանալ այլեւս պատասխանատու դերերով:

Իր առաջին կարեւոր դերը կ'ըլլայ Տէր-Գրիգորեանցի «Նինոյի նշանտուք» կատակերգութեան մէջ ծառայ Գրիգորի դերը: Այդ խաղին մասնակցած են նոյնպէս արեւելահայ թատրոնի լաւագոյն դերասաններէն Գ. Զմշկեան, Մադինեանց եւ Սուքիասեանց:

Այս առթիւ, ահա՛ թէ ինչ վկայութիւն կը բերէ նոյնինքն Գ. Զմշկեան.—

«... Երբեք ես չեմ մոռանալ իմ տաղանդաւոր ընկերոջ՝ Միրաղեանցի խաղը «Նինոյի նշանտուքին» մէջ: Հանդիսականները, որոնք գլխաւորապէս զբաղուած էին Պ. Մադինեանցի, Սուքիասեանցի եւ ուրիշ իրանց ծանօթ դերասանների խաղով, երբեք չէին երեւակայել թէ մէկ որեւիցէ նոր անուն՝ «Վահունի» (Միրաղեանցի բեմական ծածկանունը) պիտի գրաւէր իրանց ուշադրութիւնը: Երկար ժամանակ հանդիսականները մնացին ապշած...» («Փորձ», թիւ 3, 1877, Թիֆլիս):

Մինչեւ իր այս պաշտօնական տեպիւն, երիտասարդ Միրաղեանցը կը խաղայ իր սեփական ազգանունով, բայց 1867ին

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԴՐՕՇԱԿԻՐԸ

Զօրագունդը պատերազմի էր բռնուած երկաթուղիին կողն ի վար իջնող զառիթափին վրայ:

Բոլոր զինուորները իբր թիրախ կը ծառայէին հիմա դիմացը հաւաքուած Բրուսիացիներուն, որոնք բնակած էին անտառին մէջ:

Ութսուն մեթրի վրայ հրացանաձգութիւն տեղի կ'ունենար:

Սպաները կը պոռային.

— Գետին պառկեցէք...

Եւ սակայն, ոչ ոք կը հնազանդէր, եւ հպարտ զօրագունդը ոտքի էր կանգնած, հաւաքուած իր դրօշակին շուրջ:

Մայրը մտնող արեւուն վերջին ցոլքերուն մէջ, մացառուտներով շրջապատուած արօտավայրին վրայ, մարդկային հսկայ զանգուածը, շրջապատուած ծուխի խառնիճաղանճով մը, կը նմանէր բաց դաշտին վրայ փոթորիկի բռնուած հօտի մը:

Կայծ ու կրակ կը տեղար շուրջբոլորը:

Կը լսուէին անընդհատ հրացանաձգութեան ձայները, խուլ աղմուկը զինուորներու ուտանակներու բախումին, որոնք կ'երթային գլորելու փոսերու մէջ եւ գընդակները երկար կը սուլէին, պատերազմի դաշտին մէկ ծայրէն միւսը:

Մերթ ընդ մերթ դրօշակը կը բարձրանար գլուխներու վրայ, կը ծածանէր գնդացիրներու յառաջացուցած հովէն եւ ապա կը մխրճուէր դարձեալ ծուխի թանձր մթութեանը մէջ:

Եւ յանկարծ, կը բարձրանար խրոխտ ձայն մը, որ կը ծածկէր հրացանաձգութեանց, հեծկլտուքներու, հայհուչներու յառաջացուցած ժխորը.

— Զաւակնե՛րս, դէպի դրօշա՛կը, դէպի դրօշակը...

Իսկոյն սպայ մը, իբրեւ անորոշ ըստուեր մը այդ կարմիր մշուշին մէջ, կը սուրար, կը վերցնէր հերոսական կենդանի նշանակ մը դարձած դրօշակը եւ զայն կը բարձրացնէր պատերազմին ընդմէջէն:

Քսանեւերկու անգամ ինկաւ այդ դրօշակը...

Քսանեւերկու անգամ, անիկա մահացողի մը ձեռքէն թռչելով անցաւ ուրիշի մը ձեռքը, բարձրացաւ դարձեալ վեր, եւ երբ արեւը վերջնականապէս հասաւ իր մայրամուտին եւ զօրագունդէն ողջ մնացած ցանցառ մէկ քանի մարդիկ նահանջի դիմեցին, դրօշակը բոլորովին պատառոտուած էր ու անցած տասնապետ Հորնիւսի ձեռքը՝ օրուան քսանեւերեքերորդ դրօշակիրը...:

×

Տասնապետ Հորնիւս հին էր զօրագունդին մէջ:

Հազիւ կրնար գրել իր ստորագրութիւնը եւ քսան տարի դրած էր շահելու համար իր տասնապետի տրէզները:

Ընկեցիկի դառնութիւնը եւ զօրանոցներու կեանքի դժնդակ ազդեցութիւնը կը տեսնուէր յստակ իր նեղլիկ ճակատին վրայ: Զինուորական ծանր պայուսակը կռնակն առած, անդիտակից ու մեքենաբար կը հետեւէր շարքերուն:

Կակազ էր: Եւ սակայն, դրօշակիր ըլլալու համար պերճախօսութեան հարկ չկար:

Ճակատամարտի իրիկունն իսկ, գնդապետը ըսաւ իրեն.

— Հիմա, դրօշակը քու քովդ է, իմ քաջս, կրնաս այսուհետեւ պահել զայն...

Եւ իսկոյն իր պատառոտած եւ գրեթէ մուխէն ու ծուխէն դեղնած վերարկուին մէկ անկիւնը, բանակին վաճառորդուհին կարեց ոսկեզօծ նոր երիզ մը, որ զինք կը բարձրացնէր դեր-տեղակալի աստիճանին:

Այս խոնարհ անձին մէջ հպարտութեան փոքրիկ կայծ մը եղաւ այս բարձրացումը:

Անմիջապէս իր կքած թիկունքը շըտկուեցաւ:

Աչքերը գետին խոնարհած եւ շարունակ գլուխը վար կախած քալելու վարժուած այս խեղճ էակը, այնուհետեւ ստացաւ հպարտ ու խրոխտ երեւոյթ մը, աչքերը միշտ վեր բարձրացուցած, դիտելու համար հովէն ծածանող կերպասի պատառիկը եւ զայն բռնելու համար շիփ-շիտակ. բարձր, մահուընէն ալ բարձր, բարձր դաւերէն եւ սադրանքներէն:

Պատերազմի յաջորդող օրերուն իրմէ աւելի երջանիկ մարդ գոյութիւն չունէր այլեւս, երբ երկու ձեռքերովը դրօշակին ձողիկը կը բռնէր: Չէր խօսեր ու չէր շարժեր: Լուրջ էր ու խոհուն, նման եկեղեցականի մը որ ձեռքին ունէր սրբազան անօթ մը:

Իր ամբողջ հոգիովը, մատները պրկած դրօշակին կոթին վրայ, կը յառաջանար:

Գնդակները կը սուլէին չորս կողմէն:

Իր աչքերուն խորը կարծես բոց մը կար, որ ասպարէզ կը կարդայ դիմացը շարուած Բրուսիացիներուն եւ կարծես ըսել կ'ուզէր անոնց.

— Փորձեցէ՛ք, փորձեցէ՛ք անգամ մը գալ եւ առնել զայն իմ ձեռքէս...

Ոչ ոք փորձեց այդ բանը, ոչ իսկ մահը:

Պորնիի, Կրավրլոթի եւ աւելի մահացու ճակատամարտներէ ետք ալ, դրօշակը կը յառաջանար միշտ, ծակծկուած, վիրաւորուած, պատառոտուած, եւ սակայն միշտ Հորնիւսն էր որ կը կրէր զայն...:

(Շար. – 1) ԱԼՖՈՆՍ ՏՕՏԷ

մինչեւ 1869 թուականը, արուեստագէտը կը գործէ «Վահունի» կեղծանունով։

Այս փառաւոր սկզբնաւորութենէն ետք, Միրզեանցի աստղը հետզհետէ կը փայլի։ Իր տաղանդը կ'աճի ու կ'ուռճանայ հուսկ ապա յորդելու համար փրփրադէզ գետի մը նման։ Իր բնածին ընդունակութիւնը այնքան ուժեղ է եղած, որ Միքիւնը այնքան ուժեղ է եղած, որ Միքիւնը այնքան ուժեղ է եղած, որ Միք

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ԶԱՏԿԱԿԱՆ ՏՕՆԵՐՈՒ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ – ՄԿՐՏԻՉ (ՓԱՐԻԶ)

14 Ապրիլ, Աւագ Հինգշաբթի, առաւօտեան պատարագ ժամը 10ին: Կարգ Ոտընլուայի երեկոյեան ժամը 4ին, կարգ խաւարման ժամը 7,30ին:

15 Ապրիլ, Աւագ Ուրբաթ, Թաղման թափօր երեկոյեան ժամը 5ին:

16 Ապրիլ, Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց Ս. Զատկի, սկիզբն ժամերգութեան ժամը 8,30ին, հանդիսաւոր պատարագ ժամը 5ին:

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Նոյն օրերը, նոյն ժամերուն:

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ (ԱՌՆՈՒՎԻԼ)

Աւագ Հինգշաբթի. Յիշատակ Ընթրեաց. Պատարագ ժամը 11ին: Նոյն օրը ժամը 5ին՝ Ոտնլուայ: Երեկոյեան ժամը 8ին Գիշերային պաշտամունք, յիշատակ չարչարանաց, Խաչելութեան եւ Թաղման: Աւագ Շաբաթ. Ճրագալոյց, Ս. Զատկի, Պատարագ ժամը 6ին:

17 Ապրիլ, Կիրակի. Զատիկ, սկիզբ. ժամերգ. առաւօտ ժամը 8,30ին, Պատարագ 10,30ին:

18 Ապրիլ Բշ. Յիշատակ Մեռելոց, յաւարտ պատարագի Հոգեհանգիստ ընդհանուր ննջեցելոց:

Ս. ԹԱԴԷՈՍ (ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ)

Աւագ Հինգշաբթի, տօն ընթրեաց եւ Ս. Հաղորդութեան: Առաւօտ սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8,30ին, փոքրերու հաղորդութիւն՝ 9ին: Երեկոյեան ոտնլուայի արարողութիւն ժամը 5ին: Խաւարման արարողութիւն ժամը 8ին:

Աւագ Ուրբաթ. Անապական Թաղում Տեառն: Երեկոյեան Թաղման արարողութիւն ժամը 6ին:

Աւագ Շաբաթ. Առաւօտեան ժամերգ. ժամը 9ին: Երեկոյեան Ճրագալոյց 5ին:

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ Հինգշաբթի. Առաւօտեան ժամերգութիւն՝ առաւօտ ժամը 9ին: Ս. Հաղորդութեան պատարագ ժամը 10,30ին: Ոտնլուայի արարողութիւն երեկոյեան 4ին: Զարչարանաց արարողութիւն՝ ժամը 7,30ին: Խաւարում:

Աւագ Ուրբաթ. Թաղման արարողութիւն երեկոյեան ժամը 5,30ին:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ (ՊՕՄՈՆ)

Աւագ Հինգշաբթի. Յիշատակ Ընթրեաց. սկիզբ. ժամերգ. առաւօտ. ժամը 8ին: Պատարագ 10ին: Հաղորդութիւն կը մատակարարուի մանուկներու: Երեկոյին՝ Ոտնլուայի արարողութիւնք 5ին: Խաւարման արարողութիւնք 8ին:

Աւագ Ուրբաթ. Երեկոյին Քրիստոսի Թաղման արարողութիւն ժամը 5,30ին:

ՓՈՆ ՏԸ ՇԵՐԻ

Աւագ Հինգշաբթի. առաւօտ սկիզբ. ժամերգ. ժամը 8,30ին, պատարագ 10ին: Երեկոյեան՝ Ոտնլուայ 5ին: Գիշեր՝ Խաւարում 9ին:

Աւագ Ուրբաթ. Երեկոյ՝ Թաղման արարողութիւն 5ին:

Աւագ Շաբաթ. Երեկոյ՝ Ճրագալոյց, Խթում 5ին:

Կիրակի. Զատիկ, առաւօտ. սկիզբ ժամերգ. ժամը 8,30ին: Պատարագ 10ին:

Երկուշաբթի. Մեռելոց. սկիզբ. ժամերգ. ժամը 8,30ին: Պատարագ՝ 10ին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ Հինգշաբթի. Յիշատակ Ընթրեաց առաւօտ. ժամերգութիւն եւ նախատօնակ ժամը 8,30ին: Պատարագ 10ին: Ս. Հաղորդութիւն տղոց 11ին: Երեկոյ. Ոտընլուայի արարողութիւն երկսեռ խումբով 5ին: Գիշեր. Խաւարումի արարողութիւն 7,30ին:

Աւագ Ուրբաթ. Յիշատակ Խաչելութեա, առաւօտ. ժամերգութիւն ժամը 10ին: Երեկոյ Թաղման արարողութիւն:

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Լորէնեան 50 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Շաւիլի եկեղեցիին՝ Օր. Սուրեանի մահուան առթիւ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վասպուրականի Հերոսամարտի տօնակատարութիւնը Մարսէյլի մէջ՝

ՄԱՅԻՍ 22 ԻՆ

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Ոմն՝ 100 Ն. Ֆրանք:

Տէսինի Վասպուրականի Երիտասարդական Միութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Սահակ Տէր Թովմասեանի ընտանիքին եւ փոխան ծաղկեպսակի 20 Ն. Ֆ. կը նուիրէ «Շաւարշ Միսաքեան» սրահին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է այրի Տիկին Մարիամ Գազանճեանէ 20 Ն. Ֆ. փոխան ծաղկեպսակի, իր ամուսնոյն՝ Կարապետ Գազանճեանի տխուր մահուան առթիւ: Նոյն առթիւ 10 Ն. Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման եւ 10 Ն. Ֆ. Փարիզի ծերանոցին:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

Նոյնպէս շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ա. Մաքսուտեանէ 20 Ն. Ֆ. Օր. Ռոզէթ Միքայէլեանի նշանախօսութեան առթիւ:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղի թէյասեղանին առթիւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղան Խրիմեան դպրոցին նորոգութեան եւ մաքրութեան համար.—

Տէր եւ Տիկին Հաճօ Ղուկասեան 50 Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկ. Աւետիս Սիրապեան 15 Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Գէորգ Ալիքսանեան եւ Տէր եւ Տիկ. Պարգեւ Սայլի 20ական Ն. Ֆ., Տիկին Մինասեան, Տիկին Ծերունեան, Տիկին Ֆերմանճեան, Տիկին Գ. լիքեան, Պ. Թորիկեան 10ական Ն. Ֆ., Պ. Եղիազար Մինասեան 5 Ն. Ֆ.:

Պ. Աղապապ Պարսամեան, սրահը տաքցընելու համար վառարան մը նուիրեց:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Աւագ Հինգշաբթի, 14 ապրիլ.— Ժամերգութիւն ժամը 10,30ին: Երեկոյեան ժամերգութիւն եւ ոտնլուայ ժամը 15ին: Հանդիսաւոր պատարագ ժամը 16,30ին: Խաւարման ժամերգութիւն ժամը 20ին:

Աւագ Ուրբաթ, 15 Ապրիլ.— Ժամերգութիւն եւ երկրպագութիւն Սուրբ Խաչին ժամը 17ին:

Աւագ Շաբաթ. Ճրագալոյցի ժամերգութիւն եւ ձայնաւոր պատարագ ժամը 17ին:

Սուրբ Զատիկ, 17 Ապրիլ.— Ժամերգութիւն, ձայնաւոր պատարագ եւ հաւաքական հաղորդութիւն ժամը 10ին:

Բ. Օր Զատկի, Մեռելոց, 18 Ապրիլ.— Հոգեհանգստեան պատարագ Քերոբէ Ե. Վ. Քատէեանի, Հ. Ղազար Վ. Սրապիոնեանի եւ Տէր Մկրտիչ Վ. Էրքէլէթեանի հոգիներուն համար:

Նոր Կիրակի, 24 Ապրիլ.— Յիշատակ Ապրիլեան Նահատակաց: Ձայնաւոր պատարագ ժամը 16,30ին Սաքրէ Քէօր՝ Մոնմարթրը՝ Մայր Եկեղեցիին մէջ:

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԴԵՂԱՐԱՆ ՍԻԼՎԷՍԹՐԸ

46, Ռիւ տը Թրէվիզ, 46
ՓԱՐԻԶ (9)

Յանձնարարելի Դեղարան մը:

Ջերմ ընդունելութիւն Փարիզի, Արուարձանի եւ Գաւառի հայ յաճախորդներուն:

Դեղարանը կը գտնուի Ռիւ տը Թրէվիզի եւ Ռիւ Լափայէթի անկիւնը, Ազգային Տունէն 100 մեթր հեռու:

Պ. Վահրամ Էլմաճեան՝ դեղագործ – վաճառող, ամէն օր իր հայրենակիցներուն տրամադրութեան տակ է, Սիլվէսթրը Դեղարանը, ժամը 8էն – 12, 15·30 – 20:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՌԱՏՕՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 16 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 20,45ԻՆ	ԼԻՈՆ, 17 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 14·30ԻՆ
Salle Verdi - Casa d'Italia Rue d'Alger	Salle Rameau

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ԿՈՂՄԷ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ

ԵՒ ORCHESTRE SYMPHONIQUE DE LA R.T.F.Ի

Մեներգողներ
Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Պ. ԱՐԱ ՍԵՐՈԲԵԱՆ
Պ. ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համերգին օրը, ժամը 19ին խնջոյք՝ Սալ ՓՈՆԹԻԷՌի մէջ:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ապրիլ 8ին աւարտած է մեր բաժանորդներէն շատերուն տարեշրջանը: Կը խնդրենք որ փութով կատարեն նոր տարեվճարը, առանց անհատական հրաւէրի սպասելու:

Կը խնդրենք նաեւ որ ցարդ առկախ հաշիւ ունեցողները օր առաջ համապատասխան գումարները զրկեն:

Շնորհակալութիւն մեր բոլոր բաժանորդներուն որոնք իրենց կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱՊՐԻԼ 11-24 Ը
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կ'ոգեկոչուի Ապրիլ 24ին:

Նախաձեռնութեամբ Ապրիլեան Սերունդի, Սալ Քատէի մէջ:

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համազգային Սգատօնը Ապրիլ 24ին: Միահամուռ մասնակցութեամբ գաղութին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՇԱՐԹ
ԱՊՐԻԼ 12 ԷՆ 30
Galerie Vendône
12, Rue de la Paix

—ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ—

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան ընդհ. ժողովը Ապրիլ 24ին, կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Իսիի Խրիմեան դպրոցը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Ժերոմի Թաղական Խորհուրդը խորին շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները, այրի Տիկին Մարիա Մինասեան մահուան տխուր առիթով.—

Սէֆէրեան Մարտիրոս 20 Ն. Ֆ., Ստեփան Սամուրեան, Պ. Բէլֆոր, Գարրիէլ Յակոբեան, Տէր Մինասեան ընտանիք, Համազասպ Արամեան, Մանուկ Գասպարեան, Պ. Թէճիրեան, Սեֆէրեան Յարութիւն, Պ. Բալամուտեան 10ական Ն. Ֆ., Յովսէփ Օհանեան, Նազար Ժամկոչեան, Դաւիթ Դաւիթեան, Սահակ Յարութիւնեան, Կարպիս Եսայեան 5ական Ն. Ֆ., ի նպաստ եկեղեցւոյ: Պ. Մկրտիչ Միսաքեան 10 Ն. Ֆ. թաղին աղքատներուն:

Մինասեան ընտանիք 50 Ն. Ֆ. Օհանեան Յովսէփ 20 Ն. Ֆ., Ճնտիկեան Վրռամշապուհ, Աւետիս Սանտալեան, Ուկիան Շէրպէթճեան, Ռուբէն Ասարլըքեան, Տոքթ. Բաքըճեան, Մկրտիչ Կիրակոսեան, Կարպիս Խաչածեան, Զոչանեան եղբարք, Պ. Թէճիրեան 10ական Ն. Ֆ., Նշան Մազմանեան, Սահակ Յարութիւնեան, Յով. Ժամկոչեան, Մանկեան ընտանիք, Հմայեակ Կարապետեան, Թամազեան Յարութիւն, Օննիկ Վարպետեան 5ական Ն. Ֆ.՝ ի նպաստ դպրոցին:

Ա Զ Դ

Հայրապետական Պատուիրակ Սերովբ Եպիսկ. Մանուկեան Ֆրանսայի բոլոր շրջաններու Հինգշաբթի օրուան դասընթացքներու համար ղրկած էր երկրորդ տեղեկագիր մը Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան, որմէ շնորհակալութեամբ ստացած է 3080 Ն. Ֆրանքի գումար մը յատկացուելու համար հետեւեալ շրջաններուն.— Փրատօ (Մարսէյլ), Սէն Ժերոմ, Սէն Լու, Կարտան, Լիոն, Սէնթ Էթիէն, Փոն տը Շէրիւի, Վալանս, Իսի լէ Մուլինօ, Կռընոպլը, Վիէն, Տէսին, Պորտ, Սէն Լուի Բ. դպրոցին, Պօմոն, Նիս:

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉ

Sté le BOSPHOREի

ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՀԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (սուսամ) եւ շաքարով, առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմային, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հինէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով.

Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան:

Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստատեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը:

Sté le BOSPHORE
2, Rue Louis Astoin - Marseille

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 14 ԱՊՐԻԼ

JEUDI 14 AVRIL 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8774 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4575

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԴԻՐՔԸ

Ընկերվարական շարժումը կենսունակութեան նշաններ ցոյց կուտայ վերջերս Ֆրանսայի մէջ:

Ճիշդ է թէ, 1958 Սեպտեմբերի հերձուածը մայր կուսակցութենէն բաժնեց վաստակաւոր եւ անբասիր վարիչներ, որոնք մեծ ծառայութիւններ էին մատուցած անցեալին: Սակայն շնորհիւ ընդհանուր քարտուղար Կի Մոլէի ճկուն քաղաքականութեան, ցնցումը զգալի չդարձաւ:

Հերձուածը պատճառ դարձաւ, որ զանազան ատեններ կուսակցութենէն հեռացած ղեկավարներ ու շարքայիններ, ինչպէս նաեւ ընկերվարական գաղափարներով տոգորուած խմբակցութիւններ, — որոնց շարքին Մէնտէս-Ֆրանսի հետ միասին արմատական-ընկերվարական կուսակցութենէն բաժնուող դժգոհ տարրերը — միանալով կազմեն Անկախ Ընկերվարական կուսակցութիւնը:

Այս վերջինին վերապահուած դերին մասին կարծիքները կը տարբերին: Քլօտ Պուրտէ, որ նոր կազմակերպութեան գլխաւոր դերակատարներէն մէկն է, կը բացատրէ թէ տասը տարուան ճիգերու պսակումն է այս կուսակցութիւնը, որ միջանկեալ դիրք մը պիտի գրաւէ ընկերվարական եւ համայնավար կուսակցութեանց միջեւ: Մեծ թիւով բանուորներ կան իր շարքերուն մէջ: Կարելի պիտի ըլլայ սերտ գործակցութիւն հաստատել մարքսականներու եւ քրիստոնեաներու միջեւ՝ աշխարհականութեան սկզբունքները յարգելու հիման վրայ: Ըստ իրեն, շատ կենսունակ է Անկախ Ընկերվարական կուսակցութիւնը, որուն ծոցին մէջ համախմբուած զանազան հոսանքները վըճռած են պայքարիլ ներկայ վարչաձեւին դէմ եւ իրականացնել ընկերվար ժողովրդավարութիւն մը:

Միւս կողմէ ընկերվարական մայր կուսակցութիւնը կարեւոր ժողովներ գումարեց կիրակի եւ երկուշաբթի օր՝ Փիւթոյի մէջ:

Կիրակիի ժողովին մասնակցեցան 70 մասնաճիւղերու 130 «երկրագործական պատասխանատու»ները: Օրակարգին վրայ դրուած էին երկրագործութիւնը հետաքրքրող խնդիրները, որոնք հրատապ հանգամանք կը ներկայացնեն: Փաստ՝ վերջին ամիսներու ցոյցերը զանազան շրջաններու մէջ՝ հանդարտաբարոյ երկրագործներու կողմէ:

Իսկ երկուշաբթի օր գումարուեցաւ կուսակցութեան Ազգային Խորհուրդը, օրակարգ ունենալով ներքին քաղաքական կացութիւնը: Տեղեկագիրը ներկայացուց օգնական ընդհ. քարտուղար Ժորժ Պրիւթէլ, որ մասնաւորապէս ծանրացաւ Ալժերիոյ խնդրոյն եւ վարչաձեւի յեղաշրջմումին վրայ: Ու շեշտեց.

«Ալժերական պետութիւն մը՝ ընկերակցութեան կապերով Ֆրանսայի կապուած՝ կը համապատասխանէ մեր բաղձանքներուն»:

Ընկերվարական կուսակցութիւնը խոստացեր էր պաշտպանել զօր. տը Կոլի քաղաքականութիւնը: Սակայն Հանրապետութեան Նախագահին վերջին անգամ Ալժերիա այցելութեան առթիւ ըրած կարգ մը յայտարարութիւնները հաճելի չեղան ընկերվարականներուն: Ու Մարտ 15ին Կի Մոլէ ազդարարեց թէ «այլեւս ուրիշ սխալ մը ներելի չէ»:

Անկէ վերջ զօրավարին մերժումը Խորհրդարանը արտակարգ նիստի հրաւիրելու մասին՝ աւելի խորացուց խրամատը:

Ազգային Խորհուրդին մէջ քննադատութիւններ եղան Սահմանադրութեան մասին, զոր սրբագրելու համար յանձնախումբի մը կազմութիւնը պահանջուեցաւ:

Ալժերիոյ հարցի կարգադրութեան մասին վստահութիւն յայտնուեցաւ տը Կոլի, որ, ըստ Կի Մոլէի, ամէնէն ձեռնհաս մարդն է «ազատական» լուծում մը գտնելու համար: «Եթէ Ալժերիոյ հարցը չլուծուի՝ խաչ պէտք է քաշել ժողովրդավարութեան վրայ», եզրակացուց ընդհանուր քարտուղարը, որ աւելցուց թէ զինադուլի համար անհրաժեշտ է բանակցիլ անոնց հետ որոնց դէմ կը կռուինք: Սակայն այս վերջիններն ալ իրաւունք ունին երաշխաւորութիւններ պահանջելու:

Ընկերվարական կուսակցութիւնը պահելով հանդերձ ընդդիմադիրի իր դիրքը, պիտի շարունակէ զօրավիգ դառնալ Հանրապետութեան Նախագահին՝ բարւոք լուծումի մը յանգեցնելու համար Ալժերիոյ խնդիրը:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԼԺԵՐԻԱՆ ՊԻՏԻ ՉԼՔԵՆՔ

Կ՚ԸՍԷ ՏԸՊՐԷ

★

Վարչապետ Տըպրէ, երեքշաբթի երեկոյ Ալժէի հեռատեսիլէն արտասանուած ճառով մը պարզեց Ֆրանսական կառավարութեան քաղաքականութիւնը:

Տըպրէ յիշեց Ֆրանսայի աշխատանքը 15 տարիէ ի վեր՝ վերականգնելու համար Ալժերիան: Ընդհանուր ձեւով ոչ մէկ նորութիւն ըսաւ վարչապետը: Կրկնեց եւ հաստատեց տը Կոլի ցարդ ըրած առաջարկները:

Վարչապետը անգամ մը եւս կը հաստատէ ինքնորոշման քաղաքականութիւնը, իսկ ինչ կը վերաբերի խաղաղեցման, կրկնեց թէ Ֆրանսա միշտ պատրաստ է ընդառաջ երթալու կրակը դադրեցնելու առաջարկին, մինչ այդ սակայն՝ բանակը պիտի կատարէ իր պարտականութիւնը:

Տըպրէ ապահովեց թէ «լքում մը երբեք տեղի պիտի չունենայ»:

«Անջատում ուրիշ բան ըսել չէ քան բաժանում, ըսաւ Տըպրէ, ամէնէն նուիրական սկզբունքները թոյլ չեն տար որ տարբեր ըլլայ»:

Վարչապետը երկար տեսակցութիւններ ունեցաւ զինուորական ղեկավարներու հետ:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԿՌԻԻԸ ԿՐՆԱ՞Յ « ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ » ԲՆՈՅԹ ՍՏԱՆԱԼ

«Ալժերական կառավարութեան» երկուշաբթի օրուան յայտարարութիւնը (Յառաջ, Ապրիլ 13), կարծել կուտայ թէ ալժերական հարցը միջազգային բնոյթ պիտի ստանայ, առնուազն այդ է Ազատագրական ճակատի ղեկավարներուն նպատակը: Արդարեւ, իրենց յայտարարութեամբ շեշտելէ ետք թէ «արգելք պիտի հանդիսանան գաւառական ընտրութեանց» զոր Ֆրանսա ծրագրած է կատարել Ալժերիոյ մէջ, ու նաեւ պիտի «զօրացնեն պայքարը յանուն ազգային ազատութեան», Էֆ. Էլ. Էն.ի վարիչները շեշտեցին թէ «որոշած են ընդունիլ օտար կամաւորներու ներկայութիւնը իրենց շարքերէն ներս, առանց նկատի առնելու այս վերջիններուն ծագումը»:

Ֆրանսա նման քայլ մը կ՚ակնկալէր: Անցեալ Յունուարին, Թունուզի մէջ գումարուած Ափրիկէի ժողովուրդներու երկրորդ համագումարը, Մարոքի ներկայացուցչին առաջարկով, որոշեց «ափրիկէցի կամաւորներէ կազմուած ջոկատներու» կազմութիւնը, որպէսզի զօրավիգ կանգնին ալժերացի ժողովուրդին մղած ազատութեան պայքարին: Համագումարին մասնակցող երկիրները համաձայնեցան նաեւ նիւթապէս օգնել Էֆ. Էլ. Էնին: Այս ուղղութեամբ առաջին քայլը առաւ Ղանա որ 140·000 Նոր Ֆրանք տրամադրեց ըմբոստներուն:

Գալով կամաւորներուն՝ Գահիրէի մէջ շուտով կազմուեցաւ զօրահաւաքի պաշտօնատուն մը ուր քանի մը հարիւր կամաւորներ արդէն իսկ արձանագրուած են: Ալպանիոյ մէջ որոշ թիւով Եւրոպացիներ հաւաքուած են նոյն նպատակով:

Կը մնայ գիտնալ թէ Էֆ. Էլ. Էն.ի ղեկավարները տրամադիր պիտի ըլլա՞ն իրենց շարքերէն ներս ընդունելու համայնավար երկիրներէ եկած «կամաւորներ»: Շատերու կարծիքով պէտք չէ զարմանալ երբ մօտ օրէն չինացի մասնագէտներ եւ մարզիչներ Թունուզ կամ Լիպիա հասնին:

Յատկանշական կէտ մը: Երկուշաբթի օրուան իրենց յայտարարութեամբ «Ալժերական կառավարութիւնը» կը հաղորդէր թէ պիտի վաւերացնէ Ժընեւի միջազգային համաձայնութիւնը (1949 Օգոստ. 12, գերիներու եւ անզէն քաղաքացիներու հանդէպ մարդավայել վերաբերում եւն): Այս քայլով Էֆ.Էլ.Էն.ի պարագլուխները կ՚ուզեն «պատերազմող կողմ» նկատուիլ եւ ոչ թէ օրէնքէ դուրս ըմբոստներ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ Ազգ. Խորհուրդը կարգ մը բանաձեւեր քուէարկեց որոնք ցոյց կուտան թէ կուսակցութիւնը աւելի ընդդիմադիր կը դառնայ: Բազմաթիւ խօսք առնողներ յարձակեցան վարչաձեւին վրայ: Հաստատեցին թէ տը Կոլի վարկը երթալով կը պակսի երկրին մէջ: Ալժերիոյ մասին Խորհուրդին քուէարկած բանաձեւը կը շեշտէ թէ զինուորական յաղթանակը անկարելի է. պէտք է բանակցիլ եւ իրագործել ինքնորոշումը: Հիմնարկութեանց մասին քուէարկուած բանաձեւը կը շնորհաւորէ այն երեսփոխանները որոնք բողոքեցին երբ տը Կոլ մերժեց Խորհրդարանը ժողովի հրաւիրել: Երկրագործներուն տագնապին մասին, բանաձեւը կը հաստատէ թէ 1958 Դեկտեմբերին որոշուած ելմտական եւ տնտեսական քաղաքականութիւնը վնասակար եղած է: Ընդհանուր ձեւով ընկերվարականները դժգոհ են եւ Կի Մոլէ կ՚ըսէ թէ պէտք է երեւան հանել տը Կոլի բոլոր սխալները: Ասոնց կարգին Խրուշչեւի այցելութիւնը որ աւելի վնաս բերաւ քան թէ օգուտ, ազատագրման վաղորդայնին գործած սխալին կրկնութիւնն է:

ՄԱԶԱՆԻ մէջ (Հարաւ. Քորէա) 10·000 ցուցարարներ յարձակած են ոստիկանատան վրայ պահանջելով որ իրենց յանձնուի երիտասարդ ուսանողի մը մարմինը, վերջին ցոյցերուն զոհ գացած: Ոստիկանութիւնը կրակ բացած է: Սէուլի մէջ (մայրաքաղաքը) ոստիկանութիւնը երեւան հանած է կառավարութիւնը տապալելու ձգտող դաւադրութիւն մը: Ուրիշ շրջաններու մէջ եւս ցոյցեր եւ բախումներ տեղի ունեցած են: Ընդդիմադիրները կ՚ամբաստանեն Հանրապետութեան Նախագահը որ ապօրինի միջոցներով յաջողցնել տուաւ իր վերընտրութիւնը:

ՄԻԱՑԵԱԼ զեկոյցով, Թուրքիա և Խորհրդային Միութիւն կը հաղորդեն թէ Թուրքիոյ վարչապետը Մենտերէս, պաշտօնական այցելութիւն մը պիտի տայ Խ. Միութիւն՝ Յուլիսին: Իր կարգին՝ Խրուշչեւ պիտի այցելէ Թուրքիա: Այս վերջին այցին թուականը չէ ճշդուած:

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԵՐՈՒ Փէօժէօ հաստատութեան տիրոջ թոռը երեք-չորս տարեկան առեւանգուեցաւ առջի օր: Հօրմէն 50 միլիոն կ՚ուզեն պզտիկը վերադարձնելու համար:

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ծանօթ բեմադիր Պերթոմիէօ յանկարծամահ եղաւ առջի օր: 57 տարեկան էր:

ՂԱՆԱ որոշեց՝ 140·000 Ն. Ֆրանք «նուիրել» «Ալժերիոյ կառավարութեան»:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ԱՀՌԵԼԻ ԱՐԿԱԾԻՆ ԶՈՀԵՐԸ

★

Ֆրանսայի հայ գաղութը, Յառաջի մէջ կարդալով Պէյրութի ահռելի արկածին լուրը, խորապէս յուզուած է եւ հեռաձայնով շարունակ մանրամասնութիւն կը խնդրէ մեզմէ: Շատեր ազգականներ ունին Պէյրութ եւ կ՚ուզեն իմանալ զոհերուն անունները: Կուտանք ստորեւ.—

ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻՆԵՐ

Լուսին Քիւրքճեան, փոխ-տնօրէնուհի, հօր անուն՝ Աբրահամ, Ագշէհիրցի:

Ժանէթ Փալասեան՝ քարտուղարուհի:

Կրէյս Քիթապճեան՝ մանկապարտիզպանուհի, հօր անուն՝ Մովսէս, Այնթապցի:

11ՐԴ ԱՒԱՐՏԱԿԱՆ ԴԱՍԱՐԱՆԷՆ՝

Գրիգոր Փանոսեան, 20 տարեկան, հօր անուն՝ Հմայեակ, Հաճընցի, ծնած Պէյրութ:

Վահէ Գարակէօզեան, 18 տարեկան, հօր անուն՝ Արամ, Տիգրանակերտցի, ծնած Պէյրութ:

Նորայր Սալիպեան, 17 տարեկան, հօր անուն՝ Վահրամ, Ատանացի, ծնած Պէյրութ:

Գրիգոր Այնէլեան, 19 տարեկան, հօր անուն՝ Բիւզանդ, Այնթապցի, ծնած Հալէպ:

Թագուհի Գոճայեան, 18 տարեկան:

Սիրվարդ Կէօքկէօզեան, 18 տարեկան, հօր անուն՝ Ասատուր, Հարունիէցի, ծնած Պէյրութ:

Ժանէթ Օֆլազեան, 18 տարեկան, հօր անուն՝ Մովսէս, Սուէտիացի, ծնած Պէյրութ:

Արմենուհի Տէմիրճեան, 17 տարեկան, հօր անուն՝ Լեւոն, Ուրֆացի, ծնած Հալէպ:

Լիտիա Միսիսեան, 20 տարեկան, հօր անուն՝ Մովսէս, Մարաշցի, ծնած Պէյրութ:

Վարուժան Մանուշակեան, 18 տարեկան, հօր անուն՝ Փօլ, Հարունիէցի, ծնած Յոպպէ:

Սարգիս Մարաշլեան, 18 տարեկան, հօր անուն՝ Սիմոն, Քիլիսցի, ծնած Հալէպ:

Նորա Շատարեւեան, 18 տարեկան, հօր անուն՝ Պետրոս, Մարաշցի, ծնած Պէյրութ:

Ժագ Օհանեան, 18 տարեկան, հօր անուն՝ Գրիգոր, Մարաշցի, ծնած Պաղեստին:

Զարուհի Պալպուչաքեան:

Սեդա Մանուշակեան:

7ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆԷՆ՝

Պօղոս Օֆլազեան:

Հրաչ Եարտըմեան, այս երկուքն ալ 14–15 տարեկան:

ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐԸ

Զապէլ Սափսըզեան, Մարի Տէր-Պալեան, Նազարէթ Գառնիկեան, Վրէժուհի Թաշճեան, Ատրինէ Արզումանեան, Յասմիկ Մանկասարեան, Երանուհի Գրգեաշարեան, Լուսին Գոգոզեան, Յակոբ Յակոբեան, Աստղիկ Նաթըրեան, Ժագ Աղաբէկեան, Արամ Մահշիկեան, Սոնա Խրիմեան:

Վերջին պահուն՝ «Ազդակ» կը գրէ թէ վիրաւորներէն մեռած է նաեւ Ասպետ Մանճիկեան, 14 տարեկան, հօր անուն Տիգրան, Քեսապցի, ծնած Պէյրութ:

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Խմբագրատուն այցելեցին՝ Տոքթ. Դանիէլեան, Թեհրանէն, որ շրջապտոյտի մը ելած է արեւմտեան Եւրոպա, միաժամանակ ուսումնասիրելու համար կենսաբանական հետազօտութեանց նուաճումները:

Պ. Պահատուրեան, Պուէնոս-Այրէսէն, որ մէկն է հիմնադիրներէն Ապրիլեան Հիմնարկութեան:

ԱՄԵՐԻԿԱ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՆԴԷՊ

Միացեալ Նահանգներու Նախագահը Մարտ 17ին Քոնկրէսին ուղղած պատգամով կ'առաջարկէ փոխել ներդաղթի օրէնքը, ներդաղթողներու թիւը բարձրացնել տարեկան 154 հազարէն 300 հազարի: Մաղթենք որ պատուարժան անդամները հետեւանք տան առաջարկին ի յարգանս Նախագահին եւ տարիներէ ի վեր Ամերիկա մեկնելու պատրաստ անձերու, որոնք ազգականներ ունին նոյնիսկ ծնողքներ:

Նման առաջարկ մը բերած էր նախորդ նախագահ Թրումըն 1952 Մարտ 24ին, բայց դժուարութեան բախած էր ազնիւ առաջարկը զործաւորական միութիւններէ – րու կողմէ: Այսօր ալ պիտի բախի Հարաւի եւ Միջին Արեւմուտքի օրէնսդիրնե – րուն, որոնք աւանդաբար հակառակ են ներդաղթի: Փենսիլվանիոյ ռամկավար ե – բեսփոխանը անմիջապէս հակառակ արտայայտուեցաւ՝ ամբաստանելով Սպի – տակ Տունը որպէս ընտրական մտահոգութեամբ կատարուած առաջարկ մը: Նախագահը կը հերքէ ամբաստանութիւնը յայտարարելով թէ 1952էն ի վեր հետա – քրքրուած է այդ հարցով:

×

Ներդաղթի օրէնքը քուէարկուեցաւ 26 Մայիս 1924ին եւ կը կրէ հռչակաւոր ե – բեսվոխանին Մքֆիերրընի անունը: 1890 Թուականի վիճակագրութիւնը հիմ բռնելով, որոշ թիւով Իտալացիներ, Անգլիացիներ, Գերմաններ պիտի կարենային մտնել Մ. Նահանգներ: Այդ հիման վրայ Ամերիկա կրնային մտնել 65·721 Անգլիացիներ, 27·320 Գերմանացիներ, 5802 Իտալացիներ՝ նախապատուութիւն տալով Ամերիկուհիներու ամուսիններուն, եր – կիրը հաստատուածներու զաւակներուն: Իտալիան չատ աւելի մարդ ունի զաղթելու, իսկ Անգլիա տարեկան թիւը չի կըրնար ամբողջացնել:

Հակայական տարածութեամբ երկիր մը, որ կրկին բնակչութիւն կրնայ ունենալ, ամբողջ փակած է դռները բարեկամ երկիրներու առջեւ: Մէկ քանի տարի առաջ անգլիացի հրապարակագիր մը՝ Հերպըրթ Ակար կը գրէր. «Մենք, Ատլանտեան Ազգերու ժողովուրդները, ղէն – քով, դաշնագիրներու օգնութեամբ կ'աշխատինք իրար զօրացնել, միւս կողմէ իրար կը տկարացնենք մաքսային բարձր սակեր հաստատելով, ներդաղթը սահմանափակելով, դրամական հակակշիռ հաստատելով»:

×

Ամերիկա կը փակէ դռները անձերու առջեւ եւ արեւմտեան արտադրութեանց առջեւ: Փոխառութիւններ կը կատարէ, օժանդակութիւններ կ'ընէ, բայց չուզեր ընդլայնել արտաքին առեւտուրը: Անդ – լիա կ'ըսէր առեւտուր կատարենք եւ ոչ թէ օգնութիւն ստանանք: Ամերիկա կը պատասխանէր.— Տոլարներ կուտամ ձեզի, սակայն ձեր ապրանքները չեմ գներ: Իտալիա կը խնդրէր, որ Ամերիկա խնայէր իր օժանդակութիւնը, բայց թոյլ տար որ Իտալացիները զաղթէին, որովհետեւ անգործ են, ընդհակառակն Մ. Նահանգներու մէջ կրնան գործ գտնել, հաց ճարել եւ հարստութիւն արտադրել երկրին եւ ամէնուն համար: Ամերիկա կ'ըսէր. «Կ'ուզեմ օգտակար ըլլալ ձեզի տոլարով, բայց չեմ ուզեր դռները բա – նալ Իտալացիներու յոզեւ»:

×

Ամերիկա Եւրոպայէն ապրանք գնելով դիւրութիւն կուտայ եւրոպական երկիր – ներու ներածած ապրանքներուն վճար – ման: Ամերիկան ալ պէտք ունի արտա – ծումներու, եթէ ներածումը արդիլուի, որոշ քանակ մը հաստատուի ներածելի ապրանքներու, գնորդները անկարող կ'ըլլան վճարելու Ամերիկայի արտածած ապրանքներուն արժէքները: Ապրանքներ կան, որոնց համար 20էն 30 առ հարիւր մաքս կը վճարուի: Եւրոպա կը կրկնէ Ամերիկայի.— «Վերցուր մեր ապրանքներուն վրայ դրուած բարձր մաքսերը, որպէսզի տոլար ունենանք եւ վճարելու կարող ըլլանք ձեր գնած ապրանքներուն արժէքը, ո՛չ օգնութիւն, այլ՝ վաճառում»: Ամերիկայի երեսփոխանական ժողովը կը մնայ անդրդուելի:

Ժամանակ մը Արեւմուտքի մէջ տոլարի սով կար, սթերլինը վտանգի տակ էր: Այժմ Եւրոպա դարմանած է մաս առ մը իր վէրքերը, դրամները ամրացած են, տոլարի սովը անհետացած է: 1958ի վերջերը եւ անցեալ տարուան սկիզբները ամերիկեան արտածումները զգալապէս նուազեցան, մինչդեռ ներածումները միեւնոյն մակարդակին վրայ մնացին: Եւրոպական ինքնաշարժներու արտածումը դէպի Ամերիկա՝ աւելցաւ, հակառակ մաքսերու յաւելումին, որովհետեւ ինքնաշարժի գործարանները յաջողեցան մրցիլ ամերիկեան գործարաններու հետ: Ամերիկա սոսկալի ոսկի արտածել առեւտրականները կան բացը դոցելու համար:

×

Մաքսերու նուազումով եւրոպական ապրանքներու մրցակցութիւնը աւելի պիտի չեշտուի եւ առեւտրական կշիռի տարբերութիւնը աւելի զգալի պիտի ըլլայ: Ամերիկա կը զառնայ թերահաւատներու, իր ապրանքներուն վաճառման չուկաներ գտնելու համար, բայց այդ երկիրներն ալ գնելու կարողութիւն չունին: Օժանդակութիւն կ'ընէ, որպէսզի փոխարուած կամ օժանդակուած տոլարներով ամերիկեան արտադրութիւններ գնեն: Ռուսիա ընդհակառակն ապրանքով փոխառութիւն կուտայ, այսպէս կը փակէ Ամերիկայի առջեւ Ասիոյ եւ կղզիներուն չուկաները:

×

Ամերիկայի դաշնակիցները կը փափաքին որ բարեկամութիւնը առանց խորութեան ըլլայ, օժանդակութիւնը ամէն կալուածի մէջ: Անգլիա աւելի կը չահագրգռուի առեւտուրով, Իտալիա աւելի ներդաղթի խնդրով: Երկու խնդիրներուն լուծումը դոհունակութիւն պիտի պատճառէ երկու դաշնակիցներուն: Ամերիկա համակիր է Հասարակաց Շուկային — վեց պետութիւններէ բաղկացած անդամներ Ատլանտեան Ուխտին — որուն մըրցորդ է Ազատ Շուկան, որուն եօթը անդամներէն ոմանք Արեւմտեան զինակցութենէն դուրս կը մնան: Ամերիկայի կը մնայ մերձեցնել երկու չուկաները, տնտեսական համաձայնութիւններ կնքել հաւասարութեան հիման վրայ, իսկական միութիւն մը կազմելու համար:

Սեւամորթները քաղմածին են Ամերիկայի մէջ, նահանգներ կան, ուր մեծամասնութիւնը կը կազմեն: Եթէ ցեղային խտրականութիւնը անարդարանալի է, սպիտակներու հանդէպ ներդաղթի քաղաքականութիւնը դատապարտելի կը մնայ, որոնք թուական առաւելութեամբ պիտի չէզոքացնեն սեւամորթերու ծաւալումը:

×

Բնակչութեան աճումը կրնայ նպաստել արտադրութեան, միանդամայն սպառման: Ամերիկա նուազ պէտք պիտի ունենայ արտաքին չուկաներ փնտռելու երկրին հակայական արտադրութիւնը ըսպառելու համար:

Անհրաժեշտ է սակայն, որ Քոնկրէսի անդամները — անգլեւսաքսոններ առաւելապէս — արհամարհանք չունենան այլ ցեղերու հանդէպ:

ԽՈՐԻՆ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆ

ՅՈՒՇԵՐ

ՕՓԵՐԱՆ ՈՐ ԾՆԱՒ ՅՆՁՈՏԻՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Մօտ հինգ տասնամեակ առաջ, երբ ես կ'ուսանէի Ալեքսանդրապոլի օրիորդաց դպրոցին մէջ, Հայաստանի մէջ մտնե – րու վրայ կարելի էր հաչուել այն մարդկանց, որոնք գիտէին, թէ ինչ է օփերան, դոնէ տեսած ըլլային գէթ մէկ ներկայացում: Անկեղծ խօսելով, ես ալ պատկերացում չունէի օփերայի մասին: Եւ որքան ալ այժմ տարօրինակ է, բախտ բերումով դարձայ «Անուշ»ի՝ հայկական այդ դասական օփերայի առաջին ներկայացումներէն մէկուն մասնակիցը:

Դէպքը պատահեցաւ այսպէս: Ալեքսանդրապոլի մէջ լուր տարածուեցաւ որ մեր դպրոցի երդեցողութեան դասատուն Արմէն Տիգրանեանը օփերա դրած է եւ երաժշտական ընդունակութիւններ ունցող մարդիկ կը հաւաքէ բեմադրելու համար: Ես վատ ձայն չունէի, բայց միքէս ալ չէր անցներ, որ կրնամ օգտակար ըլլալ: Բայց ահա մէկ օր, այդ 1912 Թուականին էր, մեր տունը նկատուցիչս: Անոր գալը միս չզարմացուց, որովհետեւ աղզականներ էինք եւ ան յաճախ կ'այցելէր մեզ: Սակայն ինծ զարմացուց եւ, պէտք է ըսեմ, անչափ ուրախացուց այն զրոյցը, որ տեղի ունեցաւ անոր եւ հօրս միջեւ:

Ուսուցիչս հայրիկիս կը խնդրէր, որ ան թոյլ տայ ինծ եւս մասնակից դարձընել ներկայացումին: Հայրս չեմ ու չուզ կ'ընէր: Բայց Արմէն Տիգրանեանի նման բարեհամբոյր մարդուն, անկեղծ բարեկամին մերժելն անդամ դիւրին չէր, եւ փոքր–ինչ յամառելէն յետոյ հայրս տուաւ իր համաձայնութիւնը: Եւ այսպէս, ես դարձայ «օփերայի դերասան»:

Խումբը որ հաւաքել էր Արմէն Տիգրանեանը, մեծ չէր, կազմուած էր զերազանցապէս դպրոցասական սիրողներէ: Եթէ անոնց վրայ աւելցնենք 10–12 հոգինոց նուագախումբը եւ աղքատիկ բեմայարդարումը, կը կարծեմ, պատկերը պարզ կ'ըլլայ: Բայց ո՛չ այս անյարմարութիւնները, ոչ ալ բազմաթիւ դժուարութիւններ չկարողացան ետ պահել Տիգրանեանին իր մտքէն: Սկսան փորձերը անվարան դերասաններուս հետ: Տիգրանեանը մերթ ընդ մերթ կ'երգէր, ցոյց տալով, թէ ինչպէս պէտք է կատարել մեներգը, մերթ՝ արկամ այն դիրքը ընդունելով, կը պահանջէր կրկնել իր ըրածը: Ցետոյ՝ մենք՝ մեներգատարներս, կ'երթայինք հանդատանալու: Հանդիստ չունէր միայն մեր ուսուցիչը, չէ՞ որ դեռ երդեցիկ խումբին հետ պէտք է պարապէր, հաղուստներ հագցնէր:

Մէկ խօսքով կ'աշխատէր օր ու գիշեր:

Ես կը կատարէի Նանի՝ Անուշի մօրերը: Բացի այդ, կ'երգէի «Հէյ լման տղայ, չոպան տղայ», «Այ Թուխ մազատուր աղջիկ», «Պէսիր ծիլ–ծիլ, պոյը քիր քիլ էն եարի» երգերը:

Վերջապէս աւարտեցան նախապատրաստական աշխատանքները: Փողոցներէ փակցուած պաղերը պղպարարեցին, որ Օգոստոս 4ին քաղաքային ժողովրդական տան մէջ կը ներկայացուի «Անուշ»ը:

Հիմա լաւ չեմ յիշեր առաջին այդ ներկայացման հետ կապուած մանրամասնութիւնը, որով ներկայացման վերջաւորութեան ունկնդիրները ընդունեցին Արմէն Տիգրանեանին: Այդ օրը չատերու աչքերուն մէջ ես արցունք տեսայ: Արցունքներ կար նաեւ ուսուցչիս աչքերուն մէջ իր Յանկութեան արցունքները:

«Անուշ»ը մէկ անդամէն նուաճեց հայ երաժշտասէրներու սրտերը: Կը յիշեմ, որ Կարսի մէջ նոյնպէս խանդավառ ընդու –

Իր խօսակցութիւնը կը կտրատուէր քայլերուն արագութենէն եւ իր կազդուրութենէն:

Եւ սակայն, իր հոգիին խորը Հորինիս յստակ միտք մը ունէր. առնել զրօսանքը փոխադրել զայն զօրագունդին կեդրոնը եւ իրեն հետեւիլ ուզողները գլուխը հաւաքելով անցնիլ Բրուսիացիներու դիրքերուն վրայէն:

Երբ հասաւ հոն, չթողուցին որ նա մտնէր:

Գնդապետը, ինքն ալ զայրացած, ո՞ւ կ'ուզէր ընդունիլ:

Եւ սակայն, Հորինիս խօսք չէր հանկընար:

Կը պոռար, կը հայհոյէր եւ պատճառ հրմշտկելով կը բացագանչէր.

— Դրօշակս, դրօշակս կ'ուզեմ...

Ի վերջոյ, պատուհան մը բացուեցաւ:

— Դո՞ւն ես, Հորինիս:

— Այո՛, գնդապետ, ես...

— Բոլոր դրօշակները կը գտնուին գնդապետի նանոցը: Գնա՛, հոն ստացագիր մը կու տան քեզի...

— Ստացագի՞ր մը... ի՞նչ ընելու համար:

— Մառէչալին հրամանն է:

— Բայց, գնդապե՛տ...

— Հանդիստ ձգէ զիս...

ԱԼՖՈՆՍ ՏՕԷ

(Շար. – 2)

ՕՏԱՐ ԷԶԵՐ

ԴՐՕՇԱԿԻՐԸ

Ցետոյ վրայ հասաւ Սեպտեմբերը. բանակը Մեցի մօտ կանգ առաւ երկար, եւ այդ չրջանին թնդանօթները սկսան ժանդատիլ ցեխերուն մէջ, անչարժութիւնը յուսահատութեան մատնեց բոլորը, ու – տելիքը սկսաւ պակսիլ, չատերը սկսան մեռնիլ ջերմէն եւ տաղտուկէն, իրենց խոտի խուրձերուն առջեւ:

Ո՛չ ոք հաւատք ունէր այլեւս ապագայի մասին, ո՛չ սպաները եւ ոչ ալ զին – ուորները:

Միայն Հորինիս տակաւին չէր կորսընցուցած իր հաւատքը:

Իր վիրաւոր եռոտոյնը ամէն բան էր իրեն համար եւ քանի կը զգար անոր ներկայութիւնը իր կողքին, իրեն կը թուէր թէ ամէն բան չէր կորսուած:

Դժբախտաբար, որովհետեւ այլեւս չէին կռուեր, զնդապետը դրօշակը կը պահէր Մեցի թաղերէն մէկուն մէջ հաստատուած իր բնակարանը:

Եւ տարաբախտ Հորինիսը կը նմանէր այն մօրը՝ որ զաւակը կը յանձնէ ստուերուն մը խնամքին: Շարունակ կը մտածէր անոր մասին:

Երբ տաղտուկը կը պատէր զինքը սաստիկ, կը քալէր ու կը քալէր, կը հասնէր Մեց, եւ միայն իր սիրելի դրօշակին տեսքը, հոն պատին վրայ կախուած, ուժ եւ կորով կ'ընծայէր իրեն:

Խրախուսուած, կը վերադառնար բանակ, կը մտնէր իր թրջուած վրանէն ներս, եւ հոն, ծուարած, կ'երազէր նոր պատերազմներու, նոր յաղթահաղացում – ներու մասին, միշտ իր սիրելի դրօշակին հետ, զոր պատէն վար առնելով պիտի տանէր ու պիտի կոթողէր հոն, իրու – սիացիներու խրամատներուն դէմքուն...

Մարեչալ Պազէնի կողմէ արձակուած կարգադիոս մը եկաւ հիմնայատակ կործանելու իր յոյսերը:

Առաւօտ մը, Հորինիս արթննալով, տեսաւ որ բանակատեղին իրարանցումի մէջ էր: Զինուորները, խումբեր կազմած, բարձրաձայն ու զրդռուած կը վիճէին եւ բարկութեան աղաղակներ կ'արձակէին: Ոմանք, իրենց բռունցքները ուղղած էին քաղաքին ուղղութեամբ, կարծես յանցապարտ մը ցոյց տալու միտումով:

Եւ կը դոռային.

— Երթա՛նք, բռնենք զայն... Թող հըրացանազարկ ընեն...

Եւ սպաները, զլուխին կախ, չէին համարձակիր նայիլ իրենց մարդոց երեսին. կարծես կ'ամչնային անոնցմէ:

Եւ արդարեւ, եղելութիւնը ամօթալի էր:

Հարիւր չիսուն հազար լաւ զինուած եւ տակաւին առոյգ զինուորներու կարգապահութիւնը կորսնցուցած էին այն կարգախօսը, որով մառեշալը զիրենք կը յանձնէր Թշնամիին, առանց դոյզն ընդդիմութեան:

— Է՛, զրօշակնե՛րը, հարցուց Հորինիս տժգունելով:

Դրօշակներն ալ, միւս բոլոր պատերազմական նիւթերուն հետ յանձնուած էին Թշնամիին...

— Է՛, է՛, է՛, դոռաց Հորինիս կակազելով, ամէն բա՛ն, բայց ո՛չ իմ դրօշակս...

Եւ սկսաւ վազել դէպի քաղաք:

×

Հոն եւս կը տիրէր մեծ իրարանցում:

Ազգային պահակախումբը, քաղքենի – ները, քաղաքային պահակները իրենց կարգին կը պոռային: Պատգամաւոր կուգային եւ դղրդալով ու յուզուած կը դիմէին մառեչալին մօտ:

Հորինիս ոչինչ կը տեսնէր, ոչինչ կը լսէր:

Միայնակ կը խօսէր եւ կը յառաջանար.

— Առնե՛լ, իմ դրօշակս առնե՛լ... Միթէ կարելի՞ բան է... միթէ՞ իրաւունք ունին... Թող յանձնէ Բրուսիացիներուն ինչ որ կ'ուզէ. իր ոսկեզօծ կառքերը, իր արծաթեայ սպասները զոր բերած է Մեքսիկայէն... Սակայն, այս մէկը իմս է... իմ պատիւս... կ'արդիլեմ որ դպչին անոր...:

Դէպի Մեց, ուր մառեշալ Պազէնի գլխաւորութեամբ ամբողջ զօրաբանակը կը գտնուէր, կը տանէին ամբողջ զինուորական ոստիկանութիւնը, ժանտարմներու ուժեղ ջոկատ մը, որոնք կը քալէին ամենուն առջեւէն, ամէն կողմ ցրուելով ամբոխը, որ կը հետեւէր անոնց:

Ամբոխին մէջ կային զինուորներ, որոնք կը քալէին ուսերնին վրայ հրացանները, ուրիշներ կը քալէին ձիերու կողքին, ոմանք ալ կառքերու մէջ էին:

Ամբոխին մէջ կային նաեւ կանայք, որոնք կը քալէին ոտքով, կամ կառքերու մէջ էին:

Ամբոխին մէջ կային նաեւ կանայք, որոնք կը քալէին ոտքով, կամ կառքերու մէջ էին:

Ամբոխին մէջ կային նաեւ կանայք, որոնք կը քալէին ոտքով, կամ կառքերու մէջ էին:

Ամբոխին մէջ կային նաեւ կանայք, որոնք կը քալէին ոտքով, կամ կառքերու մէջ էին:

ԱԿՎՈՒՅԱԿԱՆ ՂՎՑՈՎՈՒՄ

ՎԱՂՈ ԲԱԿՈՒՐ

ՊՈԼՈՎՑԻ

2.

Ս՛ֆը կանգնեց ծառի վրա ամրացրած մի հին ցուցանակի առաջ, որի վրա գրված էր. «Ընկերներ, ձեզ մոտ է գնում ռուս ազատագրական բանակի հրամանատար Ալեքսանդր Զուբովի խումբը»։ Ապա նա դարձավ ընկերներին և ասաց.

— Ահա մեր ճանապարհը։ Ես այլևս ոտք չեմ դնի ֆրանսիական հողի վրա։ Ես ուզում եմ ապրել ազատ մարդու պես, ինչպես ապրում են ռուսները։ Ես ուզում եմ ապրել այնտեղ, որտեղ ոչ ոք չի ստիպի ինձ ծառայել ուրիշ պետության

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ԶԱՏԿԱԿԱՆ ՏՕՆԵՐՈՒ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ – ՄԿՐՏԻՉ (ՓԱՐԻԶ)

15 Ապրիլ, Աւագ Ուրբաթ, *Թաղման թափօր երեկոյեան ժամը 5ին:*

16 Ապրիլ, Աւագ Շաբաթ, *Ճրագալոյց Ս. Զատկի, սկիզբն ժամերգութեան ժամը 8,30ին, հանդիսաւոր պատարագ ժամը 5ին:*

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Նոյն օրերը, նոյն ժամերուն:

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ (ԱՌՆՈՒՎԻԼ)

Աւագ Շաբաթ. *Ճրագալոյց, Ս. Զատկի, Պատարագ ժամը 6ին:*

17 Ապրիլ, Կիրակի. *Զատիկ, սկիզբ. ժամերգ. առաւօտ ժամը 8,30ին, Պատարագ 10,30ին:*

18 Ապրիլ Բշ. *Յիշատակ Մեռելոց, յաւարտ պատարագի Հոգեհանգիստ ընդհանուր ննջեցելոց:*

Ս. ԹԱԴԷՈՍ (ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ)

Աւագ Ուրբաթ. *Անապական Թաղում Տեառն: Երեկոյեան Թաղման արարողութիւն ժամը 6ին:*

Աւագ Շաբաթ. *Առաւօտեան ժամերգ. ժամը 9ին: Երեկոյեան Ճրագալոյց 5ին:*

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ Ուրբաթ. *Թաղման արարողութիւն Երեկոյեան ժամը 5,30ին:*

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ (ՊՕՄՈՆ)

Աւագ Ուրբաթ. *Երեկոյին Քրիստոսի Թաղման արարողութիւն ժամը 5,30ին:*

ՓՈՆ ՏԸ ՇԵՐԻ

Աւագ Ուրբաթ. *Երեկոյ՝ Թաղման արարողութիւն 5ին:*

Աւագ Շաբաթ. *Երեկոյ՝ Ճրագալոյց, Խթում 5ին:*

Կիրակի. *Զատիկ, առաւօտ. սկիզբ ժամերգ. ժամը 8,30ին: Պատարագ 10ին:*

Երկուշաբթի. *Մեռելոց. սկիզբ. ժամերգ. ժամը 8,30ին: Պատարագ՝ 10ին:*

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ Ուրբաթ. *Յիշատակ Խաչելութեան, առաւօտ. ժամերգութիւն ժամը 10ին: Երեկոյ Թաղման արարողութիւն ժամը 5,30ին:*

Աւագ Շաբաթ. *Ճրագալոյց Ս. Զատկի, առաւօտ. ժամերգութիւն ժամը 8,30ին: Երեկոյ. ժամերգ. եւ Ընթերցուածք ժամը 4,30ին: Պատարագ Խթումի, երկսեռ խումբով ժամը 5,45ին:*

Կիրակի. *Ս. Զատիկ. Յարութիւն Տեառն. առաւօտ. ժամերգութիւն, Նախատօնակ եւ Անդաստան ժամը 7,30ին: Հանդիսաւոր պատարագ բազմաձ. երկսեռ խումբով 10ին:*

Երկուշաբթի, *Մեռելոց Ս. Զատկի. առաւօտ. ժամերգութիւն ժամը 8ին: Պատարագ, երկսեռ խումբով ժամը 10ին: Հոգեհանգիստ 11,45ին:*

24 Ապրիլ, Նոր Կիրակի. *Ազգային Մեծ Սգատօն:*

Յիշատակ բիւրաւոր նահատակաց մերոց, յընթացս համաշխարհային առաջին եւ երկրորդ պատերազմաց: Առաւօտ ժամերգ., պատարագ եւ հոգեհանգիստ ժամը 8–11,30:

ՏԷՍԻՆ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ, այս կիրակի առաւօտ ժամը 8,30ին, Զատկուան տօնին առթիւ պատարագ պիտի մատուցուի տեղւոյս Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյն մէջ: Կը պատարագէ եւ քարոզէ Արտաւազդ Վրդ. Թրթրեան:

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ Ուրբաթ, *Երեկոյ. Թաղում ժամը 4,30ին:*

Աւագ Շաբաթ, *Ճրագալոյց, երեկոյ. Խթման արարողութիւն ժամը 4,30ին: Պատարագ ժամը 5,30ին:*

Կիրակի, *Ս. Զատիկ Հրաշափառ Յարութեան: Առաւօտ. սկիզբ ժամերգութեան ժամը 7,30ին, պատարագ 10ին:*

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վասպուրականի Հերոսամարտի տօնակատարութիւնը Մարսէյլի մէջ՝

ՄԱՅԻՍ 22 ԻՆ

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ապրիլ 8ին աւարտած է մեր բաժանորդներէն շատերուն տարեշրջանը: Կը խնդրենք որ փութով կատարեն նոր տարեվճարը, առանց անհատական հրաւէրի սպասելու:

Կը խնդրենք նաեւ որ ցարդ առկախ հաշիւ ունեցողները օր առաջ համապատասխան գումարները դրկեն:

Շնորհակալութիւն մեր բոլոր բաժանորդներուն որոնք իրենց կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Հայկանոյշ Գալուստեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս երկուշաբթի առաւօտ (Մեռելոց) հոգեհանգիստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհաննէս–Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆԻ
(Շապին–Գարահիսարցի)

յիշատակին:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

×

ՎԻԷՆ.— Ապրիլ 18ին, երկուշաբթի Մեռելոցի օրը, հոգեհանգիստ եւ պատարագ պիտի մատուցանէ Տէր Թորգոմ քնյ. առաւօտեան ժամը 9ին, Օհանջանեան սրբահին մէջ նահատակաց տօնին առթիւ: Կը հրաւիրուի բարեպաշտ եւ հաւատացեալ հայ ժողովուրդը:

ԱՊՐԻԼ 11-24 Ը

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 24ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սէրքլը Կաթոլիքի սրահը Ազգ. Միութեան վարչութեան նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Ազգ եւ կրօնական բոլոր միութիւններու, կազմակերպուած է յարգանքի սգատօն մը: Կը հրաւիրուի Վիէնահայութիւնը որ իր յարգանքի բաժինը բերէ աւելի քան մէկ միլիոն նահատակներու յիշատակին:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
10 bis, Rue Thouin, PARIS

Աւագ Ուրբաթ, 15 Ապրիլ.— *Ժամերգութիւն եւ երկրպագութիւն Սուրբ Խաչին ժամը 17ին:*

Աւագ Շաբաթ. *Ճրագալոյցի ժամերգութիւն եւ ձայնաւոր պատարագ ժամը 17ին:*

Սուրբ Զատիկ, 17 Ապրիլ.— *Ժամերգութիւն, ձայնաւոր պատարագ եւ հաւաքական հաղորդութիւն ժամը 10ին:*

Բ. Օր Զատկի, Մեռելոց, 18 Ապրիլ.— *Հոգեհանգստեան պատարագ Քերոբէ Ե. Վ. Քատէեանի, Հ. Ղազար Վ. Սրապիոնեանի եւ Տէր Մկրտիչ Վ. Էրքէլէթեանի հոգիներուն համար:*

Նոր Կիրակի, 24 Ապրիլ.— *Յիշատակ Ապրիլեան Նահատակաց: Ձայնաւոր պատարագ ժամը 16,30ին Սաքրէ Քէօր՝ Մոնմարթրը՝ Մայր Եկեղեցիին մէջ:*

ԿՈՒԶՈՒԻՆ

Une ouvrière à domicile belle contection Dame, se présenter fvec modèle. Bien payée

Տունը աշխատող լաւ գործաւորուհի մը, կանանց քոնֆեքսիոնի համար: Ներկայանալ նմոյշով: Լաւ վճարում:

Rose Couture
284, Rue de Vaugirard

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՌԱՏՕՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 16 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 20,45ԻՆ **Salle Verdi - Casa d'Italia** Rue d'Alger	ԼԻՈՆ, 17 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 14.30ԻՆ **Salle Rameau**

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ԿՈՂՄԷ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳԶԱԽՈՒՄԲԻՆ

ԵՒ ORCHESTRE SYMPHONIQUE DE LA R.T.F.Ի

Մեներգողներ
Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Պ. ԱՐԱ ՍԵՐՈԲԵԱՆ
Պ. ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ **Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ**

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համերգէն ետք, ժամը 19էն 24 խնջոյք՝ Սալ Պոնըթեռի մէջ (Վիլէօրպան):

ԱՊՐԻԼ 11
ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍՈՒԳԻ ՕՐ

Ապրիլեան Սերունդը, այս տարի, ձեռնարկած է արժանավայել ձեւով կատարելու ազգային սուգի հանդիսութիւնը

Կը նախագահէ

ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

Կը խօսի

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

(Միլանէն հրաւիրուած)

Տեղի կ'ունենայ Ապրիլ 24ին, կիրակի, «Փըթի Ժուռնալ»ի սրահը՝ Ռիւ Քատէ: Յայտագրին մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկ. Սրբուհի Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Պետրոսեան, զաւակները եւ համայն ազգականք, իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին, Սէն–Ժերոմի Հայաստան ենթակոմիտէին, Սէն–Ժերոմի Թաղական Խորհուրդին եւ բոլոր անոնց որոնք ներկայ գտնուեցան իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ հօրեղբօր՝ Կղմէս Պետրոսեանի *յուղարկաւորութեան, կամ նամակներով եւ հեռագրով, ինչպէս նաեւ ի նպաստ տեղւոյն հանրային հաստատութեանց նուիրատուութեամբ, իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին սոյն դառնակսկիծ մահուան առթիւ:*

×

Սէնթ–Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեց. Թաղական Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները, եկեղեցւոյն նորաշէն դրան շինութեան առթիւ.— Պ. Միհրան Պօյաճեան 30, Տիկին Քէօսէեան եւ Տիկ. Էլմասեան 10ական, Տիկին Գալայճեան, Պ. Արտաշէս Գամպուրեան, Պ. Մերկէր Սուքիասեան, Պ. Արմենակ Վէտըլեան 5ական Ն. Ֆրանք:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Քղեցի Մամիկոն Պողոյեան, հօր անունը Գասպար, Սէնթ Լուիզ (Ամերիկա) գացած է 1929ին: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի գրել՝

ԺՈՐԺ ԹԱՇԼԵԱՆ

15, rue d'Estienne d'Orves
Bois Colombes Seine (France)

—ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ—

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան ընդհ. ժողովը Ապրիլ 24ին, կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Իսիի Խրիմեան դպրոցը:

ՇԱՐԹ
ԱՊՐԻԼ 12 ԷՆ 30
Galerie Vendôme
12, Rue de la Paix

ԼԸ ՖՈՅԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄՆԵՐԸ 1960 ԻՆ
(15ՐԴ ՏԱՐԻ)

Մեր բանակումները այս տարի տեղի պիտի ունենան Յուլիս 4–30 եւ Օգոստոս 1–20: Այժմ մեր գեղեցիկ բանակավայրին մէջ կը շինուին նոր ննջարաններ: Արձանագրութեան համար դիմել Ժէօնէս է Աֆ. սիոնի Հիմնադիր–Տնօրէն Վեր. Յ. Հելվաճեանի,

6, Place de la Rotonde
St. Jérôme, Marseille 13 Tel.: 62-85-10

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Տան մէջ առանձին մէկուն համար սպասարկող կին մը՝ 25–40 տարեկան: Գոհացուցիչ վճարում: Դիմել՝

M. DEPPOYAN
Quartier Bouenheure Aix-en-Provence

ԾԱԽՈՒ Է

Ծախու է սքանչելի յարկաբաժին մը, լոժիա, խոհանոց, բաղնիք, ամէն յարմարութիւն 1956ին շինուած շէնքի մը մէջ: Հանդարտ թաղամաս մը (15րդ) (ռեզիտանսիէլ), երրորդ յարկ, մեծ պատուհաններ, արեւոտ եւ օդաւէտ, մեթրոյին դիմացը:

70.000 Ն. Ֆրանք. *կանխիկ եւ 40.000 ապառիկ: Այցելել երեքշաբթի եւ չորեքշաբթի ժամը 15էն 17՝*

M. J 154 RUE DE LOURMEL PARIS 15

ԾԱԽՈՒ Է ՓԱՎԻՅՕՆ ՄԸ

Ռոնի–Սու–Պուայի մէջ, 3 սենեակ, խոհանոց, տուշ, գավ, ամէն յարմարութիւնով օժտուած: 20 մեթր ճակատ, 63 մեթր երկարութիւն, ընդամէնը 900 քառակուսի մեթր, շատ լաւ մշակուած, պտղատու ծառերով պարտէզ: Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել Տիկին Պարսամեանի՝

Tel.: MON. 15-75

ԶԱՏԿԱԿԱՆ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՉԷՕՐԷՔԸ

ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏԷ ԵՒ ԿԸ ԾԱԽԷ

ՍՏԵՓԱՆ

ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ
ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ
ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆ

32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9E) TÉL.: TAI. 65-44

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 15 ԱՊՐԻԼ

VENDREDI 15 AVRIL 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8775 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4576

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍԻՐԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԼՐՋԱՆԱՅ

Ռուսեւթրքական սիրաբանութիւնը, որուն նախանշանները մատնանշեր էինք անցեալ Մարտ 18ին, սկսած է լուրջ հանգամանք ստանալ:

Թերթերը կը ծանուցանեն թէ Կրեմլինի վարիչները Խորհ. Միութիւն հրաւիրեր են Թուրքիոյ վարչապետ Ատնան Մենտէրէսը, որ յառաջիկայ Յուլիսին պաշտօնապէս ու հանդիսաւորապէս պիտի ընդունուի Մոսկուայի մէջ:

Փոխադարձաբար Անգարայի կառավարութիւնն ալ Թուրքիա հրաւիրեր է Խրուշչեւը, որուն այցելութեան թուականը պիտի ճշդուի յետագային:

Այս առթիւ հրատարակուած թուրքեւխորհրդային զեկոյցէն կը հասկցուի, որ ժամանակէ մը ի վեր Թուրքիոյ մայրաքաղաքին մէջ խորհրդային դեսպանին եւ թուրք արտաքին նախարարին միջեւ տեղի ունեցած կարծիքի փոխանակութիւնները յաջողութեամբ պսակուած են: Այժմ կը մնայ պաշտօնապէս վաւերացնել գոյացած համաձայնութիւնը՝ երկու վարչապետներու գլուխ գլխի տեսակցութեամբ եւ հանդիսաւոր ընդունելութիւններով:

Իտուար Սապլիէ, Մոնտի մերձարեւելեան հարցերու մասնագէտ աշխատակիցը, «յետ-պատերազմեան դիւանագիտական պատմութեան մէջ կարեւոր դարձակէտ մը» կ'որակէ Մենտէրէսի Մոսկուա եւ Խրուշչեւի Թուրքիա այցելութիւնը:

Ի՞նչպէս բացատրել այս «դարձակէտ»ը:

Թուրքեւխորհրդային սիրաբանութեան հիմը դրած էին Լէնին ու Մուսթաֆա Քէմալ այն դժնդակ օրերուն, երբ նորազատ Հայաստանը կենաց եւ մահու կռիւ կը մղէր ներքին եւ արտաքին թշնամիներու դէմ:

Հայաստան զոհուած էր այն ատեն յանուն «համաշխարհային յեղափոխութեան», որուն գլխաւոր դերակատարներէն մէկը պիտի ըլլար մահմետական Թուրքիան...

1925ին կնքուած եւ ամէն տասը տարին նորոգելի բարեկամական դաշինքը երկու երկիրներուն միջեւ՝ ի զօրու մնաց մինչեւ 1945:

Իսմէթ Ինէօնիւի Թուրքիան երկար ատեն չէզոքութիւն պահելէ վերջ, վճռած էր պատերազմին մասնակցիլ Գերմանիոյ կողքին, երբ Սթալինկրատի յաղթանակը վերիվայր շրջեց իր ծրագիրը: Ու մետասաներորդ ժամուն — երբ այլեւս ակներեւ էր Գերմանիոյ պարտութիւնը — պատերազմ յայտարարեց այս վերջինին դէմ, եւ առանց գնդակ մը արձակելու՝ «յաղթական դաշնակից»ներու շարքին դասուեցաւ:

Այս պարագան չէր վրիպած Սթալինի ուշադրութենէն, որ 1945ին մերժելէ վերջ բարեկամական դաշինքին նորոգումը, Փոցտամի մէջ Թուրքիայէն պահանջած էր Կարսի եւ Արտահանի նահանգները, ինչպէս նաեւ հակակշիռ՝ նեղուցներուն վրայ:

Այս վերջին պահանջը պատճառ դարձաւ, որ դաշնակիցները մերժէին նաեւ հայկական նահանգներուն վերադարձը Ռուսիոյ:

Սթալին մեռաւ: Իր Յաջորդները Թուրքիան սիրաշահելու քաղաքականութեան հետեւելով, երեք ամիս չանցած, 1953 Մայիս 30ին պաշտօնապէս հաղորդեցին Անգարայի, յանուն Հայաստանի եւ Վրաստանի, թէ հողային ո՛չ մէկ պահանջ ունին Թուրքիայէն:

Բոլշեւիկեան քաղաքականութեան բո՛ւն դարձակէտը այդ թուականին է որ արձանագրուեցաւ:

Անգամ մը եւս Թուրքին հացին իւղ քսուեցաւ:

Այն պահուն՝ երբ արեւմուտքի պետութիւնները կը փորձեն լեզու գտնել Մոսկուայի հետ, խորամանկ Թուրքերը չեն ուզեր կարաւանէն ետ մնալ՝ իրենց կաղ էշով:

Անցեալները երբ Այզընհաուըր Անգարա կ'այցելէր, թուրք ցուցարարները կը պոռային՝ «Խաղաղութի՛ւն, այո՛, բայց ո՛չ անձնատուութիւն»:

Կը վախնային որ Ամերիկացին ու բոլշեւիկը հաշտուելով, մէջտեղ կը ձգեն Թուրքը՝ միս-մինակը, իր հիւսիսի հզօր թշնամիին դիմաց:

Այժմ ճարպիկ խաղով մը կ'ուզէ դաշնակիցներէն առաջ անցնիլ եւ քիթին խընդալ Ամերիկացիներուն, որոնք 13 տարիէ ի վեր հարիւրաւոր միլիոններ վատնեցին Թուրքիոյ մէջ, յուսալով զայն պատուար դարձնել համայնավարութեան ծաւալումին դէմ:

«Ազատ աշխարհ»ին կը մնայ լրջօրէն հետեւիլ թուրքեւխորհրդային սիրաբանութեան ընթացքին, խաղի չգալու համար:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸՊՐԷ ՇՈՒՏ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

ՍՈՒՍԹԵԼ ԴԺԳՈՀ Է

Վարչապետը Փարիզ կը սպասուէր չորեքշաբթի իրիկուն, բայց վերադարձաւ շատ աւելի կանուխ: Տեղատարափ անձրեւը թոյլ չէր տուած որ շարունակէ իր այցելութիւնը եւ Օռլէանվիլ երթայ: Կ'ըսուի նաեւ թէ Տըպրէի վերադարձին պատճառը միայն օդը չէ: Զօրավարները զոհ չեն մնացած իր ճառէն: «Բաժանում»ի իր ըրած ակնարկութիւնը ուրիշ բան չի նշանակեր եթէ ոչ մշտնջենական պատերազմ: Կը կարծուի թէ տը Կոլ անգամ զոհ չէ մնացած Տըպրէի ճառէն. այդ իսկ պատճառով վարչապետը ժամ առաջ ետ եկած է, տեղեակ պահելու համար Նախագահը Ալժէի զինուորականներու տրամադրութենէն:

Նախագահը հինգշաբթի օր ժողովի հրաւիրած է նախարարները իր մեկնումէն առաջ: Նախարարաց յաջորդ խորհուրդը տեղի կ'ունենայ Մայիս 4ին:

Ծանօթ է որ վարչապետը վերջերս նամակով մը հաղորդած էր Սուսթէլի որ այլեւս մաս չի կազմեր «Միութիւն նոր Հանրապետութեան համար» կոլիստ կուսակցութեան: Սուսթէլ համակերպած չէ այս կացութեան եւ չընդունիր որ Տըպրէ իրաւունքն ունենայ զինքը վտարելու կուսակցութենէ մը, որուն հիմնադիրներէն է ինքը՝ Սուսթէլ:

Միացեալ Նահանգներէն վերադարձին, Սուսթէլ յօդուածով մը Քառըֆուրի մէջ կը բացատրէ Ամերիկայի հանրային կարծիքը եւ կ'ըսէ թէ շատ մը Ամերիկացիներու համար ինքնորոշում՝ անկախութիւն կը նշանակէ: Այս կարծիքը պատճառ կը դառնայ որ մթնոլորտը աւելի պղտորի: Սուսթէլ որոշած է անջատ գրքոյկով մը պարզել իր տեսակէտը մանաւանդ Ալժերիոյ քաղաքականութեան նըկատմամբ, ապա պիտի ձեռնարկէ դասախօսութեանց շարքի մը:

Սուսթէլ միտք չունի նոր կուսակցութիւն մը հիմնելու:

———o———

ՔՈՆԱՔՐԻի մէջ, Ափրիկէի եւ Ասիոյ ժողովուրդներու համերաշխութեան երկրորդ խորհրդաժողովը տեղի կ'ունենայ: Ազատագրական ճակատի ներկայացուցիչը՝ Ֆ. Ֆանոն, ապահովութիւն տուած է թէ Ֆրանսական բանակը զինուորական յաղթանակ մը չի կրնար ապահովել, որովհետեւ ալժերիացի «յեղափոխականները» լաւ զինուած ու կազմակերպուած են:

Օրը Օրին

«ԷՍ ՈԳԻՆ ՉԵՂՆԻ...»

•

Ու այդ գիշերը, դասախօսութիւն մը պիտի տրուէր ժամուն սրահը, կրօնական հարցի մը շուրջ:

Օ՞դը: Մի՛ հարցնէք — սարսափելի: Անձրեւ: Ետքն ալ ձիւն: Եւ շատ ցուրտ: Ծերերուն հետ, տունը մնացած էին երիտասարդներն ալ:

Եթէ, այդ գիշերը, դրացի մը պատուհանէն դուրս նայէր, մայթին վրայ պիտի տեսնէր լեցունկեկ տարիքով, բարձրահասակ, այլ կորաքամակ, մէկը որ կաղն ի կաղն, դանդաղօրէն կը քալէր փողոցն ի վար:

Լեցունկեկ տարիքով այս քաջ մարդն էր որ իր տան շեմէն հազիւ հարիւր, երկու հարիւր քայլ հեռացած պիտի սահէր իյնար, մայթին եզերքը: Պիտի իյնար եւ ա՛լ պիտի չկարենար ոտքի բարձրանալ:

Հարցուցէք թէ ո՞վ էր այդ հերոսը, որ ա՛յդ օդին, խիզախաբար խստաշունչ ձըմրան հետ խաղի ելած, կը քալէր... դէպի ժամ:

Այդ մարդուն անունն էր Գալուստ Էյնաթեան:

Պատմեցին այսպէս.

— Ես ժամ կ'երթամ, Տէր Հայրը, հեռուէն եկած, դասախօսութիւն պիտի տայ:

— Մա՛րդ Աստուծոյ, այս օդին դուն ի՞նչ գործ ունիս փողոցները: Ցուրտ է, կը մսիս, հիւանդ կ'ըլլաս...

— Շատ կը խօսիք... Ես գացի:

Փողոցին անկիւնը չհասած, կ'իյնայ ու ինկած տեղն ալ կը մնայ: Տասը վայրկեան ետք, հրաշքո՛վ, այդ անկիւնէն կ'անցնէր Աբեղան իր ինքնաշարժով: Ճամբորդներէն երկուքը վար կ'իջնեն ու կառք կը բարձրացնեն Գալուստը, տուն տանելու համար:

— Ո՛չ, ո՛չ, ես բան չունիմ... ժամ տարէք, դասախօսութիւն կայ... Տէր Հայրը հեռուէն եկեր է, պէտք է լսեմ... Հոգաբարձութեան անդամ եմ, չերթամ չըլլար...

Չերկարեմ: Երկու օր ետք, մեր Գալուստը կը փոխադրեն հիւանդանոց: Ծոծրակը վնասուած էր: Պէտք է կռնակի վրայ պառկէր՝ երկու շաբաթ:

Երկու շաբաթ ետք՝ տուն:

Կիրակի մը, բարեկամներ գացած էին իրեն: Բազկաթոռին մէջ կը հանգստանար:

— Գալուստ, ի՞նչ նստեր ես, ելի՛ր, ժողով կայ, հանդէս կայ, դասախօսութիւն կայ... Ելի՛ր, առանց քեզի ժողո՞վ կ'ըլլայ, հանդէ՞ս կ'ըլլայ, դասախօսութի՞ւն կ'ըլլայ... Ցատկէ...

Քանի՞ օր տունը մնաց, բանտարկուած — միայն շաբաթ մը: Ու երկուշաբթի առտու մըն ալ երեւցաւ Հայրենիքի խըմբագրատան դրան առջեւ:

— Ժողով չկայ, հանդէս չկայ, դասախօսութիւն չկայ, ինչո՞ւ եկար... Շո՛ւտ տուն վերադարձիր:

— Սո՛ւս կացէք, ես լաւ եմ, աղէկցայ... Վաղ իրիկուն Հոգաբարձական ժողով ունինք... Դուք ինձ ինչի՞ տեղ էք դրեր..

×

Այս տեսակ մարդ էր մեր Գալուստը:

Ներկայացուցիչն էր այն սերունդին, որ յոգնիլ չի գիտեր, ձանձրանալ չի գիտեր եւ յուսաստիլ չի գիտեր:

Կը քաշքշէինք.

— Գալո՛ւստ, քեզ արտաքսել պիտի տանեք կուսակցութենէն ալ, Համավասպուրականէն ալ, Հոգաբարձութենէն ալ, ամէն բանէ ալ, որպէսզի գիշերները տունը մնաս, կիրակի օրերն ալ թոռնիկներուդ հետ խաղաս...

Կը խնդար.

— Չէ՛ք կրնար... Ես չըլլամ, ամէնքդ ալ լմնցած էք...

Ըսել կ'ուզէր, անշուշտ.

— Էս ոգին չեղնի, մեր ազգը կորած է:

Երբ ձեր չորս կողմը կը նայիք ու կը տեսնէք անտարբերներու բազմութիւնը — ծեր ու երիտասարդ — ինչպէ՛ս իրաւունք չէք տար ողբացեալին ու չէք կրկներ իրեն հետ.

— Այս ոգին չըլլայ, իրա՛ւ, Հայոց ազգը կորած է՝ այս հիւրընկալ ափերուն վրայ...

Գալուստներու յիշատակին ընծայուած յարգանքը, այդ Ոգիին ալ ընծայուած յարգանքը չէ՞...:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉՈՒ ԷՆ ԼԱՅ, ժողովրդավար Չինաստանի վարչապետը, Պիրմանիա մեկնած է: Յաջորդաբար պիտի այցելէ Հնդկաստան, Նեփալ, Քամպոճ եւ Հիւսիսային Վիէթնամ: Վարչապետին կ'ընկերանան՝ մառեշալ Չին-Եի, արտաքին նախարարը եւ երեսուն պետական անձնաւորութիւններ:

ՊՈՆԻ կառավարութիւնը կը հաղորդէ Մոսկուայի թէ «Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը առ միշտ հրաժարած է կորիզային զէնքեր պատրաստելէ»: Վերջերս, Մոսկուա կ'ամբաստանէր Արեւմտեան Գերմանիան որ կորիզային պատերազմ մը պատրաստելու վրայ է:

ՅԱՐԱԲԵՐԱԿԱՆ հանդարտութիւն մը կը տիրէ Հարաւային Ափրիկէի Հանրապետութեան մէջ: Վարչապետ Վերվոէրտի վրայ զէնք պարպող սպիտակամորթ միլիառատէրը դատի չէ քաշուած դեռ: Այսուհանդերձ ոստիկանութիւնը կը շարունակէ ձերբակալել խափշիկներ եւ սպիտակամորթ համակիրներ: Ներքին նախարարը յայտարարած է Խորհրդարանին թէ պէտք է շատցնել ներգաղթողներու թիւը, այս կը պահանջէ «ներկայ կացութիւնը» ըսած է ան:

ԺԸՆԵՒԻ մէջ, Ֆրանսացի պատուիրակը՝ Ժիւլ Մոք անդրադառնալով զինաթափութեան շուրջ տեղի ունեցած մէկ ամսուան աշխատանքներուն, ցաւով դիտել տուած է թէ «Արեւելք ինքզինքին մենաշնորհ տուաւ մեկնաբանելու Միացեալ Ազգերու որոշումները, մինչ Արեւմուտք աշխատեցաւ ցոյց տալ խորհրդային ծրագրին ցնորական կէտերը»:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԿՐՈՆՔԻ խորհրդակցած է Իտալիոյ կուսակցական եւ պետական անձնաւորութիւններուն հետ, որպէսզի վերջ մը դրուի իտալական դահլիճի տագնապին: Ցարդ ոչ մէկ լուծում գտնուած է: Հաւանական թեկնածուներն են՝ Փինիոնի եւ Ֆանֆանի:

ՆԵՀՐՈՒ, Հնդկաստանի վարչապետը, Փարիզ պիտի այցելէ եւ տեսակցի տը Կոլի հետ: Այցելութեան հաւանական թուական կը նկատուի Մայիս 3:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

★

Շփոթութեան մը հետեւանքով, չորեքշաբթի օր կարգ մը հատավանառներու եւ բաժանորդներու զրկուած է չորեքշաբթիի թիւը փոխանակ հինգշաբթիի: Կը խնդրենք մեր այն բաժանորդներէն, որոնք սխալ ստացած են, տեղեկացնեն Վարչութեան, որպէսզի նշդենք:

ՅՈՒՇԵՐ ԱՆՑԵԱԼԷՆ

ՍԱՐԷՆ ՈՒ ՁՈՐԷՆ

Չորս տարի տեւող առաջին Աշխարհամարտը՝ (1914–18) վերջացած է զինապաշտ Գերմանիոյ եւ իր զինակիցներուն (որոնց կարգին՝ Թուրքիա) չարաչար պարտութեամբ: Աշխարհամարտ, որ ինչպէս բոլոր պատերազմները, խլեց մարդկային միլիոնաւոր զոհեր, պատճառելով նիւթական եւ տնտեսական փճացում: Ու նաեւ անկում բարքերու: Ու մինչ կը կարծուէր թէ, իբրեւ հետեւանք տարագրութեան ու ջարդին, ամբողջովին կորած է հայ ժողովուրդը ու իր անունը աշխարհի երեսէն ջնջուած, ոտքի կը կանգնէր դարձեալ, սահմանին միւս կողմը ու հերոսագոյն խոյանքներով ասպարէզ կը կարդար դարաւոր թշնամիին: Այսինքն կ'իրականացնէր դարերու իր երազը՝ Ազատ ու Անկախ Հայաստանի Հանրապետութիւնը: Ամէն կողմէ Հայեր կը փութան Մայր Երկրի օգնութեան, — կամաւորական շարժում, նիւթական ու բարոյական օժանդակութիւն: Տա'լ ինչ ձեւով որ կարելի էր:

Դաշնակից բանակները գրաւած են Պոլիսը: Անգլիական «Այրըն Տիւք» զրահաւորն ու Ֆրանսական եւ իտալական յածանաւերը իրենց թնդանօթներուն փողերը ցցած են Տոլմապահչէի պալատին ուղղութեամբ, Ոսկեղջիւրի մէջ: Թուրքերը ծակամուտ ու գլխիկոր: Հայկական եռագոյնը կը ծածանի ամենուրեք: Հայերուն ոտքերը գետնէն կտրած՝ արբշռանքի օրեր կ'ապրին:

Թրքական համազգեստով տակաւին, կը դիմեմ Հարպիյէի վարժարանը, ուր հաստատուած է անգլ. գլխաւոր բանակատեղին: Եռուզեռ թարգմաններու՝ մեծամասնութեամբ Հայ, տենդագին աշխատանք: Տարագրութեան օրերուն էր, ես այնտեղ գացած էի դժկամակութեամբ, պարտադրաբար, սորվելու համար պատերազմի արհեստը ու ծառայելու այն հայրենիքին, որ մտադրած էր բնաջնջել իր հպատակները: Այժմ դուրս կ'ելլեմ այդ նոյն շէնքէն՝ տարբեր ազգի մը՝ անգլիական համազգեստով, այն գիտակցութեամբ թէ այս անգամ գոնէ պիտի կարենամ անուղղակի ծառայել վերածնուող Հայրենիքիս:

Գասըմ–Փաշայի ծովային նախարարութեան սպիտակափառ, ծովափնեայ շէնքը վերածուած է կեդրոնատեղի Դաշնակիցներու նաւային հակակշռող Յանձնախումբին: Յանձնախումբը կը բաղկանայ Անգլիոյ, Ֆրանսայի ու Իտալիոյ ծովային ներկայացուցիչներէն, նախագահութեամբ անգլիացի հրամանատար Պըրքէթի: Նախարարութեան շէնքն ու շրջակայ նաւարանները՝ մինչեւ Հասքէօյ ու Հալըճօղլու, հսկողութեան ներքեւ կը գտնուին անգլիացի նաւազներուն ու հընդիկ –կրգըզ զինուորներուն՝ ամբողջովին սպառազէն: Գլխաւոր մուտքի սանդուխներուն վրայ՝ մինչեւ վերի յարկերը, իւրաքանչիւր դրան առջեւ, զինուած պահակներ: Ելքն ու մուտքը մասնաւոր ու գրաւոր արտօնութեամբ միայն: Այս տեսակ մը միջնաբերդին մէջ՝ ճակատագրի տարօրինակ դիպուածով մը, երկու հայ թարգման, Հայկազ Ղազարեան, Սեբաստացի հայրենանուէր երիտասարդ մը, այժմ Նիւ Եորք ու այս տողերը գրողը: Օրուան Թուրք ծովային նախարարն է Գարա Սայիտ փաշա, երեւութապէս բարի անձնաւորութիւն մը, երբեմնի ամենազօր ու մենատէր ճեմալ փաշայի յաջորդը: Նախարարին պաշտօնն էր պարզապէս, մեր կողմէ գրաքննուած, կամ նոր խմբագրուած պաշտօնագիրները ստորագրել: Հայկազն ու ես, տեղի թէ անտեղի, ամէն առիթ կ'օգտագործէինք, նախարարին գրասենեակը մտնելու համար, որովհետեւ փաշան յարգանքով ոտքի կը կանգնէր մեր այցելած ատենը, ինչ որ կը փայփայէր մեր երիտասարդական փառասիրութիւնը, եւ այդպէսով լուծած կը համարէինք մեր վրէժը: Անցողակի յիշեմ, որ այս շէնքի ծաղկազարդ պարտէզին մէջ անգլիացի տասնապետ մը եւ զարմուհիս կնքեցին փոխադարձ սիրոյ իրենց ուխտը:

Անկախ մեր թարգմանչական աշխատանքէն՝ եղաւ ատեն մը, երբ մեզի հրամայուեցաւ շրջանի Թուրքերուն անձնական նամակները եւս գրաքննութենէ անցընել: Մեր գրասեղանները լեցուեցան սիրահարական սրտաճմլիկ գրութիւններով, — սիրատոչոր Ալին ժամադրութիւն կը խնդրէր անուշիկ Այիշէէն: Երբեմն գրպանս «կը մոռնայի» այդ նամակներէն ոմանք:

Մեր գրասենեակին գլխաւոր պետն էր ծովային հարիւրապետ Տրընֆորտ, գինովի տպաւորութիւն ձգող երիտասարդ մը: Կը քալէր շորորալէն, գլուխը կախ, սիրահար՝ ոգելից ըմպելիներու եւ արեւելեան հնութիւններու, մանաւանդ գորգերու: Շաբաթը քանի մը անգամ Պեղիսթանի շուկային կրպակները ման կու գայինք, արեւելեան շուկայի հանդէպ սնուցած իր հետաքրքրութեան յագուրդ տալու նպատակով: Ի մէջ այլոց անոր կը պարտիմ Այա–Սոֆիայի մզկիթէն ներս մուտքս: Անգլիացի էինք եւ այդ հանդամանքը «բացուէ սեզամ»ի դեր կը կատարէր մեզի: Ունէր բազմազգի սիրուհիներ, ինչ որ առիթ կուտար մեզի զուարճանալու:

Եուքսէք Գալտրըմի բարձունքէն Բերա կ'երթանք անգլիացի քանի մը նաւազներու հետ, գլուխները տաք: Պատկառազդու, Ֆէսն ի գլուխ մէկը անցաւ մեր մօտէն: «Թարգմա'ն, ըսաւ նաւազներէն մին, այդ մարդուն Ֆէսը վար պիտի նետեմ», ըսելն ու ընելը մէկ եղաւ: Իմ յանդիմանութեանս թէ լաւ չէր այդ արարքը, նաւազը ջղայնացած պատասխանեց՝ «Ֆ... ասոնք շատ Հայեր ու Անգլիացիներ սպաննեցին»:

Զինադադարի պայմաններու գործադրութեան հսկելու նպատակով՝ Փոքր Ասիոյ իւրաքանչիւր կեդրոն–քաղաքներուն մէջ ստեղծուած են դաշնակից հակակշռող յանձնախումբեր եւ Իզմիրը վերածուած էր յառաջացեալ բանակատեղիի: Անոր իրաւասութեան սահմանները կը տարածուէին Աֆիոն Գարահիսարէն մինչեւ Ռոտոս կղզի, Այտըն, Մանիսա, Պուրտուր, Պանտրմա, Սպարթա, Նազելլի եւ Էյէրտիտ: Անթալիան յանձնուած էր Իտալիոյ հակակշռին: Այդ քաղաքներու յոյն, առաւելաբար հայ թարգմաններս կը տեղափոխուէինք երբեմնակի: Ինչպէս Պոլսոյ, նմանապէս այս շրջաններուն մէջ մեր պաշտօնն էր յարաբերութեան մէջ մտնել Թուրք անուանական իշխանութեանց հետ, եւ անոնց պարտադրել գրաւման բանակներուն հրահանգները, — բնակչութեան ապահովութիւն, զէնքերու հաւաքում, եւայլն: Վերջին կէտին մէջ Անգլիացիք ոչ մէկ յաջողութիւն արձանագրեցին: Մեր գրաւած զէնքերը եղան՝ քանի մը չախմախլի, ուսի հրացան, ու... ճափոնական զէնքեր: Մուսթաֆա Քեմալի ըմբոստական շարժումները սկսած էին լայնօրէն արձագանգ գտնել Թուրք բնակչութեան մէջ: Զինահաւաքումը արդէն լուրջ հանգամանք չունէր: Կատարեալ խեղկատակութիւն, որ պիտի յանգէր Թուրքիոյ վերազինման, յունական բանակներուն կազմալուծման եւ Հայաստանի Հանրապետութեան խորտակման:

Այտընի մէջ մեր հրամանատարութեան կեդրոնատեղին էր, քաղաքէն քիչ հեռու, անգլիացի Ֆորպէսի տունը, տորոնի իր փակ գործարաններով: Մեր անձնակազմը կը բաղկանար երկու սպայէ, 8–10 զինուորներէ եւ մէկ թարգմանէ: Նաեւ երկու ձի եւ մէկ ջորի: Հակառակ անոր որ կայարանը մեր տրամադրութեան տակ միշտ պատրաստ կը սպասէր շոգեպինդ վայրաշարժն ու առաջին կարգի վակոն մը (Իզմիրի դիծը անգլ. ընկերութեան մը կը պատկանէր), սպաները կը նախընտրէին ձիով՝ քառասմբակ կատարել քաղաքէ քաղաք իրենց երկարատեւ ճամբորդութիւնները: Ինծի կը մնար անոնց հետեւիլ, հեծած ջորիիս քամակին, որ թէեւ քուռակ չէր, ընտիր եւ հուժկու կենդանի մըն էր, այլ սակայն չէր կրնար համաչափ ընթանալ իր զօրաւոր մրցակիցներուն հետ: Իբր թէ ճամբայ ցոյց տալու համար մեզի ընկերացող Թուրք ոստիկան–զինուորներուն քոսոտ ձիերը արդէն կէս ճամբան կը մնային, եւ մենք կը պատրաստուէինք առանձին շարունակել ճամբան: Կրնաք երեւակայել չարչարանքս:

Քաղաքին (Այտընի) բանտարկեալները իմացած ըլլալով, որ այցելութիւն պիտի տանք իրենց, մեզ կը դիմաւորեն խնդրագիրներով, աղերսելով որ ներում շնորհուի իրենց: Թուրքեր եւ Յոյներ են, ոչ մէկ Հայ բարեբախտաբար: Անոնց մէջ կը գտնուին մարդիկ, որ աւելի քան երկու տարի է բանտը կը մնան, ցարդ առանց դատավարութեան:

Յոյներու յանցանքը քաղաքական է, — ի նպաստ Դաշնակիցներուն արտայայտուեր են հրապարակով: Առանց այլ եւ այլի՝ ազատ արձակել տուինք: Նահանգապետէն պաշտօնագրով մը կը պահանջենք մնացեալ բանտարկեալներուն լիակատար ցանկը՝ դատապարտութեան յանցանքովը միասին: «Մեճելէի ահքեամը ատլիէի» (իսլամական Արդարութեան օրինագիրք) բաւիղներուն մէջ բաւական ճարակած ըլլալովս հանդերձ, չեմ կըրնար ըմբռնել արուեստական խրթին ասացուածքներ, զորս գրած է դատախազը անգլերէնի վերածելու համար: Կրկին կը գրեմ, որպէսզի ընթացիկ Թուրքերէնով բացատրեն. — անմարդկային, խենէշային, հրէշային է Թուրք բանտարկեալներէն շատերուն յանցապարտութեան պատճառը:

Հարկ է այստեղ ընդգծել Անգլիացիներուն պարկեշտ եւ անաչառ վերաբերումը հանդէպ քաղաքին բնակչութեան: Անբարոյական ոչ մէկ դէպք պատահեցաւ: Իսկ երբ յունական բանակը մտաւ քաղաք, տեղի ունեցան տգեղ արարքներ: Այն աստիճան որ, Թուրքերուն հետ Յոյներն ալ, լալով կը թախանցէին որ մեր փոքրաթիւ խումբը մնայ իրենց մօտ, իբրեւ ապաւէն ու պաշտպան:

Միլլի շարժումը տարածուած էր ամենուրեք՝ Դաշնակիցներու բացայայտ մեզ սակցութեամբ: Գրաւման բանակներու Հակակշռող Մարմինները սկսած են նահանջել: Բէֆէթ փաշայի «ազատարար» բանակը Պոլիս է մտած: Թուրքերը ցընծութեամբ յիմարացած ու կատաղած: Գիշերը ուշ ատեն, անխոհեմաբար, կեցած եմ Բանկալթիի յունական «Հայ Լայֆ» ծաղարանին առջեւ, քաղաքային հագուստով, եւրոպական գլխարկը գլխուս, — կը սպասեմ հանրակառքի: Յանկարծ անհատնում խուժան մը: Շարքերը կը խտանան, լուտանքներով ու բացագանչութիւններով՝ կը յառաջանայ դէպի Շիշլի: Հոն ուր կանգնած եմ՝ խումբ մը կը բաժնուի ամբոխէն, կը յարձակին ծաղարանի արեւարգելին վրայ — յունական դրօշակի գոյներ ունէր — կը բզկտեն ձեռքերով, ակռաներով ու կը սկսին կոխոտել վրան: Մինչ կը դիտեմ տեսարանը, հարուած մը կը ստանամ ետեւէս, ուրիշ մը կ'առնէ գլխարկս, կը նետէ գետին, կը սկսին կոխոտել: Կը բողոքեմ: Ոստիկան մը, մօտենալով ինծի, քաղաքավարութեամբ կը թելադրէ ամայի փողոցով մը շարունակել ճամբաս:

... Դարձեալ յոյսերու խորտակում, վերստին տարագրութիւն, զոհեր: Ինչ փոյթ, սակայն: Հայրենիքը կը բարգաւաճի ու կը ծաղկի: Արեւն անպակաս ըլլայ:

ՇԱՐԱ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵՐՊԱՐՈՒԵՍՏԸ

Իւրատիպ թանգարան է Հայաստանը... Միշտ օտարներից հալածուած, բայց աշխատասէր ու կառուցումների տենչով համակուած ժողովրդի ստեղծագործ մտքի հազարամեակների պատմութեան պերճախօս վկաներն են Հայաստանում այնքան առատօրէն իրենց անկրկնելի գեղեցկութեամբ վեր խոյացող ճարտարապետական յուշարձանները: Այդ յուշարձանները զարդարուած հարուստ ու ինքնատիպ որմնանկարներով հրաշալի կոթողներ են ոչ միայն ճարտարապետութեան, այլ եւ նկարչութեան ու քանդակագործութեան: Իւրաքանչիւր տարի հնագէտների տասնեակ խմբեր պեղումներ են կատարում արեւշատ, բերրի դաշտավայրերում ու խստաշունչ լեռնապատերի հէք

Բայց ձայնը խեղդուեցաւ կոկորդին մէջ:

Զգաց որ դրօշակին կոթը կը դողար իր ձեռքերուն մէջ ու սահելով կ'իյնար գետին:

Այդ պարտասած շրջապատին մէջ մահուան այդ շունչը որ ծանրօրէն կը նստի անձնատուր եղած քաղաքներու վրայ, դրօշակները այլեւս չէին կրնար ծածանիլ, այլեւս հպարտութեան ոչ մէջ զգացում կրնար ապրիլ հոն...

Եւ Հորնիւս դիտապաստ ինկաւ գետին:

ԱԼՖՈՆՍ ՏՕՏԷ

(3 եւ վերջ)

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԴՐՕՇԱԿԻՐԸ

Եւ պատուհանը գոցուեցաւ:

Հորնիւս գինովի մը նման կը տատանէր:

— Ստացագիր մը, ստացագիր մը, կը կրկնէր մեքենաբար...

Վերջապէս սկսաւ քալել, մտքին մէջ ունենալով մէկ բան միայն.— դրօշակը կը գտնուէր զինանոցը եւ ամէն գինով պէտք էր զայն ձեռք ձգել:

×

Զինանոցին դուռները լայնօրէն բաց էին, թոյլ տալու համար ազատ անցքը Բրուսիացիներու կառքերուն, որոնք ներս մտնելով կը շարուէին բակին մէջ:

Հորնիւս ներս մտնելով, ամբողջ մարմնովը ցնցուեցաւ:

Բոլոր միւս դրօշակները հոն էին՝ յիսունէն վաթսուն հոգի, բոլորն ալ լուռ եւ յուսալքուած:

Անձրեւին տակ շարուած մռայլ կառքերը, անոր շուրջ հաւաքուած գլխաբաց մարդիկ, թաղմանական արարողութեամբ մը տպաւորութիւնը կը ստեղծէին:

Անկիւն մը, իրարու վրայ դիզուած էին Պազէնի բանակին բոլոր դրօշակները:

Տխուր տեսարան մը կը պարզուէր ի տես ոսկի երիզներով ասեղնագործուած այդ յաղթական մասունքներուն գետնին վրայ քարշ գալուն: Անոնք անձրեւին տակ թրջուած էին եւ ցեխերով պատած...

Վարչական պաշտօնեայ սպայ մը մէկիկ մէկիկ առնելով զանոնք, իրենց պատկանած զօրագունդերուն անուններով կը կանչէր իւրաքանչիւր դրօշակիր, եւ այս վերջինները կը յառաջանային ստացագիր մը առնելու համար:

Մռայլ ու անկարեկիր, երկու Բրուսիացի սպաներ կը հսկէին այս գործողութեան:

Եւ այսպէս կ'երթայիք, ո՛վ սրբազան ու փառապանծ ծուէններ, թափահարելով ձեր պատռուածքները եւ իբրեւ վիրաւորուած թռչուններ ձեր կոտրուած թեւերով աւլելով սալայատակները:

Կ'երթայիք՝ դուք արատաւորուած գեղեցիկ բաներու ամօթով եւ ձեզմէ իւրաքանչիւրը Ֆրանսայէն պատառ մը կը տանէր իր հետ:

Երկար յառաջխաղացումներու արեւը ծածկուած կը մնար ձեր անցեալի ծալքերուն մէջ:

Գնդակներուն ձեր վրայ բացած ծակերուն մէջ, դուք կը պահէիք անծանօթ մեռելներու յիշատակը, որոնք ինկան, իրենց աչքերը ձեզի յառած...

— Հորնի'ւս, քեզի է, քեզ կը կանչեն. գնա' եւ ստացագիրդ առ...

Դրօշակը հո'ն էր, իր առջեւը:

Ի'րն էր, ամէնէն գեղեցիկը եւ ամէնէն խոշտանգուածը:

Զայն տեսնելով, կը կարծէր թէ հո'ն, վերը, զառիթափին վրայ կը գտնուի դարձեալ:

Լսեց գնդակներուն սուլոցը, ջարդուփշուր եղող ուժանակներուն ժխորը եւ գնդապետին գոռ ձայնը.

— Զաւակնե՛րս, դէպի դրօշակը, դէպի դրօշակը...

Յետոյ, տեսաւ իր քսանեւերկու ընկերները գետին փռուած, եւ ինքը՝ քսանեւերեքերորդը՝ որ կը վազէր իր կարգին վեր բարձրացնելու համար խեղճ դրօշակը, որ կը տատանէր...

Ա՛հ, այդ օրը երդուընցած էր զայն պաշտպանել, զայն պահել, մինչեւ իր մահը:

Եւ հիմա՞...

Այս մտածումը տակնուվրայ ըրաւ իր էութիւնը:

Սրտին բովանդակ արիւնը խուժեց դէպի գլուխը:

Խելակորոյս ու գինով, խոյացաւ բրուսիացի սպային վրայ եւ խլեց անոր ձեռքէն իր դրօշակը, իր սիրական դրօշակը..

Ամուր սեղմեց զայն ձեռքերուն մէջ եւ ուզեց վեր բարձրացնել զայն, վե'ր, շա՛տ վեր, աղաղակելով.

— Դէպի դրօ...

ԱԿՎԱՅԻ ՂԱԶԱԽԸ

ՊԱՏՄՎԱԾՔ

Ա.

Ես որ դեռ ալ, սիրելի ընթերցող, քեզ հարսնեւոր ու ոսկեհեր, ձեռքը բռնած պատանի մը չէի, Սիմոն Պիպիկ անունով մը, կեցած էի Ակվայի ձորակին մեջ, ուր ամէն կողմէ ջուրեր կը հոսէին, կը վազէին, կը կարկաչէին, կը գոռային, կը գոչէին, կը սուլէին, կը սուլփային, կը սուլփային, կը սուլփային

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑ
ՋԱՏԿԱԿԱՆ ՏՕՆԵՐՈՒ

—o—

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ – ՄԿՐՏԻՉ (ՓԱՐԻԶ)

15 Ապրիլ, Աւագ Ուրբաթ, *Թաղման Թափօր երեկոյեան ժամը 5ին:*

16 Ապրիլ, Աւագ Շաբաթ, *Ճրագալոյց Ս. Զատկի, սկիզբն ժամերգութեան ժամը 8,30ին, հանդիսաւոր պատարագ ժամը 5ին:*

17 Ապրիլ, Ս. Զատիկ. *Տօն Յարութեան, սկիզբն ժամերգութեան ժամը 8ին, քառաձայն պատարագ ժամը 10ին, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Հայրապետական Պատուիրակ Գերշ. Տէր ԵՍրովբէ Եպիսկ. Մանուկեան:*

ՇԱԻԻԼԻ ՄԷՋ

Նոյն օրերը, նոյն ժամերուն:

ՎԱՐԱԳԱՑ Ս. ԽԱՉ (ԱՌՆՈՒՎԻԼ)

Աւագ Շաբաթ. *Ճրագալոյց, Ս. Զատկի, Պատարագ ժամը 6ին:*

17 Ապրիլ, Կիրակի. *Զատիկ, սկիզբ. ժամերգ. առաւօտ ժամը 8,30ին, Պատարագ 10,30ին:*

18 Ապրիլ Բշ. *Ցիշատակ Մեռելոց, յատուկ պատարագի Հոգեհանգիստ ընդհանուր ննջեցելոց:*

Ս. ԹԱԴԷՈՍ (ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ)

Աւագ Ուրբաթ. *Անապական Թաղում Տեառն: Երեկոյեան Թաղման արարողութիւն ժամը 6ին:*

Աւագ Շաբաթ. *Առաւօտեան ժամերգ. ժամը 9ին: Երեկոյեան Ճրագալոյց 5ին:*

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ Ուրբաթ. *Թաղման արարողութիւն երեկոյեան ժամը 5,30ին:*

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ (ՊՕՄՈՆ)

Աւագ Ուրբաթ. *Երեկոյին Քրիստոսի Թաղման արարողութիւն ժամը 5,30ին:*

ՓՈՆ ՏԸ ՇԵՐԻ

Աւագ Ուրբաթ. *Երեկոյ՝ Թաղման արարողութիւն 5ին:*

Աւագ Շաբաթ. *Երեկոյ՝ Ճրագալոյց, Խթում 5ին:*

Կիրակի. *Զատիկ, առաւօտ. սկիզբ ժամերգ. ժամը 8,30ին: Պատարագ 10ին:*

Երկուշաբթի. *Մեռելոց. սկիզբ. ժամերգ. ժամը 8,30ին: Պատարագ՝ 10ին:*

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ Ուրբաթ. *Ցիշատակ Խաչելութեան, առաւօտ. ժամերգութիւն ժամը 10ին: Երեկոյ Թաղման արարողութիւն ժամը 5,30ին:*

Աւագ Շաբաթ. *Ճրագալոյց Ս. Զատկի, առաւօտ. ժամերգութիւն ժամը 8,30ին: Երեկոյ. ժամերգ. եւ Ընթերցուածք ժամը 4,30ին: Պատարագ Խթումի, երկսեռ խումբով ժամը 5,45ին:*

Կիրակի. *Ս. Զատիկ. Յարութիւն Տեառն. առաւօտ. ժամերգութիւն, Նախատօնակ եւ Անգաստան ժամը 7,30ին: Հանդիսաւոր պատարագ բազմած. երկսեռ խումբով 10ին:*

Երկուշաբթի, *Մեռելոց Ս. Զատկի. առաւօտ. ժամերգութիւն ժամը 8ին: Պատարագ, երկսեռ խումբով ժամը 10ին: Հոգեհանգիստ 11,45ին:*

24 Ապրիլ, Նոր Կիրակի. *Ազգային Մեծ Սգատօն:*

Ցիշատակ բիւրաւոր նահատակաց մերոց, յընթացս համաշխարհային առաջին եւ երկրորդ պատերազմաց: Առաւօտ ժամերգ., պատարագ եւ Հոգեհանգիստ ժամը 8–11,30:

ՏԷՍԻՆ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ, այս կիրակի առաւօտ ժամը 8,30ին, Զատկուան տօնին առթիւ պատարագ պիտի մատուցուի տեղւոյս Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյն մէջ: Կը պատարագէ եւ քարոզէ Արտաւազդ Վրդ. Թրթրեան:

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՑԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ Ուրբաթ, *Երեկոյ. Թաղում ժամը 4,30ին:*

Աւագ Շաբաթ, *Ճրագալոյց, Երեկոյ. Խթման արարողութիւն ժամը 4,30ին: Պատարագ ժամը 5,30ին:*

Կիրակի, *Ս. Զատիկ Հրաշափառ Յարութեան: Առաւօտ. սկիզբ ժամերգութեան ժամը 7,30ին, պատարագ 10ին:*

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ապրիլ 8ին աւարտած է մեր բաժանորդներէն շատերուն տարեշրջանը: Կը խնդրենք որ փութով կատարեն նոր տարեվճարը, առանց անհատական հրաւէրի սպասելու:

Կը խնդրենք նաեւ որ ցարդ առկախ հաշիւ ունեցողները օր առաջ համապատասխան գումարները դրկեն:

Շնորհակալութիւն մեր բոլոր բաժանորդներուն որոնք իրենց կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Հայկանոյշ Գալուստեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս երկուշաբթի առաւօտ (Մեռելոց) հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆԻ

(Շապին-Գարահիսարցի)

յիշատակին:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

×

Վիէն.— Ապրիլ 18ին, երկուշաբթի Մեռելոցի օրը, հոգեհանգիստ եւ պատարագ պիտի մատուցանէ Տէր Թորգոմ քհյ. առաւօտեան ժամը 9ին, Օհանջանեան սրբարհին մէջ նահատակաց տօնին առթիւ: Կը հրաւիրուի բարեպաշտ եւ հաւատացեալ հայ ժողովուրդը:

ՃՇԴՈՒՄ

Տիկին Լորէնեանի 50 Ն. Ֆ.ի նուիրատուութիւնը եղած է Տիկ. Սրբուհի Սուբեանի մահուան առթիւ:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
10 bis, Rue Thouin, PARIS

Աւագ Ուրբաթ, 15 Ապրիլ.— *Ժամերգութիւն եւ երկրպագութիւն Սուրբ Խաչին ժամը 17ին:*

Աւագ Շաբաթ. *Ճրագալոյցի ժամերգութիւն եւ ճայնաւոր պատարագ ժամը 17ին:*

Սուրբ Զատիկ, 17 Ապրիլ.— *Ժամերգութիւն, ճայնաւոր պատարագ եւ հաւաքական հաղորդութիւն ժամը 10ին:*

Բ. Օր Զատկի, Մեռելոց, 18 Ապրիլ.— *Հոգեհանգստեան պատարագ Քերոբէ Ե. Վ. Քատէեանի, Հ. Ղազար Վ. Սրապիոնեանի եւ Տէր Մկրտիչ Վ. Էրքէլէթեանի հոգիներուն համար:*

Նոր Կիրակի, 24 Ապրիլ.— *Ցիշատակ Ապրիլեան Նահատակաց: Ճայնաւոր պատարագ ժամը 16,30ին Սաքրէ Քէօր՝ Մոնմարթրը՝ Մայր Եկեղեցիին մէջ:*

—ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ—

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան ընդհ. ժողովը Ապրիլ 24ին, կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Իսիի Խրիմեան դպրոցը:

ՇԱՐԹ
ԱՊՐԻԼ 12 ԷՆ 30

Galerie Vendôme
12, Rue de la Paix

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վաստպուրականի Հերոսամարտի տօնակատարութիւնը Մարսէյլի մէջ՝

ՄԱՅԻՍ 22 ԻՆ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Քղեցի Մամիկոն Պողոյեան, հօր անունը Գասպար, Սէնթ Լուիզ (Ամերիկա) ղացած է 1929ին: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի դրել՝

ԺՈՐԺ ԹԱՇԼԵԱՆ

15, rue d'Estienne d'Orves
Bois Colombes Seine (France)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 16 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 20,45ԻՆ
Salle Verdi - Casa d'Italia
Rue d'Alger

ԼԻՈՆ, 17 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 14·30ԻՆ
Salle Rameau

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ԿՈՂՄԷ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳԱԽՈՒՄԲԻՆ

ԵՒ ORCHESTRE SYMPHONIQUE DE LA R.T.F.Ի

Մեներգողներ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Պ. ԱՐԱ ՍԵՐՈԲԵԱՆ
Պ. ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ **Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ**

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ — Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ

Համերգէն ետք, ժամը 19էն 24 խնջոյք՝ Սալ Պոնըթեռի մէջ (վիէօրպան):

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ

ԿԻՐԱԿԻ, 17 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 21 ԻՆ

SALONS de l'ALHAMBRA
340, Bd. Chave Marseille

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ԵՐԿՈՒ ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱԽՕՒՄԲԵՐՈՒ

JEAN SANTI Ի

ԻՍԿ ԺԱՄԸ 2 ԷՆ ՎԵՐՋ GUS BERTHO ԻՐ ԽՈՒՄԲՈՎ

ԱՊՐԻԼ 11

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍՈՒԳԻ ՕՐ

Ապրիլեան Սերուընդը, այս տարի, ձեռնարկած է արժանավայել ձեւով կատարելու ազգային սուգի հանդիսութիւնը

Կը նախագահէ

ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

Կը խօսի

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

(Միլանէն հրաւիրուած)

Տեղի կ'ունենայ Ապրիլ 24ին, կիրակի, «Փրթի Ժուռնալ»ի սրահը՝ Ին. Քատէ: Յայտագրին մանրամասնութիւնները յայտնի պիտի ըլլան յետոյ:

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 24ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Մէրքըը կաթոլիքի սրահը Ազգ. Միութեան վարչութեան նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Ազգ եւ կրօնական բոլոր միութիւններու, կազմակերպած է յարգանքի սգատօն մը: Կը հրաւիրուի Վիէննահայութիւնը որ իր յարգանքի բաժինը բերէ աւելի քան մէկ միլիոն նահատակներու յիշատակին:

AU BEAU NOYER

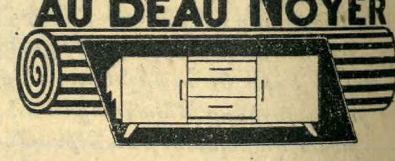

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԶՐԻ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ՓՐԱՆՍԱՑԻ

ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, BD. J. JAURES
15, AV. A. MORIZET
Boulogne - Billancourt
Métro : MARCEL SEMBAT
Tél. 06-03 et 60-38

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ԵՒՐՈՊԱՑԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉ

Sté le BOSPHORE Ի

ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՇԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (*սուսամ*) եւ շաքարով, առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմայիին, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հինէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով.

Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան:

Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստատեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը:

Sté le BOSPHORE
2, Rue Louis Astoin - Marseille

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՇԱԲԱԹ 16 ԱՊՐԻԼ

SAMEDI 16 AVRIL 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8776 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4577

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՉՊԷՍ ԴՈՒՐՍ ՊԻՏԻ ԳԱՆ ԱՆԵԼԷՆ

Օրակարգի խնդիր է կրկին Երուսաղէմի թնճուկը:

Անցեալ շաբաթ մանրամասնօրէն հրատարակեցինք զանազան աղբիւրներէ հաղորդուած տեղեկութիւնները, որոնք կը հաստատէին մէկ իրողութիւն.— Եղիշէ արք. Տէրտէրեան, նախկին տեղապահ Երուսաղէմի Պատրիարքութեան, Ս. Յակոբեանց վանքն է վերադարձած, երկաբատեւ բացակայութենէ մը վերջ:

Բոլորին ծանօթ են այն անցուդարձերը, որոնք պատահեցան Երուսաղէմի մէջ, մասնաւորապէս սկսեալ այն օրէն, եր Տէրտէրեան արքեպս. Էջմիածին մեկնեցաւ 1956ի վերջերը: Պատարագեց Իջման սեղանին առջեւ: Քարոզեց: Ու քարոզն ալ ձայնասփռուեցաւ Երեւանի կայանէն՝ արտասահմանի Հայութեան համար:

Միջանկեալ յիշենք, որ Ամենայն Հայոց Հայրապետը 1956 Փետրուար 14ին Անթիլիասի մէջ պաշտօն էր յանձնած իրեն, որ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսի ընտրութեան առթիւ համաձայնութիւն գոյացնէ կողմերուն միջեւ: Երուսաղէմի տեղապահը չէր յաջողած իր առաքելութեան մէջ:

Սակայն, հակառակ ատոր, Գահիրէի Եպիսկոպոսական Ժողովի վաղորդայնին, դէպի Եւրոպա մեկնելէ առաջ, Էջմիածնի գահակալը իրեն փոխանորդ էր նշանակած զայն, «երկփեղկում»ին առաջքն առնելու եւ Սուրիա – Լիբանանի մէջ միասնականութիւն հաստատելու համար:

Չենք գիտեր թէ ի՞նչ ըրաւ այս ուղղութեամբ: Արդիւնքէն դատելով, անվարան կրնանք ըսել թէ «անկախ համայնքային»ները ո՛չ միայն որեւէ քայլ չառին դէպի միասնականութիւն, այլ ընդհակառակն օրէ օր աւելի խրեցան աւազին մէջ, քանդելով բոլոր կամուրջները:

Օգտուելով Եղիշէ արքեպս. Տէրտէրեանի բացակայութենէն, Ս. Յակոբեանց միաբանութիւնը 1957 Մարտ 20ին Երուսաղէմի Պատրիարք ընտրեց Հիւսիսային Ամերիկայի նախկին առաջնորդ Տիրան արքեպս. Ներսոյեանը, որ անպաշտօն մընալով վանք վերադարձած էր:

Պայքարը բարձրաստիճան երկու եկեղեցականներուն՝ Եղիշէ եւ Տիրան արքեպիսկոպոսներուն միջեւ՝ ազգային շրջանակէն դուրս ելլելով փոխադրուեցաւ միջազգային գետնի վրայ: Երկուստեք փոխադարձ ամբաստանութիւններուն արդիւնքն եղաւ այն, որ Յորդանանի կառավարութիւնը չվաւերացուց Տիրան արք.ի ընտրութիւնը

Միւս կողմէ Ս. Յակոբեանց միաբանութիւնը իր շարքերէն հանեց նախկին տեղապահը:

Այս վերջինը այդ օրերուն Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան վերադարձուց Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի աջը եւ այլ սուրբերու մասունքները, որոնք Խաղ արք. Աջապահեանի Անթիլիասի վանքի սենեակէն խորհրդաւոր պարագաներու տակ գողցուեր էին 1956 Փետրուարի խրոովայոյզ օրերուն:

Երուսաղէմէն Էջմիածին զրկուած տեղեկագիրներու հիման վրայ, Վեհ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոս պատժեց Եղիշէ արք. Տէրտէրեանը, ետ առաւ անկէ իր «արք»ութեան տիտղոսը եւ հրաւիրեց զայն երթալու Բեթղեհէմի վանքը՝ վասն ապաշխարութեան:

Մինչ այդ, Յորդանանի կառավարութիւնը — որմէ կախուած է Երուսաղէմի Պատրիարքութիւնը — ո՛չ միայն մերժեց վաւերացնել Տիրան եպս.ի ընտրութիւնը, այլ Աստուածածնայ տօնին օրը Գեթսեմանիի ճամբուն վրայ բռնելով զինքը՝ երկրին սահմաններէն դուրս հանեց:

Տիրան արք.ի ընտրութիւնը պետական վաւերացման ենթարկուած չըլլալով, գահակալութիւնն ալ տեղի չէր ունեցած:

Հակառակ ատոր, արտասահմանի կարգ մը եկեղեցիներուն մէջ — ինչպէս Պոլիս ու Գահիրէ — պատարագի ատեն իր անունը կը յիշուէր իբրեւ «Պատրիարք Սրբոյ Աթոռոյն Երուսաղէմի»:

Էջմիածնի Օրացոյցը, որ մինչեւ անցեալ տարի իբրեւ «ընտրեալ պատրիարք» կը ներկայացնէր Տիրան արք.ը, 1960ի տպագրութեան մէջ ո՛չ մէկ տիտղոս կու տայ իրեն եւ Սուրէն արք. Քեմհաճեանը կը ներկայացնէ իբրեւ Երուսաղէմի Պատրիարքութեան գործերու վարիչ:

Եղիշէ արք.ի Երուսաղէմ վերադարձը հիմնովին կը փոխէ կացութիւնը: Յորդանանի կառավարութիւնը վերադառնալով նախկին գոյավիճակին, Հայրիկ եպս.ը վերահաստատեր է իր պաշտօնին մէջ՝ իբրեւ փոխանորդ նախկին պատր. տեղապահ Եղիշէ արք.ի:

Ի՞նչպէս դուրս պիտի գան անելէն:

Ո՞ւր ես, Շահրիկեա՛ն:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՄԵԿՆՈՒՄԷՆ ԱՌԱՋ

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ՎԵՐՋԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Հինգշաբթի, երկու ժողովներ տեղի ունեցան, զօրավար տը Կոլի նախագահութեամբ, Էլիզէի մէջ:

Առաւօտուն, Ալժերական հարցերու կոմիտէն լսած ու քննած է վարչապետ Տըպրէի Ալժերիոյ մասին տուած զեկոյցը (քաղաքական եւ զինուորական կացութիւնը, գաւառական ընտրութիւններ եւ Կոստանդինի ծրագիր):

Երեկոյեան, տեղի ունեցած է Նախարարաց Խորհուրդի նիստը:

Արտաքին նախարարին բացակայութեան, անոր առժամեայ փոխանորդը՝ Ժոքս ներկայացուցած է միջազգային ներկայ կացութիւնը:

Հանրապետութեան Նախագահը շեշտած է այն սքանչելի ընդունելութիւնը, որուն արժանացաւ Լոնտոնի մէջ:

Կառավարութիւնը քննութեան առած է օրէնսգիտական կարգ մը հարցեր:

Պոմկարթնէր եւ Կիսքառ տ՝Էնթէն ներկայացուցած են տուրքերու բարեփոխման նոր ծրագրի մը հիմնական կէտերը: Սկզբունքով կառավարութիւնը համամիտ է, բայց ոչ մէկ վերջնական որոշում տրուած է:

Յայտնի է թէ նոր ծրագրով պիտի ջընջուին 2,75 առ հարիւրի «տեղական տուրքեր»ը, որոնք կը գանձուին փոքրաքանակի առեւտրականներէն: Ընդհակառակն՝ արժէքին վրայ հաստատուած տուրքը (թաքս ա լա վալէօր աժութէ) յաւելում մը պիտի կրէ, հաւանաբար 20էն 22,50 առ հարիւր:

Առաջարկուած է նաեւ որ եկամուտի վրայ դրուած տուրքերը պակսին 1961ին:

Նախարարաց Խորհուրդը համաձայն գտնուած է, 1959 Դեկտեմբեր 31ի օրէնքին հիման վրայ մշակուած եօթը կէտերէ կազմուած ծրագրին, դպրոցներու նպաստին շուրջ: Այդ ծրագիրը 4 սկզբունքներու վրայ հիմնուած է.—

1. Գոյութիւն ունի միայն մէկ համալսարան, մէկ հանրային դաստիարակութիւն: Ասոնք համաձայնագիրներով պիտի գործեն մասնաւոր դպրոցներու հետ եւ վճարեն ուսուցիչները:

2. Բոլոր մասնաւոր հաստատութիւններուն մանկավարժական հսկողութիւնը կը կատարուի պետական քննիչի մը կողմէ:

3. Հաշտարար յանձնախումբերուն դերը սահմանափակ է: Ոչ մէկ իրաւարարական իրաւասութիւն ունին:

4. Քաղաքապետարանները չեն կրնար հանրային ուսումնարաններուն յատկացուած վարկերէն աւելի բարձր վարկեր շնորհել մասնաւոր ուսումնարաններուն:

Յառաջիկայ խորհրդարանական նստաշրջանին պիտի ներկայացուի Սահմանադրութեան ԺԲ. յօդուածին վերամշակուած պարբերութիւնը, ըստ որուն կարելի պիտի ըլլայ Հասարակապետութեան մէջ ընդունիլ անկախ երկիրները եւս: Եթէ Խորհրդարանը վաւերացնէ այս նոր ծրագիրը, ի զօրու պիտի գառնան կառավարութեան դաշնագիրները՝ Մալիի եւ Մատակասկարի հետ:

Կառավարութիւնը քննութեան առած է նաեւ Փարիզի շրջանը ապակեդրոնացնելու սահմանուած ծրագիր մը: Այս ծրագրով կառավարութիւնը կ՝ուզէ քաջալերել դէպի գաւառ ճարտարարուեստի փոխադրութիւնը:

Նախարարաց Խորհուրդի որոշումով զօրավար Շալին պիտի շնորհուի Պատուոյ Լեգէոնի մեծ խաչը:

Յաջորդ նիստը հաւանաբար գումարուի Հանրապետութեան Նախագահին Ամերիկայէն եւ Քանատայէն վերադարձին, այսինքն Մայիս 6էն ետք:

—o—

ԷՐԻՔ ՓԷՕԺԷՕ, 4 տարեկան, ուրբաթ գիշեր վերադարձուեցաւ ծնողքին: Հաւանաբար հայրը վճարած ըլլայ 50 միլիոնը բայց, ինչպէս խոստացած է, չի դիմեր ոստիկանութեան, որ սակայն քննութիւն բացած է:

Օրը Օրին

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՀԱՄՆ ՈՒ ՀՈՏԸ

•

— Մեր երկու լեզուներէն ո՞րը աւելի գեղեցիկ է — Գրաբա՞րը թէ Աշխարհաբարը...

— Նախ, փոքրիկ սրբագրութիւն մը — մենք երկու լեզու չունինք... Ունինք միայն մէկ լեզու, որ Գրաբարն է...

— Հապա Աշխարհաբա՞րը...

— Աշխարհաբարը Գրաբարին զաւակն է... Անոր միսէն ու արիւնէն յօրինուած հոգեհատոր...

— Այո՛, բայց իրարմէ տարբեր են, այնպէս չէ՞...

— Այո՛... Իրարմէ տարբեր քերականական կանոններ ունին...

— Ուրեմն, չե՞ս կրնար ըսել թէ ո՛րը աւելի գեղեցիկ է...

— Ատիկա չեմ կրնար ըսել, բայց կըրնամ ըսել ուրիշ բան մը — մեր հայերէն լեզուն աշխարհի ամէնէն գեղեցիկ լեզուներէն մէկն է...

— Բայց, ես քեզի կրնամ ըսել որ մեր աշխարհաբարը աւելի աղուո՛ր է...

— Ատանկ բան չըսես... Երբեմն, Գրաբարը Աշխարհաբարէն աւելի պատկերալից է եւ աւելի երաժշտական...

— Ես ատոր համաձայն չեմ...

— Դուն ատոր համաձայն ըլլաս գէշ չես ըներ... Ա՛ռ մեր Աստուածաշունչ Մատեանը... Կարդա՛ անոր Գրաբարը ու ետքն ալ կարդա՛ անոր Աշխարհաբարը... Առաջինը մեղր է ու սեր, երկրորդը՝ շողգամ... Եղիշէն ու Խորենացին, Եզնիկն ու Բագրատունին, Շնորհալին ու Նարեկացին « թարգմանէ » Աշխարհաբարի, համ, հոտ չի մնար...

— Ուրեմն, Վարուժանը, որ Աշխարհաբար կը գրէ, համ, հոտ չունի՞... Ատ ըսածդ չեղաւ...

— Համերուն եւ հոտերուն միջեւ ալ տարբերութիւն մը դնելու ես, դուն որ տարբերութիւն կը փնտռես՝ Գրաբարին եւ Աշխարհաբարին միջեւ... Վարուժանն ալ համ ունի եւ հոտ, Մեծարենցն ալ, Չարենցն ալ, Թումանեանն ալ... Հայաստանի խաղողին կամ վարդին հոտը եւ Հայաստանի արեւին համը... Բայց, իմ ըսածս ան է որ երբ Գրաբար բնագիրը Աշխարհաբարի վերածես, թուղթին վրայ կը շարես տափակութիւն մը՝ անհամ ու անլի...

— Ուրեմն, Գրաբարի մէջ պատկերալից խօսքեր կան... Ատա՞նկ ըսել կ՛ուզես... Փաստերդ ներկայացուր որ համոզուիմ...

— Ահաւասիկ քանի մը նմոյշներ... Բայց, ամէնէն առաջ քեզի ըսեմ որ ես Գրաբար չեմ գիտեր:

— Ատիկա ըսելու պէտք չունիս, որովհետեւ աշխարհաբար գիտնալդ ալ կասկածելի է...

— Լա՛ւ... Աշխարհաբարի մէջ կ՛ըսենք « առտուն կանուխ, արեւածագին »... Գրաբար գիտցողը կը գրէ «իբրեւ այգն զառաւօտն մերկանայր»... Կամ՝ «այն ինչ կամէր առաւօտն ի գիշերոյն մերկանայր»... Ամէն մարդ կը գրէ «եւայլն», որ Գրաբար է... Բայց, կայ աւելի սիրունը — «եւ այլ որ ընդ սոքօք բերին, եւ որ զկնի բերին ասացեալքն»... Մեր վարժապետը կ՛ըսէ — «Արեւելքէն Արեւմուտք»... Գրաբարը կ՛ըսէ — «յելից մինչեւ ի մուտս» կամ «յարեւմտից ի յելս արեւու»... Ամէն օր կը գրենք — «լուծը թօթափել»: Գրաբար գիտցողը պիտի գրէր — «Ընդվզեալ ի բաց վազել յիշխանութենէ»... Անտաղանդ մէկու մը համար, Գրաբարը կ՛ըսէ — «թափուր ի հանճարոյ»... Կը գրենք «իր մանկութեան օրերուն»: Եթէ Գրաբար գիտցած ըլլայինք, պիտի գրէինք «ի սկզբնաբոյս հասակին»... «Մազերս ճերմկիլ սկսան»ը, գրաբարի մէջ, «ծաղկին տակաւ հերք իմ ... «Աստուած հետդ ըլլայ», Գրաբարով «օրհնեալ լիցիս դու յիջանել եւ ի մտանել քում»... «Խղճի խայթ ունենալ» — «ընդհարկանիլ ի խղճէ մտաց»... «Աչքերը գոցել» — «կափուցանել զաչս ի լոյս»: Հայաստան գացող եկող «բանաստեղծները» իրենց վերադարձին կը պարծենան թէ «ճաթելու չափ կերանք»... Եթէ Գրաբար գիտնային, պիտի ըսէին թէ Երեւանի մէջ կարելի է «ուտել ցպարպատիւն որովայնի»...

— Իրաւունք ունիս եղեր, ատ ի՛նչ աղուոր պատկերներ են... Ուրիշ օր մը կը շարունակենք, կ՛ըլլա՞յ...

— Կ՛ըլլայ...:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՐՍԻՔԱՅԻ մէջ հիւլէական փորձերու կեդրոն մը հաստատելու որոշումը մեծ յուզում յառաջ բերած է: Պաշտօնական անձնաւորութիւններ դիմում կ՛ընեն որ ներքին նախարարութիւնը ետ առնէ կամ յետաձգէ իր որոշումը:

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ատեանը ցկեանս տաժանակիր աշխատանքի դատապարտեց վեց համայնավարներ որոնք օտար պետութեան մը հաշւոյն լրտեսութիւն կատարած են: Դատի քաշուած են 14 հոգի:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ապրիլ 8ին աւարտած է մեր բաժանորդներէն շատերուն տարեշրջանը: Կը խնդրենք որ փութով կատարեն նոր տարեվճարը, առանց անհատական հրաւէրի սպասելու:

Կը խնդրենք նաեւ որ ցարդ առկախ հաշիւ ունեցողները օր առաջ համապատասխան գումարները դրկեն:

Շնորհակալութիւն մեր բոլոր բաժանորդներուն որոնք իրենց կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵՐՊԱՐՈՒԵՍՏԸ

(Ր· եւ վերջին մաս)

ԺԹ· դարի վերջին, արդի դարի սկզբին, հայկական կերպարուեստի ականաւոր ներկայացուցիչներից առանձնապէս յիշատակութեան արժանի են Եղիշէ Թադէոսեանը (1870–1936), Փանոս Թերլէմեզեանը (1865–1941), Յարութիւն Շամչինեանը (1856–1914), Արշակ Ֆեթվաճեանը (1866–1947), քանդակագործներ՝ Անդրէաս Տէր-Մարուքեանը (1874–1919), Միքայէլ Միքայէլեանը (1879–1941) եւ ուրիշներ:

Այսպէս, հայկական կերպարուեստը իր բուռն ծաղկումը գտաւ եւ այժմ համաժողովրդական գնահատականքի արժանացած է:

Մինչեւ 1920 թուականը, չնայած իր մշակոյթի բազմադարեան պատմութեանը, հայ ժողովուրդը չունէր իր արուեստի թանգարանը, արուեստի եւ ոչ մի ուսումնական հաստատութիւն: Հայրենի երկրում ստեղծագործելու նիւթական ամենատարրական հնարաւորութիւններն չունենալու պատճառով, հայ արուեստագէտները ստիպուած էին դեգերել տարբեր երկրներում, աշխատել օտար երկնակամարների տակ:

Անցած 40 տարիների ընթացքում հիմնովին փոխուել է պատկերը: Այժմ Հայաստանի մայրաքաղաքում գործում է Խորհ· Միութեան լաւագոյն գեղարուեստական թանգարաններից մէկը՝ Հայաստանի Պետական Պատկերասրահը: Հարուստ գեղարուեստական բաժիններ կան Լենինականի եւ Դիլիջանի թանգարաններում: Երկրում գործում են նկարչական երկու տարրական, մէկ միջնակարգ եւ մէկ բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններ: Նկարիչների Միութիւնում համախմբուած են մօտ 300 բարձրորակ արուեստագէտներ: Հայաստանի նկարիչներն ու քանդակագործները ամենայն իրաւամբ դասւում են Խորհ· Միութեան կերպարուեստագէտների առաջին չարքերում: Հայ արուեստագէտներից շատերի գործերը յաջողութեամբ ցուցադրւում են համամիութենական եւ համաշխարհային ցուցահանդէսներում եւ ամենուր նշւում է, որ համապարփակ բովանդակութեան հետ միաժամանակ ժամանակակից հայ արուեստն ունի որոշակի ընդգծուած իր ինքնատիպ ազգային ձեւը, — այդ ձեւը զարդանում ու կատարելագործւում է:

Խորհ· Հայաստանի կերպարուեստի կազմակերպման առաջին շրջանում հրաշալի աւանդ ներդրեցին նախայեղափոխական շրջանում արդէն լայն ճանաչում ստացած այնպիսի ականաւոր արուեստագէտներ, ինչպիսիք են Մ· Աղաջանեանը, Ե· Թադէոսեանը, Մ· Առաքելեանը, Փ· Թերլէմէզեանը, Յ· Կոջոյեանը, Մ· Սարեանը եւ շատ ուրիշներ, որոնք երիտասարդական ոգեւորութեամբ ձեռնամուխ եղան հայ ժողովրդի արուեստի վերածննդի վեհ գործին:

Այդ հրաշալի սերնդի կարկառուն դէմքերից մէկը ժողովրդական նկարիչ, ակադեմիկոս Մարտիրոս Սարեանը, չնայած իր 80ամեայ տարիքին, այսօր էլ շրջունակում է չթուլացող եռանդով աշխատել, ստեղծելով մեր դիտողականութեամբ օժտուած կենսախինդ ու արեւշատ դիմանկարներ, բնանկարներ ու նատիւրմորտներ: Թէ՛ Հայաստանում եւ թէ նրա սահմաններից դուրս Սարեանին ամենայն իրաւամբ վարպետ են կոչում: Նա իր անկրկնելի, իսկական վարպետի յատուկ ինքնատիպ լեզուով, «սարեանական լեզուով» կարողացել է ստեղծել իր արեւշատ հայրենիքի իրական եւ յուզիչ պատկերը: Լակոնիկ բայց եւ անսահմանօրէն արտայայտիչ է Սարեանի նկարելու ոճը, որ արդիւնք է բնութեան խոր ու բազմակողմանի ուսումնասիրման: կենսախինդ են նրա կտաւները, լի լաւատեսութեամբ, հաւատով դէպի մարդը, կեանքը, աշխատանքը: Սարեանի գոր ծօն վերաբերմունքը դէպի կեանքը, բնութիւնը մեծապէս ներգործել է մեր նկարիչներից շատ-շատերի ստեղծագործական դէմքի ձեւաւորման ու կազմակերպման վրայ: Նրանցից լաւագոյնները չեն փորձում կրկնել կամ ընդօրինակել Սարեանին, իւրաքանչիւրն ունի իր նկարելու ինքնատիպ ձեւերը, իր հետաքրքրութիւնների ոլորտը:

Դիւցազներգական մեծ շնչով հագեցուած համադրական բնանկարների վարպետ է ժողովրդական նկարիչ Գաբրիէլ Գիւրջեանը: Զարդանկարչական լայն ընդհանրացումներով լուծուած իր աշխատանքներում կարողանում է չաղկապել մարդուն ու բնութիւնը Մհեր Աբեղեանը: Հոգեբանօրէն խոր ու արտայայտիչ եւ միաժամանակ քանաստեղծական ջերմ շնչով հագեցուած կտաւներ է ստեղծում Յովհաննէս Զարդարեանը: Ժողովրդի պատմական անցեալի իրական հերոսապատումն է տալիս իր աշխատանքներում Էդուարդ Իսաբէկեանը: Խորհրդային կեանքի ստեղծագործ ու շինարար առօրեան է պատկերում տակաւին երիտասարդ, սակայն արդէն վարպետացած ու լայն ճանաչում ստացած Գրիգոր Խանջեանը:

Տասնեակ – տասնեակ նոր անուններ են հանդէս գալիս իւրաքանչիւր տարի կազմակերպուող մեր ցուցահանդէսներում, բերելով իրենց հետ նոր նիւթեր, նոր մտայղացումներ, արտայայտչական նոր, ինքնատիպ ձեւեր, վերջին քառասուն տարիների ընթացքում զգալի վերելք է ապրել եւ հայկական քանդակագործութիւնը: Նրա զարգացմանը մեծապէս նպաստում է յիշատակարանների յատուկ քանդակագործութեան լայն կիրառումը երկրի քաղաքներում ու շրջաններում: Հայ քանդակագործների աւագ սերնդի առաւել աչքի ընկնող ներկայացուցիչներից է ժողովրդ· նկարիչ, ակադեմիկոս Աբրա Սարգսեանը, Լենինի, Կիրովի, Ն· Ստեփանեանի եւ այլ նշանաւոր գործիչների յուշարձանները, ինչպէս եւ մեծ վարպետութեամբ կատարուած բազմաթիւ դիմաքանդակները Ա· Սարգսեանին իրաւամբ դասել են խորհրդային արուեստի անուանի վարպետների շարքը:

Աւագ սերնդի միւս քանդակագործներից առանձնապէս յիշատակութեան արժանի են ժող· նկարիչ Ս· Ստեփանեանը եւ արուեստի վաստակաւոր գործիչ Այծեմիկ Ուրարտուն:

Յատկապէս վերջին տասնամեակում հայ կերպարուեստում աճել է անընդհատ խիզախող ու որոնող քանդակագործների խոստմնալի մի սերունդ: Նրանցից Ն· Նիկողոսեանը, Դ· Զուրաբեանը, Ս· Բաղդասարեանը, Գ· Բաղալեանը արդէն հասել են ստեղծագործական նշանակալից յաջողութիւնների:

Բազմազան ու հարուստ է հայ կերպարուեստագէտների գործունէութիւնը: Նրանց կարելի է տեսնել ամենուր, թէ՛ նորակառոյց չէնքերում, թէ՛ արդիւնաբերական գործարաններում, թէ՛ համայնական դաշտերում ու այլուրեք: Անընդհատ չփուելով կեանքի հետ, հաւաքելով անհամար տպաւորութիւններ ու յոյզեր, նրանք իրապաշտօրէն ու վարպետօրէն վերարտադրում են իրենց կտաւներում ու քանդակներում, թատերական ներկայացումների, ֆիլմերի ու գրքերի ձեւաւորումներում, կիրառական արուեստում:

Ռ· ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ԱՊՐԻԼ 11

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍՈՒԳԻ ՕՐ

•

Հայրենակիցներ,

Այս տարի Ապրիլեան Սերունդն է, — պատմական դարձած անունով մը, ՋՈՄ, զոր օտար խնամակալներ տուին մեզի, հարցուցէք գիտցողներուն թէ ի՛նչ պատճառով եւ ի՛նչ պայմաններու մէջ, — որ կը նախաձեռնէ ոգեկոչել պատմութիւնը այն օրերուն (1915–1918), երբ փորձուեցաւ արեան մէջ խեղդել մեր ժողովուրդը, առանց խնայելու մէկուն՝ դէթ իրրեւ յուշարկաւոր:

Պատմութիւնը ուզեց որ խնայուի նոյն ժողովուրդին կէսը՝ յուշարկաւոր դառնալու համար միւս կէսին, ինչպէս կ'ըսէր մեծ գրագէտ հրապարակագիրը, Շ· Միսաքեան:

Նոյն պատմութիւնը ուզեց նաեւ որ ժողովուրդին ողջ կէսը պետութիւն կազմէ՝ պահանջելու համար նահատակուած կէսին իրաւունքները:

Եղան մարդիկ որ չըմբռնեցին պատմութեան այդ խմաստուն թելադրանքը:

Հայաստանեայց եկեղեցին, նախակրօն Թարանի աշակերտի մը պէս, չփոթեց Ապրիլեան Եղեռնը «այն զոհերուն հետ, որոնք ինկան երկու համաչխարհային պատերազմներու ընթացքին»:

Հայաստանի «խորհրդայնացած» պատմութիւնը այնքան խորհրդաւոր դարձաւ որ չուզեց անհանգիստ ընել Կարապետին ու «զավթիչը», ազատօրէն փչելու համար «իմպերիալիստներուն» դէմ:

Պետութեան եւ եկեղեցիին այս բաղաքականութենէն քաջալերուած, Հայաստան եւ Էջմիածին սիրողներու զօրակիւլ Ապրիլ Տասնըմէկի ոգեկոչումը: Այնքան որ նոյն այս Միաբանութեան համար Հայկական Հարցը դարձաւ պատրուակ կամ առիթ... ոստիկանական միջամտութիւն ստեղծելու՝ խանգարելով մեր հանդէսները: Ի վերջոյ փոխուեցաւ հովին ուղղութիւնը, սկսաւ հակառակ դառնալ այս մարզոց խելքի հոլմացող եւ ուզեցին որ իրենց տրուի նահատակներու յիշատակը արծարծելու իրաւունքը, — պահանջ մը որ, Ապրիլեան Դաշինքի սկզբնական ուրացումէն ետք, դարձեալ միտքերը խոտորելու փորձ մը, տիվերսիոնի խաղ մը, խօսելու համար իրենց տատային մասին: Իսկ բարեմիտներ, որ նոյն անպայմանաւոր համերաշխութեան մը՝ զոր կ'ոսկեզօծէ հայ գորշ պուրժուազիան, դարերէ ի վեր, ի պէտս ազգին կավաժին, վարագոյր դարձան այդ ոճրախուռ խաղերուն:

Այս տարի, Ապրիլեան Սերունդը հրապարակ կ'իջնէ վերստանձնելու համար 1915ին կատարուած անօրինակ ցեղասպանութեան մը պատասխանատուներուն դէմ ծառանալու, հայ նահատակներուն յիշատակը վերարծարծելու, արդարութիւն հաստուցում պահանջելու պարտականութիւնը:

Վերջին պատերազմէն առաջ, Փարիզի Հայոց կազմակերպած հանդէսներուն մէջ ամէնէն փառաւորը, ամէնէն տպաւորիչը, ամէնէն անմոռանալին էր Ապրիլեան ոգեհանդէսը, զոր կուտար ՋՈՄը, ամէն տարի:

Այժմ կուգանք դարձեալ նոյն վհուԹիւնը, պատկառանքը, փառաւորութիւնը, մեծարանքը ընծայելու հաստուցում եւ արդարութիւն պահանջող մեր ծնողներուն յիշատակին:

Ըսելու համար՝ այսպէս կը ծանչն Ապրիլ Տասնըմէկը:

Եւ ոչ թէ ջնարակեալ Հայաստանապրութիւն ծախելով, կամ ազգասիրութեան ձեւ տալով խանգարուած առեւտրական գործերու կարգադրութեան մտահոգութեանց, կամ Հայրենիքին եւ Սփիւռքի միջեւ կանգնելով իրրեւ տմսար, կամ Պահպանիչ միայն կարգալով:

Ժողովո՛ւրդ Հայոց,

Ապրիլեան Սերունդը երբեք չդաւանեց, երբեք չխաբուեցաւ, երբեք չմոլորեցաւ: Հաւատարիմ մնաց պատմութեան, նահատակ ծնողաց եւ քեզի՛, որ կը մարմնացնես պատմութիւնը եւ Հայ յաւիտենականութիւնը:

Ահա նոյն Սերունդը կը հրաւիրէ քեզ Ապրիլ Տասնըմէկի համագումարին ազատ դէսքին, որ տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 24ին, Կիրակի երեկոյ, Սալ Փատ,

ԱՒԱՆԴԱՎԷՊ ՄԸ ՍՈՒՐԲ ԵՂԻԳԻՈՍԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

Այն ժամանակները, 610 թուականին, Եղիգիոս քսանեւվեց կամ քսանեւութ տարեկան էր եւ կ'ապրէր Լիմոժ քաղաքը, Քատիյաքէն երկու վերստ հեռու:

Իր պատանեկութենէն սկսած, մեծ յարմարութիւն ցոյց տուած էր մեքենական արուեստին մէջ, եւ սակայն, որովհետեւ հարուստ չէր, կը պարապէր պայտարութեամբ:

Այս արհեստին մէջ այնպիսի յառաջդիմութիւններ ունեցաւ որ ի վերջոյ այդ հասարակ արհեստը իր ձեռքերուն մէջ դարձաւ ճշմարիտ արուեստ մը: Պայտերը զոռս կը պատրաստէր, ունէին հրաշալի ձեւ մը եւ կը փայլէին իբրեւ յըզկուած արծաթ: Գամերը զոռս կը զոռ – ծածէր իր պատրաստած պայտերը ձիերու ոտքերուն գամելու համար, կը նմանէին աղամանդներու եւ կարելի էր նոյնիսկ զանոնք ազուցել ոսկեայ մատանի – ներու վրայ:

Իր այս ճարտարութիւնը, որ բոլորին զարմանք կը պատճառէր, սկսաւ կամաց կամաց իր ալ խելքը դարձնել եւ մեծամտութիւնը բոյն դրաւ իր հոգիին մէջ:

Մոռցաւ որ Աստուած, համաձայն իր կամքին, կը բարձրացնէ կամ կը նուաստացնէ մարդը:

Իր կրպակին ճակատին գետեղել տուաւ նշանաւոխտակ մը, որուն վրայ նկարուած էր ինքը, պայտերը գամած պահուն եւ արձանագրուած էին իր արհեստակիցներուն համար բաւական նը – ւաստացուցիչ հետեւեալ խօսքերը· «Եղիգիոս, վարպետներուն վարպետը...»:

Այս արձանագրութիւնը առաջին իսկ երեւումին աղմուկ հանեց եւ որովհետեւ Եղիգիոսի յաճախորդները մեծաւ մասամբ առեւտրականներ, ասպետներ եւ ուխտաւորներ էին, որոնք զիրար կը խաչաձեւէին իր կրպակին առջեւ, պոռոտախօս այդ արձանագրութիւնը կասկած արթընցուց ոչ միայն Փրանսայի, այլ եւ բովանդակ Եւրոպայի պայտարներուն քով:

Ամէն կողմէ բողոքի եւ զայրոյթի կոչեր բարձրացան, այնքան բուռն, որ չուտով աւտոնց արձաղանգը հասաւ մինչեւ երկինք:

Բարին Աստուած, սկիզբները չհասկացաւ թէ ի՞նչն էր այդ իրարանցումին պատճառը: Յուզուեցաւ Տէրը եւ նայեցաւ վար, դէպի Երկիրը, եւ իր ակնարկը հասաւ մինչեւ Լիմոժ քաղաքը ուր եւ պայտարին կրպակին վրայ տեսաւ նշանաւոր արձանագրութիւնը եւ ամէն ինչ հասկնալի դարձաւ իրեն համար:

Բոլոր մահացու մեղքերուն մէջ այն որ ամէնէն շատ կը զայրացնէր Բարին Աստուած, ատիկա հպարտութիւնն էր: Հը – պարտութիւնն էր որ Սատանան եւ Նա – բուզոդոնոսորը Տիրոջ դէմ ըմբոստութեան մղեց եւ Տէրը չանթահարելով ամբողջինը, երկրորդին ալ խելքը առաւ գլուխէն:

Եւ հիմա, կը մտածէր Աստուած թէ ի՛նչ ձեւով պէտք էր պատժել այս նորելուկ ամբարիշտը, երբ Քրիստոս, տես – նելով իր հայրը մտազբաղ վիճակի մը մէջ, հարցուց անոր թէ ի՞նչն էր իր մտահոգութեան պատճառը:

Աստուած պատասխանեց եւ ցոյց տուաւ իր որդւոյն վարը, պայտարին խանութին ճակտին գետեղուած նշանաւոխտակը, որուն վրայ Յիսուս-Քրիստոս կարդաց յոխորտալից արձանագրութիւնը:

— Այո՛, այո, Հայր իմ, այս արձանագրութիւնը ճիշդ է որ բուռն ոճ մը ունի, սակայն Եղիգիոս իրաւամբ ճարտար է: Միայն կը մոռնայ թէ իր ուժը վերէն կը ստանայ: Բացի իր հպարտութենէն, Եղիգիոս աղնիւ սկզբունքներու տէր անձ մըն է:

— Համաձայն եմ, ըսաւ բարին Աստուած, զմայլելի յատկութիւններ ունի, սակայն իր հպարտութիւնը աւելի բարձր է ամէն բանէ, ինչպէս բարձր է կաղնին՝ փոքրիկ Թուփէ մը: Իր անատակիտ յատկութիւնները դատապարտուած են չնչացնելու իր հպարտութեան քոլ:

Կարղացի՞ր· «Եղիգիոս, վարպետներուն վարպետը»: Աւելի մարտահրաւէր մը՝ ոչ միայն մարդկային ճարտարութեան, այլ եւ երկնային զօրութեան դէմ:

— Ուրեմն, Հայր իմ, երկնային զօրութիւնը թող անոր պատասխանէ ոչ թէ խստութեամբ, այլ բարութեամբ: Թող կ'ուզէք մեղաւորին դարձի գալը եւ թէ մահը, այնպէ՞ս չէ: Արդ, ես յանձնառութիւն մըն է ատիկա:

— Համաձա՞յն էք, շարունակեց Յիսուս-Քրիստոս:

— Պիտի չյաջողիս, պնդեց Աստուած:

— Թոյլ տուէք փորձեմ:

— Որքա՞ն ժամանակ կը պահանջես:

— Քսանեւչորս ժամ:

— Շնորհուած է, պատասխանեց Տէրը:

Յիսուս ժամանակ չկորսնցուց: Հագաւ իր աստուածային հանդերձանքը, պայտարի աշկերտի մը հագուստները, բերեւ ճառագայթի մը վրայէն սահելով իջաւ մինչեւ Լիմոժի դուռները:

Իսկոյն մտաւ քաղաքէն ներս, ձեռք դաւազան մը, երկար ճամբայ քալած նապարհորդի մը նման եւ ուղղուեցաւ դէպի Եղիգիոսի տունը:

ՏԻՄԱ ՀԱՏԻ

(Շար· – 1)

ԱԿՎՇՆՈ ԴԱՎԱՅՎՈՍ

ՊՈԼԻՍԻՑ

Ա Մ Ա Ռ Ա Ջ

Ա

Ալեհեր ախոռապետը մի քանի տարի էր, որ ծառայում էր Ակվշնո դավայվոսի տունը։ Ամեն առավոտ նա ձիերին էր տանում ջրելու, ապա նրանց կապում էր ախոռի առջևի օղակներից մեկից, հետո մի քանի վայրկյան ձիերի հետ խաղում, ապա նրանց կերակրում էր եգիպտացորենով և խոտով։ Ձիերը ուտում էին, իսկ նա նրանց նայում էր։ Ապա նա ինքն էլ ուտում էր իր ճաշը, որ ընդունում էր ախոռի դռան մոտ, ուր նստած էր լինում։ Ճաշից հետո նա նորից ձիերի մոտ էր գնում, որոնք նորից ուտում էին, իսկ նա նայում էր նրանց։ Ապա նա գնում էր ննջելու, որ տևում էր մինչև ուշ կեսօր։ Ձիերի մոտ նա նորից էր գնում, որոնք նորից ուտում էին, իսկ նա նայում էր նրանց։ Ապա նա նորից գնում էր ննջելու, որ տևում էր մինչև երեկո։ Ձիերի մոտ նա նորից էր գնում, որոնք նորից ուտում էին, իսկ նա նայում էր նրանց։ Ապա նա նորից գնում էր ննջելու, որ տևում էր մինչև առավոտ։

Ալեհեր ախոռապետը ամեն առավոտ, ամեն կեսօր և ամեն երեկո ձիերի մոտ էր գնում, որոնք ուտում էին, իսկ նա նայում էր նրանց։ Ապա նա գնում էր ննջելու, որ տևում էր մինչև առավոտ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑ
ՋԱՏԿԱԿԱՆ ՏՕՆԵՐՈՒ

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ – ՄԿՐՏԻՉ (ՓԱՐԻՉ)

17 Ապրիլ, Ս· Զատիկ· *Տօն Ճարու – թեան, սկիզբն ժամերգութեան ժամը 8ին, քառաձայն պատարագ ժամը 10ին, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Հայրապե– տական Պատուիրակ Սերովբէ Եպիսկո – պոս Մանուկեան:*

18 Ապրիլ, Բ· օր Ս· Զատկի, *Մեռելոց, պատարագ ժամը 10ին:*

24 Ապրիլ, Նոր Կիւրակէ, *Հանդիսաւոր պատարագ, ի յիշատակ բիւրաւոր նա – հատակացն մերոց համաշխարհային ա – ռաջին եւ երկրորդ պատերազմաց: Կա – տարի հոգեհանգիստ յամենայն եկեղեցիս Հայաստանեայց յիշատակ մեռելոց: Կը նախագահէ Գերշ· Տէր Սերովբէ Եպիսկ· Մանուկեան եւ կը քարոզէ:*

ՇԱԽԻԼԻ ՄԷՋ

Նոյն օրերը, նոյն ժամերուն:

Երկուշաբթի, *Մեռելոց, պատարագ կը մատուցանէ ՋԱԽԷՆ ՎՐԴ· ԱՐՋՈՒՄԱՆ – ԵԱՆ:*

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս· ԽԱՉ (ԱՌՆՈՒՎԻԼ)

17 Ապրիլ, Կիրակի· *Զատիկ, սկիզբ· ժամերգ· առաւօտ ժամը 8,30ին, Պատա – րագ 10,30ին:*

18 Ապրիլ Բշ· *Ցիչատակ Մեռելոց, յա – ւարտ պատարագի Հոգեհանգիստ ընդհա – նուր Ննջեցելոց:*

Ս· ԹԱԴԷՈՍ (ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ)

Կիրակի, *Տօն Հրաշափառ Ս· Ճարու – թեան· առաւօտ· սկիզբն ժամերգ· ժամը 7,30ին: Պատարագ 10ին: Քարոզ 11ին:*

Երկուշաբթի, *Մեռելոց, առաւօտ· ըս – կիզբն ժամերգ· ժամը 8ին: Պատարագ 10ին: Հանդիսաւոր Հոգեհանգիստ 11ին:*

Կիրակի, *Կրկնազատիկ· Ազգ· Սգատօն, համաշխարհային առաջին պատերազմին՝ 1914–1918, առաւօտ· սկիզբն ժամերգ· ժամը 8ին: Պատարագ 10ին: Հանդիսա – ւոր Հոգեհանգիստ 11ին:*

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի, Ս· Զատիկ· *սկիզբն ժամեր – գութեանց առաւօտ ժամը 7,30ին: Հան – դիսաւոր պատարագ ժամը 10ին:*

Երկուշաբթի, *Մեռելոց, սկիզբն ժա – մերգութեանց առաւօտ ժամը 8,30ին: Պատարագ 10ին, Հոգեհանգիստ 11ին:*

Կիրակի, 24 Ապրիլ· *Նահատակաց յիշա – տակին համար Հոգեհանգստեան պատա – րագ ժամը 10ին:*

Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ (ՊՕՄՈՆ)

Աւագ Շաբաթ· *Ճրագալոյց, երեկոյին խթման արարողութիւնք ժամը 5ին: Պա – տարագ եւ Նախատօնակ 6ին:*

Կիրակի, *Տօն Հրաշափառ Յարութեան, առաւօտ· սկիզբն արարողութեանց ժա – մը 7,30ին: Հանդիսաւոր պատարագ եկ – մալեան ժամը 10ին:*

Երկուշաբթի, *Մեռելոց, սկիզբն առա – ւօտեան արարողութեանց ժամը 8ին: Կո – միտասեան պատարագ եւ Հոգեհանգիստ ժամը 10ին:*

Նոր Կիրակի, *Կրկնազատիկ: Ցիչատակ մէկ միլիոն նահատակաց: Սկիզբ առա – ւօտեան արարողութեանց ժամը 8ին: Պա – տարագ Եկմալեան 10ին: Հանդիսաւոր Հոգեհանգիստ ժամը 11,45ին:*

ՓՈՆ ՏԸ ՇԵՐԻ

Կիրակի· *Զատիկ, առաւօտ· սկիզբ ժա – մերգ· ժամը 8,30ին: Պատարագ 10ին:*

Երկուշաբթի· *Մեռելոց· սկիզբ· ժա – մերգ· ժամը 8,30ին: Պատարագ՝ 10ին:*

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի· *Ս· Զատիկ· Յարութիւն Տեառն· առաւօտ· ժամերգութիւն, Նա – խատօնակ եւ Աղաւաստան ժամը 7,30ին: Հանդիսաւոր պատարագ բազմած· երկսեռ խումբով 10ին:*

Երկուշաբթի, *Մեռելոց Ս· Զատկի· ա – ռաւօտ· ժամերգութիւն ժամը 8ին: Պա – տարագ, երկսեռ խումբով ժամը 10ին: Հոգեհանգիստ 11,45ին:*

24 Ապրիլ, Նոր Կիրակի· *Ազգային Մեծ Սգատօն:*

Ցիչատակ բիւրաւոր նահատակաց մե – րոց, յընթացս համաշխարհային առաջին եւ երկրորդ պատերազմաց: Առաւօտ ժա – մերգ·, պատարագ եւ հոգեհանգիստ ժամը 8–11,30:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Սարսէլ – Առնուվիլ Հ· Ց· Դ· «Վար – դան» ենթակոմիտէն եւ ընկերները, Փա – րիզի Հայ Մշակոյթի Տան ֆոնտին կը նուիրեն 50 Ն· Ֆ·՝ իրենց արժանաւոր եւ տարաբախտ ընկերոջ՝ Օննիկ Կարապետ – եանի ցաւալի կորուստին առթիւ:

(Տառնալ «Ցառաջ»էն):

×

Ընկ· Սահակ Տէր–Թովմասեանի մահ – ուան առթիւ, Պ· Վահան Խմէրեան 50 Ն· Ֆ· կը նուիրէ «Ցառաջ»ին, փոխան Ծաղկեպսակի:

ՏԻՍԻՆ

Կրօն· Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ, այս կիրակի առաւօտ ժամը 8,30ին, Զատկուան տօնին առթիւ պատարագ պէ – տի մատուցուի տեղւոյս Ս· Աստուածած – նայ եկեղեցւոյն մէջ: Կը պատարագէ եւ քարոզէ Արտաւազդ Վրդ· Թրթրեան:

ՊՈՒՀՎԱՐ ՕՏՏՈՑԻ Ս· ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի, Ս· Զատիկ Հրաշափառ Յա – րութեան: Առաւօտ· սկիզբ ժամերգու – թեան ժամը 7,30ին, պատարագ 10ին:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
10 bis, Rue Thouin, PARIS

Սուրբ Զատիկ, 17 Ապրիլ·— *ժամեր – գութիւն, ձայնաւոր պատարագ եւ հա – ւաքական հաղորդութիւն ժամը 10ին:*

Բ· Օր Զատկի, Մեռելոց, 18 Ապրիլ·— *Հոգեհանգստեան պատարագ Քերոբէ Ե· Վ· Քատէեանի, Հ· Ղազար Վ· Սրապիոն – եանի եւ Տէր Մկրտիչ Վ· Էրքէլէթեանի հոգիներուն համար:*

Նոր Կիրակի, 24 Ապրիլ·— *Ցիչատակ Ապրիլեան Նահատակաց: Ձայնաւոր պա – տարագ ժամը 16,30ին Սաքրէ Քէօր՝ Մոնմարթրը՝ Մայր Եկեղեցիին մէջ:*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկ· Մարի Կարապետեան խորին չնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր ա – նոնց, որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկե – պսակով մասնակից եղան իր խոր վշտին, սիրելի ամուսնոյն Օննիկ Կարապետեանի կսկծալի մահուան առթիւ: Ի մասնաւորի Հ· Ց· Դ· «Վարդան» ենթակոմիտէին եւ բոլոր ընկերներուն:

×

Կուգամ հրապարակաւ խորին չնորհա – կալութիւններս յայտնել Ապրիլ 9 շաբաթ գիշեր Փարիզի մէջ տեղի ունեցած 50 ամ – եայ Յոբելեանիս տօնակատարութեան նա – խաձեռնութիւնը ստանձնող Պէլվիլ–Լիլա դպրոցի կրթ· Մարմնոյն, իր բարձր հո – վանաւորութիւնը չնորհող կաթող· Պատ – ուիրակ Սերովբէ Եպս· Մանուկեանի որ իր ներկայութեամբ պատուած էր, Յո – բել· Յանձնախումբի նախագահ Պ· Ար – բել· Յանձնախումբի անդամներուն, Քանէնախում – բի պատուաւոր անդամներուն, փարի – զահայ թատերասէր հասարակութեան, խաղընկերներուս, Փարիզի եւ արուարձան – ներու հայ մամուլին որոնք քաջալերեցին հայ բեմին նուիրուած համեստ մշակս, ինչպէս նաեւ բոլոր անոնց որոնք արուա – ւահմանէն եւ հայրենիքէն հեռագրով եւ նամակներով իրենց քաջալերանքն ու չը – նորհաւորութիւնները ուղղեցին:

ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Un ouvrier à domicile tailleur manteau, belle contection Dame, se présenter avec modèle. Bien payée

Տունը աշխատող գործաւոր մը թայէօո – վերարկու, կանանց քոնֆեքսիոնի հա – մար: Ներկայանալ նմոյշով: Լաւ վճարում:

Rose Couture
284, Rue de Vaugirard

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 16 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 20,45ԻՆ	ԼԻՈՆ, 17 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 14·30ԻՆ
Salle Verdi - Casa d'Italia	**Salle Rameau**
Rue d'Alger	

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ Հ· Ց· Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ԿՈՂՄԷ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳԱԽՈՒՄԲԻՆ

ԵՒ ORCHESTRE SYMPHONIQUE DE LA R.T.F.Ի

Մեներգողները Օք· ԱՍՏՂԻԿ ԱՒԱԳԵԼԵԱՆ
Պ· ԱՐԱ ՍԵՐՈԲԵԱՆ
Պ· ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ **Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ**

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ

Համերգէն ետք, ժամը 19էն 24 խնջոյք՝ Սալ Պոնըբթեռի մէջ (Վիլէօրպան):

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ Հ· Մ· Ը· Մ·Ի ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ

ԿԻՐԱԿԻ, 17 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 21 ԻՆ

SALONS de l'ALHAMBRA
340, Bd. Chave Marseille

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ԵՐԿՈՒ ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԵՐՈՒ

JEAN SANTI Ի

ԻՍԿ ԺԱՄԸ 2 ԷՆ ՎԵՐՋ GUS BERTHO ԻՐ ԽՈՒՄԲՈՎ

ԾԱԽՈՒ Է

Ծախու է սքանչելի յարկաբաժին մը, լոժիա, խոհանոց, բաղնիք, ամէն յար – մարութիւն 1956ին չինուած չէնքի մը մէջ: Հանդարտ թաղամաս մը (15րդ) (ռեզիտանսիէլ), երրորդ յարկ, մեծ պա – տուհաններ, արեւոտ եւ օդաւէտ, մեք – բոյին դիմացը:

70·000 Ն· Ֆրանք· կանխիկ եւ 40·000 ապառիկ: Այցելել երեքշաբթի եւ չորեք – շաբթի ժամը 15էն 17՝

M. J. 154 RUE DE LOURMEL PARIS 15

ԿՐ ՓՆՏՌՈՒԻ

Քղեցի Մամիկոն Պոզոյեան, հօր անու – նը Գասպար, Սէնթ Լուիզ (Ամերիկա) դացած է 1929ին: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի գրել՝

ԺՈՐԺ ԹԱՇԼԵԱՆ

15, rue d'Estienne d'Orves
Bois Colombes Seine (France)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԳԱՐՈՒՆԸքնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ, պայծառ լոյս և ոսկի արեւ···

Գարունը կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԻՔ, ՋԱՐԴԱՐԻՔ և ՆԵՐԿԻՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 Bis, Bd. Sébastopol PARIS 4e

Tél. : ARC. 26-61 Métro : (CHATELET - HALLES)

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնար – ուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիֆ եւ վինի – լիֆ պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէում եւ փլաստիֆ:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE
4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O. — 18, RUE CRÉZIN, PARIS 14e

ՋԱՏԿԱԿԱՆ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԶԷՕՐԷԿԸ

ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏԷ ԵՒ ԿԸ ԾԱԽԷ

ՍՏԵՓԱՆ

ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆ

32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

TÉL. : TAI. 65-44

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց ամիս 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 17 ԱՊՐԻԼ — DIMANCHE 17 AVRIL 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8777 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4578

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԶԱՏԻԿ

« Փա՛ռք հրաշալի յարութեան քո, Տէ՛ր » կ'երգէ Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցին՝ ճրագալոյցին սկսեալ մինչեւ Համբարձում :

Ամբողջ քառասուն օր Զատիկ է Հայուն համար : Ու նաեւ ուտիք : Աղուհացից եօթը շաբաթներուն կը յաջորդէ քառասուն օրուան շրջան մը, որուն ընթացքին չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերու Պահքը չկիսուած է :

Ի՛նչ մէկ ժողովուրդ այնքան հաւատարմօրէն հետեւած է եկեղեցւոյ պատուիրաններուն եւ կրօնական աւանդութեանց, որքան Հայը, — աշխարհի քրիստոնեայ ազգերուն մէջ առաջինը :

Հայոց պատմութիւնը ո՛րքան հանգի – տութիւններ ունի քրիստոնէութեան հետ :

Դարերու ընթացքին հայ ժողովուրդը քանիցս ունեցած է Մեծ Պահքի տխուր օրեր, սակայն երբե՛ք չէ ընկրկած : Քրիստոնէական համբերատարութեամբ եւ ցեղին յատուկ չարքաշութեամբ դիմակա – լած է ամէնէն ծանր հարուածներուն, ո – րովհետեւ ունեցած է այն անսասան հաւատքը՝ թէ Պահոց եւ ապաչխարութեան պատուր օրերուն անպայման պիտի յաջորդէ Զատիկը, — հրաշալի յարութիւնը :

Յարութեան հրաշքին փարած է իր ամէնէն դժբախտ օրերուն : Ու չէ խար – ուած : « Հաւատք քո կեցուցին զքեզ » կ'ըսէր Նազովրեցի Յիսուս կոյր մուրացիկի մը, որուն աչքերն էր բացած (Ղուկաս ԺԸ, 42) :

Իր հաւատքին, դիմադրական կարողութեան եւ ապագայի մասին սնուցած յոյսին շնորհիւ է, որ ապրեցաւ Հայը, ու պիտի ապրի այսուհետեւ ալ :

Հրաշքներ չատ է արձանագրած հայ ժողովուրդը իր դարաւոր ու փառաւոր պատմութեան սկիզբէն մինչեւ վերջ, Հայի նահապետէն, Աւարայրի դիւցազ – նամարտէն մինչեւ Սարտարապատ : Վաղը կրնայ նոր հրաշքներ գործել :

Արարատեան դաշտի մեծ հրաշքը 1918 Մայիսին կը յաջորդէր ողբերգական այն – պիսի պահու մը, երբ Մեծ Եղեռնը կը սպառնար աշխարհի երեսէն խափա՛ն ջնջել հայ ազգը :

Տարապիր Հայութիւնը հիւրընկալ երկիրներու մէջ մեծ մասամբ ջերմեռանդ – օրէն կապուած է տակաւին իր կրօնական եւ ազգային տօներուն : Կ'ոգեւորուի եւ կը խանդավառուի անոնցմով : Կ'ոգեկոչէ հին յիշատակներն ու աւանդութիւնները : Երէցներու սերունդին կողքին հասակ նետած են սակայն նորահասները, որոնք չատ բան չեն գիտեր անցեալի մասին : Մանաւանդ երբ անտարբեր ծնողքներու զաւակներ են անոնք :

Ասոնք տարուած հոսանքէն՝ կը յար – ձարին տեղական պայմաններուն : Ու յաճախ կը զարմանան թէ ի՛նչպէս մարդիկ արեւմուտքի քաղաքակիրթ երկիրներուն մէջ անաղարտ կը պահեն իրենց հայրե – նասիրական զգացումները :

Մեր պարտականութիւնն է աղգային ոգի ներշնչել նոր սերունդին, հայ մեծ – ցնել զանոնք, որպէսզի պատմութեան թելը չկտրի : Որպէսզի անչէջ մնայ ճրագը եւ փոխանցուի յորդուց որդի :

Զատիկը առիթ մըն է՝ հաւատքով ու յոյսով տոգորելու մեր զաւակները, հրա – ւէր ուղղելու անոնց, որ գիտակցին իրենց վերապահուած պատմական, սրբազան դերին :

Մանաւանդ համոզելու զանոնք, որ ուշ կամ կանուխ, բայց անպայման պիտի իրականանայ ցեղին յարութիւնը :

Ու մենք ուրախ Զատիկներ պիտի տօնենք մեր ազատ հայրենիքին մէջ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԵՐԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ՝ ՈՒՇԻՆԿԹՐՆԻ, ՊՈԼՍՈՑ ԵՒ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

•

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ ՄԻԱԿԱՄ ՊԻՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ ՎԵՐԻՆ ԺՈՂՈՎԻՆ

Այս չաբաթ, Ուաշինկթընի մէջ, Արեւ – մուտքի երեք մեծերու արտաքին նախարարները — Քուվ տը Միւրվիլ, Հերթըր եւ Լոյտ — հաւաքուեցան եւ զումարեցին Վերին Ժողովի առթիւ եւ անկէ առաջ նախատեսուած պատրաստական երեք ժողովներէն առաջինը : Երկրորդը տեղի պիտի ունենայ Պոլիս, իսկ երրորդը՝ Փարիզի մէջ : Միացեալ Նահանգներու արտաքին նախարարը՝ Հերթըր յայտարարութեամբ մը բացատրած է այս երեք ժողովներուն նպատակը. « Մեր մէջ կ'ուզենք լուծել — ըսաւ ան — եւ համաձայնիլ այն խնդիրներուն շուրջ, որոնք մէջտեղ պիտի ելլեն Մայիսին դումարուելիք Վերին Ժողովին » :

Պարզ է ուրեմն նպատակը : Արեւմուտք կ'ուզէ միակամ ու միատեսակ մտածող ներկայանալ Խրուշչեւին, միեւնոյն ա – տեն կը ձգտի մշակել « գործելակերպ » մը, դէմ դնելու համար Կրեմլինի ղեկավարին քաղաքական խաղերուն :

Ուաշինկթընի ժողովները ցոյց տուին, թէ Արեւմուտք միատեսակ կարծիք եւ տեսակէտ ունի Պերլինի, Գերմանիոյ եւ դինաթափութեան կարեւոր այլ հրատապ հարցերուն շուրջ : Արդարեւ՝ խօսակցութիւնները պակուած են կատարեալ յաջողութեամբ, ոչ մէկ տարաձայնութիւն :

Պատճառներէն հիմնականը այն է, թէ Արեւմուտք թէեւ դոհ չէ իրերու այս կացութենէն, այսուհանդերձ նախամեծար կը համարի պահել ներկայ դոյավիճակը :

Աղընաուըր եւ տը Կոլ յատկապէս, Մաքմիլըն եւ Այզընհաուըր ընդհանրապէս, հաւատացած են թէ Արեւմուտք չունի պահպանելու եւ չարունակելու Պերլինի եւ Գերմանիոյ այսօրուան կացու – թիւնը :

Իրականին մէջ Արեւմուտք կը բաղձայ իրականութիւն դարձնել երկու Գերմա – նիաներու միացումը ինչպէս նաեւ ազատագրումը՝ Արեւելեան Եւրոպայի եր – կիրներուն : Սակայն, համոզուած են, թէ բանակցութեան եւ իրերհասկացողու – թեան ճամբով անկարելի պիտի ըլլայ դրլուխ հանել իրենց բաղձանքները :

Անդրադառնալով իրերու այս կացու – թեան եւ ըսելու թէ ինչո՞ւ համար Արեւմուտք նախամեծար կը համարի պահպանել ներկայ դոյավիճակը, ծանօթ լրագրող Ուալթըր Լիփման կը գրէ.— « Իրողութեան մէջ Արեւմտեան Եւրոպան յառաջդիմութեան եւ բարգաւաճման մէջ է, թէեւ Գերմանիան եւ Պերլին բաժանուած են : Արեւմտեան Եւրոպան չի վախնար պատերազմէ մը, թէեւ խորհրդային բանակները իր սահմաններուն վրայ կը գտնուին : Ներկայ դոյավիճակը այնքան նպաստաւոր է Արեւմտեան Եւրոպայի համար, որ յառաջիկայ Վերին Ժողովին մասնակցող Արեւմուտքցիներուն համար հարց է դիտնալ թէ ինչպէ՞ս պիտի յաջողին պահպանել անվթար նոյն վիճակը, այնքան նպաստաւոր իրենց » :

Այժմ կ'արժէ գիտնալ թէ իր կարգին Խորհ. Միութիւն այնքա՞ն գժգոհ է այս կացութենէն, որ կ'ուզէ անպայման փոխել, թէ ոչ պարզ քաղաքական « ռազմավարութիւն » մը կը փորձէ Խրուշչեւ՝ Պերլինի հարցը մէջտեղ դնելով :

Անշուշտ Խրուշչեւ գիտէ թէ առանձին դաշնագիր մը ստորագրելով Արեւելեան Գերմանիոյ հետ ոչինչ փոխած կ'ըլլայ կացութենէն, որովհետեւ Արեւմուտք պիտի չարունակէ տէր կանգնիլ Պերլինի իր իրաւունքներուն :

Միջազգային դէտերու կարծիքով, պատերազմ մը անհաւանական է : Խրուշչեւ երբեք այդքան յառաջ չի կրնար երթալ :

Հաւանաբար այս պարագաները նկատի առնելով է որ Ուաշինկթընի մէջ հաւաքուած երեք մեծերու արտաքին նախարարները եւ Արեւմտեան Գերմանիոյ պատուիրակը, որ նիստերուն կը մասնակցէր անպաշտօն, որոշեցին ամուր մնալ իրենց դիրքերուն վրայ եւ միակամ պաշտպանել իրենց տեսակէտները :

× Ուաշինկթընի մէջ, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը՝ Քուվ տը Միւրվիլ լրագրողներուն բացատրած է Արեւմուտքի տեսակէտը Գերմանիոյ հարցին շուրջ. — « Իրողութեան մէջ — ըսած է ան — չենք կրնար օրինաւորապէս ընդունիլ Գերմանիոյ բաժանման դոյավիճակը, այսուհանդերձ այնքան ատեն որ կարելի չէ գլուխ հանել Գերմանիոյ միացումը, կը նախընտրենք պահպանել ներկայ կացութիւնը » :

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ՊԻՏԻ ԼՈՒԾՈՒԻ՝

Նախագահ Կրոնքի ընդառաջ երթալով իր անձնական բաղձանքներուն, դահլիճի կազմութիւնը յանձնեց Ամինթոռէ Ֆան – Ֆանիի : Այս վերջինը տէմօ–քրիսթիանիներու ձախ թեւը կը ներկայացնէ եւ լաւագոյն թեկնածուն է որ կրնայ Նեննիականներու աջակցութիւնը ապահովել : Այս պարագան սակայն երկսայրի սուր մըն է, նպաստաւոր մեծամասնութիւն մը ապահովելու համար, միաժամանակ վտան – գաւոր է : Նեննիի կուսակցութեան աջակցութիւնը կրնայ պատճառ դառնալ որ Ֆանֆանիի կուսակցութիւնը (քրիստոն – եայ – դեմոկրատ) արգելք հանդիսանայ նման զինակցութեան մը : Անոնց համար Նեննի ընկերվարականները միշտ միա – ցած են համայնավարներուն, հակառակ որ Նեննի պաշտօնապէս խզուած է Թոլիաթթիի հետ :

Ներկայիս Ֆանֆանի 596 ձայնի վրայ ունի արդէն 294ը (Ժողովրդավար Ընկերվարական եւ Հանրապետական) : Եթէ համայնավարները միանան, բարդութեանց նոր պատճառ մը կը ծագի : Արդարեւ, այս պարագային մէջ, աջ եւ կեդրոնական հոսանքները կրնան քաշուիլ : Կացութեան իրաւարարը կը մնայ համայնավար պարագլուխը՝ Թոլիաթթի : Ցաւախ կը պատահի որ իտալական դահլիճը հակասութեանց մէջ գտնուի արդէն : Ցիշենք որ Սէնեի հրաժարեցաւ երբ մեծամասնութիւն ապահովեց, իսկ քանի մը օր առաջ Թամպրոնի քաշուեցաւ, վաւերացում ստանալէ ետք :

Եթէ Ֆանֆանի յաջողի, որո՞ւ պիտի յանձնէ արտաքին նախարարութիւնը : Կրնայ, ինչպէս անցեալին ըրած է, իրեն վերապահել :

Թեկնածու վարչապետը 52 տարեկան է եւ ուսուցչի իր անցեալը պատճառ դարձած է որ ծանօթ ըլլայ « պղտիկ վարժապետը » անունին տակ :

Տնտեսական պատմութեան դասախօս եղած է նախ Միլանոյի մէջ, ապա 1938էն 1943՝ Վենետիկ : Երեսփոխան ընտրուած 1946ին, զանազան դահլիճներու մէջ եղած է աչխատանքի եւ ներքին նախարար :

Իր յաջողութիւնը կախում ունի իր իսկ կուսակցութեան դիրքէն :

Ուրբաթ կէսօրէ ետք տէմօ–քրիսթիանները որոշեցին թոյլ տալ Ֆանֆանիի որ փորձէ դահլիճը կազմել :

—o—

ԶՈՒ ԷՆ ԼԱՅ, ժողովրդավար Չինաստանի վարչապետը Ռանկուն (Պիրմանիա) հասած է : Ցաջորդաբար պիտի այցելէ՝ Հնդկաստան, Ինտոնէզիա եւ Նեփալ :

Գերմանիոյ հետ ոչինչ փոխած կ'ըլլայ կացութենէն, որովհետեւ Արեւմուտք պիտի չարունակէ տէր կանգնիլ Պերլինի իր իրաւունքներուն :

Միջազգային դէտերու կարծիքով, պատերազմ մը անհաւանական է : Խրուշչեւ երբեք այդքան յառաջ չի կրնար երթալ :

Հաւանաբար այս պարագաները նկատի առնելով է որ Ուաշինկթընի մէջ հաւաքուած երեք մեծերու արտաքին նախարարները եւ Արեւմտեան Գերմանիոյ պատուիրակը, որ նիստերուն կը մասնակցէր անպաշտօն, որոշեցին ամուր մնալ իրենց դիրքերուն վրայ եւ միակամ պաշտպանել իրենց տեսակէտները :

× Ուաշինկթընի մէջ, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը՝ Քուվ տը Միւրվիլ լրագրողներուն բացատրած է Արեւմուտքի տեսակէտը Գերմանիոյ հարցին շուրջ. — « Իրողութեան մէջ — ըսած է ան — չենք կրնար օրինաւորապէս ընդունիլ Գերմանիոյ բաժանման դոյավիճակը, այսուհանդերձ այնքան ատեն որ կարելի չէ գլուխ հանել Գերմանիոյ միացումը, կը նախընտրենք պահպանել ներկայ կացութիւնը » :

Մանուկ Յիսուս Թագաւոր

Գեղեցիկ օր մըն էր գարնան,
Աւուշաբոյր ու աւնրման :
Մանուկ Յիսուսը կը զբօսնուր
եռանդնալից՝
Ընկերներովն հասակակից :
Անոնց մէջէն մէկը սիրուն,
Որ կը սիրէր Յիսուսն, ըսաւ միւսներուն.
« Եկէք նոր խաղ մը սարքենք.
Ինք թագաւոր՝ պաշտօնեաներն ըլլանք
Մենք » :
Եւ պատուիրեց որ լաթերնին հաւելով
Գետինը փռեն հովէ հով.
Ու ամէն ոք բերէ կանաչ ճիւղ ու ծաղիկ,
Որ հիւսեն գահ մը փոքրիկ,
Նաեւ պսակ մը երիսնազան :
Ճապուկ ոստ մ'ալ ձեռքը տալով
գաւազան :
Յիսուս արդէն այն օր հագած էր
սրպըրկիկ
Իր պարեգօտը կարմրիկ :
Շուտով ամէն ինչ պատրաստ էր :
Խաղն ըսկսաւ : Ծառայ ու տէր
Առին իրենց դիրքն ու պաշտօն :
Անցորդներէն, ո՛վ ալ ըլլար, օ՛ն, եւ օ՛ն,
Կը ստիպէին որ Յիսուսը ողջունել գան,
Անոր տալով պատիւ ու շուք արքայական :

Մանուկներուն այդ խաղն անկեղծ
Հրճուանք մ'եղաւ խոր ու անեղծ,
Եւ ծափերով եւ երգերով վերջացաւ այն :
Միայն Յիսուս էր որ այն օր *լացաւ*
սակայն :
Գիտէր անշուշտ թէ օր մ'ինք
Պիտի ապրէր ահագին
Այդ ճգնաժամն իր կեանքին,
Զոր տնօրինած էր երկինք :
Ու մանուկներու պաշտամունքին տեղ,
Այնքան սրտակաթ ու այնքան անմեղ,
Անմիտ մարդերու խուժանն ու ամբոխ,
Այդ բոլոր զարդերն ըրած ոտնակոխ,
Ծաղրի ու վրէժի խաղով դիւական
Պիտի զոհէի՛ն Զինքն անարգ մահուան :

ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ԴՈՒՐԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏԸ ԿՈՂ ընկերակցութեամբ Տիկին տը Կոլի, Քանատա պիտի մեկնի երկուշաբթի : Երեք օրուան այցելութիւններու ընթացքին Քանատա՝ Հանրապետութեան Նախագահին պիտի վերապահէ ջերմ եւ սիրալիր ընդունելութիւն : Տը Կոլ պիտի այցելէ նաեւ Մ. Նահանգները եւ տեսակցի Այզընհաուըրի հետ :

ՊՈՒՐԳԻՊՈՒ. հերքեց Ֆրանսայի այն մամբաստանութիւնը թէ Թունուզ կարեւոր օժանդակութիւն մը կ'ընծայէ Էֆ. էլ. Էն.ին : Այս առթիւ դիտել տուած է, թէ եթէ երբեք Ֆրանսա Թունուզի հողային իրաւունքները բռնաբարէ « Թունուզի բանակը, ոստիկանութիւնը, կամաւորները կարճ՝ բովանդակ ժողովուրդը պիտի կռուին Ֆրանսացիներուն դէմ » :

ԹԱՅՄԶԻ Անգարայի թղթակիցը արձագանգ կ'ըլլայ լուրի մը, որուն համաձայն Թուրք երեք բարձրաստիճան սպաներ ձերբակալուած են ու դատի պիտի քաշուին : Երեքն ալ կ'ամբաստանուին « անկարգապահութեան » յանցանքով, որովհետեւ հակառակ կառավարութեան որոշումին թոյլ տուած են որ ընդդիմադիր կուսակցութեան պետը՝ Իսմէթ Ինէօնիւ կեդր. Անատոլու երթայ եւ ընտրական ճառեր խօսի : Երեք բարձրաստիճան սպաներն ալ իրենց պաշտօններէն հրաժարած էին նախապէս :

ԶԱՏԿԻ առթիւ « Յառաջ » երեքշաբթի լոյս չի տեսներ : Խմբագրատունը փակ է երկուշաբթի :

ՋԱՏԻԿ

ՏՕՆ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ

Զատկական տօնը խճանկար մըն է այլազան աւանդութիւններու, որոնց մէջ՝ երկու գլխաւոր երակներ, — զոհի եւ յարութեան աւանդութիւնները։

Այս երկու աւանդութիւններն ալ՝ ծագումով հեթանոսական։

Զոհաբերութեան աւանդութիւնը, — ծագումով ոչ–եբրայական, — նպաստ մըն է Հին Կտակարանէն. « Զոհ Զատկի Տեառն է այս » (Ել· ԺԲ· 27)։

Զոհաբերութիւնը, սկզբնաբար թէեւ բնազանցական, զեղեցկագիտական ձեւեր առաւ աստիճանաբար՝ քանի զարգացաւ, դառնալով իրապաշտ աւանդութիւն մը։

Յարութեան աւանդութիւնը, — ծագումով նոյնպէս ոչ–եբրայական, — կուգայ Նոր Կտակարանէն։ Երկար ուսումնասիրութեան մը մէջ՝ գրած եմ թէ Նոր Կտակարանը թշնամի է Հին Կտակարանին, — Պօղոս կը ծառանայ Մովսէսի դէմ։ «Քրիստոսէ կեղծեալ կայ ի վերայ ընթերցուածոց Հին Կտակարանացն, եւ ոչ վերանայ, զի Քրիստոսիւ խափանելոց է», կ'ըսէ Պօղոս (Բ· Կոր· Գ· 14)։

Հին աւանդութեան մէջ՝ զոհաբերութիւնը կը քանդէր ծէսին իմաստը, — հոգիի անմահութեան գաղափարը։ Զոհը միջոց մըն էր արեան մէջ հոգին որոնելու եւ հաղորդուելու հոգիով, — հոգիով հաղորդուիլ յաղթելու համար մահուան, հասնելու համար անմահութեան։ Բարբարոսական էր այս միջոցը, հեղումն արեան որ է Զատիկը, սակայն նրբացաւ դարերու ընթացքին, այսուհանդերձ զարգացուց, զօրացուց մահուան գաղափարը։

Հին Կտակարանին մէջ չատ ուշ կը յայտնուի յարութեան գաղափարը, «կոխել մահուամբ զմահ»։ Եթէ Եղիա կ'ողջընդնէ մեռած մանուկ մը (Գ· Թագ· ԺԷ· 22), կամ հոգի կուտայ դիակի մը (Սիր· ԽԸ· 5), վերջապէս եթէ Եղիսէ կը կեն–դանացնէ մեռած մանուկ մը (Դ· Թագ· Դ· 35), «հրաշքներ» են եւ կապ չունին «յարութեան» գաղափարին հետ։ Նոյն–պէս, «հրաշքներ» են դեռ՝ եթէ Յիսուս կ'ողջնդնէ Նայինի տղան (Ղուկ· Է· 15), կամ Ղազարը (Յովհ· ԺԱ· 44), կամ Յայրոսի աղջիկը (Մարկ· Ե· 42)։ Դարձեալ, «հրաշքներ» են միայն՝ եթէ Պետրոս կ'ողջնդնէ Տարիթան (Գործ· Թ· 40), Պօղոս կ'ողջնդնէ Եւտիքոսը (Գործ· Ի· 10), ու կապ չունին յարութեան գաղափարին հետ, այնպէս ինչպէս կը վկայէ Մարթա. «Գիտեմ զի յարիցէ ի յարութեան՝ յաւուրն յետնում»։

Այս վերջին վկայութեան մէջ «հրաշք»ի գաղափար չկայ, որովհետեւ միջամտութիւն չկայ։

Ըստ Հին Կտակարանին՝ անբեկանելի է մահուան կնիքը։ Այս տեսակէտին պաշտպանները պիտի հանդիսանան, յետագային, Սադուկեցիները (Մարկ· ԺԲ· 18), հիմնուելով Հին Կտակարանին վրայ։ Հին Կտակարանին մէջէն, սակայն, Ովսէ կը պատրաստէ յարութեան յաղթանակը մահուան վրայ (Գլ· ԺԳ· 14) իբրեւ տեսութիւն՝ զոր պիտի զարգացնէ Պօղոս (Ա· Կոր· ԺԵ· 55)։

Յարութեան արարը, թատերական ձեւով ներկայացուած, հակառակ բանաւոր տեղեկական չտայլ նկարագրութեանց՝ չունի գեղարուեստական փարուլա, — նախ սոսկում կը պատճառէ ամէն վերադարձ դերեզմանէն կամ, ինչպէս կ'ըսեն, անդենականէն։

Առաւելապէս իճիսիէներն են, որ տարուած են եւ զբաղած յարութեան փորձերով։ Ուստի զարմանալի չէ եթէ «մեռնիլ» կը նշանակէ անցնիլ խորհրդանշական դամբարանէ՝ նկան դամբարանէ՝ ըստ գաղտնիմացութեան (օֆֆիւլթիսմ)։ «Յարուցեալն» այն էր որ կրած էր խորհրդանշական դամբարանին փորձը, — այս փորձերուն կամ ծէսերուն մասին դրելը երկար։ Պղու–տարքոս առաջին մահ կ'անուանէ թա–ղումը՝ երբ իճիսիէն կը մտնէ Դեմետերէի կալուածներուն մէջ, երկրին ընդերքը։ Ցունական դիցաբանութեան այս դէմքը, ծանօթ նաեւ Սերէս անունով, եթէ արդի լեզուին տուած է հացահատիկ բառը (սերէալ), — որովհետեւ ցորենը եւս կը թաղուի հողին տակ, նոյն ձեւով, յարութիւն առնելու համար եռքը, — գաղտնիմացութեան նոյն գաղափարին վկայու–թիւնը կուտայ գարձեալ սերէալ բառով, որ ատտիկեան բարբառին մէջ կը նշանակէ մեռել։ Վկայութիւն մը եւս այն որ, յունարէնի մէջ, մուռիո եւ իճիսիէ ֆրանսերէն բառերուն համապատասխանները խնամութիւն մը ունին իրարու հետ։

Գաղտնիմացութեան մէջ «մեռնիլը» արարողութիւն մըն էր, որ կ'ամբողջանար երեք օրուան մէջ, — յիշեցէք Յիսուսի մահուան, թաղման եւ յարութեան եռօրեայ պարագաները եւ Յովնանը։

Ովսէ, որու կը վերագրէի յարութեան գաղափարին պատրաստութիւնը Հին Կտակարանին մէջ, գաղտնիմացութեան այդ աւանդութիւններէն փչրանքներ է առած, երբ կը գրէ։ «Ողջացուսցէ զմեզ յետ երկուց աւուրց եւ յաւուրն երրորդի յարուսցէ զմեզ» (Գլ· Զ· 2)։

Հետաքրքրական է նաեւ այն պարագան թէ Աստուածաշունչ Մատեանին մէջ մասնայատուկ տարազ մը չկայ յարութեան գաղափարին համար, այլ գործածուած են բազմաթիւ բայեր, — արթնցնել, բժշկել, ոտքի կեցնել, երեւցնել, եւայլն։ Նոր Կտակարանին մէջ աւելի յաճախ–դէպ է եգեր արմատով յունարէն բայը, որ Եսքիղէսի մօտ գործածուած է «զարթուցանել ի քնոյ» իմաստով, Հոմերոսի մօտ՝ «զարթնուլ» եւ «յոտն կալ» (կրաւորական), Պղատոնի մօտ՝ «արթուն կալ»։

Այս նոյն բառը գործածուած է մասնաւորաբար Յիսուսի ողջնցուցածներուն պատմութեան մէջ, արտայայտելու հա–մար աստուածային ուժի մը միջամտութիւնը։

Քրիստոսագիտութեան տուած արդի իմաստով՝ հայերէն յարութիւն բառին համապատասխան յատուկ տարազ դարձած է անաստիս բառը։

Ցունարէն այս բառը, արմատական իմաստով, կը նշանակէ «կանգուն կալ», — ոտքի կենալ՝ երբ նստած է. «Դու ծանեար զնստել իմ եւ զյառնել իմ» (Սաղ· ՃԼԹ· 2)։ Սոփոկլէս նոյն բառը գործածած է «ոտքի կանգնիլ՝ արթննալով քունէն» նշանակութեամբ։ Գործածուած է դարձեալ «ոտքի կանգնիլ՝ հիւանդութենէ մը առողջանալով» նշանակութեամբ։ «Ոտքի կանգնիլ՝ անկումէ մը ետք»։ Բառը կը նշանակէ նաեւ «սիւն կանգնել»։ Նոյն–պէս՝ «աւերել, քանդել, յաղթանակ մը տանելու ձեւով»։

Քրիստոնեայ մատենագիրները, զար–գացնելով այս վերջին իմաստը, բառին տուին «յաղթանակ մը տանիլ մահուան վրայ» նշանակութիւնը, — ոտքի կանգ–նիլ՝ կոխոտելով մահը, «ընկլաւ մահ ի յաղթութիւն», այսինքն՝ մահը ընկղմեցաւ յաղթութեան մէջ՝ որ է Ցիսուսի ոտքի կանգնիլը, ողջնալը, յարութիւնը։

Յարութեան այս գաղափարը, բոլորո–վին հեռանալով գաղտնիմացութենէն, ընդլայնեց իր սահմանները, ու մեռելներու վերակենդանացումը ստացաւ ապօղոսեան խրթնիմաստ զանազանութիւն մը.— «Յարութիւն կենաց» եւ «յարութիւն դատաստանաց» (Յովհ· Ե· 29)։ Ըստ Պօղոսի՝ յարութեան «լաւագոյն» տեսակ մըն ալ կայ, — յարութենէն ետք իր նախկին կինը առնել–չառնելու մասին է խօսքը (Երր· ԺԱ· 35), զոր Սադուկեցիները հարց դրած էին Ցիսուսի (Մատթ· ԻԲ· 28)։ Յարութենէն ետք կը–նիկ չառնողները, երբ այլեւս հրեշտակներուն կը հաւասարին՝ որովհետեւ չեն մեռնիր այլեւս, կը կոչուին «որդիք յարութեան» (Ղուկ· Ի· 36)։ Դեռ կայ «առաջին յարութիւն» մը (Յայտ· Ի· 5), նաեւ «երկրորդ յարութիւն» մը։ Թլփատութիւնը եւս, փոխաբերաբար, նման–ցուած է յարութեան։

Ի՞նչպէս տեղի պիտի ունենայ յարութիւնը։ Ծանր վէճերու տեղի տուած է այս հարցը, — միսով եւ ոսկորով վերադա՞րձ մը թէ հոգեկան ստուերային վիճակ մը։ Պօղոս կը հաւատայ միսով եւ ոսկորով վերադարձին։

Այսքան ծանօթութիւն՝ Զատկի առթիւ, տօն յարութեան։

Ի՞նչ դաս կարելի է հանել այս ծանօթութիւններէն։ Այլ խօսքով՝ ի՞նչ կը խօսի մեզի Զատիկը։ Պարզ՝ ո՞րն է մեր Զատիկը։

Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Քննադատութիւնը երբեմ չի սպանիեր ապրելու սահմանուած մէկը, ինչպէս գովասանքը երբեմ չապրեցներ մեռնելու սահմանուածը։

ՇԱՒՕՊՐԻԱՆ

ՋԻՒԱՆ ՏԷՐ–ԹԱԴԵՒՈՍԵԱՆ

ԽՄԲ·— Կը հրատարակենք Արամ Նա–չատուրեանի այս կարճ յօդուածը, որ հրատարակուած է «Կոմսոմոլսկայա Պրաւդա» թերթին մէջ։ Հայ մեծ երաժիշտը, Լենինի մրցանակով պսակուած, փոքրիզի մէջ եւս խօսեցաւ այն երիտասարդին մասին, որ Տէր–Թադեւոսեանն է, մեծ խոստումներով լի։

Մեր երիտասարդութեան մասին մտածում եմ մի ինչ որ հպարտութեամբ եւ մեծ հաւատով։ Հաւատ դէպի տաղանդը, բնոյթը եւ ստեղծագործական հմարձակութիւնը։ Եւ եթէ հիմա դիմելու լինենք աւագ սերնդի մարդկանց, ամէն մէկը կը գտնի պատմելու մի բան, քաղուածք ճիւղի, իրենց երիտասարդ բարեկամների, աշակերտների, սաների, եղբայրակիցների մասին։

Ես կը կամենայի, որ երիտասարդները ճանաչէին Ջիւան Տէր–Թադեւոսեանին։ Ես կ'ուզենայի, որ նա եւս լաւ հասկանար, թէ ինչքան չատ են սպասում նրանից եւ ինչքան մեծ է նրա պատասխանատուութիւնը ժողովրդի առաջ։

Ջիւանը չատ տաղանդաւոր երաժշտագէտ է, նպատակասլաց եւ անչափ հնարող։ Կերպով երաժշտութիւնը սիրող։ Թէպէտ եւ Տէր–Թադեւոսեանը չէ աւարտած դասերեւանի Կոմիտասի անուան կոնսերվատորիան, որտեղ նա ուսանում է յօրինելու դասաբաժնում, Մխրզոյեանի ղեկավարութեամբ, սակայն տեխնիկական տեսակէտից նա արդարեւ չատ հասուն է։

Ջիւանին երջանիկ կենսագրութեան տէր մարդ է։ Նա միանգամից սկսեց աշխատել լուրջ ձեւի բնագաւառում (կվարտետ, սիմֆոնիա) եւ միանգամից իր վերայ ուշադրութիւն գրաւեց։ Պատահում է, որ մի ուրիշ կոմպոզիտոր գրում է մի քանի մեծ ըստ ծաւալի աշխատութիւններ, բայց այդ բոլորը աշակերտական են, կարողութեան պարզ փորձեր են, կամ ինչպէս ասում են երաժշտագէտները՝ «չինչ» աշխատութիւններ են։

Տէր–Թադեւոսեանը չունի «ոչինչ» աշխատութիւններ։ Նուագախմբի համար «լիրիկական» պոէմայից, լարաւոր կվարտետից, արեւելեան թեմաների վրայ սիւիտայից յետոյ, նա գրեց սիմֆոնիան։ Եւ սա իսկական «Առաջին սիմֆոնիա» է, մի չափազանց հետաքրքրական աշխատութիւն թէ՛ ըստ գաղափարի եւ թէ՛ ըստ վարպետութեան։ Սիմֆոնիայի բեմական տարումը Մոսկ· Մի ութեան կոմպոզիտորների Միութեան մօտերս կայացած երրորդ համագումարում, որ նուիրուած էր երիտասարդների ստեղծագործութեան, դարձաւ մի հիանալի ղեկուցում, իսկ նրա հեղինակը ձեռք բերաւ խստապահանջ ունկնդիրների ջերմ համակրանքը։

Մոսկովեան, մասնաւորապէս հայկական սիմֆոնիզմի բնագաւառում, Տէր–Թադեւոսեանին յաջողուեց արդէն անել յատուկ, ուրոյն, թարմ, երիտասարդական գիծ իր ծառաներուն։

— Օ՛հ, հարկ չկայ, միջամտեց Ցիսուս։ Ես ինձի յատուկ ձեւ մը ունիմ ժամանակի եւ աշխատանքի մեծ խնայողութիւն մը կ'ապահովէ։

— Եւ ո՞րն է քու ձեւդ, հարցուց Եղիպոս զարմացած։

— Հիմա կը տեսնէք, պատասխանեց Ցիսուս։

Այս ըսելով, Ցիսուս գրպանէն դանակ մը հանելով ուղղուեցաւ դէպի ձիթենիին եւ վերցնելով անոր եռեւի ճիւղը, կտրեց զայն առաջին յողէն եւ ածելաւատած ոտքին զամեց պայտը պատկարգ դիւրութեամբ մը։ Ապա պայտուած ոտքը տարաւ ու փակցուց նոյն այծուրկէ անջատուած էր։ Այս գործողութիւնը չարունակուեցաւ կենդանիին չորս ոտքերուն վրայ ալ, առանց որ ձին գոյացաւ արտայայտութիւն մը ունենար։

Գալով Եղիպոսի, անիկա ապշահար դիտէր այս գործողութիւնը։

— Ահաւասի՛կ, վարպետ, ըսաւ Ցիսուս, երբ վերջին ոտքը փակցուցած էր անջատուած մասին։

— Կը տեսնեմ, կը տեսնեմ, մրմնջեց Եղիպոս, աշխատելով պարտկել իր մեծ հետզհետէ աճող զարմանքը։

— Չէի՞ք դիտեր այս ձեւը, հարցուց Ցիսուս անտարբեր։

ՏԻՄՄ ՀԱՑԵՐ

(Շար· – 2)

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԱԻԱՆԴԱՎԷՊ ՄԸ ՍՈՒՐԲ ԵՂԻԳԻՈՍԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

Գետաւ վարպետը իր հնոցին առջեւ։

— Աստուած օգնական, վարպետ, ըսաւ Ցիսուս խանութէն ներս մտնելով։

— Ամէն, պատասխանեց Եղիպոս, առանց նայելու նորեկին։

— Վարպե՛տ, չարունակեց Ցիսուս, ըրի Ֆրանսայի չորքանը եւ ամենուրեք լսեցի քու գիտութեանդ գովքը եւ համոզում գոյացուցի թէ միայն քու քովդ կրնամ նոր բան մը սորվիլ։

— Հա՛, հա՛, պատասխանեց Եղիպոս, աչք մը նետելով այցելուին վրայ եւ շարունակելով ծեծել իր երկաթը։

— Չիս իրրեւ ընկեր կ'ընդունի՞ս, հարցուց Ցիսուս համեստօրէն։ Կուգամ իմ ծառայութիւնս առաջարկել քեզի։

— Եւ ի՞նչ գիտես, հարցուց Եղիպոս, ձեռքէն ձգելով երկաթի կտորը որուն տուած էր մուրճի վերջին հարուածը։

— Բայց... չարունակեց Քրիստոս, գիտեմ երկաթը ծեծել եւ պայտել ձիերը այնպէս, ինչպէս ոչ ոք պիտի կրնար աշխարհի երեսին։

— Առանց բացառութեա՞ն, հարցուց Եղիպոս արհամարհանքով մը։

— Առանց բացառութեան, պատասխանեց Քրիստոս հանդարտօրէն։

Եղիպոս սկսաւ ծիծաղիլ։

— Ի՞նչ է կարծիքդ այս երկաթին համար, վերսկսաւ Եղիպոս, ցոյց տալով Ցիսուսի իր վերջին ձեռակերտը։

— Չեմ ըսեր թէ դէշ է չինուած, բայց կը խորհիմ թէ կարելի է աւելի լաւը շինել։

Եղիպոս իր չրթունքները խածաւ։

— Եւ քանի՞ հնոցով կրնաս չինել նոյնը։

— Մէկ հնոցով, պատասխանեց Ցիսուս։

Եղիպոս վերստին սկսաւ ծիծաղիլ։ Իրեն համար երեք եւ ուրիշներուն համար հինգէն վեց հնոց հարկաւոր էր նոյն երկաթը պատրաստելու համար։ Խորհեցաւ թէ այցելուն խենթ էր։

— Եւ կրնա՞ս ինծի ցոյց տալ թէ ինչպէ՞ս կ'ընես։

— Ուրախութեամբ, վարպետ, պատասխանեց Ցիսուս եւ աքցան մը առնելով բռնեց երկաթի կտոր մը եւ զայն մխրճեց հնոցին մէջ։

Եւ յետոյ, նշան ըրաւ Եղիպոսի մանչուն՝ Օքիւլիի, որ քաչէր փչոցին չուանը։

Սեւ ածուխին տակ խեղդուած կրակը սկսաւ կապոյտ ժայթքել, մխլխնաւոր կայծեր թռան, չուտով չիկացած կրակը չրջապատեց իրեն հրամցուած կերակուրը։ Երբեմն, ճարտար արհեստաւորը կը վերարծարծէր կրակը, որ ժամանակաւրապէս սեւնալէ ետք, յանկարծ կը ստանար նոր ուժ եւ փայլ։

Ցիսուս հնոցէն քաչեց իր երկաթը, որ հիմա բոլորովին ճերմկցած էր ու հալած, դետեղեց զայն սալին վրայ եւ իր մուրճ–ճով սկսաւ չնորհալի ձեւ մը տալ անոր։

Մուրճի քանի մը հարուածները այն–պիսի գեղեցիկ պայտ մը երեւան բերին, որուն քով Եղիպոսի պատրաստածները կը նմանէին երախայական խաղալիկնե–րու։ Գործողութիւնը այնքան արագ էր եղած, որ վարպետը կրցած էր միայն կրակը տեսնել։

— Ահաւասի՛կ, ըսաւ Ցիսուս։

Եղիպոս առաւ պայտը, զննեց զայն պակասութիւն մը գտնելու դիտումով։

Եւ սակայն, հակառակ իր չարամտութեան, չկրցաւ որեւէ դիտողութիւն ընել։

— Այո՛, այո՛, ըսաւ պայտը ձեռքին մէջ գարձնելով, այո՛, դէշ չէ·· հասարակ գործաւորի մը համար դէշ չէ։ Բայց, չարունակեց ան, ուզելով Ցիսուսի մէկ պակասութիւնը հաստատել, բաւական չէ պայտ մը պատրաստել գիտնալը, պէտք է զայն կենդանիին ոտքին դետեղել ալ գիտնալ։ Ըսիր կարծեմ թէ պայտել ալ գիտէիր։

— Այո՛, վարպետ, պատասխանեց Ցիսուս հանդարտօրէն։

— Պատրաստեցէք ձին, պոռաց Եղիպոս իր ծառաներուն։

— Օ՛հ, հարկ չկայ, միջամտեց Ցիսուս։ Ես ինծի յատուկ ձեւ մը ունիմ ժամանակի եւ աշխատանքի մեծ խնայողութիւն մը կ'ապահովէ։

— Եւ ո՞րն է քու ձեւդ, հարցուց Եղիպոս զարմացած։

— Հիմա կը տեսնէք, պատասխանեց Ցիսուս։

Այս ըսելով, Ցիսուս գրպանէն դանակ մը հանելով ուղղուեցաւ դէպի ձիթենիին եւ վերցնելով անոր եռեւի ճիւղը, կտրեց զայն առաջին յողէն եւ ածելաւատած ոտքին զամեց պայտը պատկարգ դիւրութեամբ մը։ Ապա պայտուած ոտքը տարաւ ու փակցուց նոյն այծուրկէ անջատուած էր։ Այս գործողութիւնը չարունակուեցաւ կենդանիին չորս ոտքերուն վրայ ալ, առանց որ ձին գոյացաւ արտայայտութիւն մը ունենար։

Գալով Եղիպոսի, անիկա ապշահար դիտէր այս գործողութիւնը։

— Ահաւասի՛կ, վարպետ, ըսաւ Ցիսուս, երբ վերջին ոտքը փակցուցած էր անջատուած մասին։

— Կը տեսնեմ, կը տեսնեմ, մրմնջեց Եղիպոս, աշխատելով պարտկել իր մեծ հետզհետէ աճող զարմանքը։

— Չէի՞ք դիտեր այս ձեւը, հարցուց Ցիսուս անտարբեր։

ՏԻՄՄ ՀԱՑԵՐ

ԱԿՎԱՆՈ ԴՎԱՆՎՈՒՄ

ՊՈԼՈՅԱՆ

9.

Ու Սիքո, էլ ոտն ճամփան չտար, ամեն ինչ ինքն իրեն արավ, ինչ որ պետք էր անել, ինչ որ պետք էր ասել, ինչ որ պետք էր մտածել, ինչ որ պետք էր զգալ, ինչ որ պետք էր ուզել, ինչ որ պետք էր հասկանալ, ինչ որ պետք էր հիշել, ինչ որ պետք էր մոռանալ, ինչ որ պետք էր ներել, ինչ որ պետք էր ատել, ինչ որ պետք էր սիրել, ինչ որ պետք էր ապրել, ինչ որ պետք էր մեռնել, ինչ որ պետք էր հարություն առնել, ինչ որ պետք էր ծնվել, ինչ որ պետք էր ծնել, ինչ որ պետք էր ուրանալ, ինչ որ պետք էր ուրանալ, ինչ որ պետք էր ուրանալ

Այրի Տիկին Հերմինէ Մերամէթճեան և զաւակները՝ Պօղոս, Ալեքս եւ Մարի-Քրիսթին, ինչպէս նաեւ Էթեէմէզեան, Ալեքսանեան, Ակոբովիչ եւ Սելվելի ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝

ԼՈՒԻ ՄԵՐԱՄԷԹՃԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 14ին, 52 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Շաբաթ (Ապրիլ 16) առաւօտ Ս. Յովհ.-Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ուրկէ մարմինը փոխադրուեցաւ Փանթէնի գերեզմանատունը:

ԱՊՐԻԼ 11

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍՈՒԳԻ ՕՐ

Ապրիլեան Սերունդը, այս տարի, ձեռնարկած է արժանավայել ձեւով կատարելու ազգային սուգի հանդիսութիւնը

Կը նախագահէ

ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

Կը խօսի

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

(Միլանէն հրաւիրուած)

Տեղի կ'ունենայ Ապրիլ 24ին, կիրակի, «Փրթի Ժուռնալ»ի սրահը՝ Ռիւ Քատէ: Յայտագրին մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ՍԷՆ-ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Սէն-Շամոնի Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կաթողիկէ եւ Աւետարանական համայնքի պետերուն:

Ապրիլ 24ին, կիրակի կէսօրէն ետք ժամը 3,30ին, Սալ «Ժան տ'Արք»ի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Մ. ՄԻՐԶԷ:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԶԱՏԿԱԿԱՆ ՏՕՆԵՐՈՒ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ – ՄԿՐՏԻՉ (ՓԱՐԻԶ)

24 Ապրիլ, Նոր Կիւրակէ, Հանդիսաւոր պատարագ, ի յիշատակ բիւրաւոր նահատակացն մերոց համաշխարհային առաջին եւ երկրորդ պատերազմաց: Կատարի հոգեհանգիստ յամենայն եկեղեցիս Հայաստանեայց յիշատակ մեռելոց: Կը նախագահէ Գերշ. Տէր Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեան եւ կը քարոզէ:

Ս. ԹԱԴԷՈՍ (ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ)

Կիրակի, Կրկնազատիկ. Ազգ. Սգատօն, համաշխարհային առաջին պատերազմին՝ 1914–1918, առաւօտ. սկիզբն ժամերգ. ժամը 8ին: Պատարագ 10ին: Հանդիսաւոր հոգեհանգիստ 11ին:

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի, 24 Ապրիլ. Նահատակաց յիշատակին համար հոգեհանգստեան պատարագ ժամը 10ին:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ (ՊՕՄՈՆ)

Նոր Կիրակի, Կրկնազատիկ: Յիշատակ մէկ միլիոն նահատակաց: Սկիզբ առաւօտեան արարողութեանց ժամը 8ին: Պատարագ Եկմալեան 10ին: Հանդիսաւոր հոգեհանգիստ ժամը 11,45ին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

24 Ապրիլ, Նոր Կիրակի. Ազգային Մեծ Սգատօն:

Յիշատակ բիւրաւոր նահատակաց մերոց, յընթացս համաշխարհային առաջին եւ երկրորդ պատերազմաց: Առաւօտ ժամերգ., պատարագ եւ հոգեհանգիստ ժամը 8–11,30:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները՝

Տիկ. Թագուհի Բէշար 50 Ն. Ֆ., Պ. Ապուլեան Վէնսան 30 Ն. Ֆ., Պ. Պախթիարեան (Լիոնէն) փոխան ծաղկեփունջի Պ. Ա. Հարբութլեանի եւ Օր. Սոնա Փանոսեանի ամուսնութեան առթիւ 100, Պ. Ստեփան Հաչէրեան 10, Տիկ. Ոստունի-Սիւէրօ 3, Ոմն (Օր. Հ. Թորոսեանի ձեռամբ) 2000, Պ. Նուպար Արթինեան 5, Ոմն, երկու ծերանոցներուն 50, Պ. Գէորգ Պագըրճեան, ծերանոցներուն, երկու գառնուկի փոխարժէք 200, Պ. Եդուարդ Պապեան 10 Ն. Ֆ., Տոքթ Ա. Անդրէասեան եւ Պ. Թուխտարեան 10ական եւ Պ. Ապրօ Խանճեան 20 Ն. Ֆ. Անտիյիի ծերանոցին: Տիկ. Տէր-Եղիայեան (Պելֆորէն), Տիկին Վարդանոյշ Նազարեանի մահուան քառասունքին առթիւ 40 Ն. Ֆ., Պ. Տէր-Յովհաննէսեան, իր ապաքինման առթիւ 20 Ն. Ֆ.: Տիկ. Սոֆի Ակոբովիչ 20 եւ Պ. Պ. Ե. եւ Օ. Փափազեան եղբայրներ, Պ. Անանիկ Անանեան 30ական Ն. Ֆ. փոխան ծաղկեպսակի ոզբ Անանիկ Փափազեանի մահուան առթիւ: Պ. Լեւոն Տօնիկեան իր վաղեմի բարեկամին՝ տարաբախտ Սահակ Տէր-Թովմասեանի մահուան առթիւ 50 Ն. Ֆ.:

Տիկ. Զօրաբաբէլեան կը նուիրէ ոչխար մը եւ հինգ քիլօ բրինձ Մոնմորանսիի ծերանոցին:

—ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ—

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան ընդհ. ժողովը Ապրիլ 24ին, կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Իսիի Խրիմեան դպրոցը:

HOTEL - BAR - RESTAURANT

2 ETOILES B

Confort moderne
Cadre rustique
Vue unique sur mer
Pension complète pour séjours

LE KING'S

LORENIAN-DESGRANGES, Propr.
R C 59 A 135

3, Av. Alexandre III (face a la plage)
Tél. : 421-00 - JUAN-LES-PINS

Հայերէն կը խօսինք

English Spoken Man spricht Deutsch

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ աշխոյժ թրիքոթէօր մը, որ կարենայ ա փասոն հիւսուածեղէնի աշխատանոց մը ղեկավարել — ռեֆթիլիները եւ կռոս ժոժ:

M. LANGER
91, Rue de la Fontaine au Rois Paris XI

ԾԱԽՈՒ Է

Ծախու է սքանչելի յարկաբաժին մը, չորս սենեակ

լոժիա, խոհանոց, բաղնիք, ամէն յարմարութիւն 1956ին շինուած շէնքի մը մէջ: Հանդարտ թաղամաս մը (15րդ) (ռեզիտանսիէլ), երրորդ յարկ, մեծ պատուհաններ, արեւոտ եւ օդաւէտ, մեթրոյին դիմացը:

70.000 Ն. Ֆրանք. կանխիկ եւ 40.000 ապառիկ: Այցելել երեքշաբթի եւ չորեքշաբթի ժամը 15էն 17՝

M. J. 154. RUE DE LOURMEL PARIS 15

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

MORY et Cie

ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ:

Գնեցէք զանոնք ձեր ուզած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք: Նուազագոյն ծախքերով կը զրկենք խորհրդ. Միութիւն:

Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար.—

10, Rue St. Vincent de Paul, Paris 10.
(PRÈS DE LA GARE DU NORD)
Téléphone : TRU. 27-70

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Իսիի Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ կողմէ

Կիրակի, 24 Ապրիլ, ժամը 15ին, Իսիի Քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ

Կը ներկայացուի Հայոց պատմութեան անմոռանալի էջերէն

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ
(ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ 5 արար, 4 պատկեր)

Առնուվիլի «Կառվարենց» խումբին կողմէ

Գեղարուեստական բաժին

Մասնակցութեամբ Պ. Մ. ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ եւ Օր. Շ. ՊԷՆԿԵԱՆԻ (երգ)

Մուտք 3 եւ 5 Ն. Ֆ.

Կ + Պ + Ո + Ն + Ի

Պ + Կ + Ո + Ի + Ն

ՊՈՆԿՈՒ

Ամէնօրեայ ուժ եւ կորով,
— Bongoût —
Հելվա եւ լոխում ուտելով:

Société des Conserves
BONGOUT
MARSEILLE — 40, la Canebière — MARSEILLE

ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ
SICOMEX

Ֆրանսական Կառավարութենէն եւ Մոսկուայի Ինթուրիսթէն պաշտօնապէս արտօնեալ միակ Տունը:

ԳԱՐՈՒՆ Է, ՆՈՐ ՏՕՆԵՐ ԿՈՒԳԱՆ, ՄՏԱԾԵՑԷՔ ՁԵՐ ԱԶԳԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՂՐԿՈՒԵԼԻՔ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒՆ

SICOMEX

20, Rue Royale, PARIS 8.
Téléphone : OPE. 67-77
Métro : CONCORDE et MADELEI-E

ՄԵՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԸ ԳՆԵՑԷՔ: Շահաւոր պայմաններ: Զուտ բուրդէ անգլիական կերպասներ, քովբրքոթ, կապարտին, սէրժ, զգեստի եւ վերարկուի ընտիր կերպասներ, պատրաստ վերարկուներ եւ ժէրզէ զգեստներ, գուլպայ, թէռկալ շրջազգեստ: ԺԱՄԱՑՈՅՑ եւ ուրիշ ամէն տեսակ օգտակար և տօներու առթիւ յարդի նուէրներ:

Մեզմէ գնուած ապրանքներու առաքումին ծախքը, մինչեւ 20 քիլօ կշռող ծրարին համար, ՄԻԱՅՆ 25 Ն. Ֆ.:

ՈՉ ՄԷԿ ՎՃԱՐՈՒՄ ԾՐԱՐԸ ՍՏԱՑՈՂԻՆ ԿՈՂՄԷ: ՅԱՆՁՆՈՒՄ 15–20 ՕՐԷՆ

ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ

ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ — ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԱՐԱԳՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՄԷՆԷՆ ՇԱՀԵԿԱՆ ԳԻՆԵՐԸ

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ՄԷԿ ՀԱՍՑԷ

Tourist Romea France
Organisation Internationale de Voyages
10, Rue Pasquier - PARIS 8e Métro : Madeleine
Cable ROMATOUR Lic. Ag. Voyages 360
TÉL. ANJ, 47-05, 41-83, 48-47

ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ԵՒ ԽՄԲԱԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Représentant à Marseille : VOYAGENCE
31, La Canebière Marseille TÉL. : 20-21-66 20-07-37

Կտրեցէք եւ մեզի զրկեցէք այս կտրոնը, ձրի պիտի ստանաք դէպի Հայաստան 1960ի համար մեր կազմակերպած ճամբորդութեանց յայտագիրը:

Veuillez m'envoyer votre programme de voyages 1960
NOM PRENOM
ADRESSE VILLE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց ամիս 22 Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
20
ԱՊՐԻԼ
MERCREDI
20 AVRIL
1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8778 — 36EME ANNÉE

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4579

ՕՐՒԱՆ ԴԷՊՔԸՐԸ

ՏԸ ԿՈՒԼ ՔԱՆԱՏԱ ՀԱՍԱԻ

ՋԵՐՄ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ՕԹԱՒՈՒԱՑԻ ՄԷՋ

Հանրապետութեան Նախագահին՝ «Պոինթ 707»ը հասաւ Օթաուա, Քանատայի մայրաքաղաքը, երկուշաբթի իրիկուն։

Թղթանօթի 21 հարուածները ողջունած են Նախագահը եւ Տիկին տը Կոլը որմէ հետ Քանատայի ընդհանուր կառավարիչը՝ զօրավար Վանիէ, ինչպէս նաեւ վարչապետը՝ Տիֆենպէքըր բարի գալուստի խօսքեր արտասանած են։ Վարչապետը յայտնած է թէ մեծ հաճոյք է իրեն համար որ կոլը ողջունելու եւ յիշած է Ֆըրանսայի եւ Քանատայի կապերը 16րդ դարէն ի վեր։ Զօր. Վանիէ յանուն Անգլիոյ թագուհիին ողջունելէ ետք հիւրերը, պատած է այն յիշատակները, զոր մինաին ունեցած են՝ ինք եւ տը Կոլ 1944ին։ Տը Կոլ այս առթիւ իր խօսելիք քանի ճառերուն առաջինը արտասած է։

Զօրավար տը Կոլի ներկայացուցած են պետական ականաւոր անձնաւորութիւններ, որմէ ետք Նախագահը եւ իր Տիկինը հաստատուած են կառավարական պալատի իրենց յարկաբաժիններուն մէջ։

Երեկոյեան ժամը 8ին պաշտօնական ճաշին ներկայ եղած են չուրջ հարիւր հիւրեր։ Ճաշի ընթացքին բաժակաճառեր արտասանուած են՝ ընդհ. կառավարիչին, վարչապետին եւ հիւրին կողմէ։ Ճաշէն ետք, ընդունելութեան ներկայ եղած են 500 հրաւիրեալներ։

Երեքշաբթի առաւօտ, ժամը 9,45ին, Քանատայի վարչապետը տեսակցած է զօրավար տը Կոլի հետ։ Իրենց կարգին երկու երկիրներու արտաքին նախարարները՝ Քուվ տը Միւրվիլ եւ Հ. Կրին կարծիքներու փոխանակութիւն ունեցած են։

Կառավարչատան մէջ տը Կոլ ներկայացուցած է զահլիճի անդամներուն, որմէ ետք հրաւիրուած է Խորհրդարանը այցելելու։

Անձնանօթ Զինուորի յուշարձանին առջեւ ծաղկեպսակ մը դնեցնելէ ետք տը Կոլ եւ Տիկինը ճաշի հրաւիրուած են Լորիէրի դղեակին մէջ։ Մամուլի ներկայացուցիչներու հետ տեսակցութենէ մը ետք այցելած է մայրաքաղաքի քաղաքապետին։

Վերստին տեսակցած է ընդհ կառավարիչին հետ, ապա կառավարական պալատին մէջ բարի գալուստ մաղթած են մայրաքաղաքի դիւանագիտական ներկայացուցիչները։

Քրանսական դեսպանատան մէջ տը Կոլ պաշտօնական ճաշ մը տուած է։

Քանատան եւ Ֆրանսան չհագեցնող մասնաւոր հարցեր չկան, սակայն Քանատական չըջանակները մեծ հետաքրքրութեամբ կը սպասեն վարչապետին եւ տը Կոլի զրուխ գլխի տեսակցութեան արդիւնքին։ Քանատայի գլխաւոր մտահոգութիւնը Ատլանտեան Ուխտն է, որուն մէջ կ'ուզէ մասնաւոր դեր մը խաղալ եւ միտն Միացեալ Նահանգներու իրրեւ զինակից նկատի չառնուիլ։

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆՑ առջեւ խօսելով կի Մոլէ ըսաւ թէ յաճախ կ'ըսուի թէ ընկերվարութիւնը համայնավարութեան մէկ թեթեւ ձեւն է, «ձեծադոյն վիրաւորանքն է զոր կարելի է ընել կուսակցութեան հիմնադիրներուն, որովհետեւ մենք միշտ յարգած ենք մեծամասնութեան իրաւունքը»։ Միայն ընկերվարութիւնն է որ կրնայ ընկերութեան յառաջդիմութիւնը ապահովել ըստ նաեւ կի Մոլէ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԱՍՏԱՍ ՄԻԿՈՑԵԱՆ Մոսկուա վերադարձաւ։ Պաղտատէն մեկնելէ առաջ խորհրդային փոխ-վարչապետը յայտա – րարեց թէ Իրաքի եւ Խորհ. Միութեան նախապէս կնքուած առեւտրական համաձայնագիրը (1959) ոչ մէկ փոփոխութեան կը կարօտի։ Միկոյեան ըսած է նաեւ թէ Խորհ. Միութիւնը ոչ մէկ կամաւոր պիտի ղրկէ Ալժերիա։

ՓԱՐԻԶի պապական նուիրակ նշանակուած է Գերապայծառ Պերթոլի։ Ծնած է 1908ին Թոսքանա, Լիբանանի պապական նախկին նուիրակն է, առաքելական պատուիրակ եղած է Թուրքիոյ մէջ։

ՊԵԼԿՐԱՏԻ մէջ, եօթը տարի եօքը բացուեցաւ համայնավար կուսակցութեան համագումարը։ Խորհ. Միութիւնը չի մասնակցիր։ «Ընկերվարական կուսակցութեան» (պաշտօնական անունը՝ համայնավար կուսակցութեան) համագումարին կը մասնակցին 1657 պատուիրակներ։ Մառեչալ Թիթօ երկար տեղեկագիր մը կարդաց որ երեք ժամ տեւեց։ Մառեչալը դատապարտեց Արեւմուտքը, ծանրացաւ Ալժերիոյ վրայ եւ ջատագովեց... Թիթօյի վարչաձեւը։

ԵՐԿՈՒ ՀԱՐԻՒՐ ՀԱՁԱՐ հաւատաց եալներու առջեւ Պապը իր օրհնութիւնը տուաւ ուղղի էք օրպի եւ Զատկի իր պատգամով կրկնեց խաղաղութեան մաղթանքները աշխարհի համար։ Յովհաննէս ԻԳ. յիշեց նաեւ «Լուսթեան Եկեղեցին» որ ղրկուած է ամէն ազատութենէ։

ՊԷՅՐՈՒԹԻՆ կը հաղորդեն որ Խորհրդարանի լուծումը անմիջական է եւ երեսփոխանական ընտրութիւններ պիտի կատարուին հակառակ անոր որ ներկայ չըրջանը 1961ին կը վերջանայ միայն։ Ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան Մայիս 22ին Յունիս 5։

«ՎԱԹԱՆ»ի տնօրէնը Ահմէտ Էմին Եալման որ 16 ամիս բանտարկութեան դատապարտուած էր անցեալ Դեկտեմբերին, ազատ արձակուեցաւ։

ԹՈՒՐՔԻՈՑ ընդդիմադիր «Հալք» կուսակցութիւնը Խորհրդարանէն պահանջեց որ քննութիւն մը բացուի կառավարութեան գործունէութեան չուրջ։ Ընդդիմադիրները կ'ամբաստանեն կառավարութիւնը որ «ոտքի տակ կ'առնէ քաղաքացիներու սահմանադրական իրաւունքները»։ Հալքեանները յիշած են կեսարիոյ վերջին դէպքը ուր բանակը, կառավարութեան որոշումով ուղած է արգելք հանդիսանալ իսմէթ Ինէօնիւի Անատոլու այցելութեան։

ՓԵՔԻՆի համալսարանի նախագահը՝ Մաո-Ձու պաշտօնանկ եղած է կառավարութեան կողմէ։ Դէմ էր վարդապետական կարգ մը սկզբունքներու, յատկապէս բազմածնունդեան արգելքին։

ՍՈՓՒԱՒՆՕ, Ինտոնեզիոյ նախագահը վիշնա հասած է։ Յաջորդաբար պիտի այցելէ Գահիրէ, Քոնաքրի, Թունուզ, Ռապաթ, Լիզպոնա եւ Հավանա։

ՆԱՄՐ Գահիրէի ձայնասփիւռէն յայտարարեց թէ ամէն մէկուն ի գործ պիտի դնէ որպէսզի ամրապնդուի Ափրիկէի եւ Ասիոյ ժողովուրդներուն կապը։ Այս առթիւ յիշեց թէ 1955ին, Ափրիկէի մէկ գոյութիւն ունէին հինգ անկախ պետութիւններ, ներկայիս 12ի կը հասնի այդ պիսիներուն թիւը, իսկ 1962ին առաջ մօտ 20 երկիրներ պիտի ազատագրուին։

ՊԱՂԵՍՏԻՆՅի սպաներ որոնք յետագային մաս պիտի կազմեն պաղեստինեան ազգային բանակին, մարզուելու վրայ են Իրաքի մէջ։ Քասըմ կ'ուղէ արաբ-պաղեստինեան պետութիւն մը հիմնել։

ԶՈՒ ԷՆ ԼԱՅ, ժողովրդավար Չինաստանի վարչապետը, Ռանկունէն (Պիրմանիա) Նոր Տէլհի (Հնդկաստան) հասած է։ Պաշտօնական այցելութեան նպատակն է՝ կարգադրել չինեւհնդկական սահմանային վէճը։

ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆ ՆՈՐԱԿԱԶՄ ԽՈՒՄԲԵՐ

ՀԱՄՊՈՒՐԿԻ ԵՒ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Վերջերս երկու նոր խումբեր աւելցած են Հ. Ց. Դաշնակցութեան Արեւմտեան Եւրոպայի կեդրոնական կոմիտէութեան վրայ։

Առաջին խումբը կազմուած է Համպուրկի մէջ, ուր յիսնեակ մը Հայեր միայն մնայուն բնակութիւն հաստատած են, մեծ մասամբ պարսկահայ առեւտրականներ։

Աւոնցմէ զատ կան նաեւ Մերձաւոր Արեւելքէն — Իրանէն, Սուրիայէն ու Լիբանանէն եկած ուսանողներ եւ մասնագիտութենց հետեւող երիտասարդներ։

Գաղութին ամէնէն հին դէմքն է ընկեր Հայկ Թիւրքեան, նախկին հիւպատոս Հայաստանի Հանրապետութեան, որ աւելի քան 35 տարիէ ի վեր հաստատուած է այնտեղ եւ կապեր ունի գերմանական դրական չրջանակներու հետ՝ իբրեւ անդամ գրողներու ընկերակցութեան եւ երբեմն յօդուածներ կը հրատարակէ Հայոց մասին գերմանական թերթերու մէջ։

Հրանտ Սամուէլի Համպուրկ այցելութեան առթիւ, ընկեր Հայկ Թիւրքեանի նախաձեռնութեամբ հիմ դրուեցաւ Դաշնակցական խումբի մը, որուն կը մասնակցին բացի Տէր եւ Տիկին Հ. Թիւրքեաններէ, ուսանողներ եւ երիտասարդներ, երկու սեռէ։ Խումբի կազմութենէն անմիջապէս վերջ, չարքերուն մէջ մտաւ նոր երիտասարդ մը, որուն մկրտութեան արարողութիւնը տեղի ունեցաւ բոլորի ներկայութեան։ Խումբն ալ մկրտուեցաւ Աւետիս Ահարոնեանի անունով։

Առաջին եւ միակ հայկական կազմակերպութիւնն է այս, մեր այդ փոքրիկ գաղութին մէջ։ Նորակազմ խումբը ծրագրած է պարբերական հաւաքոյթներ կազմակերպել եւ միութեան կապ հանդիսանալ տեղւոյն փոքրաթիւ Հայերուն միջեւ ու տօնել նաեւ մեր ազգային մեծ տօները։

Երկրորդ նոր խումբը կազմուեցաւ Լոնտոնի մէջ եւ մկրտուեցաւ Վահան Նաւասարդեանի անունով։ Նախաձեռնողներն էին հին ընկերներ եւ ուսանող – ներ։ Այս վերջինները եկած են Իրանէն, Կիպրոսէն, Իրաքէն եւ Սուտանէն ու կազմեցին թիւ մը կը կազմեն։

Ինչպէս հրատարակուեցաւ Յառաջի մէջ (15 Ապրիլ), ամսոյս սկիզբը Լոնտոն այցելեց բժիշկ Երուանդ Խաթանասեան, որ զբաղեցաւ նորակազմ խումբով եւ հետաքրքրուեցաւ անոր գործունէութեամբ։

Իր ներկայութեան գումարուած խմբական ընդհանուր ժողովին մէջ տեղի ունեցաւ նորագիր ընկերներու երդման արարողութիւնը՝ ընկերոջ կնքահայրութեամբ։

Բժ. Խաթանասեան երկար տեղեկութիւններ տուաւ ազգային հարցերու եւ Դաշնակցութեան քաղաքականութեան մասին։ Լուսաբանեց ընկերները՝ մանրամասնօրէն պատասխանելով անոնց հարցումներուն։

Լոնտոնի «Վ. Նաւասարդեան» խումբը գործունէութեան լայն դաշտ ունի իր առջեւ, տրուած ըլլալով, որ կարեւոր հայկական գաղութ մը ունինք Անգլիոյ մայրաքաղաքին մէջ։ Գաղափարական եւ հաւատաւոր ուսանողներու եւ երիտասարդներու մասնակցութիւնը խումբին՝ գրաւական մըն է հայրենասիրական օգտակար եւ արդիւնաւէտ աշխատանքի։

Նորակազմ խումբը ծրագրած է տօնել Ապրիլ 24ի յուշատօնը ինչպէս նաեւ Հայաստանի անկախութեան տարեդարձը։

Թէ՛ Համպուրկի եւ թէ Լոնտոնի Դաշնակցական նոր խումբերուն մէջ ձեռք ձեռքի տուած անձնազոհ ոգիով կ'աշխատին Սփիւռքի զանազան կողմերէն եկած աշխոյժ, ձեռներէց երիտասարդներ, նուիրուելով ազգապահպանման սրբազան գործին, Հ. Ց. Դաշնակցութեան պան – ծալի դրօշին տակ։

Հ. Ց. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ԱՂԷՏԻՆ ՄԱՍԻՆ

Հետեւեալ տեղեկութիւնները կը քաղենք Պէյրութի հայերէն թերթերէն.—

Արաբական Միացեալ Հանրապետութեանց Նախագահը, Կամալ Ապտէլ-Նասըր, հեռագրով յաւակցութիւն կը յայտնէ Լիբանանի Հանրապետութեան Նախագահ՝ Շեհապի, հայ ուսանողներու աղետատար մահուան առթիւ։

Պէյրութի ամերիկեան դեսպանը, Մաք Քլինթոք, մասնաւոր զիրով մը յաւակցութիւն կը յայտնէ Լիբանանի Հայոց առաջնորդ Խորէն Արք. Բարոյեանի՝ հայ համայնքին սուգին առթիւ։

Պոսթընի Հօմի կեդր. վարչութիւնը յաւակցական հեռագիր մը ուղղելով Պէյրութի առաջնորդարանին՝ կը մասնակցի ազգային սուգին, Պհամտունի աղէտին առթիւ։

Պէյրութի Հայ Աւետ. Գոլէճի Շրջ. Միութիւնը, արկածահար հայ ուսանող – ներու մահուան առթիւ յաւակցական զիր մը ուղղելով աղէտեալներու խնամակալութեան՝ 500 լիր. օսկի կը յատկացնէ վիրաւորներու դարմանումին։

Յաւակցական գրութիւններ ղրկած են Հ. Ց. Դ. Զաւարեան Ուս. Միութիւնը եւ իր մասնաճիւղերը։

Ազգ. Առաջնորդարանին մէջ կազմուած է վերին մարմին մը, որ կը զբաղի վիրաւորներու դարմանումի խնդիրներով, — կը մասնակցին Տոքթ. Մ. Հայրապետեան, Խ. Գալիկեան, Լ. Կէօնճեան եւ Օ. Պետիր։ Ապահովուած են վեց հիւանդապահուհիներ, զիշեր-ցերեկ հսկելու համար վիրաւորներուն վրայ։

Պէյրութի Օգն. Խաչի Շրջ. Վարչութեան անդամուհիները ամէն օր կ'այցելեն հրանդանոց, ինչպէս նաեւ հոգեւորականները։

Պէյրութի հրշէջները կամաւորապէս փափաք յայտնած են արիւն տրամադրել վիրաւորներուն (Ազգակ)։

Իր կարգին, Այգ հեռաւեալ տեղեկութիւնները կուտայ վիրաւորներուն մասին.—

Լուսին Գոզուլեան, որ զլխէն վիրաւորուած՝ փոխադրուած էր Օթէլ Տիէօ հիւանդանոցը, արդէն բարւոքումի մէջ է։ Օր. Գրգեաշարեան, որ գործողութեան ենթարկուած է ոտքերէն, դեռ երեք ամիս պիտի մնայ հիւանդանոց, մինչեւ որ ոսկորներուն մէջ դրուած օղակները հանուին։ Երկու թեթեւ վիրաւորներ, Տէր-Պալեան եւ Նատրեան, արդէն մեկնեցան հիւանդանոցէն՝ բոլորովին առողջացած։ Խրիմեան լաւ վիճակի մէջ է։

Ուրեմն ինը վիրաւոր աղջիկներէն հիւանդանոց կը մնան տակաւին չորսը։

Տ/ոց կողմը՝ Յակոբ Յակոբեան, որ մասնագիտութիւն կը պատճառէր իր ծանր վէրքերով, արդէն ապաքինումի մէջ է, բայց դեռ ժամանակ մը պիտի մնայ հիւանդանոց։ Երկու տղաք արդէն մեկնած են հիւանդանոցէն։

Օթէլ Տիէոյի բժշկապետը Տոքթ. Սիոտօ յայտնեց թէ բոլոր հիւանդները լաւ վիճակի մէջ են եւ ոչ մէկ հետք պիտի մնայ իրենց վրայ՝ արկածէն։

Գալով Ամերիկեան հիւանդանոց փոխադրուած վիրաւորեալին՝ Օր. Աւրինէ Արդումանեանին, ըստ Տոքթ. Ճիտէճեանի կարծիքին, հիւանդը աւելի լաւ է, բայց վիճակը կը մնայ միշտ մտահոգիչ։

Սի. Էմ. Սի. հիւանդանոցի երեք վիրաւորները (մէկ աղջիկ, երկու տղայ) թէեւ դեռ չեն ձգած հիւանդանոցը, բայց արդէն ապաքինած կարելի է նկատել։

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՆ ԱԼ

ՀԱՄԱԿԵՑՈՒԹԵԱՆ ԱԽՈՅԵԱՆ

ԽՄԲ.— Համայնավարութեան պատճառաւ, Արեւելքի եւ Արեւմուտքի համակեցութիւնը զուտ բաղաքական երեւոյթ մը ունի այսօր: Բայց սյաւ եւ արեւմտեան աշխարհամասերու բաժանումը հազարամեայ անցեալ մը ունի արդէն եկեղեցական հանգամանիով:

Հռոմի եւ Բիւզանդիոնի բաժանումէն ի վեր, կաթողիկէ եւ Ուղղափառ եկեղեցիները ալ կը փնտռեն «համակեցութեան» լուծումը:

«Քառըֆուր» շաբաթաթերթին մէջ, Փոլ Սերաճ երկարաշունչ ուսումնասիրութիւն մը կատարած է վերջերս այդ պատմական եւ դարերով առկախ խնդրին մասին: Ստորեւ բաղուածք մը այդ շահեկան գրութենէն:

ԵԹԷ խօսիք միջին դասու կաթոլիկէի մը հետ բողոքականութեան, հրէութեան եւ իսլամութեան մասին, այս բառերը անոր կը յիշեցնեն ճշդիւ իրականութիւնները: ԵԹԷ անոր խօսիք Ուղղափառութեան մասին, պիտի հաստատէք թերեւս որ այդ բառը իր մտքին համար տարտամ իմաստ մը ունի միայն: Օր մը, ես չատ զարմացուցի կաթոլիկէները, նոյնիսկ զարդացածները, անոնց տեղեկացնելով թէ Ուղղափառ եկեղեցին աւելի մօտ էր կաթողիկէ եկեղեցիին, քան բողոքական եկեղեցիներուն:

Կաթոլիկէ աշխարհին մէջ Ուղղափառութեան վերաբերմամբ այս անտեղեակութիւնը եթէ ոչ ներելի, գոնէ բացատրելի է: Բողոքականութիւնը կը պատկանի մեր մշակոյթին ինչպէս նաեւ մեր պատմութեան: Աստուածաբանական հարցերուն ամէնէն անտեղեակ Ֆրանսացին դիտէ թէ կրօնական պատերազմները երկար ատեն եւ անխնայ պատառոտած են Ֆրանսան, որ քիչ մնաց բոլորովին բողոքական դառնար: Գիտէ որ մեր երկիրը տակաւին կը հաչուէ բողոքական փոքրամասնութիւն մը եւ առիթը ունեցած է անոնցմէ չատերուն հանդիպելու: Դարձեալ, մեր կաթոլիկէն չի կրնար անդիմանալ հրէութիւնն ու իսլամութիւնը, առնուազն անոնց պատմական ու տեղական դիմագծերով, կը յիշէ գրաւման չրջանի Հրեաներուն դէմ գործուած հալածանքները, եւ դիտէ թէ այսօր իսկ քրիստոնեաներու եւ իսլամներու համակեցութեան հարցը այժմէութիւն մըն է, ինչպէս Փարիզի արուարձաններուն, նոյնպէս եւ Ալժերիոյ մէջ:

Աւոր հակառակ, նոյն կաթոլիկէն, կրնայ ըլլալ որ երբեք առիթը չէ ունեցած Ուղղափառութեան մասին խորհրդածելու: Հռոմի եւ Բիւզանդիոնի մէջ գոյութիւն ունեցած երկար վէճը, որ ի վերջոյ նուիրագործուեցաւ 1054ի հերձուածով, չատ չնչին տեղ մը կը գրաւէ մեր դպրոցական գրքերուն մէջ: «Բաժանեալ եղբայրներ», կաթողիկէներուն համար ուղղափառները հեռաւոր եղբայրներ են, որոնց մասին ոչինչ կայ գրուած իրենց ազգային պատմութեան մէջ:

Անտարբերութեան եւ տգիտութեան այս մթնոլորտը, սակայն, քանի մը տարիներէ ի վեր կարծես կը բարելաւուի:

Ռուսաստանի մէջ համայնավարութեան հաստատումէն եւ Արեւելեան Եւրոպայի մէջ անոր թափանցումէն ետք, ուղղափառ զաղթականներու հոսանք մը խուժեց դէպի արեւմտեան աշխարհը: Միայն Ֆրանսայի մէջ անոնք կը հաչուուին 150 հազար: Աւելին, համայնավար հալածանքները, Ռուսաստանի մէջ գոյութիւն ունեցող կրօնական կեանքին մասին ուշադրութիւն հրաւիրեցին: Վերջապէս, տիեզերականութեան դաղափարին ընդլայնումը պատճառ կ'ըլլայ որ կաթողիկէ երկիրները աւելի հետաքրքրուին ուղղափառներով: Եւ չատ կը խօսուի կաթողիկէ եւ ուղղափառ աստուածաբաններու մօտաւոր հանդիպումներու մասին:

Ի՞նչ դժուարութիւններ պէտք է հարթեն կաթողիկէներն ու ուղղափառները, կարենալ յանգելու համար բեղնաւոր խօսակցութեանց:

Շատ ըսուեցաւ թէ հերձուածը որ բաժնեց Հռոմի եւ Բիւզանդիոնի եկեղեցիները, ծնած է քաղաքական վէճէ մը: Կարելի չէ ժխտել թէ քաղաքականութիւնը մեծ դեր մը խաղացած է: Սակայն, նոյն այդ քաղաքականութիւնը անմասն չէ մնացած բողոքական եւ անկլիքան եկեղեցիներու ծնունդին մէջ: Կրօնական մեծ վէճերը միշտ ալ սերտ կապ ունեցած են աշխարհական վէճերուն հետ: Եւ սա կայն, աշխարհական տուեալները պէտք չէ որ մեզի մոռցնել տան հոգեկան տուեալները:

... Ինչնենք տարակարծութիւնները այնպէս ինչպէս ներկայացուած են անոնք ուղղափառ աստուածաբաններու կողմէ:

Ուղղափառ եկեղեցին չընդունիր Հռոմի եկեղեցիին միապետական նկատած կազմակերպութիւնը: Ինչպէս Բողոքական եկեղեցիները, անիկա չընդունիր Պապին իշխանութիւնը: Ուղղափառ եկեղեցիին մէջ գոյութիւն ունի միայն մէկ իշխանութիւն՝ Եպիսկոպոսներունը, որոնք օրինական ժառանգորդներն են առաքեալներուն: Ճիշդ հակառակը կաթողիկէ եկեղեցիին, ուղղափառ եկեղեցին ենթակայ չէ կեդրոնական իշխանութեան մը: Կը բաղկանայ «ինքնագլուխ» կոչուած եկեղեցիներէ, որոնք ունին իրենց ինքնավարութիւնը: Ռուս ուղղափառները կախում ունին Մոսկուայի Պատրիարքէն, եւ Միջին Արեւելքի ուղղափառները՝ Կոստանդնուպոլսոյ Պատրիարքէն: Սակայն եկեղեցիներու այս վարչական անկախութիւնը ոչինչով կը նուազեցնէ անոնց հոգեւոր միասնականութիւնը:

Ուղղափառներու տեսակէտով Հռոմի եկեղեցին «հերձուածող» է դարձած այն ժամանակ, երբ ուզած է եկեղեցիներու ամբողջութիւնը ենթարկել Պապին իշխանութեան: Ըստ ուղղափառներուն, «Հռոմի իրաւականութիւնը» հոգեւոր ազատութիւնը փոխանակած է արտաքին եւ բացարձակ հեղինակութեամբ մը: Անոնց կարծիքով Հռոմն է պատասխանատուն «կղերին» եւ «աշխարհական»ին միջեւ կատարուած բաժանումին, ուստի եւ կղերականութեան եւ հակակղերականութեան: Հռոմի իշխանապետութեան ձգտումն է որ յառաջացուցած է բողոքականներու ըմբոստութիւնը: Ուղղափառութիւնը կը դատապարտէ բողոքական ներու անհատականութիւնը, ան կը խորհի, ինչպէս կաթողիկէ եկեղեցին, որ բարենորոգման եկեղեցիները կորսնցուցած են Առաքելական եկեղեցիներու նկարագիրը: Սակայն, ոչ պակաս խստութեամբ կը դատապարտէ նաեւ կաթողիկէութեան վարդապետականութիւնը: Վերջապէս, Ուղղափառ եկեղեցին կը յաւակնի միակ տէրն ըլլալ քրիստոնէական լրիւ ճշմարտութեան:

Պարզ է որ, նոյնիսկ եթէ քաղաքականութիւնը մեծ դեր մը խաղացած է հերձուածի ծագումին մէջ, ոչ ոք կրնայ հաստատապէս պնդել թէ կաթողիկէութեան ու Ուղղափառութեան միջեւ գոյութիւն ունեցող տարակարծութիւնը արդիւնքն է քաղաքական վէճի մը: Անտարակոյս, ազգային եւ ազգայնական զգացումները մեծապէս օգնած են հերձուածին պատմական երկարաձգման: Շատ մը ուղղափառներու համար, ռուս, պուլկար կամ յոյն՝ Հռոմէական եկեղեցին ամէն բանէ առաջ Արեւմուտքի եկեղեցին է, այն Արեւմուտքին, զոր կ'արհամարհեն եւ որմէ կը նախանձին: Անոնց համար Հռոմի եկեղեցին դաւանիլ պիտի նշանակէր խզում իրենց պատմական աւանդութիւններուն հետ եւ տեսակ մը ազգադաւնացում: (Ինչպէս բաղմաթիւ Անկլիքաններ՝ կաթողիկէութեան ատելի մօտիկ, պիտի ունենային այն զգացումը թէ «Հռոմէական» դառնալով ուրացած պիտի ըլլային Անգլիան):

Բայց ազգային այս հակամարտութիւններէն վեր, ինչպէս տեսանք, կայ մտային տարբերութիւն մը որ խնդրոյ առարկայ է: Ուղղափառները կ'ըսեն թէ քրիստոնէութեան երեք մեծ ճիւղերը կը խորհրդանշեն փոխադարձաբար Պետրոս, Պօղոս եւ Յովհաննէս առաքեալները:

Հռոմի Եկեղեցին, օժտուած կազմակերպչութեան եւ վարչապետութեան համար, Պետրոսի եկեղեցին է:

Բողոքական Եկեղեցին, հիմնուած Լուտերացեալին Մ. Գրոց հետ ունեցած անհատական հաղորդականութեան վրայ, Պօղոսի եկեղեցին է: Գալով Ուղղափառ Եկեղեցիին, ուր ծիսակատարութեան աւելի կարեւորութիւն կը տրուի քան կազմակերպութեան, ուր հայեցական ոգին կը գերազանցէ մեկնողական եւ բարոյագիտական ամէն զգացում, Տէրոջ ամէնէն սիրելի աշակերտ Յովհաննէսի եկեղեցին է:

Այս խորհրդապաշտութիւնը չի նշանակեր սակայն թէ Ուղղափառութիւնը կանգիտանայ կամ կ'արհամարհէ իր կաթողիկէ եւ բողոքական եղբայրներուն ճիգերը: Կը նշանակէ միայն թէ ուղղափառները կը կարծեն տէրն ըլլալ միութեան աւելի, «միակ անհրաժեշտ»ին եւ թէ միայն Ուղղափառութեան յարելով է որ ներկայիս իրարմէ բաժնուած քրիստոնեաները պիտի կարողանան վերահաստատել ճշմարիտ տիեզերականութիւնը:

Տեսնենք հիմա կաթողիկէներու տեսակէտը Ուղղափառութեան մասին:

Ինչ կը վերաբերի Պապին անսխալականութեան եւ հեղինակութեան, կաթողիկէ եկեղեցին ուղղափառներուն եւ բողոքականներուն կը ներկայացնէ հիմնական սկզբունքը.— Պապը Հռոմի եպիսկոպոսը չէ, այլ յաջորդը Պետրոսի, եկեղեցիի տեսանելի պետը: Հերձուածողներ են բոլոր անոնք որ կ'ըմբոստանան անոր հեղինակութեան դէմ: Հռոմ կ'ընդունի որ, ճիշդ հակառակն Բողոքական եկեղեցիներուն, Ուղղափառ եկեղեցիները պահած են իրենց առաքելական նկարագիրը: Այսպէս, կ'ընդունի ուրեմն անոնց ձեռնադրութեանց եւ խորհուրդներուն վաւերականութիւնը. կ'աւելցնէ սակայն որ հերձուածը Ուղղափառ եկեղեցիին մէջ յառաջացուցած է հոգեւորական աղքատութիւն մը:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԱԽԱՆԴԱՎԱԾՊ ՄԸ ՍՈՒՐԲ ԵՂԻԳԻՈՍԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

— *Այո՛, այո՛, գիտէի, բացագանչեց Եղիգիոս, լսած էի այս մասին, եւ սակայն միշտ նախընտրած եմ միւս ձեւը...*

— *Կը սխալիք, ասիկա աւելի յարմար եւ արագ ձեւ մըն է...*

Եղիգիոս, իսկոյն խորհեցաւ հանդամանքէն օգտուիլ եւ իրեն գործակից դարձնել ճարտար պայտարը: Միւս կողմէ, կը վախնար որ եթէ համաձայնէր անոր հետ, կրնար երթալ եւ մօտակայ տեղ մը կրպակ բանալով իրեն համար վտանգաւոր մրցակից մը հանդիսանալ:

Առաջարկեց իր պայմանները Ցիսուսի եւ այս վերջինը ընդունելով հաստատուեցաւ Եղիգիոսի մօտ իբր առաջին օգնական:

Հետեւեալ առտու, Եղիգիոս Ցիսուսը ղրկեց չրջակայ դիւղերը կարգ մը յանձնարարութիւններ ընելով անոր:

Հաղիւ թէ Ցիսուս մեծ փողոցին անկիւնը դարձած էր, Եղիգիոս սկսաւ լըրջօրէն մտածել ձիերը պայտելու նոր ձեւին մասին որ ինք չէր գիտեր: Հետեւած էր գործողութեան մեծ ուշադրութեամբ, դիտած էր թէ անդամահատութիւնը ուրկէ էր կատարուած:

Եւ ինչպէս ըսինք, քանի որ մեծ վըստահութիւն ունէր իր կարողութիւններուն վրայ, որոչեց առաջին իսկ առիթը օգտագործել եւ փորձել իր նոր սորված դասը:

Այդ առիթը չուշացաւ ներկայանալու: Ժամ մը ետք, սպառազէն ձիաւոր մը քրիստոնեաներու եւ խալամներու համակեցութեան հարցը այժմէութիւն մըն է, ինչպէս Փարիզի արուարձաններուն, նոյնպէս եւ Ալժերիոյ մէջ:

Աւոր հակառակ, նոյն կաթողիկէն, կրնայ ըլլալ որ երբեք առիթը չէ ունեցած Ուղղափառութեան մասին խորհրդածելու: Հռոմի եւ Բիւզանդիոնի մէջ գոյութիւն ունեցած երկար վէճը, որ ի վերջոյ նուիրագործուեցաւ 1054ի հերձուածով, չատ չնչին տեղ մը կը գրաւէ մեր դպրոցական գրքերուն մէջ: «Բաժանեալ եղբայրներ», կաթողիկէներուն համար ուղղափառները հեռաւոր եղբայրներ են, որոնց մասին ոչինչ կայ գրուած իրենց ազգային պատմութեան մէջ:

Անտարբերութեան եւ տգիտութեան այս մթնոլորտը, սակայն, քանի մը տարիներէ ի վեր կարծես կը բարելաւուի:

Ռուսաստանի մէջ համայնավարութեան հաստատումէն եւ Արեւելեան Եւրոպայի մէջ անոր թափանցումէն ետք, ուղղափառ զաղթականներու հոսանք մը խուժեց դէպի արեւմտեան աշխարհը: Միայն Ֆրանսայի մէջ անոնք կը հաչուուին 150 հազար: Աւելին, համայնավար հալածանքները, Ռուսաստանի մէջ գոյութիւն ունեցող կրօնական կեանքին մասին ուշադրութիւն հրաւիրեցին: Վերջապէս, տիեզերականութեան դաղափարին ընդլայնումը պատճառ կ'ըլլայ որ կաթողիկէ երկիրները աւելի հետաքրքրուին ուղղափառներով: Եւ չատ կը խօսուի կաթողիկէ եւ ուղղափառ աստուածաբաններու մօտաւոր հանդիպումներու մասին:

Ի՞նչ դժուարութիւններ պէտք է հարթեն կաթողիկէներն ու ուղղափառները, կարենալ յանգելու համար բեղնաւոր խօսակցութեանց:

Շատ ըսուեցաւ թէ հերձուածը որ բաժնեց Հռոմի եւ Բիւզանդիոնի եկեղեցիները, ծնած է քաղաքական վէճէ մը: Կարելի չէ ժխտել թէ քաղաքականութիւնը մեծ դեր մը խաղացած է: Սակայն, նոյն այդ քաղաքականութիւնը անմասն չէ մնացած բողոքական եւ անկլիքան եկեղեցիներու ծնունդին մէջ: Կրօնական մեծ վէճերը միշտ ալ սերտ կապ ունեցած են աշխարհական վէճերուն հետ: Եւ սակայն, աշխարհական տուեալները պէտք չէ որ մեզի մոռցնել տան հոգեկան տուեալները:

... Ինչնենք տարակարծութիւնները այնպէս ինչպէս ներկայացուած են անոնք ուղղափառ աստուածաբաններու կողմէ:

Ուղղափառ եկեղեցին չընդունիր Հռոմի եկեղեցիին միապետական նկատած կազմակերպութիւնը: Ինչպէս Բողոքական եկեղեցիները, անիկա չընդունիր Պապին իշխանութիւնը: Ուղղափառ եկեղեցիին մէջ գոյութիւն ունի միայն մէկ իշխանութիւն՝ Եպիսկոպոսներունը, որոնք օրինական ժառանգորդներն են առաքեալներուն: Ճիշդ հակառակը կաթողիկէ եկեղեցիին, ուղղափառ եկեղեցին ենթակայ չէ կեդրոնական իշխանութեան մը: Կը բաղկանայ «ինքնագլուխ» կոչուած եկեղեցիներէ, որոնք ունին իրենց ինքնավարութիւնը: Ռուս ուղղափառները կախում ունին Մոսկուայի Պատրիարքէն, եւ Միջին Արեւելքի ուղղափառները՝ Կոստանդնուպոլսոյ Պատրիարքէն: Սակայն եկեղեցիներու այս վարչական անկախութիւնը ոչինչով կը նուազեցնէ անոնց հոգեւոր միասնականութիւնը:

Ուղղափառներու տեսակէտով Հռոմի եկեղեցին «հերձուածող» է դարձած այն ժամանակ, երբ ուզած է եկեղեցիներու ամբողջութիւնը ենթարկել Պապին իշխանութեան: Ըստ ուղղափառներուն, «Հռոմի իրաւականութիւնը» հոգեւոր ազատութիւնը փոխանակած է արտաքին եւ բացարձակ հեղինակութեամբ մը: Անոնց կարծիքով Հռոմն է պատասխանատուն «կղերին» եւ «աշխարհական»ին միջեւ կատարուած բաժանումին, ուստի եւ կղերականութեան եւ հակակղերականութեան: Հռոմի իշխանապետութեան ձգտումն է որ յառաջացուցած է բողոքականներու ըմբոստութիւնը: Ուղղափառութիւնը կը դատապարտէ բողոքական ներու անհատականութիւնը, ան կը խորհի, ինչպէս կաթողիկէ եկեղեցին, որ բարենորոգման եկեղեցիները կորսնցուցած են Առաքելական եկեղեցիներու նկարագիրը: Սակայն, ոչ պակաս խստութեամբ կը դատապարտէ նաեւ կաթողիկէութեան վարդապետականութիւնը: Վերջապէս, Ուղղափառ եկեղեցին կը յաւակնի միակ տէրն ըլլալ քրիստոնէական լրիւ ճշմարտութեան:

Պարզ է որ, նոյնիսկ եթէ քաղաքականութիւնը մեծ դեր մը խաղացած է հերձուածի ծագումին մէջ, ոչ ոք կրնայ հաստատապէս պնդել թէ կաթողիկէութեան ու Ուղղափառութեան միջեւ գոյութիւն ունեցող տարակարծութիւնը արդիւնքն է քաղաքական վէճի մը: Անտարակոյս, ազգային եւ ազգայնական զգացումները մեծապէս օգնած են հերձուածին պատմական երկարաձգման: Շատ մը ուղղափառներու համար, ռուս, պուլկար կամ յոյն՝ Հռոմէական եկեղեցին ամէն բանէ առաջ Արեւմուտքի եկեղեցին է, այն Արեւմուտքին, զոր կ'արհամարհեն եւ որմէ կը նախանձին: Անոնց համար Հռոմի եկեղեցին դաւանիլ պիտի նշանակէր խզում իրենց պատմական աւանդութիւններուն հետ եւ տեսակ մը ազգադաւնացում: (Ինչպէս բաղմաթիւ Անկլիքաններ՝ կաթողիկէութեան ատելի մօտիկ, պիտի ունենային այն զգացումը թէ «Հռոմէական» դառնալով ուրացած պիտի ըլլային Անգլիան):

Բայց ազգային այս հակամարտութիւններէն վեր, ինչպէս տեսանք, կայ մտային տարբերութիւն մը որ խնդրոյ առարկայ է: Ուղղափառները կ'ըսեն թէ քրիստոնէութեան երեք մեծ ճիւղերը կը խորհրդանշեն փոխադարձաբար Պետրոս, Պօղոս եւ Յովհաննէս առաքեալները:

Հռոմի Եկեղեցին, օժտուած կազմակերպչութեան եւ վարչապետութեան համար, Պետրոսի եկեղեցին է:

Բողոքական Եկեղեցին, հիմնուած Լուտերացեալին Մ. Գրոց հետ ունեցած անհատական հաղորդականութեան վրայ, Պօղոսի եկեղեցին է: Գալով Ուղղափառ Եկեղեցիին, ուր ծիսակատարութեան աւելի կարեւորութիւն կը տրուի քան կազմակերպութեան, ուր հայեցական ոգին կը գերազանցէ մեկնողական եւ բարոյագիտական ամէն զգացում, Տէրոջ ամէնէն սիրելի աշակերտ Յովհաննէսի եկեղեցին է:

Այս խորհրդապաշտութիւնը չի նշանակեր սակայն թէ Ուղղափառութիւնը կանգիտանայ կամ կ'արհամարհէ իր կաթողիկէ եւ բողոքական եղբայրներուն ճիգերը: Կը նշանակէ միայն թէ ուղղափառները կը կարծեն տէրն ըլլալ միութեան աւելի, «միակ անհրաժեշտ»ին եւ թէ միայն Ուղղափառութեան յարելով է որ ներկայիս իրարմէ բաժնուած քրիստոնեաները պիտի կարողանան վերահաստատել ճշմարիտ տիեզերականութիւնը:

Տեսնենք հիմա կաթողիկէներու տեսակէտը Ուղղափառութեան մասին:

Ինչ կը վերաբերի Պապին անսխալականութեան եւ հեղինակութեան, կաթողիկէ եկեղեցին ուղղափառներուն եւ բողոքականներուն կը ներկայացնէ հիմնական սկզբունքը.— Պապը Հռոմի եպիսկոպոսը չէ, այլ յաջորդը Պետրոսի, եկեղեցիի տեսանելի պետը: Հերձուածողներ են բոլոր անոնք որ կ'ըմբոստանան անոր հեղինակութեան դէմ: Հռոմ կ'ընդունի որ, ճիշդ հակառակն Բողոքական եկեղեցիներուն, Ուղղափառ եկեղեցիները պահած են իրենց առաքելական նկարագիրը: Այսպէս, կ'ընդունի ուրեմն անոնց ձեռնադրութեանց եւ խորհուրդներուն վաւերականութիւնը. կ'աւելցնէ սակայն որ հերձուածը Ուղղափառ եկեղեցիին մէջ յառաջացուցած է հոգեւորական աղքատութիւն մը:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԱԽԱՆԴԱՎԱԾՊ ՄԸ ՍՈՒՐԲ ԵՂԻԳԻՈՍԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

— *Այդ՛, այո՛, գիտէի, բացագանչեց Եղիգիոս, լսած էի այս մասին, եւ սակայն միշտ նախընտրած եմ միւս ձեւը...*

— *Կը սխալիք, ասիկա աւելի յարմար եւ արագ ձեւ մըն է...*

Եղիգիոս, իսկոյն խորհեցաւ հանդամանքէն օգտուիլ եւ իրեն գործակից դարձնել ճարտար պայտարը: Միւս կողմէ, կը վախնար որ եթէ համաձայնէր անոր հետ, կրնար երթալ եւ մօտակայ տեղ մը կրպակ բանալով իրեն համար վտանգաւոր մրցակից մը հանդիսանալ:

Առաջարկեց իր պայմանները Ցիսուսի եւ այս վերջինը ընդունելով հաստատուեցաւ Եղիգիոսի մօտ իբր առաջին օգնական:

Հետեւեալ առտու, Եղիգիոս Ցիսուսը ղրկեց չրջակայ դիւղերը կարգ մը յանձնարարութիւններ ընելով անոր:

Հաղիւ թէ Ցիսուս մեծ փողոցին անկիւնը դարձած էր, Եղիգիոս սկսաւ լըրջօրէն մտածել ձիերը պայտելու նոր ձեւին մասին որ ինք չէր գիտեր: Հետեւած էր գործողութեան մեծ ուշադրութեամբ, դիտած էր թէ անդամահատութիւնը ուրկէ էր կատարուած:

Եւ ինչպէս ըսինք, քանի որ մեծ վըստահութիւն ունէր իր կարողութիւններուն վրայ, որոչեց առաջին իսկ առիթը օգտագործել եւ փորձել իր նոր սորված դասը:

Այդ առիթը չուշացաւ ներկայանալու: Ժամ մը ետք, սպառազէն ձիաւոր մը քաղաքէն քիչ հեռաւորութեան մը վրայ պայտաթափ էր եղած եւ ձիաւորը իմացած ըլլալով վարպետ պայտարին համբաւը, ուղիղ եկած էր անոր մօտ:

Սպանիայէն կուգար եւ կ'երթար դէպի Անգլիա. Սկովտիոյ վերաբերեալ կարեւոր հարցեր ունէր կարդադրելիք:

Իր նժոյգը կապեց կրպակին պատին վրայ գտնուող երկաթեայ օղակներէն մէկուն, յանձնարարեց Եղիգիոսին ամապատրել եւ ինք մտաւ հանդիպակաց կապեղան, գաւաթ մը գարեջուր ըմպելու:

Եղիգիոս խորհեցաւ թէ՝ քանի որ յաճախորդը կ'ամապարէր, ուրեմն անոր ձին պայտելու համար նախընտրելի էր առջի իրիկուան իր սորված միջոցը գործադրել, որ այնքան յաջող ելք էր ունեցած:

Իր ամէնէն սուր դանակը առաւ, վերջին անդամ մըն ալ գայն քսեց ածելի սուրցնող քարին, մօտեցաւ ձիուն, վերցուց անոր ոտքը եւ կարեց գայն յօդէն:

Այնքան արագ էր կատարուած գործողութիւնը որ խեղճ կենդանին ժամանակ չունեցաւ ընդդիմութեան փորձ մը ընելու: Սակայն երբ արիւնը սկսաւ հոսիլ, անասունը այնպիսի աղիողորմ վրնչիւն մը արձակեց, որ դիմացի կապելայրէն ձիաւորը իմանալով վազեց եկաւ եւ տեսաւ իր նժոյգը, որ հազիւ կրնար իր երեք ոտքերուն վրայ կենալ, չարժելով չարունակ վիրաւոր ոտքը, որուն վէրքէն արիւնը կը չարունակէր հոսիլ հեղեղանման:

Եղիգիոս հանդարտօրէն գրաղած էր պայտել ձիուն անջատուած ոտքը, երբ ձիաւորը աւելի մօտեցաւ եւ տեսնելով անոր գբաղումը, խորհեցաւ թէ վարպետ պայտարը խենթեցած էր:

*Եղիգիոս ապահովցուց գայն, ըսելով թէ առաւ եղիգիոսի դրան առջեւ: Ձին

ԱԿՎԱՅԻ ՂԱԶԱԽԱՆ

ՄՈՂՈՒԹԻՒՆ

ՎԱԺԱԿԻՑ ՂՈՍԻ ԵՒՍՈՐԻՆ

9.

— Գիտէ՞ք ով է Ղոսի Եւսորին, — հարցուց ինձ Մոկացի Ներսէսը, երբ մենք հեռացանք Ակվայի ղազախանէն։

— Ոչ, ես միայն լսած եմ անոր անունը, բայց չեմ ճանչնար։

— Ղոսի Եւսորին Ակվայի ամենէն մեծահարուստ մարդն է։ Ունի հարիւրաւոր ոչխարներ, ձիեր, եզներ, հարիւրաւոր ոսկիներ։ Ունի մեծ տուն մը Ակվայի մէջ, ուր կը բնակի ամբողջ տարին։ Ամառը կ՚երթայ Ալագեազ, ուր ունի ուրիշ մեծ տուն մը։ Ունի նաեւ տուն մը Կարսի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Ալէքսանդրապոլի մէջ, ուր կը բնակի գարնան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Թիֆլիսի մէջ, ուր կը բնակի աշնան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Պաքուի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Պաթումի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Պոլսի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Փարիզի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Լոնտոնի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Նիւ Եորքի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Մոսկուայի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Պեռլինի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Վիեննայի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Հռոմի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Մատրիտի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Լիսաբոնի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Ռիո տը Ժանէյրոյի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Մելպուռնի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Սիտնէյի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Քէյփ Թաունի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Նաթալի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Տուրպանի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Տրանսվաալի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Ֆրանսական Կոնկոյի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Պելճիքական Կոնկոյի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Ռուանտա-Ուրունտիի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Ուկանտայի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Քենիայի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Եգիպտոսի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Լիբիայի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Թունիսի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Ալճերիայի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Մարոկոյի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Մավրիտանիայի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Սենեգալի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Կամերունի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Նիգերիայի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Կանատայի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Ալասքայի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Հաւայիի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Ճափոնի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Չինաստանի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Մոնկոլիայի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Սիպիրիայի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Ալեւտեան կղզիներուն մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Նոր Զելանտայի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Նոր Գինէայի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Պիսմարքեան կղզիներուն մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Սողոմոնեան կղզիներուն մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Վանուատուի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Նոր Գալետոնիայի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Ֆիճիի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Թոնգայի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Սամոայի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Ամերիկեան Սամոայի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Նիուէի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Քուքի կղզիներուն մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Թահիտիի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Մարքիզեան կղզիներուն մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Փասքուայի կղզիներուն մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Փիթքերնի կղզիներուն մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Կոկոսի կղզիներուն մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Ջոնսթոնի կղզիներուն մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Միտուէյի կղզիներուն մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Ուէյքի կղզիներուն մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Մարշալեան կղզիներուն մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Կարոլինեան կղզիներուն մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Մարիանեան կղզիներուն մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Պալաուի կղզիներուն մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Ֆիլիպինեան կղզիներուն մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Թայվանի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Հոնկոնկի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Մակաոյի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Թայլանտի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Լաոսի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Վիեթնամի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Քամպոճիայի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Պրունէյի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Մալայզիայի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Սինկափուրի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Ինտոնեզիայի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Արեւելեան Թիմորի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Պապուա Նոր Գինէայի մէջ, ուր կը բնակի ձմրան ամիսներուն։ Ունի նաեւ տուն մը Նոր Զելանտայ

Տէր եւ Տիկին Միշէլ Գասապեան, Տէր եւ Տիկին Մարօթօ, Տիկին Սրբուհի Գասապեան, ինչպէս նաեւ Անդրանիկ Սարեան, Յովհաննէս Սարեան, Զարուհի Հայրաբեան, Մարգրիտ Թէքէյեան, Տիրան Գասապեան, Վիքթորիա Ալթունեան եւ Աղաւնի Գալայճեան ընտանիքները եւ համայն պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ԽՈՆԱՐՀԻԿ ԳԱՍԱՊԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 15ին:

Յուղարկաւորութիւնը՝ այսօր, չորեքշաբթի առաւօտ ժամը 10,30ին, Իսի-լէ-Մուլինոյի գերեզմանատունը:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ապրիլ 8ին աւարտած է մեր բաժանորդներէն շատերուն տարեշրջանը: Կը խնդրենք որ փութով կատարեն նոր տարեվճարը, առանց անհատական հրաւէրի սպասելու:

Կը խնդրենք նաեւ որ ցարդ առկախ հաշիւ ունեցողները օր առաջ համապատասխան գումարները ղրկեն:

Շնորհակալութիւն մեր բոլոր բաժանորդներուն որոնք իրենց կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Ազգ. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Լա Քոթ – Սէն Անտրէի (Իզէռ) բնակիչ Պ. Նազար Նազարեանէ, ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան, 50 Ն. Ֆ. իր ողբացեալ կնոջ՝ Տիկ. Վարդանոյշ Նազարեանի (ծնեալ Օնպաշեան) մահուան քառասունքին առթիւ:

ՃՇԴՈՒՄ

Տէսինի Վասպուրականի Երիտասարդական Միութեան 20 Ն. Ֆ.ի նուիրատուութիւնը «Շաւարշ Միսաքեան» սրահին եղած՝ Ս. Տէր-Թովմասեանի եւ Նշան Մուրատեանի մահուան առթիւ:

ՇԱՐԹ

ԱՊՐԻԼ 12 ԷՆ 30

Galerie Vendôme
12, Rue de la Paix

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վասպուրականի Հերոսամարտի տօնակատարութիւնը Մարսէյլի մէջ՝

ՄԱՅԻՍ 22 ԻՆ

ԼԸ ՖՈՅԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄՆԵՐԸ 1960 ԻՆ

(15ՐԴ ՏԱՐԻ)

Մեր բանակումները այս տարի տեղի պիտի ունենան Յուլիս 4–30 եւ Օգոստոս 1–20: Այժմ մեր գեղեցիկ բանակավայրին մէջ կը շինուին նոր ննջարաններ: Արձանագրութեան համար դիմել ԺԷօնէս է Աքսիոնի Հիմնադիր–Տնօրէն Վեր. Յ. Հելվաճեանի,

6, Place de la Rotonde
St. Jérôme, Marseille 13e Tel. : 62-85-10

PENSION
DE
FAMILLE
AVEC CONFORT
M. O. AVAKIANTZ
52, Grand'rue
Montcerf (S. et M.)
Tél. 57
POUR RETRAITÉS - CONVALESCENTS - REPOS
Téléphoner SUF. 82-59
aux heures de repas

ԱՊՐԻԼ 11

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍՈՒԳԻ ՕՐ

Ապրիլեան Սերունդը, այս տարի, ձեռնարկած է արժանավայել ձեւով կատարելու ազգային սուգի հանդիսութիւնը

Կը նախագահէ

ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

Կը խօսի

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

(Միլանէն հրաւիրուած)

Տեղի կ'ունենայ Ապրիլ 24ին, կիրակի, «Փրթի Ժուռնալ»ի սրահը՝ Ռիւ Քատէ: Յայտագրին մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ՍԷՆ–ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Սէն–Շամոնի Հ.Յ.Դ. «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կաթողիկէ եւ Աւետարանական համայնքի պետերուն:

Ապրիլ 24ին, կիրակի կէսօրէն ետք ժամը 3,30ին, Սալ «Ժան տ'Արք»ի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Մ. ՄԻՐԶԷ:

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 24ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սէրքլը Կաթոլիքի սրահը Ազգ. Միութեան վարչութեան նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Ազգ եւ կրօնական բոլոր միութիւններու, կազմակերպուած է յարգանքի սգատօն մը: Կը հրաւիրուի Վիէնահայութիւնը որ իր յարգանքի բաժինը բերէ աւելի քան մէկ միլիոն նահատակներու յիշատակին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի, Ապրիլ 24, ժամը 16,30ին ձայնաւոր պատարագ:

Կը պատարագէ
ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ԱՄԱՏՈՒՆԻ

Basilique du Sacré-Coeur de Montmartre

×

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ – ՄԿՐՏԻՉ (ՓԱՐԻԶ)

24 Ապրիլ, Նոր Կիւրակէ, քառաձայն պատարագ, ի յիշատակ բիւրաւոր նահատակացն մերոց համաշխարհային առաջին եւ երկրորդ պատերազմաց: Կատարի հոգեհանգիստ յամենայն եկեղեցիս Հայաստանեայց յիշատակ մեռելոց: Կը նախագահէ Գերշ. Տէր Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեան եւ կը քարոզէ:

Ս. ԹԱԴԷՈՍ (ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ)

Կիրակի, Կրկնաղատիկ. Ազգ. Սգատօն, համաշխարհային առաջին պատերազմին՝ 1914–1918, առաւօտ. սկիզբն ժամերգ. ժամը 8ին: Պատարագ 10ին: Հանդիսաւոր հոգեհանգիստ 11ին:

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի, 24 Ապրիլ. Նահատակաց յիշատակին համար հոգեհանգստեան պատարագ ժամը 10ին:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ (ՊՕՄՈՆ)

Նոր Կիրակի, Կրկնաղատիկ: Յիշատակ մէկ միլիոն նահատակաց: Սկիզբ առաւօտեան արարողութեանց ժամը 8ին: Պատարագ Եկմալեան 10ին: Հանդիսաւոր հոգեհանգիստ ժամը 11,45ին:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

24 Ապրիլ, Կիրակի. առաւօտեան ժամը 9,45ին հոգեհանգիստ Շափէլ Օթէլ Տիէոյի մէջ: Կը պատարագէ Հայր Մեսրոբ Ետիգարտաչեան:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

24 Ապրիլ, Նոր Կիրակի. Ազգային Մեծ Սգատօն:

Յիշատակ բիւրաւոր նահատակաց մերոց, յընթացս համաշխարհային առաջին եւ երկրորդ պատերազմաց: Առաւօտ ժամերգ., պատարագ եւ հոգեհանգիստ ժամը 8–11,30:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոնի մէջ «Մայիս 28»ը կը տօնուի Մայիս 28ի շաբաթ իրիկունը Ռիւ Տիւնուառի սրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները մօտ ատենէն:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Իսիի Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ կողմէ

Կիրակի, 24 Ապրիլ, ժամը 15ին, Իսիի Քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ

Կը ներկայացուի Հայոց պատմութեան անմոռանալի էջերէն

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

(ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ 5 արար, 4 պատկեր)

Առնուվիլի «Կառվարենց» խումբին կողմէ

Գեղարուեստական բաժին

Մասնակցութեամբ Պ. Մ. ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ եւ Օր. Շ. ՊԷՆԿԵԱՆԻ (երգ)

Մուտք 3 եւ 5 Ն. Ֆ.

—ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ—

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան ընդհ. ժողովը Ապրիլ 24ին, կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Իսիի Խրիմեան դպրոցը:

ՖՈՒՐԻԻԷՐԻ ՏԻՐԱՄՕՐ ԲԼՐԱՆԻՍՏ ՏԱՃԱՐԻՆ ՄԷՋ ՀԱՅԱԾԷՍ ՁԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆ ԱՊՐԻԼ 24ԻՆ

Լիոնի եւ շրջակայի Հայութիւնը սիրով կը հրաւիրուի Ապրիլեան Նահատակներու եւ պատուոյ դաշտին վրայ ինկած զինուորներու համար մատուցուելիք պատարագին ու հոգեհանգստեան պաշտօնին, որոնք տեղի պիտի ունենան Ֆուլվիէրի տաճարին մէջ այս կիրակի ժամը ճիշդ 10ին:

ՎԱՐՁՈՒ Է

Կահաւորուած եւ բաց հրապարակի վրայ նայող սենեակ եւ խոհանոց մը Տրակինեանի մէջ (Վառ) Յունիս, Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներուն: Ամիսը՝ 300 Ն. Ֆ.: Դիմել «Յառաջ»ին:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կ. ԿՈՄԻՏԷՆ եւ Փարիզի Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրեն հետեւեալ մարմինները.—

Այս շաբաթ՝ Քրիստափոր, Փոթորիկ, Ռաֆֆի:

Այս երկուշաբթի՝ Ռոստոմ:

28 Ապրիլ, հինգշաբթի Աղբիւր Սերոբ ենթակոմիտէն:

29 Ապրիլ, ուրբաթ՝ Արամ – Շ. Միսաքեան:

30 Ապրիլ, շաբաթ՝ Արղութեան:

6 Մայիս, ուրբաթ Արծիւ:

7 Մայիս, շաբաթ՝ Զաւարեան:

8 Մայիս, կիրակի՝ Վարդան:

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ա. Կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 23 Ապրիլ, շաբաթ երեկոյեան ժամը 8,30ին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉ

Sté le BOSPHORE ի

ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՀԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (սուսամ) եւ շաքարով, առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմային, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հինէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով.

Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան:

Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստատեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը:

Sté le BOSPHORE
2, Rue Louis Astoin - Marseille

ԳԱՐՈՒՆԸբնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ, պայծառ լոյս և ոսկի արեւ...

Գարունը կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ և ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC
16 Bis, Bd. Sébastopol PARIS 4e
Tél. : ARC. 26-61 Métro : (CHATELET - HALLES)

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON. PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE
4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O. — 18, RUE BRÉZIN, PARIS 14e

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 21 ԱՊՐԻԼ

JEUDI 21 AVRIL 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8779 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ Շ.ՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4580

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՐԵՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ապրիլեան Եղեռնի տարեդարձի այս օրերուն, երբ կը պատրաստուինք արժանավայել կերպով տօնելու մեր մէկուկէս միլիոն նահատակներու անմոռանալի յիշատակը, տեսնե՛նք թէ մեր տմարդի դահիճները ի՛նչպէս կը գրեն պատմութիւնը:

Վերջերս Պոլսոյ մէջ լոյս տեսեր են Ճէմալ փաշայի յիշատակները՝ գրքի ձեւով, հրատարակուած իր տղուն՝ Պէնճէթ Ճէմալի կողմէ:

Օսմանեան Սահմանադրութեան հռչակման (1908 Յուլիս 10–23) առաջին օրերէն սկսեալ ծանօթ անուն մըն էր Ճէմալ պէյը (փաշա չէր տակաւին), իբրեւ ականաւոր մէկ դէմքը Իթթիհատ վէ Թէրագգը կուսակցութեան:

Աստիճանական բարձրացումով, 1909ի Կիլիկեան ջարդերէն վերջ նշանակուեցաւ Ատանայի կուսակալ — իբրեւ Հայերու բարեկամ — ջարդարար Ճէվատ պէյի տեղ, որ ամիսներով զինած էր շրջանի Թուրքերը, պետական զէնքերով, ու պատրաստած՝ համատարած կոտորածները:

Պալքանեան պատերազմէն վերջ՝ 1913ին դարձաւ Պոլսոյ զինուորական կառավարիչ, խիստ հալածանքի ենթարկելով հայ մամուլը: Առանց խօսելու Ազատամարտի մասին, որ քանիցս խափանուեցաւ իր հրամանով, պահպանողական ժամանակն իսկ քանի մը ամսուան ընթացքին առ նուազն երեք անգամ դադարման դատապարտուեցաւ եւ պատասխանատու տնօրէնն ալ բանտարկուեցաւ, մաղապուրծ ազատելով Սինոպ աքսորուելէ:

1914ին Սայիտ Հալիմ փաշայի դահլիճին մէջ ծովային նախարար էր: Պատերազմի ընթացքին նշանակուեցաւ ընդհանուր հրամանատար Զորբորդ բանակի: Նախարարի հանգամանքին հետ այս վերջին պաշտօնն ալ վարեց մինչեւ պատերազմի վախճանը:

Զինադադարին իր միւս ջարդարար ընկերներուն՝ Թալէաթի, Ենվէրի, Սայիտ Հալիմի, Պէհաէտտին Շաքիրի, Ճէմալ Աղմիի եւ բազմաթիւ ուրիշներու պէս փախաւ Պոլսէն: Ու արտասահմանի մէջ սկսաւ իր դաւադիր աշխատանքները, ուժ տալով Մուսթաֆա Քէմալի ձեռնարկներուն:

1922ին այս վերջինին կողմէ ղրկուած էր Կովկաս՝ Խորհրդային Միութեան աւելի սերտ աջակցութիւնը ապահովելու համար միլլիական շարժման: Սակայն չկրցաւ հասնիլ իր նպատակին: Թիֆլիզի մէջ՝ Չեկայի պաշտօնական պատերուն տակ դիտապաստ գետին փռուեցաւ Դաշնակցական գնդակով: Իր բոլշեւիկ բարեկամները չկրցան պաշտպանել զինքը Հայուն վրիժառու կապարէն:

Ահա՛ այս մարդն է, որ յիշատակներուն մէջ կարեւոր տեղ մը յատկացուցած է «Հայկական Հարց»ին:

Ճէմալ փաշա նախ փաղաքշանքով կը սկսի խօսիլ Հայերու մասին:

«Մենք աւելի կը սիրենք Հայերն ու մասնաւորաբար անոնց յեղափոխականները, քան թէ Պուլկարներն ու Յոյները, որովհետեւ անոնք այս երկու տարրերէն աւելի քաջ են ու ազնուասիրտ: Երկերեսութիւն ընել չեն գիտեր: Հաւատարիմ են՝ երբ բարեկամ են, ուժով են ու դիմացկուն՝ երբ թշնամանան»:

Յետոյ կը պատմէ թէ ի՛նչպէս Սուլթան Մէհմէտ Ֆաթիհ երբ 1453ին Պոլիսը գրաւեց՝ Յոյներուն հաւասար իրաւունքներ տուաւ Հայերուն եւ հայ Պատրիարքութիւն հաստատեց իր մայրաքաղաքին մէջ:

Յիշելէ վերջ թէ Հայերն ու Թուրքերը Անատոլուի մէջ ա՛յնքան սիրով էին իրարու հետ, որ երբ Թուրք մը առեւտրական գործով ստիպուէր հեռաւոր տեղ մը երթալ՝ ընտանիքին իրաւունքն ու պատիւը կը յանձնէր իր գրացի Հայուն հոգածութեան: Եւ փոխադարձաբար:

Հայերու «Թրքասիրութիւն»ը ա՛յնքան առաջ կը տանի, որ կը յանդգնի սեւով ճերմակի վրայ գրել թէ «ո՛չ Անատոլուի, ո՛չ Բումէլիի եւ ոչ ալ Պոլսոյ մէջ կար Հայ մը, որ հայերէն գիտնար: Ուսուցումը բոլոր դպրոցներու մէջ հայատառ թուրքերէն էր: Եկեղեցիներու մէջ կրօնական արարողութիւնները թուրքերէն կը կատարուէին...»:

Ա՛յսքան թրքասէր եւ «Օսմ. Կայսրութեան ամենահաւատարիմ հպատակներ նկատուած» Հայերը ի՞նչ պատահեր է, որ մէկ օրէն միւսը սկսեր են ատել Թուրքերը:

«Կարգ մը հայ յեղափոխականներ 1853ի թուրքեւռուսական պատերազմի ընթացքին իսկ օգնած էին Ռուսերուն: Եւ ահա՛ այդ թուականներէն սկսեր էին Հայերուն յարաբերութիւնները ռուս դիւանագիտ. շրջանակներուն հետ, որոնք երբեք չդադրեցան գրգռելէ հայ յեղափոխանները»:

Ուրեմն ըստ Ճէմալ փաշայի, հայ յեղափոխանները կային Խրիմի պատերազմի օրերուն...:

«Առաջին հայկ. յեղափոխութիւնը» ծագեր է 1867ին Զէյթունի մէջ, Ազգային Սահմանադրութեան հրատարակութենէն (1863) չորս տարի վերջ:

1877–78ի ռուսեւթուրք պատերազմը արդէն գաղաթնակէտին հասցուցեր է հայեւռուս բարեկամութիւնը: Հայերը կ՝ուզեն եղեր, որ Քիւրտերն ու Թուրքերը «մտնեն ռուսական իշխանութեան տակ», որով անոնք ստիպուեր են «Հայը նկատել իբր Ռուսերու կողմէ իրենց վրայ արձակուած օձ մը»:

Դեռ ուրիշ գոհար պատմութիւններ ալ կ՝ընէ Ճէմալ փաշա:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՕԹԱՈՒԱՅԷՆ ԵՏՔ՝ ՔԷՊԷՔ ԵՒ ՄՈՆԹՐԷԱԼ

Կարգ մը պաշտօնական այցելութիւններու եւ ընդունելութիւններու զուգընթաց, Հանրապետութեան Նախագահը՝ տը Կոլ երկու խորհրդակցութիւններ ունեցած է Քանատայի վարչապետին հետ: Իրենց կարգին երկու երկիրներու արտաքին նախարարները՝ Քուվ տը Միւրվիլ եւ Հ. Կրին կարծիքներու փոխանակութիւն ունեցած են: Թղթակիցներու հարցումներուն պատասխանելով Քանատայի վարչապետը՝ Տիֆինպէքըր յայտնած է թէ խօսակցութեան նիւթ եղած են Գերմանիոյ եւ Պերլինի հարցերը ինչպէս նաև զինաթափութեան եւ Ատլանտեան Ուխտի խնդիրները:

Պաշտօնական ճաշի ընթացքին՝ տը Կոլ արտասանած է քաղաքական ճառ մը: Յիշելէ ետք թէ Քանատա վերածնող արդի երկիր մըն է ուր կողք կողքի համերաշխ կ՝ապրին Ֆրանսախօս եւ անգլիախօս ժողովուրդներ, անդրադարձած է յառաջիկայ վերին ժողովին: Գոհ է որ «չորս մեծերը» պիտի փորձեն լուծել միջազգային վիճելի խնդիրներ, «պէտք է իրագործել, ի վերջոյ, զինաթափութիւնը, փճացնելով հրթիռները եւ կորիզային զէնքերը»:

«Յամենայն դէպս, Ֆրանսա կը հաւատայ թէ խաղաղութեան ապագան, այսինքն կեանքին ապագան կախում ունի Եւրոպայէն եւ Ամերիկայէն որոնք արդի քաղաքակրթութեան օրրանները եղած են: Վարչաձեւի տարբերութիւնները պատճառ պէտք չէ ըլլան որ խաղաղ գոյակեցութիւնը չիրագործուի» աւելցուցած է տն:

Նախագահը Քէպէք և Մոնթրէալ այցելելէ ետք ուրբաթ Ուոշինկթըն կը հասնի:

ՆԵՀՐՈՒ ՊԱՂ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԸՐԱՒ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ

•

Չու էն Լայ պաղ ընդունելութեան մը արժանացաւ Նոր–Տէլհիի մէջ: Նեհրու նոյնիսկ երկու անգամ չտեսնելու զարկաւ այն ձեռքը զոր Չինաստանի վարչապետը կ՝երկարէր:

Ինչպէս կ՝երեւի, Հնդկաստան կ՝ուզէ հասկցնել Չինաստանի թէ Թիպէթի հարցը դիւրին լուծուելիք խնդիր մը չէ եւ թէ Հնդկաստան գոհ չէ Չու էն Լայի այցելութենէն: Մահափորձի մը առաջքն առնելու համար բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած էին, յայտնի չէ սակայն թէ նման վտանգ մը լո՞ւրջ էր թէ Նեհրու այդ ձեւով կ՝ուզէր ըսել Չու էն Լայի թէ իսկապէս սիրուած մէկը չէ Հնդկաստանի մէջ:

Միջազգային դէտերու կարծիքով դրժուար առաքելութիւն մը ստանձնած է Չինաստանի վարչապետը: Արդարեւ երեւոյթները ցոյց կուտան որ Հնդկաստան յամառ կերպով պիտի պաշտպանէ հողային իր իրաւունքները:

Նեհրու իր ճառին մէջ շեշտեց թէ երկու երկիրներու յարաբերութիւնները լարուած են դէպքերու պատճառով «որոնք վրդոված են հնդիկ ժողովուրդը»: Չու էն Լայ չինարէն պատասխանեց յայտնելով համաձայնութեան մը յանգելու իր անկեղծ փափաքը:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹՆԵՐԸ ԿԱՐԳԻԼՈՒԻՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

*

Ինչպէս ծանօթ է, Թուրքիոյ «Մեծ Ժողովը» խորհրդարանական քննիչ յանձնախումբ մը նշանակեց հետապնդելու համար ընդդիմադիր Հալք կուսակցութեան «ապօրինի եւ խռովարար» գործունէութիւնը:

Այս յանձնախումբին ստեղծումը առաջարկուած էր Խորհրդարանի դեմոկրատ խմբակցութեան նախագահին եւ փոխ–նախագահին կողմէ, որոնց կարծիքով ընդդիմադիրները կ՝ուզեն անիշխանութիւն ստեղծել երկրին մէջ եւ փաստել որ ներկայ իշխանութիւնը օրինաւոր չէ:

Դեմոկրատ կուսակցութիւնը կ՝ամբաստանէ նաեւ ընդդիմադիրները ըսելով որ անոնք կ՝ուզեն բանակը խառնել քաղաքական խնդիրներու եւ վնասել Թուրքեւամերիկեան բարեկամութեան:

Ընդդիմադիր պարագլուխը՝ Իսմէթ Ինէօնիւ կը բողոքէ այս յանձնախումբին գոյութեան դէմ որ հակասահմանադրական կը նկատէ, շեշտելով որ չընդունիր անոր ձեռնհասութիւնը: Կը շեշտէ նաեւ թէ իր կուսակցութիւնը յեղափոխական որեւէ շարժումէ դուրս պիտի մնայ, բայց կը կարծէ նաեւ թէ իշխանութիւնը պիտի չկարենայ առաջքն առնել շարժումի մը որ իր ներկայ գործունէութեան հետեւանքը պիտի ըլլայ: Իբրեւ բողոքի ցոյց ընդդիմադիր երեսփոխանները ձգած դուրս ելած են Խորհրդարանէն բանաձեւին քուէարկութենէն առաջ: Քննիչ յանձնախումբը արդէն գործի ձեռնարկած է եւ առաջին առթիւ արգիլած է երեք ամսուան շրջանի մը համար, կուսակցութեանց կազմակերպած ժողովները եւ համագումարները: Պաշտօնական զեկոյց մը կը ճշդէ թէ այս որոշումը տրուած է որպէսզի ապահովուի քննութեան անկողմնակալութիւնը:

Երկրորդ զեկոյց մը կ՝արգիլէ քննութեան յանձնախումբին գործունէութեան, Խորհրդարանի վիճաբանական նիստերու կամ անոնց վերաբերեալ կարծիքներու հրապարակումը որեւէ միջոցով (մամուլ, նկար, ձայնասփիւռ, եւն.):

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՀԵՌԱԳԻՐԸ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ԱՂԷՏԻՆ ԱՌԹԻՒ

Պէյրութի աղէտեալներուն վերաբերեալ ամէն հարցի մասին (դարմանում, իրաւունքներու պաշտպանութիւն, նիւթական օգնութիւն) ամէն աշխատանք կեդրոնացնելու համար Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան հովանաւորութեան տակ եւ հայ յարանուանութեանց մասնակցութեամբ կատարուած առաջին խորհրդակցութիւններէն ետք՝ կազմուեցաւ «աղէտեալներու յանձնախումբ մը»: Այս յանձնախումբին դիւանը յայտարարութեամբ մը կը գնահատէ Պէյրութի հայ ժողովուրդը, որ ցոյց տուած է զոհաբերութեան եւ այլասերութեան օրինակելի ոգի մը, — անհատներ, միութիւններ, հիմնարկութիւններ բոլորը օժանդակած են յանձնախումբին:

Այս մեծ աղէտին առթիւ ամէն կողմէ, նոյնիսկ օտար երկիրներէ ցաւակցական հեռագիրներ ղրկուած են:

Գահիրէէն «Յուսաբեր» Մշակութային ընկերութիւնը եւս, իր նախագահին՝ Ա. Չագըճեանի ստորագրութեամբ, ցաւակցական հեռագիր մը ղրկած է Պէյրութի առաջնորդարանը:

Գրեցինք թէ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան նախագահը, Նասր, հեռագրով, ցաւակցութիւն յայտնած է Լիբանանի Հանրապետութեան նախագահին:

Գրեցինք նոյնպէս թէ Պէյրութի ամերիկեան դեսպանը իր ցաւակցութիւնները ներկայացուցած է Լիբանանի Հայոց առաջնորդարանին:

Վերջապէս կառավարական կամ ազգային ամէն մարմին, բոլորը, ցաւակցութիւն յայտնելու համար կը թուի թէ գիտէին հասցէն՝ ուր պիտի դիմէին, ըստ պատշաճութեան, — ծանօթ նաեւ այն իրողութեան որ Լիբանանի ամբողջ Հայութիւնը, հայ յարանուանութեանց հովանիին տակ, միացեալ վերին Խնամակալութիւն մը հաստատած են աղէտեալներուն համար:

Ընդհակառակն, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ցաւակցական հեռագիր մը ղրկած է ... Պ. Պուճիգանեանի, որ տնօրէնն է Պէյրութի Հայ Աւետ. Կեդր. վարժարանին, անշուշտ դուրս ելլելու համար փրոթոքոլին կապանքներէն, որոնք յատուկ են պետութեանց նախագահներուն միայն: Եկեղեցական կարգերու մէջ փրոթոքոլ չկայ, կարելի է ցաւակցական ղրկել անհատներու, այնպէս ինչպէս շնորհաւորական կը ղրկուի՝ նոյնիսկ հարսնիքի առթիւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ հռչակուած է Հարաւ. Քորէայի շարք մը քաղաքներուն մէջ, երբ բազմահազար ցուցարարներ յարձակած են Հանրապետութեան նախագահ՝ Սինկման Ռիի բնակարանին վրայ ու այս առթիւ ապահովութեան ուժերը կրակած ու սպաննած են 21 ցուցարարներ եւ վիրաւորած 172 անձեր: Ժամանակէ մը ի վեր ընդդիմադիր կուսակցութիւնը բուռն կերպով կը բողոքէ վերջին ընտրութեանց առթիւ կառավարութեան ի գործ դրած հակօրինական եւ խարդախ միջոցներուն շուրջ: Կացութիւնը ծանր է Սէուլի մէջ ուր 123 մեռել եւ աւելի քան 300 վիրաւոր կը հաշուեն:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻԱ նոր սահմանադրութիւն մը մշակած է: Երկիրը՝ «բանուորական դիկտատուրայով կը կառավարուի եւ կը բաղկանայ եղբայրակից երկու ժողովուրդներէ՝ Չեխ եւ Սլովաք»: Օտարականները, ինչպէս Հունգարներ, Ուկրանացիներ, Լեհեր եւ Գերմաններ կրնան ազատօրէն ապրիլ:

ՀԱՅԵՐ ԱՆՑԱՆ ԱՅՍ ՏԵՂԵՐԷՆ

ԽՄԲ.— Փրոֆ. Վ. Պընըցեանու կը շարունակէ հայագիտական իր հետազօտութիւնները եւ, այս անգամ, Ռումանիոյ պատմական աշխարհագրութիւնը քննելով՝ ցոյց կուտայ քաղաքներ, որոնց անունը կը հաստատէ թէ Հայեր անցած են այդ ճամբով, հիմնելով նոր բնակավայրեր:

Այսպէս, Արճէշ հայկական քաղաքին եւ Արճէշուլ ռումանական քաղաքին պատմութեան մէջ՝ Փրոֆ. Պընըցեանու կը գտնէ հետաքրքրական վկայութիւններ, որոնք կը կազմեն ապացոյց մը թէ «Անիի կործանումէն ետքը» Հայերը անցած են այս ճամբով դէպի հիւսիս-արեւմուտք:

Արճէշ անունին ծագման խնդիրը սկըսած է վիճաբանութեան նիւթ դառնալ Հաշտէուի ժամանակէն ի վեր եւ վերստին ձեռք առնուած է Ֆիլիփիտէի կողմէ, շարունակուած է Փրվանի եւ Տրականուի կողմէ: Ուրիշներ անցողակի կերպով մօտեցան Արճէշ քաղաքի եւ գետի անուանումի խնդրին, որ սակայն վերջնական լուծման մը չյանգեցաւ: Այս խնդիրը կ՝արժէ վերստին ձեռք առնել, առանց անտեսելու պատմական իրողութիւնները:

Բազմաթիւ հետազօտողներ Արճէշ անունը նոյնացուցած են Օրդեսսոս գետին անուան հետ, զոր Հերոդոտոս կը յիշէ իր Աշխարհագրութեան չորրորդ գրքին մէջ, գլուխ ԽԸ., սակայն այս նոյնացումը տեղի տուաւ երկար հակաճառութիւններու: Նախ եւ առաջ Հերոդոտոսի կողմէ Օրդեսսոս գետին տրուած աշխարհագրական դիրքը եւ հոսանքին ուղղութիւնը բնաւ չեն համապատասխաներ Արճէշ գետին աշխարհագրական դիրքին եւ հոսանքին: Այնպէս որ, այս տեսակէտով, երկու անուններուն նոյնացումը կարելի չէ ընդունիլ: Օրդեսսոս անունը չի գոհացներ Արճէշ անուան տրուած բացատրութիւնը նաեւ հնչաբանական տեսակէտով, այնպէս ինչպէս կը ճանչնանք զայն վաւերագրութիւններէն՝ ԺԴ. դարէն սկսեալ:

Օրդեսսոս, զոր Հերոդոտոս ցոյց կուտայ իբր Իսթեր (Դանուբ) գետին մէկ օժանդակը՝ Եւրոպական Սարմատիոյ մէջ, ի յայտ կուգայ նաեւ իբրեւ Սեւ Ծովու հիւսիսային կողմը գտնուող քաղաքի մը անունը, ինչպէս ցոյց կուտան Պտղոմէոս (3, 5, 14) եւ Պլինիոս (Բնապատմ. Դ. 82), ունենալով նաեւ Օդեսսոս ձեւը, որ իր անունը տուած է այժմու Օդեսա նաւահանգիստին:

Նկատելի է որ Օդեսսոս կամ Օրդեսսոս, որ տուած է Օդեսա անունը, սկըզբնական Օ գիրը չէ փոխած Ա գիրին, ինչպէս կը պնդէին ոմանք՝ թէ կարելի է (հակառակ հնչաբանական օրէնքներու), ստանալու համար Արճէշը Օրդեսսոսէն: Այս պատճառով՝ Փըրվան իր ուսումնասիրութեան մէջ կը հաստատէ թէ Արճէշ անունը պէտք է առաջ եկած ըլլայ Արճեսոս կամ Արճիսոս անուններէն, զորս Հերոդոտոս կրնայ սխալ վերարտադրած ըլլալ:

Այսուհանդերձ այս տեսակէտն ալ կարելի չէ ընդունիլ, որովհետեւ Հերոդոտոս չէր սխալեր աշխարհագրական անունները տալու մէջ: Փըրվան կը մեկնի թրակա-փռիւգա-հայկական ցեղական միաւորէն ու կը հաստատէ թէ Արճեսսոսի մը գոյութիւնը պիտի բացատրէր նաեւ յոյն պատմաբաններու յիշած Հայաստանի Արզեսա, Արսիսսա լճին եւ շրջանին, ինչպէս նաեւ Արզես քաղաքին անունը, այս վերջինը Արճէշ քաղաքի անուան նման անունով քաղաք մը՝ Վանայ լճին հիւսիսային կողմը: Արզեսա, Արզիսսա տեղանունը, Պտղոմէոսի կողմէ յիշուած, գործածուած է նաեւ Գր. Ղափանցեանի կողմէ, նոյնացնելու համար Հայաստանի Արճէշ քաղաքի անուան հետ (տես Պատմալեզուաբանական աշխատութիւններ, տպ. Երեւան, 1956, էջ 419): Փըրվան կը յիշէ նաեւ իբր կարելի համեմատութիւն մը Թրքահայաստանի Արգէոս եւ այժմու Արճիշ-տաղ լերան հետ: Պտղոմէոսի կողմէ Արսեսոս անուան Վանայ լճին հետ նոյնացման մասին հետազօտողներու ուշադրութիւնը հրաւիրեց Հաշտէու եւս որ ստուգաբանական աշխատութեան մէջ:

Այժմ քննենք Հաշտէուի ըմբռնումը Մունթենիոյ Արճէշ գետին եւ վայրին անուան ծագումին մասին: Ինքն է որ առաջին անգամ ըլլալով կը վիճաբանի աւանին եւ անոր անուան հայկական ծագումին մասին: Հաշտէու իրաւացի կը ժխտէ Հերոդոտոսի Օրդեսսոսէն Արճէշ անուան յառաջ եկած ըլլալու կարելիութիւնը, որովհետեւ այս նոյնացումը անընդունելի է հնչաբանական օրէնքներու տեսակէտով: Հաշտէու կ՝ընդունի որ Արճէշ գետին հին անունը պէտք է եղած ըլլայ Մարիսքուս, այնպէս ինչպէս կը գըտնենք Թ. դարուն, Ռավեննայի աշխարհագրին մօտ, նոյնացում՝ ընդունուած նաեւ Մելլէրի կողմէ: Հաշտէու այն կարծիքէն է թէ գետը կոչուած է Արճէշ քաղաքին անունով, երբ ան հիմնուեցաւ, ինչ որ դժուարութիւն չի ներկայացներ, որովհետեւ գոյութիւն ունին ուրիշ գետեր ալ, որոնք իրենց անունը առած են քաղաքներէ, օրինակի համար Պրլատ, Թրոթուշ:

Արճէշ քաղաքին հիմնադրութեան կապակցութեամբ, Հաշտէու կը հաստատէ թէ Վանի մօտակայ Արճէշ քաղաքին բնակիչները այդ շրջանը եւ քաղաքը լքեցին, երբ 1275 թուականին ամբողջովին կործանեցաւ երկրաշարժէ մը, ինչպէս կը պատմէ Սմբատ հայ պատմիչը: Կործանած քաղաքին բնակիչները պէտք է գաղթած ըլլան Պալքանները եւ հիմնած՝ Մունթենիոյ հիւսիսային կողմը քաղաք մը, որուն տուին Արճէշ անունը, ի յիշատակ իրենց լքած քաղաքին:

Այստեղ անոնք չինեցին եկեղեցի մը, Նէակոյէ Պասարապի 1523ին կառուցած եկեղեցիէն առաջ: Կը թուի թէ անոնք ընդունեցան կաթոլիկութիւնը, քանի որ 1332ին Արճէշի մէջ գոյութիւն ունէր կաթոլիկ եպիսկոպոս մը, ինչպէս ցոյց կուտայ Պենկօ: Կաթոլիկութեան անցնելու իբր պատճառ կարելի է համարիլ, ըստ Հաշտէուի, անոնց առեւտրական յարաբերութիւնները իրենցմէ առաջ Թրանսիլվանիա հաստատուած Հայերուն հետ: Բայց կաթոլիկութեան պատճառով նեղը դրուելով օրթոտոքս Ռումէններու կողմէ, Հայերը գաղթած պէտք է լլան լեռներէն անդին՝ Թրանսիլվանիա, Արճէշի անմիջապէս մօտը, այսինքն Թըլմաչիու, ուր 1355ին յիշատակուած է հայ եպիսկոպոս մը:

Կարգ մը պատմական իրողութիւններու բացատրութիւնը, ստացուած՝ այդ անստոյգ ժամանակներու ոչ վստահելի տեղեկութիւններէն, Հաշտէուի տեսութեանց մէջ կ՝երեւի բռնադատուած եւ ոչ այնքան հիմնական, թէեւ մասամբ ընդունելի:

Ահա թէ ի՛նչ է իմ կարծիքս այդ տեղեկութիւններուն վերաբերեալ:

Նախ եւ առաջ Հաշտէուի հետ կը կարծեմ թէ կարելի չէ ընդունիլ Արճէշ վայրին եւ գետին անուան նոյնացումը Հերոդոտոսի Օրդեսսոսին հետ, ոչ միայն անոր համար որ չի յարգեր հնչաբանական օրէնքները, այլ եւ անոր համար որ դիրքը չի յարմարիր Արճէշի դիրքին: Պիտի յիշեմ որ Տեչեւ Օրդեսսոսը կը համարի իբր օժանդակ մը Իսթեր (Դանուբ) գետին, սակայն վերապահութեամբ կ՝աւելցնէ «գուցէ այժմ Արճէշ», միւս կողմէ ընդունելով որ Օրդեսսոսէն յառաջ կուգայ այժմու Օդեսայի անունը: Փըրվան ենթադրեց, ինչպէս ըսի, Արճեսոս մը, որ Հերոդոտոս սխալ վերարտադրած ըլլայ Օրդեսսոսով, բայց չյիշատակեց թէ գոյութիւն ունին նաեւ Արճեսոսի նման ուրիշ ձեւեր ալ: Ահաւասիկ ատոնք.

Մակեդոնիոյ մէջ. Փոլիբիոս կը յիշէ Օրճեսսոս միջնաբերդը Արժեսսոսի կողքին: Կէորկիեւ կը յիշէ Օրճեսսոս մը եւ Օրճիսսոս մը՝ Իլիրիոյ մէջ: Տեչեւ կը յիշէ Արճեսիս կամ Արճիզա քաղաքը Փոքր Ասիոյ Հելլեսպոնտոս գաւառին մէջ, Պերկամոնի եւ Քիզիքոսի միջեւ, ինչպէս նաեւ Արճիսսա մը Թեսալիոյ մէջ:

Ամփոփելով՝ գոյութիւն ունին ուրեմն կարգ մը տեղանուններ սկսած՝ Պտղոմէոսի Արսեսա կամ Արսիսա տեղանունէն Հայաստանի մէջ, Արկէոս, այսօր Թըրքահայաստանի Արճիշ - տաղը, Արճիզա՝ Հելլեսպոնտոսի մէջ, Արճիսա՝ Թեսալիոյ մէջ, Արճեսսոս (Օրճեսսոս) Մակեդոնիոյ մէջ, եւայլն:

Բոլորը կը թուի թէ ցոյց կուտան ճամբայ մը, Պալքաններու եւ Հայաստանի միջեւ սփռուած տեղանուններով, որոնք իրենց հիմը ունին հնդեւրոպական արճ արմատը, «փայլուն, ճերմակ» իմաստով:

ՓՐՈՖ. Վ. ՊԸՆԸՑԵԱՆՈՒ

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՆ ԱԼ

ՀԱՄԱԿԵՑՈՒԹԵԱՆ ԱԽՈՅԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ուղղափառութիւնը հաւատարիմ մնացած է Աւանդութեան, եւ սակայն Հռոմէն բաժնուելէն ետք չէ ունեցած Կաթողիկէ եկեղեցիի տարածումը, ոչ կազմակերպչական, ոչ ալ հոգեւորական եւ մտաւորական մարզերուն մէջ:

Ուղղափառ Եկեղեցին հերետիկոսական ըմբոստութիւններ չէ ճանչցած իր ծոցին մէջ: Այս տարօրինակ կայունութիւնը պէ՞տք է վերարգել ուղղափառներու հաւատարմութեան դէպի Աւանդութիւնը, թէ պէտք է վերագրել զայն ուղղափառներու մտաւորական եւ հոգեւորական նուազ զարգացումին՝ կաթողիկէներուն բաղդատմամբ:

Եթէ Պետրոսի եկեղեցին ունեցած է հաւատացեալներ որոնք ըմբոստացած են իր իշխանութեան դէմ, ատիկա թերեւս անոր համար է որ այդ հաւատացեալները ենթարկուած էին աւետարանական օրէնքներուն պարտադրած խստութեանց, ինչ որ ուղղափառները չէին պարտադրեր իրենց հաւատացեալներուն:

Այս առթիւ, կաթողիկէ աստուածաբանները, կամ գոնէ անոնցմէ ոմանք, կը վախնան որ ուղղափառներու վերագրուած «կայունութիւն»ը բացատրուի մասամբ տեսակ մը կրաւորականութեամբ, որ հաւատացեալները պիտի պահէր տարրական հոգեւորական կեանքի մը մէջ:

Իրականութիւն է որ Արեւելքի Եկեղեցին Արեւմտեան Եկեղեցիին աստուածաբանական գործունէութեան հետ բաղդատելի գործունէութիւն մը չէ ունեցած: Ի զուր է փնտռել Ուղղափառութեան մէջ անձնաւորութիւններ որոնք կարելի ըլլայ համեմատել Ս. Ալպեր լը Կրանի, Ս. Թովմաս Աքուինացի, Տընս Սքոթի, Սուրբ Պերնարտոսի, Սուրբ Ժան տը լա Քրուայի: Ասիկա չի նշանակեր սակայն, եւ ոչ մէկ կաթողիկէ կը խորհի յաւակնիլ թէ բարեպաշտութիւնը, սրբութիւնը բացակայած են Արեւելքի Եկեղեցիէն: Միայն կարելի է եզրակացնել թէ այս վերջինը «անհատական» հոգեւորական ծաղկումը չէր քաջալերէր, կաթողիկէ եկեղեցիին ձեւով ու չափով:

Վերջապէս, համայնավարութեան Ռուսաստանի մէջ հաստատուելէն ի վեր, այդ երկրին ուղղափառ եկեղեցիներուն վիճակը կարգ մը խնդիրներ կը յարուցանէ, զորս կարելի չէ զանց առնել: Տարագիր ուղղափառները կ՝արժեքաւորեն այն պարագան թէ ռուս եկեղեցին հրաշալի կերպով դիմադրած է զինք հալածողներուն, թէ հակառակ զինքը ոչնչացնելու համար ձեռք առնուած բոլոր միջոցներուն, եկեղեցին վերապրած է եւ այսօր աւելի քան կենդանի է: Արդարեւ, անվիճելի է որ ռուս եկեղեցին ունեցաւ բազմաթիւ մարտիրոսներ եւ թէ անոր հաւատացեալները քաջաբար եւ բացայայտօրէն ծառացան «նիւթապաշտ հաւատոյ հանգանակ»ին դէմ: Այսուհանդերձ, ռուս եկեղեցական իշխանապետութիւնը համայնավար կառավարութեան ըրաւ զիջումներ, որոնք հասկնալի ըլլալով հանդերձ, կը մնան ցաւալի:

Մոսկուայի պատրիարքը արտասանեց ճառեր, որոնց մէջ կրկնեց բնաբանները խորհրդային հակարեւմտեան քարոզչութեան: Արբանեակ երկիրներու՝ Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ եկեղեցապետները կապկեցին անոր այս դիրքը եւ գտնուեցան նոյնիսկ այնպիսիներ որոնք մասնակցեցան կաթողիկէ եւ բողոքական փոքրամասնութեանց դէմ ի գործ դրուած պաշտօնական հալածանքներուն: Ոչ մէկ եկեղեցի այս տեսակ տկարութեանց մենաշնորհը ունի: Եւ սակայն, դժուար է յաւակնիլ որ ուղղափառները կ՝անգիտանան այն փորձութիւնները որոնց պիտի չկարենային տոկալ միւս քրիստոնեայ եկեղեցիները:

Ասոնք են ահա, ի մէջ այլոց, այն քանի մը դժուարութիւնները որոնց լուծումը, կաթողիկէ եւ ուղղափառ աստուածաբանները պարտին միասնաբար գտնել:

Պէ՞տք է խորհիլ թէ այս դժուարութիւնները անյաղթելի են եւ թէ փոսը որ բացուած է Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, պիտի մնայ միշտ նոյնը:

Պարզ խօսինք. — Ինչ կը վերաբերի Պապին գերիշխանութեան հարցին, կաթողիկէները եւ ուղղափառները որեւէ լուծում պիտի չկրնան գտնել: Բազում աւանդութիւններ, եւ նոյնիսկ կիրքեր խնդրոյ առարկայ են այս մարզին մէջ, որպէսզի արեւելքի քրիստոնեաները ընդունին ենթարկուիլ Ս. Պետրոսի յաջորդին: Այսուհանդերձ, պէտք չէ եզրակացնել թէ այս ուղղութեամբ խօսակցութիւնները անօգուտ պիտի ըլլան:

Շատ մը կէտերու մէջ, ամէն ինչ թոյլ կուտայ յուսալու որ փոխադարձ հասկացողութեան լաւագոյն եզր մը կարելի պիտի ըլլայ գտնել «բաժանեալ եղբայրներուն միջեւ:

1927ին, Պիոս ԺԱ. իր մէկ յայտարարութեան մէջ կը շեշտէր.—

«Լրիւ ծանօթ չէ ինչ որ կայ թանկագին, բարի, խորապէս քրիստոնէական կաթողիկէ հին հաւատքին հատուածներուն մէջ: Ոսկեբեր ժայռէ մը անջատուած կոյտերը, իրենք ալ ոսկեբեր են: Արեւելեան պատկառելի քրիստոնէական համայնքները իրենց էութեան մէջ ունին այնպիսի սրբութիւն մը, որ արժանի է ոչ միայն յարգանքի, այլ եւ համակրանքի»:

Ժամանակը եկած կը թուի ըլլալ, ուր երկու դաւանութեանց քրիստոնեաները պէտք է գիտակցին թէ ի՞նչն է որ զիրենք կը միացնէ: Մենք ցոյց տուինք այն բոլորը որ զիրենք կը բաժնէ: Պէտք է նաեւ զանազանել թէ ո՞րն է հիմնական եւ ո՞րը ոչ: Կարգ մը շփոթութիւններ պէտք է փարատել: Գիտենք, օրինակի համար, թէ ուղղափառ քահանաները ամուսնացած են: Բայց Հռոմի կապուած Միջին Արեւելքի կարգ մը եկեղեցիներու քահանաները նոյնպէս, եւ ոչինչ կրնայ փաստել թէ ուղղափառ եկեղեցիները պարտին ընդունիլ քահանաներու կուսակրօնութիւնը, ինչ որ կարգապահական հարց մըն է եւ ոչ վարդապետական, եթէ մուտք գործէ կաթողիկէ եկեղեցիէն ներս:

Միայն լատին եւ սլաւ, կամ արեւմտեան եւ արեւելեան քրիստոնէութեան համախմբումին մէջ պէտք չէ տեսնել կաթողիկէ եւ ուղղափառ մերձեցում մը:

Կաթողիկէ եկեղեցին իր մեծամասնութեամբ «եւրոպական եւ ամերիկեան» եկեղեցի մըն է: Սակայն, միլիոնաւոր կաթողիկէներ կան Ափրիկէի, Հնդկաստանի, Վիէթնամի եւ Չինաստանի մէջ: Ուղղափառ եկեղեցին Ռուսաստանի եւ Արեւելեան Եւրոպայի մէջ կը հաշուէ ինը տասներորդը իր հաւատացեալներուն, սակայն, ուղղափառութիւնը նուազ քարոզչական ըլլալով քան կաթողիկէ եկեղեցին (բան մը որ կարգ մը կաթողիկէներ ուղղափառութեան «չքաւորութիւնը» կը նշկատեն) տակաւին միլիոնաւոր ուղղափառներ կան Ափրիկէի եւ Միացեալ Նահանգներու մէջ:

Ճշմարտութիւնը, որուն աւանդապահներն են կաթողիկէներն ու ուղղափառները, յատկապէս կապուած չէ այս կամ այն մշակոյթին, անիկա ոչ «լատին» է եւ ոչ ալ «սլաւ». սահմանումով տիեզերական է այդ ճշմարտութիւնը:

Մերձեցումը աւելի քան ստիպողական է, քանի որ կաթողիկէներուն ու ուղղափառներուն նոյն թշնամին կը սպառնայ: Հոս, չենք խորհիր եկեղեցիներու դէմ համայնավար հալածանքներու մասին այլ ընդհանուր կերպով, կը խորհինք այն անաստուածութեան մասին, որուն լաւագոյն եւ ամէնէն բուռն արտայայտութիւնը կը հանդիսանայ համայնավարութիւնը:

Արդի անաստուածութիւնը կը յարձակի ոչ միայն դուրսէն, այլ նաեւ ներսէն եկեղեցիներուն վրայ: Իր ծաւալով անախընթաց այս վտանգը, հրամայական կերպով բոլոր հաւատացեալները կը հրաւիրէ միանալու:

Աւելցնենք որ կաթողիկէ - ուղղափառ մերձեցում մը իր արձագանգը պիտի գտնէ բողոքական շրջանակներու մէջ: Ուղղափառութիւնը արդարեւ տեսակ մը «կամուրջ» է Հռոմի Եկեղեցիին եւ Բարեբարոգչական Եկեղեցիին միջեւ: Ուղղափառներու եւ Բողոքականներու միջեւ հանդիպումները յաճախակի են, մանաւանդ քանի մը տարիներէ ի վեր: Կարելի է յուսալ ուրեմն թէ կաթողիկէներու եւ ուղղափառներու մերձեցումը պիտի արագացնէ քրիստոնէական միութեան ժամը:

Զատկական տօներու առաւօտեան ժամերգութեանց ընթացքին բոլոր ուղղափառ եկեղեցիներուն մէջ կը կարդացուի Սուրբ Յովհան Ոսկեբերանի վերագրութ-

ԱԿՎՇՆՈ ԴԱՎԹՅԱՆԸ

ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՎԹՅԱՆ

—o—

ՊՈԼՅՈՆ

9.

Տիկին Մարիամը, ծերունի Մելիքսեթը ու Ալվարդը ոտքի էին կանգնել, երբ Ալվարդի մայրը ներս մտավ։ Ալվարդը ամաչկոտությամբ ժպտաց նրան, իսկ Մելիքսեթը ոտքի ելնելով՝ ասաց.

— Ինչպես տեսնում եմ, ես ուշացել եմ։ Ներողություն, տիկին Մարիամ, ես չգիտեի, որ դուք այստեղ եք։

— Ոչինչ, պարոն Մելիքսեթ, ես էլ հենց հիմա եմ եկել։ Ալվարդը ինձ ասաց, որ դուք այստեղ եք, ուստի ես էլ որոշեցի գալ։ Ես ուզում էի ձեզ հետ խոսել մի շատ կարևոր գործի մասին։

— Ես պատրաստ եմ ձեզ ծառայելու, տիկին Մարիամ։ Ինչ կարող եմ անել ձեզ համար, ասեք։

— Ես ուզում էի խնդրել ձեզ, որ դուք ինձ ներողություն խնդրեք Ալվարդի առաջ։ Դուք նրան վիրավորեցիք։

— Ես ներողություն խնդրեմ Ալվարդից, տիկին Մարիամ։ Ես չեմ կարծում, որ ես նրան վիրավորել եմ։ Ես միայն ասացի, որ ես նրան սիրում եմ, և ոչ ավելին։

— Ալվարդը ինձ ասաց, որ դուք նրան առաջարկություն եք արել, որ նա ձեզ հետ գնա Ամերիկա։ Ես ուզում եմ իմանալ, թե դուք ինչ եք մտածում անել Ամերիկայում։ Ինչպե՞ս եք ապրելու նրա հետ։

— Ես կաշխատեմ, տիկին Մարիամ, և ես հավատացնում եմ ձեզ, որ ես կկարողանամ ապահովել նրան։ Ես ունեմ որոշ գումար, որը կարող է բավական լինել մեզ համար մինչև ես գտնեմ որևէ աշխատանք։

— Ես ուզում եմ իմանալ, թե ինչպիսի՞ աշխատանք եք դուք ուզում գտնել։

— Ես դեռ չգիտեմ, տիկին Մարիամ։ Ես կգնամ Նյու-Յորք և այնտեղ կորոշեմ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ապրիլ 8ին աւարտած է մեր բաժանորդներէն շատերուն տարեշրջանը: Կը խնդրենք որ փութով կատարեն նոր տարեվճարը, առանց անհատական հրաւէրի սպասելու:

Կը խնդրենք նաեւ որ ցարդ առկախ հաշիւ ունեցողները օր առաջ համապատասխան գումարները ղրկեն:

Շնորհակալութիւն մեր բոլոր բաժանորդներուն որոնք իրենց կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱՋԳԱՅԻՆ

Մշակութային ընկերակցութեան հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 26ին երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ, Մէթրօ Քատէ:

Դասախօս՝ Միլանոյէն հրաւիրուած

Պ. ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ:

Նիւթը՝ Պետրոս Դարեան, Միսաք Մեծարենց, Մատթէոս Զարիֆեան *եւ* Եղիշէ Չարենց:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Մուտքը ազատ է:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սիրանոյշ Տոլպաշեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Ֆերհատեան, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Տապանեան (Ամերիկա) կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ ժամը 10,30ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցիին մէջ իրենց ծնողքին՝

ԱՐՄԵՆԱԿ ՖԵՐՀԱՏԵԱՆԻ (Ակնցի)
եւ ՄԱՆՈՒՇԱԿ ՖԵՐՀԱՏԵԱՆԻ
(Պուլտուրցի)

յիշատակին:

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները, ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան.— Լիոն-Շարբէնէն Տէր եւ Տիկ. Մուրատեան իրենց զաւկին զինուորութենէ վերադարձին առթիւ 50 Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկ. Մուրատեան միեւնոյն ատեն 50 Ն. Ֆ. կը նուիրեն, այրի Տիկ. Մաննիկ Մաքասեանի մահուան առթիւ՝ փոխան ծաղկեպսակի: Ոմն կը նուիրէ 50 Ն. Ֆ.:

ՇԱՐԹ

ԱՊՐԻԼ 12 ԷՆ 30

Galerie Vendôme
12, Rue de la Paix

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վասպուրականի Հերոսամարտի տօնակատարութիւնը Մարսէյլի մէջ՝

ՄԱՅԻՍ 22 ԻՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոնի մէջ «Մայիս 28»ը կը տօնուի Մայիս 28ի շաբաթ իրիկունը Ռիւ Տիւնուառի սրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները մօտ ատենէն:

HOTEL - BAR - RESTAURANT

2 ETOILES B

Confort moderne
Cadre rustique
Vue unique sur mer
Pension complète pour séjours

LE KING'S

LORENIAN-DESGRANGES, Propr.
R. C. 59 A 135

3, Av. Alexandre III (face a la plage)
Tél. : 421-00 - JUAN-LES-PINS

Հայերէն կը խօսինք

English Spoken Man spricht Deutsch

ԱՊՐԻԼ 11

ՀԱՄԱՋԳԱՅԻՆ ՍՈՒԳԻ ՕՐ

ՍԷՆ-ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Սէն-Շամոնի Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կաթողիկէ եւ Աւետարանական համայնքի պետերուն:

Ապրիլ 24ին, կիրակի կէսօրէն ետք ժամը 3,30ին, Սալ «Ժան տ'Արք»ի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. Մ. ՄԻՐՋԷ:

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 24ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սէրքլը Կաթոլիքի սրահը Ազգ. Միութեան վարչութեան նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Ազգ եւ կրօնական բոլոր միութիւններու, կազմակերպուած է յարգանքի սգատօն մը: Կը հրաւիրուի Վիէնահայութիւնը որ իր յարգանքի բաժինը բերէ աւելի քան մէկ միլիոն նահատակներու յիշատակին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի, Ապրիլ 24, ժամը 16,30ին ձայնաւոր պատարագ:

Կը պատարագէ
ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ԱՄԱՏՈՒՆԻ

Basilique du Sacré-Coeur de Montmartre

×

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ - ՄԿՐՏԻՉ (ՓԱՐԻԶ)

24 Ապրիլ, Նոր Կիւրակէ, *քառաձայն պատարագ, ի յիշատակ բիւրաւոր նահատակացն մերոց համաշխարհային առաջին եւ երկրորդ պատերազմաց: Կատարի հոգեհանգիստ յամենայն եկեղեցիս Հայաստանեայց յիշատակ մեռելոց: Կը նախագահէ Գերշ. Տէր Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեան եւ կը քարոզէ:*

Ս. ԹԱԴԷՈՍ (ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ)

Կիրակի, *Կրկնազատիկ. Ազգ. Սգատօն, համաշխարհային առաջին պատերազմին՝* 1914-1918, *առաւօտ. սկիզբն ժամերգ. ժամը 8ին: Պատարագ 10ին: Հանդիսաւոր հոգեհանգիստ 11ին:*

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի, 24 Ապրիլ. *Նահատակաց յիշատակին համար հոգեհանգստեան պատարագ ժամը 10ին:*

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ (ՊՕՄՈՆ)

Նոր Կիրակի, *Կրկնազատիկ: Յիշատակ մէկ միլիոն նահատակաց: Սկիզբ առաւօտեան արարողութեանց ժամը 8ին: Պատարագ Եկմալեան 10ին: Հանդիսաւոր հոգեհանգիստ ժամը 11,45ին:*

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

24 Ապրիլ, Կիրակի. *առաւօտեան ժամը 9,45ին հոգեհանգիստ Շափէլ Օթէլ Տիէոյի մէջ: Կը պատարագէ Հայր Մեսրոբ Ետիգարտաշեան:*

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

24 Ապրիլ, Նոր Կիրակի. *Ազգային Մեծ Սգատօն:*

Յիշատակ բիւրաւոր նահատակաց մերոց, յընթացս համաշխարհային առաջին եւ երկրորդ պատերազմաց: Առաւօտ ժամերգ., պատարագ եւ հոգեհանգիստ ժամը 8-11,30:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ ԵՒ ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Շաւիլի Կապ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 30 Ն. Ֆ. Տէր եւ Տիկ. Լորոսեանէ, իրենց անդրանիկ զաւկին Սաթենիկի ծննդեան առթիւ:

×

Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը կ'ողբայ մահը իր ընկերուհի Սրբուհի Սուրեանի, եւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ իր ընտանեկան պարագաներուն:

ԾԱԽՈՒ Է

Ծախու է սքանչելի յարկաբաժին մը, չորս սենեակ

լոժիա, *խոհանոց, բաղնիք, ամէն յարմարութիւն 1956ին շինուած շէնքի մը մէջ: Հանդարտ թաղամաս մը (15րդ) (ռեզիտանսիէլ), երրորդ յարկ, մեծ պատուհաններ, արեւոտ եւ օդաւէտ, մեթրոյին դիմացը:*

70.000 Ն. *Ֆրանք. կանխիկ եւ 40.000 ապառիկ: Այցելել երեքշաբթի եւ չորեքշաբթի ժամը 15էն 17՝*

M. J. 154 RUE DE LOURMEL PARIS 15

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 20,30ԻՆ *ՍԱԼ ՔԱՏԷ*, 21 ՌԻՒ ՔԱՏԷ:

Նախաձեռնութեամբ Ապրիլեան Սերունդին (ՉՈՄ)

Կը նախագահէ՝ **ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ**

Կը խօսի՝ **ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ** (Միլանէն հրաւիրուած)

Կը մասնակցին՝ Օր. Շաքէ Պէնկեան (երգ), ընկերակցութեամբ Ա. Մեսումենցի: Արտասանութիւն՝ Օր. Թօփալեան: Նուագ (երրեակ) ղեկավարութեամբ Պ. Քաջեանի, կը մասնակցի դաշնակահարուհի՝ Միշըլին Լակաշ, Փօլ Պուֆիլ *(թաւջութակ) եւ* Ս. Քաջեան *(ջութակ), Ողեկոչում՝ Ե. Գրիգորեան:*

Հանրակառքերը կը մեկնին Իսիէն ժամը 20ին (Խրիմեան սրահ), Ալֆորվիլէն, Շաւիլէն, Առնուվիլէն սովորական վայրերէն

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի կեդր. վարչութեան կողմէ
Դ. Դասախօսութիւն
Այս ուրբաթ ժամը 9ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ:
Դասախօս՝ ընկ. ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

Նիւթ՝ Հայկական Դատի պատմութիւնը *(Գ. դասախօսութիւն): 1878էն մինչեւ մեր օրերը:*

Այս դասախօսութիւնները վերապահուած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերնդականներուն: Արձանագրութիւնը պարտաւորիչ է:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Իսիի Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ կողմէ

Կիրակի, 24 Ապրիլ, ժամը 15ին, Իսիի Քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ

Կը ներկայացուի Հայոց պատմութեան անմոռանալի էջերէն

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

(ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ 5 արար, 4 պատկեր)

Առնուվիլի «Կառվարենց» խումբին կողմէ

Գեղարուեստական բաժին

Մասնակցութեամբ Պ. Մ. ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ եւ Օր. Շ. ՊԷՆԿԵԱՆԻ (երգ)

Մուտք 3 եւ 5 Ն. Ֆ.

—ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ—

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան ընդհ. ժողովը Ապրիլ 24ին, կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Իսիի Խրիմեան դպրոցը: Կը հրաւիրուին անդամները եւ ոչ-անդամները: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ՖՈՒՐԻԻԷՐԻ ՏԻՐԱՄՕՐ ԲԼՐԱՆԻՍՏ ՏԱՃԱՐԻՆ ՄԷՋ ՀԱՅԱԾԷՍ ՁԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆ

ԱՊՐԻԼ 24ԻՆ

Լիոնի եւ շրջակայի Հայութիւնը սիրով կը հրաւիրուի Ապրիլեան Նահատակներու եւ պատուոյ դաշտին վրայ ինկած զինուորներու համար մատուցուելիք պատարագին ու հոգեհանգստեան պաշտօնին, որոնք տեղի պիտի ունենան Ֆուլվիէրի տաճարին մէջ այս կիրակի ժամը ճիշդ 10ին:

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԴԵՂԱՐԱՆ ՍԻԼՎԷՍԹՐԸ

46, Ռիւ տը Թրէվիզ, 46
ՓԱՐԻԶ (9)

Յանձնարարելի Դեղարան մը:

Ջերմ ընդունելութիւն Փարիզի, Արուարձանի եւ Գաւառի հայ յաճախորդներուն:

Դեղարանը կը գտնուի Ռիւ տը Թրէվիզի եւ Ռիւ Լաֆայէթի անկիւնը, Ազգային Տունէն 100 մեթր հեռու:

Պ. Վահրամ Էլմաճեան՝ դեղագործ - վաճառող, ամէն օր իր հայրենակիցներուն տրամադրութեան տակ է, Սիլվէսթրը Դեղարանը, ժամը 8էն - 12, 15.30 - 20:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կ. ԿՈՄԻՏԷՆ եւ Փարիզի Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրեն հետեւեալ մարմինները.—

Այս շաբաթ՝ Քրիստափոր, Փոթորիկ, Ռաֆֆի:

Այս երկուշաբթի՝ Ռոստոմ:

28 *Ապրիլ, հինգշաբթի* Աղբիւր Սերոբ ենթակոմիտէն:

29 *Ապրիլ, ուրբաթ՝* Արամ - Շ. Միսաքեան:

30 *Ապրիլ, շաբաթ՝* Արղութեան:

6 *Մայիս, ուրբաթ* Արծիւ:

7 *Մայիս, շաբաթ՝* Զաւարեան:

8 *Մայիս, կիրակի՝* Վարդան:

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Անի Կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 23 Ապրիլ, շաբաթ երեկոյեան ժամը 8,30ին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՎԱՐՁՈՒ Է

Կահաւորուած եւ բաց հրապարակի վրայ նայող սենեակ եւ խոհանոց մը Տրակինեանի մէջ (Վառ) Յունիս, Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներուն: Ամիսը՝ 300 Ն. Ֆ.: Դիմել «Յառաջ»ին:

ԾԱԽՈՒ Է ՓԱՎԻՅՕՆ ՄԸ

Ռոնի-Սու-Պուայի մէջ, 3 սենեակ, խոհանոց, տուշ, գաւ, ամէն յարմարութիւնով օժտուած: 20 մեթր ճակատ, 65 մեթր երկարութիւն, ընդամէնը 900 քառակուսի մեթր, շատ լաւ մշակուած, պտղատու ծառերով պարտէզ: Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել Տիկին Պարսամեանի՝

Tel. : MON. 15-75

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 22 ԱՊՐԻԼ

VENDREDI 22 AVRIL 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8780 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4581

ՊՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԽԵՂԱԹԻՒՐՈՒՄՆԵՐ ՈՒ ՀԱԿԱՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ճէմալ փաշա գիտակցաբար կը խեղաթիւրէ բոլորին ծանօթ պատմութիւնը, երբ չարամտօրէն Ներսէս Վարժապետեան Պատրիարքին համար կը գրէ թէ «Սան Ստեֆանօ երթալով Ռուսիոյ ցարէն խնդրեց, որպէսզի օգնէ (Հայերուն) ստանալու իրենց անկախութիւնը, պաշտպանելով զիրենք թուրք կառավարութեան դէմ»:

Ու կ'եզրակացնէ թէ «այդ օրէն սկսեալ չքացաւ Հայոց «հաւատարիմ ազգ» (միլլէթը սատըքա) ըլլալու համբաւը»:

Արար աշխարհ գիտէ թէ 1878ին Հայերը անկախութիւն չէ, որ կը պահանջէին, այլ պարզապէս բարենորոգումներ. կեանքի, ինչքի եւ պատուի ապահովութիւն: Փա՞ստ՝ Սան Ստեֆանոյի 16րդ եւ Պերլինի 61րդ յօդուածները: Յետոյ փաստ է նաեւ որ Բարձրագոյն Դուռը տեղեակ էր — եթէ ոչ գրդիչը — Հայոց կատարած դիմումներուն:

«Բարենորոգումներ»ու անհրաժեշտութիւնը օսմանեան կայսրութեան մէջ մատնանշուած էր արդէն 1853–54ի եւ 1877–78ի ռուսեւթրքական պատերազմներէն շատ առաջ, 1839 Նոյեմբեր 3ին, երբ Սուլթան Ապտիւլ Մէճիտ, հազիւ գահ բարձրացած, հանդիսաւորապէս հրատարակեց Կիւլհանէի Խաթթը Շէրիֆը, որ օրէնքի առջեւ ոչ-իսլամ տարրերուն իսլամներու հաւասար իրաւունքներ կ'երաշխաւորէր:

Այս խոստումները ըստ Թրքական աւանդութեան մեռեալ տառ մնացին: Այն աստիճան, որ 1856 Փետր. 18ին Խրիմի պատերազմէն վերջ, Փարիզի դաշնագրի նախօրեակին, նոյն Սուլթանը պարտաւորուեցաւ նոր Խաթթը հիւմայունով մը կրկնել 1839ի Թանզիմաթին բարենորոգումները, փոշի փչելու համար մեծ պետութեանց աչքին:

Սուլթան Ապտիւլ Համիտ, այս վերջիններու չահագրգիռ մեղսակցութեամբ, նոյն բախտին արժանացուց Պերլինի դաշնագրին 61րդ յօդուածով խոստացուած բարենորոգումները:

Հայ յեղափոխական կուսակցութիւնները կազմուեցան ոչ թէ 1853ին, այլ Պերլինի վեհաժողովէն տասը տարի վերջ, երբ բոլորովին յայտնի եղաւ, որ Կարմիր Սուլթանը նպատակ չունէր գործադրելու հանդիսաւորապէս ստանձնած յանձնառութիւնները, որոնց համար երաշխաւոր էին եղած վեց մեծ պետութիւնները:

Անգլիա Կիպրոսն էր ստացած իբրեւ կաշառք՝ ջուրը ձգելու համար հայկ. նահանգներու բարենորոգումները: Միւս հինգ մեծ պետութիւններն ալ առիթը չէին փախցներ՝ «Հայկական Հարց»ի ըսպառնալիքով զանազան մենաշնորհներ կորզելու համար Համիտէն:

Ճէմալ փաշա հակասութեան մէջ կ'իյնայ, երբ մէկ կողմէ 1894–96ի ջարդերուն պատճառ ցոյց կուտայ «հայ յեղափոխականներու գործունէութիւնը», միւս կողմէ կը հաստատէ թէ «Ապտիւլ Համիտ Բ. իր բռնակալութիւնը կարենալ շարունակելու համար 1894–1896 տարիներու ընթացքին խուժդուժ միջոցներ ձեռք առաւ Հայերուն դէմ»:

Ուրիշ հակասութիւն մը եւս: Մինչ շարունակ կը կրկնէ թէ «Ռուսիա առաւելագոյն չափով կը ճգնէր անկախութիւն ապահովել Թուրքիոյ Հայերուն», միւս կողմէ կը հաստատէ թէ Ռուսիա չէր ուզեր, որ բարենորոգումներ մտցուին հայկական նահանգներուն մէջ: Փա՞ստ:

«Ռուսիոյ ցարը Ապտիւլ Համիտ Բ.ի լիակատար ապահովութիւն տուաւ, թէ 1896ի յեղափոխութենէն վերջ Կովկաս ապաստանած Հայերուն պիտի չթոյլատրուէր Օսմ. Կայսրութեան սահմաններէն ներս մտնել, եթէ ի փոխարէն Սուլթանը ո՛չ մէկ երկաթուղի կառուցանէր արեւելեան Անատոլուի մէջ»:

Ուրիշ փաստ մը: «Կովկասի Հայերը կը հեծէին ծայրայեղ բռնակալութեան տակ»: Ու կ'եզրակացնէ.

«Կարելի չէ գտնել աւելի ցայտուն ապացոյց մը, որ երեւան հանէ Ռուսիոյ անկեղծ նպատակը Օսմ. Կայսրութեան եւ Հայերուն մասին»:

Ու նաեւ. «ռուսական երկերես քաղաքականութիւնը լրջօրէն կը մտահոգէր պատուախնդիր հայ յեղափոխանները, որոնք կը խորհէին թէ Հայութեան համար անկախութիւն ձեռք բերելու ատեն պէտք չէ իյնալ ռուսական լուծին տակ, որ հարիւր հազար անգամ աւելի գէշ է քան Թրքական լուծը»:

1907 Դեկտեմբերին, երբ Փարիզի մէջ ժողով գումարեցին Օսմ. Կայսրութեան զանազան տարրերուն պատկանող յեղափոխական կուսակցութիւնները, — որոնց շարքին «հայ կոմիտէներու ամէնէն պատուաւորն ու հիմնականը նկատուող Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը», ինչպէս կը գրէ Ճէմալ փաշա, բոլորն ալ համաձայն էին, որ «միջոցներ գտնուին ամբողջ Օսմ. Կայսրութեան մէջ ապրող զանազան ազգերուն բարօր կեանք մը ապահովելու»:

Այս էր կացութիւնը, կ'ըսէ, երբ 1908ին հռչակուեցաւ Օսմ. Սահմանադրութիւնը:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ ՄԻՇՏ ԽԱՆԴԱՎԱՌ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ Կ'ԱՐԺԱՆԱՆԱՅ

Ֆրանսական եռագոյնը եւ ճերմակ-կապոյտի վրայ չորս շուշաններով զարդարուն Քէպէք նահանգի դրօշները կը ծածանէին երբ Հանրապետութեան Նախագահին «Քոմէթ 5301»ը Լորեթի օդակայանը հասաւ:

Քանատայի այս շրջանը գրեթէ Ֆրանսա կը նկատուի: Արդարեւ, տեղացին Ֆրանսախօս է եւ ամուր կապուած՝ նախնիքներու բարքերուն եւ սովորութիւններուն: Նահանգապետը կը կոչուի՝ Օ. Կանիոն, վարչապետը՝ Պարիթ, ջոկատի հրամանատարը Ֆրանսերէն կուտայ իր հրամանները:

Օդակայանէն՝ տը Կոլ անմիջապէս կ'առաջնորդուի «Զոհողութեան Խաչ» յուշարձանը՝ ուր ծաղկեպսակ մը կը դնէ: Յուշարձանը շինուած է ի յիշատակ երկու համաշխարհային պատերազմներուն զոհուած՝ քանատացի զինուորներուն:

Քէպէքի նահանգապետը ճաշ մը տուած է ի պատիւ հիւրին: Մտերմիկ մթնոլորտի մէջ արտասանուած են կարճ բաժակաճառեր:

Ընդունելութենէն ետք՝ տը Կոլ այցելած է Լավալի համալսարանը ուր տեսուչը՝ Ալֆոնս Մարի-Փարոն ողջունելէ ետք «պետական մեծ դէմքը» ջերմ բառերով դրուատած է Ֆրանսայի առաջնորդին արժանիքները: Այս առթիւ դիտել տուած է թէ նախանձախնդիր են իրենց Ֆրանսական ծագումին ու կ'աշխատին վառ պահել իրենց ազգային մշակոյթը:

Քաղաքապետարան ընդունելով՝ Քէպէքի քաղաքապետը՝ Ու. Համէլ իր կարգին շեշտած է այն խոր կապը որ գոյութիւն ունի Ֆրանսացի – Քանատացիներու եւ մայր երկրին՝ Ֆրանսայի միջեւ: «Եթէ կայ վայր մը, աւելցուցած է ան, ուր Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահը կրնայ ինքզինք իր տանը մէջ զգալ, ան ալ այս հինաւուրց Քէպէքն է, ուր ե-

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

Օրը Օրին

ՈՃԻՐ՝ ՈՃԻՆ ԴԷՄ

— Նորէն ինծի ջղայնացուցիր:

— Մի՛ ըսեր «ինծի», ըսէ «զիս»...

— Նորէն սկսար իմ անձնական գործերուս մէջ միջամտել...

— «Մէջ»ը նետէ...

— Չկրցայ քեզ հասկցնել որ ես իմ ոճս ունիմ...

— Սա «քեզ»ը փոխէ «քեզի»ի...

— Եղբա՛յր, ամէն գրագէտ իր ոճը ունենալո՞ւ է թէ ոչ...

— Ոճ եւ քերականութիւն իրարմէ տարբեր բաներ են... «Ես իմ ոճս ունիմ» ըսելով, չես կրնար քերականութեան կանոնները ոտքի տակ առնել...

— Օշականը առա՛ւ, չառա՞ւ...

— Օշականը առաւ, բայց իրեն պատուանշան չտուինք... Յետոյ, դուն Օշական չես...

— Հապա ի՞նչ եմ...

— Բա՛ն մըն ալ չես...

— Կատակասէր ըլլալդ գիտնալուս համար, չեմ բարկանար... Բայց, իրա՛ւ կ'ըսեմ, չի կարելի քեզի հետ գլուխ ելլել...

— Աւելի լաւ է որ ըսես «կարելի չէ»...

— Ես կ'ուզեմ այդպէս ըսեմ...

— Սա «ըսեմ»ը փոխէ «ըսել»ի:

— Շանթը իմ ըսածիս պէս կ'ըսէր, չէ՞ր ըսեր...

— Շանթը կ'ըսէր, բայց անոր ալ շքանշան չտուինք...

— Է՛, ըսէ նայինք, սա շքանշանը որո՞ւն պիտի տաք...

— «Որուն»ը սխալ է, ըսէ որո՞ւ»...

— Քեզի ըսի որ ես իմ անձնական ոճս ունիմ... Գրող եմ...

— Ես գրող կ'ըսեմ այն մարդուն, որ իր ոճը ընթերցողին կը ներկայացնէ ճշգրիտ քերականութեամբ եւ բառամթերքով... Չըրչիլը իր ոճը ունի, բայց այդ ոճը չի մեղանչեր անգլերէնի քերականական կանոններուն դէմ... Ատկէ զատ, ոճ ունենալէ առաջ, պէտք է հոգի ունենաս... Հոգի չունի՞ս. ուրեմն, ոճ ալ չես կրնար ունենալ... Ջիղ պիտի ունենաս... Չունի՞ս... Ուրեմն, ա՛լ իրաւունք չունիս ոճի մասին ճառելու...

— Ես այդ ըսածներուդ համաձայն չեմ, բայց ժամանակ ալ չունիմ հետդ վէճի բռնուելու... Արդէն, ուրիշ գործով եկած եմ... Սա ըսէ նայիմ, ինչո՞ւ իմ վերջին յօդուածիս մէջ Ժխտականի «չ»ն, Ապառնիի «պիտի»ին առջեւէն հաներ էք եւ տարեր էք Բային փակցուցեր էք...

— Մեր ըրածը ճիշդ էր...

— Բայց, իմ ո՞ճս ուր մնաց...

— Կարծեմ, սա զամբիւղին մէջ ինկեր է...

— Նորէ՞ն կատակ... Ես սովորութիւն ունիմ «չեմ ուզեր»ը, «չեմ գիտեր»ը «է»ով գրելու... Դուք ինչո՞ւ կը փոխէք:

— Մեր ըրածը շիտակ է...

— Նորէ՛ն ոճս ոտքի տակ գնաց:

— Եթէ այդ յամառութիւնը շարունակես, օր մը, դուն ալ ոտքի տակ պիտի երթաս՝ ոճիդ մէջ փաթթուած...

— Շատ սրամիտ ես... Ես իմ յօդուածիս մէջ գրած էի «Նախագահը չուզեր փոխարինել այդ հարուածը»... Չեզի ո՞վ իրաւունք տուաւ որ աղուորի՛կ «փոխարինել»ս, «փոխադարձել» ընէիք...

— Սուրբ Մեսրոպը...

— Պատմուածքներէս մէկուն մէջ, կովուն առջեւ նետուած խոտին համար ես ըսած էի «հարթ» — «հ»յով եւ «թ»յով՝ կովուն ձագին, այսինքն «յորդ»ին նմանցնելու համար... Չեզի ո՞վ իրաւունք տուաւ որ իմ անուշիկ «հարթ»ը «յարդ»ի վերածէիք, թոմպուլիկ «յորդ»ս ալ «հորթ»ի...

— Սուրբ Մեսրոպը...

— Իմ քերթուածներէս մէկուն մէջ, «թթում»ը փոխեր էք «դդում»ի և «սթերդին»ն ալ «ստեպղին»ի... Ինչո՞ւ, պատճառը...

— Տա՛մ... Ուզեցինք քերթուածիդ դըդումի եւ ստեպղինի համերը պահել...

— Լա՛ւ, երբ ատանկ սխալ բաներ կ'ընես, չե՞ս մտածեր որ իմ ոճիս դէմ ոճիր գործած կ'ըլլաս: Դուն խիղճ չունի՞ս...

— Դուն մեր լեզուին դէմ ոճիր գործելէդ ետք, ես ալ քու ոճիդ դէմ ոճիր կը գործեմ, առանց խղճահարութեան...

— Պռավօ, շիտակը... Պռավօ՛...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ «Թրուտ» թերթը յօդուածով մը կը ձաղկէ Զակորսքի վանքի վանականներուն զատկական տօնին առթիւ ցոյց տուած պաշտամունքի արարողութիւնները: Այս առթիւ թերթը կը գրէ թէ վանականները խուլիկաններու նման ելոյթներ կ'ունենան եւ կ'ապրին «օրհնուած ջուր եւ պաշտամունքի առարկաներ վաճառելով»:

5000 ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Գերմանացիներ — կիներ, այրեր եւ փոքրիկներ — Արեւմտեան Պերլին ապաստանած են, վերջին շաբթուան ընթացքին:

«ԱԼԺԵՐԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ»ը պատուիրակութիւն մը ղրկած է Փեքին: Հաւանաբար զինուորական եւ մասնագիտական օժանդակութիւն խնդրէ:

ԷԼԻԶԷԻ շրջանակները յայտարարեցին, թէ Թուրքիոյ նախագահը՝ Ճէլալ Պայար Ֆրանսա հրաւիրուած է: Պաշտօնական այցելութեան թուական՝ Յունիս 8–11: Նախագահին պիտի ընկերանան վարչապետ Մենտերէս եւ արտաքին նախարար՝ Ֆ. Զորլու:

ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ նոր մայրաքաղաքն է՝ Պրազիլիան: Չորեքշաբթի պաշտօնապէս «բացումը» կատարուած է հազար քիլմ. ներսը, երկրին անմարդաբնակ շրջանի մը մէջ հաստատուած՝ գեր-արդիական մայրաքաղաքին:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը՝ Հերթըր յայտարարած է թէ Սինկման Ռի (Հարաւային Քորէայի նախագահը) պէտք է յարգէ քաղաքական ազատութեան տարրական սկզբունքները: Հերթըրի կարծիքով վերջին դէպքերը ցոյց տուին թէ ժողովուրդը դժգոհ է նախագահէն եւ կառավարութենէն: Սինկման Ռիի դահլիճին 12 անդամները հրաժարեցան: Ցարդ մեռեալներու թիւը 200ի եւ վիրաւորներունը՝ հազարի հասած է:

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ըմբոստութիւն մը ծագած է Վենեզուելայի մէջ:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

★

Ապրիլ 8ին աւարտած է մեր բաժանորդներէն շատերուն տարեշրջանը: Կը խնդրենք որ փութով կատարեն նոր տարեվճարը, առանց անհատական հրաւէրի սպասելու:

Կը խնդրենք նաեւ որ ցարդ առկախ հաշիւ ունեցողները օր առաջ համապատասխան գումարները ղրկեն:

Շնորհակալութիւն մեր բոլոր բաժանորդներուն որոնք իրենց կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

"ՔԻՒՐՏ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ"

ԽՄԲ.— Քանի մը ամիս առաջ Հայաստանի պետական հրատարակչականը լոյս ընծայեց՝ Քիւրտ ժողովուրդի անցեալին եւ ներկային նուիրուած համառօտ այլ շահեկան պատմական ակնարկ մը: 258 էջերէ բաղկացած այս գիրքին հեղինակն է Հայաստանաբնակ Քիւրտ մը՝ Ն. Խ. Մախմուտով:

Ստորեւ գրախօսական մը՝ հաղուած «Սովետական Հայաստան»ի Փետրուարի թիւէն՝ վերածուած արեւմտահայերէնի:

... *Քիւրտ ժողովուրդը Արեւելքի ամենահին ժողովուրդներէն մէկն է, որու պատմութիւնը հարուստ է բայց դեռ քիչ ուսումնասիրուած: Հեղինակը համեստ նպատակ մը ունեցած է՝ գրել համառօտ, ընթերցող լայն հասարակութեան համար մատչելի, քիւրտ ժողովուրդին պատմութիւնը՝ հնագոյն ժամանակներէն մինչեւ մեր օրերը:*

Աշխատութիւնը բաղկացած է եօթը գլուխներէ, ուրտեղ հեղինակը ուսումնասիրութեան նիւթ դարձուցած է քիւրտ ժողովուրդին ծագումը, անոր լեզուն, մշակոյթը, գրականութիւնը, դաւանանքը, ընկերային կառուցուածքը, եւայլն: Տաք չունչով գրուած են այն էջերը, որոնք նուիրուած են քիւրտ ժողովուրդի ազատագրական պայքարին ընդդէմ օտար բռնակալներուն: Վերջին գլուխը նուիրուած է Խորհ. Միութեան մէջ ապրող քիւրտ ժողովուրդին պատմութեան:

«Քիւրտ ժողովուրդը» աշխատութեան մէջ կարեւոր տեղ յատկացուած է Քիւրտերու ցեղային ծագումին շուրջ: Օգտագործելով քրտագիտութեան չարք մը հեղինակներու հնագիտական, ազգագրական եւ լեզուաբանական ուսումնասիրութիւնները, հեղինակը այն եզրակացութեան եկած է թէ «3րդ հազարամեակում մեր թուականութիւնից առաջ, Քրդաստանի տերիտորիայի վրայ ապրելիս են եղել քրդական մի շարք ցեղատոհմային միութիւններ», որոնք յետագային մտած են Մարերու ցեղային միութեան մէջ, բայց պահպանած են իրենց ցեղային հիմնական առանձնայատկութիւնները (էջ 27):

Կասկածէ վեր է, որ հնագոյն ժամանակներէն ի վեր Քիւրտերու պատմական հայրենիքը եղած է Քիւրտիստանը, որ ներկայիս բաժնուած է Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի միջեւ:

Սակայն Թուրք յետադէմ-ազգայնամոլ պատմաբանները ամէն կերպ կը ճգնին «ապացուցանել» թէ Քիւրտերը աննշան թիւ մը կը կազմեն Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի մէջ: Թուրք հեղինակ Ֆայիլ Օզլին յայտարարած է «... որ Թուրքիոյ Քիւրտերուն թիւը 100 հազարէն աւելի չէ, սոսկ ալ ձուլուելու վրայ են Թուրքերու հետ»:

Հեղինակը իր ձեռքին տակ ունենալով նոր եւ հաւաստի աղբիւրներ, կը նչէ թէ միայն Թուրքիոյ մէջ 4 միլիոն Քիւրտեր կ'ապրին, այլ խօսքով ընդհանուր բնակչութեան 25 տոկոսը կը կազմեն: Պարս-կաստանի Քիւրտերուն թիւն է երեքուկէս միլիոն, իսկ Իրաքի մէջ աւելի քան մէկ միլիոն:

Աշխատութեան մէջ բազմաթիւ փաստերով հեղինակը ցոյց կուտայ թէ Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի մէջ ապրող Քիւրտերը ընկերային եւ տնտեսական ծանր պայմաններու տակ կը գտնուին: Փաստօրէն քիւրտ ժողովուրդը ճորտական վիճակի մէջ կը գտնուի: Դարեր շարունակ անոր գլխուն կանգնած է ֆիւդիքապէս բռնաճնշելու ահաւոր վտանգը: Քիւրտ ժողովուրդը կը շահագործուի եւ բռնութիւններու կ'ենթարկուի նաեւ ներքին աւատապետներու, բէկերու եւ աղաներու կողմէ:

Մեծ հետաքրքրութեամբ կը կարդայ ուրաշխատութեան 6րդ գլուխը, ուր բազմակողմանի կերպով քննութեան առնուած է քիւրտ աշխատաւոր ժողովուրդին ազատագրական պայքարը:

Քիւրտ ժողովուրդին ազգային-ազատագրական պայքարը մասնաւոր չեշտ ստացաւ 19րդ դարուն եւ 20րդ դարու առաջին կէսին:

1828–1829ի ռուսեւթրքական պատերազմին՝ քիւրտ հրոսախումբերը տակտիկական թրքական բանակին թիկունքը եւ որոշ չափով դիւրացուցին ռուսական բանակին յառաջխաղացումը Կովկասեան ճակատին վրայ:

Հեղինակը անդրադառնալով քիւրտ նշանաւոր գործիչ՝ Եզդանիշիրի ղեկավարած 1854ի ապստամբութեան՝ կ'ընդգծէ, թէ պատահականութիւն չէր որ այդ ապստամբութիւնը զուգադիպեցաւ ռուս-եւթրքական 1853–1856 թուականի պատերազմին: Քիւրտ ապստամբները իրենց բնակավայրերէն դուրս քչեցին թրքական զօրքերը, ապա գրաւեցին Պիթլիսը, Մուսուլը: Ապստամբներուն միացած էին չրջանի Հայերը, Ասորիները եւ Արաբները:

1855ի վերջերը, քրտական զինուած ապստամբներու թիւը կը հասնի հարիւր հազարի: Եզդանիշիրի ջոկատները Սղերդ եւ Վան քաղաքներու մատոյցներուն մօտ ծանր հարուածներ կը հասցնեն թրքական բանակին: Անոնք բազմաթիւ փորձեր կը կատարեն միանալու համար ռուսական բանակին: Այս մասին հեղինակը հետեւեալ վկայութիւնը կը բերէ: Ասորի պատրիարք Աբրահամը՝ զօրավար Բերուտտինին կը գրէ. «... Լուրերու համաձայն, ինչպէս Հայերը, այնպէս ալ Քիւրտերը կը սպասեն որ ռուսական զօրքերը մեր սահմանին մօտ երեւան, որպէսզի միանանք անոնց»:

Քիւրտ ժողովուրդը ապստամբութեան դրօշ պարզեց նաեւ 1877–1878 թուականներուն:

Մինչեւ այսօր ալ Թուրքիոյ, Իրանի, Իրաքի եւ Սուրիոյ մէջ ապրող Քիւրտերը անկախութեան եւ ազատութեան կը տենչան:

1945 թուականին Պարսկաստանի Քիւրտերը կը հիմնեն Հիւսիսային Քիւրտիստանի ազգային պետութիւնը, որ սակայն երկար չի տեւեր:

Ազատութեան վերջին՝ եօթներորդ գլուխը նուիրուած է Խորհ. Միութեան մէջ ապրող քիւրտ ժողովուրդին տնտեսական ու մշակութային բարգաւաճումին: Հեղինակը մանրամասն կը խօսի Հայաստանի, Վրաստանի, Ադրպէյճանի եւ Կեդրոնական Ասիոյ մէջ ապրող Քիւրտերու կեանքի, մշակոյթի, արուեստի, գրականութեան եւ դիտութեան զանազան բնագաւառներու մէջ ունեցած յաջողութիւններուն մասին:

Վ. ՔԱԼԱՇԵԱՆ

ԷՇԸ... ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Լոյս տեսաւ ՀԱՑ-ԲՈՑԺի 217–218 թիւը (Յունուար – Փետրուար), ուր հրատարակուած է հետաքրքրական յօդուած մը... Էշուն մասին: Կը խաղեմ քանի մը հատուածներ միայն.—

Ինչո՞ւ զարմանալ, — բժշկութի՞ւնն էր որ պիտի զլանար տեղ տալ կամ դովեստ հիւսել աւանակին, երբ զայն կը փառաբանեն դիցաբանութիւնը, պատմութիւնը, գրականութիւնը, նոյնիսկ Աստուածաշունչ Մատեանը եւ ժամագիրքը:

Պատմենք նախ թէ էշը ի՛նչ մեծ ծառայութիւն ընծայած է աստուածահօրն որ Արամազդ, ըստ դիցաբանութեան:

ԷՇԸ ԴԻՑԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Հայր-երկինքը, այլ անուամբ՝ երկնահայրն Ուրանոս, ամպերն իրեն օթեւան, ունէր երկու զաւակ, — անդրանիկը կը կոչուէր Տիտան, կրտսերը՝ Կռոնոս, որոնք կ'ապրէին իրենց մօրը մօտ՝ երկրի վրայ: Մօրը խորհուրդով՝ Կռոնոս անդրանկութեան իրաւունքը առաւ եղբօրմէն, պայմանաւ որ ապրելու իրաւունք չունենային իր մանչ զաւակները եւ երկրի տիրապետութեան ժառանգորդ մնային իսկական անդրանիկին զաւակները:

Կռոնոսի կինը, որ ծնունդ տուաւ երկուորեակի, Արամազդի եւ Հերայի, իր մանչուն խանձարուրին մէջ դրաւ քար մը՝ խաբելու համար համաձայնութեան կատարման նախանձախնդիրները, ու պահեց Արամազդը:

Արամազդ մեծցաւ, զօրացաւ ու տիրեց երկրի եւ երկնքի: Տիտաններն տղաքը բողոք բարձրացուցին եւ պահանջեցին իրենց ժառանգական իրաւունքը, — խո՛ւլ ձեւացաւ Արամազդ:

Այսպէս է որ ծագեցաւ առաջին... աշխարհամարտը, «պատերազմ Տիտանանց» կոչուած: «Լերինս ի վերայ լերանց ամբարտակեալ», Տիտաններ փորձեցին մարդկանց բարձրանալ ամպերն ի վեր, մինչեւ հասնիլ երկինք ու տապալել յափշտակիչին գահը, վերստանալ տիեզերքի տիրապետութեան իրենց իրաւունքը:

Արիւնահեղ այս կռիւին մէջ նետուեցան աստուածները, կիսաստուածները, դիւցազները, հերոսները, ազատ ու ճորտ՝ ամբողջ աշխարհ: Այս պատերազմը կը նմանէր հոմերական պատերազմի մը նկարագրութիւնը Իլիականի մէջ, ուր հինգերորդ Երգ: Թերեւս աւելի անատոլիական, — չանթ ու փայլակ, որոտում ու ղոռոմ, ծովը կը դիզանար թաթախուն չունչով, կայծակը կը ճեղքէր ապառաժներուն սիրտը, լեռները կը թուէին գոմակի նման, կը մռնչէր Արամազդ՝ ինչպէս եթէ «գոռային տասը հազար բանակներ» (Իլ. Ե. 857): Պահ մը կը թուէր թէ կ'ընկրկի Արամազդ, երբ յանկարծ կռիւին մէջ կը մտնէ աստիւրական բանակը՝ էշերու վրայ հեծած, մինչ էշերը, հազար հազար բազմահազար ի մի բերան կը զռնչան, — ո՛վ սոսկում: Սարսափ կը մատնուին Տիտանանք, ու կը նահանջեն խուճապահար:

Այնուհետեւ Արամազդ կը հռչակուի աստուածահայր, բացարձակ տէր երկրի եւ երկնքի:

Հարկ էր, անշուշտ, վարձատրել ազատարարները, — էշերը: Կարելի չէր պարզապէս բնակութիւն տալ երկնքի մէջ բոլոր այդ էշերուն, աստուածահայրը անմահութիւն կը շնորհէ միայն երկու էշերու եւ պանդոնք կը հաստատէ աստղերու կարգին: Այդ օրէն ի վեր, երկնակամարի վրայ համաստեղութեան մէջ ծանօթ են երկու փոքրիկ աստղեր, որոնք կը կոչուին Իշուկ, եւ անոնց միջեւ տարածուած միգամածային անջրպետը՝ մսուր, ինչպէս կը վկայէ Պտղոմայոսի աստղաբաշխական քաղարանը (ալմաժէսթ):

Բայց էշը հերոս չէ միայն, օժտուած նաեւ վեհանձնութեամբ, — դափնեվարդի թուփի մը տակ՝ երջանկօրէն կը քնանա՛ր աստուածուհին Եստա, մինչ հովը կը խաղար պատմուճանին չրթներուն հետ՝ հոն ուր արարիչն իր ստեղծագործական զանձերն է պահած: Ծերուկ մը, Պրիապ, դժնեատեսիլ եւ վաւաշոտ, կը հասնի էշու մը վրայ հեծած, կը տեսնէ աստուածային զանձերը, կ'ինչնէ էշն ու կը մօտենայ գաղտագողի՝ վախնալով արթնցնել, բայց յայտնի ցանկութեան մը, որ ներելի է խոստովանիլ դռնփակ դատարաններու մէջ միայն: Էշն ալ կը տեսնէ եւ խղճալով՝ կը հնչեցնէ իր ծանօթ չեփորը: Աստուածուհին կ'արթննայ ու կը փախչի՝ պատիւը անեղծ: Գինանալու համար էշուն այս ծառայութիւնը, Հոմ էշը նուիրած է Եստեան կոյսերուն: Այդ օրէն ի վեր Հոմվէականները մեհեանները մէջ արձան կը կանգնէին էշուն, ինչպէս կը վկայէ Ովիդիոս (Կաղանդագրք. Զ. 347):

ԷՇԸ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Եւ սակայն եղիպտոս կ'արհամարհէ էշը, այնքան որ Լիւկոպոլսեցիք չէին որոշեր չեփորին ձայնը՝ որովհետեւ իրենց կը յիշեցնէր նոյն կենդանին զոր Սէթ-Տիփոն կը խաղար պատմուճանին չրթներուն հետ՝ հոն ուր արարիչն իր ստեղծագործական զանձերն է պահած: Ծերուկ մը, Պրիապ, դժնեատեսիլ եւ վաւաշոտ, կը հասնի էշու մը վրայ հեծած, կը տեսնէ աստուածային զանձերը, կ'ինչնէ էշն ու կը մօտենայ գաղտագողի՝ վախնալով արթնցնել, բայց յայտնի ցանկութեան մը, որ ներելի է խոստովանիլ դռնփակ դատարաններու մէջ միայն: Էշն ալ կը տեսնէ եւ խղճալով՝ կը հնչեցնէ իր ծանօթ չեփորը: Աստուածուհին կ'արթննայ ու կը փախչի՝ պատիւը անեղծ: Գինանալու համար էշուն այս ծառայութիւնը, Հոմ էշը նուիրած է Եստեան կոյսերուն: Այդ օրէն ի վեր Հոմվէականները մեհեանները մէջ արձան կը կանգնէին էշուն, ինչպէս կը վկայէ Ովիդիոս (Կաղանդագրք. Զ. 347):

ԷՇԸ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Եւ սակայն Եղիպտոս կ'արհամարհէ էշը, այնքան որ Լիւկոպոլսեցիք չէին որոշեր չեփորին ձայնը՝ որովհետեւ իրենց կը յիշեցնէր նոյն կենդանին զոր Սէթ-Տիփոն կը խաղար պատմուճանին չրթներուն հետ՝ հոն ուր արարիչն իր ստեղծագործական զանձերն է պահած: Ծերուկ մը, Պրիապ, դժնեատեսիլ եւ վաւաշոտ, կը հասնի էշու մը վրայ հեծած, կը տեսնէ աստուածային զանձերը, կ'ինչնէ էշն ու կը մօտենայ գաղտագողի՝ վախնալով արթնցնել, բայց յայտնի ցանկութեան մը, որ ներելի է խոստովանիլ դռնփակ դատարաններու մէջ միայն: Էշն ալ կը տեսնէ եւ խղճալով՝ կը հնչեցնէ իր ծանօթ չեփորը: Աստուածուհին կ'արթննայ ու կը փախչի՝ պատիւը անեղծ: Գինանալու համար էշուն այս ծառայութիւնը, Հոմ էշը նուիրած է Եստեան կոյսերուն: Այդ օրէն ի վեր Հոմվէականները մեհեանները մէջ արձան կը կանգնէին էշուն, ինչպէս կը վկայէ Ովիդիոս (Կաղանդագրք. Զ. 347):

ԷՇԸ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Եւ սակայն Եղիպտոս կ'արհամարհէ էշը, այնքան որ Լիւկոպոլսեցիք չէին որոշեր չեփորին ձայնը՝ որովհետեւ իրենց կը յիշեցնէր նոյն կենդանին զոր Սէթ-Տիփոն կը խաղար պատմուճանին չրթներուն հետ՝ հոն ուր արարիչն իր ստեղծագործական զանձերն է պահած: Ծերուկ մը, Պրիապ, դժնեատեսիլ եւ վաւաշոտ, կը հասնի էշու մը վրայ հեծած, կը տեսնէ աստուածային զանձերը, կ'ինչնէ էշն ու կը մօտենայ գաղտագողի՝ վախնալով արթնցնել, բայց յայտնի ցանկութեան մը, որ ներելի է խոստովանիլ դռնփակ դատարաններու մէջ միայն: Էշն ալ կը տեսնէ եւ խղճալով՝ կը հնչեցնէ իր ծանօթ չեփորը: Աստուածուհին կ'արթննայ ու կը փախչի՝ պատիւը անեղծ: Գինանալու համար էշուն այս ծառայութիւնը, Հոմ էշը նուիրած է Եստեան կոյսերուն: Այդ օրէն ի վեր Հոմվէականները մեհեանները մէջ արձան կը կանգնէին էշուն, ինչպէս կը վկայէ Ովիդիոս (Կաղանդագրք. Զ. 347):

ԿԱՐՄԻՐ ՕՐԱԳԻՐ

(Հատուած՝ Գ. գլուխէն)

... Զարաղէտ, սեւաւոր վերջին գիշերը լուսցաւ: Արեգակը գագաթը եռաւը Թողած, եկեր՝ քանի մը վարոց բարձրացեր էր ու օրն օրհարսակ ըլլալու էր դարձեր:

Երէկ իրիկուն Պետենց գղիր Մատա-մուն մունետիկ էր կանչեր ու տուեր մանրամասնութիւններ: Արեգակին հետ պէտք էր բեռցնէինք զրաստները ու ճամբայ ելլէինք կփուռն ի վեր...

Ու հիմակ, ամէն տուն իր բակին մէջ կամ դրանը առջեւ զրաստները կը բեռցնէր ու ճամբայ կ'իյնար արցունքոտ աչուըներով: Մեր տունը առաջին անգամ փախստական ջորին դուրս հանեցին ու բեռցուցին: Ան չատ մատղաշ էր տակաւին, չորս տարու ու բարձրահասակ: Բաւական ատեն էր ալ որ ներսը կապուած էր ու չէր աշխատեր, կերեր, խմեր լոր էր դարձեր ու սանձ չէր առներ...

Տաճիկ նալպանտ Հուսէյինը զայն բեռցաւ ծանրօրէն ու չուանները քաշեց՝ ժիր: Բեռցուածը մեր տունէն դուրս հանուած էր սակայն, չեմ գիտեր թէ ինչ իրեղէններ էին... Մեր բարձր ու լայն կրկնադրանը դուրսի կողմը բեռցուեցաւ ջորին, որուն օգնեց Մանուկ հօրեղբայրս: Ցետոյ Տաճիկը քանի մը մէճիտ սահեցուց հօրեղբօրս ափը: Ես ճիշդ քովը կեցեր էի ու տեսայ Մանուկ ամուս ափին մէջ դրուած արծաթները: Քսան ոսկի-նոց ջորին, առանց հաշուելու բեռցուածը, քանի մը մէճիտով տարաւ չունը: Բայց, մեր միւս ստացուածքները հազարաւոր ոսկիներ արժող... Նորէն գոհ ըլլանք որ չունը քանի մը արծաթ դրամ սահեցուց հօրեղբօրս ափը: Ու տարաւ ջորին, խոստանալով որ երբ վերադառնայինք պիտի մեզի յանձնէր: Այժմ կարգը եկած էր մեր էշերը բեռցնելու: Հօր-եղբայրը հարսաներուն հետ բեռցաւ չորսն ալ: Բեռցուած ապրանքները ուտելու ու պառկելու համար էին: Որպէս անկողինցու թեթեւ ու տեղ քիչ բռնող բաներ էին, — չուալ ու կապերտ, մէկ երկու վերմակ, այլքան: Ուտելիքներուն զլխաւոր մասը ձաւար ու թոնրահաց, իւղ, պանիր եւայլն: Ներսը լեցուն էր ամէն բան, բայց ի՞նչ կրնայինք տանիլ չորս էշերով: Երկու բեռ ձաւար, երկու բեռ հաց, մնացեալ բանե՞րը...:

Բեռցուած են հիմակ բոլոր զրաստներն ու կարգով, եռեւէ եռեւ չարուած, մեր դուռէն մինչեւ «Պալ Աղբրին» վրայ: Տըղաքը, Պետոն, Պարգեւը, Մկրչը, եւ նոյնիսկ Մանուկ ամիս չորս տարու թոռը, վարդիկսը, անոնց պախուրցներէն բռնած կը սպասեն... Երկու հարսանեքը, հարսներն ու մայրս չալկած են կարգ մը իրեղէններ ու երախաները: Մեր ընտանիքին բոլոր անդամները, բացի Ներսէս տէտէէն, պատրաստ են ճամբայ ելլելու: Մինակ ես մէջտեղ չկամ, կը բացակայիմ այդ պահուն... Ու հօրեղբայրը, Մանուկ ամուն, երբ հրամայեց «քալեցէք, քալեցէք»ը, տղաքը բոլորը ձայն տուին.

Հօրեղբայրը լսեց, կանչեց իր կնոջը.

— Աղջի Տօռուխ, ո՞ւր է Ներսիկը...

Իմ պաշտելի հարսաս անմիջապէս կուգեց ուր գտնուիլս...:

Այդ առտու ես, լալագին, աղաչեր էի հարսայիս Մանուկ ամին ըսելու, արտօնութիւն առնելու, «Աստղիկ»ը մեզի հետ տանելու: Ու երբ ամէն բան պատրաստ էր մեկնումի ժամը հասեր էր, ես կամացուկ մը ոլորեցայ, սահեցայ ու մտայ Եախանէնց բակը: Որոշեր էին անպայման Աստղիկս, հարիւրաւոր ուլիկներուս մէջ իմ էն սիրասունս հետերնիս առնել: Մտեր բակ, գտեր էի զայն ու ճիտը գրկած, աղ կը լզուըցնէի, երբ հարսաս երեւցաւ: Ան կը լզուըցնէի, երբ հարսաս երեւցաւ: Կ'առաջնամ բակին ելքը, Աստղիկը ինծի պլլուած է ալ, ու մայրն ալ կը հետեւի ձագուկին: Տրտմաթախիծ ձայն կուտայ իմ պաշտելի, անուշ հարսաս.

ՆԵՐՍԷՍ ՇԻՆԱԿԱՆ

(Շար. – 1)

ՀԱՄԲԱՒԱՒՈՐ ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ
ԱԼԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԻ ՆՈՐ ԵՐԿԵՐԸ

Ամերիկահայ հռչակաւոր երգահան Ալան Յովհաննէս «Հայրենիք»ին ուղղած է հետեւեալ գեղեցիկ նամակը, իր նոր աշխատանքներուն մասին, որոնք կը խօսին նաեւ իր հայկական զգացումներուն եւ ներշնչման աղբիւրներուն մասին:

Այժմ կը գտնուիմ Հնդկաստան, Ֆուլպրայթ Ուսումնասիրական Հիմնարկութեան միջոցով ու կը յօրինեմ եւ կ'ուսումնասիրեմ հին հնդկական երաժշտութիւնը, Հիմալայեան լեռներու շրջանին մէջ, Քաշիմիր, Քուլու եւ այլ վայրերուն, Հարաւային Հնդկաստան, Մատրասի շուրջ: Աւելի ուշ, պիտի երթամ Ճափոն, իսկ Դեկտ. 30, 31ին եւ Յունուար 5ին, մեր Խթման գիշերը, Մատրասի մէջ պիտի ներկայացնեմ Կոմիտասի, նաեւ իմ երաժշտութիւնը:

Գիտեմ թէ իմ «Պլու Ֆլէյմ» (Կապոյտ Բոց) օփերան, զոր գրած ու երաժշտութիւնը յօրինած եմ Պ. Սքիչ Հենտերսընի յանձնարարութեամբ, պիտի ներկայացուի Սան Անթոնիօ նուագախումբին կողմէ, Սան Անթոնիօ, Թեքսաս. եւ նոյն օրը դարձեալ իմ հեղինակած ու յօրինած «Հերքիւլէս» երկը, պիտի ներկայացուի Պոմպէյ, Հնդկաստան:

Դժբախտաբար, ես պիտի չկրնամ ներկայ գտնուիլ այդ երկու ներկայացումներէն որեւէ մէկուն:

Հնդկաստան գտնուած միջոցիս, աւարտեցի երկու համանուագներ, Սիմֆընի թիւ 6, «Սերեսթիլ Կէյթ» (Երկնային Դարպաս), զոր հեղինակելու պաշտօն ստացած եմ Պ. Էտուըրտ Պէնճիմը-նէն (Նիւ Օրլիընս), եւ «Նանկա Բարվաթ» գործը (Սիմ-ընի թիւ 7), որուն հեղինակութիւնը յանձնարարուած էր Ամերիքըն Ուինտ Սըմֆընի կողմէ, ներկայացուելու համար Փիցպուրկի մէջ, Յուլիս 10, 1960ին: Նանկա Բարվաթ անունն է Հիմալայեան գագաթի մը, 26·000 ոտք բարձրութեամբ, Քաշիմիրի մէջ:

Յօրինած եմ նաեւ «Մատրաս Սոնաթա», ներկայացուելու համար Մատրասի մէջ, 6 Յունուար 1960ին, եւ «Վանայ Լիճը» սոնաթան, որուն ներշնչումը ունեցայ օդանաւով թռիչքի մը ընթացքին, հին Հայաստանի վերեւ, երբ Աթէնքէն Թել Ավիվ կը թռէի, Սեպտեմբեր 20ի առաւօտեան:

Վերջին հանգրուանս էր Տէլհի, Հնդկաստան: Առաւօտը պայծառ էր: Աթոռ մը գրաւած էի օդանաւին առաջամասը: Տեսայ լեռ մը, որ իր քարէ գլուխով, երեք գիւղեր կը պահէր իր ուսերուն վրայ, բարեկամաբար: Յանկարծ գիտակցեցայ թէ կը թռէի Հայաստանի վերեւ: Կարծեցի թէ կը լսեմ շարական մը, լուսաւոր ձեռագրի մը վրայէն, արքայական հնչիւնով, եւ վաղեմի վանականի մը կողմէ, որ իբրեւ ծուխի թանձր սիւն մը կը բարձրանար եկեղեցիի մը կատարէն:

Ինձ թուեցաւ, որ սիրելի ու վաղեմի Յովսէփ եպիսկոպոս, իր առիւծային ձայնը կը բարձրացնէր առ Աստուած. «Գաբրիէլ Հրեշտակապետին փողը շուտով պիտի հնչէ ինձ համար»:

Գեղատեսիլ լեռներուն յաջորդեցին խոր հովիտներ եւ խոժոռ սեպ ժայռեր, ուր կրակն ու ժայռը, երկրին տուած էին սրածայր գագաթներ, սառնօրէն վայրագ երեւոյթով: Եւ յետոյ, հրաշքը...

Հիմա օդանաւը կը թռէր խորհրդաւոր Վանայ լճին վերեւ, ուր յաճախ գըտնուած եմ երեւակայութեամբ:

Լեռները հիմա կը բարձրանային սադայէլներու բնակարանէն հեռու, երկնային շրջաններու մէջ: Դէպի հիւսիս, բարձըր ձիւնեղէն հրաշք մը, ՄԵԾ ՄԱՍԻՍԸ, աստուածներու աշտարակացած արքան, մինչ քիչ վարը կը սահի, դէպի արեւելք բարձրացած ՊՁՏԻԿ ՄԱՍԻՍԸ, գերագոյն աստուծոյ ընկերը:

Գիտեմ թէ ինչպէ՛ս բոլոր Հայերն ու բոլոր բանաստեղծները լացած են այս երկու նուիրական բարձունքներու խորանին վրայ, արշալոյսի այդ երկուորեակ պահապաններուն, ինչպէս Վանայ լիճը կը թուի ըլլալ արցունքի ծով մը, ՀԱՅԱՍՏԱՆի կորուսեալ փառքին համար:

ՈՐՈ՞ՒՆ ԿԸ ՊԱՏԿԱՆԻ
ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԲԵՒԵՌԸ

ԱՆԲՆԱԿԵԼԻ ՑԱՄԱՔԱՄԱՍԸ

Հարաւային Բեւեռը այս դարուս մէջ երեւան հանուած վեցերորդ ցամաքամասն է եւ ունի շուրջ 14 միլիոն քառակուսի քիլոմեթր տարածութիւն:

Մինչեւ դարուս սկիզբը, աշխարհագրագէտները կը կարծէին թէ Հարաւային Բեւեռը հինգերորդ ովկիանոսն էր, ինչպէս որ ովկիանոս մըն է Հիւսիսայինը: Բայց անվեհեր հետախոյզներու արկածախնդրութիւնները եկան փաստելու թէ անծայրածիր սառուցեալ տարածութիւնները կը ծածկէին իրական ցամաքամաս մը:

Ֆրանսայէն շուրջ 26 անգամ ընդարձակ Հարաւային սառուցեալ ցամաքամասը կեանքի աննպաստ պայմաններ կ'ընծայէ մարդուն. ուստի, մինչ Հիւս. Բեւեռի կղզիները յարաբերաբար բազմաթիւ բընակիչներ ունին, Հարաւ. Բեւեռը ունի իբրեւ ժամանակաւոր բնակիչներ՝ հետախոյզներ եւ զանազան ազգերու մասնագէտներ:

ՀԱՐՍՏՈՒԹԵԱՆ ԱՆՀԱՏՆՈՒՄ ԱՂԲԻՒՐ

Առաջին ակնարկով, Հարաւային սառուցեալ Ցամաքամասը արժէքէ բոլորովին զուրկ տարածութիւն մը կ'երեւի, ճիշդ այնպէս, ինչպէս կ'երեւէին ասկէ հարիւր տարիներ առաջ, Սիպերիան կամ Ալասքան:

Բայց եթէ նկատի առնենք հետախոյզներու եւ մասնագէտներու եզրակացութիւնները, պիտի տեսնենք որ ապագային համար, հարստութեան անհատնում աղբիւր մը պիտի հանդիսանայ այդ ցամաքամասը:

Ստուգիւ, մասնագէտները կը յայտարարեն թէ Հարաւային Ցամաքամասը կը պարունակէ անսահման պահեստներ հանքածուխի, երկաթի, քարիւղի, եւայլն:

Իրաւ է որ օդերեւութաբանական պայմանները եւ տարուան եղանակներուն մեծագոյն մասը մարդկային աշխատանքը չափազանց դժուար կը դարձնեն, սակայն, դարու մը մէջ ուր կը մտածուի լուսին երթալու և շահագործելու մասին, հեռու չենք թերեւս այն օրէն, երբ այդ սառուցեալ Ցամաքամասը պիտի գայ հարըստացնելու համաշխարհային շուկաները:

Զանազան ազգեր, որոնցմէ մի քանին միայն ի վիճակի են դիմանալու շահագործումը կարելի դարձնող հսկայ ծախքերուն, արդէն իսկ իրարու մէջ բաժնած են հսկայ Ցամաքամասը:

Անգլիա ինքնիրեն կը յատկացնէ Ֆալքլանտ Կղզեխումբը, զոր իրեն կը վերապահէ մերձակայ Արճենդինան: Իրականութեան մէջ, 1909էն ի վեր, Անգլիա շարունակաբար դիտողներ կը պահէ այդ Կղզեխումբերուն մէջ:

Աւստրալիա, որ ամենամօտիկն է սառուցեալ Ցամաքամասին, ասկէ հսկայ մաս մը ինքնիրեն յատկացուցած է:

Միացեալ Նահանգները, Ֆրանսա, Նորվեկիա, Անգլիա եւ Նիւ Զելանտա իւրացուցած են Ցամաքամասին միւս մասերը:

Սակայն, անկարելի ըլլալով շարունակաբար ներկայացուցիչներ պահել հոն, իրական ստացուածքի մը շուրջ խօսիլը անկարելի է: Այնպէս որ, ասոնցմէ դուրս որեւէ ուրիշ երկիր ազատ մուտք ունի այս Ցամաքամասին մէջ:

Երեւելի են վերջերս կատարուած ռուսական արշաւները, որոնք յառաջացուցին գիտական եւ աշխարհագրական մեծ գիւտեր:

ՑԱՄԱՔԱՄԱՍԻՆ ԿԱՐԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հարաւային սառուցեալ Ցամաքամասը այժմ մեծ կարեւորութիւն ունի օդերեւութաբանական եւ ռազմագիտական տեսակէտներէն:

Ան իտէալ խարիսխ մըն է ուսումնասիրելու համար կլիմայի փոփոխութիւնները եւ իոնիսֆերական երեւոյթները:

Ռազմագիտականօրէն, այդ Ցամաքամասը կրնայ ծառայել իբրեւ խարիսխ, արձակելու համար հրթիռներ, զանազան ուղղութիւններով: Այս պատճառաւ, բոլոր մեծ ազգերը միտում մը ունին զայն ապազինուած գօտի հռչակելու եւ արգիլելու որեւէ զինուորական խարիսխի մը հաստատութիւնը:

Վերջապէս, Բեւեռային Ցամաքամասը կրնայ թանկագին ծառայութիւններ մատուցանել օդանաւային ընկերութիւններու, անոնց օդակայաններ մատուցանելով:

Նշելի է որ Միաց. Նահանգները երկու տարիներէ ի վեր շարունակաբար հետազօտիչներու խումբեր կը պահեն վերոյիշեալ Ցամաքամասին վրայ, որուն կարեւորութիւնը մեծապէս աճած է, յատկապէս 1957–1958 երկրա-Ֆիզիքական-գիտական Տարւոյն ժողովներէն եւ հետազօտութիւներէն ի վեր:

ՎԱՐԴԱՆ ՎՐԴ. ԹԷՔԷԵԱՆ

Հռովմայեցւոց: Հոս պիտի պատմենք դրուագ մը Ֆրանսական պատմութենէն.

Լուդովիկոս ԺԱ. գուշակներ կը պահէր իր պալատին մէջ, եւ որսի չէր երթար՝ առանց նախապէս հարցնելու գուշակներուն խորհուրդը: Օր մը որսի գնաց՝ երբ գուշակը հաղորդեց թէ անձրեւ պիտի չգայ: Անտառին մէջ, գիւղացի մը, ածուխ բարձած իր էշուն վրայ, դէմն ելաւ զարմանահար.— Տէր, անձրեւը պիտի թափի քիչ ետքը տեղատարափ: Արդարեւ, թագաւորը, ծովն ինկած մարդու մը պէս խխում, երբ պալատ վերադարձաւ, հրաման ըրաւ որ կանչեն գիւղացին:

— Ո՞ւր սորվեցար աստղագիտութիւնդ, հարցուց:

— Տէ՛ր, ես գպրոց չեմ գացած, կարդալ գրել ալ չեմ գիտեր, ինչ որ գիտեմ՝ էշս է որ սորվեցուցած է ինծի: Երբ էշս կախէ ականջները, քայլերը դանդաղեցնէ եւ պատին քսէ կռնակը, գիտեմ թէ անձրեւ պիտի գայ:

Թագաւորը ճամբեց իր գուշակը եւ ամսական մը կապեց էշուն:

ԷՇԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Փորեղ հատոր մը կարելի է գրել՝ ներկայացնելու համար փառքը, զոր էշը կը վայելէ գրականութեան մէջ:

Քանի մը վկայութիւններ միայն.— Ապուղէոսի Ոսկի էշը, դասական հռչակաւոր վէպը՝ երեք փոփոխակներով ծանօթ, առաւել Մաքիավէլի համանուն գործը, կոմսուհի տը Սեկիւրի հատորը, էշու մը յիշատակները, — ափսո՛ս, տեղը կը պակսի՝ ներկայացնելու համար այդ աշխատութեանց արժէքը, անոնց կարգին՝ բոլոր առակագիրներուն էշերը, Վիքթոր Հիւկոյի պօէման եւ ուրիշներ: Հետաքրքրուողները կրնան առատ հունձք մը կատարել՝ կարդալով Շարլ Պաթայեարի գործը, էշը փառաբանեալ, (եթէ կարենաք գտնել, տպուած է միայն 300 օրինակ), — ունի ընդարձակ մատենացոյց մը:

Զմոռնանք, մենք Հայերս ունինք ժողովրդական բանահիւսութեան նմոյշ մը, երգիծերգութիւն մը թէ էշը ի՛նչ օգտակարութիւն ունի:

«ՀԱՅ-ԲՈՅԺ»

(Էշը Բժշկութեան եւ Աստուածաշունչին մէջ՝ կարդալ ամսաթերթին մէջ):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (181)

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՄՈԼՈՐՈՒՄԸ

Զ.

Սոֆի, իր ներքին փոթորիկը յայտնի չընելու ճիգերով, դիմաւորեց զոյգը: Երիտասարդը գողունի բայց թափանցող նայուածք մը նետեց իր զոհին:

Համբիկ մէջտեղ չկար: Օրիորդ Ամէլին իսկոյն առաջնորդուեցաւ իրեն համար պատրաստուած սենեակը, ուր տոքթորին հետ քառորդ ժամու մը չափ փակուած մնաց: Յետոյ դուրս ելան եւ ընդունելութեան սրահը հաւաքուեցան: Տիկին Մարկոսեան չէր կշտանար զաւկին երեսը նայելէ, արցունքոտ աչուըներով:

Փարիզը արդարեւ շքեղցուցած էր ամիրային թոռը: Քառակուսի կտրեալ խարտեաշ ձեւաւոր մօրուք մը անոր թուշը կը գոցէր ու աջ աչքը կլոր միակնոց մը Եւրոպացիի հով կուտար իրեն: Քիչ մը տժգունած էր, բայց ասով աւելի հրապուրիչ դարձած էր: Շարժումները նըրբագայիկ ազնուականութիւն մը կ'արտատայայտէին: Զայնին շեշտը անգամ փոխուած էր, կտրուկ, արագ եւ հնչեղ: Լեցուն առոգանութեամբ մը Ֆրանսերէն կը խօսէր փարիզուհիին հետ, զոր մամային ներկայացուց տոքթոր Ֆրուասարին աղջիկը: Աւելորդ է ըսել թէ այս Ֆրանսուհին փարիզեան Տըմի-Մոնտի ներկայացուցիչներէն էր, եւ տոքթոր Ֆրուասարի պատմութիւնը առասպել մըն էր լոկ: Ամիրային թոռը հեշտութեանց տան մը մէջ անոր հանդիպելով, կապուեր էր անոր, քանի մը ամսուան մէջ անոր հետ հալեցնելով տասն հազար Ֆրանքի գումարը զոր հետը Փարիզ տարած էր: Խեղճ Բարթող աղային սիրական Ֆապրիքան էր որ այնպէս փճացած էր Փարիզի սալարկներուն վրայ, մինչ իր տատրակները անդին կը մգլոտէի՛ն:

Դրամը հատած էր: Կուգար ուրեմն Արշակ նոր կալուածներ ծախելու, Մարկոսեան մեծ հարստութեան յետին բեկորները խորելու: Աղջիկը իր փէշէն չէր զատուած, հոտը առած ըլլալով ուրիշ Ֆապրիքաներու, զորս խօլ ու շռայլ Փարիզուհիի իր քմայքներուն յագեցմանը պիտի յատկացնէր: Իրաւ է որ տոքթորը սուտեր գլորած էր այդ աղջկանը, իր ետին արեւելքցիի խորհրդաւոր ու հսկայ ժառանգութեան մը դիւթանքը խաղցնելով: Այս մոգիչ հեռապատկերէն մագնիսուած փարիզեան աղիճը դէպի արեւելքի մայրաքաղաքը ճամբորդութեան մը արկածները այլապէս հրապուրիչ գտեր էր շահագործութեան դիւրին եւ առատաբուխ աղբիւր մը գուշակելով արեւելքի այդ ունայնամիտ, սեթեւեթիկ ու հեշտամոլ զաւկին վրայ, որու նմանները, տեսած էր ինք, Փարիզ շուայտութեան վայրերուն մէջ ուր ափերով նետած էին ոսկին: Արշակ ինքզինքը ներկայացուցած էր իբրեւ հայ նախկին ազնուականութեան շառաւիղներէն սերած, սովորական հնարամտութիւն մը որուն կը դիմեն շատ հեղ արեւելքէն Եւրոպա ինկած արկածախնդիրներ, իրենց մեղաւոր նպատակներուն գործադրութիւնը դիւրացնելու համար: Իբրեւ Կոստանեանի հարազատ ձեռնասուն՝ մեր ամիրայածին հերոսը չէր կրնար տարբեր վարմունք մը ունենալ Փարիզի պէս համաշխարհիկ կեդրոնի մը մէջ, ուր իրեն նման խրուած անթիւ տիպարներ զիրար կ'արմկեն մշտնջենօրէն:

Օր. Ամէլի սիրուն ու թեթեւուկ աղջիկ մըն էր, սեւ պճլտացող աչուըներով որոնք չարաճճի դիւթութեամբ մը կը վառէին, զգայնոտ մանր բերնով եւ ճոխառատ վարսերով փարիզեան ցոփուհիի բոլոր անառակ շնորհները կը միացնէր իր վրայ, մշտաժպիտ արտայայտութիւն, հնչուն ու թրթռուն ձայն, գողտր շարժուձեւեր եւ մանաւանդ նրբութիւն մը բուրումնաւոր ու թափանցիկ որ յաւիտենական հրապոյրը պիտի մնայ Ֆրանսուհիին: Փարիզի աղմկալից ու հատցնող կեանքէն դէպի այս անդորը, մթաստուեր ու խորհրդալից միջավայրը իր փոխանցումը տարօրինակ, ու տեսակ մը անուշ հաճոյքէն ոչ զուրկ զգայնութիւններ կուտար հիմա իրեն: Հազարումէկ գիշերներու իրական դրուագի մը վայելքը, Ոսկեղջիւրի խորը, մեծակերտ, ստուերալից այդ շէնքին խաղաղութեանը մէջ, ուր իրօք անցած փարթամութեան մը ցոլքերը կը նշմարէր: Զմայլանքով խառն հետաքրքրութեամբ մըն է որ դիտեց անուշ ու չքնաղ Սոֆին ալ, անթերի ու լրացած տիպար արեւելքցիի իգական գեղեցկութեան, որուն նայուածքին տրտմաշունչ սեւեռանքին մէջ տարտամ, մշշային, տռամաթիկ վիպականութեան մը սարսուռը տեսաւ:

Իր առաջին գործը եղաւ հարցնել իր հոմանիին թէ ո՛վ էր այդ աղջիկը, ոչ թէ որովհետեւ հակառակորդ մը կը նշմարէր անոր մէջ, բայց պարզ հետաքրքրութենէ, ու թերեւս համակրութենէ մը մղուած:

Տոքթորը՝ առանց շուարելու՝ հանգամանք մը վերագրեց լուացարարուհիին աղջկանը. մամային կուվեռնանդը ըրաւ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

բեք դարուկէս առաջ Սամուէլ Շափլէն հիմը կը դնէր քաղաքին»:

Վերջապէս, ներկայ գտնուելէ ետք նահանգի կառավարութեան կողմէ ի պատիւ իրեն տրուած ընթրիքին, տը Կոլ գիշերը Քէպէք կ'անցընէ:

× Օթաուայի դեսպանատան ընդունելութեան ներկայ գտնուած է Քանատայի խորհրդային դեսպանը՝ Յարութիւնեան:

———o———

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Հալք ընդդիմադիր կուսակցութիւնը հակակառավարական ցոյց մը կազմակերպեց առջի իրիկուն: 22 հոգի, որոնց մէջ վեց ուսանողներ, ձերբակալուած են: Ոստիկանութիւնը գրաւել տուաւ Հալքի կողմնակից երեք թերթեր, որոնք չէին ենթարկուած կառավարութեան որոշումներուն՝ որոշ լուրերու հրապարակման համար:

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ «Ալ Ահրամ» թերթը կը գրէ թէ «նախագահ Նասրը թունաւորելու փորձ մը երեւան հանուած է»: Թերթին համաձայն, Իսրայելացիները մատունին այս խնդրին մէջ: Յոյն խոհարար մը ձերբակալուած է:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 16 ականաւոր բժիշկներ խիստ բառերով կը քննադատեն խորհրդային մամուլը որ սուտ եւ սխալ լուրեր կը հաղորդէ բժշկական իբր թէ իրագործուած «գիւտեր»ու շուրջ: Իրենց կարգին՝ հանրածանօթ երեք խորհրդային գիտնականներ կ'ամբաստանեն մամուլը, որ «արտակարգ» գիտական լուրեր կը հրատարակէ եւ որոնք իրողութեան մէջ չինծու են:

ՀԱՄԱՋԳԱՅԻՆ

Մշակութային ընկերակցութեան հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 26ին երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ, Մէթրօ Քատէ:

Դասախօս՝ Միլանոյէն հրաւիրուած

Պ. ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ:

Նիւթը՝ Պետրոս Դարեան, Միսաք Մեծարենց, Մատթէոս Զարիֆեան եւ Եղիշէ Չարենց:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Մուտքը ազատ է:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

24 Ապրիլ, Նոր Կիրակի. Ազգային Մեծ Սգատօն:

Յիշատակ բիւրաւոր նահատակաց մերոց, յընթացս համաշխարհային առաջին եւ երկրորդ պատերազմաց: Առաւօտ ժամերգ., պատարագ եւ հոգեհանգիստ ժամը 8–11,30:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

24 Ապրիլ, Կիրակի. առաւօտեան ժամը 9,45ին հոգեհանգիստ Շափէլ Օթէլ Տիէոյի մէջ: Կը պատարագէ Հայր Մեսրոբ Ետիգարտաշեան:

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի, 24 Ապրիլ. Նահատակաց յիշատակին համար հոգեհանգստեան պատարագ ժամը 10ին:

—ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ—

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան ընդհ. ժողովը Ապրիլ 24ին, կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Իսիի Խրիմեան դպրոցը: Կը հրաւիրուին անդամները եւ ոչ-անդամները: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ՏԱՐՕՆ – ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, քաֆէ օ Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը (Փլաս տ'Իթալի):

Կարեւոր նամակներ Հայաստանէն եւ Ամերիկայէն, եւ ուրիշ հարցեր:

ՖՈՒՐԻԻԷՐԻ ՏԻՐԱՄՕՐ ԲԼՐԱՆԻՍՏ ՏԱՃԱՐԻՆ ՄԷՋ ՀԱՅԱԾԷՍ ՁԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆ

ԱՊՐԻԼ 24ԻՆ

Լիոնի եւ շրջակայի Հայութիւնը սիրով կը հրաւիրուի Ապրիլեան Նահատակներու եւ պատուոյ դաշտին վրայ ինկած զինուորներու համար մատուցուելիք պատարագին ու հոգեհանգստեան պաշտօնին, որոնք տեղի պիտի ունենան Ֆուլվիէրի տաճարին մէջ այս կիրակի ժամը ճիշդ 10ին:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԱՊՐԻԼ 11

ՀԱՄԱՋԳԱՅԻՆ ՍՈՒԳԻ ՕՐ

ՍԷՆ–ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Սէն–Շամոնի Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կաթողիկէ եւ Աւետարանական համայնքի պետերուն:

Ապրիլ 24ին, կիրակի կէսօրէն ետք ժամը 3,30ին, Սալ «Ժան տ'Արք»ի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Մ. ՄԻՐՋԷ:

×

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Արթիսթիք սրահին մէջ, 27 Պուլվար տը Պուշաժ:

Պատուոյ Նախագահութեամբ

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՌՈՒԲԷՆ ՋԱՐԴԱՐԵԱՆԻ

Կը խօսին՝ ՀՐԱՉ ՁԱՐԴԱՐԵԱՆ

եւ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Կը մասնակցին.— Ալիս Շամիրեան, Սեդա Թիւթէլեան, Շաքէ Գաբրիէլեան, Նիլտա Գասպարեան, Ռաֆայէլ Զարդարեան, Աքողլանեան եղբ. Արա Գէորգեան, Շարփի: Մուտքը ազատ է

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ

Լիոնի եւ Շրջ. Հայ Ազգ. Միութեան Կեդր. Վարչութեան, հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց պետերուն, եւ միահամուռ մասնակցութեամբ Լիոնահայ գաղութին: Այս կիրակի կէսօրէ վեր ժամը 3ին, Գ. Քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 215 Ռիւ Տիւկէքլէն:

Կը նախագահէ Պ. Ա. ԿԻԻԼՊԷՆԿԵԱՆ

(Ատենապետ Ազգ. Միութեան)

Խօսք կ'առնեն Ազգ. Միութեան եւ յարանուանութեանց ներկայացուցիչները: Պատշաճ գեղարուեստական բաժին, որուն կը մասնակցին Լիոնի Հայ Մշակ. Միութիւնը իր 40 հոգինոց երգչախումբով, Ժորժ Մաս, Թրագօշ, Պէրպէրեան, Հ. Խաչերեան, Օր. Տապաղեան, Ա. Տէր Կարապետեան:

Ուղերձներ՝ «Նոր Սերունդ»ի եւ Հայ Մշակութային Միութեան կողմէ:

Մուտքը ազատ է:

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 24ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սէրքլը Կաթոլիքի սրահը Ազգ. Միութեան վարչութեան նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Ազգ եւ կրօնական բոլոր միութիւններու, կազմակերպուած է յարգանքի սգատօն մը: Կը հրաւիրուի Վիէնահայութիւնը որ իր յարգանքի բաժինը բերէ աւելի քան մէկ միլիոն նահատակներու յիշատակին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի, Ապրիլ 24, ժամը 16,30ին ձայնաւոր պատարագ:

Կը պատարագէ

ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ԱՄԱՏՈՒՆԻ

Basilique du Sacré-Coeur de Montmartre

×

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ – ՄԿՐՏԻՉ (ՓԱՐԻՉ)

24 Ապրիլ, Նոր Կիրակէ, քառաձայն պատարագ, ի յիշատակ բիւրաւոր նահատակացն մերոց համաշխարհային առաջին եւ երկրորդ պատերազմաց: Կատարի հոգեհանգիստ յամենայն եկեղեցիս Հայաստանեայց յիշատակ մեռելոց: Կը նախագահէ Գերշ. Տէր Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեան եւ կը քարոզէ:

Ս. ԹԱԴԷՈՍ (ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ)

Կիրակի, Կրկնազատիկ. Ազգ. Սգատօն, համաշխարհային առաջին պատերազմին՝ 1914–1918, առաւօտ. սկիզբն ժամերգ. ժամը 8ին: Պատարագ 10ին: Հանդիսաւոր հոգեհանգիստ 11ին:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ (ՊՕՄՈՆ)

Նոր Կիրակի, Կրկնազատիկ: Յիշատակ մէկ միլիոն նահատակաց: Սկիզբ առաւօտեան արարողութեանց ժամը 8ին: Պատարագ Եկմալեան 10ին: Հանդիսաւոր հոգեհանգիստ ժամը 11,45ին:

×

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ

Այս կիրակի հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտամունք, ի յիշատակ բիւրաւոր Նահատակացն մերոց յընթացս Համաշխարհային մեծի պատերազմին 1915–18:

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը ՓԱՐԻՋԻ ՄԷՋ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 20,30ԻՆ ՍԱԼ ՔԱՏԷ, 21 ՌԻԻ ՔԱՏԷ:

Նախաձեռնութեամբ Ապրիլեան Սերունդին (ՉՈՄ)

Կը նախագահէ՝ ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

Կը խօսի՝ ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ (Միլանէն հրաւիրուած)

Կը մասնակցին՝ Օր. Շաքէ Պէնկեան (երգ), ընկերակցութեամբ Ա. Մեսումենցի: Արտասանութիւն՝ Օր. Թօփալեան: Նուագ (եռեակ) ղեկավարութեամբ Պ. Քաջեանի, կը մասնակցի դաշնակահարուհի՝ Միշըլին Լակաշ, Փօլ Պուփիլ (թաւջութակ) եւ Ս. Քաջեան (ջութակ), Ոգեկոչում՝ Ե. Գրիգորեան:

Հանրակառքերը կը մեկնին Իսիէն ժամը 20ին (Խրիմեան սրահ), Ալֆորվիլէն, Շաւիլէն, Առնուվիլէն սովորական վայրերէն

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի կեդր. վարչութեան կողմէ

Դ. Դասախօսութիւն

Այս ուրբաթ ժամը 9ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ:

Դասախօս՝ ընկ. ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

Նիւթ՝ Հայկական Դատի պատմութիւնը (Գ. դասախօսութիւն): 1878էն մինչեւ մեր օրերը:

Այս դասախօսութիւնները վերապահուած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերնդականներուն: Արձանագրութիւնը պարտաւորիչ է:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Իսիի Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ կողմէ

Կիրակի, 24 Ապրիլ, ժամը 15ին, Իսիի Քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ

Կը ներկայացուի Հայոց պատմութեան անմոռանալի էջերէն

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

(ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ 5 արար, 4 պատկեր)

Առնուվիլի «Կառվարենց» խումբին կողմէ

Գեղարուեստական բաժին

Մասնակցութեամբ Պ. Մ. ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ եւ Օր. Շ. ՊԷՆԿԵԱՆԻ (երգ)

Մուտք 3 եւ 5 Ն. Ֆ.

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կ. ԿՈՄԻՏԷՆ եւ Փարիզի Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրեն հետեւեալ մարմինները.—

Այս շաբաթ՝ Քրիստափոր, Փոթորիկ, Ռաֆֆի:

Մշակոյթի Տան սրահին մէջ:

Այս երկուշաբթի՝ Ռոստոմ:

28 Ապրիլ, հինգշաբթի Աղբիւր Սերոբ ենթակոմիտէն:

29 Ապրիլ, ուրբաթ՝ Արամ – Շ. Միսաքեան:

30 Ապրիլ, շաբաթ՝ Արդութեան:

6 Մայիս, ուրբաթ Արծիւ:

7 Մայիս, շաբաթ՝ Զաւարեան:

8 Մայիս, կիրակի՝ Վարդան:

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Անի Կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 23 Ապրիլ, շաբաթ երեկոյեան ժամը 8,30ին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

AU BEAU NOYER

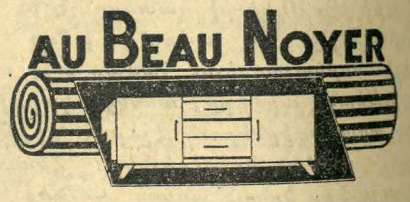

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ
ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՁՐԻ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ
ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, BD. J. JAURES
15, AV. A. MORIZET
Boulogne - Billancourt
Métro : MARCEL SEMBAT
Mol. 06-03 et 60-38

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉ

Sté le BOSPHORE ի

ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՀԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (սուսամ) եւ շաքարով, առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմային, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հինէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով.

Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան:

Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստատեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը:

Sté le BOSPHORE

2, Rue Louis Astoin - Marseille

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

SAMEDI 23 ԱՊՐԻԼ // ՇԱԲԱԹ 23 AVRIL 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8781 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4582

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԻՄԵԱԼ ԹՈՒԱԿԱՆԸ

Ապրիլ 11-24ը այն չարաշուք եւ յաւէտ անմոռանալի անիծեալ թուականն է, երբ մարդի ու վայրենաբարոյ ազգ մը դարձուածքեան դրաւ ցեղասպանութեան դիւային ծրագիրը մը, զոր տարիներէ ի վեր պատրաստած էր մութին մէջ, մեծ գաղտնապահութեամբ եւ արտակարգ պաղարիւնով:

Մէկ ազդանշանի վրայ, երկու գիշերուան մէջ դաւադրաբար, տեղ մը փաղաքշանքով, ուրիշ տեղ սպառնալիքով կամ բռնի ուժով՝ զինեալ ոստիկանները ձերբակալեին անզէն ու անպաշտպան հարիւրաւոր հայ մտաւորականները՝ դէպի մահ առաջնորդելու համար զանոնք:

Հաւատալով 1908ի Սահմանադրութեան շնորհած խաբուսիկ ազատութեան, հայ մտաւորականութեան ընտրանին — աչքարհի չորս կողմերէն — համախմբուած էր Օսմանեան կայսրութեան մայրաքաղաքին մէջ:

Դարաւոր բռնակալութեան տակ հեծող հայ ժողովուրդի հոգիին մէջ խոր արձագանգ էին գտած «ազատութիւն, հաւասարութիւն եւ եղբայրութիւն» վեհ նշանաբանները, զորս իրենց կեդծ դրօշքրած՝ իշխանութեան էին տիրացած, առանց գնդակ մը պարպելու, էնվէր, Թալէաթ, Ճէմալ եւ Իթթիհատ վէ Թէրաքֆը (Միութիւն եւ Յառաջդիմութիւն) հրապուրիչ ու խաբեպատիր անունին տակեւ թաքնուած վոհմակը «երիտասարդ Թուրքերու, — աչքարհի մեծագոյն ոճրագործները:

Թուրքերը նախանձով ու մախանքով կը դիտէին այս բոլորը: Կը զգային թէ իրենք առնուազն յիսուն տարի ետ են մնացած հայ ժողովուրդէն:

Հայկական զարթօնքին զուգընթաց կը զարգանար Թուրանական չարժումը տիրապետող ցեղին մէջ: Համաթրքութեան զաղափարախօսութիւնը լայն հորիզոններու հեռանկարը կը ցոլացնէր մեծամիտ եւ ընչաքաղց Թուրքերու աչքին: Նորաստեղծ երիտասարդութիւնը կ'երազէր Թուրանական մեծ կայսրութիւն մը՝ որուն սահմանները պիտի երկարէին մինչեւ Կեդրոնական Ասիա:

Գալիքեան պատերազմին ճախող վերջաւորութիւնը հրապարակ էր դրած նաեւ հայկ. բարենորոգումներու ցաւոտ հարցը: Աւելի՛նը Հայոց Կաթողիկոսը, Գոլոս Ազգ. Ժողովն ու Պատրիարքը լրջօրէն ձեռք էին առած գործը: Վերջապէ՛ս վեց մեծ պետութիւններն ալ յիշելով Գերլինի ոճրագործը, Գոլոսոյ իրենց դեսպանները միջոցաւ զրաղեցան բարենորոգումներու խնդրով: Ու 1914 Յունուար 26/Փետր. 8ին Թուրք կառավարութեան հետ ստորագրեցին ծանօթ համաձայնագիրը, որ որոշ ինքնավարութիւն կը շնորհէր հայկական նահանգներուն, երկու քրիստոնեայ մարզպաններու ղեկավարութեամբ:

Թուրքերը ակամայ, ստիպման տակ ստորագրեր էին այդ համաձայնագիրը, զոր գործադրելու նպատակ չունէին երբեք:

1914ի պատերազմի պատեհ առիթէն օգտուեցան՝ առաջին առիթիւ չեղեալ նկատելու համար զայն: Ու տուն ճամբեցին մարզպան Նորվեկիացի Հօֆը, որ հաղիւ իր կեդրոնատեղին՝ Վան հասած, սկսած էր վարչական բարենորոգումները:

Վանի դէպքերը պատրուակ բռնելով, 1915 Ապրիլին սկսան գործադրել իրենց հայաջինջ ծրագիրը, ամէնէն վայրագ ու տմարդի կերպով:

Առաջին հարուածը տուին մտաւորականներուն, որոնք ազգին գլուխը կը կազմէին, որպէսզի աւելի դիւրաւ բնաջնջէին ամբողջ Թրքահայութիւնը:

Վասպուրական, Մուսա Լեռ, Շապին Գարահիսար, Եդեսիա, Տարօն, Ֆիլնոը — ճապ, Ադտաղ, Ամանոս եւ այլ շրջաններ իրենց հերոսամարտներով փրկեցին Հայութեան պատիւը:

Ապրիլ 24ը Ցիշատակի եւ Ուխտի օր է միանգամայն:

Ցիշատակի օր՝ յարգելու համար մեր մէկուկէս միլիոն նահատակները, որոնք զոհուեցան յանուն հայ ազգի:

Ուխտի օր՝ հանդիսաւորապէս յայտարարելու ի լուր աշխարհի, որ մենք՝ Մնացորդացս՝ կը մնանք պահանջատէր Թրքահայաստանի այն հողերուն, որոնց ամէն մէկ թիզը ներկուած է մեր հայրերու եւ եղբայրներու արիւնով:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ԳԱՆԻՔԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ

Իմ պապերի վսեմ, հզօր հպարտութեամբ,
Քո հեթանոս սրտով, fo եղէգնեայ գրչով,
Քայլում ես դու ահա — հանճարիդ ճաճանչով —
Մեր կարմիր դպրութեան երկինքներով անամպ:

Ատելութեան ահեղ կայծակի սաստկութեամբ,
Տարերային, բորբոք fo երգերի շաչով,
Անցար դու Մոլոխի խաղաքների միջով
Եւ հասար գիւղ, ուր հացն երկնում են պարզութեամբ:

Դու մեզ հետ ես, ըմբո՛ստ, երիտասա՛րդ վարպետ,
Թէեւ fo շիրիմը անապատում անհետ
Կարաւ ընդմիշտ — անհող, անգիր, անյիշատակ, —
Սակայն ժողովուրդիդ բաբախուն կրծքի տակ —
Կա՛յ շիրիմդ, ահա, կանա՛չ եւ գողաթուրմ:
Օ՛, Դանիէլ Վարուժա՛ն, գուսանապետ դու fo՛ւրմ:

ՍՈՂՈՄՈՆ ՏԱՐՕՆՑԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ ՀԱՍԱՒ

Զօրավար տը Կոլ օդային երկու ճամբորդութիւններ ըրաւ, հինդշաբթի: Առաւօտուն՝ Քէպէքէն Մոնթրէալ, ապա անցաւ Թորանթօ: Քէպէք գտած խանդավառ ընդունելութիւններէն ետք, Նախագահը Մոնթրէալի եւ Թորոնթոյի մէջ եւս արժանացաւ ժողովուրդի եւ պետական անձնաւորութեանց ջերմ վերաբերումին:

Մոնթրէալ Ֆրանսախօս Քանատայի երկրորդ մեծ քաղաքն է: Ինչպէս պարագան է բոլոր Ֆրանսական ծագում ունեցող Քանատացիներուն, Մոնթրէալցին եւս բարքերով եւ զգացումներով կապուած է մայր հայրենիքին:

Քաղաքապետարանին մէջ, քաղաքապետ Սարթօ Ֆուրնիէ, յանձին զօրավարին տեսած է «Քանատայի հին եւ լաւ բարեկամը» ու այս առթիւ յիշած է թէ տը Կոլը տեսնելով Ֆրանսացիի իր հին սիրտը ուրախութենէն կուլայ: Հանրապետութեան Նախագահը իր կարգին խօսք առած է տասներկու բարձրախօսներու առջեւ, ուր ի մէջ այլոց իր գոհունակութիւնը յայտնած է որ կը գտնուի «մեծ, դեղեցիկ, աղնուական Մոնթրէալի մէջ որ աշխարհի երկրորդ Ֆրանսական քաղաքն է»:

Երեկոյեան ժամը 23,16ին տը Կոլ Թորոնթօ կը հասնի եւ կ'ընդունուի Օնթարիոյ նահանգապետին՝ Ֆ. Մակքէյի կողմէ: Հոս եւս տը Կոլ ծանրաբեռնուած յայտագիր մը ունեցած է:

Ուրբաթ, ժամը 6ին, Հանրապետութեան Նախագահը Ուոչինկթըն հասած եւ օդակայանին մէջ ընդունուած է Նախագահ Այզընհաուըրի, արտաքին նախարար Հերթըրի եւ այլ բարձրաստիճան անձնաւորութիւններու կողմէ:

Կարգ մը պաշտօնական արարողութիւններէ ետք՝ (այդ՝ Անծանօթ Զինուորի շիրիմին եւայլն) տը Կոլ Սպիտակ Տան մէջ խորհրդակցութիւն մը ունեցած է Նախագահ Այզընհաուըրի հետ: Գլխաւոր նիւթերն են՝ հիւսէական ռումբ եւ Ալժերիա: Ցիշենք որ Մարոքի թագաւորը նամակ մը գրած է Այզընհաուըրի ուր կ'ըսէ թէ Ֆրանսան պէտք է ճանչնայ Ալժերիոյ անկախութեան իրաւունքը:

—o—

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՍԻՈՑ ԵՐԿՈՒ ՄԵԾԵՐԸ՝ Զու էն Լայ եւ Նեհրու չորս ժամուան գաղտնի խօսակցութիւն ունեցած են, որմէ ետք Զինաստանի վարչապետը, երկու ժամ խօսակցած է պաշտպանութեան նախարար՝ Քրիշնա Մենոնի հետ: Երկու վարչապետներն ալ յոյս յայտնած են որ սահմանները խնդիրը կարելի պիտի ըլլայ կարգադրել փոխ-հասկացողութեամբ: Լաւատեղեակ աղբիւրներ կը հաղորդեն թէ երկու կողմերն ալ համաձայն են որ Զին եւ Հնդկական սահմանագլուխը ճշդուի դետերու ընթացքը իբրեւ սահմանագիծ ունենալով:

ԴԱՀԻՐԻի մէջ երեւան հանուած է Իսրայէլեան լրտեսական գաղտնի սպասարկութիւն մը, որ երեք տարիէ ի վեր կը գործէր: Ձերբակալուած են օտարական — ներ եւ տեղացիներ:

ՓՕԼ ՖՈՒ ծանօթ՝ «Բանաստեղծներու իշխանը» անունով, մեռաւ 88 տարեկանին:

ԿԻՊՐՈՍի չուրջ եղող բանակցութիւնները իրենց վերջնական փուլին մէջ մտած են: Ներկայ տարուան ընթացքին 73 նիստեր գումարուած էին:

ՍԻՒԻԼԻ մէջ կացութիւնը միշտ ծանր է: Խորհրդարանին մէջ երեսփոխանները ծեծկուեցան: Սինկման Ռիի «մենատիրութիւնը» վտանգուած է:

ԼՈՆՏՈՆի մէջ, 85 տարեկան հասակին մեռած է, ցար Նիքոլա Բ.ին քոյրը՝ մեծ Դքսուհի Իէնա:

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

Մենք Պիտի Յաղթենք

... Տարիները կը թաւալին եւ ահաւոր մղձաւանջը կը հալածէ մեզ նոյն սաստկութեամբ — դարաւոր ժողովուրդ մը բզիկ-բզիկ Թուրքիոյ ամբողջ տարածութեան վրայ: Իր հայրենի լեռներէն մինչեւ արաբական հրակէզ անապատները:

Նախ՝ գլխատում ղեկավարութեան, աչխարհական թէ կղերական: Պոլսոյ ամենաբարձր մտաւորականէն մինչեւ յետին գիւղին տէրտէրը:

Եւ ի՛նչ գետնաքարշ վատութեամբ, — երկու ոստիկան եւ կեղծաւոր ժպիտ մը, դէպի պահականոց, յետոյ սպանդանոց առաջնորդելու համար զոհը:

Մայրաքաղաքին մէջ՝ ձեռնակապով, գաւառի մէջ՝ չղթայակապ:

Ամբողջ գիւղեր արիւն-արցունք կուլային պատերազմի առաջին ամիսներէն իսկ, երբ Թուրքիան կրակը չէր նետուած տակաւին: Երբ զարհուրելի տանջանքներու կ'ենթարկէին ժողովուրդը, կը կեղեքէին եւ կը կոտորէին, գէնքեր հաւաքելու համար:

Այդ բարբարոսութեանց տեղեկագիրները հազիւ Պատրիարքարան հասած, կը սկսէր բուն Արհաւիրքը, — 1915 Ապրիլ 11-24ի զանգուածային ձերբակալութիւններով:

Երբ Պոլսոյ առաջին աքսորականները Զանկըրը եւ Այաչ կը հասնէին, արդէն ըմբռնած էին ծրագրուած նախճիրին ամբողջ խորութիւնը: Եւ, իրենց այդ եղերական վիճակին մէջ իսկ, միջոցներ կ'որոնէին, մնացեալը փրկելու համար:

Ամէնքն ալ գիտէին որ, մինչ թշնամին արիւն կը լակէր, քաղաքակիրթ եւ ազատ կոչուած աչխարհը օրօր կը կարդար:

Ժողովուրդ մը կը մորթուէր Ալլահին սրած դանակներով, իսկ մեր «Տէր ողորմեա»ն ոչ իսկ ափ մը հող կը ճարէր մեռելներուն...

Այսպէս, ամայացան արեւմտեան Հայաստանը եւ Կիլիկիան, ինչպէս եւ այն բոլոր վայրերը ուր հայկական համրանք մը կը շնչէր:

Արիւնածարաւ թշնամին սանձարձակ ասպարէզ տուած էր իր գազանային բնազդներուն, Հայուն մուխը մարելու համար:

Կ'ուզէր լուծել դարաւոր հանգոյցը, օգտուելով թանկագին պատեհութենէ մը:

Բայց, անգամ մը եւս ի դերեւ ելան իր հաչիւները:

Թէեւ արմատախիլ եւ ցիրուցան, մենք դեռ բաւական ուժ ունինք, պահելու համար մեր տեղը Աստծու արեւուն տակ:

Ունինք հայրենիք մը վերածնեալ, ուր տոկուն եւ ստեղծագործ ժողովուրդ մը առտու-իրիկուն կը խաչակնքէ, ի տես վեհապանծ Արարատին:

Ունինք հայրենասէր եւ կորովի զանգուած մը ի Սփիւռս աչխարհի, որ ահա երեսուն տարիէ ի վեր ժայռեր կը ճեղքէ բոլոր ցամաքներուն վրայ, իր ընդունակութեամբ, աչխատանքով եւ ստեղծագործութեամբ:

Երկմիայն միտք եւ սիրտ ունէինք:

Այսօր ունինք նաեւ բազուկ, ջլապինդ եւ հատու, — զինուորներ ամէն ճակատի վրայ, սկսելով Հայրենիքէն:

Անոնք որ վարակուած են «մեռանք-կորանք»ի նահանջականութեամբ, թող չմոռնան թէ դողդոջուն մամիկներ էին որ փրկեցին իրենց արեւը, իբրեւ զինք ունենալով միայն երկու բառ աղօթք:

Մենք պիտի յաղթենք ուշ-կանուխ, հաւատքով, յարատեւութեամբ եւ վճռակամութեամբ:

Չէ՞ք լսեր ջարդուփշուր ոսկորներուն մրմունջը.

— Մենք մեռանք, որպէսզի դուք ապրիք, ազատ եւ անվտանգ:

1954 Ապրիլ 24 — Շ.

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

ԱՌԱՋԻՆ ԳՈՒԺԿԱՆՆԵՐԸ

•

Ապրիլ ամիսը նուիրական ամիս մըն է: Բնութեան եւ տօնական օրերուն վերազարթնումին հետ մեր հոգիներն ալ արթնութեան կը հրաւիրուին: Այս տեսակէտով ընտրած խորագիրս նշանակութիւն մը ունի:

Որո՞նք են այդ առաջին գուժկանները: Վերադառնալու ենք մինչեւ 1920 թուականները, հանդիպելու համար անոնց:

Գրիգորիս Եպս. Պալագեանի «Հայ Գողգոթա»յին Ա. հատորը Վիեննա Մըխիթարեան տպարանէն լոյս կը տեսնէր 1922ին, բազմաթիւ նկարներով, քարտէսով մը եւ հայ մարտիրոսագրութենէն դրուագներով: Այս աշխատութեան Բ. հատորը 38 տարիներ ետք Փարիզ լոյս կը տեսնէ 1916 Ապրիլէն մինչեւ 1919 Յունուարի դէպքերը խտացնելով: Զեռագիրը պատրաստ էր 1923ին, բայց նիւթական դժուարութիւնները պատճառ եղան, որ մինչեւ 1934 թուականը, երբ սրբազան հեղինակը կը վախճանէր, լոյս չտեսնէին այդ ձեռագիրները: Իր քրոջը, Տիկին Ռոզա Անդրէասեանի մահէն ետք, 1956ին, իր գոյքերուն մէջ կը գտնուէին անոնք:

Մեծ տարագրութեան առաջին միւս գուժկաններն էին Թէոդիկ, իր «Յուշարձան Ապրիլ Տասնեւմէկ»ով աշխատակցութեամբ Բիւզանդ Պօզաճեանի, որ գրած է «Դէպի Այաշ – հին եւ նոր յուշեր», եւ Միքայէլ Շամտանճեանի, որ բացի «Յուշարձանին» յօդուածէն, 14 Դեկտ. 1918ի շաբաթաթերթ «Շանթ»ին մէջ կը սկսէր «Իթթիհատի հայաջինջ նոպան», ուր կը պատկերացնէր բանտային բոլոր տանջանքները:

Այդ թուականէն ի վեր, քառասուն տարիներու ընթացքին, ամբողջական կամ մասնակի, սպառած չէ տակաւին հիւթը, զանազան խորագիրներով, Եղեռնապատում, տարագրութիւն, կոտորած, դէպի անապատ եւայլն:

Ամէնէն թարմը, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանի տպարանէն լոյս ընծայուած մատենաշարին առաջին պրակն է Ապրիլեան Եղեռն անունով, նուիրուած Քղիի տեղագրութեան եւ ազգագրութեան, հեղինակութեամբ Լեւոն Սրապեանի, որ նախապէս լոյս տեսած է Պոլսոյ Արեւելք օրաթերթին մէջ 1901ին:

Կը թուի թէ այն ձեւով որ հրատարակուած է այս առաջին պրակը վաթսուն տարի ետքը, առանց որեւէ փոփոխութեան, անծրագիր եւ աննպատակ աշխատանք մըն է, քանի որ 72 էջերու մէջ միայն կը փորձուի տալ Քղիի բնական նկարագիրը, բուսականութիւնը, ժողովրդական հաւատալիքներ, եկեղեցիները, շուկան ու տուները, բնակչութիւնը, հայ գիւղացին ու իր բարքերը, կրթական վիճակը եւ գաւառաբարբառը, առանց մոռնալու արձանագրել, որ Արեւելքի 14 թիւերուն նիւթը խտացուած է մէկ պրակի մէջ, երբ ակամայ զանց կ'առնուին երկու հազարէ աւելի այն բառերը, որոնք հաւաքուած էին իր ատենին: Իսկ ինչ որ տրուած է իբրեւ գաւառաբարբառ, շատ աննշան մէկ մասն է գաւառին ազգագրութենէն ու բանասիրութենէն: Կրթական եւ եկեղեցական սովորական թղթակցութիւնները չէին որ իբրեւ այդպիսին արժէք մը պիտի ներկայացնէին: Ամէն գնով բան մը հրատարակուած տեսնելը նոյն անծրագիր ու աննպատակ աշխատանքը կը յատկաշնէ:

Եղեռնապատումի քառասուն ամեակին առթիւ Միացեալ Նահանգներու մարդասէր Նախագահին, Ուիլսընին այն ատեն խօսած ճառէն քանի մը պարբերութիւն պիտի յիշենք. «Բոլոր պատերազմիկ երկիրներէն Թուրքիա, պատմութեան մէջ երբեք չտեսնուած ամէնէն գռեհիկ, չարիքի եւ նողկանքի տաղանդով մը, Եւրոպայի մէջ ապրելու իր կասկածելի իրաւունքը կը քաշքշէ, բացարձակապէս օտար մնալով արեւմտեան քաղաքակրթութեան: Թուրքիա ճշմարիտ աղբակոյտ մը եղաւ անամօթ եւ ստախօս անձերու, մարդասպաններու, լիրբ գողերու եւ գազանաբարոյ հարստահարիչներու: Հայկական ջարդերը անհրաժեշտ կը դարձնեն որ եւրոպական ցամաքամասէն արտաքսուի այս տգէտ եւ աղտելի հրոսակը: Հայերը պէտք է ունենան ինչ որ պատմութիւնը իրենց կը պարտի: Թուրքերէն շատ աւելի իրաւունք ունին անոնք ապրելու եւ գիտեն ինքզինքնին կառավարել շատ աւելի տաղանդով: Ուշ կամ կանուխ Թուրքերուն ոճիրները արդարութեան դատարան մը պիտի գտնեն եւ իրենց գողօնները օրինաւոր տէրերուն պիտի վերադարձուին»:

Այս Բ. հատորին մէջ հեղինակը լայնօրէն կը բացատրէ նաեւ գերման զինուորականներուն աննպաստ վերաբերումը Հայերուն հանդէպ: Գերման դիւանագիտութիւնը իր Տրանկ նախ Օսթըն քաղաքականութեան արգելք մը կը նկատէր Հայերու գոյութիւնը արեւելքի մէջ, համաձայնական պետութիւններուն եւ մասնաւորաբար Ռուսերուն հանդէպ ունեցած համակրանքով:

Տխուր էջերու քով կազդուրիչ տողեր կը գտնենք Կիլիկիոյ բնական գեղեցկութիւններուն ու հարստութիւններուն նուիրուած (գլուխ 23), ինչպէս նաեւ Սարտարապատի Հայոց յաղթանակը, հայ Հանրապետութեան հռչակումը, Արարայի ճակատամարտը եւ համաձայնական յաղթական նաւատորմին մուտքը Կ. Պոլիս:

Հաւաքական այս դրական երեւոյթներուն քով ինչո՞ւ չյիշել մեծհոգիութեան մարդկայնական դրուագներ: Թուրք կառավարութիւնը Նիկոմիտիոյ առաջնորդ Տ. Ստեփանոս Արք.ին Պոլիս վերադարձի արտօնութիւն կուտայ: Սրբազանը կը պատասխանէ. «Շնորհակալ եմ կառավարութեան ինծի շնորհած բարեացակամութեան համար, բայց այն հօտը, որ հովանաւորեցի 45 երկար տարիներ, չեմ կրնար լքել: Լաւ օրեր անցուցի անոնց հետ, նեղ օրերն ալ կ'ուզեմ իրենց հետ անցընել եւ երթալ իմ ժողովուրդիս հետ մինչեւ անապատները, ուստի կը խնդրեմ ինծի արգելք մի' ըլլաք, եւ մի' բաժնէք զիս թշուառ հօտէս...»:

Պոլսէն մինչեւ Գոնիա, եւ աւելի հարաւ, երկաթուղիի հայ պաշտօնեաները նախախնամական դեր մը կը կատարեն, յաճախ վտանգելով իսկ իրենց կեանքը եւ ապրուստի պայմանները, փութալով օգնութեան հասնիլ տարագիր կարաւաններուն:

Լաւագոյն վկայութիւն մը ունինք նաեւ զուիցերացի, գերման եւ աւստրիացի երկրաչափներուն եւ ճարտարագէտներուն հայասիրական զգացումներուն մասին, հակառակ գերման կառավարութեան հետապնդած հայահալած քաղաքականութեան:

×

Հակառակ բնաւորութեան յանդուգն գիծերուն, զոր յաճախ ցոյց տուած է Պալագեան Սրբազանը իր պաշտօնավարութեան ու հանրային գործունէութեան ընթացքին, մանաւանդ երբ 1912ին Կարին կը գտնուէր եւ Սանասարեան վարժարանը դէպի Սեբաստիա փոխադրելու հաշուեյարդարութեամբ զբաղած էր, տարագրութեան չորս տարիներու ընթացքին բնաւորութեամբ կասկածամիտ կը դառնայ: Վախը գրաւած էր զինքը, թէեւ գերման պաշտօնատարներու պաշտպանութիւնը կը վայելէր: Ոչ ոքի չէր վստահեր: Ամէնուն հանդէպ վերապահ էր: Կը կասկածէր նոյնիսկ բարեկամներէ, որոնք անգիտակցաբար կրնային զինքը կորստեան մատնել: Հոգեկան հիւանդ մըն էր եւ հալածուած մը ըլլալու գաղափարը գրաւած էր զինքը: Միշտ տուն, տեղ, անուն, մականուն եւ հանգամանք կը փոխէր: Տեղ մը ամուրի, ուրիշ տեղ մը ամուսնացած կը ներկայանար: Տեղ մը առեւտրական, ուրիշ տեղ մը սեղանաւոր կը ձեւանար: Յաճախ աստուածային հրաշքին կ'ապաւինէր եւ բազմաթիւ հարցումներով կեանքին խորհուրդը կը փորձէր բացատրել:

Վերջին Յուշամատեանը Թոմարզայինն է հեղինակութեամբ Թորոս Մ. Մատաղճեանի: Տասնեակ մը տարիներ առաջ Արշակ Ալպօյաճեանի Հայ Կեսարիոյ երկհատոր ընդարձակ երկասիրութեան մէջ բաւական նիւթ տրուած էր արդէն Թոմարզայի մասին: Կարեւոր են մանաւանդ բարբառի, բառարանի եւ աւանդութիւններու գլուխները:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Ա. ՎՌԱՄԵԱՆ

•

Տակաւին մեր հայրենի բնիկ հողերուն վրայ էինք: Ամբողջ Հայութիւնը, Արարատէն ասդին՝ դէպի Վանայ Ծովն ու դէպի Կիլիկիա, մինչեւ Միջերկրական ու Վոսփոր, կ'ապրէր գէշ թէ աղէկ իր գարաւոր կեանքը:

Հոգեվարքի օրե՛ր եղան 1895էն մինչեւ 1908ի ամառը: Մասնաւորապէս Վան Վասպուրական, Մուշ ու Կարին՝ «օր կը հանէին, օր կը մտցնէին» թէ ի՞նչ հրաշքով կարելի պիտի ըլլար ազատիլ՝ վերահաս ընդհանուր ջարդէ:

Վան առանձնապէս առնուած էր զինեալ օղակի մը մէջ: Տարիներէ ի վեր եկող-գացող թուրք բարձրաստիճան զինուորականներ, քններ ու տեղեկագրեր էին ի Բարձրագոյն Դուռ՝ թէ Վան բռուածը սովորական պարզ քաղաք մը չէր, այլ անտառուտք մը, — օրմանլըք՝ իրենց բառովը: Պէտք էր քանդել անտառակերպ այդ անառիկ դիրքը: Կտրել բոլոր այն ծառերը որ արգելք կ'ըլլային թնդանօթի ռումբերուն եւ ուղիղ նշանառութեան:

Սկզբնաւորութեան համար չինեցին արդէն երկու հսկայ զօրանոց, մէկը Վան Այգեստանի սրտին վրայ, միւսը հարաւային կողմէն ամբողջ Քաղաքին ու Այգեստանին դէմ կրակ տեղացնելու դիրքի մէջ:

Շրջակայ Բաղէշէն (Պիթլիս) եւ Կարինէն (Էրզրում) բազմահազար կանոնաւոր զօրք բերած էին Վան ու պաշարած զայն: Բարեխնամ (?) Սուլթանի այն օրերու արիւնկզակ վարիչները այդ զինական ուժովը պիտի կոտորէին վերջացնէին Վասպուրականի Հայութիւնը: Արամ եւ իր բուռ մը համախոհները՝ հորէն նոր էին հանուած, պեխ-մօրուքները խլուած հանուած, չարչրկուած, շղթայակապ նետուած էին բանտը: Օրէ օր կը սպասէին Պոլսէն գալիք Ֆերմանին, կախաղաններու վրայ փչելու իրենց մնացած շունչը:

Բայց, շաբաթը շուտ եկաւ քան ուրբաթը: «Ընդ երեկոյս հանգիցեն լալիք եւ առաւօտու եղիցի ուրախութիւն»:

1908ի ամրան տաքերուն, փոխանակ դժոխային ճնշումներու եւ կոտորածի անակնկալօրէն եկաւ Օսմանեան Սահմանադրութեան աւետիսը...: Կարմիր Սուլթանը տեղի տուած էր: Ազատարար բանակը պարտադրած էր նոր և ազատ կարգեր: «Բոլոր Օսմանցիները այլեւս եղբայրներ էին», — հէ՛յ աղուէսի եղբարութիւն...: Մօլլան ու քահանան համբուրուեցան հրապարակային ազատաշունչ բեմերու վրայ: Թուրք նորակազմ Երեսփոխանական Ժողովին պիտի մասնակցէին այլեւս բոլոր ոչ-թուրք ցեղերը, գլուխ անոնց՝ Հայերս: Հրա՛շք էր, իրականին մէջ:

Ահա այս ճգնաժամերուն ետեւէն բացուող յոյսի նոր արշալոյսին էր որ լսուեցաւ, բազմաթիւ ուրիշներու հետ, նաեւ Ա. Վռամեանի անունը:

Կովկասէն, Ամերիկայէն, Եգիպտոսէն, Եւրոպայէն յորդեր եկեր էին Թուրքիա առաջնորդող յեղափոխական դէմքեր:

Վանայ մէջ ալ, երէկուան դժոխքը մէկէն եղեր էր դրախտ: Բանտէն արձակուած էր մահապարտ Արամի խումբը Դաւաճան Դաւօն գետին փռող պատ...

ԿԱՐՄԻՐ ՕՐԱԳԻՐ

—o—

(Հատուած՝ Գ. գլուխէն)

— Ներսիկ, գառս, հոդ ի՞չ կ'ընես...:

— Հարսա, իշ կ'ըլլայ, Ասխիկը հետերնիս տանինք...:

— Հարսան սատկի հոգուդ, չիլլար, Մանկամուն չուզեր... ճամբան ի՞չ պիտ կերցնինք:

— Հարսա, մարը, Մարանն ալ հետերնիս կ'առնինք...:

— Չէ, չէ, մեռնիմ արեւուդ, թող տուր, դուրս ելիր, երթանք, էմմէնը գացին...:

Ես ամուր փաթթուած եմ Աստղիկիս ճիտը ու շարունակ կ'աղաչեմ, լալու մօտ եմ...:

— Հարսա, իշ կ'ըլլայ, Ասխիկը...

Ճարահատ, հարսաս ներս կուգայ ու զիս համբուրելով կը քաշէ գիրկը եւ կը խօսի վշտահար.

— Ախ, իմ անուշիկ գառս, Ասխիկը ինտո՞ր տանինք հետուընիս: Ան ինտո՞ր պիտ քալէ, ի՞չ պիտ ուտէ ճամբան. կ'ըսին թը մենք շատ հեռու տեղուանք պիտ երթանք...: Հայտի, չուշտ քալէ, էմմէնը գնացին, հիմակ Մանուկ ամուն նէյի օր չիկանք, կու հերսոտի...:

— Հարսա, Ասխիկին վէ՞վ պիտի նէյի, օխշարը վէ՞վ պիտ արծէ...

— Քալէ եավրուս, քալէ երթանք, հարսան մեռնի հոգուտ, օխշարը ալ մերը չեն... էմմէն բան ալ մերը չեն...:

Ու կը փլչի, կուլայ, առատ արցունքներով, խորունկ հեկեկանքներով: Ի՞նչպէս կրնայի դիմանալ խնկաբոյր հարսայիս արցունքներուն առջեւ ու Աստղիկէս բաժնուելուն... եւ իր գրկին մէջ ես ալ կը սկսիմ լալ: Ու մեր յորդահոս արցունքները ցանելով մեր սիրական այծերուն եւ ուլիկներուն վրայ, վերջին անգամ մըն ալ Աստղիկիս ճիտը կը գրկեմ, կը պագնեմ, յետոյ, միասին կ'ելլենք դուրս բակէն:

Քոյրս, Նարդուհին, արեւէ ու լոյսէ զուրկ աչուըներով մեղրանոյշ քոյրիկս, կոթնած էր «Պալ Աղբիւր»ին կամարին ու ականջները սրած, մեզի կը սպասէր այդտեղ, հարսայիս յանձնարարութեան վրայ: Երրորդ եղբայրս, Միսաքը, հազիւ երեք տարու, թաթիկները ճիտը պլլած քուրուկին ու ոտքերը կամարին՝ երբ մեր երեւումը նշմարեց, ցնծագին ձայն տըուաւ.

— Ներսիկ աբարը... հարսան...:

Զեռքս հարսային ափէն անբաժան ու մեր աչուըները թաց կը հասնինք Նարդուհիին քով, որ, Միսաքը չալակին ու ապարանջանած անոր մէջքը իր բազուկներովը՝ կը սպասէր մեզի:

Մեր տնեցիները բոլոր գրաստներով միասին արդէն կործեր էին Քոչենց կալին վերեւէն ու կտրուեր մեր աչուըներ էն: Նարդուն կ'օղակէ մեր պաշտելի հարսային աջ թեւը ու Միսաքն ալ չալակը, մէկ թեւովն ալ երախային յետոյքէն կը պարագծէ: Ու կը քալենք, կ'անցնինք արագ, հասնելու համար մերիններուն, դեռ գետակը չանցած:

Գեղացիք բոլորը չէին ելած տակաւին գեղէն, ինչպէս քիչ առաջ ըսած էր հարսաս թէ «էմմէնը գացին»: Բոլոր թաղերէն ու փողոցներէն եկողներ, ելլողներ կային դեռ, ուշացողներ մեզի պէս...: Ու տակաւին բազմաթիւ կնիկներ հողվըրտուն դիէն կուգային ու վար կ'իջնէին ճամբան, Պէռպէռենց ու Ղափտանենց տուներուն մէջտեղերէն, արցունքոտ աչուըներով ու լացի յետին մրմունջները իրենց շրթներուն...: Հարսա, ըսոնք ո՞ւրկի կուգան կը հարցնեմ, թեւս երկարելով դէպի վար իջնող կնիկներուն կողմը:

— Հարսան մեռնի պօյուդ, ընոնք Հողվըրտիէն կուգան...: Քընի օր է, էմմէնը կ'երթան Հողվրտին, լաց կանչին, կու լան, — մեռելներ, դուք ելէք մենք ձեր տեղը պառկինք կ'ըսին կու: Երէկ ալ մենք գացանք Պազօ Նէնէին հետ...:

Այդ պահուն մենք կ'անցնէինք, կ'իջնէինք Սուրբ Թորոսի ետեւէն: Մեր աչուըներուն առջեւը, «Քարէ Կարմունիկ» մինչեւ Քաղքըձոր անդին անցնիք, ուր Տէրտէրին աղբիւրը կար ճռտիկ ու պարտիկ քարէ գոնակով, մինչեւ հոն գրաստներու, էշերու կարաւանն էր շղթայ տեսքով, ու բոլոր գեղացիները անոնց շուրջն ու մէջտեղերը, իրար խառնուած էշերէն ոմանք այնպէս էին բեռցուած ու հազիւ անոնց գլուխներն ու պոչերը կ'երեւէին: Ու կը քալէին շատ դանդաղ կրիայի քայլերով, իրենց տէրերը յուսաւ հատութեան մատնելով ու պոռացնելով:

— Սատկիս դուն, սատկիս, քիչ ... օտքդ վերցուր, ի՞չ կ'ըլլայ:

— Գիտես թը օթքիդ տակը հաւկիր կայ, ժաժելէ կու վախնաս էմմէն մոտ գնաց, կփուլը կործեցաւ:

ՆԵՐՍԷՍ ՇԻՆԱԿԱՆ

(Շար. – 2)

հերոս Տաճատը գիշերով փախցուած էր Պոլիս: Լեռնապարի ահուսարսափը եղող իշխանը իջած էր լեռներէն, քաղաքացիի սովորական հագուստով այցի կ'երթար վանի թուրք իշխանաւորներուն:

Քաղաք եւ պիւղ քուէ կը հաւաքուէր Պոլիս Օսմանեան երեսփոխան ղրկելու:

Ամրան արձակուրդի օրերն էին, բայց վան դեռ իր թատերական նորարաց ա-ռաւօթեան արբեցումին մէջն էր:

Այգեստանի կեդրոնական Վարժարանի մեծ սրահին մէջն ենք: Ցանկարծ, միջա-դադարին, վարագոյրը ճեղքուեցաւ եւ կուսակցական երիտասարդ մը հաղորդեց թէ «Այս պահուս ժամանող Վռամեան քանի մը խօսք պիտի ընէ»:

Ու վարագոյրին կարմիր յատակին վը-րայ մէկէն ցցուեցաւ վերէն վար սեւ փրաֆ հագած տպաւորիչ բեմախօսը՝ Ա. Վռամեան, Պոլսէն վան եկած:

Ձիւղ այդ չարթուն, Պոլսէն Դաւիթ Խաչկոց բարեկամս կը զրէր ինծի թէ «իր գպրոցակից ընկերը, Ա. Վռամեան, բուն անունով Օննիկ Դերձակեան, վան պիտի գայ. ծանօթացէք հետը. չատ լաւ մարդ է»:

«Շատ լաւ մարդ» ւթէ եղած չըլլար անգամ, կը բաւէր որ բարձր դիրքի մը կապուած էր իր անունը: Կուգար վան, իրր այդ օրերու ընտրելի երեսփոխան՝ Օսմանեան Պարլամէնտի հայ անդամնե-րու չարքին:

Վռամեան բեմին վրայէն խօսեցաւ մե-ղի, թատրոնին մէջ՝ներկայ Վանեցինե-րուս: Խօսեցաւ հազիւ քսան րոպէ, բայց արդէն ցուցուց հռետորի իր բնածիր չը-նորհքները: Մագնիսացուց բոլորը: Հմա-յեց, պահեց իր հուժկու ոճին եւ կտրուկ խօսքերուն ազդեցութեան տակ:

Միջահասակէն վեր, ձիգ կեցուածքով, խորաթափանց սեւ աչքերով, հնչեղ ձայ-նով, տպաւորիչ դէմքով, ու թեւերու, մատներու, չարժումներու ժուժկալ տի-րապետութեամբ յատկանշուող տրիբուն մը:

Աւելի վերջը՝ Վռամեան դարձաւ ոչ միայն Նորհրդարանի «ինքզինքը պար-տադրող» իրաւագէտ բանախօսներէն մէկը, այլ եւ Վան-Վասպուրականի 1914–15 թուականներուն ինքնապաշտպանութեան ներքին մղիչ ուժերէն եւ անձնազոհ պե-տերէն մէկը:

Այդ գիտակից ինքնազոհութեան պատ-մութիւնը գիտեն ամէնքը, որ դոնէ քչիկ մը ծանօթ են Վան-Վասպուրականի հե-րոսամարտի մանրամասնութիւններուն: Քաջ մը, յանդուգն մը, մահն արհամար-հո՛ղ մը միայն կրնար ընել այն ինչ որ երբ Վանի՝ օրուան դահիճ կուսակալ Ձկվակէթէն կանչուած Վռամեանը.

— Արա՛մ, կուսակալը կանչեց զիս, իրեն կ'երթամ: Եթէ քեզ ալ կանչէ՝ չեր-թաս...:

Բայց ահա ուրիշ պարզ անցք մը, որ նոյնքան պերճախօս է Վռամեանի կտրուկ յեղափոխականի տիպարին համար:

Այդ ամրան, չատերս օդափոխութեան

ՁՄՈՌՆԱՆՔ ՄԵՐ "ՈՐԲԱՄԱՏԵԱՆ"Ը

Ապրիլք տղաք, ինչ փոյթ թէ «կոչ–նա-մակը» Նիւ Եորքէն կը հասնի մեզի:

Բոլոր անոնք որ Ապրիլեան Սերունդին մաս կը կազմեն, այս օրերուն, իրենց հանգիստի պահուն, հոգեկան հաղոր-դութեամբ թրթռացին ձեր նամակին, ձեր կոչին:

Նիւ Եորք հաստատուած ձիպէյլի որ-բանոցի տղաքը քով քովի եկած ստեղ-ծած են մնայուն մարմին մը, հրատարա-կութեան տալու համար որբանոցի «Ցու-շամատեան»ը:

Որբանոց եւ որբութիւն: Այս սիրտ կը-ծոց երկու բառերը առնէ մը ի վեր կոր-սընցուցած են իրենց այժմէականութիւ-նը, նոյնիսկ դուրս նետուած են ազգային մտահոգութիւններէն: Տարիներ առաջ պատասխանատու մարմիններ դող կ'ել-լէին՝ երբ կը լսէին ձայնը անոնց որ ծա-նօթ են Զոմունիք անունով:

Մեր ձիպէյլի որբանոցի տղոց ձեռնար-կը ամէն գնահատութենէ վեր է: Մօտէն կը ճանչնամ չատերը, ունիմ անմոռանա-լի յիշատակներ՝ 1925–31ի տաք–սիրտ օ-րերէն, երբ տարտղնուած չէինք այսքան: Հոս կ'արժէ բնորոշել այս անձնուէր տը-ղոց նկարագրի գիծերը: Խանդավառ, անձնուէր, յանդուգն, հպարտ ինչպէս Հայկական լեռները, ուրկէ հաւաքուե-ցան: Սակայն ցաւալի է հոս մատնանշել նաեւ որ մեր տղաքն ալ վարակուեր են հայկական սովորութիւն դարձած հիւան-դութենէ մը: Անջատ, չլատուած ուժերով հրապարակ դալ «ես ինծի, դուն քեզի» նշանաբանով: Մեղադրանք չէ մեր ձի-պէյլի որբանոցի տղոց, միայն կ'ուզէինք դիտնալ թէ հրապարակ դալէ առաջ քիչ մը խորհեցա՞ն հաւաքական ձեռնարկի մը կարելիութեան վրայ: Վերջապէս պատ-մական դժնդակ օրերու կոթողի մը ժա-ռանգորդ դառնալու պատասխանատուու-թիւնը կը զգա՞ն, որպէսզի չկոտորակենք մենք մեզ ու չարժեզրկենք մեր սերունդը:

Կ'արժէ կանգ առնել նախ թուական արժէքին վրայ:

1918էն եառքը տասնեակներով որբանոց-ներ հիմնուեցան ազգային, բարեսիրա-կան հաստատութիւններու կողմէ, որոնց կարգին պատասխանատուութեան գլխա-ւոր բաժինը ստանձնեցին օտարներ, ինչ-պէս Նէըը Իսթ Րըլիֆը: Այս որբանոցնե-րը տարածուած էին Պոլիս, Սամսոն, Մարզուան, Կեսարիա, Սեբաստիա, Խար-բերդ, Մալաթիա, Հալէպ, Պէյրութ եւ Հայաստանի զանազան շրջաններու մէջ: Թուրքիոյ եւ Պոլսոյ որբանոցները 1921–1922ին փոխադրուեցան Ցունաստան: Հա-յաստանի, Սուրիոյ եւ Լիբանանի որբա-նոցները բախտաւոր եղան որ հաւաքա-կան ազգային կեանք մը բոլորեցին, ա-ռանց տեղափոխութեան խուճապի են-թարկուելու, առանց եւրոպացի ազարա-կատէրերու ծախուելու, չհազործումի ենթակայ դառնալու իբր ծառայ կամ աղախին (Ցունաստան եւ Եգիպտոս): Առեւին մեր ազգին մեծերը 25էն մինչեւ 100 հազար կը ներկայացնէին որբանոց-ներու մէջ պատսպարուած որբերու թիւը:

Ահա այս համրանքին մէկ փոքր մաս-նակին պատմութիւնը, Ցուշամատեան մը, հրատարակել կ'ուզեն մեր տղաքը, մոռացութենէ փրկելու ազնիւ զգացու-մով: Դեռ լրիւ տեղեակ չեմ, մեկուսա-ցած իմ չրջապատիս մէջ, կատարուած նախապատրաստական աշխատանքներու: Չեմ գիտեր նաեւ թէ այլ որբանոցներու կեանքը ներկայացնելու համար ի՞նչ ը-րած են մեր անհամար տղաքը: Չեմ գի-տեր զարձեալ թէ ի՛նչ անդրադարձում ունեցաւ այս «կոչ–նամակ»ը Զոմմի կեդր. Վարչութեան «սպայակոյտին» վրայ: Աւեն է թմբռնթիւնը թօթափել, ուժերը ամփոփել եւ կազմել կեդրոնական մար-մին մը, ձեռնարկելու համար ընդհանուր որբանոցներու նուիրուած պատմութեան: Հրատարակելու համար «Որբամատեան» մը, մէկ հատոր: Չեմ տարակուսիր, ձի-պէյլի մեր բախտակիցներուն կազմած մարմինը պիտի փրկէ Ապրիլեան Սերուն-դին պատմութիւնը, դրկիս մը դառնալով ձիպէյլի օրինակով՝ դրելու համար մեր բոլոր որբանոցներուն պատմութիւնը:

Գիտակցութիւնը ունինք թէ բոլորս ալ հաւասարապէս ժառանգորդներն ենք «Մնացորդաց»ին կոտակին: Ուստի չենք ուզեր բաժան բաժան ներկայացնել հայ որբին պատմութիւնը: Ձիպէյլի օրինակով բոլոր հայ որբանոցները: Ուրիշներ չհաս-կըցան մեզ: Զոմմն էր միայն որ որբը արժէքի վերածեց, յարգանք պարտադրեց իր ընդվզումներով: Զմոռնանք Զոմին

ԱՐԻՒՆՈ՞Տ ԱՂԲԻՒՐԸ...

Դուն մոռցա՞ր հոգի՛ս, հայրենի աղբիւ-րը, ուր կ'երթայինք ես ու դուն, պա-տառած չապիկներով, արիւնոտ տոտիկ-ներով, փուչերու եւ տատասկներու մէջ-էն մեր պզտիկ ափերով ջուր խմելու:

Կը յիշե՞ս, հոգի՛ս, առաւօտը դեռ իր արեւափա՛ռ սաւանը չէր տարածած հայ-րենի դաշտերուն վրայ, երբ ձիւնածաղիկ սալորենիներուն տակ, իրար զտանք Ապ-րիլի այդ առաւօտը՝ դուն ու ես, զաղ-տադողի:

Նախ հարցուցինք Թէենիին թէ ինչո՞ւ իր աղբարիկները ջա՛րդ ու փշուր եղած էին, իսկ ինքը, հարիւրամեայ Թէենին, սպաւոր կը մնար:

Մնացինք անպատասխա՛ն:

Հարցուցինք ընկուզենիին, որ խրոխտ դէմք մը առած էր: Իրար զրկած, մօտե-ցանք եւ հարցուցինք ուռենիին, խորհըր-դաւոր եւ փիլիսոփայ:

Կարծես, ցաւ ու հոգ չունէր ուռենին, մազերը սանտրուած էին:

Պահ մը կանգ առինք:

Մանուկներ էինք, որք եւ անօթի:

Ես քեզի համար վայրի եւ Թթու խոտ ժողվեցի, որպէսզի մեր անօթութիւնը անցնի....

Օ՛հ Աստուած իմ, ի՛նչքան տառապե-ցանք, ի՛նչքան լացինք մեր փորի ցաւէն:

Դուն մոռցա՞ր հոգի՛ս, որպէսզի ծա-րաւդ անցնի, փորիդ խոստուկը անցնի, մօտեցանք մեր հինաւուրց աղբիւրին:

Մութը իջած էր: Լուսինը իր արծա-թափայլ գեղեցկութեամբ ափերն էր ան-ծայրածիր դաշտերուն:

Քու ծարաւդ յագեցնելու համար, հո-գի՛ս, յուչիկ մօտեցար մչտահոս աղբիւ-րին ու պղտիկ ափերովդ սկսար խմել:

Բայց, ո՛վ սարսափ, լուսնին լոյսը, կլոր բաղարջի մը նման, կաս–կարմիր, ինկեր էր աղբիւրին մէջ, կարմի՛ր, այն-քա՞ն կարմիր, որ այլեւս ես ու դուն չու-զեցինք մեր թաթիկները թաթխել արիւ-նոտ աղբիւրին մէջ եւ ջուրը խմել:

Կարմի՛ր, կարմիր արիւն էր որ կը հո-սէր, այդ գիշեր, դարաւոր մեր հայրենի աղբիւրէն:

Ահա թէ ինչո՛ւ, հոգի՛ս, Ապրիլի այդ կարմիր օրերուն, մենք չրթունք չրթուն-քի երդուընցանք հաւատարիմ մնալ մեր պապերու արիւնին, մեր ո՛ղջ–ո՛ղջ թաղ-ուած աղբարիկներուն:

Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

դասերը: Որբանոցը աղքատանոցի պնակ էր երէկ: Զոմը չարժումի վերածեց որ-բերու բազմութիւնը, միաձեւ ու միա-նպատակ չարժումի:

Ուրեմն լուրջ աշխատանքի լծուինք հա-ւաքաբար, անկարելին կարելի դարձնելու ձգտումով: Մեր հաւատքով ու կամքով լոյս աշխարհ բերենք մեր բախտակից-ներուն ամբողջական պատմութիւնը, — «Որբամատեան»ը:

ԱՆՇԷՆ ԿԱՐՕՏՈՒՆԻ

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՄՈԼՈՐՈՒՄԸ

Զ.

Եւ այսպէս ալ ներկայացուց անոր, անտարբեր ու չատ բնական չեչտով մը, իբր թէ խապար քանդած չըլլար այդ էու-թիւնը իր եղեռնագործ մատներովը: Մը-նաց որ ինքը՝ տոքթորն ալ առաջին ակ-նարկով լուացարարուհիին աղջկանը դէմ-քին վրայ, հասակին վրայ, ամբողջու-թեանը վրայ ընդնշմարել կարծեց սանկ իրեն դեռ անծանօթ հրապոյրի մը հետ-քը, որ կրնար իր բացակայած ութ ա-միսներուն միջոցին փթթած ըլլալ եւ որ հիմա քիչ մը իրեն մոռցնել կուտար այն տեսակ մը բուռն յափրանքը, զոր ունեցեր էր անո՛ր ա՛լ հասկցուած, վայելուած, ծծուած ու ցցաղ ըմբռչնուած չնորհնե-

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Մշակութային ընկերակցութեան հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 26ին երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ, Մէթրօ Քատէ:

Դասախօս՝ Միլանոյէն հրաւիրուած

Պ. ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ:

Նիւթը Պետրոս Դուրեան, Միսաք Մեծարենց, Մատթէոս Զարիֆեան եւ Եղիշէ Զարենց:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Մուտքը ազատ է:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Սուրեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՍՐԲՈՒՀԻ ՍՈՒՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

×

Սուրեան ընտանիքը շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով մասնակցեցան իրենց սուգին:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պզտիկներու արձանագրութիւնները պիտի սկսին Ապրիլ մէկին եւ պիտի փակուին Մայիսի վերջը:

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13–14 եւ 18–20: Ասկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռախօս Թռիւտէն 27–35:

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մասնաճիւղերուն:

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՔԱՂԱՔ, Տիկ. Թութէլեան, 4 Ռիւ Փարմանթիէ:

ՊՕՄՈՆ, Տիկ. Տօլպաշեան, 23 Պուլվար տը Պօմոն:

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ, Տիկ. Շալճեան:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կ. ԿՈՄԻՏԷՆ եւ Փարիզի Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրեն հետեւեալ մարմինները.—

Այս շաբաթ՝ Քրիստափոր, Փոթորիկ, Ռաֆֆի:

Մշակոյթի Տան սրահին մէջ:

Այս երկուշաբթի՝ Ռոստոմ:

—ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ—

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան ընդհ. ժողովը Ապրիլ 24ին, կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Իսիի Խրիմեան դպրոցը: Կը հրաւիրուին անդամները եւ ոչ-անդամները: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ՏԱՐՕՆ – ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Քաֆէ օ Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը (Փլաս տ'Իթալի):

Կարեւոր նամակներ Հայաստանէն եւ Ամերիկայէն, եւ ուրիշ հարցեր:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ
Ս. ՂԱԶԱՐ - ՎԵՆԵՏԻԿ

ԵՒ

ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Օգոստոս 6

ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ Օգոստոս 31

Հռոմի Ողիմպիական Խաղերը զբօսաշրջիկներու խճողում պիտի պատճառեն այս տարի Իտալիոյ մէջ:

Մեր խումբին հանգիստ ճամբորդութիւնը եւ լաւագոյն բնակութիւնը օր առաջ ապահովելու համար, կազմակերպութեան աշխատանքները սկսած են:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օրերը շուտ կ'անցնին, ցանկը շուտով կ'ամբողջանայ:

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ՝

Պ. ԹԱՐՈՆ

58, Bd. Serrurier, PARIS 19 - Métro Pré-St-Gervais

Ն. ՄԱՅԻՍԵԱՆ

45, Rue de Trévise, PARIS 9 - Tél. TAI. 49-40 (Գաւիթին մէջ)

Յ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ

11, Ave. Béranger, ARNOUVILLE-LES-GONESSE (S. et O.)

ԱՊՐԻԼ 11
ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍՈՒԳԻ ՕՐ
ՍԷՆ-ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Սէն-Շամոնի Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կաթողիկէ եւ Աւետարանական համայնքի պետերուն:

Ապրիլ 24ին, կիրակի կէսօրէն ետք ժամը 3,30ին, Սալ «Ժան տ'Արք»ի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Մ. ՄԻՐՁԷ:

×

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Արթիսթիք սրահին մէջ, 27 Պուլվար տը Պուշաժ:

Պատուոյ Նախագահութեամբ

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՌՈՒԲԷՆ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԻ

Կը խօսին՝ ՀՐԱՉ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ

եւ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Կը մասնակցին.— Ալիս Շամիրեան, Սեդա Թիւթէլեան, Շաքէ Գաբրիէլեան, Նիլտա Գասպարեան, Ռաֆայէլ Զարդարեան, Աքողլանեան եղբ. Արա Գէորգեան, Շարփի: Մուտքը ազատ է

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ

Լիոնի եւ Շրջ. Հայ Ազգ. Միութեան Կեդր. Վարչութեան, հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց պետերուն, եւ միահամուռ մասնակցութեամբ Լիոնահայ գաղութին: Այս կիրակի կէսօրէ վեր ժամը 3ին, Գ. Քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 215 Ռիւ Տիւկէքլէն:

Կը նախագահէ Պ. Ա. ԿԻԻԼՊԷՆԿԵԱՆ

(Ատենապետ Ազգ. Միութեան)

Խօսք կ'առնեն Ազգ. Միութեան եւ յարանուանութեանց ներկայացուցիչները: Պատշաճ գեղարուեստական բաժին, որուն կը մասնակցին Լիոնի Հայ Մշակ. Միութիւնը իր 40 հոգինոց երգչախումբով, Ժորժ Մաս, Թրագօշ, Պէրպէրեան, Հ. Խաչերեան, Օր. Տապաղեան, Ա. Տէր Կարապետեան:

Ուղերձներ՝ «Նոր Սերունդ»ի եւ Հայ Մշակութային Միութեան կողմէ:

Մուտքը ազատ է:

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 24ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սէրքլը Կաթոլիքի սրահը Ազգ. Միութեան վարչութեան նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Ազգ եւ կրօնական բոլոր միութիւններու, կազմակերպուած է յարգանքի սգատօն մը: Կը հրաւիրուի Վիէնահայութիւնը որ իր յարգանքի բաժինը բերէ աւելի քան մէկ միլիոն նահատակներու յիշատակին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի, Ապրիլ 24, ժամը 16,30ին ձայնաւոր պատարագ:

Կը պատարագէ

ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ԱՄԱՏՈՒՆԻ

Basilique du Sacré-Coeur de Montmartre

×

Ս. ԹԱԴԷՈՍ (ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ)

Կիրակի, Կրկնազատիկ. Ազգ. Սգատօն, համաշխարհային առաջին պատերազմին՝ 1914–1918, առաւօտ. սկիզբն ժամերգ. ժամը 8ին: Պատարագ 10ին: Հանդիսաւոր հոգեհանգիստ 11ին: Հոգեհանգիստ նաեւ Պէյրութի արկածին 26 զոհերուն յիշատակին:

Ի ՆՊԱՍՏ ՊՈՒԱ-ՔՈԼՈՄՊԻ

Հայկական դպրոցին բացառիկ ներկայացում հայկական ֆիլմերու Մայիս 10, երեքշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 20,45ին Սինեմա Ռէքս, 64, Ռիւ տէ Պուրկինեոն, Անիէռ (Պուա-Քոլոմպի կայարանին մօտ):

Կը ցուցադրուին շրջանին մէջ առաջին անգամ ըլլալով ԿԱՄՕ պատմական ժապաւէնը եւ Սեւանայ լիճին Գաղտնիքը (հայախօս են երկու ֆիլմերն ալ):

Մուտք 2,00 եւ 3,00 Նոր Ֆրանք:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սեբ. Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան հանդէս – պարահանդէսը՝ ՄԱՅԻՍ 7ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 20,30ԻՆ ՍԱԼ ՔԱՏԷ, 21 ՌԻԻ ՔԱՏԷ:

Նախաձեռնութեամբ Ապրիլեան Սերունդին (ՉՈՄ)

Կը նախագահէ՝ ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

Կը խօսի՝ ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ (Միլանոյէն հրաւիրուած)

Կը մասնակցին՝ Օր. Շաքէ Պէնկեան (երգ), ընկերակցութեամբ Ա. Մեսումենցի: Արտասանութիւն՝ Օր. Թօփալեան: Նուագ (եռեակ) ղեկավարութեամբ Պ. Քաջեանի, կը մասնակցի դաշնակահարուհի՝ Միշըլին Լակաշ, Փօլ Պուֆիլ (թաւջութակ) եւ Ս. Քաջեան (ջութակ), Ողեկոչում՝ Ե. Գրիգորեան:

Հանրակառքերը կը մեկնին Իսիէն ժամը 20ին (Խրիմեան սրահ), Ալֆորվիլէն, Շաւիլէն, Առնուվիլէն սովորական վայրերէն

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Իսիի Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ կողմէ

Կիրակի, 24 Ապրիլ, ժամը 15ին, Իսիի Քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ

Կը ներկայացուի Հայոց պատմութեան անմոռանալի էջերէն

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ
ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

(ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ 5 արար, 4 պատկեր)

Առնուվիլի «Կառվարենց» խումբին կողմէ

Գեղարուեստական բաժին

Մասնակցութեամբ Պ. Մ. ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ եւ Օր. Շ. ՊԷՆԿԵԱՆԻ (երգ)

Մուտք 3 եւ 5 Ն. Ֆ.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանը իր կրթական ձեռնարկներուն ի նպաստ շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները: Պ. Ժագ Սարգիսեանէ 10 Ն. Ֆ., Պ. Կէօվճեանէ փոխան ծաղկեպսակի ողբ. Լ. Մէրամէթճեանի մահուան առթիւ 30 Ն. Ֆ., Պ. Ա. Հարենցէ 2,50 Ն. Ֆ.:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Երեւանէն Ամալիա կը փնտռէ իր եղբայրը Ալեքսան Գրիգորեան Յովհաննէսի: Կը կարծուի որ Ֆրանսա է:

Տեղեկացնել Բժ. Ռուբէն Տէր-Դաւթեանի

278, Bld. Jean Jaurès Boulogne-s-Seine

Imprimerie Spéciale du journal «Haratch»

ԳԱՐՈՒՆԸքնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ, պայծառ լոյս և ոսկի արեւ...

Գարունը կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ և ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 Bis, Bd. Sébastopol PARIS 4e

Tél. : ARC 26-61 Métro : (CHATELET - HALLES)

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON. PARIS 12e 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e

166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE

4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O. 18, RUE BRÉZIN, PARIS 14e

Հիմնադիր–Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE

(Rue Marbeuf) PARIS - 8e

TÉL. : BAL. 31 21

ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

Métro : F. D. Roosevelt

Հանելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված – ներ, «շաշլիք», «քարսքի»

Bar Américain

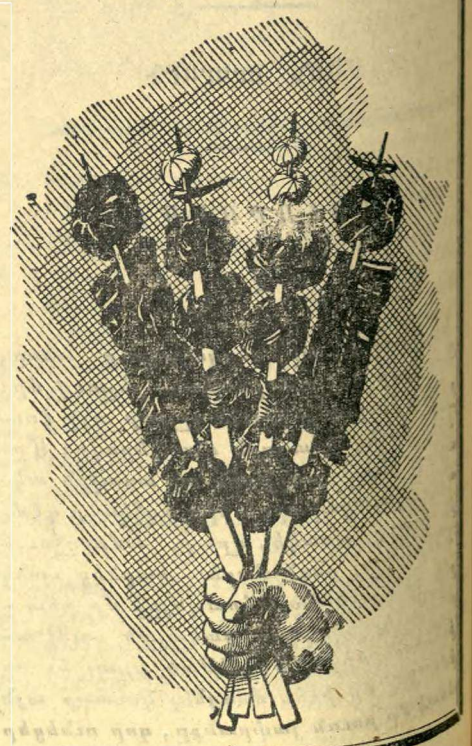

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ· տար· 40 Ն· Ֆր·, վեց·22Ն·Ֆր·
Արտասահման՝ տար· 50 Ն· Ֆր· Հատը 0,20 Ն· Ֆր·

ԿԻՐԱԿԻ
24
ԱՊՐԻԼ
DIMANCHE
24 AVRIL
1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8782 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4583

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՊԱԿԵԴՐՈՆԱՑՈ՞ՒՄ ԹԷ ԹՐՔԱՑՈՒՄ

Արտասահմանի մէջ Ապտիւլ Համիտի բռնակալ վարչաձեւին դէմ պայքար կը մղէին Օսմանեան կայսրութեան բազկա – ցուցիչ բոլոր տարրերու յեղափոխական կազմակերպութիւնները , որոնք իրարու հետ չփոյի ունէին Եւրոպայի ազատ եր– կիրներուն տակ, մասնաւորապէս Ժընեւի եւ Փարիզի մէջ։

Ամէնէն կարեւորներն էին Մակեդոնիոյ Գուլարական Կոմիտէն , Յունական էթ– նիքի էֆէրիան , Հ· Յ· Դաշնակցութիւնը , Սուրիա – Լիբանանցիներու արաբական յեղափոխական Կոմիտէն , ինչպէս նաեւ Ալպանական կազմակերպութիւններ : «Երի – տասարդ Թուրքեր»ուն պետն էր Ահմէտ Րիզա , որ Փարիզի մէջ կը հրատարակէր Մէշվէրէթ թէրճը : Պատմական դէպք մըն էր Օսմ· կայսրութեան ընդդիմադիր տարրերու Փարիզի համաժողովը 1907 Դեկտ· 27–29ին :

Նախ քան Սահմանադրութիւնը , Թուր– քերը հաւաստիքներ կուտային ոչ–Թուրք բոլոր ազգերուն թէ ստեղծուելիք «Օսման– եան Հայրենիք»ին մէջ ամէն կարգի ա – զատութիւններ եւ հաւասար իրաւունքներ պիտի վայելեն :

Իսկ իշխան Սապահէտտին , Սուլթան Համիտի քեռորդին , «ապակեդրոնացման» ջերմ ջատագով էր : Սահմանադրութեան հռչակումէն վերջ Պոլիս վերադառնալով՝ ուղեց իր այս ծրագիրը ընդունիլ տալ Իթթիհատին , սակայն ձախողեցաւ բո – լորովին :

Իթթիհատը ո՛չ միայն թշնամի էր «ա– պակեդրոնացում»ին , այլև կ՚ուզէր աւելի խստացնել «կեդրոնացում»ը , բովանդակ Օսմանեան կայսրութիւնը ենթարկելու համար կուսակցութեան բռնատիրու – թեան :

Ձէմալ փաշա իր Ցիշատակներուն մէջ կը հետեւի թէ «ապակեդրոնացում» կը նը– շանակէր «անկախութիւն տալ» Թուրքիոյ մէջ ապրող պանպան տարրերուն : Եւ իր– րեւ օրինակ կը յիշէ Կրետէն , արեւելեան Րումելին , Եգիպտոսը , Պոսնա–Հերսէքը , Քուվէյթը , որոնք մէկիկ մէկիկ բաժնուե– ցան Օսմ· կայսրութենէն :

Հետևյեալ ձահիա , Իթթիհատի պաշտօ– նաթերթ Թանինի խմբագրապետը , 1908 Հոկտ· 25ին , այսինքն Սահմանադրու – թեան հռչակումէն չորս ամիս վերջ , բացէ ի բաց դրից թէ ի վերջոյ Թուրքն է տի– րապետող ազգը (միլլէթի հաքիմէ) Օս – մանեան կայսրութեան մէջ :

Այդ թուականէն իսկ երիտասարդ Թուրքերը դուրս տուին իրենց իսկական դոյնը եւ յայտնի ըրին թէ «ազատութիւն , հաւասարութիւն եւ եղբայրութիւն» նը – շանախօսքը պարզապէս կեղծիք էր՝ խա– բելու համար ոչ–Թուրք տարրերը , երբ տակաւին չէին տիրացած իշխանութեան :

«Սուրհոյ փոխարքայ» ձէմալ փաշա «Իթիւրք Օճաղը»ներու կազմութիւնը ար– դարացնելու համար կ՚ըսէ թէ «Սահման – նադրութեան հռչակումով Պոլսոյ մէջ և– րեան եկան բազմաթիւ կազմակերպու – թիւններ , որոնք կը կոչուէին՝ էհեթա իւ Արապի (Արաբական վերածնունդ) , Ջէր– էեզ թէավիւն ճէմիյէթի (Զէրքէզ Օգնու– թեան Մարմին) , Քիւրտ Քլիւպիւ (քրտա– կան ակումբ) , Առնաւուտ Քլիւպիւ (Ալ – պանական ակումբ) , եւայլն :

Քայտարարելէ վերջ թէ «ամէն բանէ առաջ Օսմանցի եմ» , կ՚աւելցնէ . «Բայց անկէ վերջ չեմ մոռնար որ Թուրք եմ եւ կատարելապէս համոզուած եմ որ այս տարրը հիմնաքարն է Օսմանեան կայս – րութեան » : Ցետոյ նաեւ թէ՝ «Օսմ· կայսրութիւնը Թուրք է Էականօրէն» :

Անդրադառնալով Թուրքիոյ մէջ գոր – ծող պանպան քաղաք· կուսակցութիւն –

Սրբ Սրթն

ՊԱՏՄԱՒՆԱՒ ՈՐ···

— Ձե՞ս կարծեր որ պէտք է այս աշ – խարհը վերէն վար բանդել եւ անոր տեղ նորը շինել···

— Այո՛, ես ալ այդ կարծիքէն եմ··· Մեր աշխարհը հիւ մը շա՛տ հին է եւ նոր աշխարհի մը պէտքը զգալի է··· Բայց, ըսէ նայինք, առտուն կանուխ, ինչո՞ւ այս յոռետեսութիւնը··· Կարծեմ, բունդ տակաւին գլուխդ է···

— Ո՛չ, ո՛չ, արթուն եմ, հոգդ մի՛ ը– ներ··· Դուն լրագիրներուն մէջ բաղաբա– կան լուրերը կը կարդաս···

— Առանց բան մը հասկնալու···

— Իսկ ես կը կարդամ տանտիկիններուն համար հրատարակուած լուրերը, այս – ինքն այն լուրերն ու յօդուածները, որոնց մէջ ո՛չ խրուշչեւի անունը կայ, ոչ ալ Զու Էն Լայի կամ Զու Զի Զաուի անունը :

— Խելացի մարդ ես եղեր···

— Ես բեզի երդում կ՚ընեմ որ իմ կար– դացած լուրերէս շատ աւելի լաւ՝ գաղա– փար մը կը կազմես այս անիրաւ աշխար– հին եւ անիրաւ մարդոց գործերուն եւ մը– տայնութեան մասին, բան խրուշչեւի մը ճառը կարդալով···

— Շա՛տ շիտակ ըսիր···

— Եղբայր, ասիկա անհանդուրժելի ե– րեւոյթ է··· Քանի՛ մտածես, խենթե – նալդ կուգայ··· Այսքան ալ անզգայու – թիւն կ՚ըլլա՞յ եղեր··· Մարդկութեան եօ– թը–ութերորդը անօթի, բշուառ, տկլոր, անտունի, մնացած մէկ–ութերորդը թե – ւերը վեր առեր կը խաղայ···

— Դուն ալ սկսար բանաստեղծութիւն խաղալ··· Բարեկամ, ինծի հետ պարզ խօսէ որ բան մը հասկնամ··· Ես, ո՛չ բանաստեղծ եմ, ոչ ալ ոտանաւոր գրող··

— Լա՛ւ, լա՛ւ··· Հիմա մտիկ ըրէ··· Ասկէ բանի մը շաբաթ առաջ լրագիրները ելան գրեցին որ Եւրոպայի իշխանութիւնն ու իշխանուհիները մեծ կոչունք մը ունեցեր են եղեր, տեղ մը··· Աղջիկ տղայ պիտի նշանեն եղեր··· Լրագիրները իրար ան – ցան···Հեռագիրներ, յօդուածներ, պատ– կերներ··· Եղբա՛յր, մեզի՞ ինչ··· Ինչո՞ւ աղմատներուն բերնին ջուրերը կը վազ – ցնեն եւ զանոնք կը կատղեցնեն···

— Իրաւունք ունիս···

— Երէ՞կ էր, առջի՞ օր էր, միտս չէ, լրագիրները լուր տուին թէ 24 տարեկան տղայ մը, դերասանուհիի մը հետ կար – գուեր է··· Իմ տղաս ալ հրեշտակի մը հետ կարգեցի, բայց բան չգրեցին :

— Պատճառ մը ըլլալու է···

— Հարկաւ ըլլալու է··· Ըսեմ բեզի — աս 24 տարեկան տղան 200 միլիոն տոլա– րի հարստութեան մը ժառանգորդն է ե– ղեր··· Պարպրա Հաթընի տղան··· Աղէկ, աս բաները գրելու ի՞նչ տեղը կայ··· Ա– սանկ հարստութեանց մասին գրելու ի՞նչ պէտք ունին··· Աղջատին գաւակը կար – դայ, ի՞նչ պիտի մտածէ···

— Աղէկ բաներ պիտի չմտածէ, ան – շուշտ···

— Ուրիշ մը — առջի իրիկուն ընդունե– լութիւն մը տրուեր է ձեր բաղաբին մէջ եւ փափկասուններու հոլանի թեւերուն, մատներուն, մազերուն վրայ ցուցադրը – ուեր են եղեր չորս, հինգ միլիոն տոլարի ադամանդ, մարգարիտ, շափիւղայ, մե– զեսիկ, յակինթ, զմրուխտ եւայլն··· Եղ– բայր, այդ ցուցահանդէսէն երկու փողոց անդին ապրող գործաւորը, որ իր հիւանդ կնոջ դեղին դրամն ալ չունի, ի՞նչ սեւ բաներ պիտի անցընէ իր մտքէն երբ լրա– գիրը տեսնէ·· Ինչո՞ւ կ՚ընեն այս անիրա– ւութիւնները, ինչո՞ւ չունեւորները կը գրգռեն, ինչո՞ւ, ինչո՞ւ···

— Սխալ բան է որ կ՚ընեն··· Ես քա – գաւոր ըլլամ, վերջ կուտամ այդ չտեսու– թեան եւ թոյլ չեմ տար որ մարդիկ պար– ծենան, յոխորտան իրենց ունեցածներով ··· Այդ «բար»երով ի՞նչ ծանր բարեր կը վերցուին նուազ բախտաւոր մարդոց կուրծքին վրայէն, գիտե՞ս··· Անիրաւու– թիւն է, համաձայն եմ···

— Ահաւասիկ, այդ անիրաւութեան վերջ տալու համար է որ պէտք է աս աշ– խարհը փլցնել և անոր տեղը նորը շինել··

— Պայմանաւ որ նորին մէջն ալ չտես– ներ եւ յիմարներ չծնին···

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՅԶԸՆՇԱՒՈՒԸՐ-ՏԸ ԿՈԼ ԳԼՈՒԽ ԳԼԽԻ

Հանրապետութեան Նախագահին Ուր – չինկթըն ժամանումը (ուրբաթ կէսօրին) զուգադիպած է զարնանային արեւոտ հա– ճելի եղանակի մը : Մ· Նահանգներու մայրաքաղաքը տը Կոլի վերապահած է ջերմ եւ սիրալիր ընդունելութիւն :

«Անցնող երկու հարիւր տարիներուն , բան է Այք, բարի գալուստի խօսքին մէջ, մեր երկու ժողովուրդներն ալ հա– սարակաց փորձառութիւններ ունեցան եւ նոյն նուիրումը հասարակաց գաղա – փարներու, որոնց համար մեր երկու ժո– ղովուրդները իրենց արիւնը թափեցին» : Մ· Նահանգներու Նախագահը չէշտած է նաեւ թէ «փորձութեանց չրջանին մեր ժողովուրդներու հիացումը եւ սէրը փո– խադարձաբար աւելցած է» : Տը Կոլ իր կարգին ըսած է թէ «լիուլի համաձայն է» Նախագահին :

Օդակայանէն մինչեւ Պլէր Հաուզ, տը Կոլի յարկաբաժինը, 250·000 հոգի ծա – փերով եւ ողջոյններով դիմաւորած է տը Կոլը : Պաշտօնական մարմիններու հաս– տատումով այս թիւը մօտաւորապէս կը համապատասխանէ էլիզապէթ թագուհիի անցեալ տարուան այցելութեան թիւին :

Շարք մը պաշտօնական արարողութիւն– ներէ ետք (ընդունելութիւն, ճաշ, այց, եւայլն) երկու նախագահները գլուխ գըլ– խի տեսակցութիւն մը պիտի ունենան կի– րակի, կեթիզպըրկի ապարանքին մէջ :

Վերին ժողովէն երեք չաբաթ առաջ, երկու մեծերը քննութեան պիտի առնեն միջազգային կարգ մը խնդիրներ :

Ալժերիոյ հարցը հաւանաբար առաջին դիծին վրայ երեւայ : Ցայտնի է Ֆրան – սայի տեսակէտը : Այզընհաուըր, որ վըս– տահութիւն ունի տը Կոլի, որոշ ճնշումի ենթարկուած է Ափրիկէի եւ Ասիոյ ժո – ղովուրդներուն կողմէ , որոնք կը պահան– ջեն Ամերիկայէն որ ազդեցութիւն բա – նեցնէ Ֆրանսայի վրայ, որպէսզի այս վերջինը ճանչնայ Ալժերիոյ անկախու – թեան իրաւունքը :

Պերլինի , դինաթափութեան , արեւելք – արեւմուտք յարաբերութեան հարցերուն մէջ, տեսակէտներու տարբերութիւն մը կայ, երկու երկիրներուն միջեւ : Այսու – հանդերձ տը Կոլ եւ Այզընհաուըր չահա– դրգռուած են Արեւմուտքի ապագայով եւ երկու պետական առաջնորդները պիտի աշխատին աւելի եւս ամրացնել կապը՝ ոչ միայն Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի , այլ եւ աղատ աշխարհի երկիրներուն միջեւ :

× *Քանատական մամուլը խստօրէն քննադատած է քանատական ձայնասփիւ– ռի մէկ հաղորդումը՝ նուիրուած Մառե– շալ Փեթէնի՝ տը Կոլի ժամանման օրը : Մամուլը կաֆ կ՚որակէ այդ հաղորդումը :*

—o—

ՀԱՐԱՒ· Ափրիկէի Հանրապետութեան արդարութեան նախարարը յայտարարեց թէ 1569 անձեր (1451 խուիչներ , 94 սպիտակամորթներ եւ 24 խառնածիններ) արդելափակուած կը մնան :

(Լուրերու շար·ը կարդալ Դ· էջ)

ԵՐՈՒՍԱղԷՄԻ ՀԱՅՈՑ ՎԱՆՔԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

«Այզ»էն կ՚իմանանք թէ Սուրէն արքեպ· Բեթղեհէմի վանքը պիտի մնայ ցնոր տնօ– րինութիւն՝ պետական կարգադրու – թեամբ : Իսկ Հայրիկ եպս· ստանձնած է Երուսաղէմի վանքին վարչական դեկա – վարութիւնը :

Միաբանութեան ընդհ· ժողովը յետա – ձգուած է Մայիս ամսուն :

ԼԵՐԱՆ ՃԱՄԲԱՆ

Յառաջացեալ աշունը տիրեց:

Ըռնէթ Շավանը պարպուեցաւ իր ամառնային հիւրերէն: Տուները գոցուեցան: Սինեմաներուն պաստառները վար առնուեցան: Վանքին վարձած վիլլայէն մեկնեցաւ նաեւ վերջին աբեղան:

Շոճեստանին սրճարանէն մնացին միայն վրանը բռնող չորս ձողերը: Հիմա, երբ կ'իջնեմ շոճեստանը տանող ճամբայէն, հեռուէն կը տեսնեմ տատանող չորս ձողերը, եւ կը լսեմ շոճիներուն մէջէն անցնող հովերուն ձայնը: Հիմա, խոշոր վայրի թռչուններ կը թեւածեն անոնց վրայ, եւ երբ արեւ չըլլար, Պիքֆայայի վրայէն, սեւ ամպեր կ'իջնեն մինչեւ հոն:

Գիւղին մէջ օտար, մնացած եմ միայն ես: Եւ նաեւ, երիտասարդ վարդապետին համակրելի մայրիկը: Յաճախ զիրար կը տեսնենք: Ես միամտութիւնը ունիմ միշտ գրականութեան վրայ խօսելու եւ ըսելու թէ գիւղի տանս մասին բան մը պիտի գրեմ, ինչ որ տարածուած է գիւղին մէջ, իբրեւ տարօրինակ լուր...

Հայ մայրիկը, աւելի գործնական, կ'եփէ հայկական կերակուրներ, եւ երբեմն իրիկունները, վարդապետը եւ Անթիլիասի վանքէն խումբ մը երիտասարդ աբեղաներ կուգան գիւղ եւ անոնք կը լափեն, ապահովաբար, մայրիկին եփած այդ լաւ կերակուրները:

Ես չհանդիպեցայ այդ խումբին: Անոնք ուշ կուգան, երբ ես արդէն փակուած եմ իմ գիւղական տանս հաստ պատերուն ետին, շրջապատուած կենդանիներով եւ տիեզերքին ձայներովը...

Եւ առաւօտ կանուխ կը մեկնին անոնք՝ երթալ Անթիլիասի եկեղեցիին դուռները բանալու եւ աղօթելու համար, երբ ես, անքուն գիշերէ մը յոգնած, այլեւս քիչ մը քուն գտած եմ:

×

Երբ կ'արթննամ, գիւղը արդէն իր աշնանային լռութեան մէջ ինկած կը գըտնեմ, յաճախ տեղատարափ անձրեւներու եւ խոշոր հովերու խաղալիկ:

Այն ատեն կ'իջնեմ Պէյրութ քաղաքը, ուր կը գտնեմ հանդարտ օդ մը: Նաեւ այդ անզուգական քաղաքին զարհուրելի եռուզեռը իր հազարաւոր ինքնաշարժներով, որոնցմէ նոյնիսկ կը վախնան եւ կը զգուշանան ամերիկացի ծովային զինուորները, որոնք երբեմն կ'այցելեն հոն, իրենց նաւերով:

Պէյրութ քաղաքը լաբիւրինթոս մըն է, որուն նմանը չէ տեսնուած նոյնիսկ արեւելեան ուրիշ քաղաքներու մէջ, ուր ապրած եմ: Փողոցները ցիրուցան բացուած, ոչ անուն ունին, ոչ թիւ: Եւ ոչ մէկ կանոն քալելու կամ փողոցները անցնելու: Նեղ հին սալայատակներ, որոնց վրայէն կը հոսի ամէն ցեղի պատկանող անանուն ժողովուրդ մը: Անոնց քովէն կը սուրան հազարաւոր ինքնաշարժներ, յաճախ ամէնէն շքեղները աշխարհին: Երբեմն հարկ կ'ըլլայ մէկ ժամ սպասել, նեղ սալայատակի մը եզերքը՝ միւս կողմը անցնելու համար, հրաշքով՝ առանց մեռնելու...:

Թէ ինչպէս մարդիկ մէկ տեղէն միւսը կ'երթան, տուներ, խանութներ կը գըտնեն, եւ տակաւին ողջ իրենց տեղերը կը վերադառնան, Աստուծոյ գործն է միայն: Ես Պէյրութի մէջ մէկ փողոցէ միայն անցայ դէպի Հաշէթ գրատունը ուր Ֆրանսերէն թերթերը կը հասնէին ամէն շաբթու: Հոն կը հանդիպէին նաեւ, դեռ Պէյրութ մնացած, նախկին Ֆրանսացիներ, որոնք կուգային, քսուելով գիրքերուն եւ թերթերուն, Ֆրանսայի իրենց կարօտը առնելու:

Ատկէ ետք կը նետուէի ինքնաշարժի մը մէջ, աղօթելով որ զիս ապահով հասցնէր գիւղի տունս:

×

Արդէն ուշ իրիկուն է: Կը սկսի հեւ ի հեւ վազքը դէպի լեռ: Ինքնաշարժին ետեւը, աջ կողմին վրայ ապաստանած եմ:

Կ'անցնինք Անթիլիաս տանող նեղ եւ խճողուած ճամբայէն՝ հանդիպելով շատ մօտէն սուրացող մեծդի օթոպիւսներու եւ ամէն կարգի սուրացող մեքենաներու, ամէնքն ալ կուրցնող լոյսեր վառած:

Արագ, եկեղեցիներու առջեւէն կ'անցնինք: Կը խաչակնքեմ մեծ հաւատքով: Կը նայիմ նաեւ պիշ, շոֆէօրին քով կախուած Աստուածամօր աղեխարշ պատկերին: Անթիլիաս հասնելուս, ձախին, արահետ մը կըտանի, նարնջենիներու պարտէզներուն մէջէն, դէպի մեր յուզիչ վանքը:

Ինքնաշարժը, այդ կէտէն յանկարծ կը նետուի դէպի լերան ցից վերելքը: Անդունդ՝ մէկ կողմը, ցից ժայռեր՝ միւս կողմը, եւ յանկարծակի դարձուածքներ՝ ամէն վայրկեան: Բայց երջանկութեամբ կը նետուիմ մութին մէջէն դէպի լեռը, դէպի հանդարտութիւնը, դէպի տանս չորս պատերը, որոնց մէջ համբերութեամբ ինծի կը սպասեն կենդանիներս եւ տիեզերքին ձայները...:

Մութ գիշեր է: Ինքնաշարժիս լապտերները կը լուսաւորեն լերան մագլցող եւ նեղ ճամբան: Ամէն դարձուածքէ, վարը, ծովին մէջ երկարած կ'երեւայ գիշերային Պէյրութը պսպղուն, իր թերակղզիին վրայ: Ասիկա աշխարհի ամէնէն հմայիչ տեսարանն է, որ երբեք մտած ըլլայ, գիշերուան համար, արտեւանունքներուս ետին...

Ինքնաշարժը, մագլցելով Ըռնէթ Շավան տանող ճամբան, կանգ կ'առնէ գիւղին եկեղեցիին առջեւ, որուն բաց դուռնէն կը լսեմ երեկոյեան աղօթքներու կըտորուանքներ եւ կը տեսնեմ խորանին առջեւ պլպլացող մոմեր: Գիւղացիները կքած են իրենց հաւատքին տակ:

Ատկէ ետք կը բռնեմ քարուտ ճամբան, ուր արդէն լերան հովը, զօրաւոր հարուածներով գրկելով մարմինս, կը մղէ զիս դէպի լերան տունս...:

×

ՄԵԿՆՈՂ ՆԱՒԵՐԸ

Դեկտեմբերի ամէնէն վերջին օրերէն մէկն է: Կը մեկնիմ լերան տունէս, այլեւս չվերադառնալու համար:

Վերջին անգամ կը տեսնեմ իմ սիրական տունս՝ Թուպին, որ հասկցած իր դժբախտութիւնը, գլուխը կախ, դուրս կ'ելլէ տնակէն, անցնելով փոքրիկ փակ պարտէզին քովէն, երթալ կորսուելու համար գիւղին ճամբաներուն մէջ, ուր հետս կ'ըլլար՝ մեր երկուքին միասին եղած ուրախ օրերուն: Իրիկունը անիկա ինծի պիտի սպասէ նոյն ճամբաներուն վրայ: Անգամ մը պիտի սխալի, տեսնելով մութին մէջէն անցնիլը քղանցքի մը: Բայց յետոյ պիտի շլմորի, պիտի ապրի անտէր կենդանիի մը իր առաջին մեծ վիշտը...:

Ողբերգութիւն մը՝ տիրոջ եւ կենդանիի այս սէրը...

Ամէն անոնք որ չեն զգացած այս շատ մասնաւոր կապը, թող չփորձեն հասկնալ ըսածս եւ չհամարձակին նաեւ խնդալ... Միայն թէ անոնք չճանչնալով այս սէրը, կորսնցուցած են կեանքին ամէնէն նուրբ եւ ամէնէն մաքուր զգացումներէն մէկը:

×

Գիշերուան մէջ ճամբայ կ'ելլենք Լիբանանէն: Յունական նաւ մը կը տանի զիս եւ մեծ բազմութիւն մը դէպի ուրիշ երկիրներ:

Շատ հեռու գացողներ կան՝ կեանքին համար սին բախտեր փնտռելու: Անոնք Լիբանանցի գիւղացիներ են, որոնք արդէն, ինքնամոռացութեամբ զինովնալու համար, պար բռնած են շոգենաւին կամըրջակին վրայ:

Բայց ես, պիշ կը նայիմ հեռացող նաւուն վրայէն, Լիբանանեան լեռներուն, որոնց մէկ փոքր անկիւնին մէջ, տնակս կը մնայ նոյն իրիկունը փակ, մթութեան մէջ կորսուած, եւ շունս՝ Թուպին որ սեմին քովը պառկած՝ դեռ ականջ կը դնէ կորսուած ոտնաձայներուն...:

ՄԱՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՔԱՐԵՐԸ ԿԸ ՊԱՏՄԵՆ

(ՆՈՐ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ)

ԽՄԲ.— «Սով. Հայաստան» ամսագրի Փետրուարի թիւէն՝ արեւմտահայերէնի վերածելով կը բաղեմ շահեկան յօդուած մը, նուիրուած հայ ճարտարապետական կարեւոր յուշարձանի մը յայտնութեան:

Հայաստան հարուստ է ճարտարապետական յուշարձաններով: Սխալ բացատրութեամբ մը, յաճախ ժողովուրդի պատմական բախտին լուռ վկաները կը կոչենք զանոնք: Ոչ, լուռ չեն այդ յուշարձանները. անոնք կը խօսին ու կը պատմեն, անկախ այն հանգամանքէն՝ կանգո՞ւն են թէ կիսաւեր, նոյնիսկ անկախ այն բանէն, որ ասոնց մէկ մասը հողով ծածկուած է ու կը սպասէ հնագէտի բրիչին: Ասոնք կը պատմեն, երբ իրենց վրայ ունին արձանագրութիւններ, կամ երբ ասոնց մասին յիշատակութիւններ կան մեր պատմիչներուն մօտ: Իսկ երբ այդպիսի աղբիւրները կը բացակային, անոնք կը խօսին իրենց սեփական՝ ճարտարապետական լեզուով, իրենց շինութեան ձեւերով, հուժկու կամարներով ու թաղերով, մեծ ու փոքր մանրամասնութիւններով, զարդարուած իրենց միջոցներով:

Այդպէս են մեր ճարտարապետական յուշարձանները, ոչ պակաս պերճախօս՝ քան գրի առնուած պատմութիւնը: Եւ բնական է, որ ամէն մէկ նորայայտ յուշարձանին առջեւ պատմաբանը կ'ուզէ նոր խօսք լսել՝ լրացնելու համար հայ ճարտարապետութեան պատմութեան դեռ սպիտակ էջերը:

Այդպիսի մէկ նորայայտ յուշարձանի մասին պիտի խօսուի այս ակնարկին մէջ:

Պատմական Արուճ աւանին մէջ (այժմ՝ Թալիշ, Աշտարակի շրջան) պահպանուած է հոյակապ տաճար մը, որուն յաղթական պատկերը գծագրուած է Արարատեան դաշտավայրի ընդարձակ հորիզոնին վրայ, երբ Թալինէն իջնող խճուղիով կ'երթաս դէպի Թալիշ: Ատիկա մէկն է Դրդ դարուն կառուցուած նշանաւոր տաճարներէն եւ ծանօթ իբրեւ հայկական ճարտարապետութեան աչքի զարնող յուշարձան:

Պատմական աղբիւրները այս տաճարին շինութիւնը միաբերան կը վերագրեն իշխան Գրիգոր Մամիկոնեանին, որ իշխան Թէոդորոս Ռշտունիէն ետքը 662-684 թուականներուն, Հայաստանի կառավարիչն էր: Դժուար օրեր կ'ապրէր այն ժամանակ Հայաստանը: Արաբ խալիֆային ծանր լուծը շուտով պիտի իջնէր հայ ժողովուրդի վիզին, առնուազն երկու հարիւր տարիով ընդհատելով անոր խաղաղ կեանքը եւ ստեղծագործ աշխատանքը:

Իշխան Գրիգոր Մամիկոնեան, ինչպէս կը վկայէ պատմիչ Ղեւոնդ Վարդապետը, «յաւուրս իշխանութեան իւրոյ խաղաղեցոյց աշխարհս Հայոց ամենայն հինից եւ յարձակմանց»: Այս, ի հարկէ, կարճատեւ խաղաղութիւն էր, սակայն հնարաւորութիւն տուաւ շարունակելու այն բեղնաւոր շինարարական գործունէութիւնը, որ ծաւալած էր նոյն դարու առաջին կիսուն:

Տաճարին արեւելեան պատին վրայ

ԿԱՐՄԻՐ ՕՐԱԳԻՐ

(Հատուած՝ Գ. գլուխէն)

Ոմանք ալ հազիւ գեղէն դուրս ելած, փլեր, թափթփեր էին բեռները: Կը քակէին ու նորէն նորէն կը բեռնային, արիւն քրտինքներու մէջ, Յունիսեան թէժ արեւին տակ: Ու մեր գեղացիները, մեծ ու պզտիկ, իրար էին խառնուած գրաստներու կարաւանին մէջտեղերն ու եզերքներուն վրայ, եւ բռնած գեղէն, «Քարէ Կարմուճ»էն մինչեւ Կփուլ հասնելիք տեղը, «Տէրտէրին Ախպուրը» ու քիչ մըն ալ անդին:

Ո՞ւր կ'երթային մեր գեղացիները ասանկ, ձգած, թողած հայրենական ու պապենական իրենց բոյները: Տարին անգամ մը, երբեմն շատ բազմութեամբ, կ'երթային ուխտի, գեղէն ժամ մը հեռու, մեր Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ վանքը, սակայն ոչ այս ձեւով: Մեր գեղացիներու, ուխտաւորներու կարաւանը, բազմութիւնը իրեն հետ կ'ունենար գրաստներու փոխարէն տասնեակներով մատաղցու խոյեր, նոխազներ մատղաշ, նաեւ աքաղաղներ, կարմրուկ կակառաշներով: Ու հագած կ'ըլլային իրենց պահենի հալաւները, նաշխուն տպածոներով կարուած ու երեք քղանցքներով էնթէրիները: Ու ճտնոցները, ճայտընոցները, ու նաեւ իրենց կուրծքերուն ոսկիները կամ ոսկեջրուած արծաթ դրամները շղթայաշար, շախքուր, շուխքուր...: Այս անգամուանը ուխտագնացութեան չէր նմաներ ու մեր, պզտիկներուս ալ խելքին հասնելիք բանը չէր:

Մեր գեղացիները բոլորը իրենց առօրեայ աշխատանքի հագուստներովը, ու տարբեր ճամբայ, ուղղութիւն էին բըռներ: Խաղի, խնդուքի, խօսիլ խնդալու փոխարէն լացուկոծ, արցունք ու թախիծ կար առատօրէն: Ու նաեւ անէծք, թէժ կրակի պէս անէծքներ, նետուած մեզի տիրող բորենի ազգին հասցէին: Կանչ ու աղաղակ աղեխարշ: Ձայներ ու կանչեր ամէն կողմերէն, կարաւանին առջեւի մասերէն թէ ետեւներէն, որոնք կը մնային անպատասխան ու անարձագանգ:

Կ'երթային, կը քալէին շուարուն ու շլմորուն ու կ'աճապարէին ետ մնացողները...: Որովհետեւ կարաւանին առջեւինները Կփուլը կտրեր անցեր էին ու Խըզլըխ հասեր: Ու այսպէս, անոր երկարութիւնը բռնած էր աւելի քան մէկ քիլոմեթր:

Վերջապէս կը կտրուինք գեղէն: Ալ հիմակ, ԱՆ, մեր անուշ ծննդավայրը կը մնայ մեր ետեւը ու մեզի չի պատկանիր, ալ մերը չէ...:

Որքան կը յիշեմ մանուկի, տղու յիշողութիւնովս, մեր տարագրուած օրը գեղին մէջ մնացին քանի մը հոգի միայն, որոնցմէ առաջինը մեր չորրորդ մեծ հայրիկը, Ներսէս Տէտէն: Ան արդէն ութսուն տարեկանին մօտեցած պատկառելի ծերունի մըն էր, եւ չորս եղբայրներէն վերջինը, ողջ, որուն մասին պիտի գրեմ պատմութեանս լրումին...: Այն օրը մեզի ըսուեցաւ թէ մեր գեղը տարագրող շուներուն մեծաւորը, որ Ներսէս Տէտէիս օտան էր իջեր ու քանի մը օր միշտ հոն մնաց, զայն հետը քաղաք պիտի տանի, ու ատոր համար ալ ան տունը մնաց: Կը յիշեմ նաեւ Օվկոնց կոյր Տանօն, Տօնապետը, որ չէր երեւար կարաւանին մէջ իր հսկայ հասակովը, անպայման ան ալ գեղը մնացեր էր: Երրորդ անձը որ գեղը մնաց Մէնզէրենց Հաճի Գեւամուն էր, սրունքներէն հաշմանդամ, որ երկու նեցուկներովը հազիւ կրնար իրենց տունէն ժամ երթալ, քսան քայլի վրայ, ոտքերը քաշկռտելով: Գեղը մնացող ուրիշ մէկը չեմ յիշեր, եթէ չհաշուենք լեռները մնացած մաս մը զինուորական փախստականներն ու այն քանի մը պատանիները, որոնք կարաւանին չմիացան ու լեռները ապաստանեցան...:

Ուրեմն այս յիշուածներէն ետք, գեղին մնացեալ բնակչութիւնը, աւելի քան հազար հոգի, այդ օրը, մէկ երկու ժամուան մէջ գեղը ձգեցին ու բռնեցին տարագրութեան ճամբան...:

Երբոր գեղը պարպուեցաւ իր ամբողջ բնակչութենէն եւ կարաւանին վերջիններն ալ Կըփուլ հասան, ահա գեղին մէջէն սկսաւ զէնքերու պայթիւնը իրարու ետեւէ, ու գնդակները անդադար սուլեցին երկինքն ի վեր...: Զէնք արձակողները քաղաքէն մեզ տարագրելու եկող շուներն էին: Իբր թէ մեծ յաղթանակ մը տարած ըլլային Մոսկոֆին դէմ... ու զայն կը տօնէին զէնքերու կրակոցներով:

Անկէ առաջ փարախներէն արձակեր էին մեր բոլոր հօտերն ու արջառը, որոնք անտէր, անօթի ծարաւ կը սպասէին ներսերը բառաչելով, մայելով: Ու անոնք մեր հազարաւոր ոչխարներն ու եզները, կովերն ու մնացեալները թափեցան գետակը, ջրուելու, եւ մենք, տակաւին Կփուլը չկործած, կը տեսնէինք զանոնք: Յետոյ յարձակում տուին ցորենի ու գարիի Դանանչ, Ջրարբի արտերուն, բանջարեղէններուն վրայ:

Վերջին անգամ երբ ետ դարձանք, նայեցանք գեղին դին, արդէն մեր հօտերն ու արջառները գրկեր էին Բռակն ի վեր արտերը...

— Անուշ ըլլայ ձեզի... հալալ ըլլայ ձեզի, կերէ՛ք, կերէ՛ք, թող շըլընուն չմնայ, կը շշնչային մեր ծնողները, մեծերը, արտասուաթոր աչքերով...:

Ու հասաւ Կփուլն ու Գարռուին ճամբան, ու մենք դարձանք, շրջուեցանք դէպի Խզլըխին կողմը եւ այլեւս կտրուեցան մեր աչքերէն թէ՛ մեր պաշտելի ծննդավայրը, թէ մեր հոգին կազմող անասունները...:

ՆԵՐՍԷՍ ՇԻՆԱԿԱՆ

(3 եւ վերջ)

պահպանուած, շրջանակի մէջ առնուած, փոքր եղծուած, սակայն ընթեռնլի շինարարական արձանագրութիւն մը կայ, որուն մէջ իշխան Գրիգոր Մամիկոնեանը ու իր կողակից Հեղինէն կը յիշատակուին իբրեւ տաճարը հիմնողներ:

Աւելի ուշ, 10րդ դարու մէկ ուրիշ պատմիչ Յովհաննէս կաթողիկոս Դրասխանակերտցիտաճարին կառուցման վկայութիւնը ընծայելէ ետք իշխան Գրիգոր Մամիկոնեանին, կ'աւելցնէ. «Եւ ի հարաւոյ կողմանէ դնէ զարքունիս իւր քարաժայռ ձորակին, յորում բխի ականակիտ աղբիւր պղպճակեալ ընդ քարաձերպս վիմարդ քարանցն, որ զեզերս ունի իբրեւ զպսակ պատուարի: Եւ ապա հաստահեղոյս քարամբ և կրով պարըսպեալ, կարգէ տուն բնակութեան իւրոյ»:

Ահա պատմիչին յիշատակած բնակութեան այդ տունը, աշխարհիկ ճարտարապետութեան այդ յուշարձանը մնացած է հողաշերտերու տակ, շարուածքին չնչին մասը միայն տեղ-տեղ երեւնալով հողէն դուրս:

Որոշ ճարտարապետներ եւ հնագէտներ ուշադրութիւն դարձուցած են այդ աւերակներուն վրայ: Թորամանեանի խուզարկու աչքէն ալ չեն վրիպած: «Անպայման այդ բլուրին տակ — կը գրէ ան — պահուած կը լինին շատ լուսաբանութիւններ յօգուտ հայ պատմութեան եւ գեղարուեստի...»:

Արուճի պալատին հետազօտական առաջին պեղումները, որոնք կազմակերպուեցան 1947 Յունիսին, լիովին արդարացուցին Թորամանեանի գուշակութիւնները: Ուշագրաւ է այն հանգամանքը, որ այդ պեղումներուն մասնակցեցան խումբ մը ճարտարապետներ, բահ ու բրիչ ի ձեռին, Ռ. Իսրայէլեան, Յ. Խալփաղչեան, Ա. Կանայեան, Ռ. Ալավերտեան, Խ. Ռոստոմբէկեան եւ շատ ուրիշներ ի թիւս որոնց նաեւ տողերուս հեղինակը, որ պեղումներու նախաձեռնողն էր:

Ճիշդ այնտեղ, ուր կը յիշատակէ պատմիչը «... Ի հարաւոյ կողմանէ (տաճարին)..., յեզր քարաժայռ ձորակին յորում բղխի ականակիտ աղբիւր...», բացուեցան պալատին աւերակները, սրբատաշ մեծ քարերով շարուած ու կրաշաղախով մածուցուած հաստահեղոյս պատերով:

Ճարտարապետներու այդ նախաձեռնութիւնը պատճառ դարձաւ, որպէսզի Յուշարձաններու պահպանութեան կոմիտէն նոյն տարուան աշնան սկսի պալատի կանոնաւոր պեղումները, որոնք նոր թափ ստացան 1950–1952 թուականներուն: Աշխատանքները ղեկավարեցին պատմական գիտութիւններու թեկնածու Յովսէփ Եղիազարեան եւ տողերուս հեղինակը: Պեղումի ընթացքին մեզի կ'օգնէր հայրենադարձ հնագէտ Յարութիւն Գասպարեան: Թալիչ գիւղի բնակիչները, մասնաւորաբար երիտասարդներ սիրով մասնակցեցան պեղման աշխատանքներուն:

Տաճարէն դէպի հարաւ եւ հարաւ-արեւմուտք կատարուած պեղումներուն ընթացքին՝ իրարմէ ոչ հեռու բացուեցան երկու դահլիճներ, մէկը՝ անուանուեցաւ «Առաջին դահլիճ», իսկ միւսը՝ տաճարին անմիջապէս մօտ գտնուողը՝ «Սիւնազարդ դահլիճ»: Պէտք է պարզաբանուէր թէ արդեօք այս երկուքն ալ կը պատկանի՞ն միեւնոյն պալատական խումբին, թէ կը ներկայացնեն առանձին շէնքերու մնացորդներ: Ասոր համար անհրաժեշտ էր շարունակել ընդհատուած պեղումները, ազատել հողաշերտերէն երկու դահլիճներու միջեւ եղած տարածութիւնը:

ՎԱՐԱԶԴԱՏ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՐՄԷՆ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԷՆ

ԽՄԲ.— Տարբեր քաղաքներու մէջ, տարբեր անձերու մօտ Արմէն Տիգրանեանէն մնացած են բազմաթիւ նամակներ, սակայն ասոնք ի մի չեն հաւաքուած եւ չեն ուսումնասիրուած: Չէ մշակուած եւ ուսումնասիրուած նաեւ երգահանին անձնական հարուստ դիւանը:

Կը հրատարակենք պատառիկ մը Արմէն Տիգրանեանի նամակներէն՝ գրուած Շարա Տալեանին:

«... Չուխաճեանը մերն է եւ պէտք է բեմադրուի, բայց թէ ի՞նչ ձեւով, սա այլ հարց է:

... Նա ապրել է օտար երկրում, մայրենի հողից միանգամայն կտրուած, այն էլ, մեզնից մի ամբողջ դար առաջ է ծընուել... Բայց լաւ է, որ ծնուել է աշխարհագրօրէն մի այնպիսի վայրում, ուր հնարաւորութիւն է ունեցել մասնակից լինելու եւրոպական կուլտուրային: Ի՞նչ պիտի լինէր Չուխաճեանը, եթէ ծնուէր մայր հողի վրայ սրանից մի հարիւր տարի առաջ, համարեա Խ. Աբովեանի եւ նրա ժամանակակիցների մռայլ օրերին: Այժմ Չուխաճեան չէր լինի, գուցէ մի դերձակ, մի արհեստաւոր կը լինէր, կարող էր մի Սայաթ-Նովա լինէր, մի փայլուն դէմք, բայց ոչ հայ կոմպոզիտոր՝ բառի իսկական մտքով:

... Կ'անցնէր 19րդ դարն համարեա ամբողջովին, առաջ կը գային բուն Հայաստանում եւ Կովկասում Կարա-Մուրզա, Ն. Տիգրանեան իրենց նախադրեալներով, Եկմալեան, Կոմիտաս... ահա այս բոլորից յետոյ միայն էվոլիւցիոն կարգով առաջ եկաւ հայկական օփերան մայրենի հողին վրայ: Ի հարկէ այս բոլորն ունի իր նախընթացքը՝ ռուս մեծ ժողովրդի կուլտուրան, նաեւ՝ եւրոպականը 20րդ դարի շէմքին:

Դեռ շատ բան կայ ասելու, եթէ ես այս թէզը խորացնեմ, շատ թեթեւսոլիկ եւ մակերեսային է մեր «մուզիկաւէտ»ների մօտեցումը:

Ահա այս սկզբունքային խնդիրներն են, որ ինձ յուզում են եւ եթէ ես նոյնիսկ երաժշտական ասպարէզից բոլորովին հեռու կանգնած մարդ լինէի, կարծիքս նոյնը կը լինէր:

Թւում է թէ ճիշդ եմ մօտեցել, թող ներուի ինձ, եթէ թիւրիմացութեան մէջ եմ:

Վերջերս, մասնաւորապէս մեր երաժշտական կեանքում, սկզբունքային խնդիրների վրայով անցնում են թեթեւօրէն:

Մէկը բալէտ է գրում Սպենդիարեանի նիւթերից եւ նրա անունից, բալէտ, դրամատիկ, գործողութիւնների զարգացում միայն երաժշտութեան արտայայտութեամբ, առանց տեքորի, սա կատակ չէ, միւսը մի ամբողջ օփերա վերակառուցում է — թէ՛ լիփրետր եւ թէ երաժշտութիւնը — թողնելով նախկին հեղինակի անունը իր տեղում (?):

Մի խօսքով՝ լաւ չէ:

Ո՞րն է էն մօտեցումը մեր երաժշտական խնդիրներին, որ կար Ռոմանոսի օրով:

Փաստն ապացուցում է, որ Խոջաէյնաթովը ի վիճակի է եւ հայերէն տեքստի վրայ օփերա գրելու, ափսոս, «Նամուս»ը շատ կը շահէր, եթէ նա սկզբից այդպէս մօտենար խնդրին:

Հայ երաժշտութիւնը ունի մի ուղի, որին ինքդ էլ հակուած ես՝ դա ժողովրդական երաժշտութեան ակունքներն են:

Թող մշակի կոմպոզիտորը որքան կ'ուզէ ազատ եւ համարձակ, բայց նա պէտք է կառչած լինի ժողովրդական մելոսին: Դա կը լինի մեր բարձր կուլտուրան:

Քո՝ ԱՐ. ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

«ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ»Ի ԶՈՅԳ ՀԱՄԵՐԳՆԵՐԸ՝ ՄԱՐՍԷՅԼ ԵՒ ԼԻՈՆ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, Կարպիս Ափրիկեանի ղեկավարութեամբ՝ Նոր Սերունդի կազմակերպած «Սիփան-Կոմիտաս» երգչախումբին զոյգ համերգները, Մարսէյլ եւ Լիոն (Ապրիլ 16 եւ 17) յաջող անցան եւ արժանացան հայ եւ օտար հասարակութեան անվերապահ գնահատանքին:

Հայ ունկնդիրին համար, համերգը առիթ մը եղաւ որ վերանորոգէ իր կապը ազգային ոգիին հետ:

Օտարին համար՝ յայտնութիւն մըն էր:

Տեղական մամուլը լայն գիծերով եւ արդար խանդավառութեամբ դրուատալից տողեր նուիրած է ընդհանրապէս երգչախումբին եւ յատկապէս հայ երգին:

Ստորեւ, քանի մը քաղուածքներ՝ Լիոնի թերթերէն:

«Լը Փրոկրէ» թերթը նշելէ ետք թէ երգեցիկ խումբին ձայները հարուստ էին, ղեկավարութիւնը յաջող եւ քաղաքի ձայնասփիւռի համանուագի նուագախումբին ընկերակցութիւնը անթերի, կը խօսի հայ երգին մասին:

«Երգչախումբին յայտագիրը պէսպիսուն էր եւ կազմուած հայկական Ֆոլքլորին զանազան երեսներովը, ինչպէս եկեղեցական եւ աշխարհիկ — կը գրէ թերթին երաժշտական քննադատը՝ Հ. Տիւմուլէն:— Այս երգերը Կոմիտաս վարդապետը հաւաքած է Հայաստանի զանազան շրջաններէն, ինչպէս ըրած են Պարթոք կամ Քոտալեի, Հունգարիոյ մէջ: Երգչախումբը գրեթէ մէկդի դրած է ա քափելլա ձեւը: Հին երգերը վարպետօրէն դաշնաւորուած են արդի երաժիշտներու կողմէ:

«Եթէ կարելի է ըսել թէ այս դաշնաւորումները բոլորովին հարազատ չեն նախնական բիւրեղ ձեւին, այսուհանդերձ ոգին կը մնայ անաղարտ եւ գործադրութիւնը աւելի հմայիչ եւ գրաւիչ դարձած է այս ձեւով:

«Ֆոլքլորը բացառիկ հարստութիւն մը ունի որ հակառակ Սլաւ կամ կեդրոնական Եւրոպայի ժողովրդական երգերուն հետ կապ մը ունենալուն, կը պահէ իր ինքնատպութիւնը, իր մեղեդիական ընթացքով եւ կշռոյթին այլազանութեամբ: Հայ երգը պատկերն է նոյն ժողովուրդին, մերթ բանաստեղծական եւ մելամաղձոտ (անտանթէ), մերթ ջղուտ իր պարերուն մէջ (ալլեկրօ):

Լիոնի «Վերջին ժամ» թերթը, իր կարգին, Ապրիլ 18ի թիւով կը նկարագրէ երգչախումբին երգեցողութեան արժէքը: «Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը, որ մասնակցած է 1957ի միջազգային եկեղեցական երաժշտութեան փառատօնին Փալէ տը Շայիոյի մէջ, բացառիկ է այն իմաստով որ տիրապետած է երգեցողութեան արուեստին: Ճիշդ է նաեւ, որ երգչախումբին ղեկավարը՝ Կարպիս Ափրիկեան բացառիկ ճշգրտութեամբ կը վարէ խումբը ինչ որ անվիճելի կերպով զինքը կը դարձնէ հասնող սերունդին լաւագոյն խմբավարներէն մէկը»:

Օրիորդ Առաքելեան (սոփրանօ) որ քանի մը երգեր երգեց, շնորհաւորելի է, ինչպէս նաեւ Պ. Մկրտիչ Պօղոսեան:

ՄԱՅՐ ՄԸ ՈՒՆԷԻ

Մեր նահատակ մայրերուն

Մայր մ'ունէի ալեհեր,
Գիշեր ցերեկ կ'աղօթէր,
Որ հայրն Աստուած մեր ազգին՝
«Ափ մը հող» տար թանկագին:

Բայց աղօթքն իր սրտագին,
Դեռ չըհասած Երկնքին,
Եկաւ Ապրիլ: Ցաւ: Աւար:
Մընաց երազն անկատար:

Յետոյ դըժոխք: Երկունք: Լոյս:
Նաեւ արեւ իմ հոգւոյս:
Ուրկէ ծնած՝ այսօր, ես,
Կ'երգեմ անբախտ մօրըս պէս:

Որպէսզի իմ մայր լեզուն,
Իր պարտէզով դալարուն,
— Ինչպէս Աշխարհն Հայաստան, —
Ապրի, ծաղկի յաւիտեան:

ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (183)

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՄՈԼՈՐՈՒՄԸ

Զ.

Արշակ, հին բարի օրերը վերանորոգելու փափաքով, Փարիզէն բերած այդ աղջիկին հետ միասին օր մը յանկարծ երեւցաւ այն վայրը, ուր ատենօք այնքան հոն գացեր էր Պոֆիին հետ՝ իր ծանօթներուն եւ բարեկամներուն, որոնք ափ ի բերան եղան անոր այդ կանխազեկոյց եւ շլացուցիչ մուտքին առջեւ:

Անօթի գայլերու պէս, անոր քովերը եկան ոլքտալ այդ նոր ու հմայքոտ շըրջազգեստը շօշափելու, անոր նուրբ ոտքերուն տակը դնելու համար իրենց սովալուկ մեծարանքը: Արշակ այդ եղկելի փութկոտութենէն հաճոյք զգաց, եւ թող տուաւ որ Փարիզուհին իր հրապոյրները շռայլօրէն ցուցադրէ այդ երիտասարդներուն առջեւ, անոնց զմայլանքը հրահրելով, անոնց մախանքը հրաւիրելով իր — տոքթորին վրայ:

Շաբաթ մը չէր անցած իր գալէն ի վեր, Արշակ նոր կալուած մը ծախելու անհրաժեշտութիւնը մամային առջեւ դըրաւ: Խեղճ կինը հոգեկան ու մտաւորական անանկ շլացումի մը, դատողութեան եւ ողջմտութեան անանկ ջլատումի մըն էր մատնուած, որ առանց առարկութեան հաւանեցաւ: Այս անգամ Բերայի տունն էր որ ձեռքէ հանուեցաւ, երեք հարիւր ոսկիի: Ամիրային թոռը, այս գումարը ձեռք անցընելուն պէս, անխորհուրդ շըռայլութեան մը սկսաւ: Վերջապէս Փարիզէն բերուած այդ աղջկան՝ ճաշակ մը տալու էր այն հարստութենէն, որուն պատմութիւններովը շլացուցեր ու մինչեւ հոտ տեղուանքը քշեր էր զայն իր հետը: Փարիզուհին քմայքներու պոռթկում մը ունեցաւ, գոհացնելու համար հարիւր ոսկիի գումար մը մուխի պէս ցնդեցաւ գընաց, մէկ հարուածով: Բերայէն Ֆրանսացի սենեկապանուհի մը բերուեցաւ օրիորդ Ամէլիին պուտուառին համար: Շքեղ մակոյկ մը վարձուեցաւ Ոսկեղջիւրի եւ Վոսփորի պտոյտներուն համար: Պերճաշուք լանտօներով գիւղ դառնալը սովորութիւն եղաւ, թաղեցիներուն շլացած աչուըներուն առջեւ: Մաման ապուշ ժպիտներով նայեցաւ այս խօլ մսխումին: Հին բարի օրերուն վերազարթնումի մը արբեցուցիչ տպաւորութեան մը տակ կը զոփար Այդ տան բոլոր բնակիչները գինովցեր էին, բացի Համբիկէն, որ այս աղմուկին, այս իրարանցումին, այս յիմար զեղխութեան կը նայէր հանդարտ ու անքթիթ աչուըներով, առանց անկէ հրապուրուելու, ատոնց բոլորին տակ իրեն ու իր սիրականին համար անծանօթ վըտանգներէ վախնալով հեռուէ հեռու: Տոքթորը ա'լ գրեթէ այդ տխուր դէմքով չէր զբաղած, տան մէջ անոր կատարած դերին բոլորովին անտարբեր, ու միշտ խուսափած էր մասնաւորապէս անոր նայուածքէն, որուն սեւեռումը անհաճոյ սարսուռ մը կուտար իրեն:

Գալով Սոֆիին, ան ալ հոգեկան ալեկոծումի մը մատնուած էր: Մամային եւ Փարիզուհիին մօտ իր թարգմանի նոր պաշտօնին բերմամբը ստիպուած էր գրեթէ իր ժամանակը անոնց հետ անցընել մեծ մասամբ, նոյնիսկ անոնց ընկերանալ պտոյտներու ատեն: Որով Համբիկի հետ գլուխ գլխի տեսակցութիւնները մեծապէս նուազած էին: Գիշերները, ուշ ատեն միայն, անոնք երբեմն զիրար կը գտնէին, կամ պարտէզը, մութ ծառերուն տակ, կամ իրենցմէ մէկուն սենեակը: Տղան տխրութեան մը քօղը կը նշմարէր հիմա աղջկանը դէմքին վրայ, եւ յետոյ անոր նայուածքին մէջ տեսակ մը խռովք, իր նայուածքէն խուսափելու ճիգը, շիփշիտակ, անկեղծօրէն իրեն նայելու վարանում մը: Քանի մը հեղ, առաջուան առաջարկը կրկնեց անոր.

— Սոֆի, ըսաւ, երթանք սա՛ տեղէն... հոս դժբախտութիւնը կը սպասէ մեզի:

— Չէ, յամառեցաւ աղջիկը, դեռ ժամանակը չէ, մնանք...

Համբիկ չպատասխանեց. լայն շունչ մը առաւ միայն: Փարիզէն՝ այդ զոյգին գալէն ի վեր, իրենց փոխադարձ վերաբերումին մէջ ջերմութեան պակաս մը գոյացաւ: Ա'լ առջի սրտաբուխ փարումովը չէին փարեր իրարու: Իրարու ձեռք բռնած ատեննին ինչ սարսուռ որ կը զգային, ա'լ առաջուան քաղցրութիւնը չունէր: Երկար ատեն լուռ ու մունջ մնացին, ծանրաթախիծ մտածումներով գըրաւուած: Ապագայի աղուոր ծրագիրներու վրայ չէր խօսուեր այլեւս: Ամիրային թոռան յանկարծահաս երեւումը կասեցուցեր էր զիրենք իրենց միաշունչ խոյանքին մէջ: Ցուրտ հով մը կը փչէր:

Իր աչքին առջեւ պարզուած տեսարանին անտարբեր մնալու իր ճիգերուն հակառակ, աղջիկը կը տանջուէր, ներքին խուլ եւ ահեղ մրրիկէ մը տարուբերուելով:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԺՈՐԺ ԱՌՆՕ ձերբակալուեցաւ առջի օր եւ փոխադրուեցաւ Ֆռէնի բանտը: Ծանօթ է որ հինգշաբթի օր Էքսփրէս եւ Ֆրանս – Օպսերվաթէօր թերթերը գրաւուեցան, որովհետեւ արձագանգ հանդիսացած էին Ժանսոնի մամուլի մէկ ասուլիսին: Ժանսոն Ալժերիոյ ազատագրական ճակատին կը պատկանի, փախստական էր եւ գաղտնի ասուլիս մը տուած էր առջի օր: Այդ նոյն ասուլիսին թղթակցութիւնը գրած էր Փարի–Փրէսի մէջ Ժորժ Առնօ որ հեղինակն է Լը Սալէռ տը լա Փէօռ հանրածանօթ գիրքին: Համակիր է Ալժերիոյ ազգայնական շարժումին, եւ 1958ին փաստաբան Վերժէսի հետ գիրք մը գրած է «Ճամիլա Պուհարէտի համար» որ տեսակ մը ամբաստանագիր է Ալժերիոյ մէջ գործուած ոստիկանական եւ դատական ձեւերուն: Էքսփրէսի մէջ Տիկին Ժիրու տարօրինակ կը գտնէ որ իր թերթը գրաւուի յօդուածի մը համար որ նախորդ օրը հրատարակուած է Փարի–Փրէսի մէջ, առանց գրաւուելու:

ՄԵՍԱԼԻ ՀԱՃ՝ պարագլուխը «Ալժերական Ազգ. Շարժում»ին, թղթակիցներուն ըրած յայտարարութեամբ մը շեշտած է թէ համաձայնութիւն մը պէտք է գոյանայ կռուողներուն միջեւ, որպէսզի կարելի ըլլայ խաղաղ միջոցներով լուծել Ալժերիոյ հարցը: Այս առթիւ դիտել տրուած է թէ ազատագրութեան բանակի զինուորները Ալժերիոյ եւ ոչ թէ կուսակցութեան մը կը ծառայեն եւ կը փափաքին ընդունիլ ինքնորոշման սկզբունքը: «Ժողովուրդը գոհ պիտի ըլլար եթէ երբեք «Ազգ. Ճակատ»ի ղեկավարները համաձայն գտնուէին ինքնորոշման սկզբունքին» աւելցուցած է ան: Անգամ մը եւս դիտել տուած է թէ իր ղեկավարած կուսակցութեան հիմնական նպատակն է ինքնորոշման ծրագիրը գլուխ հանել: Պատրաստակամութիւն յայտնած է «տեսակցիլ ոեւէ մէկու հետ», վերջ մը դնելու համար արիւնահեղ կռիւներուն: Իրեն համար Ալժերիան պէտք է ըլլայ Հանրապետութիւն մը Ֆրանսական Հասարակապետութեան մէջ:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ կառավարութեան տագնապը կը շարունակուի: Ուրբաթ գիշեր Ֆանֆանի, որուն պաշտօն յանձնուած էր կազմելու նոր դահլիճը, հրաժարեցաւ:

ԶԱՏԿՈՒԱՆ արձակուրդներուն՝ ինքնաշարժի 1696 արկածներ տեղի ունեցած են, զոհ գացած են 96 հոգի: Վիրաւորներու թիւը 2471 է:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ թագաւորը եւ թագուհին եւս մերժեցին ներկայ ըլլալ իշխանուհի Մարկարէթի ամուսնութեան: Աննախընթաց վիրաւորանք մը Մեծն Բրիտանիոյ համար որ միայն մերժում ստացած է Մարկարէթի ամուսնութեան առթիւ:

ԼԻՎՈՌՆՈՅԻ մէջ բաւական ծանր կռիւներ պատահած են: 48 հոգի վիրաւորուած եւ 150 հոգի ձերբակալուած են: Պատճառն այն է որ Անտռենցայի խտալացի վայրաչուները իրենց աղջիկները կը փախցնեն...:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ համայնավար կուսակցութիւնը 579·000 նոր անդամներ արձանագրած է: Ներկայիս՝ 9 միլիոնի կը հասնի ընդհանուր թիւը:

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԹԻՍԸՐԱՆ հաւանաբար Ֆրանսական Ակադեմիայի անդամ ընտրուի Յունիսի ընթացքին: Աւանդութիւնը չուզեր որ աթոռ մը «մասնագիտանայ». այլ խօսքով կարելի չէ Կարդինալ Կրանթի աթոռը տրամադրել Ս. Ժողովի երիցագոյնին: Այդ պատճառով Կռեկի կամ Քէմփի աթոռը կը մնայ ութսունամեայ Լորէնցիին որ Վատիկանի ամէնէն ուժեղ անձնաւորութիւններէն մէկն է:

ԾԱԽՈՒ Է ՓԱՎԻՅՕՆ ՄԸ

Ռոնի–Սու–Պուայի մէջ, 3 սենեակ, խոհանոց, տուչ, գավ, ամէն յարմարութիւնով օժտուած: 20 մեթր ճակատ, 63 մեթր երկարութիւն, ընդամէնը 900 քառակուսի մեթր, շատ լաւ մշակուած, պտղատու ծառերով պարտէզ: Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել Տիկին Պարսամեանի՝

Tel. : MON. 15-75

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

★

Ապրիլ 8ին աւարտած է մեր բաժանորդներէն շատերուն տարեշրջանը: Կը խնդրենք որ փութով կատարեն նոր տարեվճարը, առանց անհատական հրաւէրի սպասելու:

Կը խնդրենք նաեւ որ ցարդ առկախ հաշիւ ունեցողները օր առաջ համապատասխան գումարները դրկեն:

Շնորհակալութիւն մեր բոլոր բաժանորդներուն որոնք իրենց կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պզտիկներու արձանագրութիւնները պիտի փակուին Մայիսի վերջ:

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13–14 եւ 18–20: Ասկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռախօս Թռիւտէն 27–35:

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մասնաճիւղերուն:

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՔԱՂԱՔ, Տիկ. Թութէլեան, 4 Ռիւ Փարմանթիէ:

ՊՕՄՈՆ, Տիկ. Տօլպաշեան, 23 Պուլվար տը Պօմոն:

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ, Տիկ. Շալճեան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Ազգ. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ Պ. Ճ. Պահատուրեանէ 50 Ն. Ֆ. ի նպաստ դպրոցական Ֆոնտին:

×

Ս. Զատկի տօնական օրերու առթիւ Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան.

Պ. Ճ. Պահատուրեանէ 250 Ն. Ֆ., Տիկին Ազատուհի Պահատուրեանէ 100 Ն. Ֆ., Տիկիններ Վարդենիկեան քոյրերէ 100, Պ. Պօղոս Գալուստեանէ եւ Պ. Հրաչ Վարդանեանէ 50ական, Տիկ. Զարդար Տէր–Ահարոնեանէ 30, Պ. Նահապետ Նահապետեանէ 20, Տիկ. Արշալոյս Մալճեանէ 15 Ն. Ֆ., Տիկ. Հայկանոյշ Սիմոնեանէ, Տիկ. Սուլթան Սէֆէրեանէ, Տիկ. Փայլածու Զարդարեանէ, Պ. Գործակատարեանէ, Տիկ. Այնթապլեանէ 10ական Ն. Ֆրանք:

×

Լիոնի Աղքատախնամ Տիկնանց Միութիւնը Ս. Զատկի առթիւ շնորհակալութեամբ ստացաւ Պ. Ճ. Պահատուրեանէ 250 Ն. Ֆ. աղքատներու բաժնուելու համար: Տիկ. Ազատուհի Թօփսագալեանէ 10, Տիկ. Արշալոյս Մալճեանէ 20 Ն. Ֆ.:

×

Սէնթ–Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ Թաղական Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան.

Պ. Թորոս Յովսէփեանէ 150 Ն. Ֆ., Պ. Ղազարոս Պալապանեանէ 20 Ն. Ֆ., Տիկ. Աստղիկ Եաղըճեանէ 10, Պ. Գրիգոր Տօնիկեանէ, Պ. Վահրամ Ատանալեանէ, Տիկ. Շամիրեանէ, Պ. Ռուբէն Մանուկեանէ 5ական Ն. Ֆրանք:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱՂ

Սեբ. Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան հանդէս – պարահանդէսը՝ ՄԱՅԻՍ 7ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

Բարձր Հայքի Հայրենակցական Միութեան պարահանդէսը՝

ՄԱՅԻՍ 21ին (Մարսէյլ):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Երեւանէն Ամալիա կը փնտռէ իր եղբայրը Ալեքսան Գրիգորեան Յովհաննէսի: Կը կարծուի որ Ֆրանսա է:

Տեղեկացնել Բժ. Ռուբէն Տէր–Դաւթեանի

278, Bld. Jean Jaurès Boulogne-s-Seine

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Մշակութային ընկերակցութեան հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 26ին երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ, Մէթրօ Քատէ:

Դասախօս՝ Միլանոյէն հրաւիրուած

Պ. ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ:

Նիւթը Պետրոս Դուրեան, Միսաք Մեծարենց, Մատթէոս Զարիֆեան եւ Եղիշէ Չարենց:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Մուտքը ազատ է:

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

22 տարեկան (զինուորական ծառայութիւնը կատարած) երիտասարդ մը իբրեւ վաճառորդ պօնըթրիի մէջ: Դիմել՝

ETS CHEDIK

285, Rue St. Denis Tél. : GUT 62-80

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴԵԼ ՓԱՓԱՔՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Վստահ, որ ներկայ նպաստաւոր պայմաններէն օգտուելով այս տարի եւս շատեր երջանկութիւնը պիտի ունենան այցելելու մեր Մայր Հայրենիքը,

Եւ գիտնալով որ նման ուխտագնացութիւն մը որքան հետաքրքրական է եւ հաճոյալի, պայմանով սակայն որ յիշեալ ճամբորդութիւնը կազմակերպուի ԽՂՃ – ՄՏՕՐԷՆ,

Այդ պատճառով կը թելադրենք որ որեւէ աժանսի դիմում ընելէ առաջ դիմէք մեզի եւ սիրով կուտանք հարկ եղած մանրամասնութիւնները: Հասցէ՝

M. Y. JAMGOTCHIAN

150, Rue de Chatou CGLOMBES (Seine)

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կ. ԿՈՄԻՏԷՆ եւ Փարիզի Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրեն հետեւեալ մարմինները.—

Այս երկուշաբթի՝ Ռոստոմ:

28 Ապրիլ, հինգշաբթի Աղբիւր Սերոբ ենթակոմիտէն:

29 Ապրիլ, ուրբաթ՝ Արամ – Շ. Միսաքեան:

30 Ապրիլ, շաբաթ՝ Արզութեան:

6 Մայիս, ուրբաթ Արծիւ:

7 Մայիս, շաբաթ՝ Զաւարեան:

8 Մայիս, կիրակի՝ Վարդան:

Ներկայ կ՚ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Անի Կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 23 Ապրիլ, շաբաթ երեկոյեան ժամը 8,30ին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Ի ՆՊԱՍՏ ՊՈՒԱ–ՔՈԼՈՄՊԻ

Հայկական դպրոցին բացառիկ ներկայացում հայկական ֆիլմերու Մայիս 10, երեքշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 20,45ին Սինեմա Ռէքս, 64, Ռիւ տէ Պուրկինեոն, Անիէռ (Պուա–Քոլոմպի կայարանին մօտ):

Կը ցուցադրուին շրջանին մէջ առաջին անգամ ըլլալով ԿԱՄՕ պատմական ժապաւէնը եւ Սեւանայ լիճին Գաղտնիքը (հայախօս են երկու ֆիլմերն ալ):

Մուտք 2,00 եւ 3,00 Նոր Ֆրանք:

MORY et CIE

ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ:

Գնեցէք զանոնք ձեր ուզած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք: Նուազագոյն ծախքերով կը դրկենք խորհրդ. Միութիւն:

Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար.—

10, Rue St. Vincent de Paul, Paris 10·

(PRÈS DE LA GARE DU NORD)

Téléphone : TRU. 27-70

Կ + Պ + Ո + Ն + Ի

Պ + Կ + Ո + Ի + Ն

ՊՈՆԿՈՒ

Ամէնօրեայ ուժ եւ կորով,

— Bongoût —

Հելվա եւ լոխում ուտելով:

Société des Conserves

BONGOUT

MARSEILLE — 40, la Canebière — MARSEILLE

ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

SICOMEX

Ֆրանսական Կառավարութենէն եւ Մոսկուայի Ինթուրիսթէն պաշտօնապէս արտօնեալ միակ Տունը:

ԳԱՐՈՒՆ Է, ՆՈՐ ՏՕՆԵՐ ԿՈՒԳԱՆ, ՄՏԱԾԵՑԷՔ ՁԵՐ ԱԶԳԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՂՐԿՈՒԵԼԻՔ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒՆ

SICOMEX

20, Rue Royale, PARIS 8·

Téléphone : OPE. 67-77

Métro : CONCORDE et MADELEINE

ՄԵՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԸ ԳՆԵՑԷՔ: Շահաւոր պայմաններ: Զուտ բուրդէ անգլիական կերպասներ, քովրքոթ, կապարտին, սէրժ, զգեստի եւ վերարկուի ընտիր կերպասներ, պատրաստ վերարկուներ եւ ժէրզէ զգեստներ, գուլպայ, թէռկալ շրջազգեստ: ԺԱՄԱՑՈՅՑ եւ ուրիշ ամէն տեսակ օգտակար և տօներու առթիւ յարգի նուէրներ:

Մեզմէ գնուած ապրանքներու առաքումին ծախքը, մինչեւ 20 քիլօ կշռող ծրարին համար, ՄԻԱՅՆ 25 Ն. Ֆ.:

ՈՉ ՄԷԿ ՎՃԱՐՈՒՄ ԾՐԱՐԸ ՍՏԱՑՈՂԻՆ ԿՈՂՄԷ: ՅԱՆՁՆՈՒՄ 15–20 ՕՐԷՆ

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 26 ԱՊՐԻԼ

MARDI 26 AVRIL 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8283 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4584

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԱՂԷՏԻ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

Ճէմալ փաշա իր Յիշատակներուն մէջ կարեւոր տեղ մը յատկացուցած է 1909 Ապրիլի Կիլիկիոյ համատարած ջարդերուն, «Ատանայի դէպքը» անմեղ խորագրին տակ:

Ինչպէս յիշեցինք, Աղէտէն քանի մը ամիս վերջ Ատանայի կուսակալի պաշտօնին կոչուած էր, իբրեւ «հայասէր»:

«Հետեւաբար կը պնդեմ թէ, — կը յաւակնի գրել — ինձմէ զատ ոչ ոք այնքան խորապէս ուսումնասիրած է հոգեբանական պատճառները այդ ջարդին, որ ամենացաւալի դէպքերէն մէկն է Օսմ. Սահմանադրութեան պատմութեան»:

Ատանայի կուսակալութեան շրջանին Ճէմալի ամէնէն «հերոսական» քաջագործութիւնն էր եղած քանդել տալ Հասանպէյլիի Հայոց նորաշէն եկեղեցին, որ բարձունքի մը վրայ կառուցուած ըլլալով, ամրոցի մը երեւոյթն ունի եղեր...

Այդ դէպքը առիթ եղաւ չափելու իր կարծեցեալ «հայասիրութեան» աստիճանը:

Ճէմալ կը պատմէ թէ Սահմանադրութենէն վերջ Թուրքիոյ ամէն կողմը «ժողովուրդը ծայր աստիճան չփացած վիճակ մը ունէր: Կառավարական պաշտօնեաները՝ ամենայետին ոստիկան-զինուորէն սկսեալ մինչեւ ամենաբարձր կուսակալը՝ ո՛չ մէկ ազդեցութիւն ունէին այլեւս ժողովուրդին վրայ: Այս վերջինն ու մամուլը շատ սխալ հասկցեր էին խօսքի ազատութիւնը: Ամէն մարդ կը կարծէր թէ ուզած մարդուն իր ուզած ձեւով կըրնար խօսք ուղղել առանց այլեւայլի»:

Այս սանձարձակ ազատութիւնը տեսակ մը կէս-անիշխանական վիճակ էր ստեղծած երկրին մէջ՝ մայրաքաղաքէն սկըսեալ:

Իթթիհատը բոլոր նահանգներու կեդրոններուն մէջ մասնաճիւղեր բացաւ: Պոլսոյ մէջ Թուրքերն ալ զանազան անուններու տակ քաղաքական կուսակցութիւններ կազմեցին՝ հակազդելու համար Իթթիհատի մենատիրութեան: Քրիստոնեաներն ալ հրապարակ իջան իրենց քաղաքական կազմակերպութիւններով:

Ըստ Ճէմալի, Ատանայի նահանգն ունէր աւելի քան 550·000 բնակիչ: «Այս թիւին շուրջ 60·000ը Հայ, 20–25·000ը Արաբ, 15·000ը Յոյն, իսկ մնացեալը ամբողջութեամբ Թուրք է», կը գրէ առանց կարմրելու: Ու մեծամտութիւնը ա՛յնքան առաջ կը տանի, որ կ՛ըսէ թէ Ատանա Թուրք էր Օսմանցիներէն առաջ եւ կը պատկանէր Բամազանօղուլլարը ընտանիքին: Յետոյ կ՛աւելցնէ.

«Թէեւ պատմութիւնը կ՛ըսէ թէ Կիլիկիա անունը կրող այդ երկրին մէջ խաչակիրներու շրջանին կ՛ապրէր Հայկական թագաւորութիւն մը, սակայն նոյն այդ պատմութիւնը կը հաստատէ թէ բազմաթիւ Թուրքեր կ՛ապրէին հոն եւ Թուրք տէրէպէյիները բնաւ հանգիստ չէին տար Հայոց թագաւորութեան...»

Գալով Կիլիկիոյ ջարդերուն, Ճէմալ անոնց գլխաւոր պատասխանատուն կը նըկատէ Ատանայի առաջնորդ Մուշեղ եպիս. Սերոբեանը, «երիտասարդ ու ծայրայեղ փառատենչութեամբ լեցուն կրօնաւոր մը, որ պետերէն մէկն էր Հնչակեաններուն...»: Նոյնինքն Հայերու բերնէն իմացեր է, որ «ամէն տեսակ անբարոյութիւն ի մի հաւաքուած էր այս մարդուն վրայ»: Պատմեր են նաեւ իրեն, որ «օր մը Վարչական Ժողովին մէջ սաստկօրէն նախատելէ վերջ կուսակալը, ժողովասրահէն զայրացած մեկնած ատեն սպառնացեր է անմիջապէս երթալով ապտակել նահանգային ոստիկանական զօրաց հրամանատարը»:

Այս չէ ամէնը: Մուշեղ եպս. հրազէն եւ ատրճանակ բերել կուտայ եղեր Եւրոպայէն եւ բացէ ի բաց կը յայտարարէ թէ՝ «Հայերը զինուած են, հետեւաբար չեն վախնար, որ կրնան 1894ի ջարդին նման դէպքեր պատահիլ եւ եթէ մէկը դպչի Հայոց մազի մէկ թելին, փոխարէնը տասը Թուրք պիտի սպաննուի...»:

Ու յանուն արդարութեան պարտք կը զգայ շեշտելու, որ «Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատգամաւորը չէր մասնակցեր Մուշեղ եպս.ի եւ իր կողմնակիցներուն այս ծայրայեղութեանց: Նոյնիսկ Պոլսոյ Դաշնակցական պետերուն կը գրէր թէ այդ ծայրայեղութիւնները աղիտալի հետեւանքներ կրնան ունենալ»:

Այս կացութեան առջեւ, ըստ Ճէմալի, կառավարութեան պարտականութիւնն էր «Մուշեղ եպս.ն ու իր համախոհները բռնել ու բանտարկել այն Թուրքերուն հետ, որոնք հակամէտ էին չարիք գործելու: Պաշտօնական գործողութեանց ձեռնարկել անոնց դէմ եւ ի հարկին պաշարման վիճակ յայտարարել նահանգին մէջ: Ա՛յս էր ահա ամենակտրուկ միջոցը»:

Ու ակամայ կը խոստովանի «Ատանայի կառավարութեան ամենամեծ պատասխանատուութիւնը: Կը յիշէ թէ «Մուհամմէտիյէ» ընկերակցութիւնը Պոլսէն մարդիկ զրկեր է Ատանա՝ Թուրքերը զրդռելու համար Հայերուն դէմ: Սակայն չէ կրցեր ստուգել այս լուրին վաւերականութիւնը:

1909ի սկիզբը զրոյցներ շրջեր են Ատանայի մէջ թէ «Հայերը ապստամբելով պիտի բնաջնջեն Թուրքերը եւ այդ առթիւ եւրոպական նաւատորմը գալով պիտի գրաւէ ամբողջ նահանգը, ու յետոյ պիտի կազմուի Հայաստանը»:

Թուրքերը հաւատացեր են այս զրոյցներուն: Երկու կողմերու յարաբերութիւնները սաստիկ ձգտուեր են:

«Ժամէ ժամ կը սպասուէր ընդհարումներու, կողմերու միջեւ»:

Տեսնե՛նք թէ ի՛նչ է պատահեր ետքէն:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ - ԱՅՋԸՆՀԱՈՒԸՐ՝ ՀԱՄԱՁԱՅՆ

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՆԻԻ ԵՈՐՔ Կ՛ԵՐԹԱՅ

Արեւմուտքի ու յատկապէս Ֆրանսայի և Մ. Նահանգներուն համար արդիւնաւէտ և պատմական եղան վերջին երկու օրերը:

Արդարեւ, պաշտօնական ընդունելութիւններուն եւ այցելութիւններուն զուգընթաց տը Կոլ Կեթիզպըրկի եւ Քէմփ Տէյվիտի մէջ մտքերու փոխանակութիւն ունեցաւ Այզընհաուըրի հետ:

Խօսակցութիւնները եղած են բազմաթիւ եւ գաղտնի: — Պերլին, Գերմանիա, ապազինում, Ալժերիա, թերաճ երկիրներու օգնութիւն, Արեւելք – Արեւմուտք յարաբերութիւն, եւայլն:

Սպիտակ Տան պաշտօնական բանբերը, առանց յաւելեալ բացատրութիւններ տալու, անդրադառնալով խօսակցութեանց, ըսած է թէ «օգտակար եւ հաճելի խօսակցութիւններ ունեցանք, ճշդեցինք մեր դիրքերը եւ պարզեցինք մեր տեսակէտները յառաջիկայ Վերին Ժողովին համար»:

Շաբաթ կէսօրէ ետք, տը Կոլ «Ազգային Մամուլի Ակումբ»ին մէջ շահեկան եւ կարեւոր ասուլիս մը տուած է, 500 լրագրողներու բացատրելով միջազգային կարգ մը խնդիրներու կապակցութեամբ, Ֆրանսայի տեսակէտները եւ երկարօրէն պատասխանեց հարցումներուն:

ՎԵՐԻՆ ԺՈՂՈՎ.— Հանրապետութեան Նախագահին տեսակէտով «անհրաժեշտ է վերջ դնել ներկայ լարուած կացութեան, եթէ յաջողինք, թերեւս կարելի ըլլայ դրական լուծումներ գտնել մէկ, երկու կամ երեք հարցերու շուրջ»:

× «Կարելի չէ անշուշտ արգիլել մասնակցողներուն որ Վերին Ժողովի օրակարգին վրայ չդնեն հարցեր, որոնք նըպատակայարմար կը գտնեն, այսուհանդերձ, այնպիսի դժուար կարգադրելի հարցեր ինչպէս Պերլինինը, պէտք չէ որ հրապարակ գրուին անմիջապէս, առանց որ քննութեան առնուած ըլլայ հիմնականը՝ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի յարաբերութիւնները»:

× «Բաղձալի է որ սկսինք կորիզային զէնքերը, հրթիռները եւ ռազմագիտական օդանաւերը հակակշիռի եւ հսկողութեան տակ առնել, որովհետեւ լարուած կա-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՍԻՈՅ ԵՐԿՈՒ ՄԵԾԵՐՈՒ՝ Չու էն Լայի եւ Նեհրուի բանակցութիւնները ոչ մէկ յաջողութիւն արձանագրած են, սահմաններու խնդրին առընչութեամբ: Երկու կողմերն ալ հաստատ կեցած են իրենց տեսակէտներուն վրայ:

ԻՏԱԼԻՈՅ կառավարութեան տագնապը միշտ կը շարունակուի: Ցարդ հակառակ զանազան անձնաւորութեանց ճիգերուն կարելի չէ եղած նոր դահլիճ մը կազմել: Կրոնքի Հանրապետութեան Նախագահը վերստին Թամպրոնին հրաւիրեց որ փորձէ նոր դահլիճի մը կազմութիւնը: Այս վերջինը հրաժարած էր իրեն յանձնուած այդ առաքելութենէն, Ֆանֆանիէն առաջ:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ նախագահը՝ Պուրկիպա բուռն ելոյթ մը ունեցաւ Ֆրանսայի դէմ եւ յայտարարեց թէ Թունուզ դէմ պիտի դնէ որեւէ յարձակումի: Նախագահը կ՛ամբաստանէ Ֆրանսան որ կը բռնաբարէ Թունուզի սահմանները:

ՏԱՍՆԵՐԿՈՒ ՏԱՐՈՒԱՆ «անհատական մենատիրութենէ» մը ետք, Հարաւային Քորէայի նախագահը՝ Սինկման Ռի ըստիպուեցաւ հրաժարիլ վարչապետի իր պաշտօնէն: Պետութեան զեկավարի իր հանգամանքը կը պահէ:

ՇԱՐԺ ՄԸ պատճառ դարձաւ որ 40·000 բնակչութիւն ունեցող պարսկական Լար քաղաքը կործանի հիմնապէս: Մարդկային կարուստներու թիւը դեռ յայտնի չէ: Քաղաքը կը գտնուի Ակատիռի զուգահեռականին վրայ:

ԽՐՈՒՇՉԵՒ Պաքու հասած է նախագահելու համար Ատրպէյճանի խորհրդայնացման 40րդ տարեդարձի հանդիսութիւնները:

«ԱԼԺԵՐԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ» «փոխ-վարչապետ» Կրիմ Պելքասէմ այն կարծիքը յայտնած է թէ «ԷՖ. ԷԼ. ԷՆ.ը կրնայ Թունուզի օժանդակութեանը վրայ յոյս դնել»: Այս առթիւ դիտել տուած է թէ «իրենց լայն օժանդակութեամբ կըրնանք Ալժերիան ազատագրել, միացնել Մազրէպը եւ այսպէս հիմը դնել Պարսից ծոցէն Ատլանտեան ովկէանոս տարածուող Արաբ Հասարակապետութեան»:

ԶՕՐ. ՂՐԻՎԱՍ, Կիպրոսի յոյն հերոսը, Մայիսին Փարիզ պիտի գայ: Թուրքիոյ վարչապետը Մենտերէս, Յունաստան պիտի երթայ Մայիսին, իրեն պիտի ընկերանայ Զօրլու:

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՄԻՋՄԱՍՆԱՃԻՒՂԱՅԻՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ 33ՐԴ ՓԱՌԱՏՕՆԸ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

•

30·000 ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՆՆԵՐ ԵՒ 3·000 ՄԱՐԶԻԿՆԵՐ

Շաբաթ եւ կիրակի, 16 եւ 17 Ապրիլ, Հալէպի մէջ տեղի ունեցաւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Միջմասնաճիւղային մարզական 33րդ փառատօնը, հովանաւորութեամբ Հալէպի քաղաքապետ Զրէյքի եւ նախագահութեամբ Բերիոյ թեմի առաջնորդ Ղեւոնդ արք. Չէպէյեանի:

Աւանդական այս մրցումներուն մասնակցած են Մերձաւոր Արեւելքի Հ.Մ.Ը.Մ.ի բոլոր մասնաճիւղերը (Սուրիա, Լիբանան, Կիպրոս, Եգիպտոս, Յունաստան), աւելի քան 3·000 մարզիկ-մարզիկուհիներ, սկաուտներ, արենոյշներ, գայլիկներ եւ արծուիկներ: Այս առթիւ Հալէպի թաղապետական դաշտը եւ այլ մարզադաշտերը սիրայօժար տրամադրուած էին Հ.Մ.Ը.Մ.ին:

Հանդիսութեանց ներկայ գտնուած են երեսուն հազար հոգի, ծովածաւալ բազմութիւն մը, որ իր ներկայութեամբ քաջալերել ուզած է Մերձ. Արեւելքի մեր տղաքն ու աղջիկները:

Աւանդական տողանցքին մասնակցած են 1·800 մարզիկներ և սկաուտներ, մասնակցութեամբ Հալէպի եւ Պուրճ-Համուտի զոյգ նուագախումբերուն:

Հ.Մ.Ը.Մ.ական փաղանգը անթերի կանոնաւորութեամբ տողանցած է՝ ազգային հպարտութեան, սքանչելի պահեր ստեղծելով:

Ֆութպոլի եւ պասքէթպոլի ախոյենութիւնները շահած են՝ Հալէպի խումբերը:

× Հ.Մ.Ը.Մ.ի 15րդ պատգամաւորական ժողովը բացուած է Ապրիլ 13ին, Հալէպի մէջ: Ներկայ գտնուած են 18 մասնաճիւղերու 50 պատգամաւորներ:

Եռօրեայ աշխատանքներու ընթացքին, կարդացուած են մասնաճիւղերու եւ Շրջ. Վարչութեան տեղեկագիրները եւ համապատասխան բանաձեւերով գնահատուած անոնց գործունէութիւնը:

Այս առթիւ, նոր առաջարկներ եղած են, որոնք պիտի ձգտին կրկնակի ուժեղացնել Մերձ. Արեւելքի երիտասարդական այս կուռ կազմակերպութիւնը:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 5ին, Սաքրէ – Քէօրի մայր տաճարին մէջ Գերապայծառ Ամատունի պատարագ մատոյց 1915ի Ապրիլեան նահատակներուն յիշատակին: Մայր տաճարը լեցուած էր հայ եւ օտար խուռն բազմութեամբ:

Խուռներամ բազմութիւն մը կիրակի դիշեր լեցուցած էր Քատէի սրահը, Ապրիլ 11–24ի 45րդ տարեդարձին առթիւ: Նախագահն էր Պ. Արշաւիր Խանէտանեան որ յանուն Ապրիլեան Սերունդին դրաւոր ճառով մը ոգեկոչեց մեր բիւրաւոր նահատակները:

Օրուան բանախօսն էր՝ Միլանոյէն հրաւիրուած Տոքթ. Արամայիս Սրապեան, ինք ալ մէկ վերապրողը 1915ի Եղեռնին, որ յուզումով վերյիշեց Հայոց «Ապրիլը»:

Այս երկու ճառերը պիտի հրատարակենք առանձին:

Խօսք առաւ նաեւ Պ. Պահատուրեան (Պուէնոս-Այրէսէն) յանուն Արժանթինի Ապրիլեան Հիմնարկութեան, եւ կարգ մը թելադրութիւններ ըրաւ: Օրուան պատշաճ դեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին Պ. Քաչեանի ղեկավարած Եռեակը, Օր. Շաքէ Պէնկեան, Պ. Երուանդ Գրիգորեան եւ Օր. Թօփալեան:

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

ՄԵՔՍԻՔԱ ԳՏՆՈՒԱԾ ՕՐԵՐՈՒՆ

ԽՄԲ.— Թղթատարական կորուստի մը հետեւանքով, այս գրութեան բնագիրը իր ատենին չէինք ստացած: Վարպետին Մեքսիքօ գտնուած օրերուն եւ «Յառաջ»ի վերապահած այս շահեկան զրոյցը ոչինչ կը կորսնցնէ իր այժմէութենէն, հակառակ այս ակամայ յապաղեալ հրատարակութեան:

Արամ Խաչատուրեան Մեքսիքօ եկաւ 7 Փետրուարին ընկերակցութեամբ ջութակահար Լէոնիտ Քօկանի, իր կնոջ եւ քանի մը երաժիշտներու:

Երգահանը նոր պաշտօն մը եւս ունի: Նախագահն է Խորհ. Միութեան եւ Լատին Ամերիկայի միջեւ մշակութային յարաբերութեանց Միութեան:

Քուպայի մէջ Ա. Միկոյեանի կողմէ բացուած խորհրդային ճարտարարուեստի եւ գիտութեան ցուցահանդէսին առիթով է որ Ա. Խաչատուրեան եւ ընկերները ճամբայ ելած են Լատին Ամերիկայի չորս երկիրներու մէջ նուագահանդէսներ սարքելու նպատակով:

Քուպայէն ետք խումբը հոս հասաւ եւ սկսաւ պատրաստել չորս նուագահանդէսներ, որոնց երկուքը Լ. Քոկանի ռեսիթալներ՝ իսկ միւս երկուքը յատկացուած Արամ Խաչատուրեանի գործերուն:

Ժամանումին օրն իսկ Ա. Խաչատուրեան Մեքսիքայի եւ Խ. Միութեան միջեւ Մշակութային յարաբերութեանց Միութեան սրահը փութաց եւ կարճ հանդիսութեան մը ընթացքին, տեղացի նկարիչի մը Պատուոյ Վկայագիր մը յանձնեց Խ. Միութեան կողմէ:

Մեքսիքոյի երաժշտանոցի տնօրէնը եւ ուսուցիչները, երաժշտական քննադատներ, լրագրողներ, հարիւրի մօտ երաժիշտներ ներկայ էին հանդիսութեան:

Ժամ մը յապաղումով հասաւ Խաչատուրեան եւ կարճ ճառով մը յանձնեց վկայագիրը:

Օգտուելով ժամուան մը սպասումէն, ներկայ քննադատներուն, երաժիշտներուն եւ լրագրողներուն յաջողեցայ հասկցնել թէ սպասուած աշխարհահռչակ հիւրը Հայ էր: Այս առիթով ստիպուեցայ նաեւ բացատրել թէ ի՛նչ է Հայը, ի՛նչ լեզու ունի եւ ի՛նչու համար իրենք Խաչատուրեանը ռուս կը նկատեն, ինչպէս ռուս կը նկատեն Ա. Միկոյեանը, հակառակ անոր որ այս վերջինը իր Մեքսիքօ այցելութեան շրջանին ամէն օր լրագրողներուն յիշեցուց որ Հայ էր:

Խօսեցայ Ա. Խաչատուրեանին հետ, որ նախ հարցուց թէ քանի՛ Հայ կայ հոս եւ քանի՛ եկեղեցի ունինք: (250 Հայեր կան հոս: Եկեղեցի, դպրոց եւ օրաթերթ չունինք):

Բարձրահասակ, գիրուկ, առոյգ, առատ մոխրագոյն մազերով, խստադէմ, թաւ յօնքերով, հաստ շրթներով ու կորովի դիմագծերով մարդ մըն է, վայելչօրէն հագուած ու «իր բռնածը փրցնող» տեսակէն:

Յաջորդ առաւօտ, օփերայի սրահին մէջ, Ազգային նուագախումբը սկսաւ փորձերը, որոնց ներկայ գտնուեցայ:

Խաչատուրեան ամէն բանէ առաջ կըշռոյթներու պաշտամունքը ունի: Ծայրայեղ բծախնդրութիւն ու խստութիւն ցոյց կուտայ նուագահարներուն հանդէպ, բայց գիտէ նաեւ անոնց սիրտը գրաւել: Ամէն խիստ դիտողութենէ ետք, երբ նուագահարը կը սրբագրէ իր սխալը, խսկոյն կը վազէ անոր մօտ եւ ձեռքը կը սեղմէ ըսելով.

— Կռասիաս: (Շնորհակալութիւն):

Նուագարանները գաղտնիք չունին իրեն համար:

Փողահարին ցոյց կուտայ թէ ի՛նչպէս պէտք է փչէ, թմբկահարին ցպիկները կ՚առնէ եւ ինք կը զարնէ ճշգրիտ ձեւով, ջութակահարին կը բացատրէ թէ ճպոտը ի՛նչպէս պէտք է գործածէ այս ինչ մասին մէջ, եւայլն:

«Յառաջ»ի համար, իր հետ տեսակցութիւն մը ունեցայ առաջին օրն իսկ, տեղացի լրագրողներուն յարձակումին ենթարկուելէ առաջ:

— Ձեր բազմաթիւ տիտղոսներուն մէջ, ո՞րն է ձեր նախընտրածը:

— Փրոֆեսէօրը: Մոսկուայի երաժշտանոցի փրոֆեսէօր եմ: Ինծի համար եւ մեր երկրին մէջ ամէնէն յարգելի տիտղոսն է այս:

— Հայաստանի հետ ի՞նչ կապեր կը պահէք:

— Չափազանց սերտ կապեր: Հայաստանի կողմէ ընտրուած երեսփոխան եմ եւ մաս կը կազմեմ խորհրդային «փարլամենտ»ին: Մայիսին Երեւան պիտի երթամ:

— Ի՞նչ են ձեր կեանքի պայմանները:

— Հիանալի: Հայաստանի կառավարութիւնը պարտէզով գեղեցիկ տուն մը նուիրած է ինծի: Մոսկուայի մէջ չինել տուած եմ աղուոր բնակարան մը: Ունիմ մայրաքաղաքի մօտ ամարանոց, ինքնաշարժ եւ հանգիստ ապրելու ամէն միջոց:

— Իբրեւ հեղինակի իրաւունք, օտար երկիրներէն անշուշտ շատ դրամ կը ստանաք:

— Օտար երկիրներէն ոչինչ կը ստանամ: (ԽՄԲ.— Խորհ. Միութիւնը ցարդ անդամ չըլլալով հեղինակի իրաւունքներու փոխադարձ վճարումի միջազգային համաձայնութեան եւ իր սահմաններուն մէջ այդ իրաւունքը զլանալով օտար հեղինակներուն, արտասահմանն իր կարգին ոչ մէկ իրաւունք կը վերապահէ խորհրդային հեղինակներու): Այդ հարցը դեռ չէ կարգադրուած: Իբրեւ փրոֆեսէօր, երգահան եւ վարիչ շատ լաւ կը վարձատրուիմ «մեր երկրում»:

Յանկարծ նիւթը փոխեց եւ հարցուց.

— Ձեր հայերէնը իմանում եմ, բայց նախընտրում եմ որ խօսէք Իսահակեանի եւ Սարեանի բարբառով: Ինչո՞ւ չէք խօսում մեր գրական բարբառով:

— Մեր խօսածն ալ գրական բարբառ է: Վարուժանի, Մեծարենցի եւ Թէքէեանի բարբառն է: Ըսիք որ իմ հայերէնս «իմանում էք»: Կա՞յ նաեւ ուրիշ հայերէն մը զոր «չէք իմանում»:

— Կա՛յ: Երբ Արժանթին էի, հազարաւոր Հայերու հանդիպեցայ, բայց առհասարակ «նրանց հայերէնը չէի իմանում»:

Կ՚ենթադրեմ որ կարգ մը գաւառաբարբառներ լսած է հոն:

— Ձեր երաժշտութիւնը ի՞նչ չափով հայկական է:

— Առաջին նոթէն մինչեւ վերջինը հայկական է: Ով որ կը ճանչնայ հայ ազգին երաժշտական ու մշակութային մասնայատկութիւնները, բոլոր գործերուս մէջ, մէկ ծայրէն միւսը կը լսէ հայ երգն ու պարը: Արեւմուտքի մէջ առհասարակ զանազանութիւն չեն դներ Հայուն, Ռուսին կամ ոեւէ Արեւելքցիի միջեւ եւ իմ երաժշտութիւնս ալ կը շփոթեն: Մօտիկ ապագային երբ հայ երգահաններու գործերը տարածուին աշխարհի մէջ, պիտի տեսնեն որ կայ նաեւ հայկական երաժշտութիւն մը, ինչպէս կայ սպանականը, չեխը եւայլն:

— Այդ մօտիկ ապագան ե՞րբ է եւ ինչպէ՞ս կը պատրաստուի:

— Այժմ ինձմէ, Յարութիւնեանէն եւ Պապաճանեանէն զատ միւս հայ երգահանները ծանօթ չեն աշխարհին: Բայց վստահ եղէք որ հիանալի գործունէութիւն մը կայ Հայաստանի մէջ: Մեծ տաղանդներ ունինք, որոնք առ առաւելն տասը – տասնըհինգ տարի ետք պիտի ճանչցուին ամբողջ աշխարհի մէջ: Ես եւ անոնք կը մշակենք համամարդկային արուեստ մը հայկական շունչով եւ ժողովրդական երգերու ներշնչումով: Ինչպէս որ սպանական կոչուած երաժշտութիւնը իր ուրոյն տեղը ունի արուեստի աշխարհին մէջ, հայկականն ալ պիտի ունենայ: Կոմիտասի, Կարա-Մուրզայի, Սպենդիարեանի, Մելիքեանի եւ միւսներուն աշխատանքէն ետք, բնական է որ ծաղկի համամարդկային շահագրգռութեան արժանի հայկական երաժշտութիւն մը, քանի որ մենք ունինք երգի մեծ հարըստութիւն եւ մեր ցեղը միշտ ծնունդ կուտայ տաղանդներու:

— Իբրեւ ստեղծագործ արուեստագէտ՝ ի՞նչ չափով արդիական կը կարծէք ըլլալ:

— Ես կը կարծեմ որ ամբողջովին արդիական է գործս:

— Բայց ոչ մէկ աղերս ունի արեւմըտեան արդի արուեստի ուղղութիւններուն հետ: Կը հաճի՞ք բացատրել ձեր արդիականութիւնը:

— Արեւմուտքի մէջ մեծ երգահաններ կան, որոնց կողքին կ՚աճին նաեւ գուցէ ոչ տեւական հեղինակներ: Այս վերջինները ստեղծած են «տոտէքաֆոնիսմ»ի պէս

ՔԱՐԵՐԸ ԿԸ ՊԱՏՄԵՆ

(ՆՈՐ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այն շինութիւնը, որու տուինք «Առաջին դահլիճ» անունը, բաւական ընդարձակ (18,7 մեթր երկարութեամբ եւ 10,7 մեթր լայնութեամբ) մեծ սրահ մըն է, որուն հողաշերտերու տակէն բացուած պատերը պահպանուած են 2,5–3,0 մեթր բարձրութեամբ: Ասոնց մէջ արեւմուտքէն, հիւսիսէն եւ արեւելքէն բացուած են մէկական դուռներ, սակայն պատուհանի ոչ մէկ հետք կայ: Պատերը դուրսի կողմէն շարուած են խոշոր (առանձին քարերու երկարութիւնը կը հասնի 3,5 մեթրի) սրբատաշ տուֆ քարերով: Ներսի կողմէն շարուածքը աւելի փոքր քարերով է: Ասոնց վրայ պահպանուած ծեփի մընացորդները կը վկայեն, որ ներսէն պատերը սուաղուած են կրաշաղախով: Դահլիճին ձեղունը կը հանգչի չորս հաստահեղոյս մոյթերու վրայ, որոնք իրենց դիրքով ներքին տարածութիւնը բաժնած են միջին, աւելի լայն եւ կողքէն նեղ մասերու: Ասոնք, այս մոյթերը իրարու եւ

դահլիճի պատերուն հետ միացուած են կամարներով, իրենց վրայ կրելով դահլիճին թաղապատ ձեղունը: Պեղումներու ժամանակ թաղերուն ու կամարներուն պատկանող շատ քարեր գտնուած են այստեղ, սակայն զմբէթին վրայ ոչ մէկ քար: Կը նշանակէ թէ դահլիճին կեդրոնական մասին զմբէթի տանիքը միանգամայն բաց եղած է: Ատիկա կը հաստատեն նաեւ մոյթերու դիրքերը: Կարելի է կարծել թէ դահլիճը լուսաւորուած է թաղի տանիքէն:

Դահլիճին ընդհանուր յօրինուածքը կը յիշեցնէ հին միջնադարու հայկական պազիլիք եկեղեցիները: Սակայն այս հանգամանքը, որ արեւելեան կողմին վրայ կը բացակային սեղանն ու խորանները, թոյլ չեն տար կարծել թէ եկեղեցի էր այս չէնքը: Աւելին՝ արեւելեան կողմէն, ինչպէս կը պատմեն տեղացիները, դեռ 50–60 տարի առաջ սենեակներ կային, որոնք կը հասնէին մինչեւ ձորեզրը: Յետագային ասոնք քանդուած վերցուած են:

Իշխանական այս ապարանքը միջին դարերուն, երբ ան հաւանաբար լքուած ու կիսաւեր էր, ապրած է իր երկրորդ կեանքը: Արտաքին կողմերէն անոր պատերուն աւելցնելով բրգաձեւ պատեր՝ ապարանքը վերածեր են ամրոցի: Նոյնիսկ հոգ տարած են ջուրի մատակարարման, ստորերկրեայ առու բերելով դահլիճը, ուրտեղ ջուրը կը լեցուէր հիւսիսային պատին տակ շինուած ջրամբարը:

Դահլիճի հիւսիս – արեւելեան կողմը բացուեցաւ նաեւ աւերակ մատուռ մը, որ թերեւս, պալատական աղօթարան մը եղած է կամ մահարձանի աստիճանաձեւ պատուանդան: Իր շինուածքով ժամանակակից է դահլիճին:

Աւելի հետաքրքրական է պալատի միւս չէնքը՝ «Սիւնազարդ դահլիճը»: Այստեղ նախքան պեղումները, ինկած էր քարակերտ խոյակ մը: Այդ խոյակը տաճարին հետ որեւէ առնչութիւն չէր կրնար ունենալ, քանի որ տաճարին մէջ առանձին կանգնած սիւներ չկային: Ակներեւ էր, որ խոյակը կը պատկանէր ուրիշ չէնքի մը, որ, նկատի ունենալով խոյակին արտակարգ մեծ չափերը, չէր կրնար հեռու գտնուիլ:

Բախտը մեզի ժպտեցաւ: Նախ բացուեցան քարուկիր չէնքին պատերը, ապա գտնուեցաւ ուրիշ մեծ խոյակ մը: Վերջինս ընդհանուր ծաւալով եւ ձեւերով նման է վերը յիշատակուած խոյակին, իսկ իր զարդերու յարդարանքով կը յիշեցնէ 1937 թուականին գտնուած Դուինի կաթողիկոսարանին քարէ մեծ խոյակը:

Մեզի համար միանգամայն պարզ էր, որ եթէ գտնուեցան խոյակներ, պիտի գտնուին նաեւ առանձին կանգնած սիւներու մասեր (բուներու բեկորներ, խարիսխներ): Պէտք է ըսել թէ հարկ չեղաւ երկար սպասել: Շուտով բանուորները երեւան հանեցին միակտուր քարէ խարիսխ մը: Խարիսխին եւ խոյակներուն չափերէն պարզուեցաւ, որ ասոնք միեւնոյն սիւնին կը պատկանէին: Սակայն պարզուեցաւ նաեւ ուրիշ, աւելի հետաքրքրական պարագայ մը, — գտնուած խարիսխը իր չափերով եւ ձեւերով յար եւ նման էր Դուինի կաթողիկոսարանի խարիսխներուն: Ի՞նչ կը նշանակէ այս: Արդեօք չի՞ կրնար պատահիլ, որ Դուինի կաթողիկոսարանը իր ընդհանուր ձեւով 150–200 տարի ետք կրկնուած է Արուճի մէջ: Եթէ հայ ճարտարապետները 5–7 դար շարունակ մշակեր են եկեղեցական չէնքի բազմազան տիպեր՝ իրենց յատուկ ճարտարապետական ձեւերով, ապա ինչ՝ կարելի չէ ենթադրել, որ անոնք պատական չէնքի որոշակի ձեւեր եւս կրնային յօրինել:

Հաշուելէ ետք դահլիճին միջ-սիւնային տարածութեան չափը (7,35), պատուիրեցինք բանուորներուն որ փորեն գտնուած խարիսխէն դէպի արեւմուտք ինկած տարածութիւնը: Կարճ ժամանակէն երեւան կ՚ելլեն երկրորդ եւ երրորդ խարիսխները: Ապա նոյն չափը տեղադրելով ըստ լայնութեան, մէկ ժամուան մէջ կը յայտնաբերենք սիւնազարդ դահլիճին երկրորդ շարքին պատկանող երեք խարիսխներ:

Ուշագրաւ է նաեւ այն, որ բացուած չէնքը իր ընդհանուր յատակագիծով կը յիշեցնէ Դուինի կաթողիկոսարանը:

Զուարթնոցի եւ Դուինի կաթողիկոսարաններէն ետք Արուճի պալատը երրորդ յուշարձանն է, որ կուգայ լոյս սփռել Հայաստանի, մասնաւորապէս 5–7րդ դարերուն աշխարհիկ ճարտարապետութեան

դպրոցներ, «ապսթրաքթ» նկարչութիւնը եւայլն: Մեր երկրին մէջ չեն արհամարհեր այս նորութիւնները, բայց ամէն անգամ որ փորձենք ժողովուրդին հրամցնել, կը տեսնենք որ հաճելի չեն թուիր ատոնք: Ես կը կարծեմ որ նման նորութիւնները փոքրաթիւ մարդոց միայն կը խօսին, մինչդեռ մենք իրապաշտութիւնը կը նախընտրենք, որովհետեւ կ՚ուզենք խօսիլ ժողովուրդին եւ ոչ թէ ափ մը մարդոց:

— Ճշդենք ժողովուրդ բառին սահմանը:

— Ճշդենք: Առհասարակ մեզ կը մեղադրեն որ արուեստը կ՚ուզենք իջեցնել ժողովուրդին հասկացողութեան մակարդակին, բայց կը մոռնան կարեւոր պարագայ մը: Ժողովուրդին մէկ մասը բնաւ չի հետաքրքրուիր արուեստներով: Անոր համար երաժշտութիւնը զուարճանալու միջոց է միայն եւ հասարակ, գռեհիկ երաժշտութեամբ կը գոհանայ: Ատոնց համար չենք գրեր մենք: Ժողովուրդին կարեւոր մէկ մասը կը նախընտրէ համանուագային երաժշտութիւնը եւ կը լեցնէ սրահները: Շատ մեծ է անոնց թիւը: Մենք ատոնց համար կ՚արտադրենք: Ո՞ր արուեստագէտը չի փափաքիր իր գործը ներկայացնել առաւելագոյն թիւով մարդոց: Եթէ անդին ափ մը մարդիկ կը շահագրգռուին «տոտէքաֆոնիսմ»ով, ինչո՞ւ համար ես ատոնց միայն ուղղեմ գործս, մինչ անդին հսկայ զանգուածներ կը սպասեն անհամբեր: Ես իրապաշտ եմ, կը ստեղծեմ ու կ՚աշխատիմ կարելի եղածին չափ շատ մարդու համար: Ես մէկն եմ ժողովուրդէն: Իմ գոյութեանս, մտածումներուս, զգայնութիւններուս եւ արուեստիս արմատները խորապէս մխըրճուած են ժողովուրդիս ներկային ու անցեալին մէջ: Ես հայ երգահան եմ, եւ հայ ժողովուրդը պէտք է ապրի իմ գործերուս մէջ: Այս է իմ արդիականութիւնս:

— Արտասահմանի հայ երգահաններով ու երաժիշտներով հետաքրքրուա՞ծ էք: Կը ճանչնա՞ք անուններ, գործեր ու անձեր:

Իր տուած պատասխանէն կը հետեւցնեմ որ հազիւ թէ հեռաւոր ծանօթութիւններ ունի, բայց փափաք կը յայտնէ հետաքրքրուելու երբ առիթ ունենայ:

— Կը կարծէ՞ք թէ արտասահմանի մէջ հայ երգահաններ կրնան մշակել ու ծաղկեցնել այն հայկական երաժշտութիւնը, որուն մասին խօսեցաք քիչ առաջ:

— Անշուշտ կրնան, երբ հոգիով Հայ մնացած են ու կապուած են իրենց ազգային մշակոյթին:

— Յաճախ կրկնուած է որ միայն հայրենի հողին վրայ կ՚աճի հայկական արուեստը:

— Անշուշտ հայրենի հողը կը դիւրացնէ աճումը, բայց անկարելի չէ օտար երկրի մէջ հոգիով Հայ մնալ, Հայ ապրիլ եւ իբրեւ հայ արուեստագէտ արտադրել:

×

Յաջորդ օրն իսկ Մեքսիքոյի Հայերը սկսան ձեռքէ ձեռք խլել իրենց մեծահռչակ ազգակիցը:

Մ. ՀԱՃԵԱՆ

ԱԿՎՇՆՈ ՂՎՇՈՎՈՍ

ՎԱՂՈ ԲԱԿՈՅԻՆ

ՊՈԼՈՎՈՍԸ

Զ.

Ա ՄՈՎ ՄՈՆՈՄ

Մեկուկես ամսվա ընթացքում կարողացա ինձ համոզել, որ ինձ հետ ամուսնանալու համար Հերմինեն ոչ մի պատրաստակամություն չի ցուցաբերում։ Ես ամեն կերպ ջանում էի նրան հասկացնել, որ ինձ համար ամենամեծ երջանկությունը նրա հետ ամուսնանալն է, բայց նա ինձ ոչ մի կերպ չէր հավատում։ Ես ամեն օր նրան տալիս էի նոր երդումներ, որ ես նրան շատ եմ սիրում, որ նրա համար ես պատրաստ եմ ամեն զոհողության

ցութեան վերջ դնելէ զատ պէտք է իրականութիւն դարձնել զինաթափութիւնը»:

(Լրագրող մը կը հարցնէ տը Կոլի թէ իր կարծիքով ի՞նչ պիտի ընէ Խրուշչեւ Վերին Ժողովին):

«Ես Խրուշչեւը չեմ եւ չեմ կրնար նախատեսել թէ ինչ դիրք պիտի բռնէ Խրուշչեւ յառաջիկայ Վերին Ժողովին, սակայն, կը նկատեմ որ եթէ Խ. Միութիւն ուզէր Պերլինի շուրջ իր սպառնալիքը պահել, կրնար ընել, բայց չըրաւ»:

«Եթէ պատերազմ չընենք, պէտք է խաղաղութիւն ընենք. պէտք է երկուստեք բանակցիլ: Այս իմաստով Վերին Ժողովը սկիզբ մըն է»:

ԽՐՈՒՇՉԵՒ.—«Խրուշչեւ իր ողջ կեանքի ընթացքին պայքարած է իր գաղափարներուն համար: Անշուշտ ասիկա իր կնիքը դրած է ու այն տպաւորութիւնը ունիմ թէ համոզուած է որ աշխարհը շահագրգռող հարցերը նուազ պարզ են քան ինչ որ կը կարծէր, երբ մէկ անկիւնէ մը կը դիտէր»:

ՖՐԱՆՔԵԻԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— «Ֆրանսայի եւ Խորհ. Միութեան միջեւ քաղաքական վէճեր գոյութիւն չունին: Թերեւս այս պատճառ է որ Ֆրանսայի եւ Խ. Միութեան ներկայութիւնը Վերին Ժողովին, օգտակար ըլլայ աշխարհի համար»:

«Համայնավար կուսակցութիւնը ոչ մէկ ղեկավար դեր կը խաղայ Ֆրանսայի քաղաքական կեանքէն ներս... Ֆրանսական քաղաքականութիւնը բացառապէս Ֆրանսական է»:

Երկուշաբթի, վերջին խօսակցութիւնները տեղի ունեցան երկու նախագահներուն միջեւ: Ապա տը Կոլ շահեկան ճառ մը խօսեցաւ Մ. Նահանգներու Խորհրդարանին առջեւ:

Պաշտօնական զեկոյցի մը հրապարակումէն առաջ, յայտնի էր թէ տը Կոլի եւ Այզընհաուրրի խօսակցութիւնները բացարձակ համաձայնութեամբ պսակուած են: Երկուքն ալ որոշած են թէ ինչպէս պիտի ներկայանան վեհաժողովին:

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, Rue Richer - Paris (9e)
C. C. P. Paris 3630 - 66
Tél. : P R O vence 64 - 90

Նոր Հրատարակութիւններ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, Կարօ Գէորգեանի, 1960, Է. տարի, կազմուած, պատկերազարդ 16·50 Ն. Ֆ., թղթատարի ծախք 2 Ն. Ֆ.:

Le Vert Soleil de la Vie
Victor Gardon (Roman) 6,60
L' rménie. J. P, Alem 2,00

ՊՐԻՍՄԱԿ, Գ. Համբարձումեան 5 Ն. Ֆ.:

ՀԱՅ ԳՈՂԳՈԹԱՆ, Գրիգորիս Եպ. Պալաքեան, Բ. հատոր, Փարիզ, 1960, 15 Ն. Ֆ.:

Թղթատարի ծախքը գնողին կը պատկանի:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պզտիկներու արձանագրութիւնները պիտի փակուին Մայիսի վերջ:

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13–14 եւ 18–20: Ասկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռախօս Թռիւտէն 27–35:

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մասնաճիւղերուն:

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՔԱՂԱՔ, Տիկ. Թութէլեան, 4 Ռիւ Փարմանթիէ:

ՊՕՄՈՆ, Տիկ. Տօլպաշեան, 23 Պուլվար տը Պօմոն:

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ, Տիկ. Շալճեան:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր ժամը 21ին, Քատէի սրահը: Կը խօսի Պ. Վահէ Պահատուրեան: Նիւթ՝ «Հարաւային Ամերիկայի նորակազմ մեր գաղութները»: Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը:

ԾԱԽՈՒ Է

Յարկաբաժին մը, կարասիներով միասին Լը Կոօ տիւ Ռուա (Կառ), ծովափին դիմացը: նոր չէնքի մէջ: Դիմել Պ. Գ. Աւագեանի (սափրիչ)

29, Rue de la Charité LYON (Rhône)

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

★

Ապրիլ 8ին աւարտած է մեր բաժանորդներէն շատերուն տարեշրջանը: Կը խնդրենք որ փութով կատարեն նոր տարեվճարը, առանց անհատական հրաւէրի սպասելու:

Կը խնդրենք նաեւ որ ցարդ առկախ հաշիւ ունեցողները օր առաջ համապատասխան գումարները դրկեն:

Շնորհակալութիւն մեր բոլոր բաժանորդներուն որոնք իրենց կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

չակ Տէր–Վարդանեան եւ զաւակները, եան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Վաղարշակ Տէր–Վարդանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գամէր Տէր–Վարդանեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Արտեմիս Տէր–Վարդանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վաղ. Տէր–Վարդանեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Պարոյր Տէր–Վարդանեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Վարդանեան, Տէր եւ Տիկին Արամ Բաղդասարեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Տէր–Գալուստեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Կարպիս Մահիկեան, Տէր եւ Տիկին Յովակիմ Կոճոլոզեան (Ամերիկա), Այրի Տիկին Նուարդ Պէզազեան եւ որդիք (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Վարդան Սէրէնկիւլեան եւ զաւակները անհուն վիշտով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ մօր, ներոջ, կեսրոջ, հօրեղբօր կնոջ, մեծ–մօր, խնամիին եւ ազգականին՝

Այրի Տիկին
ՓԵԲՐՈՆԻԱ ՏԷՐ–ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ
(Ծնեալ Վարդանեան)

մահը որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 20ին, չորեքշաբթի ժամը 21ին, իր բնակարանին մէջ (6, Պուլվար տէ Ռոսինեօլ, Մարսէյլ) 85 տարեկան հասակին:

Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը կատարուեցաւ ուրբաթ 22 Ապրիլ, կէսօրէ ետք ժամը 14ին, Պօմոնի Հայոց Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ուրկէ մարմինը փոխադրուեցաւ Սէն–Ժիւլիէնի գերեզմանատունը:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Սարգիս Մինասեան» ենթակոմիտէին:

Այս շաբաթ, 30 Ապրիլ ժամը 21ին, Պ. Կակոյեանի սրճարանը՝ 128 Ռիւ Էթիէն Տոլէ:

Զուարթ մթնոլորտ,
հաճելի անակնկալներ

ԽՆՋՈՅՔ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի տարեկան խնջոյքը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ:

Սիրով կը հրաւիրուի Վալանսի Հայութիւնը, քաջալերելու համար այս բարենպատակ ձեռնարկը:

Հայկական տաք մթնոլորտ եւ առատ կերուխում:

ՆՈՒԷՐ

Պ. Յակոբ Աճէմեան 10 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Պալագեան Սրբազանի շիրիմին:
(Ստանալ «Յառաջ»էն):

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆԸ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի ՏԻԿՆԱՆՑ ՕԺԱՆԴԱԿ յանձնախումբին կողմէ կազմակերպուած՝ Միութեան հիմնարկութեան 54րդ տարեդարձի հանդիսութիւնը Մայիս 6ին, ուրբաթ երեկոյ ժամը 20,30ին, Օթէլ Լիւթէսիայի շքեղ սրահին մէջ, 43, Պուլվար Ռասփայլ:

Հայ հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ
Ծախքերու մասնակցութիւն 10 Ն. Ֆրանք

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Մշակութային ընկերակցութեան հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 26ին երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ, Մէթրօ Քատէ:

Դասախօս՝ Միլանոյէն հրաւիրուած

Պ. ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ:

Նիւթը Պետրոս Դուրեան, Միսաք Մեծարենց, Մատթէոս Զարիֆեան եւ Եղիշէ Չարենց:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Մուտքը ազատ է:

Ի ՆՊԱՍՏ ՊՈՒԱ–ՔՈԼՈՄՊԻ

Հայկական դպրոցին բացառիկ ներկայացում հայկական ֆիլմերու Մայիս 10, երեքշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 20,45ին Սինեմա Ռէքս, 64, Ռիւ տէ Պուրկինեոն, Անիէռ (Պուա–Քոլոմպի կայարանին մօտ):

Կը ցուցադրուին շրջանին մէջ առաջին անգամ ըլլալով ԿԱՄՕ պատմական ժապաւէնը եւ Սեւանայ լիճին Գաղտնիքը (հայախօս են երկու ֆիլմերն ալ):

Մուտք 2,00 եւ 3,00 Նոր Ֆրանք:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

22 տարեկան (զինուորական ծառայութիւնը կատարած) երիտասարդ մը իբրեւ վաճառորդ պօնըթրիի մէջ: Դիմել՝

ETS CHEDIK
285, Rue St. Denis Tél. : GUT 62-80

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կ. ԿՈՄԻՏԷՆ եւ Փարիզի Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրեն հետեւեալ մարմինները.—

28 Ապրիլ, հինգշաբթի Աղբիւր Սերոբ ենթակոմիտէն:

29 Ապրիլ, ուրբաթ՝ Արամ – Շ. Միսաքեան:

30 Ապրիլ, շաբաթ՝ Արզութեան:
6 Մայիս, ուրբաթ Արծիւ:
7 Մայիս, շաբաթ՝ Զաւարեան:
8 Մայիս, կիրակի՝ Վարդան:

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները:

ՎԱԼԱՆՍԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8,30ին, «Ահարոնեան» ակումբը:

Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վալանսի մէջ «Մայիս 28»ը կը տօնուի Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյը պետական թատրոնի շքեղ սրահին մէջ:

×

Սեբ. Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան հանդէս – պարահանդէսը՝ ՄԱՅԻՍ 7ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

Բարձր Հայքի Հայրենակցական Միութեան պարահանդէսը՝

ՄԱՅԻՍ 21ին (Մարսէյլ):

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Mr.-le-Prince, Paris (6e) C.C.P. PARIS 1278-35

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱԶԳԱՊԱՏՈՒՄ, Մ. Արք. Օրմանեան, Պէյրութ 1959, Ա. Հատ.	24	Ն.Ֆ.
ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, Կ. Գէորգեան, 1960, թղթ. 14, լթկզմ	16,50	Ն.Ֆ.
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Ե. Չարենց, Պէյրութ 1959	6	Ն.Ֆ.
ԳՐԱԿԱՆ–ՔՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐ, Ն. Աղբալեան, Պէյրութ, կզմ.	18	Ն.Ֆ.
ԷՋԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԻՑ, Բժ. Ա. Բաբալեան, Գահիրէ, 1959	2	Ն.Ֆ.
ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՂԻՈՎ, Կ. Մեհեան, Փարիզ, 1959,	6	Ն.Ֆ.
ՀԱՅ ԳՈՂԳՈԹԱՆ, Գ. Եպս. Պալաքեան, Բ. հատ. Փարիզ, 1959	15	Ն.Ֆ.
ՆՈՅՆԻՆ Ա. հատորը, վիեննա, 1922, պատկերազարդ եւ կազմեալ	15	Ն.Ֆ.
ՀԱՅԿ. ԺՈՂ. ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ, Ա. Նազինեան, Գահիրէ, 1959	3	Ն.Ֆ.
ՊՐԻՍՄԱԿ, Երաժշտասէրի մը օրագիրը, Գ. Ա. Համբարձումեան	5	Ն.Ֆ.
ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, Հր. Փաստրմանեան, Պէյրութ, 2 հատոր	20	Ն.Ֆ.
ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՏԱՍԸ ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, Եղիա Գասպարեան, Գահիրէ, 1959	10	Ն.Ֆ.
L'ARMÉNIE, PAR JEAN-PIERRE ALEM, PARIS, 1959	2	N.F.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳԱՐՈՒՆԸբնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ, պայծառ լոյս և ոսկի արեւ...

Գարունը կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ և ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 Bis, Bd. Sébastopol PARIS 4e

Tél. : ARC. 26-61 Métro : (CHATELET - HALLES)

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON. PARIS 12e 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE
4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O. 18, RUE BRÉZIN, PARIS 14e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ· տար· 40 Ն· Ֆր·, վեց·22Ն·Ֆր·
Արտասահման՝ տար· 50 Ն· Ֆր· Հատը 0,20 Ն· Ֆր·

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
27
ԱՊՐԻԼ
MERCREDI
27 AVRIL
1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8284 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4585

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՒՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԱՋ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Առանայի տխրահռչակ կուսակալը, որ կը յաւակնի յայտարարելու թէ իրմէ զատ «չէ ոք ա՛նքան խորապէս ուսումնասի – րած է» կիլիկիոյ ջարդին պատմութիւնը, չմմնար գրելու թէ՝

«Ի վերջոյ Ապրիլ 1–14 Մուշեղ եպս· առաւ ազգանշանը, Հայերը նախայար – ձակ եղան: Եւ սկսաւ *Առանայի դէպքը* »:

Ցետոյ կը խոստովանի, որ «Առանա, Տարսոն, Համխիէ, Մեսիս, Էրզին, Տէօրթ–եօլ, Ադիլի, — այսինքն բոլոր հայաշատ կեդրոններու մէջ սկսան այն– պիսի ահաւոր ջարդեր, որոնց մանրա – մասնութիւնները կարդալ իրապէս զզւ – ուանք կը պատճառէ ընթերցողին»:

Ու չատ թէթեւ մեղադրանք մը միայն կ'ուղղէ կառավարութեան, որ «գաւառ – ներու մէջ իսլամներու դէմ յարձակում մը արգիլելու նպատակաւ ընդհանուր ըմ– բռնութեան թոյլտուութիւն տալու չափ անմիտ եղաւ»:

Կ'ամբաստանէ մանաւանդ ձէպէլի – պէրէքէթի միւթէսարըֆ Ասաֆ պէյը, որ սենեակին մէջ նստած հեռագրով հրաւէր ուղղեր է «հայրենիքն ու ազգը սիրող ա– մէն Թուրքի՝ զէնքն առած» օգնութեան փութալու միւսլիմաններուն, որոնք Հա – յերու կողմէն ջարդուելու վտանգին են ենթարկուած...

Ճէմալ փաշա անպատկառօրէն կը ստէ, երբ ջարդերու պատճառ եւ նախայարձակ կը նկատէ Հայերն ու անոնց առաջնորդը:

Բնիկ Արսլանպէկցի, Արմաչեան, Մու– շեղ եպս· Սերոբեան — եռջէն սքեմա – որ, ամուսնացեալ եւ ամուսնալուծեալ, որ անփառունակ վախճան մը ունեցաւ Լիբանանի մէջ — յախուռն նկարագիր ունէր: Վարդապետ էր՝ երբ Առանայի առաջնորդ ընտրուեցաւ: Շուտով մեծ համբաւի տիրացաւ ամբողջ շրջանին մէջ՝ իր յանդգնութեամբ եւ պերճախօսու – թեամբ: Առանցքներու խնդրանքով, Սահակ Բ. կաթողիկոս, 1906ին եւ – պսակօրօս ձեռնադրեց զայն Սիսի մայրավանքին մէջ: Սահմանադրու – թեան խանդավառ օրերուն, ինք ալ հա– ւատաց միամտօրէն թէ հնչած էր ազա– տութեան ժամը: Իրրեւ առաջնորդ կա– րեւոր թեմի մը, թերեւս չկրցաւ խոհե – մութիւն պարտադրել իր հօտին, որ սխալ էր ըմբռնած «Հաւրրիյէթ»ը: Իր խիղճն ալ բնաւորութիւնն ալ դէշ մեկնուած էր Թուրքերուն, նոյնիսկ պատասխանատու ջարդոց կողմէ:

Սակայն իրեն վերապրել Կիլիկիոյ ա– դէտը, ու ամբաստանել թէ ինք տուաւ Ապրիլ 1–14ի ջարդին ազդանշանը, յետոյ թէ «Հայերը նախայարձակ եղան», բա– ցարձակ զրպարտութիւն է ու սուտ, յե– տին ծնունդով ու արհեստով ջար– դարար Թուրքերուն կողմէ, որոնք «քա– ւութեան նոխազ» կը փնտռեն միշտ՝ ար– դարացնելու եւ ուրիշներուն վրայ բեռ– նելու համար իրենց գործած ոճիրները եւ զգեստի ոճիրները:

Մուշեղ եպս· կիպրոս կը գտնուէր այդ օրերուն:

Ջարդերուն իսկական պատասխանա – տուներն էին Առանայի կուսակալ Ճէվատ պէյ եւ զօրարանակի հրամանատար Ֆէ – ահի Մուհիթտին Րէմզի փաշա, որոնք իրենց մասնաճիւղին եւ տեղւոյն ոստիկանութեան հետ համախոհ – ութեամբ եւ պերճախօսու – թեամբ երեւելիներուն հետ համախոհ – ութեամբ ի վեր ծրագրած էին Հարիւր ամիսներէ ի վեր ծրագրած էին Հայերու ջարդը: Մեծ հրձիգ մըն էր նաեւ Ներքնատեղ Թերթի խմբագիրը Իհսան Ֆիք– րեթ, որուն կը վերագրուի հետեւեալ խօսքը.

— Ես սակայն, մաս կազմելով հանդերձ ազատ ժողովուրդներու հաւաքականու – թեան, Ֆրանսա յուսահատած չէ խաղա– ղութիւն հաստատելու կարելիութենէն: Եւ որովհետեւ ամէն ինչ սկիզբ մը ունի, այս պահուս կը հաւատայ որ լարուած կացութեան վերջ տալու հնաւորութիւնը կայ: Սակայն այս խաղաղութիւնը ո՞վ պիտի ստեղծէ եթէ ոչ այն ազգերը որոնք արդի քաղաքակրթութեան հիմնադիրներն եղած են: Այս կը նշանակէ ըսել՝ Եւրոպա իր ամբողջութեանը մէջ եւ Ամերիկան՝ իր աղջիկը»:

ՉԸԱՆՐԱԾՆԵԼ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ԽՆԴԻՐԸ

Ապա տը Կոլ դիտել կուտայ թէ մինչեւ այն օրը երբ իսկական եւ մնայուն դա – յավճառ մը չէ հաստատուած, պէտք չէ խնդրոյ առարկայ դարձնել ներքին սահ– մաններու, առանձին դաշնագիրներ ստո– րագրելու եւ վերջապէս այնպիսի խնդիր– ներ որոնք կրնան խախտել բազմալի յա– րաբերութեանց հաստատումը:

Աւելի պարզ խօսելով՝ տը Կոլ անի – մաստ գտած է որ ներկայիս քննութեան առնուին Գերմանիոյ եւ Պերլինի հարցե– րը «կը հաստատեմ — աւելցուցած է ան — որ պէտք է խուսափիլ ծանրացնելէ գերման ժողովուրդին կրած վէրքերը»:

Այս առթիւ տը Կոլ դիտել տուած է որ Գերմանիան միանալով Արեւմուտքին, անուղղակի կերպով բաղձալի հաւասա – րակշռութիւն մը ստեղծած է Ատլանտեա– նեն Ուրալ: «Միայն նման հաւասարակշռ– ութիւն մը հնարաւորութիւն ստեղծէ, թերեւս, որ հին ցամաքամասը ներդաշ– նակէ իր բաժանեալ երկու հատուածները եւ նոր մղում մը տայ իր քաղաքակրթու– թեան, այս պարագային մէջ Ամերիկայի հետ միասին ներդաշնակ՝ պիտի կարենայ օգնել Ասիոյ եւ Ափրիկէի թերաճ ժողո– վուրդներուն»:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՄԸ ՎՏԱՆԳԸ

«Այս օժանդակութիւնը՝ եղած այն ժո– ղովուրդներուն կողմէ որոնք ամէն ինչ ունին, այն ժողովուրդներուն համար ո– րոնք ոչինչ ունին, մարդկային մեծ պար– տականութիւն մըն է եւ բարերար քաղա– քականութիւն մը»:

Այս առթիւ տը Կոլ դիտել տուած է թէ ինչ ալ ըլլայ վերին ժողովի արդիւնքը, որքան ալ երկու ճակատներու յարաբե – րութիւնները բարելաւուին, նորէն խա – զաղութիւնը վտանգուած պիտի ըլլայ եւ ողջ մարդկութիւնը տեւական մղձաւանջի մէջ պիտի ապրի ցորչափ երկուստեք հա– մաձայնութեամբ մը չեն փճացուած հիւ– լէական զէնքերը: «Քանդել այս բոլոր զէնքերը, յանձն առնել նորեր չշինել, բանալ բոլոր սահմանները երկուստեք հսկողութեան համար, ուրիշ ձեւ չկայ ե– թէ կ'ուզենք որ մեր մարդկութիւնը գո – յատեւէ, չարունակէ ապրիլ»:

Վերջապէս, Ֆրանսայի Նախագահը ան– դամ մը եւս արձագանգ եղած է Ֆրան – սայի տեսակէտին՝ չէշտելով թէ ցոր – չափ կորիզային զէնքերը չեն փճացուած Ֆրանսա պիտի չարունակէ յառաջ տանիլ իր զինումը:

Տը Կոլ մեծ յաջողութիւն գտած է Ու– չինկթընի մէջ, ուր թերթ մը կը գրէ նոյնիսկ թէ Ֆրանսայի Հանրապետու – թեան Նախագահը «արեւմուտքի պարա– գլուխն է»:

Այս ճառով եւ միացեալ ազգերուն հրա– տարակումով, վերջ գտաւ տը Կոլի ճամ– բորդութեան քաղաքական մասը: Նիւ Եորքէն սկսելով Տէր եւ Տիկին տը Կոլ պիտի այցելեն ամերիկեան քաղաքներ:

... ԲԱՑՅ ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՑ

Մեծ զարմանք պատճառեց Խրուշչեւի արտասանած ճառը Պաքուի մէջ, որ բա– ւական սպառնական է: Անչուշտ ամէն բան կը սպասուի խորհրդային վարչապե– տէն, բայց տը Կոլի հետ տեսակցութենէն ետք, ոչ ոք կը կարծէր թէ Խրուշչեւ վեր– սկսի իր սպառնալիքները: Նորէն կը խօ– սի Պերլինի մասին, մինչ Ուշինկթընի մէջ տը Կոլ եւ Այք որոշած են չխօսիլ Պերլինի մասին: «Կարգ մը քաղաքագէտ – ներ եւ լրագրողներ կը պնդեն թէ կը բա– ւէ վճռական դերք մը ընդգրկել դերմա– նական հարցին մասին, անկէ չհրաժարիլ որպէսզի Խորհ. Միութիւնը համակերպի այս գոյավիճակին եւ Արեւմտեանները իր– րենց դիրքերը պահեն Պերլինի մէջ: Ցըս– տակ եւ պարզ կ'ըսեմ — Յուսախաբ պի– տի ըլլան բոլոր անոնք որոնք այդպէս կը մտածեն: Եթէ Արեւմտեան պետութիւն – ները փափաք չյայտնեն, Խորհ. Միու – թեան հետ միասնաբար, լուծում մը գըտ– նելու Գերմանիոյ հետ կնքուելիք դաշ – նագիրին չուրջ, այն ատեն Խորհ. Միու – թիւնը իր ճամբան պիտի չարունակէ եւ առանձին դաշնագիր մը պիտի ստորագրէ ժողովրդավար Գերմանիոյ հետ: Այդ ձե– ւով Արեւմտեանները Պերլին մտնելու ի– րաւունքը կը կորնչեն, հողէն, ծովէն կամ օդէն...:

Արեւմտեան չրջանկներու մէջ, կը կար– ծեն թէ Խրուշչեւ այս ճառը արտասանած է վերջ տալու համար այն զրոյցներուն, որոնց համաձայն Խորհ. Միութիւնն ալ չուզեր Գերմանիոյ մասին խօսիլ (Տես էջ 2, Ուոլթըր Լիփմընի յօդուածը):

ՆԱՄՍ յայտարարած է.— կը կարծեմ թէ Ալժերացիները իրենց անկախութիւնը ստանալու համար ամէն միջոց պէտք է ի գործ դնեն, նոյնիսկ ընդունին համայնա– վար Զինաստանէն եկած կամաւորներ»:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Թղթատարական պաշտօնեաներու մաս– նակի գործադուլը պատճառ կ'ըլլայ որ, Բաւի մը օր է, մեր բաժանորդները ուշ ստանան թերթերը: Համաձայն տեղական մամուլին, շարժումը կրնայ շարունակ – ուիլ եւ նոյնիսկ տարածուիլ այս շաբ – թուան ընթացքին:

ԱՇԽԱՐՀԻԿ ԴՊՐՈՑԸ

Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ մէջ բուռն պայքար կը մղուի կուսակցութեանց միջեւ դպրոցի շուրջ: Քրիստոնեայ-դեմոկրատներ կը պաշտպանեն ուսուցման ազատութիւնը, կը պահանջեն պետութեան օժանդակութիւնը ազատ դպրոցներու, իսկ ձախակողմեանները կը պնդեն աշխարհիկ կրթութեան վրայ եւ կ'ընդդիմանան օժանդակութեան, որովհետեւ ազատ դպրոցը, ղեկավարուած եկեղեցականներէ, կը մրցի պետական դպրոցներուն հետ եւ կ'ուսուցանէ վարդապետութիւն մը որ ընդունելի չէ ձախերուն:

×

Ընկերվարական Փիւլ Մոք վերջերս հրատարակած դործով կը յիշէ 1944ին ընկերվարական համագումարի մէջ քուէ արկուած բանաձեւը. «Աղդային ուսուցումը հանրային ծառայութիւն մը ըլլալու է, սորվեցնելու իրաւունքը հաւաքականութեան կը պատկանի»: Մոք կ'աւելցնէ. «Դպրոցը « չէզոք » ըլլալու է, ոչ մէկ դաւանանքի նախընտրութիւն տալ, տղան իր դաւանանքը պիտի ընտրէ երբ հասկնայ ըլլայ, բանականութեան տա – րիքին հասնի»:

Ընկերվարականին համաձայն կրթական կալուածի մէջ ընկերվարականը կը տարբերի համայնավարէն՝ առաջինը չէզոք է դաւանանքներու հանդէպ, վերջինը անկրօն է, կը պայքարի կրօնքներու դէմ, կը ժխտէ ամէն դաւանանք:

Իտալիոյ քաղաքական դժուարութիւնները կուգան քրիստոնեայ – դեմոկրատ կուսակցութեան ձախակողմէն: Կուսակցութիւնը ունի որոշ ծրագիր մը, որ անհաշտ է ընկերվարութեան եւ համայնավարութեան հետ: Մեծամասնութիւն կազմելու համար, պէտք ունին աջակողմեաններու կամ ձախակողմեաններու: Կը ձգտին ձախ, իսկ ընկերվարականները, որոնք դործակից են համայնավարներու, կը պահանջեն ուսուցման աշխարհականացում: Շեղում մը իր ծրագրէն պիտի պատճառէ երկճղում կուսակցութեան: Եկեղեցիին վարդապետութեան համաձայն «կրօնն ըլլալու է հիմը եւ պսակութիւնը ուսուցման ամէն աստիճանի վրայ: Կաթոլիկ մը չի կրնար նեցուկ ըլլալ ընկերվարութեան մը, որ կապուած է համայնավարութեան, ոչ ալ կրնայ յարիլ ընկերվարական կուսակցութեանց, նոյն իսկ բարենորոգուած, որուն ներչինումը չի կրնար հաշտ ըլլալ եկեղեցիի ուսուցման»:

Մէկուկէս դար պայքար կը մղուի դպրոցի ազատութեան չուրջ: Այսօրուան սերունդը ժառանգորդն է տասնեւութե – րորդ դարու նիւթապաշտներուն: Վոլ – թերի հեղնանքը, Հելվետիուսի հաստա – տումները պատրաստեցին յեղափոխական սերունդ մը, որուն ամէնէն աչքառու դէմքն եղաւ Վոլնէյ: Լենին յանձնարա – րեց թարգմանել Ֆրանսական նիւթապաշտ դպրոցի աշակերտներուն գործերը, որովհետեւ « ԺԸ. դարու վերջերը Վոլնէյ եւ ուրիշներ մեծ ծառայութիւն բերին պրոլետարեան անաստուածութեան»: 1929ին Մոսկուայի մէջ հրատարակուեցան Ֆը – րանսացի հեղինակներուն գործերուն թարգմանութիւնները, համայնավարները կը դնահատեն Վոլնէյի գործը:

Երկրորդ Հանրապետութեան չրջանին ձախակողմեաններ պահանջեցին ուսուց – ման պետականացումը: Պահպանողական – ներ եւ ազատականները ընդդիմացան եւ 1850 Մարտ 15ի օրէնքով Ֆալլու յայտ – նեցաւ պաշտպանել ազատ դպրոցներու հիմնարկութիւնը: Թիէր պատմաբանը կը հաստատէր թէ ազատ դպրոցի չնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ փրկել ընկերութիւ – նը, որովհետեւ պետական ուսուցիչները ընկերվարական եւ համայնավար են, ուսմի հակառակ են ներկայ ընկերութեան, որուն յեղաչրջումը կը փափաքին ամէն միջոցով: « Եկեղեցականին յանձնելու է ուսուցումը՝ դրել, կարդալ, հաչուել եւ ասիկա բաւական է»:

Երրորդ Հանրապետութեան չրջանին արմատականներ յաղթանակը չահեցան: Ժիւլ Ֆերրի 1881ին ձրի եւ պարտաւորիչ կրթութեան օրէնքը քուէարկել տուաւ, բայց բուռն ընդդիմութեան հանդիպեցաւ նախակրթարանի ծրագրին վաւերացման համար: Նախարարը դրած էր «բարոյական եւ քաղաքացիական կրթութիւն»:

ՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐ

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստան պիտնականներու եւ արուեստագէտներու նոր խումբ մը ղրկած է արտասահման: Այսպէս, փրոֆ. Բաբգէն Առաքելեան, փրոֆ. Կամսար Աւետիսեան եւ երաժշտագէտ Ալեքսանդր Ցարուքեան, այս միջոցիս, կը չրջագային Միջին Արեւելքի մէջ:

Առաջին առթիւ այցելած են Դամասկոս, յետոյ անցած են Պաալպէք, ուրկէ՝ Պէյրութ, յետոյ Գահիրէ:

Այս այցելութեանց ընթացքին՝ կազմակերպուած են հաւաքոյթներ, ուր բեմ բարձրացած են պիտնականը եւ արուեստագէտը:

Ակադեմական Բաբգէն Առաքելեանի ճառէն կը քաղենք հետեւեալ հատուածը.—

— Ուրախ եմ որ հայ ժողովուրդին մէջ կը գտնուիմ: Հայ ժողովուրդը, հակառակ իր տառապանքներուն, ոտքի է եւ պիտի մնայ ոտքի: Մենք փարած ենք մեր աւանդութիւններուն: Սփիւռքի մէջ ջանացէք վառ պահել հայ մշակոյթը, հայ եկեղեցին, վարժարանները, որպէսզի նոր սե – րունդը չմոռնայ մեր պատմութիւնը, լեզուն, գրականութիւնը ու պապենական աւանդութիւնները:

Սփիւռքը եւ Հայաստանը զիրար ամբողջացնող տարրեր են»: (ՅԱՌԱՋ.— կը լսէ՞ք, արտասահմանի խառնակիչներ):

Ուրիշ հաւաքոյթի մը մէջ, փրոֆ. Առաքելեան ներկայացուց Հայաստանի ժողովուրդին դիտական զարդացումը՝ զա – նազան մարզերու մէջ: Այսպէս, մեծ ճիգ կը թափուի Սեւանի մակարդակը բարձրացնելու: Գետերու եւ վտակներու հոսանքներուն ուղղութիւնը կը չանան դարձնել դէպի Սեւան, որպէսզի պահուի Սեւանի մակարդակը: Մեծ զարկ կը տրուի Հայաստանի մէջ ներկայիս մեքենաչինութեան, դիտական – աթոմական ուսում – նասիրութիւններու, հանքային աչխատանքներու: Այժմ սկսած են բնական կապի բաչխումը եւ այդ ուղղութեամբ մեծ աչխատանք կը տարուի: Այս աչխատանքը մեծ նչանակութիւն ունի Հայաստանի համար: Հայաստանի ժողովուրդը, իր աչխատանքով, ոչ միայն ազգային գործ կը կատարէ, այլ եւ կը սատարէ համամարդկային վերելքին: Ներկայիս Հայաստան խորհրդային երկիրներու մէջ առաջին տեղը կը գրաւէ իր շինարարութեամբ եւ կատարած նուաճումներով:

«Մեր քառասուն տարուան կեանքը եղած է պայքարի, ճիգի, յաղթութեան ժամանակաչրջան մը: Ճիշդ է, որ ունեցած ենք նեղութիւններ, զրկանքներ, սակայն այդ նեղութիւններու մէջէն իսկ Հայաստանին դիտցած է տոկալ եւ ճակատը բարձր բռնած՝ նուաճումներ կատարել»:

Փրոֆ. Առաքելեան յիչեց նաեւ, թէ Գահիրէի մէջ հանդիպած է հայ բանուորի մը, որ հարցուցած է իրեն. «Հայաստանի մէջ հիմա կեանքը ինչպէ՞ս է, ինչպէ՞ս կ'ապրին հոն»: Հայ ակադեմականը չատ վչտացած է նման հարցումի մը համար, որովհետեւ այդ հարցումը արդիւնքն է այն մտայնութեան թէ Հայաստանի մէջ խեղճութիւն կը տիրէ: Հայաստանի մէջ կը տիրէ աչխատանքը, հայրենաչինութեան աչխատանքը:

Փրոֆ. Առաքելեանի այս ճառը չարունակ կ'ընդմիջուէր բուռն ծափահարութիւններով: Իրրեւ վերջաբան, հայ ակադեմականը թելադրեց որ արտասահմանի Հայութիւնը չարունակէ ազդապահպանման նուիրուած դործունէութիւնը, զարկ տալով հայ մշակոյթին, մինչեւ այն օրը, երբ կարելի ըլլայ ամբողջ Հայութիւնը մէկտեղել հայրենի հողին վրայ:

Փրոֆ. Կամսար Աւետիսեանի ճառէն եւս կը քաղենք հատուած մը.— Նախ չընորհակալութիւն եղբայրական սիրոյն եւ դուրգուրանքին համար, զոր արտասահմանի Հայութիւնը ցոյց կուտայ Հայաստանի մտաւորականներուն եւ արուեստագէտներուն:

«Ես աչխարհագրութեան ուսուցիչ եմ: Իմ աչակերտներուս կը սորվեցնեմ ու կը ծանօթացնեմ մեր Հայաստանը, որպէսզի անոնք լա՛ւ ճանչնան իրենց հայրենիքը: Կը սորվեցնեմ նաեւ իմ աչակերտներուս աչխարհագրութեան պատմութիւնը եւ ցոյց կուտամ, որ մենք աչխարհագրա – կանօրէն կապուած ենք բարեկամ երկիրներու եւ անոնց ժողովուրդներուն հետ»:

Եւ ահա Հայաստանի երրորդ ծիծեռնակը, երաժշտագէտ Ալեքսանդր Ցարութիւնեան, որ չատ ժողովրդական լեզուով մը ներկայացուց Հայաստանի երաժշտական նուաճումները: Ցետոյ յիչեց քանի մը հետաքրքրական դրուագներ իր կեանքէն:

Ցարութիւնեան մանուկ հասակէն եղած է երաժշտասէր: Դեռ մանուկ՝ կը նուագէր ու կ'երգէր: Անգամ մը, 1927ին, կը փորձէ նուագել Ցովհ. Թումանեանի եղանակաւորուած մանկական բանաստեղծութիւններէն մին (չունի մը կեանքէն):

Ուսուցիչը կ'ըսէ թէ այնպէս մը պէտք է նուագէ դաչնակի վրայ, որ յայտնի ըլլայ չան հաջողը: Փոքրիկն Ալեքսանդր քանի մը օր կը փորձէ, կը նուագէ, կը նուագէ, ամէն ճիգ կ'ընէ նմանցնելու համար չան հաջողին:

Մինչ այդ՝ մեծ–մայրը, որ Լոռեցի մըն է, կը բողոքէ ու կ'ըսէ. «Ես մեր դիւղի չներից պրծայ, եկայ ձեր չան քովը»: Փոքրիկ արուեստագէտը կը հասկնայ թէ յաջողած է արդէն: Որովհետեւ լեռնցի պառաւն անգամ կը զդայ նուագին հարազատ մեկնաբանութիւնը:

Ցետոյ արուեստագէտը նուագեց կտոր մը Սպենդիարեանէն, ապա «Կոռնկը»: Իրրեւ վերջաբան՝ ըսաւ թէ խորհրդային երկիրներու մէջ 52 նչանաւոր դիտնական – ներուն եւ արուեստագէտներուն ութ Հայեր են:

Ցարութիւնեան յիչեց նաեւ թէ ինք Սեպտեմբերին պիտի ըլլայ քառասուն տարեկան: Ծնած է արդի Հայաստանի հետ, հասակ նետած է անոր մաքառումներուն ու վերելքին հետ, եւ այսօր Հայաստանի տարիքն ունի:

ՋԹՈՍՏՈՎԱՆՈՒԱԾ ՀԱՍԿԱՑՈՂՈՒԹԻՒՆ

Ծանօթ լրագրող Ուոլթըր Լիփմանի յօդուածով մը կ'անդրադառնայ Գերմանիոյ եւ Պերլինի հարցերուն ու այս առթիւ կը խորհրդածէ.—

Ցառաջիկայ Մայիսին տեղի ունենալիք վերին ժողովի արդիւնքին չուրջ նախատեսութիւնները նպաստաւոր են: Այսպէս կոչուած դերմանական տագնապ մը չատ չէզայ: Ոչ մէկ անհաչտելի տարակարծութիւն պիտի ծագի՝ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ: Անդլիա տարակարծութիւն պիտի չդտնուի Գերմանիոյ հետ: Բոլոր նչանները ցոյց կուտան թէ չատ խոստումնալից յարաբերութիւններ պիտի ըլլան, սակայն ոչ մէկ համաձայնութիւն տեղի պիտի ունենայ:

Կը թուի թէ կացութենէն փոխադարձ բան մը կայ: Ընդհանուրին կարծիքն այն է թէ Խրուչչեւ՝ տը Կոլի հետ տեսակցելէ ետք լաւ տրամադրութեամբ մեկնեցաւ Փարիզէն: Սակայն ի՞նչպէս բացատրել քանի որ տը Կոլ հաստատակամ մարդ մըն է եւ տեղի չի տար՝ եթէ համոզուի որ պէտք է իր ձեռքին մէջ պահէ զենքը: Խրուչչեւ ճկուն չէ:

Իմ կարծիքով, դերմանական հարցին չուրջ, Արեւմուտքի եւ Ֆրանսայի տեսակէտներուն միջեւ հասարակաց գիծ կայ, բան մը որ Խրուչչեւ կը թուի հակառակ ըլլալ: Ան հասկցաւ նաեւ որ դերմանական հարցին մասին որ կոլ կրնայ Արեւմուտքի անունով խօսիլ:

Հասարակաց գիծը այն է թէ ճակատներէն ոչ մէկը իրապէս կը բաղձայ զլուխ հանել Գերմանիոյ միացումէ:

Երկու կողմերն ալ կը վախնան միջազգային բանաձեւերով: Խորհրդային Միութեան բանաձեւն է ըսել թէ Գերմանիացիներն ալ «ազատ» են համաձայնելու Միութեան չուրջ: Արեւմուտքի իր նպատակը կը քօղարկէ ըսելով թէ Գերմանիացիները պէտք է միանան ազատ ընտրութեամբ:

Այս բանաձեւերուն տակ, որ իրարու քարոզչական են եւ երեւոյթը փրկելու հանգամանք մը կը ներկայացնէ, ծածկուած է իրականութիւնը: Կարելի է այլ ձեւով ներկայացնել: Խորհրդային Միութիւնը կ'ուզէ բարձրացնել Արեւելեան Գերմանիոյ ժողովրդավարական մակարդակը՝ հաւասարեցնելով զայն Արեւմտեանին, այս ձեւով կը յուսայ դնել ժողովրդական հաւանական ցնցում մը:

Արեւմուտք, Ֆրանսան ունենալով իր սեւ ախոյեան այս դաղափարին, որ կը կարծէ թէ Խրուչչեւ՝ տը Կոլի հետ տեսակցելէ ետք լաւ տրամադրութեամբ մեկնեցաւ Փարիզէն: Սակայն ի՞նչպէս բացատրել քանի որ տը Կոլ հաստատակամ մարդ մըն է եւ տեղի չի տար՝ եթէ համոզուի որ պէտք է իր ձեռքին մէջ պահէ զենքը: Խրուչչեւ ճկուն չէ:

Իմ կարծիքով, դերմանական հարցին չուրջ, Խորհրդային

կումբին մէկ անդամը դարձնելով, հեռու պահել միացման ձգտող փորձերէն:

Դիտուած Եւրոպայէն՝ այժմ հինգ Գերմանիաներ կան — Արեւմտեան, Արեւելեան, Արեւմտ. Պերլին, Արեւել. Պերլին, Օտեր-Նայսի շրջագիծին հողերը, որոնք իւրացուած են Լեհաստանի եւ Աւստրիոյ կողմէ: Միայն մէկ անդամ, այս բոլորն ալ միացած են մէկ կառավարութեան հակակշռի տակ, ատիկա Հիթլէրի շրջանին էր, 1938էն 1945: Միայն 1870էն 1945ին է որ այս բոլորը, ի բաց առեալ Աւստրիայէն, իրենց կառավարութիւնը ունեցած են Պերլինի մէջ: Այս ձեւով Եւրոպայի համար՝ Հիթլէրի կայսրութեան կործանումով ստեղծուած այս անդամահատումները, աւելի քան «բնական» են:

Արեւմտեան դաշնակիցները պարտադրեցին Աւստրիոյ անջատումը Գերմանիայէն: Գործնական նկատումներով համաձայն են որ Օտեր-Նայսի գիծէն անդին ինկող հողերը վերջնականապէս լեհական նկատուին: Երբ վերամիացում կ՚ըսենք՝ կը հասկնանք Արեւմտեան եւ Արեւելեան Գերմանիաներու միացումը՝ Պերլինը ունենալով իբրեւ մայրաքաղաք:

Իրականութիւնը այն է որ Ֆրանսա դէմ է միացումին: Անգլիա նոյնպէս: Ատընաուրի Գերմանիան թէեւ չընդունիր ներկայ բաժանումը, բայց տրամադիր է առ այժմ գոհանալու եղածովը:

Այսպէս, գերմանական հարցը կը սեղմուի, կուզայ յանգիլ Պերլինի խնդրին: Պատճառներ կան մտածելու որ Ռուսերը երկրորդ մտածում մը ունեցած են: Դիւրին է ըսել թէ դաշնակիցներու գրաւումը Արեւմտ. Պերլինի մէջ պէտք է վերջ գտնէ: Սակայն եթէ անկարելին պատահի եւ իսկապէս Արեւմուտք ընդունի քաշուիլ քաղաքէն եւ արեւմտեան մասը յօժարի յանձնել Արեւելեան Գերմանիոյ, ի՞նչ պիտի պատահի՝ երբ Պերլին դառնայ Արեւելեան Գերմանիոյ ամէնէն մեծ քաղաքը:

Որովհետեւ Պերլինի արեւելեան եւ արեւմտեան մասերը պիտի միացուին եւ մէջտեղ պիտի գայ երեքուկէս միլիոն ջրաղարդիռ բազմութիւն մը ունեցող քաղաք մը երկրի մը մէջ, ուր 18 միլիոն բնակչութիւն կայ: Պերլինցին կրակոտ է, եւ կրնայ պատահիլ որ՝ Արեւելեան Գերմանիան, փոխանակ յաջողելու կլլել քաղաքը, ինք ստիպուի իր շրթունքները խածնել:

Վստահ չենք, այսուհանդերձ անկարելի ալ չէ որ Խրուշչեւ նախընտրէ Պերլինը բաժանեալ վիճակին մէջ պահել քան թէ միացնել համայնավար Գերմանիոյ:

ՈՒՈԼ. Լ.

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ ԵՐԳԻ ՓԱՌԱՏՕՆԷՆ

ԼԻՈՆ.— Ճշմարիտ է որ երգը բնութեան մէկ շնորհն է: Երբ սոխակը կը դայլայլէ, ճպուռն ու ծղրիթը կ՚երգեն, թռչունը կը ճռուողէ, մարդիկ ալ կ՚երգեն, եւ ատով կ՚արտայայտեն իրենց զուարթութիւնը, թախիծը կամ իրենց որեւէ մէկ զգացումը: Նախնական կենցաղով ափրիկեան ցեղերը կամ Աւստրալիոյ մարդակերներն իսկ ունին իրենց երգն ու նուագը:

Հայը կը պաշտէ իր երգը, կ՚արբենայ իր երգով: Հոգեկան յագուրդ կը ստանայ անկէ ու իր իղձերուն ցոլքը կը տեսնէ անոր մէջ:

Բնութեան զարթօնքին առընթեր, զերթ տարմ մը ծիծառներու, Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը եկաւ թառեցաւ Լիոնի վրայ, թարմութիւն բերելով մեր ընդարմացած հայրենաբաղձ հոգիներուն:

Ապրիլ 17ին, կիրակի ցերեկին, ուխտատեղիի մը բնոյթը կը կրէր Ռամոյի սրահը: Եթէ երեւելիներու դասը կը փայլէր իր բացակայութեամբ, հոն էր սակայն բուն գիտակից տարրը, ներկայ էր երիտասարդը՝ իր ցեղային բնազդէն առաջնորդուած: Հոն էր տարեցը՝ վերապրելու համար իր հայրենի քաղցր յուշերը: Ներկայ էին վերջապէս Տէսինի, Վիէնի, Կրընոպլի, Սէն Շամոնի, Սէնթ Էթիէնի հայկական գաղութներու ներկայացուցիչները, որոնք միշտ ալ քաջալերած են ազգային որեւէ ձեռնարկ:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի եւ Տէսինի մասնաճիւղերը, յուսադրուած անցեալ տարուան փառատօնին գտած ժողովրդային խանդավառ ընդունելութենէն, այս տարի ալ հրապարակ նետուած էին բազմածախս այս ձեռնարկը կազմակերպելով, այն հաստատ համոզումով թէ պիտի չձախողին:

Երիտասարդութիւնը ե՞րբ է անճրկեր աշխատանքին առջեւ: Մեր երիտասարդ ընկեր-ընկերուհիները յամառ կամքով մը գործի լծուեցան, տքնեցան, տոմսեր ըսպառեցին, յայտարարութիւններ ցրուեցին: Չեմ խորհիր թէ իրենց աշխատանքը ապարդիւն անցաւ: Գէթ բարոյական գետնի վրայ: Հապա ի՞նչպէս գնահատել երգչախումբին ամենածանր զոհողութիւնը: Երեւակայեցէք պահ մը, — Փարիզէն մէկ շունչով հանրակառքով Մարսէյլ իջնել, ճաշակելով ճամբորդութեան բոլոր անպատեհութիւններն ու յոգնութիւնը, եւ, առանց հանգչելու, Մարսէյլի մէջ երգելէ ետք, Լիոն գալ ու դարձեալ երգել:

Միայն Հայուն տրուած է երգի ու մըշակոյթի սիրոյն կրել այսքան չարչարանք, առանց նիւթական ամենադոյզն ակընկալութեան:

Ժամը 4ի մօտ էր, երբ Լիոնի ձայնասփիւռի նուագախումբը իր տեղը գրաւեց: Ներկաները արդէն անհամբերութեան նշաններ ցոյց կուտային:

Եւ ահա օրուան խօսնակը՝ ընկ. Օննիկ Ալթունեան բեմ եկաւ ու նախ հայերէն ու ապա Ֆրանսերէն, համառօտ պատմականը ըրաւ հայկական երգին, տալով անոր իւրայատուկ նկարագիրն ու կառուցուածքը եւ բաժնելով զայն չորս որոշ դասերու: Յարգանքի արժանի տուրքը տուաւ նաեւ ժողովրդային երգին հիմնադիր անմահն Կոմիտասի:

Այդ պահուն երգչախումբը եւս մուտք գործեց բեմէն ներս, իր երիտասարդ խմբավարին՝ Կարպիս Ափրիկեանի հետ որ արժանացաւ բուռն ծափահարութեան:

Յայտագրին առաջին մասը սկսաւ Թ. Ալթունեանի «Յոլակ ջան» խմբերգով: Երգի մասնագէտ մը չեմ: Ընդունելով հանդերձ ուղղամիտ ու անաչառ քննադատութեան մը առաւելութիւնները, շատ ալ փոյթս չէ թէ խումբը թեքնիք թերութիւններ ունեցա՞ւ թէ ոչ: Այնտեղ մեր էութիւնը վերացած էր: Կարծէք մեր առջեւ կը պարզուէր Սիփանայ սարէն իջած յաւերժահարսերու հոյլ մը, ուրկէ սէր ու խանդ ալիք առ ալիք կը սփռուէին: Ուրկէ աղօթքին խորհուրդը կը զգացուէր, խունկին բուրմունքը, ծաղիկներու բոյրն ու թոյրը ու նաեւ սմբակին զարկը ձիերուն: Կասկած չկայ թէ այդ խորհրդաւոր պահուն Կոմիտասի եւ Գ. Ալէմշահի հոգիները գոհունակութեամբ տոգորուած՝ ներկայ էին սրահին մէջ:

Կանգ պիտի չառնեմ իւրաքանչիւր խմբերգի վրայ: Յաջորդաբար երգուեցան «Զանկլի» (Բ. Կանաչեան եւ Կ. Ափրիկեան), «Գինիի երգը», «Շուշօ խորոտիկ» Բ. Կանաչեան), «Զիաւորի երգը» (Ա. Սաթեան): Բոլոր խմբերգներն ալ խլեցին արժանի ծափեր: Նուագախումբը լաւագոյնս հետեւեցաւ խումբին, շնորհիւ Կ. Ափրիկեանի տաղանդին:

Պ. Մկրտիչ Պօղոսեան մեներգեց առ նուազն հինգ երգ, Կարպիս Ափրիկեանի դաշնակի ընկերակցութեամբ: Ու արժանացաւ ջերմ գնահատութեան: Իր երգերէն յիշենք «Մայրս», «Հայաստան», «Երեւան», եւայլն:

Յայտագրին երկրորդ մասին, շնորհալի երգչուհի Օր. Աստղիկ Առաքելեան, իր քնքոյշ ու քաղցր ձայնով մեզի ճաշակել տուաւ Գ. Ալէմշահի «Պճինկօն», «Ծաղիկ էի» ու «Նազերը», ջերմօրէն ծափահարուելով: Իսկ խումբը երգեց «Կալի երգը» (Կոմիտաս), «Նազած իմ եարը» (Թ. Ալթունեան), «Լուսնակն անուշ» (Կոմիտաս – Կ. Ափրիկեան), «Էս գիշեր» (Կ. Ափրիկեան) եւ «Նիննամով» (Կ. Ափրիկեան) վերջ գտաւ այս յիշատակելի երգահանդէսը: Երգերէն շատեր կրկնութեան արժանացան: Խմբերգներուն մէջ մեներգի բաժինները կատարեցին Օր. Աստղիկ Քէօսէեան, Պ. Մ. Պօղոսեան եւ Օրիորդ Ժանին:

Հակառակ աննպաստ ցուրտ օդին, Քրիստոսի Յարութեան օրը մենք ալ վերանորոգուեցանք, ու հայրենիքի մասունքով հաղորդուեցանք:

Նորանոր յաջողութիւններ կը մաղթենք Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբին եւ իր ղեկավարին:

Ապրի՛ն նաեւ նախաձեռնող մեր տղաքն ու աղջիկները:

Գ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԻՍԹԱՆՊՈՒԼԻ ՄԷՋ, 1808ԻՆ···

«Իսթանպուլի մէջ քառասուն հազար Հայեր կ՚ապրին: Անատոլուի «Հին Հայաստան» կոչուած շրջանին մէջ եւս առաւելագոյն կէս միլիոն Հայեր կ՚ապրին: Ամբողջ այս ժողովուրդը գոհ է իր վիճակէն: Իսթանպուլի Հայերուն միջեւ բազմաթիւ մեծահարուստներ կան: Բարձրը դասու պատկանող թուրք ընտանիքները իրենց հարստութիւնը մատակարարել կուտան Հայերուն: Պետութեան տոկոսով փոխառութիւն ընող կարգ մը հայ դրամատէրեր ալ կան: Մասամբ կաթողիկէ, մասամբ լուսաւորչական Հայերը վերջին ծայր հաւատարիմ են Թուրքերուն եւ մեծ սէր մը կը տածեն անոնց հանդէպ: Այս պահուս ոչ մէկ Հայ քաղաքականութեամբ կը զբաղի: Վստահ եմ որ երբեք որեւէ քաղաքական թելադրութեան ականջ պիտի չկախեն···: Բացարձակ է որ Հայերը չմասնակցին ձեռնարկուելիք որեւէ գործողութեան: Թէեւ կան Ֆրանսայի հանդէպ համակրանք սնուցանողներ, բայց այս համակրանքը անոնց օսմանցի ըլլալը մոռցնելու աստիճան չէ···»:

Այս նամակը, որ Ֆրանսայի դեսպանին կողմէ 1808ին զրկուած է Նափոլէոն Ա.ի հրատարակուած է, 1960ի Յունուարին, «Ենի Սթանպուլ» թերթին մէջ, ի շարս յօդուածաշարքի մը, որ ունի «Ապտիւլ-Համիտ եւ Միջին Արեւելքի Կոմիտէճիները» վերնագիրը եւ ստորագրուած է Նիազմետտին Նազիֆի կողմէ:

ԻՍԿԱՊԷՍ ԱՆՅԱՐՄԱՐ

Քալիֆորնիոյ մէջ, վերջերս, քաղաքացի մը երբ հրաւիրուած է իբր երդուեալ դատաւոր ներկայանալ լուրջ դատի մը համար, խնդրած է որ, զինք ազատ կացուցանեն այդ պարտականութենէն, որովհետեւ, ըսած է ան, երբ կը քնանամ, սարսափելի կերպով կը խոմբամ: Եւ, բառին իսկական առումով, աշխարհ տակնուվրայ կ՚ընեմ: Զիս արթնցնելու համար պէտք է կից զարնել ինծի եւ կամ՝ բացօթեայ տեղ մը փոխադրել: Ուստի կը կարծեմ թէ երդուեալ դատաւոր կրնամ ըլլալ միայն այն ատեն, երբ դատարանը բաց դաշտի մէջ նիստ գումարէ»:

Այս բացատրութենէն յետոյ, դատարանը զայն ջնջած է երդուեալ դատաւորներու ցանկէն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (185)

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՄՈԼՈՐՈՒՄԸ

Զ.

Սոֆիին համար հրայրքոտ կիրքի մը վերաղարթնումն էր ատ: Ի սկզբան, չուզեց հաւատալ ասանկ անհնարին բանի մը: Եւ ամէն անգամ որ՝ հակառակ իրեն՝ անոր վրայ խուզարկու աչք մը պտրտցնելուն՝ տեսնել կարծեց պահծու հրապոյրներ որոնք առաջ խուսափած էին իրմէ, իսկոյն գնաց անձնատուր ըլլալու Փարիզուհիին ինքնակարկառ շնորհներուն, խելայեղիչ ցնցումներու մէջ միւսը մոռնալու համար: Բայց ասանկ պայքարի մը մէջ ո՛րքան պիտի կրնար դիմանալ այնքան թեթեւ որքան մոլի հոգի մը, ինչպիսին էր ամիրային թոռանը հոգին: Ընդդիմութեան քանի մը պզտիկ փորձերէ ետքը, անիկա իր զգայարանքներուն ծարաւակէզ պահանջներուն յանձնեց ինքզինքը, գլխիվայր տարուեցաւ:

Մէկէն ի մէկ, ա՛լ Սոֆին հիմակ իրեն երեւցաւ ոչ թէ ծաղիկ մը որուն բոլոր թերթերը մէկիկ մէկիկ փրցուեր, հոտուրտացեր, կերեր ու կշտացեր էր, այլ զմայլելի կոկոն մը, որ իր դեռ սերտօրէն ծալուած թերթիկներուն տակ ամօթխած գուրգուրանքով մը կը պահէր իր բոլոր գանձերը, իր բոլոր հրապոյրներն ու բոյրերը: Այս մասին՝ տարհամոզումի ճիգեր ունեցաւ: Երկարօրէն, մանրամասնօրէն վերյիշեց այդ աղջկանը հետ իր ապրած բոլոր հեշտախտաւոր շարժումները, սարսուռներն ու գինովութիւնները: Չմոռցուելիք տեսարաններ աչքին առջեւ բերաւ՝ շա՛տ յստակ ու թելադրական գծերով: Ճիչեր, հեւքեր, գալարումներ համրեց: Մտաբերեց այն խորունկ յափրացումը, որով իր զգայարանական դրութիւնը յանկարծ պաշարուեր էր, նոզկանք զգալու աստիճան կշտացած ըլլալով:

Այս բաներուն վկայելու համար իրենց ապրած շրջանակին առարկաներն անգամ լեզու պիտի ելլէին: Եւ սակայն, ընդունայն աշխատանք մը եղաւ ասիկա իր կողմէ: Արշակ, Փարիզուհիին վարձու եւ սնգուրուած շնորհներուն, ապսպրուած քծնումներուն ու մեղուշութիւններուն քով խնկաբոյր եւ գերազանցօրէն հեշտալի գտաւ Սոֆիին գեղափթիթ իգականութեան աղուորութիւնները, անոնց անեղծութիւնն ու կուսականութիւնը, անոնց քանդակային յօրինուածութիւնը: Անշուշտ, այս բաները հաստատելը, այս մանրակրկիտ հաւաստումներուն զբաղումը տառապանք մը, իր անընկճելի ու ամբարտաւան եսին համար արիւնալի խոշտանգ մը եղաւ:

Ինք, անկեղծօրէն ա՛լ չէր ուզեր վերադառնալ այդ աղջկանը, զոր իր արհամարհանքովը լլկեր ու լքեր էր: Ասիկա պիտի նմանէր կռնակը քաշել նորէն հինցած պատռտած հագուստ մը, զոր մէկդի նետած ես, մինչ ճոխ ու փառաւոր հանդերձարան մը ունիս տրամադրելի: Բայց իր բացակայութեան միջոցին, տառապանքը կարծես հրապոյրի նոր լուսապսակ մը յօրիներ էր աղջկանը ճակտին շուրջը:

Անոր նայուածքին մտախոհ ու տխուր նուազկոտութիւնը, խօսելու ձեւին հիւանդաբոյր ու ծնգոտ դանդաղութիւնը, ու քալուածքին մէջ հասակագեղ ու վէտվէտուն բան մը որ Ռաֆայէլի Ժիւլին կը յիշեցնէր, բոլորը մէկէն ա՛լ այս անգամ բարձրահայեաց, ինքնամփոփ ու անմատչելի, Փարիզի շուայտութիւններէն վերադարձող երիտասարդին համար խենթեցնող հրապոյրներ թուեցան: Եւ մանաւանդ, իր նորարծարծ կիրքին յագեցմանը համար այդ մշտապատրաստ որսին վրայ անմիջապէս նետուելու անհնարութիւնը, զոր այս անգամ այլեւս իր դէմը տեսաւ, կատարեալ ըրաւ իր բարոյական ջախջախումը:

Ֆրանսուհիին չէնշող, շաղփաղփուն եւ խնդամոլ լեզուանիութեանը, ծեղծեքումներուն մէջ, անոր տարփավառ փարումներուն եւ յորդահոս զգուանքներուն մէջ ի զուր փորձեց իր մարմինը ու հոգին մրկող լաւաներուն հեղեղը մարել: Անոր յաղթելու, անկէց ճողոպրելու իր բովանդակ տկարութեան գիտակցութեանը մէջ կրցաւ գոնէ՝ եսի խրոխտ ծառացումի մը կոթնած՝ ինքզինքը պաշտպանել այս լքուած, անարգուած աղջկանը առջեւ խսկոյն երթալ ջղահար ու լալագին իյնալու անարգութեանը դէմ:

Չէ, այս բանը պիտի չընէր, ամէն զոհողութեան, ամէն չարչարանքի գնով: Եւ, ընդհակառակն, նորէն մինչեւ իր ոտքերուն առջեւ զանիկա քաշկռտելու, իր սէրը դարձեալ անոր մուրալ տալու անդրդուելի կամէութեամբ մը զինուած, տոքթորը բոլորովին նոր եւ անվրէպ միջոցի մը դիմեց:

Սոֆիին աչքին առջեւ, սկսաւ ծայրայեղ գուրգուրանքի, հոգածութեան եւ սիրոյ առարկայ դարձնել օրիորդ Ամէլին:

Շռայլութեան տագնապ մը սկսաւ նորէն:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

Պ. Աւետիս Աւետիսեան, Տէր եւ Տիկ. Զոպուռեան և զաւակները, Օրիորդ Վարդուհի Աւետիսեան, Գրիգոր Աւետիսեան (Տուալա–Քամըրուն), այրի Տիկ. Հայկանոյշ Աւետիսեան (Պաթում), Տէր եւ Տիկ. Դարբինեան եւ զաւակները (Երեւան), այրի Տիկ. Կալիա Ալոյեան–Աւետիսեան, Տէր եւ Տիկ. Գապագճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Սթաւեան եւ զաւակները, այրի Տիկ. Վ. Ինճէյեան եւ զաւակները (Կրընոպլը) ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, մեծ–մօր, հարսին, զարմիկին եւ ազգականին՝

ԹԱԳՈՒՀԻ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆԻ

կսկծալի մահը որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 23ին ժամը 16,30ին, Նէօյիի հիւանդանոցը, յետ երկարատեւ հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս չորեքշաբթի ժամը 15,45ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս–Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Պանեէօ Փարիզիենի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Տէր–Վարդանեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Վաղարշակ Տէր–Վարդանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գամէր Տէր–Վարդանեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Արտեմիս Տէր–Վարդանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վաղ. Տէր–Վարդանեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Պարոյր Տէր–Վարդանեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Վարդանեան, Տէր եւ Տիկին Արամ Բաղդասարեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Տէր–Գալուստեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Կարապետ Մահիկեան, Տէր եւ Տիկին Յովակիմ Կոճոլոգեան (Ամերիկա), Այրի Տիկին Նուարդ Պէզազեան եւ որդիք (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Վարդան Սէրէնկիւլեան եւ զաւակները անհուն վիշտով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ մօր, ներոջ, կեսրոջ, հօրեղբօր կնոջ, մեծ–մօր, խնամիին եւ ազգականին՝

Այրի Տիկին
ՓԵԲՐՈՆԻԱ ՏԷՐ–ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ
(Ծնեալ Վարդանեան)

մահը որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 20ին, չորեքշաբթի ժամը 21ին, իր բնակարանին մէջ (6, Պուլվար տէ Ռոսիներ, Մարսէյլ) 85 տարեկան հասակին:

Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը կատարուեցաւ ուրբաթ 22 Ապրիլ, կէսօրէ ետք ժամը 14ին, Պօմոնի Հայոց Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ուրկէ մարմինը փոխադրուեցաւ Սէն–Ժիւ–լիէնի գերեզմանատունը:

×

Այս տխուր առթիւ Տէր–Վարդանեան եղբայրները 50 Ն. Ֆ. կը նուիրեն վեթերաններու Ֆոնտին (Ստանալ Յառաջէն):

Պ. Կարապետ Սագըզլեան եւ զաւակները եւ Խաչատուրեան ընտանիքը ցաւով կը ծանուցանեն իրենց քեռայրին եւ մօրեղբօր՝

ԽԱՉԻԿ ՍԱԳԸԶԼԵԱՆԻ
(Ռոտոսթոցի, 73 տարեկան)

մահը որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 24ին, Թոնոնի հիւանդանոցը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս հինգշաբթի ժամը 14ին, Թոնոնի հիւանդանոցը, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը:

Կը խնդրուի ներկայս իբրեւ մահազդ ընդունիլ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Հայաստան, Լենինականէն Տիկ. Ադալնի Տէր–Յովհաննէսեան, Ունանի աղջիկ, բնիկ Իմիրի պիւղերէն Պայանտրցի, կը փնտռէ իր հօրաքրոջ աղջիկները: Կը կարծուի որ Փարիզ են: Ռոզինա Նազարեան տղայ մը ունի՝ Աւետիս: Արուս Աւետիկեան, զաւակները Սո. եւ Պերճուհի, Մաքրուհի Պէնոէրլեան աղջիկ մը՝ Վառվառա, որոնք ներգաղթած են 1947ին Յունաստանէն:

Ցիչեալ անձնաւորութեանց հասցէն պիտցողներէն կը խնդրուի զրել Թորգոմ քհնյ. Բօսթեքեանի՝

10, Rue Félix MANGINI Lyon-Villeurbanne (Rhône)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ապրիլ 8ին աւարտած է մեր բաժանորդներէն շատերուն տարեշրջանը: Կը խնդրենք որ փութով կատարեն նոր տարեվճարը, առանց անհատական հրաւէրի սպասելու:

Կը խնդրենք նաեւ որ ցարդ առկախ հաշիւ ունեցողները օր առաջ համապատասխան գումարները դրկեն:

Շնորհակալութիւն մեր բոլոր բաժանորդներուն որոնք իրենց կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԵՐՈՅԹ

Ի ՊԱՏԻՒ

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆԻ

Նախաձեռնութեամբ Ապրիլեան Սերուն–դի, այս հինգշաբթի երեկոյ ժամը 20ին,

La Belle Corbière
6, rue d'Antin

Մասնակցութիւն 12 Ն. Ֆ.:

Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԱՑԱՆ

Պզտիկներու արձանագրութիւնները պիտի փակուին Մայիսի վերջ:

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13–14 եւ 18–20: Ասկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռախօս Թրիւտէն 27–35:

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մասնաճիւղերուն:

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՔԱՂԱՔ, Տիկ. Թուխչլեան, 4 Ռիւ Փարմանթիէ:

ՊՕՄՈՆ, Տիկ. Տօլպաչեան, 23 Պուլվար տը Պօմոն:

ՍԷՆ ԺԵՐՄ, Տիկ. Շալճեան:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր ժամը 21ին, Քատէի սրահը: Կը խօսի Պ. Վահէ Պահատուրեան: Նիւթ՝ «Հարաւային Ամերիկայի նորագաղմ մեր գաղութները»: Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը:

ՅՈՒԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾԱՇՈՒՔ ՀԱՆԴԷՍ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ
ԱՌԹԻԻ

Մայիս 7ին, շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին
ՍՓԼԱՆՏԻՏ ՕԹԵԼԻ
ՀԱՆԴԻՍԱՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ
Նախագութեամբ
Միութեան Եւրոպայի կեդր. Յանձնա–ժողովի փոխ–Ատենապետ
ՏՈՔԹ. Ա. ՊԻՒՅԻՒՔԵԱՆԻ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին
Մեծարանք թէյով կամ շամբանեայով եւ հայկական խմորեղէններով
Ո՛չ հանգանակութիւն, ո՛չ Թոմպոլա
Ծախերու մասնակցութիւն 5 Ն. ֆրանք:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Յակոբ Մինասեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն Մարսէյլէն.—

Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Զոլաքեան 20 Ն. Ֆ., Փարիզի Ծերանոցին: Տէր եւ Տիկ. Խաչատուր Սուլեյեան 20 Ն. Ֆ. Ծերանոցին: Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Գասպար–եան 20 Ն. Ֆ. Ծերանոցին: Տէր եւ Տիկ. Մ. Սուքիասեան 10 Ն. Ֆ. Մշակոյթի տան: Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Սահակեան 10 Ն. Ֆ. Մշակոյթի Տան: Տէր եւ Տիկ. Սահակ Մինասեան 10 Ն. Ֆ. Ծերանոցին: Կարտանէն՝ Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Մաթոյեան 10 Ն. Ֆ. Թոմասեան սրահին: Կարտանէն՝ Տէր եւ Տիկ. Խաչատուր Մելքոնեան 10 Ն. Ֆ. Ծերանոցին: Տէր եւ Տիկ. Լեւոն Այվազեան 10 Ն. Ֆ. Կապ. Խաչի կայանին: Այրի Տիկին Այվազեան 10 Ն. Ֆ. Կապ. Խաչի կայանին: Մարսէյլի Խաբերդի Փէրչէնջ դիւղի ուսումնասիրացը կը նուիրէ 10 Ն. Ֆ. Մշակոյթի ատն: (Ստանալ Յառաջէն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Մինասեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ներկայ եղան Յակոբ Մինասեանի յուղարկաւորութեան եւ մասնակցեցան իրենց սուգին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. «Սարգիս Մինասեան» ենթակոմիտէին:

Այս շաբաթ, 30 Ապրիլ ժամը 21ին, Պ. Կակոյեանի սրճարանը՝ 128 Ռիւ Է–թիէն Տոլէ:

Զուարթ մթնոլորտ,
հաճելի անակնկալներ

ԽՆՋՈՅՔ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ֆ. կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի տարեկան խնջոյքը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, «Ահարոնեան» ա–կումբին մէջ:

Սիրով կը հրաւիրուի Վալանսի Հայութիւնը, քաջալերելու համար այս բարենպատակ ձեռնարկը:

Հայկական տաք մթնոլորտ եւ առատ կերուխում:

Ի ՆՊԱՍՏ ՊՈՒԱ–ՔՈԼՈՄՊԻ

Հայկական դպրոցին բացառիկ ներկայացում հայկական ֆիլմերու Մայիս 10, երեքշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 20,45ին Սինեմա Ռէքս, 64, Ռիւ տէ Պուրկինեոն, Անիէռ (Պուա–Քոլոմպի կայարանին մօտ):

Կը ցուցադրուին չրջանին մէջ առաջին անգամ ըլլալով ԿԱՄՕ պատմական ժապաւէնը եւ Սեւանայ լիճին Գաղտնիքը (հայախօս են երկու ֆիլմերն ալ):

Մուտք 2,00 եւ 3,00 Նոր ֆրանք:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

22 տարեկան (զինուորական ծառայութիւնը կատարած) երիտասարդ մը իրեւ վաճառորդ պօնբրիի մէջ: Դիմել՝

ETS CHEDIK
285, Rue St. Denis Tél. : GUT 62-80

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՑԻ Կ. ԿՈՄԻՏԷՆ եւ Փարիզի Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրեն հետեւեալ մարմինները.—

28 Ապրիլ, հինգշաբթի Աղբիւր Սերոբ ենթակոմիտէն:

29 Ապրիլ, ուրբաթ՝ Արամ–Շ. Մանսաֆեան:

30 Ապրիլ, շաբաթ՝ Արդուբեան:
5 Մայիս, հինգշաբթի՝ Փոքորիկ:
6 Մայիս, ուրբաթ Արծիւ:
7 Մայիս, շաբաթ՝ Զաւարեան:
8 Մայիս, կիրակի՝ Վարդան:

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները:

ՎԱԼԱՆՍԻ Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8,30ին, «Ահարոնեան» սակարը:

Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վալանսի մէջ «Մայիս 28»ը կը տօնուի Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ պետական թատրոնի չքեղ սրահին մէջ:

×

Սեբ. Նահանգային Մուրատ Ալսումսիրաց Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան հանդէս–պարահանդէսը՝ ՄԱՅԻՍ 7ին:

Մանրամասնութիւնները յայտնուելիք:

×

Բարձր Հայքի Հայրենակցական Միութեան պարահանդէսը՝

ՄԱՅԻՍ 21ին (Մարսէյլ):

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Mr.-le-Prince, Paris (6e) C.C.P. PARIS 1278-35

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱԶԳԱՊԱՏՈՒՄ, Մ. Արք. Օրմանեան, Պէյրութ 1959, Ա. Հատ. 24 Ն.Ֆ.
ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, Կ. Գէորգեան, 1960, Քգր. 14, Լրկզմ 16,50 Ն.Ֆ.
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Ե. Զարեանց, Պէյրութ 1959 . . . . . 6 Ն.Ֆ.
ԳՐԱԿԱՆ–ՔՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐ, Ն. Աղբալեան, Պէյրութ, Կզմ. 18 Ն.Ֆ.
ԷՋԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԻՑ,
Բժ. Ա. Բաբալեան, Գահիրէ, 1959 . . . . . 2 Ն.Ֆ.
ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՂԻՒՎ, Կ. Մեհեան, Փարիզ, 1959, ... 6 Ն.Ֆ.
ՀԱՅ ԳՈՂԳՈԹԱՆ, Գ. Եպս. Պալաբեան, Բ. Հատ. Փարիզ, 1959 15 Ն.Ֆ.
ՆՈՅՆԻՆ Ա. Հատորը, Վիեննա, 1922, պատկերազարդ եւ կազմեալ 15 Ն.Ֆ.
ՀԱՅԿ. ԺՈՂ. ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ, Ա. Նազինեան, Գահիրէ, 1959 . . . 3 Ն.Ֆ.
ՊՐԻՍՄԱԿ, Երաժշտասէրի մը օրագիրը, Գ. Ա. Համբարձումեան 5 Ն.Ֆ.
ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, Հր. Փաստրմաճեան, Պէյրութ, 2 Հատոր . 20 Ն.Ֆ.
ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՏԱՍԸ ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ,
Եղիա Գասպարեան, Գահիրէ, 1959 . . . . . 10 Ն.Ֆ.
L'ARMÉNIE, PAR JEAN-PIERRE ALEM, PARIS, 1959 . . . . . 2 N.F.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ԵՒՐՈՊԱՑԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉ

Sté le BOSPHORE ի

ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՀԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (սուսամ) եւ շաքարով, առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմային, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հինէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով.
Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան:
Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստատեն առաջնակարգ այս սնունդանիւթին արժէքը:

Sté le BOSPHORE
2, Rue Louis Astoin - Marseille

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 28 ԱՊՐԻԼ

JEUDI 28 AVRIL 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8285 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4586

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ-ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Մէկ տարուան ընթացքին մեզմէ յաւէտ բաժնուեցան թանկագին ընկերներ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան անձնազոհ զինուորեալներ՝ Իրանի, Եգիպտոսի, Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի մէջ:

Բժիշկ Արտաշէս Բաբալեան, Գաբրիէլ Լազեան, Գերասիմ Բալայեան, Գալուստ Էյնաթեան, Ազգին Մարտիրոսեան, Գրիգոր Մխիթարեան (Մխօ) եւ Սահակ Տէր-Թովմասեան:

Երէցներէն վերջ միջին սերունդի տերեւաթափն է, որ սկսած է ու կը շարունակուի քանի մը տարիէ ի վեր:

Իրար թաղելով պիտի լմննանք հայրենիքէն հեռու, օտար աստղերու տակ, ազատ հայրենիքի կարօտը մեր աչքերուն:

Ո՞վ պիտի լեցնէ անվերադարձ մեկնողներու բացը:

Այս ցաւատանջ հարցումն է, որ ինքնաբերաբար դուրս կուգայ մեր շրթներէն, ամէն անգամ որ հանրային գործիչի մը, վաստակաւոր մտաւորականի մը, վեթերան ընկերոջ մը մահուան գոյժը կը հասնի:

Բացը լեցնել: Ա՛յս է օրուան հրատապ հարցը: Խմբագիր, գործիչ, ուսուցիչ հասցնել: Ո՞ւր եւ ի՞նչպէս...:

Սահակ Տէր-Թովմասեան մէկն էր միջին սերունդի ներկայացուցիչներէն:

Ծնած հերոսական Շատախի մէջ, իր ծննդավայրի դպրոցն աւարտելէ վերջ, Սահմանադրութեան վաղորդայնին յաճախած էր Վարագայ վանքին դպրոցը:

Զափահասութեան տարիքը չթեւակոխած՝ ծագած էր համաշխարհային առաջին պատերազմը, որ ա՛յնքան ճակատագրական պիտի ըլլար ընդհանրապէս բովանդակ Հայութեան եւ մասնաւորապէս Վասպուրական աշխարհի մեր հայրենակիցներուն համար:

Մեր ողբացեալ ընկերը իր անձնուէր մասնակցութիւնը բերաւ Շատախի կռիւներուն 1915 Ապրիլի բախտորոշ օրերուն: Վասպուրականի հերոսամարտին մէջ իր մասնաւոր տեղն ունի Շատախը, ուսկից հնչեց ապստամբութեան առաջին շեփորը: Իշխանն ու ընկերները Շատախը խաղաղեցնելու համար է, որ ջարդարար Ճէվտէթի կողմէ ճամբայ էին հանուած Վանէն, երբ գիշերանց դաւադրաբար սպաննուեցան:

Վասպուրականի նահանջը Սահակն ալ նետեց Երեւան, որ երկունքի մէջ էր: Մահու եւ կենաց կռիւ կը մղէր հայ ժողովուրդը սահմանին միւս կողմը: Մեր դարաւոր դահիճը Թրքահայութիւնը արմատախիլ ընելէ եւ անճիտելէ վերջ, իր հարուածները կ՝ուղղէր Արեւելեան Հայաստանի վրայ, միանգամ ընդմիշտ թաղելու համար «Հայկական Հարց»ը:

Այդ ճգնաժամային օրերուն, Սահակ Տէր-Թովմասեան իր կարողութեան սահմաններուն մէջ նուիրուեցաւ հանրային գործին, Հ. Յ. Դաշնակցութեան դրօշին տակ, ղեկավարութեամբ մեր մեծ ընկերներուն: Աղգային, կոսակցական գործերուն ծառայելու մէջ կը գտնէր իր հոգեկան գոհունակութիւնը:

Անկախութեան շրջանին ապրած էր իր կեանքի ամէնէն ուրախ օրերը:

Խորհրդայնացումէն վերջ, երբ հայ ժողովուրդը 1921 Փետր. 18ին տարերային պոռթկումով մը Հայաստանէն դուրս վռնտեց կարմիր բանակը, մեր ընկերը գործօն դեր կատարեց «Փրկութեան Կոմիտէ»ին մէջ, իբրեւ քարտուղար:

Արտասահման ապաստանած բազմաթիւ ընկերներու հետ՝ մինչեւ վերջին շունչը ծառայեց իր սիրած կուսակցութեան, անոր տրամադրելով իր բոլոր ուժերը: Անտրտունջ գնաց ամէն տեղ, ուր պարտականութիւնը կը կանչէր զինքը:

Մեռաւ պատնէշի վրայ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՇՔԵՂ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՄԷՋ

ՏԸ ԿՈԼ ՍԱՆ-ՖՐԱՆՍԻՍՔՕ ՄԵԿՆԵՑԱՒ.

Մէկ միլիոն Նիւ Եորքցիներ մեծ եւ բացառիկ խանդավառութեամբ ողջունած են Ֆրանսայի Նախագահը: Օդակայանէն մինչեւ քաղաքապետարան ու անկէ մինչեւ Ասթորիա պանդոկը ուր ի պատիւ Նախագահին, Նիւ Եորքի քաղաքապետութիւնը շքեղ ճաշ մը տուած է, տը Կոլ արժանացած է բացառիկ ընդունելութեան: Արդարեւ, ֆոնֆեթիներու տեղատարափ, ծափեր, բացագանչութիւններ եւ զինուորական պատիւներ ընծայուած են տը Կոլի:

Ուալտորֆ – Ասթորիա պանդոկին մէջ, Նիւ Եորքի քաղաքապետը խօսք առնելով պատմական գտած է տը Կոլի Նիւ Եորք այցելութիւնը: Այս առթիւ ըսած է նաեւ. «Գոյութիւն չունի անուն մը որ տը Կոլի անունէն աւելի խորհրդանշական եւ յուզիչ ձեւով մեզի յիշեցնէ այն ձգտումները որ մերն էին մեր յեղափոխութենէն առաջ, — ազատութիւն եւ նուիրական պատիւ»:

Տը Կոլ իր ուղերձին մէջ անդրադարձած է Ալժերիոյ ցաւոտ հարցին (Մ. Նահանգներ հասնելէն ի վեր առաջին անգամն է որ հրապարակաւ կ՝արտայայտուի այս մասին): Ցաւ յայտնելէ ետք այն «տխուր եւ ապարդիւն պայքարին» համար որ տը տեղի կ՝ունենայ Ալժերիոյ մէջ, Հանրապետութեան Նախագահը շեշտած է.— «Ֆրանսա վճռած է որ Ալժերիոյ երկրին ապագան որոշուի Ալժերացիներուն կողմէ: Մինակ իրենք պիտի ընտրեն իրենց ճակատագիրը: Ինքնորոշման եւ ազատ ընտրութեան այս քաղաքականութիւնը, զոր ընտրած ենք, երբեք պիտի չփոխուի: Կրնաք վստահ ըլլալ այդ մասին»: Ապա տը Կոլ խօսած է Ֆրանսական Հասարակապետութեան մասին: «Ֆրանսա կը ձգտի ստեղծել այնպիսի գոյավիճակ մը, որ իւրաքանչիւրը կարենայ ազատ կամքով ընտրել իր ապագան: Մեզի հետ երկար ժամանակով իրենց ապագան կապած ժողովուրդներուն հետ միասին, Ֆրանսա կը կազմէ Հասարակապետութիւն մը, որուն ազատ կամքով կը միանայ ամէն անդամ եւ կրնայ նաեւ հեռանալ եթէ փափաքի»:

Թերաճ երկիրներուն օժանդակելու առընչութեամբ, տը Կոլ ի մէջ այլոց ըսած է.— «Ֆրանսա կը բաղձայ որ բոլոր մեր եղբայրներն ալ իրենց արժանի ապրելակերպի մակարդակին հասնին...

«Կեցցէ՛ ազատ մարդուն ազատութիւնը» աւելցուցած ու վերջացուցած է իր խօսքը:

Զորեքշաբթի, Հանրապետութեան Նախագահը Սան Ֆրանսիսքօ մեկնեցաւ:

× Տը Կոլի դէմ մահափորձ մը ուզած են կազմակերպել Նիւ Եորքի արաբ ուսանողները: Ամէնէն հաւաստի աղբիւրներուն համաձայն, ուսանողներ ձեռնառումբ կամ ռումբ պիտի նետէին Ֆրանսական հիւպատոսարանի ընդունելութեան ընթացքին: Մահափորձը չէ գործադրուած ոստիկանութեան շնորհիւ:

× Զօր. տը Կոլ մերժեց ՄԱԿին այցելել, ինչ որ բաւական խօսակցութեանց դուռ բացաւ: Ցարդ ոչ մէկ պետական անձնաւորութիւն, նման «սխալ» մը գործած էր: Ծանօթ է սակայն որ Ֆրանսա շատ մը պատճառներ ունի դժգոհ ըլլալու ՄԱԿէն:

ԸՆԿԵՐ ՍԱՀԱԿԸ

Ասկէ քառասուն օր առաջ, ցուրտ հողին յանձնեցինք ընկ. Սահակը: Բախտի անօրինակ խաղով մը կարծէք, իր յուղարկաւորութիւնը կը զուգադիպէր «ընկեր» Խրուշչեւի Փարիզ ժամանած օրուան:

«Պարտաւորիչ արձակուրդի» մեկնողներուն կարգին կը գտնուէր ընկ. Սահակը, իբր գործօն գաղափարական հակառակորդ օրուան շքաւորեալ հիւրին: Իր հիւանդութիւնը պատճառ դարձաւ, որ «հեռացուողներ»ու կարաւանին մաս չկազմէր, ցնոր տնօրինութիւն, մինչեւ... հիւանդութեան վերջնական դարմանումը: Սակայն դժբախտաբար, դարմանումը երկար չտեւեց, հիւանդանոց փոխադրուելէ քանի մը օր ետք կորսնցուցինք մեր գաղափարական ընկերը ընդմիշտ:

Մահուան նախօրեակին, իրեն այցելութեան գացած էինք ընկերներով, բժիշկ Խաթանասեան, Նուպար եւ ես: Հակառակ Ֆիզիքապէս տկարացած ըլլալուն, երբեք չկասկածեցանք որ մահուան այդքան մօտ կը գտնուէր եւ այլեւս բնաւ պիտի չտեսնէինք զինքը: Թողուցինք զինքը ժըպիտը դէմքին, այն յոյսով որ յառաջիկայ նիստերէն մէկուն՝ կրկին պիտի հանդիպէինք իրարու, լսելու իր ամփոփ բանաձեւերը, — յատկանշական էր մտքերը խտացնելու եւ ձեւակերպելու իր յատկութիւնը, — կամ տեսնելու կրկին գործի լծուած, հայկական կամ օտար կազմակերպութեանց մօտ բանակցութիւններ վարելու:

Իրապէս գաղափարական էր ընկ. Սահակը՝ մտած Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը պատանի հասակէն, անխոնջ աշխատող եւ զոհաբերող, ո՛չ անուն եւ ո՛չ փառք, այլ համեստ գաղափարի գործիչ, ապրեցաւ եւ պայքարեցաւ մինչեւ իր վերջին շունչը:

Այն գաղափարական տիպար ընկերներէն էր, որոնց պակասը հետզհետէ աւելի քան երբեք, աւա՛ղ, սկսած է զգալի դառնալ մեր մէջ: Այն սերունդէն՝ որ գիտցաւ զոհուիլ հայրենիքի եւ ազատութեան համար, առանց յետին նպատակներու, ժողովուրդի շահը միշտ աւելի գերադաս համարելով եւ միշտ ամէն բանէ

վեր: Եւ ճիշդ կարծէք այդ պատճառաւ ալ, արժանացաւ հակառակորդներու անտեղի լուտանքներուն, մասնաւորաբար վերջին տարիներու ընթացքին, իրենց գրաւոր թէ բանաւոր հայհոյութիւններու տարափին:

Իր հաւատաւորի ամուր կեցուածքը կը բաւէր որ հակառակորդները լծուէին անվայել եւ անպարկեշտ խաչակրութեան մը, կեղծելով նոյնիսկ իր գրութիւնները: Չէր ազդուեր այդ բոլորէն, սակայն տրամադրութիւն մը կար իր խորքին մէջ եւ արհամարհանքով կը կարդար կամ կը լսէր իր հասցէին եղած բոլոր անարգանքները:

Ու մնաց ան միշտ հայրենիքի կողքին, ապրեցաւ հայրենիքին հետ, պայքարեցաւ իր կեանքի ընթացքին, հայրենիքի եւ ազատութեան համար, թէեւ հեռու իր երազած հայրենիքէն՝ կարօտը սրտին, այն անխախտ հաւատքով որ ուշ կամ կանուխ պիտի իրականանայ այդ ծրագիրը:

Շատեր չհասկցան զինքը, սակայն մընաց ան ու կը մնայ մեզի համար ընկեր Սահակը, գաղափարական ընկեր մը ու իրա՛ւ Հայ մը:

ՆԵՐՍԷՍ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ՆՈՐ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆԸ ԲԱՑՈՒԵՑԱՒ

Զորս ամսուան արձակուրդէ մը ետք, երեքշաբթի խորհրդարանը գումարեց նոր նստաշրջանի առաջին նիստը:

Վարչապետ Միշէլ Տըպրէ ճառով մը պարզած է կառավարութեան կարգ մը ծրագիրները:

Կառավարութիւնը նպատակ չունի վերաքննելու ելմտական եւ տնտեսական իր ընտրած քաղաքականութիւնը: Խնդրոյ առարկայ չի կրնար ըլլալ, շեշտած է վարչապետը, երկրագործական արտադրութեանց գիներու յաւելումը:

Ընկերվարականներուն կողմէ, Շմիթ բողոքած է որ կառավարութիւնը մերժած է խորհրդարանը բացառիկ նիստի հրաւիրել, հակառակ երեսփոխաններու սահմանադրական մեծամասնութեան պահանջին:

ՍՈՒՍԹԵԼԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

«Միութիւն Նոր Հանրապետութեան» կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն իր վերջին նիստին որոշած է կուսակցութենէն արտաքսել Սուսթելը: Նախապէս իրեն առաջարկուած էր որ հրաժարական մը ներկայացնէ, բայց Սուսթել պատճառաբանուած բացատրութիւնով մը մերժած էր:

Իր արտաքսումին շուրջ Սուսթել յայտարարութեամբ մը կը շեշտէ թէ «Միութիւն Նոր Հանրապետութեան» ներկայ ղեկավարները շեղած են իրենց սկզբնական եւ հիմնական ծրագիրներէն ու գաղափարներէն:

Սուսթելի արտաքսումին դէմ բողոքած է Ռոն նահանգի մասնաճիւղը: Զորս երեսփոխաններ իրենց կարգին հրաժարած են կուսակցութենէն:

Սուսթելի արտաքսումը ոմանց համար, բնական է այն տեսակէտով թէ վարչաձեւի կուսակցութիւնները երբ «հասուննան», պէտք է հանդիստ միջակութիւն մը ստեղծեն իրենց շարքերուն մէջ եւ հեռացնեն «տաղանդաւորներն ու խելացիները»: Այսպէս կ՝արտայայտուի նաեւ Ռոպէր Էսքարփիթ, Լը Մոնտի իր տոմսին մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԷՈՒԼԻ մէջ լարուած կացութիւն մը կը տիրէ միշտ: 500·000 ցուցարարներ յարձակած են նախագահին պալատին վրայ ու փորձած կրակի տալ շէնքը: Ժողովուրդը կը պահանջէ որ 85 ամեայ Սինկման Ռի հրաժարի: Մայրաքաղաքէն հասած լուրերուն համաձայն, այս վերջինը պատրաստակամութիւն յայտնած եւ հրաժարած է «քանի որ այդ է ժողովուրդին կամքը»: Նախկին ներքին նախարարը՝ Զուայ Ճափոն փախած է:

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. Էջ)

ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ-ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Սիրելի ընկե՛ր, Թանկագին բարեկամ, ասում են դո՛ւ չկաս: Անողոք յաւիտենականութիւնը քեզ եւս առել է իր գիրկը: Օրեր են անցե՛լ, չեմ կարողանում սակայն հաշտուել այն մտքի հետ, որ ընդմիշտ հեռացել ես այս աշխարհից:

Դէ՞ռ երկ էր, երբ մոլեգնած պատանիները, խոյանում էինք ոսոխի դէմ ի պաշտպանութիւն հայրենի օճախի, գաղթական ժողովուրդի, մի ափ հողի:

Դեռ երէ՛կ էր, ծրագիրներ էինք գծում մեր երկրի արեւշատութեան, յառաջդէմ – մութեան ու յարատեւման մասին:

Դեռ երէ՛կ էր, որ Հայկական Գոյամարտի կրակից հազիւ չունչ առած, նոր երազներ էինք հիւսում հատուցման ու ապագայ Միացեալ ու Անկախ Հայաստանի վերելքի համար:

Ինչքա՜ն չուտ անցան տարիները, որ դեռ Արշալոյսը չտեսած մեր Բնաշխարհի, դո՛ւ արդէն մեկնեցիր, կարծես խռոված, անիրաւ այս աշխարհից, անարի, եսա – պաշտ, դժուժ հաչիւներով ապրող մարդկութիւնից, մանաւանդ դիւանագիտու – թիւնից ու յատկապէս ժանիքները ցցած հարաւի ոսոխից ու մարդկային արժանապատուութիւնը ոտնահարող Հիւսիսից:

Մեկնեցիր լուռ, համեստօրէն, ինչպէս աղբ քո կեանքիդ ընթացքին: Ո՛չ աղմուկ, ոչ ծնծղայ: Պարտականութեան դիտակից մարդ, երբեք զրաղեցնել չուզիր չրջա – պատդ քո Եսով: Կամաւոր ողջակէզի պէս, ծառայեցիր ժողովուրդիդ, նաեւ ազատատենչ մարդկութեան ու երբ ֆիզիքական ուժերդ չարօրէն դաւաճանեցին քեզ, ճակատագրի անողոք հարուածի տակ ընկար անմռունչ, այնպէս ինչպէս անմռունչ էիր Հայկական Գոյամարտի օրերին Շատախի լեռներում, Արարատեան դաշտում ոսոխի դէմ:

Կեանքը քեզ համար յաւիտենական պայքար էր յանուն հարազատների, ազդի, հայրենիքի, ազատութիւնը սիրող մարդկութեան: Քո Եսը միայն մի գոյութիւն էր, քո երազներն իրականացնելու համար:

Ցիշում եմ քեզ դեռ այն օրերից, երբ երկուքս էլ հազիւ պատանեկութեան դրան էինք ապրում: Գիտե՛ս, դաժան եղաւ մեր պատանեկութիւնը, հազիւ արեւ տեսած, եկաւ առաջին համաշխարհային պատերազմը, յետոյ հայ ժողովուրդի արիւնոտ սպանդը, այնուհետեւ ռուսական արիւնոտ Յեղափոխութիւնը, հայկական ճակատարտը Թուրքի դէմ, բոլշեւիզմը, Հայաստանի Տաղնապը, յետոյ երկար տարիների տարապրութիւնը: Քո կեանքը մանաւորապէս եղաւ զողգոթայ: Մեր ժողովուրդի տաղնապալի գոյամարտի առաջին իսկ օրերից, 1914–15, դու հազիւ ազատամարդ բուսած, նետուեցար կրակի մէջ: Դեռ Շատախում, արհամարհելով մահը, նետուեցիր պայքարի մէջ ու պատահական բախտը միայն քեզ ազատեց Թուրքի եաթաղանից: Եկար կովկաս, սուզի, տառապանքի տարիներ էին: Հայ ժողովուրդը մեծ մասով սրածուել էր Արեւմտեան Հայաստանում, աւերակ էր դարձել հինաւուրց մեր հայրենիքը, Թիւրքն ու Քիւրդն էին անցել մեր երկրով, ջարդելով անզէնները, տկարները ու լքուածները: Հայկական Նեմեսիսը եւս անձար չէր նստել, տեղ-տեղ չէչտակի հարուածով չանթահարել էր թշնամուն, դո՛ւ այդ չանթահարողների հետ էիր:

Եկար Արեւելեան Հայաստան ու հազիւ հասած երեւան, նետուեցիր պայքարի:

Նոյն ժողովուրդի հարազատ զաւակ – ներն էինք, սակայն մեր անողոք պատ – մութիւնը դարեր շարունակ բաժան–բաժան էր պահել մեզ: Աչխարհագրական քարտէսը, տմարդի թշնամիները կոտո – րակել էին մեզ ու դարձրել նաեւ որոշ չափով խորթ: Դարձել էինք երկու հատ – ուածներ, գրեթէ բաժան իրարից: Դո՛ւ առաջիններից մէկը եղար, որ կարողացար հասկանալ ընդհանրական մեր չահերը ու թէպետեւ «մրրիկով բաժան – ուած» էինք, դո՛ւ դասը լեզուս տեղացի – ների հետ: Արեւմտեան Հայաստանից եկողների առաջին օրերին յիշում եմ քեզ, Մանուէլ Մարութեանին, Հրանդ Բագ – րունուն, աննման Օննիկ Մխիթարեանին, Կապուտիկեանին (անուանի բանաստեղ – ծուհի Սիլվա Կապուտիկեանի հայրը) որ առանց խորութիւն դնելու երկու հատ – ուածների միջեւ, բարեկամութիւն հաստատեցիք ժողովուրդի հետ, գտաք նոր բարեկամներ, ընկերներ: Դաշնակցութեան ղեկավարութեան տակ նետուեցիք նոր պայքարի մէջ, տեղացիների հետ միասին, ընդդէմ մեզ խողխողող թշնամու: Շուտով կարողացար ընտելանալ մեր պայմաններին: Ժամանակները յետոյ դարձար Կ. Կոմիտէի անդամ, գործօն աշխատաւոր մեր դասը հետապնդող: Քո եռանդի չնորհիւ զնահատուեցիր բոլորից ու դեռ երիտասարդ, առաջին իսկ տարիներին դարձար պատասխանատու գործիչ, նաեւ վստահելի մարդ մեր ղեկավարութեան մօտ:

Ցիշում եմ քեզ, երբ Հայաստանի Կ. Կոմիտէի անդամ էիր, յիշում Փետրուար 18ին, յիշում իբրեւ Հայաստանի Փրկութեան Կոմիտէի քարտուղար: Ցիշում եմ քեզ Պարսկաստան, յիշում Պրագա, յիշում Փարիզ միշտ ղեկավար դիրքերում: Ամէն տեղ ներկայ էիր իբրեւ կուսակցական ու հասարակական գործիչ ու յիշում եմ նաեւ, որ քո անձը, քո սեփական Եսը չկար: Կայիր դո՛ւ իբրեւ Հայ, իբրեւ կուսակցական, իբրեւ նուիրուած գործիչ, բայց երբեք չէի տեսնում քեզ, իբրեւ Սահակ, անձնական Ես: Քո Եսը մացուած էր ընդհանուրի Եսի մէջ: Նոյնն էիր նաեւ օտարների հետ: Այնտեղ եւս ես չտեսայ քո Եսը, տեսայ միայն պարտականութեան դերի, գիտակից հանրային գոհա – բերուող գործիչը:

Ցիշում ես Ն. Դաշտենցի «Ոդեղան»ի մէջ Աւետիք Իսահակեանին նուիրուած իր խօսքը, ուր գրում է.— Սա մեր պատմութիւնն է այն սերնդի մասին, որին դուք սիրել էք եւ որն այլեւս չի կրկնուելու»:

Այո՛, դու պատկանում ես այն սերունդին «որն այլեւս չի կրկնուելու»: Զկայ գրեթէ այն գոհաբերող, նուիրեալ սե – րունդը, որ ստեղծեց Հայաստանի Հանրապետութիւնը, նա պայքարեց ամբողջ իր հոգիով ի գին մեր ժողովուրդի ազատութեան ու անցաւ պատմութեան դիրկը: Նոյնը խոր ցաւով արձանագրում է, մեր հանդուցեալ ընկ. Ռուբէնն իր յուշերի մէջ:

Այո՛, դժուար է սպասել, որ կրկնուի «Գոյամարտի» ու «Հայաստանի Ազատագրութեան» սերունդը: Դո՛ւ, վերջին Մոհիկաններից մէկն ես, ու չգիտեմ դեռ քանի՛ հոգի է մնացել այդ նուիրեալ – ներից:

Հայոց պատմութիւնը չի կարող մոռանալ Հայաստանի ազատութեան համար գոհուող սերունդը: Ինչպէս Յովհաննէս Թումանեանն է ասում՝ «Մահը մերն է, մենք մահինը, մարդու գործն է միշտ անմահ»:

Այո՛, մարդիկ կ'անցնեն, գնացիր նաեւ դու, սակայն Գոյամարտի սերունդի գործը կը մնայ միշտ անմահ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻ

ՍԻՐԵԼԻ ՍԱՀԱԿԻ ՅԻՇԱՏԻԿԻՆ

Քառասուն օր առաջ օտար հողին յանձնեցինք մեր սիրելի Սահակին մարմինը: Հայկական ազատագրական չարժման հազարաւոր նուիրեալներէն մէկը: Ցանձնեցինք հողին առանց արցունքի, բայց դառնացած հոգիով: Հայ ժողովուրդը, մանաւանդ Հ. Ց. Դաշնակցութեան զաւանանքին երկրպագուները չատ են լացեր Հայոց աչխարհի բովանդակ տա – րածութեան վրայ իննսած անուանի եւ անանուն նահատակներու յիչատակին: Լացած ենք մանաւանդ օտար հողերուն յանձնուած բազմաթիւ նուիրեալներու հողաթումբերուն առջեւ: Լացեր ենք, բայց երբեք յուսահատեր: Որովհետեւ կ'ըմբռնենք թէ համայն աչխարհի պատմութեան մէջ չկայ յաղթութիւն՝ առանց ծանր զոհաբերութեանց, առանց տառապանքի:

Արեան ծովէն անցնող Հ. Ց. Դաշնակցութեան զաւանանքին սպասարկող ռեւէ անհատի կորուստը ծանր է ապրողներուս համար, ծանր է բայց ամբակուռ խարիսխ մը ղեմոգրական պայքարի: Սահակներու մահը նոր կեանքի աղբիւր է եւ անոնց հողակոյտերուն խոր լռութիւնը յաւիտենական կոչ

ՄԻՇՏ ՆԵՐԿԱՅ

*

Նոյն գաղափարականին ճամբուն վրայ, բախտն ունեցայ ընկ. Սահակին հանդիպելու, եւ օրէ օր աւելի զինքը ճանչնալով՝ հիմնաւորուեցաւ տպաւորութիւնը, որ ձգած էր վրաս մեր առաջին իսկ հանդիպումներու ընթացքին իբրեւ զոհաբերուող, նուիրեալ, լայնախոհ մարդ:

Իր արժանիքները կը թուեն իր երէցները, որոնց կողքին գտնուած է վճռական կռիւներու ժամանակ: Կը հնչեն դեռ ականջիս Դրոյի խօսքերը, երբ առիթով մը կ'ըսէր, «Չես գիտեր ի'նչ տղայ է Սահակը»: Իր յատկութիւններու մասին կը գրեն իր տարեկիցները, որոնք ծանօթ են իր անխոնջ աշխատանքին, երբ միասին կը մղէին մեր ժողովուրդի մահու կամ կենաց պայքարը:

Իմ կարգիս կրնայի վկայել թէ ի'նչ նուիրումով լծուած էր, վերջին քսան տարիներու ընթացքին, զանազան գործերու, անսասան էր հաւատքով: Հակառակ իր արժանիքին, ան կը մնար միշտ համեստ իբրեւ ազատութեան զինուոր, եւ իբրեւ այդ՝ մեր ժողովուրդէն եւ պատմութենէն եկած բոլոր կանչերուն կը պատասխանէր միշտ՝ Ներկա'յ:

Սակայն կ'ուզեմ մասնաւորապէս յիշել ընկերը որ ճանչցայ մեր առաջին հանդիպումներու ընթացքին, այն ընկերը, որ իր սիրտն ու հոգին ի սպաս դրած էր հայ երիտասարդութեան քաղաքական եւ քաղաքացիական դաստիարակութեան գործին, լծուելով տարիներ շարունակ իր բազմազան զբաղումներու կողքին, սերունդ հասցնելու առաքելութեան:

«Ռաֆֆի» լսարանի խումբ մը «տաք գլուխներ», ինչպէս կը կոչէին զանոնք «խելացիները», տարուած իրապաշտ կամ նիւթապաշտ դարու մը պահանջներով եւ խաբուսիկ վարձատրութիւններով, խումբ մը երիտասարդներ աշխարհի մայրաքաղաքին մէջ հասակ նետած՝ կը համախմբուէին Ս. Վրացեանի շուրջ, Սէնի ափին, սրճարանի մը գետնայարկը, ծանօթանալու իրենց հայրենիքին անցեալին, վաստակին, մշակոյթին, եւ տանջուած բայց արի ժողովուրդի մը քաղաքական դատին: Այդ գործին մէջ ընկ. Սահակ կը հանդիսանար Ս. Վրացեանի աջ բազուկը:

Լսարանի անդամներէն ոմանք՝ պիտի կազմէին Ռաֆֆի խումբը: Վրացեան զանոնք մկրտելէ ետք պիտի հեռանար Փարիզէն եւ սկսուած աշխատանքը պիտի շարունակէր ընկ. Սահակ, ոչ միայն իբրեւ առաջնորդող միտք, այլ եւ մասնակցելով մեր բոլոր ձեռնարկներուն, միշտ հանդուրժող եւ անդրդուելի՝ սկզբունքի հարցերու մասին:

Տարիներ ետք, անգամ մը եւս պիտի գտնէինք ընկեր Սահակը երիտասարդութեան կողքին, երբ Շ. Միսաքեան կը ցանէր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի գաղափարին առաջին սերմերը:

Այսպէս, քանի մը երէցներու կողքին, անոնց ջերմ շունչին տակ, պատսպարուած մերթ աջէն մերթ ձախէն փչող քամիներէն, պիտի պատրաստուէր սերունդ մը:

Այդ սերունդէն, ահա կուգամ հրաժեշտ առնել Ռաֆֆիական մեր ընկերէն, միշտ այն զգացումով թէ վաղը, որեւիցէ պարագայի, երբ ընկ. Սահակի օգնութեան պէտք ունենանք, ան պիտի պատասխանէ անգամ մը եւս, ինչպէս ըրած էր միշտ, Ներկա'յ:

Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ԶԱՒԱԿԸ

•

Իր կորուստը մեծ է գաղափարակիցներուն համար, անդարմանելի՝ Վասպուրականցիներուս համար:

Բնիկ Վասպուրականի Շատախ-Թաղէն, Լեռնապարի հայդուկներէն, Վասպուրականի Թաղի հերոսամարտի (1915) մարտիկներէն, որոնք շատերու հետ իրենց զոհաբերութեամբ ապահովեցին Վասպուրականի ազատամարտին յաղթանակը:

Ս. Տէր-Թովմասեան երիտասարդ օրերէն իսկ նուիրուեցաւ հայ ժողովուրդի բարօրութեան եւ հայրենիքի ազատագրման:

Ան պատնէշին վրայ մնաց իր գաղափարակիցներու կողքին, վարելով պատասխանատու աշխատանքներ: Բնաւորութեամբ շատ համեստ ու հեղահամբոյր, ընկերասէր, հայրենասէր, այս իսկ պատճառաւ կը սիրուէր ու կը յարգուէր հայրենակիցներէն ու մանաւանդ իր ընկերներէն:

Ս. Տէր-Թովմասեան շատերու պէս կրնար նիւթական դիրք եւ ասպարէզ շինել, բայց նախընտրեց հաւատարիմ մնալ իր սկզբունքներուն, ծառայել իր հայրենիքին: Հաւատարմաբար նուիրուեցաւ իրեն վստահուած գործին, առանց սակարկումի, առանց ընկրկումի:

1955ին, հերոսամարտի 40ամեայ տարեդարձի հանդէսին, Մարսէյլի Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան կողմէ հրաւիրուեցաւ բանախօսելու իբրեւ մէկը, որ մասնակցած է հերոսամարտի յաղթանակին: Այն օրը զինքը տեսանք արդէն ծիւրած ու յոգնած: Բայց իր մէջ դեռ վառ էր հայրենասիրութեան ոգին: Կը մնար նոյն տոկուն եւ աշխատասէր Սահակը:

Ուրախ էր ու տրամադրութիւնը բարձրը, որովհետեւ պիտի խօսէր իր սրտին ու մտքին շատ մօտիկ հերոսամարտին տարեդարձի օրուան առթիւ:

Իր ներբողական բանախօսութիւնը, իր պատմական յիշատակներով, մեծ տպաւորութիւն թողուց ներկաներուն վրայ:

Սիրելի ընկեր Սահա'կ, թոյլ տուր որ այսպէս որակեմ քեզ: Դո'ւն ալ գացիր շատերուն պէս միանալու նուիրեալներուն: Ապագայ սերունդին կը մնայ ձեզի նման նուիրեալներու անմոռանալի անունները քանդակել յուշարձաի մը վրայ, Շատախ-Թաղ Լեռնապարի կատարներէն մէկուն վրայ, ուր հասակ առիր մեծ երազներով:

Թող այս համեստ տողերս փոխարինեն Շատախ-Թաղ Լեռնապարէն հաւաքուած գիներբուքէ եւ կակաչներէ հիւսուած ծաղկեփունջը, որ զետեղուի՝ դեռ շատ թարմ հողակոյտիդ վրայ:

Ա. ՀԻՒՍԵԱՆ

ՄԵՐ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԸ

ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ-ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

•

Սահակ Տէր-Թովմասեան ծնած է 1892-ին, Վասպուրականի Շատախ (Ջերմաձոր) գիւղը, որ կը գտնուի Վանայ լճի հարաւային կողմը: Շատախ կէս հայաբնակ գիւղ մըն էր, որ տուած է Ֆետայիներ եւ մտաւորականներ:

Տէր-Թովմասեան իր նախնական եւ միջնակարգ ուսումը կը ստանայ Վանայ մէջ: Սակայն, դէպքեր պատճառ կը դառնան, որ ան կիսատ թողու իր ուսումը: Յետագային, ինքնազարգացումով, կըրցաւ տեղ մը հասնիլ եւ իր մասնակցութիւնը բերել Շատախի մտաւորական շարժման:

Այդ շրջանին, Վանի կուսակալ Ճէվտէթ բէկ, — որ հայատեաց մըն էր, — տեսնելով Շատախի շրջանի Հայութեան զարթօնքը, կ'որոշէ քանդել սկսուած գործը:

Սահակ, այդ օրերուն, կ'անդամակցի Հ. Յ. Դաշնակցութեան, եւ իր առաջին գործը կ'ըլլայ, քանի մը մտաւորական ընկերներով կազմակերպել մշակութային ձեռնարկներ: Իր մասնակցութիւնը բերաւ խմորատիպ «Տիգրիս» եւ «Անկախ Տիգրիս» պարբերաթերթերու հրատարակութեան:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան ուշադրութեան գլխաւոր շրջաններէն էր Շատախ: Արամ Մանուկեան, իբր լիազօր եկած էր կազմակերպելու Շատախի շրջանը: Իր ներկայութեամբ տեղի ունեցաւ Շրջ. Ժողովը, ուր ընտրուեցաւ Անտառի Զինուորական Մարմին մը, որուն կ'անդամակցէին հետեւեալները.— Սամուէլ Մեսրոպեան (ողջ), Յովսէփ Չոլոյեան եւ Միհրան Մարգարեան:

Այս մարմինը, իր առաջին նիստին իսկ, որոշեց նախայարձակ չըլլալ որեւէ դէպքի առթիւ, այլ դիմել ինքնապաշտպանութեան: Զինուորական Մարմինը իր տրամադրութեան տակ ունէր 30 հոգիէ բաղկացած մարտական խումբ մը, որուն խմբապետն էր այդ շրջանին հին եւ փորձառու Ֆետայի՝ Ազատ Սիմոնեանը (ողջ):

Սահակ Տէր-Թովմասեան, տեսնելով Վասպուրականի մէջ կատարուած կազմակերպչական աշխատանքները, որոնց ղեկավարներն էին Արամ Մանուկեան, Վահան Փափազեան (Կոմս), Սարգիս, Նիկոլ Օտապաշեան, Իշխան եւ ուրիշներ, քաջալերուեցաւ եւ հետեւելով անոնց օրինակին, նուիրուեցաւ յեղափոխական աշխատանքներու:

Երբ 1917ին ծագեցաւ բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը, եւ, ռուս զինուորները լքելով ճակատները դիմեցին «դէպի տուն», Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ստանձնեց շրջանի ինքնապաշտպանութեան գործը:

Շատախ ունէր երկու գունդ, գնդապետ Բաղդասարեանի եւ Լեւոն Շաղոյեանի ղեկավարութեամբ:

1918ին, կռիւները սկսան Սալմաստի եւ Վանի շրջաններուն մէջ: Տէր-Թովմասեան իր մասնակցութիւնը բերաւ այս կռիւներուն: Էրզրումի անկումէն ետք, Վանի եւ Շատախի մարտական ուժերը, ժողովուրդին հետ միասին, նահանջեցին դէպի Էջմիածին: Այս ուժերուն մաս կը կազմէին շրջանի լաւագոյն ուժերը՝ Փանոս Ժամհարեան, (ողջ), Արճակցի Շիրին, Մանուկ Պալեան եւ ուրիշներ: Ասոնց հետ էր նաեւ Սահակ Տէր-Թովմասեան:

1918 Ապրիլ 7ին, գունդը հասաւ Իգտիր: Հոն էր Ողմեցի Ասլան Ստեփանեանը (ողջ) իր երկու հարիւր հոգինոց խումբով: Նոյն օրն իսկ հասան՝ զօր. Սմբատ Բարոյեան եւ Կարօ Սասունի, իրենց հետեւորդներով:

Հայաստանի Հանրապետութեան օրով, Սահակ Տէր-Թովմասեան լծուեցաւ կուսակցական եւ հանրային գործերու: Ու իր բազմազբաղ օրերուն՝ իսկ, ան գրի առաւ անդարձ մեկնող ընկերներու, գաղթի եւ կռիւներու մասին իր տպաւորութիւնները՝ Երեւանի «աշխատանք» շաբաթաթերթին մէջ:

1921ին, իր մասնակցութիւնը բերաւ Փետրուարեան ապստամբութեան: Փետրուար 18ի առաւօտուն, կազմուեցաւ Հայաստանի Փրկութեան Կոմիտէն, որուն կը մասնակցէին՝ Սիմոն Վրացեան նախագահ եւ արտաքին նախարար, Ա. Յովհաննէսեան՝ զինուորական գործերու վարիչ, Կարօ Սասունի՝ ներքին նախարար, Համբարձում Տէրտէրեան՝ ելմտական եւ պարենաւորման նախարար, բժիշկ Ս. Եղիազարեան՝ խնամատարութեան նախարար, Սահակ Տէր-Թովմասեան՝ քարտուղար:

1921 Մարտ 19–25, թշնամին ընդհանուր յարձակողականի անցաւ: Հայ համայնավարները եւ կարմիր բանակը թընդանօթներով եւ հրասայլերով, իրենց բոլոր ճիգերը ի գործ դրին եւ յաջողեցան անակնկալօրէն Երեւան հասնիլ եւ ձերբակալել Հայաստանի ղեկավարութիւնը: Ու շուտով Սասունցի ձիաւոր խումբեր, սրարշաւ անցան Երեւանի փողոցներով՝ խուճապի մատնելով բնակիչները: Բոլշեւիկեան թնդանօթը որոտաց Քանաքեռի բարձունքներէն (Ս. Վրացեան):

Ապստամբութեան զսպումէն ետք, Սահակ Տէր-Թովմասեան, Հայաստանէն գաղթող 12 հազար ժողովուրդին հետ, Գորիսի վրայով անցաւ Թաւրիզ, ուր մնաց քանի մը ամիս, Հայաստանի ղեկավարութեան հետ, յուսալով որ կրնան վերադառնալ: Անկից մեկնեցաւ Ֆրանսա, եւ հաստատուեցաւ Փարիզ:

Ֆրանսայի մէջ, Սահակ Տէր-Թովմասեան մնաց միշտ ղեկավար դիրքերու վրայ: Իր պարապոյ ժամերուն կը դրէր իր զինակիցներուն կենսագրութիւնները Դրօշակին մէջ, որ կը հրատարակուէր Փարիզ: Ան աշխատակցած է նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան օրկաններուն:

Անցեալ տարի տեսանք զինքը Պիյրութի մէջ, քայքայուած առողջութեամբ, սակայն ոչ յուսահատ: Անցաւ Փարիզ, ուր չկրցաւ վերագտնել իր առողջութիւնը եւ 18 Մարտ 1960ին, ընդմիշտ մեկնեցաւ մեզմէ, սուգի մէջ ձգելով զինք սիրողներու բազմութիւնը:

Հալէպ ԱԻՕ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (186)

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

—o—

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

—o—

ՄՈԼՈՐՈՒՄԸ

Զ.

Փարիզուհիին ճերմակ լանջը գոհարներու նշոյլին տակ կը պսպղար: Շքեղ լանտօներով պտոյտները յաճախեցին: Սլաձեւ նաւակ մը միշտ պատրաստ գտնուեցաւ աղիճին այցը ընդունելու: Անոր ներքնախուցին մէջ, տոքթորին հետ առանձնացումները աչքի զարնող անպատկառութեամբ տեւողութիւններու հասան: Նոյն իսկ կէս բաց դռներէ երեւցող գիրկընդխառնումներ՝ դիտմամբ սարքուած՝ Սոֆիին ցոյց տուին անոնց յարաբերութիւններուն ամբողջ խաղքութիւնը: Սրահին մէջ անգամ, Սոֆիին ու մամային ներկայութեանը, չքաշուեցան անոնք վրան շատ բաց հոգածութեան լպիրշ ցոյցերէ, զիրար շողոմող գգուական վերադիրներու վրդովեցուցիչ գործածութեամբ մը, որուն համար այնքան ձեռնտու է մանաւանդ Ֆրանսերէն լեզուն:

Մաման անշուշտ չէր հասկնար այդ ափեղցփեղութիւնները, իր ապուշ նայուածքին զմայլանքովը շրջապատելով միայն իր զաւակը. բայց Սոֆի, կը լսէր ու կը հասկնար: Խուլ կատաղութեամբ մը կ'ուռէր իր լանջը ի տես այդ համարձակ աղջկան, որ փարիզեան բոզի յայրատ ու աղմկոտ շարժումներովը կը լեցնէր ամիրային խաղաղ ապարանքը, խանգարելով անոր խորհրդաւորութիւնը:

Սակայն կանացի հոտառութեամբ մը, մանկամարդ աղջիկը կրցաւ թափանցել երիտասարդին բո'ւն հոգեբանութեանը: Մէկ քանի անգամ յանկարծ բռնեց զանիկա՝ երբ կիրքով ու ըղձանքով յղի նայուածքով մը իր վրայ սեւեռուած՝ կ'արձանանա՛ր ան: Արշակ ի զուր աճապարեց սթափիլ եւ իր զգացումը պարտկել, մատնուած էր: Այդ բոպէէն՝ Սոֆի հասկրցաւ թաքուն միտքը Փարիզուհիին մօտ անոր ճղակտոր փութկոտութիւններուն: Ու ա'լ այս անգամ չուզեց դիւրին որսը դառնալ անոր անարգ հնարամտութիւններուն, թաւագլոր իյնալ անոր ծուղակին մէջ: Ճակատագրական կապ մը տեսաւ իր եւ այդ մարդուն միջեւ. անկից խուսափելու իր բոլոր ճիգերը ապարդիւն աշխատանք մըն էին: Բայց հակառակ իր այս համոզումին, իր կողմէ խիզախ, ցուրտ, ամբարհաւաճ կեցուածքի մը, այդ անողոք հոգիին անձնասիրական կամէութիւնը ջախջախելու անհրաժեշտութիւնը թեթեւագոյն վրիժառութիւնը նըկատեց անկից կրած իր անարգանքին համար: Ուստի՝ անոր զէնքերուն համարժէք զէնքերով դիմադրելու պատրաստուեցաւ:

Այս անգամ, փորձառութեամբ ու տառապանքով դարբնուած, իր մէջ ուժը զգաց՝ այդ մարդը մինչեւ իր ոտքերուն աղերսարկու ու լալահառաչ բերելու յաղթանակին: Եւ ա'լ առանց վարանելու, առանց խղճահարելու, առաւ իր զէնքը որ իր քովն էր, իր մօտը, դիւրին եւ նըպատակայարմար՝ Համբիկը:

Այդ բոպէէն, ձկնորսին տղուն շուրջը ստեղծուած կացութիւնը առեղծուածային եղաւ իրեն համար: Իրենց — Սոֆիին ու Համբիկին — յարաբերութիւններուն մէջ փարիզեան զոյգի յեղակարծ երեւումովը առաջ եկած պաղութիւնը մէկէն ի մէկ դադրեցաւ՝ խանդաղատագին ու անվերապահ յորդումովը Սոֆիին սիրային ցոյցերուն, որոնցմով աղջիկը սկսաւ շրջապատել իր մանկութեան բարեկամը: Իր ընթացքին մէջ վարանում ու երկդիմութիւն անհետացան: Համբիկ՝ բիբերը լայն բացած՝ ջանաց տեսնել եւ հասկնալ պատճառը, որ չսպասուած վայրկեանի մը կը մղէր իր բարեկամուհին ատանկ գորովազեղ ու սիրակարկառ շարժումի մը, բայց չյաջողեցաւ:

Սոֆի ժամանակ չթողուց որ տղան խորհրդածէ, տրամաբանէ եւ հասկնայ: Անոր վիզը նետուեցաւ իր սիրոյն անդրդուելիութիւնը կրկնելով եւ իրենց մօտաւոր վերջնական երջանկութիւնը փըսփսալով անոր ականջին:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

ՆԵՀՐՈՒ անդրադարձած է Զու Էն Լայի հետ իր ունեցած խօսակցութիւններուն ու յայտնած թէ անոնք ապարդիւն եղած են: Այս առթիւ սահմաններուն մասին ըսած է. «Խնդրոյ առարկայ չեն կրնար դառնալ ներկայ սահմանները, ոչ մէկ սակարկութիւն կրնայ տեղի ունենալ»:

ԹՈԿՕ, չորեքշաբթի պաշտօնապէս անկախ հռչակուեցաւ: Ափրիկէի նորակազմ պետութիւններէն ամէնէն փոքրն է:

ԹՈՔԻՈՅԻ մէջ, 6000 ուսանողներ բողոքած են Ճափոն–Ամերիկա զինուորական դաշնագրին դէմ: Տիէթը (խորհրդարան) այս օրերուն պիտի վաւերացնէ դաշնագիրը:

65·000 ՍԹԵՐԼԻՆ պիտի ծախսուի իշխանուհի Մարկարէթի ամուսնութեան համար: Աշխատաւորականները «չափազանցուած» կը գտնեն այս գումարը:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՐԼԻՆԻ ծերակոյտը քննութեան առած է Պաքուի մէջ Խրուշչեւի վերջին յայտարարութիւնը: Պերլինի առընչութեամբ քաղաքական ոչ մէկ փոփոխութիւն առաջարկուած է:

ԻՐԱՔ որեւէ վէճ չունի Արեւմուտքի հետ, յայտարարած է զօր. Քասըմ: «Մեր բարեկամները մենք կ'ընտրենք, պայմանաւ որ միջամուխ չըլլան մեր ներքին գործերուն»:

ԺՈՂՈՎՐԴԱՎԱՐ Չինաստանի վարչապետը Զու Էն Լայ Նեփալ հասած է:

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ հաւաքուած են ՍԷՆԹՈՅԻ (նախկին Պաղտատի Ուխտ) երեք անդամները (Իրան, Թուրքիա եւ Փաքիստան): Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները ներկայ են:

Պ. Գասպար Պալեան, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Պալեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժօզէֆ Պալեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժան Պալեան, Հրանտ, Սիմոն եւ Ժագ Պալեան, Տիկին Ժօզէֆին Ֆոնթէն եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Սուլթանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Փարթոռ Սիրատակ եւ զաւակները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր, քրոջ, հօրեղբօր կնոջ, մեծմօր, խնամիին եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ԷԼԻԶԱՊԷԹ ԳԱՍՊԱՐ ՊԱԼԵԱՆԻ

(ծնեալ Աբրահամեան, Սեբաստացի)

մահը, որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 25ին, իր բնակարանին մէջ, 5, Ռիւ Ժորժ Լըպլան, Իսի, 61 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս հինգշաբթի առաւօտ ժամը 10,30ին, իր բնակարանը, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Իսիի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 217–218 (Յունուար – Փետրուար), 48 էջ, ճոխ, այլազան եւ միշտ հետաքրքրական բովանդակութեամբ.—

Էշը... բժշկութեան մէջ (ԽՄԲ. — Իմ սիրելի Հայաստանը (ԱՍԱՖԵԻ). — Օդը սնունդ մըն է (ՏՈՔԹ. ՆԱԻԱՍԱՐԴ). — Վառարանի մասին (ՏՈՔԹ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ). — Ի՞նչ են կենսանիւթերը եւ ի՞նչպէս հասկնալ անոնց պակասը (ՏՈՔԹ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ). — Զաւակ առնել պուլիկով (ՏՈՔԹ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ). — Ի՞նչ անուն տալ երախային (ՀԱՆՐԻ ՄԱՍԷ). — Խրատներ մայրերուն (ԼԵՆԻՆԿՐԱՏԻ ՄԱՆԿԱԲԱՐՁԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ). — Հիւանդը եւ իր սնունդը (ՏՈՔԹ. ՊԸԼՈՆՏԷԼ). — Զլախտի մասին (ՏՈՔԹ. ՖՈՒՐՈՒՆՃԵԱՆ). — Թոքախտը յարձակողականի անցաւ (ՓՐՈՖ. ԷԹԻԷՆ ՊԵՌՆԱՐ). — Սիֆիլիզը յարձակողականի անցաւ (ՏՈՔԹ. ՌՈՒՍԷ). — Միշտ մտածեցէք խլիրդի (fանսէր) մասին (ՓՐՈՖ. ԺԱՆԸՆԷ). — Թունաւորուեցաւ, ի՞նչ ընել (ԽԱՉՈՒՀԻ):

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան 15 նոր ֆրանք (1500 ֆրանք): Արտասահման 20 նոր ֆրանք (2000 ֆ.) երկու տարեկանը մէկ կանխիկ վճարողին համար 37,5 նոր ֆրանք (3750 ֆր.):

Ch. Aïvazian
Au journal HARATCH
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ապրիլ 8ին աւարտած է մեր բաժանորդներէն շատերուն տարեշրջանը: Կը խնդրենք որ փութով կատարեն նոր տարեվճարը, առանց անհատական հրաւէրի սպասելու:

Կը խնդրենք նաեւ որ ցարդ առկախ հաշիւ ունեցողները օր առաջ համապատասխան գումարները զրկեն:

Շնորհակալութիւն մեր բոլոր բաժանորդներուն որոնք իրենց կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԵՐՈՅԹ

Ի ՊԱՏԻՒ

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆԻ

Նախաձեռնութեամբ Ապրիլեան Սերունդի, այս հինգշաբթի երեկոյ ժամը 20ին,

La Belle Cordière
6, rue d'Antin

Մասնակցութիւն 12 Ն. Ֆ.:

Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ:

Արձանագրուիլ՝ Գրատուն Հրանդ Բալուեան, հեռ. Փրօ. 25–46:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլի դպրոցին վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Միսաք Սարգիսեանէ 20 Ն. Ֆ. իր երկրորդ թոռնիկին՝ Ազնիւ–Լուսինի մկրտութեան առթիւ:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ՑԱՆԿԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Թորիկեան Յաբէթ 100 Ն. Ֆ., Ապրիեան Յակոբ 20 Ն. Ֆ., Պզտիկեան Հայկազ, Ատանալեան Երուանդ, Տէր եւ Տիկին Տէր–Թօմայեան Յակոբ, Խաչատուրեան, Աշըգեան, Ինճէեան 50ական Ն. Ֆ., Ոմն 20 Ն. Ֆ., Զարիքեան 100, Պալապանեան, Ճանճիկեան 50ական, Սէմէրճեան Ներսէս 20, Տիկ. Հայրապեան եւ Տիկին Մութաֆեան 10ական, Քէլէշեան Օհանիկ 100, Քէշիշեան 20, Մատէեան 150, Դարբինեան եւ Շանչիկեան 50ական, փոքրիկն Սէմէրճեան Գրիգոր եւ Արզուեան Բաթրիք 20ական, փոքրիկն Էլէն Ալեքսանեան 100, Փօլէթ Արզումանեան 30, Տէր եւ Տիկ. Պօյաճեան 50, Մաթէոսեան 30, Մուստիքեան Վարդան 150, Տիկին Ուզունեան 20 Ն. Ֆրանք:

Գումար 1500 Ն. Ֆրանք:

(Շար.)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վալանսի մէջ «Մայիս 28»ը կը տօնուի Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյբ պետական թատրոնի շքեղ սրահին մէջ:

×

Սեբ. Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան հանդէս – պարահանդէսը՝ ՄԱՅԻՍ 7ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

Բարձր Հայքի Հայրենակցական Միութեան պարահանդէսը՝
ՄԱՅԻՍ 21ին (Մարսէյլ):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Հայաստան, Լենինականէն Տիկ. Աղաւնի Տէր–Յովհաննէսեան, Ունանի աղջիկ, բնիկ Իզմիրի գիւղերէն Պայանտրցի, կը փնտռէ իր հօրաքրոջ աղջիկները: Կը կարծուի որ Փարիզ են: Ռոզինա Նազարեան տղայ մը ունի՝ Աւետիս: Արուս Աւետիկեան, զաւակները Ստ. եւ Պերճուհի, Մաքրուհի Պէնտէրլեան աղջիկ մը՝ Վառվառա, որոնք ներգաղթած են 1947ին Յունաստանէն:

Յիշեալ անձնաւորութեանց հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի գրել Թորգոմ քհնյ. Բօսթեքեանի՝

10, Rue Félix MANGINI Lyon-Villeurbanne (Rhône

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Պ. Տէրմանեան (Լիոնէն) 10 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Շաւարշ Միսաքեան սրահին:
(Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Ողբ. Ս. Տէր–Թովմասեանի մահուան առթիւ ընկ. Ս. Թորոսեանէ, Միւնիխ, 50 Ն. Ֆ.: Մարսէյլ – Լէ զՕլիվի Հ. Յ. Դ. «Իշխան» խումբէն 40 Ն. Ֆ.: Պ. Նըշան Մուրատեանի մահուան առթիւ Վիէնի Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութենէն 20 Ն. Ֆ.:

×

Ընկ. Ս. Տէր–Թովմասեանի մահուան առթիւ Տիկին Ս. Գ. Զագըրեան 10 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Յառաջի բարգաւաճման:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Սարգիս Մինասեան» ենթակոմիտէին:

Այս շաբաթ, 30 Ապրիլ ժամը 21ին, Պ. Կակոյեանի սրճարանը՝ 128 Ռիւ Էթիէն Տոլէ:

Զուարթ մթնոլորտ,
հաճելի անակնկալներ

ԽՆՋՈՅՔ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի տարեկան խնջոյքը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ:

Սիրով կը հրաւիրուի Վալանսի Հայութիւնը, քաջալերելու համար այս բարենպատակ ձեռնարկը:

Հայկական տաք մթնոլորտ եւ առատ կերուխում:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կապ. Խաչի հանդէսը Հ. Օ. Մ.ի յիսնամեակին առթիւ, Լիւթէսիայի մեծ սրահին մէջ

ՄԱՅԻՍ 22ԻՆ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Ի ՆՊԱՍՏ ՊՈՒԱ–ՔՈԼՈՄՊԻ

Հայկական դպրոցին բացառիկ ներկայացում հայկական ֆիլմերու Մայիս 10, երեքշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 20,45ին Սինեմա Ռէքս, 64, Ռիւ տէ Պուրկինեոն, Անիէռ (Պուա–Քոլոմպի կայարանին մօտ):

Կը ցուցադրուին շրջանին մէջ առաջին անգամ ըլլալով ԿԱՄՕ պատմական ժապաւէնը եւ Սեւանայ լիճին Գաղտնիքը (հայախօս են երկու ֆիլմերն ալ):

Մուտք 2,00 եւ 3,00 Նոր Ֆրանք:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

22 տարեկան (զինուորական ծառայութիւնը կատարած) երիտասարդ մը իբրեւ վաճառորդ պօնըթրիի մէջ: Դիմել՝

ETS CHEDIK
285, Rue St. Denis Tél. : GUT 62-80

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կ. ԿՈՄԻՏԷՆ եւ Փարիզի Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրեն հետեւեալ մարմինները.—

28 Ապրիլ, հինգշաբթի Աղբիւր Սերոբ ենթակոմիտէն:

29 Ապրիլ, ուրբաթ՝ Արամ – Շ. Միսաքեան:

30 Ապրիլ, շաբաթ՝ Արղութեան:
5 Մայիս, հինգշաբթի՝ Փոթորիկ:
6 Մայիս, ուրբաթ Արծիւ:
7 Մայիս, շաբաթ՝ Զաւարեան:
8 Մայիս, կիրակի՝ Վարդան:

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները:

ՎԱԼԱՆՍի Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8,30ին, «Ահարոնեան» ակումբը:

Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԿՌԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեանի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, դպրոցի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պզտիկներու արձանագրութիւնները պիտի փակուին Մայիսի վերջ:

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13-14 եւ 18–20: Ասկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռախօս Թռիւտէն 27–35:

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մասնաճիւղերուն:

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՔԱՂԱՔ, Տիկ. Թութէլեան, 4 Ռիւ Փարմանթիէ:

ՊՕՄՈՆ, Տիկ. Տօլպաշեան, 23 Պուլվար տը Պօմոն:

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ, Տիկ. Շալճեան:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ Ս. ՂԱԶԱՐ - ՎԵՆԵՏԻԿ

ԵՒ

ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Օգոստոս 6
ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ Օգոստոս 31

Հռոմի Ողիմպիական Խաղերը զբօսաշրջիկներու խճողում պիտի պատճառեն այս տարի Իտալիոյ մէջ:

Մեր խումբին հանգիստ ճամբորդութիւնը եւ լաւագոյն բնակութիւնը օր առաջ ապահովելու համար, կազմակերպութեան աշխատանքները սկսած են:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օրերը շուտ կ'անցնին, ցանկը շուտով կ'ամբողջանայ:

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ՝

Պ. ԹԱՐՈՆ
58, Bd. Serrurier, PARIS 19 - Métro Pré-St-Gervais

Ն. ՄԱՅԻՍԵԱՆ
45, Rue de Trévise' PARIS 9 - Tél. TAI 49-40
(Գաւիթին մէջ)

Յ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ
11, Ave. Béranger, ARNOUVILLE-LES-GONESSE (S. et O)

ԳԱՐՈՒՆԸբնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ, պայծառ լոյս և ոսկի արեւ...

Գարունը կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ և ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC
16 Bis, Bd. Sébastopol PARIS 4e
Tél. : ARC. 26-61 Métro : (CHATELET - HALLES)

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON. PARIS 12e 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE
4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O. 18, RUE BRÉZIN, PARIS 14e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 29 ԱՊՐԻԼ VENDREDI 29 AVRIL 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8286 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4587

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

Պատմութիւնը խեղաթիւրելու մասնաւոր ձեւ մըն ալ փաստերը իրենց ճիշդ տեղերէն հեռացնելն է։ Ամէն մարդ կրնայ նոյնիսկ չարափոխել օրերը իր յուշերէն, երբ անոնք անժխտելի փաստեր կը մնան։ Ասոնց վրայ հիմնուած կը մերկացնեն օտարներու կառավարութեան, մասնաւորապէս ղարզարար իթթիհատի գործած անլուր ոճիրները հայ խաղաղ ու անպաշտպան ժողովուրդին դէմ։

Ամէնէն աւելի կը յարձակի Անտրէ Մանուէլսքամի դէմ, որ 1917ին Փարիզի մէջ հրատարակած էր «Օսմանեան կայսրութեան ձակատագիրը» խորագրով ստուար հատոր մը, ճոխացուած բազմաթիւ պաշտօնական փաստաթուղթերով։

Հեղինակը, մանաւանդ միջազգային իրաւունքի, 1898էն մինչեւ համաշխարհային առաջին պատերազմը ապրած է Թուրքիոյ մէջ, իբրեւ աւագ թարգման Պոլսոյ ռուսական դեսպանատան։ Կատարելապէս կը խօսէր ու կը գրէր Թուրքերէնը եւ հիմնովին ուսումնասիրած էր Թուրքերն ու անոնց քաղաքականութիւնը՝ Ապտիւլ Համիտի օրերէն սկսեալ։ Ինքն էր, որ պատրաստած էր Հայկական Բարենորոգումներու ծրագիրը 1913ին եւ ներկայացուցած վեց մեծ պետութեանց Պոլսոյ դեսպաններուն։

Մանուէլսքամ Զինադադարի բախտորոշ օրերուն Փարիզի մէջ ալ ակտիւ դեր մը ունեցած էր Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութեան՝ իր խորհուրդներով եւ 1926ին հրատարակեց փաստաթուղթերով զինք մը Հայկական Հարցին մասին, երբ Ազգերու Դաշնակցութիւնը ժընեւի մէջ ուրացաւ հայ ազգի արդար իրաւունքները։

Ճչմալ փաչա կատղած է Մանուէլսքամի դէմ ո՛չ միայն անոր համար, որ անիկա Օսմանեան կայսրութեան ձակատագիրը գրքին մէջ չախչախիչ վաւերաթուղթերով կը ջողաղերծէ Թալէաթ – Ինվէր – Ճչմալ երրորդութեան ոճիրները Հայերուն դէմ, այլ մանաւանդ այն պատճառաւ, որ մանաւոր գլուխ մը յատկացուցած է «Մուրիոյ փոխարքայ» Ճչմալի սիրատորութեանց՝ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ։ «Արաբներու դահիճը» անօթի մեռցուցած էր Լիբանանի ժողովուրդը, Դամասկոսի եւ Պէյրութի մէջ կախաղան բարձրացուցած 21 արաբ երեւելիները ու մտաւորականները եւ աքսորած բազմաթիւ արաբ բնակիչներ։ Ալէյի (Լիբանան) պատերազմական տաճարին մէջ օգոստոս երկու հարիւր Արաբներ դատապարտել տուած էր իբրեւ «դաւաճան»։

«Ճչմալ փաչա իր ոճիրները խոստովանելու քաջութիւնը չունեցաւ, ինչպէս ըրած էր Թալէաթ», կը գրէ Մանուէլսքամ (էջ 353) եւ ճշմարտութիւնը սուրիական հարցին մասին անուն գրքի մը հրատարակելով վատօրէն ուզեց ինքզինքը արդարացնել։

Ռուսիա եւ Հայկական Հարցը գլուխին մէջ ճչմալ փաչա հազար կտոր կ'ըլլայ ապացուցանելու համար, որ Ռուսերը հայկական բարենորոգումները կը նկատէին «իրական քայլ մը Հայաստանի գըրաւման համար։ Բազմաթիւ արտաքսումներ կ'ընէ Մանուէլսքամի գրքէն՝ միշտ խեղաթիւրելով եւ ջնջելով իր անպաշտպանելի դատին իրեւ փաստ ծառայեցնել զանոնք։ Նոյնութեամբ կ'ընդօրինակէ նաեւ տպագրական սխալ մը, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գէորգ Ե. Սուրէնեանի կոմսէ Պօղոս Նուպար փաշային արուած պաշտօնին թուական ցոյց կուտայ «1912 տարւոյ սկիզբները», փոխանակ 1913ի։

Պալքանեան պատերազմէն վերջ ցարական Ռուսիան փոխելով Կովկասի Հայե-րուն հանդէպ վարած քաղաքականութիւնը, վերադարձուց, կ'ըսէ, էջմիածնոյ Մամուլի իր չաբաթական ասուլիսին ընթացքին, Այզընհաուըր քննութեան առած է միջազգային չարք մը հրատապ հարցեր։

Ալժերիա.— Նախագահը յայտարարած է թէ տը Կոլի հետ ունեցած իր խօսակցութիւններուն ընթացքին հարց դրած է թէ Ֆրանսա միշտ համաձա՞յն է ու պիտի չարունակէ՞ ընթացք տալ 1959 Սեպտեմբեր 16ին ճշդուած ինքնորոշման քաղաքականութեան։ Պատասխանը դրական ըլլալով, Այզընհաուըր կը յայտարարէ թէ համաձայն է տը Կոլի Ալժերիոյ քաղաքականութեան։

ԽՐՈՒՇՉեւԻ ՊԱՏՒԻՐԱԿԸ.— Նախագահը դիտել տուած է թէ պէտք չէ «լուրջի առնել» Խրուշչեւի վերջին ճառը։ Ինչ կը վերաբերի Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը՝ Ատընաուըր խօսք առած ու չեշտած է թէ Խրուշչեւ ներկայիս պատերազմ չուզեր, բայց եւ այնպէս ասիկա պէտք չէ պատճառ ըլլայ որ Արեւմուտք հրաժարի իր դիրքը զօրացնելէ։ Խաղաղութեան հաստատման համար անհրաժեշտ է որ Արեւմուտք Խորհ. Միութեան եւ համայնավար Չինաստանի չափ զօրաւոր ըլլայ։

Ինչ կը վերաբերի Արեւմտեան Գերմանիոյ քաղաքականութեան, Ատընաուըր անդամ մը եւս չեշտած է թէ պիտի չանդրադառնայ Գերմանիոյ միացման հարցին։

Ատլանտեան Դաշինքի ներսը Ատընաուըր կը կարծէ թէ Ֆրանսա կրնայ աւելի մեծ դեր մը ստանձնել։

Ամերիկա.— Նախագահը կը կարծէ թէ Ամերիկա պէտք է ուշադրութիւն դարձնէ Լատին Ամերիկայի զարգացման։

Ատընաուըր կը կարծէ թէ Ամերիկա պէտք է աւելի

ՀԱՅՈՑ ԳԱՂԹԻ
ՀԵՏՔԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

ԽՄԲ.— Փրոֆ. Վ. Պընըցեա՞ու, քալելով Հայոց գաղթի հետքերուն վրայէն, կը շարունակէ քրքրել «Արճէշ» տեղանուան ծագումը:

Հայերը սկսան իրենց հայրենիքէն դուրս գաղթել ԺԱ. դարուն: Իսկ զանգուածային կերպով՝ ԺԳ. դարուն:

ԺԱ. դարուն, անոնք ուղղուեցան դէպի հարաւ՝ Կիլիկիա եւ դէպի հիւսիս՝ Աստրախան, ուրկէ՝ Քաֆֆա քաղաքը, Խրիմի մէջ: Այստեղէն անոնք գաղթեցին Լեհաստան եւ Մոլտովա: Դէպի Լեհաստան գաղթը կը կատարուէր փոքր խումբերով՝ դեռեւս ԺԱ. կամ ԺԲ. դարերուն, ինչպէս ցոյց կուտան Քրիվոնոս եւ Կրապովիցքի՝ իրենց ուսումնասիրութեան մէջ, Լեմպէրկի հայկական գաղութը ԺԴ.–ԺԸ. դարերուն, (հրատ. Տեղեկագիր Գիտութեանց Ակադեմիայի, 1958, թիւ 12): Սակայն այս ժամանակամիջոցին՝ Հայերու գաղթի խումբեր կը հոսին նաեւ դէպի Պալքանները, մասնաւորաբար Պուլկարիա, ուր կը գտնուէին հայկական գաղութներ՝ Պաւղիկեան Հայերէ կազմուած, որոնք իրենց դաւանանքին պատճառով Բիւզանդիոնի կայսրերուն հրամանով բռնօրէն հաստատուած էին Մակեդոնիոյ մէջ դեռեւս Զ. դարէն ի վեր: Ասոնք կը պատկանէին Թոնդրակեցիներու աղանդին, այսպէս կոչուած՝ Հայաստանի Թոնդրակ գիւղին անունով: Կը կարծեմ թէ Հայերը դէպի Պուլկարիա ուղղուեցան մանաւանդ ԺԳ. դարուն, Հայերու մեծ արտագաղթին դարաշրջանը, ազատելու համար Մոնկոլներէն, որոնք կը ճնշէին զիրենք: Հաւանական է նաեւ այն կարծիքը թէ պաւղիկեան Հայերը, դեռեւս Ժ. կամ ԺԱ. դարէն սկսեալ, բարձրացած են դէպի Հունգարիոյ հողամասերը, սլաւ–Պուլկարներու հետ (տես Կրեքուի ուսումնասիրութիւնը՝ Պուլկարները Դանուբի հիւսիսային կողմը Թ.–ԺԱ. դարերուն, 1950, ինչպէս նաեւ Օլթէանուի ուսումնասիրութիւնը՝ Սլաւական անուանումներ հիւսիսային Թրանսիլվանիոյ մէջ):

Իրիչէք, Պուլկարներու պատմութիւնը (տպ. Փրակա, 1876), կը գրէ թէ Պուլկարիոյ պաւղիկեան Հայերը բարձրացան Թրանսիլվանիա, այլապէս պիտի չկարենայինք բացատրել Հայերու այսքան վաղաժամ ներկայութիւնը Հունգարիոյ մէջ, հաստատուած այնտեղ Ժ. դարուն, ինչպէս կը վկայեն Սիմոն տէ Քեզայ եւ Ժ. տէ Թուրոչի հունգար քրոնիկագիրները: Այն ճամբէն, ուրկէ կը բարձրանային Հայերու խումբերը դէպի Թրանսիլվանիա, գուցէ աւելի ուշ կազմուեցաւ «Պրաշովի առեւտրական ճամբան», որ Պրաշովին կը կապէր պուլկարական Ճուրճիուն, վկայուած դեռեւս 1252 թուականին (տես Տրբկանու, Ռումէնները Թ.–ԺԴ. դարերուն), անցնելով նաեւ Թզըրկովիշթէէն, ուր, ինչպէս ծանօթ է, քանի մը դար ետքը պիտի հաստատուին ունեւոր Հայեր (տես Եորկա, Ռումանական առեւտուրի պատմութիւնը):

Ճամբու ընթացքին՝ Հայերէն մաս մը կանգ առաւ, հաւանաբար, հիւսիսային Մունթենիոյ շրջանը, հիմնելով վայր մը զոր անուանեց Հայաստանի Արճէշ քաղաքին անունով, եւ որ մնացած էր իրենց յիշողութեան մէջ: Կ'երեւի թէ այս շրջանի Հայերուն խումբը հաւանաբար աւելի ուշ ստուարաթիւ էր, որովհետեւ մօտերը կը գտնենք հայկական անձնանունով գիւղ մը Արեֆ, եւ ուրիշ մը՝ Սալատրուկ, որ կ'ենթադրեմ թէ հայկական ծագում ունի:

Կրնայ ըլլալ որ ԺԳ. դարու վերջաւորութեան այստեղ արդէն գոյութիւն ունէր բնակութիւն մը, որովհետեւ հեռաւոր քրոնիկագիրները կը խօսին կաստրում Արգիասի մը մասին, ուր ստորագրուեցաւ զինադադարը Հունգարիոյ թագաւոր Կարոլոս Ռոպէրթի (1308–1342) եւ Պասարապը իշխանին միջեւ: Եորկա նոյնիսկ կ'ընդունի Արճէշի մէջ եպիսկոպոսութեան մը գոյութիւնը՝ Պասարապը իշխանէն առաջ, (տես Ռումէններու պատմութիւնը, Գ. 197):

Կը գտնուինք կարգ մը պատմական իրողութեանց առջեւ, զոր կարելի չէ ժըխտել, — Արճէշ տեղանուններու գոյութիւնը հին Հայաստանի մէջ, յիշուած՝ Յոյներէն, ինչպէս Արզեսա, Արսիսսա, Արկիաս, նոյն տեղանուններուն գոյութիւնը հիւս. Մոնթենիոյ մէջ, աւելցուցէք Արդեշ, Արճիաս, Արկիշ տեղանուններու գոյութիւնը Թրանսիլվանիոյ մէջ, դարձեալ հայ գաղթականներու գոյութիւնը Պուլկարիոյ մէջ դեռեւս Զ. դարէն սկսեալ, առաւել այն ճշդուած վարկածը թէ այս գաղութները մեծցան Հայաստանէն եկած նոր գաղթերով, Թուրքերու եւ Մոնկոլներու հալածանքին ժամանակ: Նոյն իրողութեանց կարգին՝ Թրանսիլվանիոյ կարգ մը հողամասերուն քաղաքական գրաւումը եւ ծաւալումը, Թ.–ԺԱ. դարերուն, սլաւ–Պուլկարներու կողմէ, որոնց կրնանք ենթադրել թէ մասնակցեցան նաեւ Պուլկարիոյ Հայերը, ինչ որ պիտի արդարացնէր Հայերու վաղաժամ ներկայութիւնը Թրանսիլվանիոյ մէջ, դեռեւս Ժ. դարուն, հաստատուած՝ հունգար քրոնիկագիրներու կողմէ, վերջապէս գոյութիւնը առեւտրական ճամբու մը՝ Պուլկարիոյ եւ Թրանսիլվանիոյ միջեւ, կոչուած՝ «Պրաշովի ճամբայ», որ իբր միջնորդ կը ծառայէր Արեւելքի եւ Կեդր. Եւրոպայի միջեւ ապրանքներու փոխանակութեան:

Ահա պատմական իրողութիւններ, որոնց վկայութեամբ միայն պիտի ճշդուի Արճէշ հայ տեղանուան ծագումը:

ՓՐՈՖ. Վ. ՊԸՆԸՑԵԱՆՈՒ

ԱՐԹԻՒՐ ԱՏԱՄՈՎ

«Ֆիկարօ Լիթերէր»ի թղթակիցներէն Ժան–Փօլ Վեպէր տեսակցութիւն մը ունեցած է հայազգի թատերագիր Արթիւր Ատամովի հետ, որմէ կը քաղեմք կարեւոր մասերը.—

... Արթիւր Ատամով կը դիտէ զիս ողբերգական հայեացքով մը: Ոտքի է, միշտ ոտքի, հազիւ նստած է, երբ դարձեալ ոտքի կ'ելլէ, մղուած կարծես ուժեղ զսպանակէ մը: Անգամ մը որ ոտքի է, կը մնայ անշարժ: Իր կեցուածքը ունի կրօնական վեհութիւն մը: Ատեն ատեն, կը բարձրացնէ ձեռքը եւ եղերական ձեւով մը կը տանի ճակատին: Այն ատեն կը դադրի ձեզ դիտելէ. կը թուի թէ ինքզինքը կը դիտէ՝ աչքերը դարձուցած դէպի իր հոգին: Երբեմն, կը խոյանայ դէպի սենեակին պատերէն մին, ձեռքը ճակատին եւ յաճախ ճակատը պատին՝ անշարժ, կղակը ցցած, կարծես փնտռելով անծանօթ աստուածութիւն մը:

Ձայնը խոր է, հնչեղ. աչքը՝ սեւ եւ նոյնիսկ մռայլ է, չես դիտեր ի'նչ ողբերգական փայլատակումով մը:

— Ատամով, ռուսական ծագո՞ւմ ունիք: Ձեր անուան ովը այդ ենթադրել կուտայ: Այսուհանդերձ, Արթիւրը ռուսական անուն մը չէ:

— Արթիւրը ռուսական անուն է, պարոն, կը պատասխանէ տխուր հայեացք մը ուղղելով ինծի: Եւ սակայն, միայն դիպուածով է որ Ատամով կը կոչուիմ: Իմ գերդաստանս կը կոչուէր Ադամեան: Հայեր էին, Պաքուցի Հայեր: Կովկաս, Կովկաս, քարիւղ... Բայց ես ծնած եմ Կեսլավաք: Ժանտախտի համաճարակի մը հետեւանքով, ծնողքս հեռացած են Պաքուէն ու հաստատուած են Կեսլավոսքի բարձունքները, ուր ծնած եմ ես: Ծնողքս չափազանց հարուստ են եղած: Ունեցած են բազմաթիւ նաւթահորեր Պաքուի մէջ: Իմ մանկական առաջին յիշողութիւններէս մին կը կազմէ այդ հորերէն մէկուն մէջ պատահած ահաւոր հրդեհը: Հորը կը պատկանէր մեր ընտանիքին մրցակից արդիւնաբերական տան մը, որով ծնողքս չափազանց ուրախ էին:

— Իբր մանկական յիշատակ միայն այդքա՞ն, Պ. Ատամով:

— Ո՛չ, ուրիշ մըն կայ: Ինչպէս ըսի, ծնողքս Հայեր էին: Պաքուի մէջ կար թաղ մը ուր կ'ապրէին թշուառ ու աղքատ Հայեր: Առաջին յիշատակներէս մին այն է, որ այդ թշուառ Հայերուն մէջ կար ընտանիք մը, որոնք գաղթականներ էին եւ ապաստանած՝ մեր քաղաքը: Խոյտուած էին Քիւրտերէն, որոնք կը ջարդէին մեր կրօնակիցները, ցարական ոստիկանութեան մեղսակցութեամբ:

— Դուք ներկայ գտնուա՞ծ էք ջարդերուն, Պ. Ատամով:

Կը դիտէ զիս գութով եւ ապա կարծես կը մտածէ. «Ո՛չ, քանի որ հոս եմ...»:

— Յետո՞յ:

— Յետոյ, վրայ հասաւ յեղափոխութիւնը: Բոլոր հարուստ Ռուսերուն նման, ծնողքս իրենց կեանքը անցուցին արտասահմանի մէջ: Այլեւս չվերադարձանք Պաքու: Չորս տարեկան էի այն ատեն:

— Գերմանացիները ձեզ արգելափակեցի՞ն:

— Այո՛, աւելի ուշ, 1942ին: 1914ին մեզ հանգիստ ձգած էին: Հայրս մտերիմ բարեկամն էր Վիւրթէնպէրկի թագաւորին, կը պատասխանէ Ատամով, տխրութեամբ խոնարհեցնելով իր աչքերը:

Եւ կ'աւելցնէ.

— Այս պարագան «Ֆիկարօ Լիթերէր»ի ընթերցողներուն հաճոյք պիտի պատճառէ, չէ՞... ափսո՛ս:

— Ինչո՞ւ ափսոս: Համայնավա՞ր էք:

— Երբե՛ք, կը գոռայ յանկարծ: Երբե՛ք կուսակցութեան անդամ չեմ եղած:

Կը տիրէ խոր լռութիւն մը: Շտապով կ'արձանագրեմ այս յայտարարութիւնը:

— Եւ ձեր ուսո՞ւմը, Պ. Ատամով:

— Գրաւեալ Գերմանիոյ մէջ: Մայանսի Ֆրանսական լիսէն:

— Չէի՞ք նեղուիր, դուք, Ռուսահայ մը, Գերմանիոյ մէջ Ֆրանսական կրթութիւն ստանալով:

— Զարգացած Ռուսերու առաջին լեզուն, պատերազմէն առաջ, Ֆրանսերէն էր: Առաջին գիրքը որ կարդացած եմ «Էօժէնի Կրանտէ»ն է եղած, առանց սակայն բան մը հասկնալու: Յետոյ, Ֆրանսա հաստատուելով, պաշօս ստացած եմ Լիսէ Միշըլէի մէջ:

×

Այս միջոցիս, Թէաթրը տը Ֆրանսի (նախկին Օտէոն) բեմին վրայ կը ներկայացուի Արթիւր Ատամովի նոր թատերակը՝ «Մեռած Հոգիները»՝ քաղուած Գոգոլի մէկ վէպէն:

Ֆրանսական թատերական շրջանակներուն մէջ մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծուած է հայազգի թատերագրին նոր գործին մասին, որուն պիտի անդրադառնանք իր ատենին:

ԱՊՐԻԼ 11-24 Ի ԻՄԱՍՏԸ

★

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այո՛, մեղաւոր է հայ ժողովուրդը: Մեղաւոր է այն անհերքելի իրողութեան համար որ զանցառելի քանակութիւն մը չէ եղած երբեք: Հանապազ ուշադիր ենք չափի զգացումին: Մեր ցեղին չենք վերագրեր անգոյ արժանիքներ: Խոշորացոյցով չենք դիտեր իր յատկութիւններն ու առաքինութիւնները:

Մեր ազգային հպարտանքը սնուցանելու համար, պէտք չունինք բնաւ չափազանցումի հոգեբանական անհրաժեշտութեան, առ ի գոհացում ստորակայութեան զգացումին հակազդող պայքարին:

Վեհ եւ ազնիւ հոգի ունի հայ ցեղը: Արդարասէր եւ խաղաղատենչ է: Կը յարգէ ուրիշներու իրաւունքը: Բարեմիտ, համբերատար, անյիշաչար եւ հեզաբարոյ է: Ձեռներէց է, շինարար է, ստեղծագործ է, կենսունակ է: Կը մշակէ, կ'արտադրէ, անապատները բուրաստանի կը վերածէ: Արդար աշխատանքի սրբազան կիրքը անսպառ է իր մէջ:

Տաղանդներ, հանճարներ, միջազգային գիտուններ եւ արուեստագէտներ կը հասցնէ: Կ'երկրպագէ յարատեւ երկունքին: Նենգամիտ չէ: Խաբեբայ չէ: Չէ ապերախտ: Չի թալաներ, չի կեղեքեր, չի քանդեր, չի ջարդեր: Ծուլութենէ կը խորշի: Դահիճ չի տար: Մակաբոյծ չէ: Որ կերակրէ, կը պաշտպանէ՛ կոտորողը:

Հայը ոչ միայն աշխարհիս առաջին քրիստոնեան է, այլեւ բոլոր քրիստոնեաներուն ամէնէն քրիստոնեան: Քրիստոսի վարդապետութիւնը տառացիօրէն գործադրող բո՛ւն քրիստոնեան: Ապտակի եւ շապիկի համակերպութիւնը գերմարդկային զոհողութեանց կատարները հանած է քրիստոնեայ հայ ազգը:

Զգացական բեւեռը գերակշիռ է Հայուն էութեան մէջ: Ընդհանուր լաւատեսութիւնը մեր գլխաւոր յատկանիշներէն մէկն է: Մեր հայրերը հաւատացին դաղափարական յեղափոխութեան բարիքներուն եւ յուսացին թէ մարդակերպը հոգեպէս պիտի բարեփոխուէր: Ընդհակառակն ան անհունս աւելի պիտի վատթարանար: Այն աստիճան որ երանի պիտի տայինք իր նախնիքներուն:

Ափսո՛ս, հայ ժողովուրդը ի զուր սպասեց բարութեան, կարեկցութեան, երախտագիտութեան ամենադոյզն վկայութեան:

Աւա՛ղ, պիտի խաբուէր անգամ մը եւս: Ու անգամ մը եւս պիտի քաւէր իր անսահման բարեմտութեան ու լաւատեսութեան մեղքը: Պիտի քաւէր համասփիւռ մահուամբ:

Ո՛չ, ո՛չ, ո՛չ: 1915ի մեր անստգիւտ եւ անբասիր նահատակները մեղաւոր զոհեր չեն: Սրբացա՛ծ զոհեր են անոնք:

Փա՛ռք դիւցազնական հայ ցեղին, որուն տասնեակ մը հերոսական քաղաքները ընդվզեցան կրաւորական համակերպութեան դէմ եւ դիմադրեցին, պայքարեցան, մաքառեցան: Արամ Հայկազ պիտի գրէր. — «... որոնք մեր նորագոյն պատմութեան ամէնէն շքեղ էջերը գրեցին իրենց արիւնով»: Արդարեւ, մեր ազգային պատմութիւնը պանծալի գլուխներով ճոխացաւ:

Կարելի է մեզ կոտորել, նոյնիսկ սպաննել: Բայց հայ ժողովուրդը չի մեռնիր: Որովհետեւ չուզեր մեռնիլ: Որովհետեւ բարոյական ու մտաւորական բարձր արժանաւորութիւններով զրահուած է: Վաղո՛ւց անհետացեր են մեր արքայական փառքի օրերուն մեզի ժամանակակից շատ մը ուրիշ ժողովուրդներ: Մեր ազգը կ'ապրի, որովհետեւ ոգեղինանական է կառուցուածքով: Ոգին կը յաղթէ ամէն ինչի, կ'ընդդիմանայ ժամանակին: Ոգին չի մեռնիր:

1915ի նահատակութիւնը ապարդիւն չմնաց: Մայիս 28ը թափուած ծով արեան արդար վաստակն է: Օշական կը խօսի դարձեալ. «Պարտութիւններուդ ամէն մէկին կ'ընկերանայ գրեթէ միշտ քաղցր յաղթանակ մը...»: Սարդարապատի, Ղարագիլիսէի եւ Բաշ–Աբարանի ահեղ ճակատամարտներուն խթանը, մղիչ ուժը, հրեղէն ոգին կը լսէին, անտարակո՛յս, մեռեալներուն վրիժառու, բորբոք կանչը: Վահան Տէրեան այսպէս կ'երգէ.

«Նոցա արիւնից կը վառուի մի օր
Վրէժն ահաւոր»:

Ու մոխիրին տակէն եւ աւերակներուն մէջ, ծնաւ հայրենիքը, — երկունք արեան:

Մայիս 28ը — Հայոց պատմութեան անկորնչելի փառքը — վեհապանծ յարութիւնն է մեծափառ անկախ Հայաստանի: Մեր բազմադարեան տենչերուն, երազներուն, գերագոյն գաղափարականին՝ հայկեան ազատութեան պատմական արարքը:

Ապրիլ 11–24ի Համազգային Սուգի օրը կ'ոգեկոչէ նուիրական յիշատակը մեր անշիրիմ նահատակներուն, որոնց ձօնուած տաղէն՝ ահաւասիկ պատառիկ մը՝ Չարենցի գրչով.

«Եւ փա՛ռք նրանց ընդմիշտ ու յաւիտեան
Որ թողեր են կեանքում յիշատակի կրակ»

Մեծ Եղեռնի տարեդարձը է՛ նաեւ հանդիսաւոր ուխտի օր մը, որ մեզի կը յիշեցնէ մեր անսայթաք հաւատարմութիւնը՝ ազատութեան հանգանակին, կ'արծարծէ եւ կը զօրացնէ Հայուն յաւիտենականութեան հաւատքը, մեզ կը դօտեպնդէ նահանջականութեան ու վհատութեան դէմ, կը պատգամէ թէ Հայոց ոգբերգութիւնը արդարութիւն կը պահանջէ, կը պնդէ թէ Հայկական Դատը արդար լուծումի կը սպասէ, կը յայտարարէ թէ պէտք է ստանանք ինչ որ պատմութիւնը մեզի կը պարտի եւ, հուսկ յետոյ, կը վերանորոգէ մեր գոյութեան իմաստին մեծ պատուէրը.

— Ամէն գնով սերունդէ սերունդ փոխանցել անմահ ոգին հայկական:

Փա՛ռք հաւատքի ուժին: Հետեւինք մեր պատմութեան ձայնին:

Վերջացնենք փոխառութեամբ մը Աւետիս Ահարոնեանէ, — ազատութեան երգիչ անզուգական.

— «Ահա հոգիս բաց խորան է ձեր նուիրական յուշերին»:

ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

ԱԿՈՒՅՆ ԴԱՑԱՒՈՒՄՆ

ՎԱՂՈՒՑԻ ԴՈՒՐՍ

ՅՈՒՐԱՔԱՆՉՅՈՒՐ

ՉԳ.

Ասոնք, որոնք չէին յուսար որ կրնան ապրիլ մինչեւ ամրան, ապրեցան եւ ամրան ալ ապրեցան. ու կրկին ետ դարձան իրենց տունը, ուր ամէն ինչ նոյն տեղն էր, միայն թէ ամէն ինչ հոտ կու տար։

Ասոնց ետեւէն եկան ուրիշներ, որոնք ամրան ալ չապրեցան, ու ձմրան ալ չապրեցան, ու գարնան ալ չապրեցան, ու

բունակեն մնալ ազատ աշխարհին կողքին: «Մեր ապահովութեան միակ գրաւականը ազատ ազգերու հետ գործակցութեան մէջ է» ըսած է ան: Այս առթիւ դիտել տուած է թէ համայնավարութիւնը ազատ աշխարհը վտանգող միակ ուժն է:

———o———

ՏԸՊՐԷ ժպիտի քաղաքականութիւն մը սկսած է կուսակցութեանց մօտ: Առաջին առթիւ ներկայացած է Անկախներուն, որոնք վերապահ դարձած են վերջերս: Վարչապետը կ'ուզէ սիրաշահիլ խորհրդարանական խմբակցութիւնները:

ՓԱՐԻԶԻ Թուրքիոյ դեսպանը, Լուի Ժոքսի ձեռքէն ստացած է գեղեցիկ սուր մը, որուն վրայ կը գտնուի Տարտանէլներու մէկ պատկերը եւ դեսպանին ողբացեալ կնոջ մետալիոնը: Այս առթիւ «Թուրքիոյ բարեկամները» ընդունելութիւն մը կազմակերպած էին որուն ներկայ եղած են Փրոֆ. Փասթէօր-Վալերի Ռատօ, Ռընէ Մասիկլի (նախկին դեսպան) եւ բազմաթիւ անձնաւորութիւններ:

ԺԸՆԵԻԻ զինաթափութեան «Տասնեռու» ժողովը իր մեռեալ կէտին հասած է: Քանատայի ներկայացուցիչը ձաղկած է Խորհ. Միութեան բռնած ընթացքը որ «չոր, արհամարհելի եւ գրեթէ ամբարտաւան է»: Ֆրանսայի ներկայացուցիչը՝ Ժիւլ Մոք թղթակիցներուն խօսելով ըսած է թէ ժողովը «կատարեալ եւ ամբողջական անելի մը մատնուած է»:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒՆ

Տէսինի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ Տէսինի եւ շրջանի հայ հասարակութեան թէ այս կիրակի առաւօտեան պատարագ եւ Ապրիլ 11–24ի ընդհանուր նահատակաց յիշատակին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուին տեղւոյս Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ մէջ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Տ. Արտաւազդ Վրդ. Թրթրեան:

ԼԸ ՖՈՅԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄՆԵՐԸ 1960 ԻՆ

(15ՐԴ ՏԱՐԻ)

Մեր բանակումները այս տարի տեղի պիտի ունենան Յուլիս 4–30 եւ Օգոստոս 1–20: Այժմ մեր գեղեցիկ բանակավայրին մէջ կը շինուին նոր ննջարաններ: Արձանագրութեան համար դիմել Ժէօնէս է Աֆսիոնի Հիմնադիր–Տնօրէն Վեր. Յ. Հելվաճեանի,

6, Place de la Rotonde
4S. Jérôme, Marseille 13e Tel. : 62-85-10

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 217–218 (Յունուար – Փետրուար), 48 էջ, ճոխ, այլազան եւ միշտ հետաքրքրական բովանդակութեամբ.—

Էշը... բժշկութեան մէջ (ԽՄԲ. — Իմ սիրելի Հայաստանը (ԱՍԱՖԵԻ). — Օդը սնունդ մըն է (ՏՈՔԹ. ՆԱՒԱՍԱՐԴ). — Վառարանի մասին (ՏՈՔԹ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ). — Ի՞նչ են կենսանիւթերը եւ ի՞նչպէս հասկնալ անոնց պակասը (ՏՈՔԹ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ). — Զաւակ առնել պուլիկով (ՏՈՔԹ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ). — Ի՞նչ անուն տալ երախային (ՀԱՆՐԻ ՄԱՍԷ). — Խրատներ մայրերուն (ԼԵՆԻՆԿՐԱՏԻ ՄԱՆԿԱԲԱՐՁԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ). — Հիւանդը եւ իր սնունդը (ՏՈՔԹ. ՊԸԼՈՆՏԷԼ). — Ջլախտի մասին (ՏՈՔԹ. ՖՈՒՐՈՒՆՃԵԱՆ). — Թոքախտը յարձակողականի անցաւ (ՓՐՈՖ. ԷԹԻԷՆ ՊԵՌՆԱՐ). — Սիֆիլիզը յարձակողականի անցաւ (ՏՈՔԹ. ՌՈՒՍԷ). — Միշտ մտածեցէք խլիրդի (քանսէր) մասին (ՓՐՈՖ. ԺԱՆԸՆԷ). — Թունաւորուեցաւ, ի՞նչ ընել (ԽԱՉՈՒՀԻ):

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան 15 նոր ֆրանք (1500 ֆրանք): Արտասահման 20 նոր ֆրանք (2000 ֆ.) երկու տարեկանը մէկ կանխիկ վճարողին համար 37,5 նոր ֆրանք (3750 ֆր.):

Ch. Aïvazian
Au journal HARATCH
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

45ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ
ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ԵՐԻՏ. ԵՐԿՍԵՌ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԷՍԻՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Կը տօնուի Մայիս 7ին, շաբաթ երեկոյեան ժամը 8,30ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահին մէջ:

Կը նախագահէ
Պ. ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Կը խօսի Պ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Այս առթիւ Վալանսի թատերական խումբը (15 հոգի) պիտի ներկայացնէ
ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐԸ
Գեղահիւս երաժշտ. տռամ 4 արարով եւ բազմաթիւ երգերով ու պարերով

ղեկավարութեամբ Դերասան ԹՐԱԳՕՇԻ

Կը մասնակցին Սիւզան Պաղտասարեան, Պէաթրիս, նաեւ քառեակ պարուհիներ, Պարոններ՝ Ժանօ, Նշան Օհանեան, Գոգոր, Մանուէլ Կարապետեան, Գրիգորիկ, Յարութիւն Պօյաճեան:

Ինչպէս նաեւ Օրիորդներ Սիլվա Արսէնեան, Մարգրիտ Խոճիկեան, Պերճուհի Պօյաճեան, Սիւզան Պաղտասարեան, Պէաթրիս Սուքիասեան, Արլէն Արթինեան, Ժանին Կիրակոսեան, Ժանէթ Գօճապաշեան եւ Անի: Պարոններ՝ Ժ. Թադէոսեան, Արմենակ Սիմոնեան, Սամուէլ Աւետիսեան եւ ուրիշներ:

Կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը:
Մուտք 1,50 Ն. Ֆ.

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ՑԱՆԿԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Էօլմէզեան Յակոբ 10 Ն.Ֆ., Վարդուկեան Սարգիս 15, Տիկ. Յակոբեան 20, Մինասեան 10, Գէորգեան 15, Հաճի Յակոբեան 50, Թաթարեան Նուպար 20, Տէրտէրեան 20, Տատուրեան 20, Սարաֆեան 300, Գրիգորեան Յովհաննէս 200, Գոճապլյըքեանի թոռնիկը 100, Սէմէրճեան և Փիլիպպոսեանի թոռնիկը10ական, Տիկ. Փստուկեան 20, Եափուճեան Գա. լուստ 100, Ստեփանեան 50, Սղրճեան եւ Հանըմեան 30ական, այրի Տիկ. Գափիկեան 15, Ամպերեան 20, Պակամեան, Տիկին Մելքոնեան Պայծառ, Բարունակեան Գրիգոր, Հապէշեան Մարտիրոս 50ական, Մերիճանեան Սեթա եւ Տիկ. Զօպանեան Աննիկ 10ական, Տիկ. Նաճարեան եւ Կարագ Օղլու 15ական, Քէմիքճեան 20, Տատուրեան 10, փոքրիկն Պապիկեան 50, Տիկ. Էմիրզէեան 10, Մամբրէեան եւ Պաղամեան Յարութիւն 50ական Ն. Ֆրանք:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆԸ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի ՏԻԿՆԱՆՑ ՕԺԱՆԴԱԿ յանձնախումբին կողմէ կազմակերպուած՝ Միութեան հիմնարկութեան 54րդ տարեդարձի հանդիսութիւնը Մայիս 6ին, ուրբաթ երեկոյ ժամը 20,30ին, Օթէլ Լիւթէսիայի չքեղ սրահին մէջ, 43, Պուլվար Ռասփայլ:

Հայ հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ
Ծախքերու մասնակցութիւն 10 Ն. ֆրանք

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վալանսի մէջ «Մայիս 28»ը կը տօնուի Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյը պետական թատրոնի չքեղ սրահին մէջ:

×

Սեբ. Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան հանդէս – պարահանդէսը՝ ՄԱՅԻՍ 7ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

Բարձր Հայքի Հայրենակցական Միութեան պարահանդէսը՝
ՄԱՅԻՍ 21ին (Մարսէյլ):

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Սարգիս Մինասեան» ենթակոմիտէին:

Այս շաբաթ, 30 Ապրիլ ժամը 21ին, Պ. Կակոյեանի սրճարանը՝ 128 Ռիւ Էթիէն Տոլէ:

Զուարթ մթնոլորտ,
հաճելի անակնկալներ

ԽՆՋՈՅՔ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի տարեկան խնջոյքը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ:

Սիրով կը հրաւիրուի Վալանսի Հայութիւնը, քաջալերելու համար այս բարենպատակ ձեռնարկը:

Հայկական տաք մթնոլորտ եւ առատ կերուխում:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կապ. Խաչի հանդէսը Հ. Օ. Մ.ի յիսնամեակին առթիւ, Լիւթէսիայի մեծ սրահին մէջ

ՄԱՅԻՍ 22ԻՆ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾԱՇՈՒՔ ՀԱՆԴԷՍ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Մայիս 7ին, շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին
ՍՓԼԱՆՏԻՏ ՕԹԷԼԻ
ՀԱՆԴԻՍԱՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ
Նախագութեամբ
Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովի փոխ–Ատենապետ
ՏՈՔԹ. Ա. ՊԻՒՅԻՒՔԵԱՆԻ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին
Մեծարանք թէյով կամ շամբանեյով եւ հայկական խմորեղէններով
Ո՛չ հանգանակութիւն, ո՛չ Թոմպոլա
Ծախքերու մասնակցութիւն 5 Ն. ֆրանք:

Ի ՆՊԱՍՏ ՊՈՒԱ–ՔՈԼՈՄՊԻ

Հայկական դպրոցին բացառիկ ներկայացում հայկական ֆիլմերու Մայիս 10, երեքշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 20,45ին Սինեմա Ռէքս, 64, Ռիւ տէ Պուրկինեոն, Անիէռ (Պուա–Քոլոմպի կայարանին մօտ):

Կը ցուցադրուին շրջանին մէջ առաջին անգամ ըլլալով ԿԱՄՕ պատմական ժապաւէնը եւ Սեւանայ լիճին Գաղտնիքը (հայախօս են երկու ֆիլմերն ալ):

Մուտք 2,00 եւ 3,00 Նոր ֆրանք:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

22 տարեկան (զինուորական ծառայութիւնը կատարած) երիտասարդ մը իբրեւ վաճառորդ պօնըթրիի մէջ: Դիմել՝

ETS CHEDIK
285, Rue St. Denis Tél. : GUT 62-80

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կ. ԿՈՄԻՏԷՆ եւ Փարիզի Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրեն հետեւեալ մարմինները.—

29 Ապրիլ, ուրբաթ՝ Արամ – Շ. Միսաքեան:

30 Ապրիլ, շաբաթ՝ Արդութեան:
5 Մայիս, հինգշաբթի՝ Փոթորիկ:
6 Մայիս, ուրբաթ Արծիւ:
7 Մայիս, շաբաթ՝ Զաւարեան:
8 Մայիս, կիրակի՝ Վարդան:

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները:

ՎԱԼԱՆՍԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8,30ին, «Ահարոնեան» ակումբը:

Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԿՌԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեանի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, դպրոցի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պզտիկներու արձանագրութիւնները պիտի փակուին Մայիսի վերջ:

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Զորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13-14 եւ 18–20: Ասկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռախօս Թռիւտէն 27–35:

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մասնաճիւղերուն:

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՔԱՂԱՔ, Տիկ. Թութէլեան, 4 Ռիւ Փարմանթիէ:

ՊՕՄՈՆ, Տիկ. Տօլպաշեան, 23 Պուլվար տը Պօմոն:

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ, Տիկ. Շալճեան:

AU BEAU NOYER

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՁՐԻ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ
ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, BD. J. JAURES
15, AV. A. MORIZET
Boulogne - Billancourt
Métro : MARCEL SEMBAT
Mol. 06-03 et 60-38

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉ

Sté le BOSPHORE ի

ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՀԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (սուսամ) եւ շաքարով, առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմային, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հինէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով.
Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան:
Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստատեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը:

Sté le BOSPHORE
2, Rue Louis Astoin - Marseille

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՇԱԲԱԹ 30 ԱՊՐԻԼ

SAMEDI 30 AVRIL 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8287 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4588

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԸ

Շանսատակ Թալէաթ չէր ծածկեր անամօթաբար՝ թէ Աստուծոյ եւ մարդոց առջեւ կը ստանձնէ հայկական ջարդերու եւ տարագրութեանց պատասխանատուութիւնը եւ թէ կը պտըտի «դագաղը ուսերուն վրայ», քաջ գիտնալով, որ պիտի չկրնայ ազատիլ հայկական վրիժառու գնդակէն:

Մինչդեռ Ճէմալ փաշա, ինչպէս կը շեշտէ Մանտէլսթամ, անբաժան անդամն ըլլալով ոճրագործ երրորդութեան, վատաբար կ'ուրանայ իր ոճիրները:

Հայկական Մեծ Եղեռնին մասին ալ Պիղատոսի նման ձեռքերը կը լուայ եւ յանցանքը կը ձգէ ընկերներուն վրայ:

Զինադադարին, Տամատ Ֆէրիտ փաշայի օրով, ի բացակայութեան մահուան դատապարտուած ըլլալով և համոզուած՝ որ նոյն դատավճիռին ենթարկուած է նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան գերագոյն մարմնին կողմէ, իր Յիշատակներուն մէջ հազար աղբիւրէ ջուր կը բերէ ինքզինքն արդարացնելու համար:

Զքմեղանքի գլխաւոր փաստն այն է, որ «պատերազմի մտնելէն քանի մը օր վերջ Զորրորդ բանակի հրամանատար» կարգուած ըլլալով Սուրիա մեկնած է:

«Զեմ կրնար գիտնալ թէ ատկէ վերջ ինչե'ր պատահեցան արեւելեան Անատոլուի նահանգներուն մէջ, թէ ինչո'ւ պետութիւնը որոշեց ընդհանուր կերպով տարագրել Հայութիւնը, Պոլսոյ մէջ տեղի ունեցած խորհրդակցութեանց չմասնակցեցայ երբեք: Այդ մասին իմ կարծիքս ալ չհարցուցին: Միայն օր մը իմացայ թէ ներքին նախարարութենէն նահանգներու ղրկուած առժամեայ օրէնքի մը տրամադրութեանց համաձայն, Հայերը Միջագետք պիտի փոխադրուէին ու հոն պիտի մնային մինչեւ պատերազմի վախնանը: Ընդհ. հրամանատարութեան նախարարութիւնն ալ կը հաղորդէր թէ քաղաքային պաշտօնատարներ պիտի հրսկէին տարագրութեան եւ յարձակում պիտի չէ գործուէր Հայերուն վրայ, որոնք պիտի անցնէին բանակային շրջաններէ: Ասկէ զատ ո'չ մէկ բանէ տեղեկութիւն ունէի»:

Ու սաստիկ բարկացեր է, երբ իմացեր է, որ «տարագրուած Հայերը Պոզանթը կուգային ու անկէ Տարսոնի եւ Ատանայի ճամբով դէպի Հալէպ պիտի քալէին»: Կը նախընտրէ եղեր, որ Հայերը տեղաւորուին Գոնիայի, Անգարայի եւ Քասթէմունիի նման ներքին նահանգներու մէջ եւ Միջագետք չղրկուին: Որովհետեւ այդ օրերուն յարձակում պիտի կատարուի եղեր Սուէզի վրայ, անշուշտ Եգիպտոսը գրաւելու համար: Հայ գաղթականներու կարաւանները այդ ճամբաներուն վրայ, կրնային յապաղեցնել զինուորներու տեղափոխութիւնը՝ դէպի ճակատ:

«Բայց քանի որ ներելի չէր դիտողութիւն ընել կառավարութեան այդ կարգադրութեան, որ հիմնուած էր մասնաւոր օրէնքի մը վրայ եւ ես ալ վճռական հրաման ստացեր էի, որ արգելք չըլլամ հայ տարագիր կարաւաններուն Ատանայի եւ Հալէպի վրայով Միջագետք փոխադրութեան գործին, ստիպուած համակերպեցայ»:

«Հեռուէն հեռու» լուր կ'առնէ եղեր, որ Խարբերդի եւ Տիգրանակերտի նահանգներուն մէջ յարձակումներ կը գործուէին տարագիր հայ կարաւաններուն վրայ:

Երբոր Պոլսոյ կառավարութենէն Հալէպի եւ Ատանայի կուսակալներուն հրաման գացեր է, որ այնտեղի Հայերն ալ տարագրեն, ինք «ընդդիմախօսեր» է, բացատրելով որ Զորրորդ բանակի շրջանը տնտեսապէս պիտի տուժէ եւ երկրագործութիւնը վնասներու պիտի ենթարկուի այդ կարգադրութեամբ:

«Սակայն հրաման ստացած ըլլալով որ միջամուխ չըլլամ քաղաքային պաշտօնեաներու տրուած հրամաններուն, այլ միայն օգնեմ անոնց, ատոր ալ չկրցայ արգելք ըլլալ»:

Միայն թէ յամառօրէն պնդեր է հայ գաղթականները տեղաւորել Սուրիոյ եւ Պէյրութի նահանգներուն մէջ, որպէսզի Միջագետք ղրկուելով թշուառութեան չմատնուին: Հարկ եղած թոյլտուութիւնը ստացեր է Պոլսէն եւ յաջողեր է շուրջ 150·000 (?) Հայեր տեղաւորել Սուրիա եւ Լիբանան...:

Կը յոխորտայ թէ շատ օգնութիւններ ըրեր է ջարդուողներու եւ տարագրուողներու որբերուն եւ այրիներուն: Կը պնդէ թէ «ո'չ թէ ջարդեր կազմակերպեցի, այլ ընդհակառակն զանոնք արգիլեցի»:

Կը մոռնայ սակայն յիշելու թէ՝ Մեծ Եղեռնի ամէնէն զազրելի եւ համատարած սպանդը, որուն զոհ դացին յիսուն հազար անպաշտպան մարդիկ, կիներ ու երախաներ, Տէր-Զօրի մէջ է որ տեղի ունեցաւ: Եւ Տէր-Զօր կը գտնուէր շրջանակին մէջ Զորրորդ բանակին, որուն ընդհ. հրամանատրն էր ինք:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ ԱՆԳԱՐԱՅԻ, ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ԻԶՄԻՐԻ ՄԷՋ

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՑՈՅՑԵՐ 5 ՄԵՌԵԱԼ ԵՒ 20 ՎԻՐԱՒՈՐ

ԻՆԷՕՆԻԻ ԱՐՏԱՔՍՈՒԱԾ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԷՆ

Անակնկալ կերպով, վերջին քսանեւչորս ժամերուն, Թուրքիոյ ներքին անդորրութիւնը խանգարուեցաւ ու ներկայիս ծանր ու մտահոգիչ կացութիւն մը կը տիրէ ընդհանրապէս երկրին եւ յատկապէս Անգարայի եւ Պոլսոյ մէջ:

Ժամանակէ մը ի վեր դեմոկրատները, որոնք օրուան իշխանութիւնը կը ներկայացնեն, ամէն ջանք ի գործ կը դնէին արգիլելու համար ընդդիմադիր կուսակցութեան (Հալք) որ քննադատէ կառավարութիւնը եւ քաղաքական հաւաքոյթներ կազմակերպէ: Կացութիւնը լուրջ հանգամանք ստացաւ երբ արգիլուեցաւ Ինէօնիւի Անատոլու երթալը:

Այս իմաստով օրէնք մը մշակուած էր եւ բոլոր այն ընդդիմադիր թերթերը որոնք կը քննադատէին կառավարութիւնն ու վարչապետը, կ'ենթարկուէին ծանր տուգանքներու եւ պատասխանատուները բանտարկութեան:

Բարձրաստիճան զինուորականներ դատի քաշուեցան, որովհետեւ կառավարութեան որոշումին հակառակ, թոյլ տըւած էին հանրապետութեան նախկին նախագահին որ Կեսարիա այցելէ:

Քմահաճ այս կարգադրութիւններուն դէմ բողոքած ու հրաժարած էր արդարութեան նախարարը՝ Պուտաքօղլու:

Կացութիւնը ծանրակշիռ հանգամանք ստացած է երբ Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովը, փոթորկոտ նիստ մը գումարելով որոշած է արտակարգ իրաւասութիւններ շնորհել քննիչ յանձնախումբին, որ կազմուած էր խորհրդարանի պահանջին համաձայն:

Ինչպէս ծանօթ է, այս յանձնախումբին պաշտօն տրուած էր հետապնդել Հալք-եաններու ապօրինի եւ խռովարար գործունէութիւնը: Հինգշաբթի օր խորհրդարանը կ'ուզէր բացառիկ իրաւասութիւններ տալ այդ յանձնախումբին, որուն դէմ խստօրէն կը բողոքէր Իսմէթ Ինէօնիւ:

Նոր օրէնքը քննիչ յանձնախումբին իրաւասութիւն կուտայ փոխանցելու բացառիկ իրաւասութիւններ՝ Հանրապետութեան դատախազին, քննիչ դատաւորներուն եւ զինուորական իշխանութեանց: Այս վերջինները կրնան ճշդել հաւաքոյթներու իրաւունքը, թերթերու գրաւումը, եւայլն:

Իրենց բոլոր որոշումներն ալ անբեկանելի եւ անվերաքննելի են:

Իսմէթ Ինէօնիւ, ժողովրդային հանրապետական կուսակցութեան պետը եւ Հանրապետութեան նախկին նախագահը, որ բուռն քննադատութեան ենթարկած էր նոր օրինագիծը, զայն գտնելով հակասահմանադրական, արտաքսուած է (12 ժողովներու համար) Ազգ. Ժողովէն:

Ազգային Ժողովի դիւանը զեկոյցով մը կը բացատրէ արտաքսման պատճառները:

«Իսմէթ Ինէօնիւ ժողովուրդը գրգռեց, որպէսզի յեղափոխութիւն մը կազմակերպէ եւ չհնազանդի օրէնքներուն: Անարգեց ազգը, բանակը եւ Ազգ. Ժողովի պատուաւոր անձնաւորութիւններ»:

Զեկոյցը կը նշէ նաեւ թէ ընդդիմադիր 12 երեսփոխաններ, երեքէն վեց նիստերու համար արտաքսուած են Ազգ. Ժողովէն, որովհետեւ «անկիրթ եւ անպատշաճ» լեզու գործածած են ու նաեւ չփոթութիւն ստեղծած: Ասոնցմէ չատերը մերժած են հեռանալ սրահէն ու ոստիկանութիւնը հարկադրուած է բռնի ուժով դուրս հանել զանոնք:

Պոլսոյ եւ Անգարայի համալսարաններու ուսանողները ցոյց կազմակերպած եւ բողոքած են կառավարութեան այս մենատիրական կարգադրութեան դէմ: Փողոցները շրջելով ազգային փառերգը երգած, հակակառավարական արտայայտութիւններ ունեցած («Մարդասպան ոստիկաններ», «Մենտերէս, հրաժարէ'», «ազատութիւն») եւ վերջապէս Քորէայի ուսանողներուն ըմբոստութիւնը ջատագոված են: Ապահովութեան ուժերը միջամուխ եղած են ու սկսած են ծայր տալ բախումները:

Ուսանողները քարկոծած են ոստիկանները եւ կճատներով այրած ձիաւոր զինուորներուն ձիերուն աչքերը: Ոստիկանութիւնը կրակ բացած է: Սպաննուած են հինգ եւ վիրաւորուած՝ 20 ուսանողներ:

Հինգշաբթի երեկոյ, պատերազմական վիճակ հռչակուած է Անգարայի, Պոլսոյ եւ Իզմիրի մէջ: Բանակի հրասայլեր դիրք բռնած են կառավարական շէնքերու առջեւ: Հաճոյքի վայրերը փակուած են: Լուսարգելը երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ առաւօտեան ժամը 5 պիտի տեւէ: Շուկան փակուած է:

Թերթերու գրաքննութիւն հաստատուած է եւ մանաւանդ արգիլուած է հինգշաբթի օրուան դէպքերու մասին գրել կամ նկարներ հրատարակել:

Անսպասելի այս դէպքերը Վերին Ժողովի նախօրեակին կը մտահոգեն արեւմտեան շրջանակները: Մենտերէս պէտք է Թեհրան գացած ըլլար՝ մասնակցելու համար Կեդրոնի Ուխտի (նախկին՝ Պաղտատ) ժողովին: Միւս կողմէ երկուշաբթի օր Անգարա պիտի հասնէին Ատլանտեան արտաքին նախարարները: Այս խորհրդակցութիւնները խիստ կարեւոր էին վեհաժողովէն 20 օր առաջ: Ի հարկէ Մենտերէս ամէն ջանք պիտի թափէ որպէսզի մինչեւ երկուշաբթի կացութիւնը հանդարտի:

«Ասիական» ժողովրդավարութիւնը կարելի չէ անշուշտ նմանցնել եւրոպականին եւ ուրբաթ առտու Օռոռի մէջ, Պենաղէ կը գրէ — «Թուրքիոյ, ինչպէս բովանդակ Ասիոյ մէջ, մեր հասկցած ձեւով ժողովրդավարութիւն չի կրնար ըլլալ: Ընդդիմադիրները միշտ կը հալածուին եւ եթէ նոր ընտրութիւններ իշխանութեան գլուխ բերեն Իսմէթ Ինէօնիւն, ան ալ տարբեր ձեւով պիտի չվարուի Մենտերէսի հետ»:

ԵՂԵՐԱԿԱՆ ԺԱՄԵՐ ՍԷՈՒԼԻ ՄԷՋ

ՓՈԽ-ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԸՆՏԱՆԻՔԸ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ ԵՂԱԻ

ՍԻՆԿՄԱՆ ՐԻ ՀՐԱԺԱՐԱԾ

Սինկման Բիի վարչաձեւը արիւնի մէջ վերջացաւ: Փոխ-նախագահ Լի-Քի-Փունկ անձնասպան եղաւ իր ընտանիքի անդամներով միասին: Այս վերջինին զաւակը, 23 տարեկան սպայ մը, ատրճանակի հարուածներով սպաննած է հայրը, մայրը եւ եղբայրը: Նախագահը՝ Սինկման Բի «համեստ քաղաքացի»ի նման հաստատուած է իր անշուք բնակարանին մէջ: 500·000ի հասնող բազմութիւն մը լացով եւ կեցցէներով դիմաւորած է ծերունի նախագահը երբ այս վերջինը ձգելով Հանրապետութեան նախագահին պալատը մեկնած է տուն:

Հիւհ Զիւնկ, առժամեայ փոխանորդ նշանակուած է ու պիտի վարէ պետութեան ղեկավարի պաշտօնը: Պատերազմական վիճակի գործադրութեան պիտի հսկէ զօրավար «վագր» Սոնկ-Եօ-Շանը:

Նախագահին հրաժարումովը կացութիւնը կը թուի հանդարտած ըլլալ: Ոչ մէկ նոր ցոյց կամ բախում տեղի ունեցած է:

× Կառավարութեան նոր պետը՝ Հիւհ Զիւնկ զեկոյցով կը հաղորդէ թէ նպատակ ունի վերամշակելու Սահմանադրութիւնը: Այս առթիւ կ'ըսէ նաեւ թէ նախագահական ընտրութեանց առթիւ գործուած խարդախութիւնները քննութեան պիտի ենթարկուին եւ պատասխանատուները պիտի պատժուին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲԱԽՈՒՄՆԵՐ տեղի ունեցած են Նովա Հիւթայի (Լեհաստան) մէջ: Կաթողիկէներ ապահովութեան ուժերուն վրայ յարձակած են երբ բանուորներ եկեղեցիի մը շինութեան սահմանուած տարածութեան մը վրայ դպրոցի մը շինութիւնը սկսած են: Վարշաւայի կառավարութիւնը մըտահոգ է:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ դահլիճին տագնապը կարելի է լուծուած նկատել: Դեմոկրատ-քրիստոնեաներու վերին մարմինը 3ի դէմ 19 ձայնով որոշած է զօրավիգ կանգնիլ Թամպրոնիի կազմելիք դահլիճին:

ՊՈՆԷՆ կը հաղորդեն թէ Արեւմտեան Գերմանիա դէտերու պատուիրակութիւն մը պիտի ղրկէ Փարիզ, յառաջիկայ Վերին Ժողովին:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ընկերվարականները կ'ամբաստանեն Փանքովի կառավարութիւնը որ սովամահ կ'ընէ քաղաքական բանտարկեալները: Հացի հինգ բարակ շերտեր կը տրուին օրական:

ՍԱՀՄԱՆՆԵՐՈՒ խնդրին մէջ, Համայնավար Զինաստանի վարչապետը Զու էն Լայ մասնակի զիջումներ ըրած է Նեփալի վարչապետին: Էվերէսթ լեռը Նեփալի հակակշռին պիտի ենթարկուի:

ՆԱԽԱԳԱՀ տը Կոլ վերջացուց ամերիկեան իր ճամբորդութիւնը: Վերջին հանդրուաններն էին՝ Սան-Ֆրանսիսքօ եւ Նիւ-Օրլէընզ: Տը Կոլ շաբաթ օր անցաւ Կիւյան:

«ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՆՈՐ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ» կուսակցութիւնը հաւաքոյթ մը կազմակերպած էր հինգշաբթի իրիկուն: Շապան-Տելպաս եւ Տըպրէ պատասխանեցին Սուսթէլի քննադատութեանց՝ կառավարութեան ալժերական եւ ընդհ. քաղաքականութեան դէմ:

ՆՈՎԱՅԱՆ 11–24-Ի ՆԱԽԱԿԻՆ

ՅԱՇՅԱՆ ԴԱՎԱՏ

(Նկատառում փաստաբանի վերնագրի)

Մեզ ևս հայտնի է այդ գործը, որ ներկայացվել էր Ալեքսանդրապոլի դատարան, և մենք ուշադրությամբ հետևում էինք դատավարության ընթացքին։ Ինչպե՞ս է հիշում ընթերցողը, գործը վերաբերում էր Ալեքսանդրապոլի գավառապետ Ռուսանովին, որ ամբաստանված էր կաշառք վերցնելու մեջ։ Ռուսանովի դեմ ներկայացված էին ծանր մեղադրանքներ, որոնք ապացուցվեցին դատաքննության ընթացքում։ Ռուսանովը դատապարտվեց ազատազրկության, սակայն ներման իրավունքով ազատ արձակվեց դատարանի դահլիճից։

Մեզ հետաքրքրում էր ոչ այնքան գործի էությունը, որքան այն հանգամանքը, որ գործի քննության ժամանակ պաշտպանների կողմից հնչեցին մի շարք ելույթներ, որոնք ոչ միայն ուշագրավ էին իրենց բովանդակությամբ, այլև ունեին մեծ նշանակություն։ Ելույթներ, որոնք ոչ միայն ներկայացնում էին պաշտպանների անհատական կարծիքները, այլև արտահայտում էին ամբողջ հասարակության տրամադրությունները

ԱՐԻԿՆ ԴԱՐՁԱԾ

ՎԱՀԱԳԻԱ ԴՈՒՐՅԱՆ

ՊՈԼՈՅԱՆ

9.

— Ինչո՞ւ չէ, պա՛տճառը։ Տալթոյը ճշմարիտ ընկեր մը ճանչնալ է — կ՚ըսեր, երբ ինքզինքը կը հարցնէր, թէ ինչո՞ւ Պոլոյան իրեն այնքան կը հետաքրքրէ։ Տիկին Պոլոյան ալ կը սիրէր զինք, բայց ոչ այնքան, որքան Պոլոյ։ Տալթոյը կը նկատէր, որ տիկինը կը ջանայ ամէն կերպով ինքզինքը ներկայացնել իբրեւ ազնուական կին, մինչ Պոլոյ ամէն առիթով կը ցուցնէր, թէ ինքը ժողովուրդի զաւակ է։ Տալթոյ կը սիրէր Պոլոյ, որովհետեւ ան ալ իր պէս ապրած էր աղքատութեան մէջ, ինքն ալ իր պէս ստիպուած էր ուսանելու համար աշխատիլ։ Ան ալ իր պէս ատելութեան զգացում մը կը տածէր հարուստներուն դէմ։ Ան ալ իր պէս կ՚ուզէր, որ աշխարհի վրայ ամէն մարդ հաւասար ըլլայ։ Ան ալ իր պէս կ՚ուզէր, որ ամէն մարդ աշխատի։ Ան ալ իր պէս կ՚ուզէր, որ ամէն մարդ ունենայ իր հացը, իր հագուստը, իր տունը, իր ընտանիքը, իր երջանկութիւնը։ Ան ալ իր պէս կ՚ուզէր, որ ամէն մարդ ունենայ իր ազատութիւնը։ Ան ալ իր պէս կ՚ուզէր, որ ամէն մարդ ունենայ իր հաւատքը։ Ան ալ իր պէս կ՚ուզէր, որ ամէն մարդ ունենայ իր կարծիքը։ Ան ալ իր պէս կ՚ուզէր, որ ամէն մարդ ունենայ իր խղճի ազատութիւնը։ Ան ալ իր պէս կ՚ուզէր, որ ամէն մարդ ունենայ իր կեանքի ազատութիւնը։ Ան ալ իր պէս կ՚ուզէր, որ ամէն մարդ ունենայ իր մտքի ազատութիւնը։ Ան ալ իր պէս կ՚ուզէր, որ ամէն մարդ ունենայ իր խօսքի ազատութիւնը։ Ան ալ իր պէս կ՚ուզէր, որ ամէն մարդ ունենայ իր գրի ազատութիւնը։ Ան ալ իր պէս կ՚ուզէր, որ ամէն մարդ ունենայ իր ընտրելու ազատութիւնը։ Ան ալ իր պէս կ՚ուզէր, որ ամէն մարդ ունենայ իր ընտրուելու ազատութիւնը։ Ան ալ իր պէս կ՚ուզէր, որ ամէն մարդ ունենայ իր ընտրելու եւ ընտրուելու ազատութիւնը։ Ան ալ իր պէս կ՚ուզէր, որ ամէն մարդ ունենայ իր ընտրելու եւ ընտրուելու ազատութեան իրաւունքը։ Ան ալ իր պէս կ՚ուզէր, որ ամէն մարդ ունենայ իր ընտրելու եւ ընտրուելու ազատութեան իրաւունքի երաշխիքը։ Ան ալ իր պէս կ՚ուզէր, որ ամէն մարդ ունենայ իր ընտրելու եւ ընտրուելու ազատութեան իրաւունքի երաշխիքի երաշխիքը։ Ան ալ իր պէս կ՚ուզէր, որ ամէն մարդ ունենայ իր ընտրելու եւ ընտրուելու ազատութեան իրաւունքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքը։ Ան ալ իր պէս կ՚ուզէր, որ ամէն մարդ ունենայ իր ընտրելու եւ ընտրուելու ազատութեան իրաւունքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքը։ Ան ալ իր պէս կ՚ուզէր, որ ամէն մարդ ունենայ իր ընտրելու եւ ընտրուելու ազատութեան իրաւունքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքը։ Ան ալ իր պէս կ՚ուզէր, որ ամէն մարդ ունենայ իր ընտրելու եւ ընտրուելու ազատութեան իրաւունքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքը։ Ան ալ իր պէս կ՚ուզէր, որ ամէն մարդ ունենայ իր ընտրելու եւ ընտրուելու ազատութեան իրաւունքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքը։ Ան ալ իր պէս կ՚ուզէր, որ ամէն մարդ ունենայ իր ընտրելու եւ ընտրուելու ազատութեան իրաւունքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքը։ Ան ալ իր պէս կ՚ուզէր, որ ամէն մարդ ունենայ իր ընտրելու եւ ընտրուելու ազատութեան իրաւունքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքը։ Ան ալ իր պէս կ՚ուզէր, որ ամէն մարդ ունենայ իր ընտրելու եւ ընտրուելու ազատութեան իրաւունքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքը։ Ան ալ իր պէս կ՚ուզէր, որ ամէն մարդ ունենայ իր ընտրելու եւ ընտրուելու ազատութեան իրաւունքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքը։ Ան ալ իր պէս կ՚ուզէր, որ ամէն մարդ ունենայ իր ընտրելու եւ ընտրուելու ազատութեան իրաւունքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքը։ Ան ալ իր պէս կ՚ուզէր, որ ամէն մարդ ունենայ իր ընտրելու եւ ընտրուելու ազատութեան իրաւունքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքը։ Ան ալ իր պէս կ՚ուզէր, որ ամէն մարդ ունենայ իր ընտրելու եւ ընտրուելու ազատութեան իրաւունքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքի երաշխիքը։ Ան ալ իր պէս կ՚ուզէր, որ ամէն մարդ ունենայ իր ընտրելու եւ ընտրուելու ազատութեան իրաւունքի երաշխի

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Պօմոնի « Զաւարեան » ենթակոմիտէի վարչութիւնը եւ բոլոր ընկերները, իրենց խոր ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկերներ Տէր եւ Տիկին Ժիրայր, Վաղարշակ, Գամէր Տէր-Վարդանեանի եւ իրենց զաւակներուն ու համայն պարագաներուն, իրենց սիրեցեալ մօր, այրի ՏԻԿԻՆ ՓԵԲՐՈՆԻԱ ՏԷՐ-ՎԱՐԴԱՆԵԱՆի (ծնեալ Վարդանեան, 85 տարեկան) մահուան առթիւ:

SALLE GAVEAU

45, RUE LA BOETIE MÉTRO MIROMESNIL

Հինգշաբթի, 19 Մայիս, ժամը 21ին

Concerts Chouteau

ՍԷՆՖՈՆԻՔ ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Ղեկավարութեամբ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ

Փարիզի Հայկական Երգչախումբին

ԻՐԻՍ ՊԻԻԼՊԻԻԼԵԱՆԻ

Յայտագիրը նուիրուած է հեղինակին գործերուն: (Լերան վրայ, Աշնանային, Տատրագոմի հարսը)

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳԸ

ԻԲՐ ՕՐԱԹՈՐԻՕ

նուագախումբի, երգչախումբի, մեներգի եւ երգեհոնի համար

120 հոգինոց խումբի կողմէ:

Տոմսերու համար դիմել՝ Պարսամեան եւ Բալուեան գրատունները, եկեղեցւոյ դիւանատունը, երգչախումբի անդամներուն եւ Ա. Պարթեւեանի

14, Ռիւ Փըթի, հեռ. Պօցարիս 99–22

Գին՝ 2,50, 4,50, 7, 9, եւ 10 Ն. Ֆ.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կիրակի, 8 Մայիս 1960, Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ:

ՄԵՂՈՒԻՆ ՃԱՌԸ

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ստանալու համար դիմել՝

Մարսէյլ.— Ա. Քէօսէեան (Փլաս տ'Էքս): Ուր կարելի է բաժանորդագրուիլ նաեւ «Հայ – Բոյժ»ի:

Նիս.— Շահան Զօտեան

Վալանս.— Արսէն Տէր – Սարգիսեան:

Կրընոպլ.— Վ. Բաբախեան:

Տէսին.— Սարգիս Առաքելեան:

Լիոն.— Ս. Կէնճեան եւ Ղ. Ղազարեան:

Վիէն.— Մուշեղ Մուրատեան:

Պոռտօ.— Կ. Տօնէրեան:

Սէն Շամոն.— Ս. Ընտրիկեան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴԵԼ

ՓԱՓԱՔՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Վստահ, որ ներկայ նպաստաւոր պայմաններէն օգտուելով այս տարի եւս շատեր երջանկութիւնը պիտի ունենան այցելելու մեր Մայր Հայրենիքը,

Եւ գիտնալով որ նման ուխտագնացութիւն մը որքան հետաքրքրական է եւ հաճոյալի, պայմանով սակայն որ յիշեալ ճամբորդութիւնը կազմակերպուի ԽՂՃ – ՄՏՕՐԷՆ,

Այդ պատճառով կը թելադրենք որ որեւէ աժանսի դիմում ընելէ առաջ դիմէք մեզի եւ սիրով կուտանք հարկ եղած մանրամասնութիւնները: Հասցէ՝

M. Y. JAMGOTCHIAN

150, Rue de Chatou COLOMBES (Seine)

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ Մայիս 7ին, «Ռուա Ռընէ» սրահին մէջ, ժամը 21,30էն մինչեւ առաւօտ

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Այս առթիւ պիտի քաշուի Միութեան 1959ին հրապարակ հանած վիճակահանութեան տոմսերը:

Ճոխ պիւֆէ Մուտք 5 Ն. Ֆ.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒՆ

Տէսինի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ Տէսինի եւ շրջանի հայ հասարակութեան թէ այս կիրակի առաւօտեան պատարագ եւ Ապրիլ 11–24ի ընդհանուր նահատակաց յիշատակին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուին տեղւոյս Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ մէջ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Տ. Արտաւազդ Վրդ. Թրթրեան:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 217–218 (Յունուար – Փետրուար), 48 էջ, ճոխ, այլազան եւ միշտ հետաքրքրական բովանդակութեամբ.—

Էշը... բժշկութեան մէջ (ԽՄԲ. — Իմ սիրելի Հայաստանը (ԱՍԱՖԵԻ). — Օդը սնունդ մըն է (ՏՈՔԹ. ՆԱՒԱՍԱՐԴ). — Վառարանի մասին (ՏՈՔԹ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ). — Ի՞նչ են կենսանիւթերը եւ ի՞նչպէս հասկնալ անոնց պակասը (ՏՈՔԹ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ). — Զաւակ առնել պուլիկով (ՏՈՔԹ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ). — Ի՞նչ անուն տալ երախային (ՀԱՆՐԻ ՄԱՍԷ). — Խրատներ մայրերուն (ԼԵՆԻՆԿՐԱՏԻ ՄԱՆԿԱԲԱՐՁԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ). — Հիւանդը եւ իր սնունդը (ՏՈՔԹ. ՊԸԼՈՆՏԷԼ). — Ջլախտի մասին (ՏՈՔԹ. ՖՈՒՐՈՒՆՃԵԱՆ). — Թոքախտը յարձակողականի անցաւ (ՓՐՈՖ. ԷԹԻԷՆ ՊԵՌՆԱՐ). — Սիֆիլիզը յարձակողականի անցաւ (ՏՈՔԹ. ՌՈՒՍԷ). — Միշտ մտածեցէք խլիրդի (քանսէր) մասին (ՓՐՈՖ. ԺԱՆԸՆԷ). — Թունաւորուեցաւ, ի՞նչ ընել (ԽԱՉՈՒՀԻ):

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան 15 նոր ֆրանք (1500 ֆրանք): Արտասահման 20 նոր ֆրանք (2000 ֆ.) երկու տարեկանը մէկ կանխիկ վճարողին համար 37,5 նոր ֆրանք (3750 ֆր.):

Ch. Aïvazian
Au journal HARATCH
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

22 տարեկան (զինուորական ծառայութիւնը կատարած) երիտասարդ մը իբրեւ վաճառորդ պօնըթրիի մէջ: Դիմել՝

ETS CHEDIK

285, Rue St. Denis Tél. : GUT 62-80

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Սարգիս Մինասեան» ենթակոմիտէին:

Այս շաբաթ, 30 Ապրիլ ժամը 21ին, Պ. Կակոյեանի սրճարանը՝ 128 Ռիւ Էթիէն Տոլէ:

Զուարթ մթնոլորտ,
հաճելի անակնկալներ

ԽՆՋՈՅՔ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի տարեկան խնջոյքը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ:

Սիրով կը հրաւիրուի Վալանսի Հայութիւնը, քաջալերելու համար այս բարենպատակ ձեռնարկը:

Հայկական տաք մթնոլորտ եւ առատ կերուխում:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կապ. Խաչի հանդէսը Հ. Օ. Մ.ի յիսնամեակին առթիւ, Լիւթէսիայի մեծ սրահին մէջ

ՄԱՅԻՍ 22ԻՆ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Ի ՆՊԱՍՏ ՊՈՒԱ-ՔՈԼՈՄՊԻ

Հայկական դպրոցին բացառիկ ներկայացում հայկական ֆիլմերու Մայիս 10, երեքշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 20,45ին Սինեմա Ռէքս, 64, Ռիւ տէ Պուրկինեոն, Անիէռ (Պուա-Քոլոմպի կայարանին մօտ):

Կը ցուցադրուին շրջանին մէջ առաջին անգամ ըլլալով ԿԱՄՕ պատմական ժապաւէնը եւ Սեւանայ լիճին Գաղտնիքը (հայախօս են երկու ֆիլմերն ալ):

Մուտք 2,00 եւ 3,00 Նոր Ֆրանք:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կ. ԿՈՄԻՏԷՆ եւ Փարիզի Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրեն հետեւեալ մարմինները.—

30 Ապրիլ, շաբաթ՝ Արդութեան:
5 Մայիս, հինգշաբթի՝ Փոթորիկ:
6 Մայիս, ուրբաթ Արծիւ:
7 Մայիս, շաբաթ՝ Զաւարեան:
8 Մայիս, կիրակի՝ Վարդան:

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները:

ՎԱԼԱՆՍԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8,30ին, «Ահարոնեան» ակումբը:

Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԿՌԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեանի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, դպրոցի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պզտիկներու արձանագրութիւնները պիտի փակուին Մայիսի վերջ:

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13-14 եւ 18–20: Ասկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռախօս Թռիւտէն 27–35:

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մասնաճիւղերուն:

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՔԱՂԱՔ, Տիկ. Թութէլեան, 4 Ռիւ Փարմանթիէ:

ՊՕՄՈՆ, Տիկ. Տօլպաշեան, 23 Պուլվար տը Պօմոն:

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ, Տիկ. Շալճեան:

ԳԱՐՈՒՆԸբնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ, պայծառ լոյս և ոսկի արեւ...

Գարունը կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ և ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 Bis, Bd. Sébastopol PARIS 4e

Tél. : ARC 26-61 Métro : (CHATELET - HALLES)

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON. PARIS 12e 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e

166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE

4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O. 18, RUE BRÉZIN, PARIS 14e

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	15 Ն. Ֆր.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆր.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆր.	» » »
« ԾԱԽՈՒ Է »	20 Ն. Ֆր.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

Հիմնադիր–Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e

TÉL. : BAL. 31 21

ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

Métro : F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված-ներ, «շաշլիք», «քարսքի»

Bar Américain

